BILTEN
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
2008. GODINA - I dio

БИЛТЕН
УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
2008. ГОДИНА - I дио

Sarajevo, 2008.

BILTEN USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
2008. GODINA – I dio
BROJ 18

ISSN: 1512-6366

Izdavač:
USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, Ulica reisa Džemaludina Čauševića 6/III

Za izdavača:
SEADA PALAVRIĆ

Urednik:
ZVONKO MIJAN

Redakcijski odbor:
Prof. dr. MIODRAG SIMOVIĆ
SEADA PALAVRIĆ
ZDRAVKO ĐURIČIĆ
ERMINA DUMANJIĆ

Lektura:
Mr. MARIJA KOVAČIĆ
FADILA GUŠO

Korektura:
Mr. MARIJA KOVAČIĆ

DTP:
AMELA HARBA-BAŠOVIĆ

Štampa:
BEMUST Sarajevo

Tiraž: 400

SADRŽAJ

Uvodna riječ 9

Nadležnost - VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine

Odluka U 12/06 15
Odluka U 1/08 25
Odluka U 13/06 37
Odluka U 6/06 65

Nadležnost - VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine

Odluka AP 2361/06 85
Odluka AP 2683/07 95
Odluka AP 989/06 103
Odluka AP 316/06 111
Odluka AP 2213/06 119
Odluka AP 2617/06 131
Odluka AP 3297/06 143
Odluka AP 840/06 161
Odluka AP 1908/06 175
Odluka AP 1920/06 187
Odluka AP 2998/07 203
Odluka AP 1822/06 215
Odluka AP 2310/06 229
Odluka AP 2349/06 245
Odluka AP 1000/06 267
Odluka AP 1084/06 281
Odluka AP 1989/06 301
Odluka AP 2482/06 317
Odluka AP 804/06 329
Odluka AP 1518/06 375
Odluka AP 1255/06 401
Odluka AP 2323/06 415
Odluka AP 431/08 431
Odluka AP 441/08 443
Odluka AP 1471/06 455
Odluka AP 2329/06 477
Odluka AP 2621/06 487

Odluka AP 95/07 519
Odluka AP 6/08 539
Odluka AP 844/06 563
Odluka AP 1258/06 577
Odluka AP 1513/06 591
Odluka AP 1947/06 607
Odluka AP 2483/06 621
Odluka AP 566/08 635

Registri

Registar odluka po nadležnosti 651
Registar odluka po kriterijima dopustivosti 659
Registar odluka po katalogu prava 663

Indeksi

Abecedni indeks ključnih pojmova - bosanski jezik 673
Abecedni indeks ključnih pojmova - hrvatski jezik 677
Azbučni indeks ključnih pojmova - srpski jezik 681

KAZALO

Uvodna riječ 9

Nadležnost - VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine

Odluka U 12/06 15
Odluka U 1/08 25
Odluka U 13/06 37
Odluka U 6/06 65

Nadležnost - VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine

Odluka AP 2361/06 85
Odluka AP 2683/07 95
Odluka AP 989/06 103
Odluka AP 316/06 111
Odluka AP 2213/06 119
Odluka AP 2617/06 131
Odluka AP 3297/06 143
Odluka AP 840/06 161
Odluka AP 1908/06 175
Odluka AP 1920/06 187
Odluka AP 2998/07 203
Odluka AP 1822/06 215
Odluka AP 2310/06 229
Odluka AP 2349/06 245
Odluka AP 1000/06 267
Odluka AP 1084/06 281
Odluka AP 1989/06 301
Odluka AP 2482/06 317
Odluka AP 804/06 329
Odluka AP 1518/06 375
Odluka AP 1255/06 401
Odluka AP 2323/06 415
Odluka AP 431/08 431
Odluka AP 441/08 443
Odluka AP 1471/06 455
Odluka AP 2329/06 477
Odluka AP 2621/06 487

Odluka AP 95/07 519
Odluka AP 6/08 539
Odluka AP 844/06 563
Odluka AP 1258/06 577
Odluka AP 1513/06 591
Odluka AP 1947/06 607
Odluka AP 2483/06 621
Odluka AP 566/08 635

Registri

Registar odluka po nadležnosti 651
Registar odluka po kriterijima dopustivosti 659
Registar odluka po katalogu prava 663

Indeksi

Abecedni indeks ključnih pojmova - bosanski jezik 673
Abecedni indeks ključnih pojmova - hrvatski jezik 677
Azbučni indeks ključnih pojmova - srpski jezik 681

САДРЖАЈ

Uvodna riječ 9

Nadležnost - VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine

Одлука У 12/06 15
Одлука У 1/08 25
Одлука У 13/06 37
Одлука У 6/06 65

Nadležnost - VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine

Одлука АП 2361/06 85
Одлука АП 2683/07 95
Одлука АП 989/06 103
Одлука АП 316/06 111
Одлука АП 2213/06 119
Одлука АП 2617/06 131
Одлука АП 3297/06 143
Одлука АП 840/06 161
Одлука АП 1908/06 175
Одлука АП 1920/06 187
Одлука АП 2998/07 203
Одлука АП 1822/06 215
Одлука АП 2310/06 229
Одлука АП 2349/06 245
Одлука АП 1000/06 267
Одлука АП 1084/06 281
Одлука АП 1989/06 301
Одлука АП 2482/06 317
Одлука АП 804/06 329
Одлука АП 1518/06 375
Одлука АП 1255/06 401
Одлука АП 2323/06 415
Одлука АП 431/08 431
Одлука АП 441/08 443
Одлука АП 1471/06 455
Одлука АП 2329/06 477
Одлука АП 2621/06 487

Одлука АП 95/07 519
Одлука АП 6/08 539
Одлука АП 844/06 563
Одлука АП 1258/06 577
Одлука АП 1513/06 591
Одлука АП 1947/06 607
Одлука АП 2483/06 621
Одлука АП 566/08 635

Регистри

Регистар одлука по надлежности 651
Регистар одлука по критеријима допустивости 659
Регистар одлука по каталогу права 663

Индекси

Абецедни индекс кључних појмова - босански језик 673
Абецедни индекс кључних појмова - хрватски језик 677
Азбучни индекс кључних појмова - српски језик 681

UVODNA RIJEČ

Izdavanje Biltena Ustavnog suda Bosne i Hercegovine jedan je od načina ostvarivanja principa javnosti rada Ustavnog suda i približavanja domaćoj i međunarodnoj javnosti ustavno-sudske prakse u oblasti promoviranja i zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda. Vođeni ovim ciljevima za vas smo pripremili Bilten odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine za prvu polovinu 2008. godine.

U periodu od 1. januara 2008. do 30. juna 2008. godine Ustavni sud Bosne i Hercegovine usvojio je impozantan broj odluka iz područja njegovih nadležnosti, propisanih članom VI/3.a) i VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, koje se odnose na zahtjeve za ocjenu ustavnosti i predmete iz apelacione nadležnosti.

Zbog ograničenih finansijskih sredstava nismo u mogućnosti štampati sve donesene odluke. Stoga smo za ovaj Bilten odabrali 39 odluka koje sadrže značajne pravne stavove Ustavnog suda, a, kao što ćete vidjeti, u najvećoj mjeri se odnose na navode o povredi prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava BiH i član 6. Evropske konvencije, te prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava BiH i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Sa sadržajem ostalih meritornih odluka Ustavnog suda koje nisu obuhvaćene Biltenom, kao i odluka o dopustivosti, koje također sadrže značajne pravne stavove Ustavnog suda, kao i odluka o privremenim mjerama, možete se upoznati putem web stranice Ustavnog suda www.ccbh.ba.

U pripremanju ovog Biltena Ustavni sud je slijedio metodologiju korištenu u ranijim biltenima, tako da su odluke razvrstane prema nadležnosti Ustavnog suda BiH, a unutar toga prema pravnom osnovu iz Pravila Ustavnog suda BiH. Dalje klasifikacije razrađene su

prema vrsti odluka (odluke o meritumu, odluke o dopustivosti). Sastavni dio Biltena čine i registri odluka, koje smo razvrstali prema nadležnosti Ustavnog suda BiH, kriterijima dopustivosti i katalogu prava, te abecednom indeksu ključnih pojmova.

Nadamo se da ćemo ovakvim načinom prezentiranja ustavno-sudske prakse doprinijeti unapređenju pravnog sistema Bosne i Hercegovine i boljem razumijevanju instrumenata zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda garantiranih Ustavom BiH i međunarodnim dokumentima, a naročito Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Sarajevo, novembar 2008. godine

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Seada Palavrić

ODLUKE
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

ОДЛУКЕ
УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Nadležnost - VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine

Nadležnost - VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine

Надлежност - VI/3а) Устава Босне и Херцеговине

Predmet broj U 12/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI

Zahtjev Ive Mire Jovića, u vrijeme podnošenja zahtjeva člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine, za ocjenu ustavnosti člana 1. stav (2) u vezi sa članom 23, člana 2. stav (1) u vezi sa članom 1. stav (4) i članom 2. stav (2), člana 18. st. (2) i (3) u vezi sa članom 21. stav (1) i člana 6. stav (3) alineja c) u vezi sa članom 18. stav (2) Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje

Odluka od 28. marta 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u sastavu: predsjednica Hatidža Hadžiosmanović, potpredsjednici Miodrag Simović i Valerija Galić, sudije Tudor Pantiru, Mato Tadić, Constance Grewe, Seada Palavrić i Krstan Simić, na sjednici održanoj 28. marta 2008. godine u predmetu broj **U 12/06**, rješavajući zahtjev **Ive Mire Jovića,** u vrijeme podnošenja zahtjeva člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 17. stav 1. tačka 6. i člana 59. stav 2. alineja 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se zahtjev Ive Mire Jovića, u vrijeme podnošenja zahtjeva člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine, za ocjenu ustavnosti člana 1. stav (2) u vezi sa članom 23, člana 2. stav (1) u vezi sa članom 1. stav (4) i članom 2. stav (2), člana 18. st. (2) i (3) u vezi sa članom 21. stav (1) i člana 6. stav (3) alineja c) u vezi sa članom 18. stav (2) Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» br. 28/06, 76/06 i 72/07), zato što su izmijenjene pravne okolnosti.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

1. Ivo Miro Jović (u daljnjem tekstu: podnositelj zahtjeva), u vrijeme podnošenja zahtjeva član Predsjedništva Bosne i Hercegovine, podnio je 26. maja 2006. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu ustavnosti člana 1. stav (2) u vezi sa članom 23, člana 2. stav (1) u vezi sa članom 1. stav (4) i članom 2. stav (2), člana 18. st. (2) i (3) u vezi sa članom 21. stav (1) i člana 6. stav

(3) alineja c) u vezi sa članom 18. stav (2) Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» br. 28/06, 76/06 i 72/07 - u daljnjem tekstu: osporeni zakon).

2. Podnositelj zahtjeva je naveo da se članom 1. stav (2) u vezi sa članom 23, članom 2. stav (1) u vezi sa članom 1. stav (4), te članom 2. stav (2) i članom 18. st. (2) i (3) u vezi sa članom 21. osporenog zakona krši član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), dok se članom 6. stav (3) alineja c) u vezi sa članom 18. stav (2) osporenog zakona krši član 13. Evropske konvencije. Predloženo je da se navedene odredbe osporenog zakona proglase neustavnim i kao takve stave van snage.

3. Podnositelj zahtjeva smatra da, iako je svjestan poteškoća u vezi sa omogućavanjem imateljima stare devizne štednje da odmah dobiju svoju imovinu nazad, određivanje dugog razdoblja za izmirenje obaveza po osnovu računa stare devizne štednje, kako je to predviđeno osporenim zakonom, predstavlja nepoštivanje prava na imovinu imatelja stare devizne štednje. Nadalje, u obrazloženju zahtjeva je navedeno da se neprihvatljivim čini rješenje predviđeno članom 1. stav 2. osporenog zakona koji predviđa raspodjelu ovlasti – zaduženja u realiziranju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje. Naime, po mišljenju podnositelja zahtjeva bilo bi opravdano da se predvide u zakonu obaveze Bosne i Hercegovine kao subjekta sukcesije, i subjekta koji još uvijek raspolaže tom imovinom ili barem njezinim dijelom, da kao obveznik skupa sa entitetima i Brčko Distrikom u određenom dijelu izmiruje obaveze. Također podnositelj zahtjeva smatra da je član 6. stav (3) alineja c) osporenog zakona inkompatibilan s članom 13. Evropske konvencije, jer je njime propisano da imatelji stare devizne štednje daju izjavu o odustajanju od tužbe nakon što prime gotovinsku isplatu. Na taj način se, po mišljenju podnositelja zahtjeva, krši njihovo pravo na djelotvoran pravni lijek. U ostalom dijelu zahtjeva podnositelj elaborira koji bi bili najefikasniji mehanizmi pritisaka na države, u kojim se nalaze banke koje nisu na teritoriji Bosne i Hercegovine, da imateljima stare devizne štednje izvrše isplate štednih uloga položenih kod tih banaka, pa se u tom kontekstu predlažu razne pravne i ekonomske mjere.

4. S obzirom da je Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, nakon podnošenja predmetnog zahtjeva, donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje («Službeni glasnik BiH» broj 76/06) i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje («Službeni glasnik BiH» broj 72/07), Ustavni sud je 5. februara 2008. godine

zatražio od podnositelja zahtjeva da se izjasni u pogledu promijenjenih pravnih okolnosti. Podnositelj zahtjeva u ostavljenom roku od 15 dana nije dostavio svoje izjašnjenje.

5. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 17. stav 1. tačka 6. Pravila Ustavnog suda.

Član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Ustavni sud je jedini nadležan da odlučuje o bilo kojem sporu koji se javlja po ovom ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući ali ne ograničavajući se na to:

Da li je odluka entiteta da uspostavi poseban paralelan odnos sa susjednom državom u skladu sa ovim ustavom, uključujući i odredbe koje se odnose na suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.

- Da li je bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim ustavom.

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući, ili njegov zamjenik, bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.»

Član 17. stav 1. tačka 6. Pravila Ustavnog suda glasi:

«Zahtjev nije dopustiv ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

6. ako su izmijenjene pravne okolnosti.»

6. Nesporno je da je podnositelj zahtjeva lice ovlašteno za podnošenje zahtjeva s obzirom da je u vrijeme podnošenja zahtjeva bio član Predsjedništva Bosne i Hercegovine. Ustavni sud će, stoga, dalje ispitati ispunjava li predmetni zahtjev ostale uvjete dopustivosti. Posebno, u ovom kontekstu, Ustavni sud smatra nužnim analizirati da li su donošenjem dva zakona kojim je izvršena izmjena i dopuna osporenog zakona nastupile izmijenjene pravne okolnosti na način koji čini predmetni zahtjev nedopustivim u smislu člana 17. stav 1. tačka 6. Pravila Ustavnog suda.

7. Odredbe osporenog zakona čija se ocjena saglasnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom traži glase:

Član 1. stav (2) u vezi sa članom 23.

«Član 1. stav (2)

2) Za izmirenje obaveza po osnovu računa stare devizne štednje odgovorna je Bosna i Hercegovine, a sredstva osiguravaju Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska i Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine.

Član 23.

1) Obveznice emitira Bosna i Hercegovine u ime entiteta i Distrikta u skladu sa odredbama Zakona.

2) Glavnica i kamata na ove obveznice direktno se isplaćuje iz dijela sredstava entiteta i Distrikta sa Jedinstvenog računa Trezora Bosne i Hercegovine. Poseban escrow račun i račun za servisiranje duga po osnovu obveznica stare devizne štednje bit će otvoren u Centralnoj banci za ovu svrhu, a Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine će upravljati njime.

3) U skladu sa članom 21. ovog Zakona, uplate na escrow račun i račun za servisiranje duga vršit će se na osnovu otplatnog plana koji će biti pripremljen nakon završetka postupka verifikacije i nakon finaliziranja iznosa obveznica.

4) Za izmirenje obaveza po osnovu računa stare devizne štednje iz stava (2) ovog člana garantuje Bosna i Hercegovina u skladu sa Zakonom o zaduživanju, dugu garancijama Bosne i Hercegovine.

Član 2. stav (1) u vezi sa članom 1. stav (4) i članom 2. stav (2)

Član 2. stav (1)

1) U smislu ovog Zakona pod računima stare devizne štednje podrazumijevaju se devizna sredstva kod banaka na teritoriji Bosne i Hercegovine, sa stanjem na dan 31. 12.1991, uključujući kamatu obračunatu do tog datuma, a umanjena za direktne isplate banke nakon tog datuma, za prenesena i iskorištena sredstva.

Član 1. stav (4)

4) Obaveza vraćanja duga s deviznih računa i deviznih štednih uloga, iz stava (1) ovog člana, zaključenih s bankama čije je sjedište bilo van teritorije Bosne i Hercegovine,

prema Sporazumu o sukcesiji, obaveza je države, slijednice bivše SFRJ, na čijoj se teritoriji nalazilo sjedište te banke. Bosna i Hercegovina obavezuje se da će kroz svoje međunarodne aktivnosti pomoći štedišama koje imaju štednju kod ovih banaka da ostvare svoja prava, najmanje jednako kao i štediše banaka čije se sjedište nalazilo na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Član 2. stav (2)

2) Računi stare devizne štednje definirani stavom (1) ovog člana ne obuhvataju račune stare devizne štednje u filijalama Ljubljanske banke, Invest banke i drugih stranih banaka na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Član 18. st. (2) i (3) u vezi sa članom 21. stav (1)

Član 18. st. (2) i (3)

2) Ako je verifikacija pojedinačnih zahtjeva završena potražitelj se slaže sa iznosom koji su agencije verificirale, potražitelj mora potpisati potvrdu o verifikaciji. Potražitelju se, nakon što potpiše izjavu da se odriče prava na žalbu, isplaćuje maksimalan iznos od 100 KM ili ukupan iznos potraživanja do 100 KM. Po završetku postupka verifikacije, agencije pripremaju spisak svih verificiranih zahtjeva i iznosa.

3) Osim toga, svakom pojedinom potražitelju evidentiranom u Registru se, nakon podnošenja potvrde o verifikaciji, isplaćuje maksimalan iznos od 1000 KM ili ukupan iznos potraživanja do 1000 KM, koji uključuju i isplaćeni iznos u skladu sa stavom (2) ovog člana, i to do kraja 2007. godine, a ostatak neisplaćenih potraživanja izmiruje se putem obveznica u skladu sa ovim zakonom. Agencije, na potvrdi o verifikaciji, unose iznos izvršenog plaćanja do 1000 KM i obračunati ostatak neplaćenih potraživanja koji će biti izmiren putem obveznica. Potražitelj mora agencijama dostaviti podatke o nazivu svoje banke i broj bankovnog računa koje agencije unose na potvrdu o verifikaciji i u svoje registre.

Član 21. stav (1)

1) Obaveze koje nisu isplaćene u gotovini, u skladu sa članom 18. ovog Zakona, izmiruju se putem obveznica. Obveznice će biti emitirane u elektronskoj formi, istovremeno, i to u roku od 90 dana od dana posljednje gotovinske isplate u skladu sa članom 18. stav 3. ovog Zakona, a najkasnije do 31. marta 2008. godine, pod slijedećim uvjetima:

a) rok dospijeća do 13 godine, a najkasnije do 31.12.2020. s tim što će se raspored po godinama dospijeća obveznica utvrditi odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine

b) godišnja kamata 2,5%

c) mogućnost prijevremenog otkupa.

Član 6. stav (3) alineja c)

3) Potvrda iz stava (2) ovog člana predstavlja osnovu za izmirenje potraživanja po osnovu računa stare devizne štednje i izdaje se u obliku formulara koje propisuju entiteti i Distrikt, a uključuje i slijedeće:

c) izjavu o odustajanju od tužbe nakon što potražitelj primi gotovinsku isplatu.

8. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje («Službeni glasnik BiH» broj 76/06) stupio je na snagu 15. septembra 2006. godine, a u relevantnom dijelu glasi:

«Član 1.

U Zakonu o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje («Službeni glasnik BiH» broj 28/06) u članu 6. u stavu (3) briše se alineja c).»

9. Nadalje, 27. septembra 2007. godine stupio je na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje («Službeni glasnik BiH» broj 72/07) koji u relevantnom dijelu glasi:

«Član 1.

U Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje (»Službeni glasnik BiH br. 28/06 i 76/06) u članu 1. iza stava (2) dodaju se novi st. (3) i (4) koji glase:

«(3) Osiguranje sredstava za nesmetano izmirenje obaveza po osnovu računa stare devizne štednje neće biti uvjetovano preraspodjelom sredstava javne potrošnje niti rebalansom budžeta.

(4) U svrhu iznalaženja mogućnosti osiguranja dodatnih sredstava za izmirenje obaveza po osnovu računa stare devizne štednje, ministarstva finansija entiteta i Distrikta redovno će sagledavati stanje budžeta i iznalaziti mogućnost preraspodjele eventualnog viška sredstava budžeta s ciljem povoljnijih uvjeta povrata stare devizne štednje.»

Dosadašnji stav (3) postaje stav (5)

Dosadašnji stav (4) koji postaje stav (6), mijenja se i glasi:

«(6) U osiguranju sredstava iz stava (2) ovog člana učestvuje i Bosna i Hercegovina iz raspoloživih sredstava po osnovu sukcesije bivše SFRJ i drugih raspoloživih sredstava, a Vijeće ministara Bosne i Hercegovine svojom odlukom utvrđuje iznos i način korištenja ovih sredstava.»

Član 2.

U članu 2. iza stava (2) dodaje se stav (3) koji glasi:

«(3) Obaveza vraćanja duga sa deviznih računa i deviznih štednih uloga iz stava (2) ovog člana, zaključenih s bankama čije je sjedište bilo van teritorije Bosne i Hercegovine, prema Sporazumu o sukcesiji, obaveza je države, slijednice bivše SFRJ, na čijoj teritoriji se nalazilo sjedište te banke. Bosna i Hercegovina obavezuje se da će, kroz svoje međunarodne aktivnosti, pomoći štedišama koje imaju štednju kod ovih banaka da ostvare svoja prava, najmanje jednako kao i štediše kod banaka čije se sjedište nalazilo na teritoriji Bosne i Hercegovine.»

Član 11.

U članu 21. stav (1) tačka a) riječi: «do 13 godina, a najkasnije do 31.12.2020,» zamjenjuje se riječima:»do devet godina, a najkasnije do 31. 12. 2016. godine.»

10. Prema navedenim izmjenama osporenog zakona proizlazi da je brisana alineja c) u članu 6. stav (3) osporenog zakona, čime je, dakle, eksplicitno stavljena van snage odredba koja se osporava predmetnim zahtjevom. Nadalje, izmijenjen je i član 21. stav (1) u dijelu u kojem je propisan rok dospijeća obveznica, koji je podnositelj zahtjeva osporio u vezi sa članom 18. st. (2) i (3) osporenog zakona. Iako podnositelj zahtjeva nije jasno definirao svoje navode o neustavnosti ovih odredaba, proizlazi iz zahtjeva da je za njega sporan rok dospijeća obveznica kako je propisan u osporenom zakonu. Imajući u vidu da je član 21. stav (1) izmijenjen tako da je sada propisan novi rok, nesporno je da je i u ovom kontekstu nastupila izmijenjena pravna okolnost na koju je podnositelj zahtjeva bio pozvan da se očituje ali je to propustio učiniti. Također suštinski je izmijenjen stav (4) člana 1. osporenog zakona tako da reguliše potpuno drugo pravno pitanje. Član 1. stav (2) i član 2. stav (1) osporenog zakona dopunjeni su tako da je na značajno drugačiji način regulisano pitanje obaveza Bosne i Hercegovine u vezi sa izmirenjem stare devizne štednje, što je

bilo predmet osporavanja podnositelja zahtjeva, te su i s tim u vezi nastupile izmijenjene pravne okolnosti. Imajući u vidu navedeno Ustavni sud zaključuje da su nastupile izmijenjene pravne okolnosti u odnosu na pravnu situaciju koja je postojala u trenutku podnošenja predmetnog zahtjeva za ocjenu ustavnosti, o kojima se podnositelj zahtjeva nije izjasnio, zbog čega nema uvjeta za meritorno rješavanje predmetnog zahtjeva.

11. Imajući u vidu odredbu člana 17. stav 1. tačka 6. Pravila Ustavnog suda, prema kojoj će se zahtjev odbaciti kao nedopušten ako su izmijenjene pravne okolnosti, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

12. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Predmet broj U 1/08

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Zahtjev Milorada Živkovića, predsjedatelja Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti odredbe članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine

Odluka od 25. siječnja 2008. godine

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu u predmetu broj **U 1/08**, rješavajući zahtjev **dr. Milorada Živkovića, predsjedatelja Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine**, na temelju članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 63. st. 2. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Tudor Pantiru, sudac

Mato Tadić, sudac

Constance Grewe, sutkinja

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 25. siječnja 2008. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelomično se usvaja zahtjev dr. Milorada Živkovića, predsjedatelja Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Utvrđuje se da članak 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH» broj 61/04) u dijelu u kojem glasi: «Ako se proračun ne usvoji do 31. ožujka, nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koju svrhu osim isplate neizmirenoga duga sve dok se proračun propisno ne usvoji» nije sukladan članku VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

Ukida se članak 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine u dijelu u kojem je proglašen neustavnim, sukladno članku 63. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odredba članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine u dijelu u kojem je proglašena neustavnom prestaje važiti narednog dana od dana objave ove odluke u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», sukladno članku 63. stavak 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Podnositeljev zahtjev koji se odnosi na članak 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine u dijelu u kojem glasi: «Proračun se mora usvojiti najkasnije do 31. ožujka svake godine» odbija se kao neutemeljen.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Dr. Milorad Živković (u daljnjem tekstu: podnositelj zahtjeva) podnio je 15. siječnja 2008. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu ustavnosti odredbe članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH» broj 61/04, u daljnjem tekstu: Zakon o financiranju institucija BiH) sa odredbom članka VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Podnositelj zahtjeva je zatražio da Ustavni sud, sukladno članku 24. stavak 4. Pravila Ustavnog suda, postupa žurno. Također, podnositelj zahtjeva je zatražio da Ustavni sud, ukoliko nije u mogućnosti odluku o zahtjevu donijeti po žurnom postupku, donese privremenu mjeru kojom bi suspendirao odredbu članka 6. stavak 11. Zakona o financiranju institucija BiH.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, od Zastupničkog doma i Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlamentarna skupština BiH) zatraženo je 16. siječnja 2008. godine da dostave odgovore na zahtjev.

3. Zastupnički dom Parlamentarne skupštine BiH dostavio je 24. siječnja 2008. godine mišljenje u svezi s dostavljenim zahtjevom.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor na zahtjev je dostavljen podnositelju zahtjeva.

5. Ustavni sud je, na podnositeljev zahtjev i sukladno članku 24. stavak 4. Pravila Ustavnog suda, odlučio o podnesenom zahtjevu, obzirom na narav predmeta, odlučiti po žurnom postupku. Također, Ustavni sud je, sukladno članku 93. stavak 1. alineja 2. i stavak 3. Pravila Ustavnog suda, donio odluku o izuzimanju sutkinje Seade Palavrić, zato što je sudjelovala u donošenju zakona čija se ocjena kompatibilnosti traži.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

6. Podnositelj zahtjeva navodi da je članak 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH oprečan odredbi članka VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine, zato što se pobijanom odredbom propisuje da, ukoliko se proračun Bosne i Hercegovine ne usvoji najkasnije do 31. ožujka, «nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koje svrhe osim isplate neisplaćenog duga sve dok se proračun propisno ne usvoji». Podnositelj navodi da je «već na prvi pogled i laiku jasno» da su restriktivne mjere blokade rashoda, zbog neusvajanja proračuna Bosne i Hercegovine u određenom roku, oprečne članku VIII. Ustava Bosne i Hercegovine. Podnositelj zahtjeva dalje navodi da Ustav Bosne i Hercegovine, također, predviđa restriktivne mjere koje definira u članku VIII/2. tako što propisuje privremeno primjenjivanje proračuna iz prethodne godine, te da se «ustavotvorac vjerojatno rukovodio činjenicom da bi primjenjivanje proračuna iz prethodne godine, kao uskog okvira, trebalo dovoljno stimulativno djelovati na sve institucije koje sudjeluju u procesu usvajanja Zakona o proračunu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine da maksimalno nastoje osigurati da se poštuju rokovi za njegovo usvajanje».

7. Podnositelj zahtjeva dalje navodi da primjena pobijane odredbe članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH, u slučaju da se proračun Bosne i Hercegovine ne usvoji u zakonom propisanom roku, «može dovesti do prestanka funkcioniranja institucija Bosne i Hercegovine, kaosa i mnogih drugih štetnih posljedica koje je teško i zamisliti». Također, podnositelj zahtjeva ističe da «usvajanje proračuna treba stimulirati, jednako kao što treba i restriktivnim mjerama vršiti presiju na sve koji su uključeni u proces njegovog usvajanja, ali ne tako da proračun bude izvan Ustava BiH i važniji od same Bosne i Hercegovine i da je činjenica neusvajanja proračuna može ozbiljno ugroziti. Kakve bi posljedice nastupile kada bi se institucijama BiH isključili struja i grijanje, kada bi ostale

bez telefonskih veza i umrežavanja na Internet, a uposleni u SIPI, OSI, DGS-u, Ustavnom sudu i svim drugim institucijama bez plaća. Neke institucije bi ostale i bez smještaja, jer se ne bi mogao platiti».

8. Na temelju navedenog, podnositelj zahtjeva predlaže da Ustavni sud proglasi neustavnom odredbu članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH i da «naloži Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine da u roku od 30 dana provede odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine tako što će usvojiti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine u kojem se briše pobijana odredba».

b) Odgovor na zahtjev

9. U dostavljenom mišljenju Zastupnički dom Parlamentarne skupštine BiH je naveo da je podnositeljev zahtjev razmatran na sjednici Ustavnopravnog povjerenstva Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo), održanoj 24. siječnja 2008. godine. Nakon održane rasprave Povjerenstvo je utvrdilo da je Zakon o financiranju institucija BiH Dom naroda usvojio 23. studenog, a Zastupnički dom 2. prosinca 2004. godine. U mišljenju se dalje navodi da je Povjerenstvo «većinom glasova, i to: sa tri glasa 'za', jednim glasom 'protiv' i dva 'uzdržana' glasa podržalo navedeni zahtjev. U trenutku glasovanja sjednici nisu bili nazočni tri člana Povjerenstva». Dalje se navodi da je predsjedatelj Povjerenstva Šefik Džaferović izdvojio mišljenje smatrajući da zahtjev ne treba podržati, kao i da je član Povjerenstva Halid Genjac naknadno pristupio, te da je tražio da se «i njegovo mišljenje izdvoji jer smatra da Ustavnopravno povjerenstvo slične zahtjeve ne treba ni podržati, ni ne podržati, nego samo navesti činjenice glede usvojenog zakona».

IV. Relevantni propisi

10. U **Zakonu o financiranju institucija BiH** («Službeni glasnik BiH» broj 61/04) relevantne odredbe glase:

«Članak 10.

[...] (3) Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine razmatra Prijedlog proračuna koji podnosi Predsjedništvo Bosne i Hercegovine i, sukladno vlastitom Poslovniku, usvaja Zakon o proračunu do 31. prosinca tekuće godine sukladno odobrenom proračunu za tu godinu.

Članak 11.

(1) Ako Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine ne usvoji Zakon o proračunu prije početka fiskalne godine, financiranje će biti privremeno sve do stupanja na snagu tog zakona.

(2) Privremeno financiranje, s ciljem obavljanja aktivnosti zakonski utvrđenih proračunskih korisnika i izvršavanja međunarodnih financijskih obveza Bosne i Hercegovine, vrši se razmjerno sredstvima utrošenim prema tromjesečnom prosjeku za prethodnu fiskalnu godinu.

[...]

(6) Proračun se mora usvojiti najkasnije do 31. ožujka svake godine. Ako se proračun ne usvoji do 31. ožujka, nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koju svrhu osim isplate neizmirenoga duga sve dok se proračun propisno ne usvoji.»

V. Dopustivost

11. Zahtjev za ocjenu ustavnosti podnio je predsjedatelj Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, što znači da je zahtjev podnijela ovlaštena osoba iz članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine. Predmet zahtjeva je ocjena ustavnosti pobijane odredbe Zakona o financiranju institucija BiH koji je donijela Parlamentarna skupština BiH, a za čije rješavanje je Ustavni sud nadležan prema članku VI/3.(a) alineja 2. Ustava Bosne i Hercegovine.

12. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 17. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da je zahtjev dopustiv, zato što ga je podnio ovlašteni subjekt, te da ne postoji nijedan formalni razlog iz članka 17. stavak 1. Pravila Ustavnog suda zbog kojeg zahtjev nije dopustiv.

VI. Meritum

13. Podnositelj zahtjeva navodi da pobijana odredba članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH nije suglasna odredbi članka VIII. Ustava Bosne i Hercegovine.

14. **Ustav Bosne i Hercegovine** u relevantnom dijelu glasi:

«Članak VIII.
Financije

1. Parlamentarna skupština će svake godine, na prijedlog Predsjedništva, usvojiti proračun kojim se financiraju troškovi potrebni za izvršavanje nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine.

2. Ukoliko se takav proračun ne usvoji pravovremeno, proračun za prethodnu godinu će biti korišten na privremenoj osnovi.

3. Federacija će osigurati dvije trećine, a Republika Srpska jednu trećinu prihoda koji su potrebni za proračun, osim ako se prihodi ne prikupljaju na način kako je utvrdila Parlamentarna skupština.»

15. Ustav u suvremenom značenju predstavlja najviši i temeljni pravni akt u državi, kojim se uspostavlja politički i pravni poredak, pa s njim moraju biti usuglašeni svi akti i postupanja javne vlasti i građana. Ustav i na temelju njega doneseni zakoni moraju omogućiti uspostavu učinkovite javne vlasti, u interesu društvene zajednice, ali istodobno moraju tu javnu vlast ograničiti kako bi se spriječile zlouporabe. To znači da je potrebno uspostaviti ravnotežu između proturječnih zahtjeva za ograničenu ali učinkovitu vlast. Svako državno tijelo ograničeno je u svom djelovanju pravom: zakonodavno tijelo mora se pridržavati ustava, a izvršna i sudbena vlast ustava i zakona. Ustavne norme tumače se i prilagođavaju životnim potrebama na svakoj ravni implementacije, a najprije u tijeku razrade u zakonodavstvu, uz puno poštivanje načela ustavnosti. Načelo ustavnosti ne znači samo zahtjev da zakone donosi nadležno zakonodavno tijelo prema propisanoj proceduri već znači i zahtjev da zakoni i drugi propisi moraju i sadržajno biti sukladni odredbama ustava. Samo akt koji ispunjava ove zahtjeve zadovoljava načelo ustavnosti i u formalnom i u materijalnom smislu. Materijalna neustavnost, između ostaloga, odnosi se i na sadržajnu neusklađenost odredaba zakona sa odredbama ustava, bilo da se radi o izravnoj suprotnosti (*contra constitutionem*) ili o uređivanju odnosa oprečno smislu ustavnih odredaba (*praeter constitutionem*).

16. U konkretnom slučaju podnositelj zahtjeva ne pobija formalnu ustavnost Zakona o financiranju institucija BiH, već isključivo ističe neustavnost pobijane odredbe ovog zakona u materijalnom smislu, navodeći da je pobijana odredba navedenog zakona «očigledno neustavna». U biti, podnositelj zahtjeva smatra da je pobijana odredba neustavna, budući da je zakonodavac propisao rok do kojeg se mora usvojiti proračun za tekuću fiskalnu godinu, a nakon proteka tog roka bit će onemogućeno realiziranje bilo

kakvih rashoda «osim isplate neizmirenog duga, dok se proračun propisno ne usvoji». Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju ne radi o izravnoj ili, kako to podnositelj zahtjeva kaže, «očiglednoj» neustavnosti, jer se Zakonom o financiranju institucija BiH dalje razrađuje ustavna odredba o privremenom financiranju u slučaju da proračun ne bude usvojen pravovremeno. Međutim, Ustavni sud smatra da je potrebno ispitati je li pobijana zakonska odredba oprečna smislu ustavne odredbe iz članka VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

17. Ustavni sud zapaža, prije svega, da je Ustavom Bosne i Hercegovine dana jasna nadležnost Parlamentarnoj skupštini da usvoji proračun za financiranje troškova potrebnih za izvršavanje nadležnosti institucija BiH i njezinih međunarodnih obveza. Također, Ustav je predvidio i rješenje za slučaj da državni proračun ne bude usvojen pravovremeno, propisujući da će se tada, na privremenoj osnovi, koristiti proračun za prethodnu godinu. Ustavni sud smatra da je *ratio* ovakvog ustavnog rješenja bio, svakako, omogućavanje normalnog i nesmetanog funkcioniranja države, odnosno državnih institucija, i u slučaju da zbog nekog razloga proračun ne bude usvojen pravovremeno. Pri tomu, Ustavni sud zapaža da odredba članka VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine ima karakter ustavnog načela, jer se njome ne određuju pobliže pojmovi «pravovremeno» i «na privremenoj osnovi». To je, svakako, stoga što je ostavljeno državnom zakonodavcu da, sukladno svojim ustavnim nadležnostima i obvezama, odgovarajućim zakonom detaljnije regulira ova pitanja, pridržavajući se ustavne odredbe.

18. Postupajući sukladno svojim nadležnostima, Parlamentarna skupština BiH je u članku 10. Zakona o financiranju institucija BiH propisala da će razmatrati prijedlog proračuna koji će predložiti Predsjedništvo BiH i usvojiti Zakon o proračunu do 31. prosinca tekuće fiskalne godine. Ustavni sud smatra da je na ovaj način zakonom razrađen ustavni pojam «pravovremenosti». Kad je riječ o ustavnom pojmu «na privremenoj osnovi», zakonodavac je to ustavno rješenje dalje razradio propisujući da će, ukoliko Zakon o proračunu ne bude usvojen prije početka nove fiskalne godine, financiranje biti privremeno sve do stupanja na snagu toga zakona, odnosno najdulje do 31. ožujka, do kada se mora donijeti Zakon o proračunu. Da bi osigurao poštivanje ove odredbe, zakonodavac je propisao da istekom toga roka neće biti moguća realizacija rashoda u bilo koju svrhu osim za isplate neizmirenih dugova, kao vrstu restriktivne mjere.

19. Odgovarajući na pitanje je li ovakva zakonska odredba oprečna smislu članka VIII. Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, prije svega, zapaža da Ustav Bosne i Hercegovine uspostavlja temeljna ustavna načela i ciljeve za funkcioniranje Bosne i

Hercegovine, između ostaloga, i putem izvršavanja nadležnosti i obveza institucija države. Iz toga slijedi pozitivna ustavna obveza Bosne i Hercegovine i njezinih nadležnih tijela da se stvori neophodan pravni okvir u kojem će biti specificirane ustavne obveze. Jedna od tih obveza, bez koje bi bilo praktično nemoguće učinkovito izvršavanje nadležnosti države, odnosno njezinih institucija, jeste usvajanje proračuna za svaku fiskalnu godinu. U tome smislu, kako je već rečeno, Ustav BiH uspostavlja samo temeljna ustavna načela koja je dužan razraditi zakonodavac.

20. U konkretnom slučaju Ustavni sud smatra da zakonodavac nije postupio oprečno Ustavu BiH kada je opću ustavnu odredbu o privremenom financiranju državnih institucija, u slučaju da proračun ne bude usvojen pravovremeno, zakonom konkretizirao tako što je odredio rok do kada takva privremena situacija može trajati. Naime, kako je već navedeno, *ratio* odredbe članka VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine jeste omogućavanje nesmetanog funkcioniranja države i njezinih institucija pri čemu je privremeno financiranje moguće samo u određenom razdoblju u kojem postoji obveza nadležnih institucija da intenzivnije i efikasnije rade na usvajanju proračuna. Međutim, Ustavni sud smatra da svrha i smisao ovakve odredbe ni u kojem slučaju nije da privremeno stanje traje neograničeno dugo. Takvim tumačenjem dovelo bi se u pitanje učinkovito funkcioniranje države i njezinih institucija a, kako je već rečeno, Ustav i na temelju njega doneseni zakoni moraju omogućiti uspostavu i funkcioniranje učinkovite javne vlasti.

21. Stoga, Ustavni sud smatra da zakonodavac može vremenski ograničiti rok u kojem se može vršiti privremeno financiranje i u kojem se proračun mora usvojiti, što kao cilj ima učinkovito izvršavanje nadležnosti institucija BiH. Stoga, pobijana odredba članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH u dijelu koji glasi: «Proračun se mora usvojiti najkasnije do 31. ožujka svake godine» nije oprečna članku VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

22. S druge strane, Ustavni sud zapaža da pobijanom odredbom članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH zakonodavac propisuje i neku vrstu sankcije u slučaju da proračun ne bude usvojen ni u naknadno ostavljenome roku. Podnositelj zahtjeva u tome smislu ukazuje na konkretne probleme i posljedice koje bi mogle nastupiti ukoliko proračun ne bude usvojen do 31. ožujka 2008. godine. Međutim, prigodom ocjenjivanja ustavnosti nekog zakona ili neke odredbe određenog zakona zadaća Ustavnog suda je da takvu ocjenu izvrši *in abstracto* bez obzira na bilo kakav konkretni slučaj. Stoga će Ustavni sud općenito razmotriti pitanje ustavnosti pobijanog zakonskog rješenja.

23. Imajući u vidu ono što je već rečeno, Ustavni sud smatra da zakonodavac, svakako, ima ovlast i nadležnost predvidjeti i propisati način postupanja u slučaju da proračun ne bude usvojen ni nakon isteka roka koji je propisan za privremeno financiranje. Međutim, mjere koje zakonodavac propiše u takvom slučaju ne mogu biti takve da potpuno onemoguće rad države, odnosno njezinih institucija, jer je to oprečno ciljevima, smislu i duhu Ustava Bosne i Hercegovine. Mogućnost privremenog financiranja, koja je propisana u članku VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine, predviđena je upravo s ciljem učinkovitog funkcioniranja države i njezinih institucija, a ne njihove potpune blokade. Stoga se ova odredba nikako ne može tumačiti kao da daje zakonodavcu ovlast da zakonom onemogući svako djelovanje državnih institucija bez obzira o kojem je pitanju riječ. Naprotiv, smisao ovakve ustavne odredbe je da ostavi širok prostor zakonodavcu da pronađe najbolja rješenja kako bi se osiguralo učinkovito funkcioniranje države. Ustavni sud se neće baviti pitanjem koje će mjere zakonodavac izabrati kao najefikasnije, jer je to isključiva nadležnost zakonodavca. Međutim, Ustavni sud ukazuje da je zakonodavac dužan žurno poduzeti odgovarajuće legislativne mjere kako bi pitanje usvajanja proračuna i privremenog financiranja riješio sukladno Ustavu Bosne i Hercegovine, kako je to obrazloženo u ovoj odluci, i na način koji neće voditi eventualnom onemogućavanju funkcioniranja institucija države Bosne i Hercegovine.

24. Na temelju navedenog, Ustavni sud smatra da odredba članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine u dijelu u kojem glasi: «Ako se proračun ne usvoji do 31. ožujka, nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koju svrhu osim isplate neizmirenoga duga sve dok se proračun propisno ne usvoji» nije suglasna članku VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

VII. Zaključak

25. Ustavni sud zaključuje da zakonodavac ima ovlast, s ciljem efikasnog funkcioniranja države, odrediti rok u kojem se mora donijeti proračun i u kojem može trajati privremeno financiranje, ali da mjere koje propiše u slučaju da taj rok ne bude ispoštovan ne smiju potpuno onemogućavati izvršavanje nadležnosti državnih institucija, jer bi to bilo oprečno navedenom cilju i duhu Ustava Bosne i Hercegovine. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je pobijana odredba članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH u dijelu koji glasi: «Proračun se mora usvojiti najkasnije do 31. ožujka svake godine» suglasna članku VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Međutim, u dijelu koji glasi: «Ako se proračun ne usvoji do 31. ožujka, nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koju svrhu osim isplate neizmirenoga duga sve dok se proračun propisno ne usvoji» pobijana odredba nije

suglasna članku VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine, zato što ovakva mjera u cijelosti onemogućava izvršavanje nadležnosti državnih institucija nakon navedenog nadnevka.

26. Obzirom na odluku u meritumu u ovom predmetu, Ustavni sud smatra da nema temelja za razmatranje prijedloga podnositelja zahtjeva za donošenje privremene mjere.

27. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 63. st. 2. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

28. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Предмет број У 13/06

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјев Николе Шпирића, у вријеме подношења захтјева замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, за оцјену уставности члана 1 ст. 2. и 3, члана 4, чл. 5 до 21 и чл. 27 и 28 Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње

Одлука од 28. марта 2008. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву у предмету број **У 13/06,** рјешавајући захтјев **Николе Шпирића**, замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине у вријеме подношења захтјева, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 17 став 1 тачка 6, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 3 и члана 65 став 1 алинеја 4 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине («Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/05), у саставу:

Хатиџа Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Tudor Pantiru, судија

Мато Тадић, судија

Constance Grewe, судија

Сеада Палаврић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 28. марта 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснован захтјев Николе Шпирића, замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине у вријеме подношења захтјева, за оцјену уставности чл. 4 и 28 Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње («Службени гласник Босне и Херцеговине» бр. 28/06, 76/06 и 72/07).

Утврђује се да је члан 4 Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње («Службени гласник Босне и Херцеговине» бр. 28/06, 76/06 и 72/07) у складу са чланом II/3к) Устава Босне и

Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Утврђује се да је члан 28 Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње («Службени гласник Босне и Херцеговине» бр. 28/06, 76/06 и 72/07) у складу са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Обуставља се поступак по захтјеву Николе Шпирића, замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине у вријеме подношења захтјева, за оцјену уставности чл. 5 до 21 Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње («Службени гласник Босне и Херцеговине» бр. 28/06, 76/06 и 72/07) зато што није сврховито водити даљњи поступак.

Одбацује се захтјев Николе Шпирића, замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине у вријеме подношења захтјева, за оцјену уставности члана 1 ст. 2 и 3 и члана 27 Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње («Службени гласник Босне и Херцеговине» бр. 28/06, 76/06 и 72/07), зато што су измијењене правне околности.

Одлуку објавити у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине», «Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине», «Службеном гласнику Републике Српске» и у «Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине».

Образложење

I. Увод

1. Никола Шпирић (у даљњем тексту: подносилац захтјева), замјеник предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине у вријеме подношења захтјева, поднио је 31. маја 2006. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности члана 1 ст. 2 и 3, члана 4, чл. 5 до 21 и чл. 27 и 28 Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе

девизне штедње («Службени гласник Босне и Херцеговине» бр. 28/06, 76/06 и 72/07, у даљњем тексту: оспорени закон).

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 став 1 Правила Уставног суда, од Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Представнички дом) и Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Дом народа) затражено је 13. августа 2007. године, а од Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Министарство финансија) 25. фебруара 2008. године да доставе одговоре на захтјев.

3. Представнички дом Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине је 6. септембра 2007. године доставио одговор на захтјев, Министарство финансија је 4. марта 2008. године доставило одговор на захтјев, а Дом народа није доставио одговор на захтјев.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговор на захтјев је достављен подносиоцу захтјева 4. марта 2008. године.

5. С обзиром на то да је Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, након подношења предметног захтјева, донијела Закон о измјенама и допунама Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње («Службени гласник БиХ» број 76/06) и Закон о измјенама и допунама Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње («Службени гласник БиХ» број 72/07), Уставни суд је 5. фебруара 2008. године затражио од подносиоца захтјева да се изјасни у погледу измијењених правних околности. Подносилац захтјева није доставио своје изјашњење у остављеном року од 15 дана.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

6. Подносилац захтјева је навео да је члан 1 ст. 2 и 3 оспореног закона супротан члану III став 1 тачка е) Устава Босне и Херцеговине у ком је прописано да се финансирање међународних обавеза Босне и Херцеговине убраја у искључиву надлежност Босне и Херцеговине. Даље је наведено да је члан 4 оспореног закона супротан Уставу Босне и Херцеговине јер «приписана камата обрачуната по ранијим

уговорима спада у стечена права имаоца старе девизне штедње, те њено сторнирање представља кршење међународних обавеза Босне и Херцеговине». Подносилац захтјева сматра спорним све чланове од 5 до члана 21 оспореног закона у којима је прописан поступак верификације, сматрајући да се на тај начин директно крше имовинска права ималаца старе девизне штедње. Подносилац захтјева сматра спорним уопште прописивање поступка верификације, јер се, како је навео, «свугдје у свијету верификација доказује или штедном књижицом или изводом из банке са рачуна штедише, а постоји зато што је штедиша положио свој новац у банку, а не зато што му то право признаје држава након спроведеног управног поступка, што у бити представља поступак верификације». У вези са чланом 17 оспореног закона подносилац захтјева је навео да се из наведене одредбе закључује да се пропуштањем рока за верификацију губи право на штедњу, чиме се, такође, крши право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине. На крају, подносилац захтјева сматра да чл. 27 и 28 оспореног закона нису сагласни Уставу Босне и Херцеговине, јер се прописивањем да се ван снаге стављају извршне судске пресуде и обустављају судски поступци директно крше право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и право на дјелотворан правни лијек.

b) Одговор на захтјев

7. Представнички дом је навео да остаје на позицијама оспореног закона и да обавјештава Уставни суд да је 31. јула 2007. године усвојен Предлог Закона о измјенама и допунама Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње, те да предстоји разматрање овог Предлога закона у Дому народа.

8. Министарство финансија, као предлагач оспореног закона, навело је да је члан 1 оспореног закона измијењен тако да је прописано да у обезбјеђењу средстава за исплату старе девизне штедње учествује и Босна и Херцеговине из расположивих средстава по основу сукцесије бивше СФРЈ и других расположивих средстава у складу са одлуком Савјета министара БиХ. Даље, када је у питању члан 4 оспореног закона, Министарство финансија изнијело је становиште да је ова врста ограничења имовинских права у складу са јавним интересом, односно да је оправдан отпис камате, и с тим у вези је упућено на становиште Комисије за људска права при Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Комисија за људска права) у Одлуци о прихватљивости и меритуму CH/98/375/ и др., Ђорђе Бесаровић и други. У вези

са поступком верификације наведено је да се ради о неопходном поступку у ком се идентификују потражиоци, врши провјера износа и региструју сва потраживања по основу старе девизне штедње, чија је посљедица потврђивање, а не редефинисање и раскидање постојећег односа. Такође, како је одговорено, у складу са становиштем Комисије за људска права, чланом 26 дато је овлашћење ентитетима и Дистрикту Брчко да донесу спроведбене прописе о поступку верификације. Такође је наведено да је посљедњим измјенама оспореног закона рок за верификацију продужен. На крају је наведено да је измијењен оспорени закон у члану 27 у контексту пресуде Европског суда за људска права у предмету АПП.No. 41183/02 Руже Јеличић («Службени гласник БиХ» број 20/07).

IV. Релевантни прописи

9. Одредбе оспореног закона чија се оцјена сагласности са Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом тражи гласе:

«Члан 1 ст. 2 и 3

2) За измирење обавеза по основу рачуна старе девизне штедње одговорна је Босна и Херцеговина, а средства обезбјеђују Федерација Босне и Херцеговине, Република Српска и Дистрикт Брчко Босне и Херцеговине.

3) Обезбјеђење средстава у складу са ставом (2) овог члана заснива се на локацији сваког депозита у банци или њеним филијалама или најнижим оперативним јединицама које су пословале на територији ентитета и Дистрикта у којима је депонована девизна штедња.

Члан 4

Обрачуната и неисплаћена камата према уговорима из члана 1 став (1) након 1.1. 1992. године се сторнира и од истог датума, па до ступања на снагу овог закона врши се нови обрачун камата по стопи од 0,5%.

Члан 5

Обавезе по основу рачуна старе девизне штедње које нису верификоване у складу са одредбама овог закона и спроведбеним прописима ентитета и Дистрикта могу да се доказују и остварују само у судском поступку.

Члан 6
(Верификација потраживања)

(1) Верификација представља неопходан поступак којим се идентификују потражиоци, врши провјера износа рачуна старе девизне штедње сваког потражиоца и региструју сва потраживања по основу рачуна старе девизне штедње, чиме се потврђују, а не редефинишу и не раскидају постојећа права.

(2) Након завршетка верификације потражилац добија потврду о верификацији која идентификује потражиоца и верификује износ рачуна старе девизне штедње.

(3) Потврда из става (2) овог члана представља основу за измирење потраживања по основу рачуна старе девизне штедње и издаје се у облику обрасца које прописују ентитети и Дистрикт, а укључује и сљедеће:

a) сваки појединачни рачун и верификовани износ;
b) идентитет сопственика;
c) изјаву о одустајању од тужбе након што потражилац прими готовинску исплату и
d) назив банке и број рачуна на који ће бити извршена готовинска исплата и исплате по основу емитованих обвезница из члана 18 овог закона.

(4) Ако потражилац располаже с више рачуна, сви рачуни појединачно се верификују и износи сабирају ради израчунавања готовинских исплата и износа обвезница које се емитују према овом закону. Сваки појединачни потражилац добија само једну потврду о верификацији.

(5) Верификација стања девизног улога за сваког штедишу извршиће се кумулативно за положену штедњу у једној или више банака које су имале сједиште на територији ентитета и Дистрикта.

Члан 7
(Агенције за верификацију)

(1) Верификацију рачуна старе девизне штедње, у складу са одлукама ентитетских влада и Скупштине Дистрикта, вршиће:

a) Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге АД Бања Лука - за Дистрикт;

b) Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге АД Бања Лука - за Републику Српску;
c) Агенција за финансијске, информатичке и посредничке услуге ДД Сарајево - за Федерацију Босне и Херцеговине и
d) Агенција за пружање финансијских, информатичких и посредничких услуга Мостар - за Федерацију Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Агенције).

(2) У року од 15 дана од дана ступања на снагу овог закона, Агенције ће размијенити базе података за све депозите по основу рачуна старе девизне штедње, чија се измирења, у складу са овим законом, врше у другом ентитету или Дистрикту.

Члан 8
(Обавезе банака)

(1) У поступку верификације рачуна старе девизне штедње банке су обавезне да сарађују с ентитетским министарствима финансија, Управом прихода Дистрикта, Агенцијама и комисијама.

(2) У поступку верификације банке су обавезне да своје базе података провјере и учине их доступним Агенцијама за поступак верификације и припреме два посебна исказа уписане камате која се односи на период до 31.12.1991. и период након 31.12.1991. године.

Члан 9
(Јавни позив)

(1) Као дио поступка верификације рачуна старе девизне штедње, ентитетска министарства финансија и Управа прихода Дистрикта објавиће позив за верификацију рачуна старе девизне штедње у најмање два дневна листа доступна на цијелој територији Босне и Херцеговине и на Интернету, и то најмање три пута до истека рока за предавање захтјева за верификацију.

(2) Прво објављивање позива за верификацију биће извршено у року од 15 дана након ступања на снагу овог закона, а затим свака два мјесеца до истека рока за подношење захтјева за верификацију.

(3) Министар спољних послова Босне и Херцеговине ће, такође, послати позиве за верификацију свим амбасадама и конзулатима Босне и Херцеговине са инструкцијом за одговарајуће објављивање у тим земљама.

Члан 10
(Обавезе Агенција)

У поступку верификације рачуна старе девизне штедње Агенције су дужне да:

a) изврше верификацију рачуна старе девизне штедње у складу с овим законом;
b) издају потврду сваком потражиоцу о запримљеном захтјеву за верификацију и документацији из члана 12 овог закона (у даљњем тексту: захтјев);
c) успоставе, редовно ажурирају и одржавају Регистар рачуна старе девизне штедње (у даљњем тексту: Регистар) за сваког потражиоца, укључујући податке о стању верификованих рачуна старе девизне штедње након извршеног отписа камате, износу отписане камате, промету прије завршетка поступка верификације и одржавају све банковне информације неопходне за измирење потраживања сходно овом закону;
d) израде и реализују потребне безбједносне поступке којима се пружа заштита и обезбјеђује цјеловитост података који се воде у Регистру;
e) обезбиједе формирање посебне базе података рачуна старе девизне штедње према: филијалама и организационим јединицама које су егзистирале на територији ентитета и Дистрикта, у којој се утврђују сви потражиоци и износи свих потраживања;
f) формирају базу података спорних потраживања;
g) издају потврду о верификацији из члана 6 овог закона;
h) након извршене верификације у складу са овим законом, верификују девизну штедну књижицу одговарајућим штамбиљом;
i) редовно обавјештавају ентитетска министарства финансија и Управу прихода Дистрикта о извршеној верификацији;
j) формирају архиву о извршеној верификацији рачуна старе девизне штедње и
k) обављају друге послове у складу с овим законом и појединачно закљученим уговорима с ентитетским министарствима финансија и градоначелником Дистрикта.

ГЛАВА II. ПОСТУПАК ПОДНОШЕЊА ЗАХТЈЕВА

Члан 11
(Локације подношења захтјева)

Потражилац је дужан да лично или посредством овлашћеног пуномоћника преда захтјев за верификацију рачуна старе девизне штедње директно у било

којој пословној јединици одговарајућих агенција у мјестима филијала банака или најнижих оперативних јединица банака у ентитетима или Дистрикту гдје су рачуни старе девизне штедње били депоновани.

Члан 12
(Документација која се прилаже уз захтјев)

(1) За потребе верификације рачуна старе девизне штедње потражилац старе девизне штедње је дужан да лично или посредством овлашћеног пуномоћника поднесе Агенцијама сљедећу документацију:

a) захтјев за верификацију рачуна старе девизне штедње;
b) оригиналну девизну штедну књижицу потражиоца или другу оригиналну банковну документацију, уговор или картицу ком је рачун старе девизне штедње отворен;
c) правоснажно судско рјешење о насљеђивању, ако је рачун старе девизне штедње стечен насљеђивањем;
d) личну карту или пасош потражиоца;
e) родни лист за малољетне потражиоце;
f) пуномоћ овјерену код надлежног органа у случају када пуномоћник дејствује у име потражиоца;
g) личну карту или пасош пуномоћника;
h) правоваљан уговор о поклону уколико је рачун старе девизне штедње поклоњен другом лицу и
i) сва остала документа која могу да помогну верификацији, укључујући рачуне, фактуре или нека друга документа у којима је евидентован износ или својина на рачунима старе девизне штедње.

(2) Уколико је оригинална девизна штедна књижица изгубљена или уништена или потражилац не посједује један или више докумената из става (1) овог члана, потражилац има право да поднесе захтјев за верификацију и друга документа или доказе којима ће доказати право на рачун старе девизне штедње.

(3) Захтјев за верификацију рачуна старе девизне штедње подноси се на обрасцима прописаним спроведбеним прописима ентитета и Дистрикта.

Члан 13
(Идентитет потражиоца)

Заједно са захтјевом за верификацију Агенцијама мора да се достави документација која на задовољавајући начин идентификује потражиоца:

a) У случају смрти корисника рачуна, потраживање по основу рачуна старе девизне штедње може да се наслиједи и докаже подношењем правоснажне судске одлуке о насљеђивању;
b) Ако се рачун старе девизне штедње поклони другом лицу, потраживање се доказује подношењем правоваљаног уговора о поклону и
c) Ако овлашћени пуномоћник дејствује у име потражиоца или ако преузима готовинску исплату у име потражиоца, Агенцијама мора да се достави оригинална овјерена пуномоћ коју Агенције задржавају.

ГЛАВА III. АГЕНЦИЈСКА ВЕРИФИКАЦИЈА ПОТРАЖИВАЊА

Члан 14
(Пријем захтјева)

(1) Потражилац мора да поднесе захтјев за верификацију рачуна старе девизне штедње у року прописаном у члану 17 овог закона, а уз захтјев подноси и своју оригиналну документацију и девизну штедну књижицу.

(2) Агенције региструју захтјев и додјељују јединствени идентификациони број за сваки захтјев, затим, овјеравају захтјев за верификацију, а потражиоцу предају овјерену копију захтјева за верификацију. Овјерена копија захтјева за верификацију представља потврду о поднесеном захтјеву.

(3) Сва оригинална документа, осим девизне штедне књижице, и документацију из члана 12 овог закона копирају Агенције и враћају потражиоцу у вријеме подношења захтјева. Агенције могу да задрже девизну штедну књижицу до завршетка верификације. Потражилац има право да достави овјерену копију комплетне девизне штедне књижице Агенцијама, а задржи оригиналну девизну штедну књижицу.

(4) По завршетку поступка верификације, ако је потраживање одобрено, потврду о верификацији из члана 6 овог закона издају Агенције, а девизна штедна књижица овјерава се и враћа потражиоцу.

Члан 15
(Поступак верификације)

(1) Након подношења захтјева, Агенције благовремено врше провјеру исправности података из документације коју је доставио потражилац у складу са чланом 12 овог закона.

(2) Агенције врше верификацију појединачних захтјева упоређујући их колико год је то могуће са информацијама које су обезбиједиле банке у складу са чланом 8 овог закона. Ако захтјев не може да се верификује у бази података, Агенције врше верификацију на основу поднесених докумената из члана 12 овог закона.

(3) Ако Агенције утврде да недостаје неки од података, односно документ на основу ког се несумњиво утврђује стварно стање рачуна старе девизне штедње, Агенција тражи, у писаној форми, од потражиоца или овлашћеног пуномоћника да додатне податке, односно документа достави у року од 30 дана, али свакако не након рока за подношење захтјева за верификацију дефинисаног у члану 17 овог закона.

(4) Ако по истеку рока Агенције не добију тражене податке, односно документа, или ако уз добијене податке, односно документа, није могуће утврдити идентитет потражиоца или извршити верификацију износа потраживања по основу рачуна старе девизне штедње, Агенције одбијају захтјев за верификацију.

(5) Након завршетка поступка верификације сваког појединачног потраживања, Агенције су дужне да у писаној форми обавијесте потражиоца о томе да ли је захтјев одобрен или одбијен.

(6) Против одлука Агенција дозвољена је жалба потражиоца Комисији за верификацију рачуна старе девизне штедње (у даљњем тексту: Комисија) као другостепеном органу у поступку верификације у ентитетима и Дистрикту. Одлука Комисије је коначна и обавезујућа и против ње не може да се изјави жалба, али може да се покрене управни спор пред надлежним судом.

(7) Рјешавајући у поступку верификације рачуна старе девизне штедње Агенције и Комисија дужне су да поступају по закону о управном поступку ентитета и Дистрикта.

Члан 16
(Комисија за верификацију рачуна старе девизне штедње)

Ентитети и Дистрикт успоставиће најмање по једну Комисију. Комисија има пет чланова које именују ентитетске владе и Скупштина Дистрикта. Најмање један члан Комисије је из ентитетског министарства финансија и Управе прихода Дистрикта, један из ентитетског министарства правде и Правне канцеларије Дистрикта, а остала три члана именују се према одлуци ентитетских влада и Скупштине Дистрикта. Ентитетске владе и Скупштина Дистрикта могу да именују додатне комисије у зависности од броја изјављених жалби.

Члан 17
(Рокови)

(1) Рок за подношење захтјева за верификацију рачуна старе девизне штедње је шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона, а Агенције су дужне да завршe поступак верификације у року од девет мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

(2) Верификација извршена до дана ступања на снагу овог закона прихвата се као правоваљана у смислу овог закона.

Члан 18
(Готовинска исплата)

(1) Сваких 60 дана током поступка верификације ентитети и Дистрикт објављиваће саопштења с идентификационим бројем сваког појединачног одобреног захтјева спремног за готовинску исплату, и то у званичним гласилима и двоје дневних новина.

(2) Ако је верификација појединачних захтјева завршена и потражилац се слаже са износом који су Агенције верификовале, потражилац мора да потпише потврду о верификацији. Потражиоцу се, након што потпише изјаву да се одриче права на жалбу, исплаћује максималан износ од 100 КМ или укупан износ потраживања до 100 КМ. По завршетку поступка верификације Агенције припремају списак свих верификованих захтјева и износа.

(3) Осим тога, сваком појединоm потражиоцу евидентованом у Регистру, након подношења потврде о верификацији, исплаћује се максималан износ од

1.000 КМ или укупан износ потраживања до 1.000 КМ, који укључује и исплаћени износ у складу са ставом (2) овог члана, и то до краја 2007. године, а остатак неисплаћених потраживања измирује се путем обвезница у складу са овим законом. Агенције на потврди о верификацији уносе износ извршеног плаћања до 1.000 КМ и обрачунати остатак неисплаћених потраживања који ће бити измирен путем обвезница. Потражилац Агенцијама мора да достави податке о називу своје банке и броју банковног рачуна које Агенције уносе на потврду о верификацији и у своје регистре.

(4) Готовинска исплата из ст. (2) и (3) овог члана вршиће се по поступку и на начин прописан спроведбеним прописима ентитета и Дистрикта.

(5) Обавезе по основу рачуна старе девизне штедње које никада нису биле прерачунате прерачунавају се у КМ према средњем званичном курсу Централне банке Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Централна банка) на дан ступања на снагу овог закона. Као датум конверзије већ прерачунатих рачуна старе девизне штедње узимаће се датум када је извршено прерачунавање.

Члан 19
(Верификована потраживања)

(1) Агенције евидентују износ рачуна старе девизне штедње верификован у Регистру.

(2) Сваком потражиоцу Агенције издају потврду о верификацији.

(3) Након завршетка поступка верификације, рачуни старе девизне штедње, верификовани у складу са овим законом, умањују се за тај дио обавеза који се измирује исплатом у готовини и евидентује у Регистру и уписује у потврду о верификацији из става (2) овог члана.

Члан 20
(Спорна потраживања)

(1) Агенције су, такође, дужне да одржавају регистар спорних потраживања, који укључује сва потраживања која су као спорна упућена на комисије, као и све случајеве пред судовима. Овај списак укључује податке о идентификацији лица које потражује рачуне старе девизне штедње, идентификацији информација о рачуну на који је штедња положена и износ улога.

(2) Након доношења коначне одлуке, Комисија доставља копију своје одлуке Агенцијама, послије чега слиједи поступак сходно одредбама члана 18 овог закона.

(3) Када одлука суда о спорном потраживању постане правоснажна и извршна, потражилац је, уз захтјев за верификацију, доставља Агенцијама у року од 15 дана, на измирење у складу са овим законом.

(4) Ако је поступак верификације завршен прије него што је судска одлука постала извршна, потражилац доставља правоснажну извршну судску одлуку ентитетском министарству финансија, односно Управи прихода Дистрикта на верификацију и измирење у складу с овим законом.

Члан 27

1) Извршење судских пресуда које имају повјериоци за рачуне старе девизне штедње, такође, подлијеже верификацији с циљем регистровања потраживања, а што се доказује подношењем извршних судских пресуда.

2) Имаоци су дужни да доставе наведене судске одлуке Агенцији уз захтјев за верификацију. Такође се примјењују одредбе овог закона којима се уређују отпис камата, готовинске исплате и емисија обвезница.

Члан 28

Све предмете који на дан ступања на снагу овог закона нису ријешени правоснажним одлукама надлежни суд преноси по званичној дужности на верификацију и измирење у складу са овим законом.»

10. **Закон о измјенама и допунама Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње** («Службени гласник БиХ» број 76/06) ступио је на снагу 15. септембра 2006. године, а у релевантном дијелу гласи:

«Члан 1

У Закону о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње ('Службени гласник БиХ' број 28/06) у члану 6 у ставу 3) брише се алинеја ц).»

11. **Закон о измјенама и допунама Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње** («Службени гласник БиХ» број 72/07), који је ступио на снагу 27. септембра 2007. године, у релевантном дијелу гласи:

«Члан 1

У Закону о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње ('Службени гласник БиХ' бр. 28/06 и 76/06) у члану 1 послије става (2) додају се нови ст. (3) и (4) који гласе:

3) Обезбјеђење средстава за несметано измирење обавеза по основу рачуна старе девизне штедње неће бити условљено прерасподјелом средстава јавне потрошње, нити ребалансом буџета.

4) У сврху изналажења могућности обезбјеђења додатних средстава за измирење обавеза по основу рачуна старе девизне штедње, министарства финансија ентитета и Дистрикта редовно ће сагледавати стање буџета и изналазити могућност за прерасподјелу евентуалног вишка средстава буџета с циљем повољнијих услова поврата старе девизне штедње.

Досадашњи став (3) постаје став (5.)

Досадашњи став (4) који постаје став (6) мијења се и гласи:

(6) У обезбјеђењу средстава из става (2) овог члана учествује и Босна и Херцеговина из расположивих средстава по основу сукцесије бивше СФРЈ и других расположивих средстава, а Савјет министара Босне и Херцеговине својом одлуком утврђује износ и начин коришћења ових средстава.

Члан 3

У члану 5 послије ријечи 'које' додају се ријечи 'из оправданих разлога', а послије ријечи 'могу се' додају се ријечи: 'у складу са овим законом'.

Члан 8

У члану 17 став (1) мијења се и гласи:

(1) Рок за подношење захтјева за верификацију рачуна старе девизне штедње је најмање шест мјесеци од почетка поступка верификације у складу са спроведбеним прописима ентитета и Дистрикта, а Агенције су дужне да заврше поступак верификације у року од 12 мјесеци од наведеног почетка верификације.

Послије става (1) додаје се нови став (2) који гласи:

(2) Изузетно од одредби става (1) овог члана, утврђује се додатни рок за подношење захтјева за верификацију у трајању од мјесец дана, који ће се завршити најкасније до 30. септембра 2007. године, а агенције су дужне да заврше поступак верификације најкасније до 15. децембра 2007. године.

Досадашњи став (2) постаје став (3).

Члан 13

Члан 27 мијења се и гласи:

Извршне судске пресуде по основу рачуна старе девизне штедње судови су дужни да доставе ентитетском министартсву финансија, односно Дирекцији за финансије Дистрикта.»

V. Допустивост

12. Члан VI/3a) Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

«Уставни суд је једини надлежан да одлучује о било ком спору који се јавља по овом уставу између двају ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, те између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али не ограничавајући се на то:

- Да ли је било која одредба устава или закона једног ентитета у складу са овим уставом.

Спорове може да покрене члан Предсједништва, предсједавајући Савјета министара, предсједавајући, или његов замјеник, било ког дома Парламентарне скупштине; једна четвртина чланова/делегата било ког дома Парламентарне скупштине, или једна четвртина чланова било ког дома законодавног органа једног ентитета.»

Члан 17 став 1 алинеја 6 Правила Уставног суда гласи:

«Захтјев није допустив ако постоји неки од сљедећих случајева:

6. ако су измијењене правне околности.»

Члан 65 став 1 алинеја 4 Правила Уставног суда гласи:

«1. Уставни суд ће донијети одлуку ком обуставља поступак када у току поступка:

4. престану да постоје претпоставке за вођење поступка или када Уставни суд утврди да није сврховито водити даљњи поступак под условом да је то у складу са поштивањем људских права.»

13. Неспорно је да је подносилац захтјева овлашћено лице за подношење захтјева с обзиром на то да је у вријеме подношења захтјева био замјеник предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине. Даље, Уставни суд је надлежан да одлучује о предметном захтјеву, у смислу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, с обзиром на то да се захтјевом тражи оцјена уставности закона Босне и Херцеговине са Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом.

14. Уставни суд ће, стога, даље испитати да ли предметни захтјев испуњава остале услове допустивости. Посебно, у овом контексту, Уставни суд сматра нужним да анализира да ли су доношењем двају закона којим је извршена измјена и допуна оспореног закона наступиле измијењене правне околности на начин да то чини предметни захтјев недопустивим у смислу члана 17 став 1 тачка 6 Правила Уставног суда. С тим у вези, Уставни суд је утврдио да је члан 1 оспореног закона допуњен новим ст. 3 и 4 који на другачији начин регулишу учешће Босне и Херцеговине у финансирању, односно измирењу старе девизне штедње, а што је било предмет оспоравања захтјева подносиоца. Такође је измијењен и члан 27 оспореног закона тако да је, сходно измјенама, сада неспорна могућност да се изврше правоснажне судске пресуде по основу рачуна старе девизне штедње.

15. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да су у односу на члан 1 ст. 2 и 3 и члан 27 оспореног закона наступиле измијењене правне околности у односу на правну ситуацију која је постојала у тренутку подношења предметног захтјева за оцјену уставности. Подносилац захтјева није се изјаснио у вези са измијењеним правним околностима. У складу са наведеним, нема услова за мериторно рјешавање предметног захтјева у овом дијелу.

16. Имајући у виду одредбу члана 17 став 1 тачка 6 Правила Уставног суда, према којој ће се захтјев одбацити као недозвољен ако су измијењене правне околности, Уставни суд је, у односу на овај дио предметног захтјева, одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

17. Даље, подносилац захтјева је навео да одредбе оспореног закона које прописују поступак верификације, и то од члана 5 до 21, представљају неоправдано уплитање у имовинска права ималаца девизне штедње. Уставни суд је утврдио да је измјеном оспореног закона прописано да се поступак верификације окончава до 15. децембра 2007. године, што значи да је поступак верификације девизне штедње окончан. Имајући у виду чињеницу да је поступак верификације окончан, Уставни суд сматра да није сврховито водити даљњи поступак оцјене уставности наведених одредби оспореног закона. Такође, Уставни суд закључује да је ово обустављање поступка у складу са поштивањем људских права, имајући у виду да је чланом 5 оспореног закона прописана могућност да се стара девизна штедња која није верификована према одредбама оспореног закона може да доказује и остварује у судском поступку, а чланом 6 је експлицитно прописано да се верификацијом «потврђују, а не редефинишу и не раскидају постојећа права» супротно наводима изнесеним у предметном захтјеву. Сходно наведеноме, Уставни суд, у складу са чланом 65 став 1 алинеја 4 Правила Уставног суда, обуставља поступак у односу на овај дио предметног захтјева.

18. На крају, чл. 4 и 28 оспореног закона нису измијењени и нема других околности које указују на то да је предменти захтјев у овом дијелу недопустив. У складу с тим, имајући у виду одредбе члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 17 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да је предметни захтјев у овом дијелу допустив, зато што га је поднио овлашћени субјекат и зато што не постоји ниједан формални разлог из члана 17 став 1 Правила Уставног суда због ког захтјев није допустив.

VI. Меритум

а) Усклађеност члана 4 оспореног закона са Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом

19. Подносилац захтјева сматра да се чланом 4 оспореног закона крше имовинска права ималаца старе девизне штедње, односно да се крши члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине. Уставни суд ће ове наводе испитати и у вези са принципима члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине гласи:

«Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује: [...]

к) Право на имовину.»

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

«Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни.»

20. Члан 4 оспореног закона чија се оцјена уставности тражи гласи:

«Обрачуната и неисплаћена камата према уговорима из члана 1 став (1) након 1.1.1992. године се сторнира и од истог датума, па до ступања на снагу овог закона, врши се нови обрачун камата по стопи од 0,5%.»

21. Подносилац захтјева је навео да члан 4 оспореног закона којим је регулисано сторнирање камата које су обрачунате, а неисплаћене према уговорима о девизној штедњи, представља кршење имовинских права ималаца девизне штедње, јер те камате представљају њихову стечену имовину.

22. Сходно јуриспруденцији Европског суда за људска права, «имовина» која се штити може бити само постојећа имовина (види, Европски суд за људска права, *Van der Mussele,* пресуда од 23. новембра 1983, серија А бр. 70, тачка 48), или барем имовина за коју апелант има «оправдано очекивање» да ће је добити (види, Европски суд за људска права, *Pine Valley Developments Ltd и др.,* пресуда од 29. новембра 1995, серија А број 332, тачка 31). Такође, ријеч «имовина» укључује широк обим имовинских интереса које треба штитити и који представљају економску вриједност (види пресуду бивше Европске комисије за људска права, *Wiggins против Уједињеног Краљевства*, апликација број 7456/76, Одлуке и извјештаји (ОИ) 13, ст. 40-46 (1978)). Концепат «имовине» има аутономно значење, а доказивање утврђеног економског интереса може бити довољно ако се установи право заштићено Европском конвенцијом при чему питање да ли су имовински интереси признати као законско

право у домаћем правном систему није значајно (види, Европски суд за људска права, *Tre Traktörer Aktibolag против Шведске*, пресуда из 1984. године, серија А број 159, став 53). Такође, Уставни суд подсјећа и на сопствену јуриспруденцију према којој појам «имовина» не треба тумачити рестриктивно, него тај појам треба схватити тако «да укључује и постојећа новчана потраживања појединаца, као и одређена права појединаца која имају економску вриједност» (види, Уставни суд Босне и Херцеговине, одлуке број *У 26/00* од 21. децембра 2001. године и *АП 1/05* од 18. маја 2005. године). Сходно пракси Уставног суда, признате, утврђене камате представљају имовину у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Стога ће Уставни суд размотрити да ли су се оспореним одредбама власти умијешале у имовинска права ималаца старе девизне штедње.

23. У анализи навода подносиоца захтјева Уставни суд указује на праксу Европског суда за људска права сходно којој члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију обухвата три различита правила. Прво правило, наведено у првом ставу, јесте опште природе и исказује принцип мирног уживања имовине. Друго правило, садржано у другој реченици истог става, обухвата лишавање имовине и чини га подложним одређеним условима. Треће правило, које се налази у другом ставу, признаје да државе чланице имају право, између осталог, да надзиру коришћење имовине у складу са јавним интересом. Ова три правила нису «различита» у смислу да су неповезана: друго и треће правило се односе на појединачне случајеве ометања права на мирно уживање имовине, те их, стога, треба тумачити у свјетлу општег принципа исказаног у првом правилу (види, између осталих, Европски суд за људска права, *James и др. против Уједињеног Краљевтсва*, пресуда од 21. фебруара 1986. године, серија А број 98, стр. 29-30, став 37).

24. Неспорно је да члан 4 оспореног закона представља лишавање ималаца девизне штедње њихове имовине, имајући у виду да се овом одредбом сторнира камата обрачуната према ранијим уговорима, односно врши се отпис камате. Уставни суд ће размотрити да ли је лишавање било у складу са принципима члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

25. Свако мијешање у право на имовину према другом или трећем правилу мора бити предвиђено законом, мора да служи легитимном циљу и мора да успостави правичну равнотежу између јавног или општег интереса и појединачних права. Другим ријечима, оправдано мијешање не може да се наметне само законском одредбом која испуњава критеријум «законитости» и служи легитимном циљу у

јавном интересу, него мора, такође, да одржи разуман однос «пропорционалности» између употријебљених средстава и циља који жели да се оствари. Мијешање у право на имовину не смије ићи даље од потребног да би се постигао легитиман циљ, а носиоци имовинских права не смију бити подвргнути произвољном третману и од њих не смије да се тражи да сносе превелик терет да би био остварен легитиман циљ (види Одлуку Уставног суда Босне и Херцеговине број *У 83/03* од 22. септембра 2004. године, «Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/04, тачка 49).

26. Уставни суд треба дати одговор на питање да ли оспорена одредба, која представља лишавање имовинских права ималаца старе девизне штедње, испуњава критеријум законитости, служи легитимном циљу и одражава разуман однос «пропорционалности» између употријебљених средстава и циља који жели да се постигне. Пошто принцип законитости, првенствено, подразумијева довољну прецизност и доступност законских одредби које су основ мијешања, Уставни суд закључује да оспорена одредба задовољава критеријум законитости с обзиром на то да је прецизна, а оспорени закон је објављен у службеном гласнику, те је тако задовољен и критеријум доступности.

27. У вези са питањем да ли је постојао јавни интерес да се донесе оспорена одредба, Уставни суд подсјећа да је појам «јавног интереса», у смислу члана 1 Протокола број 1, «неизбјежно широк». У установљавању постојања таквог «јавног интереса» домаће власти уживају широку слободу процјене. Ову широку дискрецију Европски суд објашњава становиштем да су «због њиховог непосредног познавања матичног друштва и његових потреба, домаће власти, у принципу, у бољем положају да разлуче шта је 'у јавном интересу' него међународни судија». Европски суд, тако, закључује да ће «поштивати становиште законодавца о томе шта је 'у јавном интересу' уколико то становиште није очигледно без разумног основа» (види већ цитирану пресуду Европског суда за људска права, *James и др.*, тачка 46).

28. Одговарајући на захтјев предлагач оспореног закона је основано указао на становиште Комисије за људска права у одлуци *Бесаровић и др*., а у вези са отписом камата, према ком је постојао јавни интерес да се имаоци девизне штедње лише имовине, који се огледао у очувању економске стабилности државе, односно потребе да се држава у будућности не оптерети тако да њено функционисање буде доведено у питање. Комисија за људска права посебно је нагласила: «*што се тиче камата, нови Закон их је отписао, и то за период од 1. јануара 1992. године. Комисија сматра да је овакав приступ разуман, објективан и оправдан. Наиме, камата мора да се схвати и разматра у предметним случајевима управо у духу овог института.*

Камата је врста накнаде ономе који је дао капитал на располагање – накнада за употребу. Узимајући у обзир да није у потпуности јасно у којој мјери и на који начин је држава располагала девизним средствима (Поропад и др., loc. cit., страна 25, став 2), а због чињенице да постоји снажан јавни интерес и потреба да се држава не оптерети у будућности, Комисија сматра да је отпис камата оправдан. [...] Преведено на конкретне случајеве, Комисија закључује да разлог за губитак камате није неоправдано неисплаћивање старе девизне штедње, већ догађаји који су се десили у Босни и Херцеговини након 1992. године. Надлежност Комисије у оваквим случајевима била би да оцијени да ли је дошло до произвољности државе у лишавању овог права, што у конкретним случајевима Комисија не може да потврди[...]» (види, Комисија за људска права при Уставном суду Босне и Херцеговине, Одлука о допустивости и меритуму у предмету број *CH/98/375 и др., Ђорђе Бесаровић и други против Босне и Херцеговине и Федерације Босне и Херцеговине*, стр. 118, 119 и 120, ст. 1240–1244). Уставни суд подсјећа да се ово становиште Комисије за људска права односи на одредбу тада важећег ентитетског закона којом је био прописан отпис камата на исти начин на који је то сада прописано чланом 4 оспореног закона. Уставни суд сматра да се околности у вези са овом одредбом нису промијениле и остаје при становишту да се радило о оправданој мјери лишавања имовине ималаца старе девизне штедње која мора да се размотри у ширем контексту рјешавања питања старе девизне штедње уопште, о чему су и Комисија за људска права и Уставни суд донијели низ одлука међу којима је и одлука ком су стављени ван снаге као неуставни ентитетски закони којима је било на неуједначен начин регулисано ово питање (види, *inter alia*, Уставни суд, Одлука о меритуму *У 14/05* од 2. децембра 2005. године, «Службени гласник БиХ» број 2/06).

29. Имајући у виду изложено, Уставни суд сматра да оспорена одредба која представља лишавање имовине ималаца старе девизне штедње задовољава принцип законитости, служи легитимном циљу и одражава разуман однос «пропорционалности» између употријебљених средстава и циља који жели да се постигне и стога је у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

b) Усклађеност члана 28 оспореног закона са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције

30. Подносилац захтјева је навео да члан 28 оспореног закона, којим се обустављају судски поступци и имаоци старе девизне штедње који су покренули поступке

упућују на верификацију и исплату према оспореном закону, крши њихово право на правично суђење, као и право на дјелотворан правни лијек. Уставни суд ће ове наводе размотрити у вези са чланом II/3e) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције.

Члан II/3e) Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

«Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

[...]

e) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.»

Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

«1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]»

31. Члан 28 оспореног закона чија се оцјена уставности тражи гласи:

«Све предмете који на дан ступања на снагу овог закона нису ријешени правоснажним одлукама надлежни суд преноси по званичној дужности на верифкацију и измирење у складу са овим законом.»

32. Уставни суд подсјећа на тумачење Европског суда за људска права према ком је у члан 6 став 1 Европске конвенције уграђено «право на суд», а један вид тога права је право на приступ, то јест право да се покрене поступак пред судом у грађанским стварима. Међутим, то право није апсолутно, већ може да подлијеже ограничењима. Подразумијева се да су она дозвољена јер право на приступ суду по сâмој својој природи захтијева уређење од државе. У том погледу државе уговорнице уживају одређену слободу процјене иако коначну одлуку о поштивању захтјева из Европске конвенције доноси суд. Суд мора да се увјери да примијењена ограничења не ограничавају, нити смањују приступ који је појединцу остављен на такав начин или у толикој мјери да би била нарушена сâма бит права. Даље, ограничење неће бити у складу са чланом 6 став 1 ако не тежи легитимном циљу и ако не постоји разуман

однос пропорционалности између употријебљених средстава и циља који се настоји остварити (види пресуду у предмету *Stubbings and Others v. the United Kingdom* од 22. октобра 1996, *Reports of Judgements and Decisions* 1996-IV, став 50).

33. Иако није јасно дефинисано у члану 28 оспореног закона, тумачењем ове одредбе закључује се да се поступци у којим није донесена правоснажна судска одлука, а тичу се старе девизне штедње, обустављају. И подносилац захтјева на овај начин тумачи оспорени члан и сматра да је такво ограничење права на правично суђење инкомпатибилно са чланом II/3e) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције.

34. Овај навод подносиоца захтјева биће размотрен у контексту права на приступ суду с обзиром на то да су чланом 28 оспореног закона имаоци старе девизне штедње онемогућени да у грађанским поступцима пред редовним судовима остваре исплату старе девизне штедње. Ограничење ове врсте је прихватљиво, у складу са принципом претходно изнесеним у овој одлуци, само уколико има легитиман циљ и ако постоји разуман однос пропорционалности између циља и средстава која се користе. Питање постојања легитимног циља за доношење члана 28 оспореног закона неопходно је размотрити у контексту закона у цјелини. С тим у вези, Уставни суд сматра да је нужно подсјетити на то да је «проблем» старе девизне штедње дугогодишњи проблем у Босни и Херцеговини чијем се рјешавању приступало на разне начине, а чији је циљ био да се на јединствен начин регулишу права ималаца старе девизне штедње. Законодавац, поступајући по пресуди Европског суда за људска права у предмету Јеличић против Босне и Херцеговине (пресуда Европског суда у предмету број АПП.No. 41183/02, објављена у «Службеном гласнику БиХ» број 20/07), измијењеним чланом 27 оспореног закона је само оне имаоце старе девизне штедње који имају правоснажне пресуде у своју корист ставио у другачији положај у односу на остале. Легитиман циљ члана 28 оспореног закона је био да сви остали имаоци старе девизне штедње буду у једнаком положају, те да под једнаким осталим условима прописаним оспореним законом остваре своја имовинска права. Посматрајући, стога, ову одредбу у духу оспореног закона у цјелини, Уставни суд сматра да чланом 28 оспореног закона, у ком је прописано ограничење права на приступ суду, није нарушена сама бит имовинских права подносилаца захтјева, односно успостављена је правилна равнотежа између легитимног циља и имовинских права ималаца девизне штедње.

35. Уставни суд је закључио да је члан 28 оспореног закона у складу са чланом II/3e) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције.

c) Усклађеност члана 28 оспореног закона са чланом 13 Европске конвенције

36. Уставни суд сматра да није потребно посебно анализирати наводе подносиоца о неусклађености члана 28 оспореног закона са чланом 13 Европске конвенције, имајући у виду закључке у вези са усклађености наведене одредбе са правом на правично суђење, као и чињеницу да члан 13 Европске конвенције даје много уже гаранције него што су гаранције које пружа право на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције.

VIII. Закључак

37. Уставни суд је закључио да су наступиле измијењене правне околности у односу на правну ситуацију која је постојала у тренутку подношења предметног захтјева за оцјену уставности у односу на члан 1 ст. 2 и 3 и члан 27 Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње («Службени гласник БиХ» бр. 28/06, 76/06 и 72/07). Даље, у односу на одредбе којима је регулисан поступак верификације старе девизне штедње (чл. 5 до 24), Уставни суд је одлучио да обустави поступак јер није сврховито водити даљњи поступак с обзиром на то да је поступак верификације окончан. Закључено је да је обустава поступка у складу са поштивањем људских права.

38. У односу на наводе о неусклађености члана 4 оспореног закона са правом на имовину, Уставни суд је закључио да наведена одредба којом је прописан отпис камата задовољава принцип законитости, служи легитимном циљу и одражава разуман однос «пропорционалности» између употријебљених средстава и циља који жели да се постигне и да је, стога, у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. На крају, Уставни суд је оцијенио да је члан 28 оспореног закона у складу са чланом II/3e) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције, јер ограничењем права на приступ суду у оспореној одредби није нарушена сама бит имовинских права подносилаца захтјева, односно успостављена је правилна равнотежа између легитимног циља и имовинских права ималаца девизне штедње.

39. На основу члана 17 став 1 тачка 6, члана 61 ст. 1 и 3 и члана 65 став 1 алинеја 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

40. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић

Predmet broj U 6/06

ODLUKA
O DOPUSTIVOSTI
I MERITUMU

Zahtjevi Ive Mire Jovića i Sulejmana Tihića, u vrijeme podnošenja zahtjeva članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine, za ocjenu ustavnosti odredaba Zakona o plaćama i drugim naknadama u sudskim i tužilačkim ustanovama na nivou Bosne i Hercegovine i člana 4. Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine

Odluka od 29. marta 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu u predmetu broj **U 6/06**, rješavajući zahtjeve **Ive Mire Jovića i Sulejmana Tihića, u vrijeme podnošenja zahtjeva članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine**, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1, 2. i 3. i člana 63. st. 2. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Tudor Pantiru, sudija

Mato Tadić, sudija

Constance Grewe, sutkinja

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudija

na sjednici održanoj 29. marta 2008. donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelimično se usvajaju zahtjevi Ive Mire Jovića i Sulejmana Tihića, u vrijeme podnošenja zahtjeva članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine.

Utvrđuje se da Zakon o plaćama i drugim naknadama u sudskim i tužilačkim ustanovama na nivou Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 90/05), u dijelu koji se odnosi na Ustavni sud Bosne i Hercegovine, nije u skladu sa čl. VI/2.b) i VI/3. i članom I/2. u vezi sa članom IX/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

Zakon o plaćama i drugim naknadama u sudskim i tužilačkim ustanovama na nivou Bosne i Hercegovine, u dijelu koji se odnosi na Ustavni sud Bosne i Hercegovine, ukida se u skladu sa članom 63. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Zakon o plaćama i drugim naknadama u sudskim i tužilačkim ustanovama na nivou Bosne i Hercegovine, u dijelu koji se odnosi na Ustavni sud Bosne i Hercegovine, prestaje važiti narednog dana od dana objavljivanja ove odluke u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», u skladu sa članom 63. stav 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Utvrđuje se da je član 4. Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine, koji je naslovljen «Izuzeće u primjeni» («Službeni glasnik BiH» br. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04 i 37/04) u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Ivo Miro Jović i Sulejman Tihić, članovi Predsjedništva Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: podnosioci zahtjeva), podnijeli su 17. februara i 16. marta 2006. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjeve za ocjenu ustavnosti odredaba Zakona o plaćama i drugim naknadama u sudskim i tužilačkim ustanovama na nivou Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 90/05; u daljnjem tekstu: Zakon o plaćama) kako slijedi: član 2; član 8. stav 5. u dijelu koji glasi: «Ustavnog suda Bosne i Hercegovine»; član 14. u dijelu koji glasi: «Za Ustavni sud Bosne i Hercegovine te propise donosi Ustavni sud Bosne i Hercegovine u saradnji sa Ministarstvom pravde Bosne i Hercegovine»; član 15. u dijelu koji glasi: «Ustavnog suda Bosne i Hercegovine»; član 17. tačka a) u dijelu koji glasi: «Za generalnog sekretara Ustavnog suda Bosne i Hercegovine»; tačka b) u dijelu koji glasi: «Za registrara Ustavnog suda Bosne i Hercegovine»; tač. d), e), f) i g) u dijelovima koji glase: «Za šefove odjela Ustavnog suda Bosne i Hercegovine»; «Za više pravne savjetnike Ustavnog suda Bosne i Hercegovine»; «Za pravne savjetnike Ustavnog suda Bosne i Hercegovine»; «Za stručne saradnike Ustavnog suda Bosne i Hercegovine», i člana 4. Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine, naslovljen Izuzeće u primjeni («Službeni glasnik

Bosne i Hercegovine» br. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04 i 37/04; u daljnjem tekstu: Zakon o državnoj službi) u dijelu koji glasi: «sudije Ustavnog suda Bosne i Hercegovine» (u daljnjem tekstu: osporene odredbe predmetnih zakona) sa odredbama čl. I/2, IV/4.a) i VI/2.b) Ustava Bosne i Hercegovine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. stav 1. Pravila Ustavnog suda, od Predstavničkog doma i Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlamentarna skupština) zatraženo je 10. maja 2006. godine dostavljanje odgovora na zahtjev. Ustavni sud je ponovo 7. decembra 2007. godine zatražio od oba doma Parlamentarne skupštine dostavljanje odgovora na zahtjev, budući da je nakon podnošenja zahtjeva Parlamentarna skupština usvojila osporeni Zakon o plaćama.

3. Predstavnički dom je 7. januara 2008. godine dostavio mišljenje o zahtjevu za ocjenu ustavnosti Zakona o plaćama, a Dom naroda 23. januara 2008. godine.

4. Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: Visoki predstavnik) uputio je Ustavnom sudu dopis od 23. maja 2006. godine u kojem je naveo da je Visoki predstavnik s obzirom na već ustaljenu praksu, spreman pomoći Ustavnom sudu u svojstvu *amicus curiae* u ovom predmetu, pa je Ustavni sud 31. maja 2006. godine pozvao Visokog predstavnika da u tom svojstvu dostavi pismena zapažanja na navode podnosilaca zahtjeva. Visoki predstavnik je 26. juna 2006. godine dostavio svoje mišljenje u svojstvu *amicus curiae*.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

5. Podnosioci zahtjeva su tražili da Ustavni sud ispita ustavnost nekoliko odredaba Zakona o plaćama i Zakona o državnoj službi, kao i da ispita ustavnost Zakona o plaćama u cjelini i proglasi ga neustavnim. U vezi s tim, podnosioci zahtjeva su naveli da je Zakon o plaćama neustavan iz nekoliko razloga:

a) Podnosioci zahtjeva smatraju da je ovaj zakon suprotan principu neovisnosti Ustavnog suda koja je propisana članom I/2. u vezi sa članom VI. Ustava Bosne i Hercegovine. U tom smislu, podnosioci zahtjeva navode da Ustavni sud ima normativnu nadležnost da neovisno odlučuje o plaćama sudija i ostalih zaposlenih u Ustavnom sudu,

ističući da je upravo ovaj ustavni princip neovisnosti izvor autonomije Ustavnog suda i da mu on omogućava da sam donosi fundamentalne i vitalne norme o određenoj materiji.

b) Podnosioci zahtjeva smatraju da se pitanje plaća sudija Ustavnog suda ne može propisati tzv. običnim zakonom jer, kako navode, Ustav Bosne i Hercegovine ne daje osnov za donošenje zakona, propisa ili općih akata koji se tiču rada Ustavnog suda i njegove uloge utvrđene tim Ustavom. Podnosioci zahtjeva navode da je članom IV/4.a) Ustava Bosne i Hercegovine utvrđena nadležnost Parlamentarne skupštine za donošenje zakona koji su potrebni za provođenje odluka Predsjedništva ili za vršenje funkcija Skupštine prema ovom Ustavu. Međutim, podnosioci zahtjeva navode da ni jedna odredba Ustava Bosne i Hercegovine ne predviđa, *expresis verbis,* mogućnost za donošenje zakona kojima se reguliraju pitanja rada, uloge i druga pitanja u vezi sa Ustavnim sudom.

c) Podnosioci zahtjeva smatraju da pitanja koja se tiču Ustavnog suda ne mogu biti riješena zakonom koji se tiče i tzv. redovnih sudova, budući da je Ustavni sud institucija osnovana za nastajanje, stabilnost i harmoniju demokratskog života zbog čega njegov status mora biti poseban i u odnosu na status i nadležnosti redovnih sudova.

d) Na kraju, podnosioci zahtjeva navode da Parlamentarna skupština, prema Ustavu Bosne i Hercegovine, nema nadležnost odlučivati o plaćama sudija kroz tzv. obični zakon, zato što je za takvo što neophodno prethodno postojeći Ustav Bosne i Hercegovine izmijeniti u amandmanskoj proceduri pri čemu bi se ova pitanja uredila u samom Ustavu ili eventualno Parlamentarnoj skupštini dodijelila nadležnost za donošenje ustavnog organskog zakona kojim bi se na osnovu Ustava razradili ustavni principi i bliže opredijelila organizacija i funkcioniranje Ustavnog suda.

6. Zbog svega navedenog, podnosioci zahtjeva smatraju da osporene zakonske odredbe nisu saglasne sa čl. I/2, IV/4.a) i VI/2.b) Ustava Bosne i Hercegovine, te predlažu da Ustavni sud donese odluku kojom će se utvrditi ova nesaglasnost, osporene odredbe ukinuti i prestati važiti narednog dana od dana objavljivanja odluke u smislu člana 63. st. 2. i 3. Pravila Ustavnog suda.

7. Također, podnosioci zahtjeva su osporili i ustavnost člana 4. Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH» br. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04 i 37/04), pozivajući se na iste odredbe Ustava Bosne i Hercegovine koje su navedene u tački 7. *supra* ove odluke, ali nisu u vezi s tim navodima dali nikakvo obrazloženje.

b) Odgovor na zahtjev

8. U mišljenju koje je dostavljeno Ustavnom sudu, Predstavnički dom navodi da je Ustavnopravna komisija Predstavničkog doma razmotrila zahtjev za ocjenu ustavnosti Zakona o plaćama, te da je konstatirala da je navedeni zakon na privremenoj osnovi donio Visoki predstavnik 9. decembra 2005. godine, da ga je Predstavnički dom usvojio 15. marta, a Dom naroda 30. marta 2007. godine. S obzirom na to da je Predstavnički dom, kako se nadalje navodi, usvojio zakon, Ustavnopravna komisija «ostaje na pozicijama usvojenog zakona».

c) Mišljenje *amicus curiae*

9. Visoki predstavnik je, kao *amicus curiae*, dostavio 27. juna 2006. godine komentare Pravnog odjela Ureda Visokog predstavnika. *Amicus curiae* navodi da su neosnovani navodi podnosilaca zahtjeva o tome da Parlamentarna skupština nije ovlaštena donijeti zakon koji bi se ticao Ustavnog suda. U tom smislu, *amicus curiae* navodi da je nesporno da je Ustavni sud institucija BiH, a da Parlamentarna skupština odobrava budžet za sve državne institucije, uključujući i «one koje uživaju izvjestan stepen neovisnosti poput Ustavnog suda». Također, *amicus curiae* ističe da se princip neovisnosti ne može tumačiti tako da se time sprečava Parlamentarna skupština da usvaja zakone kojima se reguliraju plaće sudija i drugih zaposlenih u Ustavnom sudu. U tom pravcu navodi kako smatra da se pitanje koje je pokrenuto u konkretnom slučaju ne odnosi na to zahtijeva li se Ustavom Bosne i Hercegovine poštivanje principa neovisnosti u Bosni i Hercegovini, već na to «hoće li se taj princip tumačiti tako da se njime zabranjuje da Parlamentarna skupština donosi zakone kojima se reguliraju plaće u pravosuđu, uključujući i plaće članova Ustavnog suda».

10. Što se tiče pitanja može li Ustavni sud biti predmet primjene «običnog zakona», *amicus curiae* ističe da bi tumačenje kakvo nude podnosioci zahtjeva «imalo za neophodnu posljedicu to da Ustavni sud funkcionira izvan općeg pravnog režima Bosne i Hercegovine», navodeći da bi to bio presedan u demokratskom režimu i da nema osnova u Ustavu BiH. Nadalje, *amicus curiae* navodi da se Ustavom BiH ne daje pravo Ustavnom sudu da regulira ili na drugi način utvrđuje plaće svojih sudija i/ili zaposlenika, te da bi svako tumačenje Ustava BiH koje bi dalo pravo Ustavnom sudu da donosi normativna pravila kojim se reguliraju plaće njegovih sudija i zaposlenika bila u direktnoj suprotnosti sa članom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Naime, tim tumačenjem bi se, prema mišljenju *amicus curiae*, dala mogućnost javnim službenicima na neizbornim funkcijama da donose

normativna pravila koja imaju direktan utjecaj na javna sredstva, što je nepomirljivo sa demokratskim sistemom.

11. *Amicus curiae* nadalje navodi i da se pravo Ustavnog suda da donosi «Poslovnik o radu suda» prema članu VI/2.b) ne može tumačiti kao pravo Ustavnog suda da regulira plaće vlastitih sudija i zaposlenika, već da se ova odredba striktno odnosi na pitanja postupaka pred Ustavnim sudom. Također, *amicus curiae* smatra da se izraz *poslovnik o radu* mora tumačiti restriktivno, a ne široko, da obuhvata mogućnost da Ustavni sud regulira plaće svojih sudija i zaposlenika.

12. *Amicus curiae,* također, smatra da se Ustavom BiH ne omogućava Parlamentarnoj skupštini donošenje «ustavnog zakona» za koji je potrebna kvalificirana većina, pozivajući se na odredbu člana IV/3.c) Ustava BiH, koja propisuje da Parlamentarna skupština sve odluke u oba doma donosi većinom glasova onih koji su prisutni i glasaju. Ukoliko bi Ustavni sud ipak smatrao da postoji mogućnost donošenja ustavnog zakona, te da plaće sudija i zaposlenika Ustavnog suda mogu biti regulirane samo takvim zakonom, *amicus curiae* navodi da «kao konačni autoritet u zemlji u pogledu tumačenja Sporazuma o civilnoj implementaciji Mirovnog ugovora na osnovu člana V Aneksa X Općeg okvirnog sporazuma, sa punim uvažavanjem smatra da takav zakon ima pravo donijeti Visoki predstavnik».

13. Na kraju, *amicus curiae* zaključuje da nijedna odredba osporenog Zakona o plaćama nije suprotna Ustavu BiH.

IV. Relevantni propisi

14. **Zakon o plaćama i drugim naknadama u sudskim i tužilačkim institucijama na nivou Bosne i Hercegovine** («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 90/05) u relevantnom dijelu glasi:

«Član 2.
Osnovna mjesečna plaća sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Osnovna mjesečna plaća sudija iznosi:

a) Za sudije Ustavnog suda Bosne i Hercegovine: 4.200 KM.

b) Za predsjednika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine: 4.800 KM.

Član 8. stav 5.
Plaćeni godišnji odmor i odsustvo za zadovoljavanje vjerskih potreba

*Plaćeni godišnji odmor za svakog sudiju i tužioca bit će reguliran planom godišnjih odmora kojeg će odrediti predsjednik suda ili glavni tužilac na godišnjoj bazi u skladu sa propisima o unutrašnjem poslovanju **Ustavnog suda Bosne i Hercegovine**, Suda Bosne i Hercegovine, odnosno Tužilaštva Bosne i Hercegovine.*

Član 14.
Naknada za putne troškove

*Visoko sudsko i tužilačko vijeće u saradnji sa Ministarstvom pravde Bosne i Hercegovine donosi propise u vezi sa okolnostima pod kojim sudija, odnosno tužilac ima pravo na naknadu za putne troškove nastale tokom obavljanja službenih dužnosti (dnevnice, prijevoz i smještaj) i iznosu te naknade. **Za Ustavni sud Bosne i Hercegovine te propise donosi Ustavni sud Bosne i Hercegovine u saradnji sa Ministarstvom pravde Bosne i Hercegovine**.*

Član 15.
Naknada za troškove edukacije

*Sudije i tužioci imaju pravo na naknadu za troškove nastale u toku edukacije u skladu sa propisima o unutrašnjem poslovanju **Ustavnog suda Bosne i Hercegovine**, Suda Bosne i Hercegovine, odnosno Tužilaštva Bosne i Hercegovine.*

Član 17.
Osnovna mjesečna plaća

Osnovna mjesečna plaća sljedećeg stručnog osoblja iznosi:

*a) **Za generalnog sekretara Ustavnog suda Bosne i Hercegovine** i direktora Sekretarijata Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine: 3.800 KM.*

*b) **Za registrara Ustavnog suda Bosne i Hercegovine**, registrara Suda Bosne i Hercegovine i zamjenika direktora Sekretarijata Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine: 3.400 KM.*

c) Za generalnog sekretara Suda Bosne i Hercegovine i sekretara Tužilaštva Bosne i Hercegovine, te disciplinskog tužioca Sekretarijata Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine: 3.000 KM.

*d) **Za šefove odjela Ustavnog suda Bosne i Hercegovine:** 2.800 KM.*

*e) **Za više pravne savjetnike Ustavnog suda Bosne i Hercegovine**, šefove odjela i više pravne savjetnike Sekretarijata Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine: od 2.400 do 2.600 KM.*

*f) **Za pravne savjetnike Ustavnog suda Bosne i Hercegovine**, pomoćnika generalnog sekretara Suda Bosne i Hercegovine, pravne savjetnike Suda Bosne i Hercegovine i pravne savjetnike i zamjenike šefova odjela Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine: od 1.900 do 2.400 KM.*

*g) **Za stručne saradnike Ustavnog suda Bosne i Hercegovine**, stručne saradnike i sekretare odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine, stručne saradnike i sekretare odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine, stručne saradnike/pomoćnike tužilaca u Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, pravnike/stručno osoblje Sekretarijata Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine: od 1.200 do 1.800 KM.*

Član 19.
Stavljanje odredbi izvan snage

Odredbe sadržane u drugim zakonima, propisima ili odlukama na nivou Bosne i Hercegovine koje su suprotne odredbama ovog zakona prestaju važiti danom stupanja na snagu ovog zakona.»

15. **Zakon o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine** (»Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» br. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04 i 37/04) u relevantnom dijelu glasi:

«Član 4.
Izuzeće u primjeni

*1. Članovi Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlamentarna skupština), članovi Predsjedništva Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Predsjedništvo), Vijeće ministara (u daljnjem tekstu: Vijeće ministara), ministri i zamjenici ministara, članovi Stalnog komiteta za vojna pitanja, **sudije Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud),** sudije Suda Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Sud Bosne i Hercegovine), Ombudsmen Bosne i Hercegovine, guverner i viceguverneri Centralne banke Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Centralna banka), generalni revizor i zamjenici generalnog revizora Ureda za reviziju finansijskog*

poslovanja institucija Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ured za reviziju) nisu državni službenici i njihov pravni status uređuje se drugim propisima.

2. Sekretari domova Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i sekretar Zajedničke službe Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine nisu državni službenici.

3. Osobe zaposlene kao savjetnici članova Parlamentarne skupštine, članova Predsjedništva, predsjedavajućeg Vijeća ministara, ministara i zamjenika ministara, guvernera i viceguvernera Centralne banke nisu državni službenici.»

16. **Član I/2. Ustava Bosne i Hercegovine**

«Demokratski principi

Bosna i Hercegovina je demokratska država koja funkcionira u skladu sa zakonom i na osnovu slobodnih i demokratskih izbora.

Član VI
Ustavni sud

1. Sastav

Ustavni sud Bosne i Hercegovine sastoji se od devet članova.

a) Četiri člana bira Predstavnički dom Federacije, a dva člana Skupština Republike Srpske. Preostala tri člana bira predsjednik Evropskog suda za ljudska prava nakon konsultacije sa Predsjedništvom.

b) Sudije će biti istaknuti pravnici visokog moralnog ugleda. Svako ko udovoljava takvoj kvalifikaciji i ima pravo glasa može biti imenovan za sudiju Ustavnog suda. Sudije koje bira predsjednik Evropskog suda za ljudska prava ne mogu biti državljani Bosne i Hercegovine ili bilo koje susjedne države.

c) Mandat sudija imenovanih u prvom sazivu bit će pet godina, izuzev ako podnesu ostavku ili budu s razlogom razriješeni na osnovu konsenzusa ostalih sudija. Sudije koje su imenovani u prvom sazivu ne mogu biti reimenovani. Sudije koji će biti imenovani nakon prvog saziva služit će do navršenih 70 godina života, izuzev ako podnesu ostavku ili budu s razlogom razriješeni na osnovu konsenzusa ostalih sudija.

d) Za imenovanja koja se budu vršila nakon isteka perioda od pet godina od prvih imenovanja, Parlamentarna skupština može zakonom predvidjeti drugačiji način izbora troje sudija koje bira Predsjednik Evropskog suda za ljudska prava.

2. Procedure

a) Većina svih članova suda sačinjava kvorum.

b) Sud će većinom glasova svih članova usvojiti svoja pravila o radu. Sud će voditi javne rasprave, a svoje odluke će javno obrazlagati i objavljivati.

3. Jurisdikcija

Ustavni sud će podržavati ovaj Ustav.

a) Ustavni sud je jedini nadležan da odlučuje o bilo kojem sporu koji se javlja prema ovom Ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući ali ne ograničavajući se na to:

- Je li odluka entiteta da uspostavi poseban paralelan odnos sa susjednom državom u skladu sa ovim Ustavom, uključujući i odredbe koje se odnose na suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.

- Je li bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim Ustavom. Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući, ili njegov zamjenik, bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.

b) Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

c) Ustavni sud je nadležan u pitanjima koja mu je proslijedio bilo koji sud u Bosni i Hercegovini u pogledu toga je li zakon, o čijem važenju njegova odluka ovisi, kompatibilan sa ovim Ustavom, sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i njezinim protokolima, ili sa zakonima Bosne i Hercegovine, ili u pogledu postojanja ili domašaja nekog općeg pravila međunarodnog javnog prava koje je bitno za odluku suda.

4. Odluke

Odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Član IX/2. Ustava Bosne i Hercegovine

Naknada za lica koja obavljaju funkciju u institucijama Bosne i Hercegovine ne može biti umanjena za vrijeme trajanja mandata nosioca funkcije.»

V. Dopustivost

17. Zahtjeve za ocjenu ustavnosti potpisali su članovi Predsjedništva Bosne i Hercegovine Ivo Miro Jović i Sulejman Tihić, što znači da su zahtjeve podnijela ovlaštena lica prema članu VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine. Osim toga, predmet zahtjeva odnosi se na ocjenu ustavnosti osporenih odredaba predmetnih zakona, za čije rješavanje je Ustavni sud nadležan prema članu VI/3.a) alineja 2. Ustava Bosne i Hercegovine.

18. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 17. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da su predmetni zahtjevi dopustivi, zato što su ih podnijeli ovlašteni subjekti, te da ne postoji nijedan formalni razlog iz člana 17. stav 1. Pravila Ustavnog suda zbog kojeg zahtjevi nisu dopustivi.

VI. Meritum

19. Podnosioci zahtjeva navode da osporene odredbe predmetnih zakona nisu saglasne sa odredbama čl. I/2, IV/4.a) i VI/2.b) Ustava Bosne i Hercegovine.

20. Ustavni sud, međutim, zapaža da su podnosioci zahtjeva, navodeći da «Ustav Bosne i Hercegovine ne daje osnovu za donošenje zakona, propisa ili općih akata koji se tiču rada Ustavnog suda i njegove uloge utvrđene tim Ustavom», a da bi takvo šta bilo moguće «neophodno [je] prethodno postojeći Ustav Bosne i Hercegovine izmijeniti u amandmanskoj proceduri», u cijelosti osporili ustavnost Zakona o plaćama.

21. Podnosioci zahtjeva navode da osporene odredbe zakona nisu u skladu sa čl. I/2, IV/4.a) i VI/2.b) Ustava Bosne i Hercegovine. Međutim, Ustavni sud, iako to nije izričito navedeno u zahtjevima koji nisu potpuno precizni, mora primijetiti da se suština navoda odnosi na smanjenje plaća sudijama Ustavnog suda tokom obavljanja funkcija. Imajući na umu opći uvjet poštivanja vladavine prava naveden u članu I/2. Ustava BiH, Ustavni sud mora analizirati postavljena pitanja u smislu člana IX/2. Ustava BiH, koju smatra odgovarajućom odredbom u konkretnom slučaju. Pri tome, Ustavni sud naglašava da može dati vlastitu pravnu kvalifikaciju činjenica, te da ga ne obavezuje kvalifikacija koju daju strane u predmetu (vidi, između ostalog, *Guerra i drugi protiv Italije*, presuda od

19. februara 1998. godine, stav 44). Imajući ovo u vidu, Ustavni sud smatra da je navode podnosilaca zahtjeva potrebno razmotriti i u odnosu na nesaglasnost Zakona o plaćama u odnosu na čl. I/2. i IX/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

22. Princip vladavine prava naveden u članu I/2. Ustava BiH znači da država Bosna i Hercegovina funkcionira u skladu sa postojećim zakonima i prije svega u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine. Ova obaveza se odnosi jednako na zakonodavna, izvršna i sudska ovlaštenja Bosne i Hercegovine. Osim toga, unutrašnje uređenje Bosne i Hercegovine zasnovano je, između ostalog, i na principu podjele vlasti koji je bitan za koncept vladavine prava, s naglaskom na neovisnost sudova pred kojima se ostvaruje princip kontrole političke vlasti putem prava. Prema Ustavu Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština je zakonodavni organ Bosne i Hercegovine koji na osnovu ovlaštenja iz člana IV/4. Ustava BiH određuje pravne okvire djelovanja drugih državnih organa, što je i tradicionalna funkcija parlamenta kao zakonodavnog organa. Predsjedništvo BiH, iako ima prilično kompleksnu ustavnu funkciju, predstavlja izvršnu granu vlasti. Iako Ustav Bosne i Hercegovine ne predviđa postojanje sudske vlasti na državnom nivou, kao treće grane vlasti, on utvrđuje postojanje Ustavnog suda kao posebne i specifične državne institucije koja ima ustavnosudsku funkciju. Kada se pažljivo iščitaju ustavne nadležnosti svih navedenih organa vlasti, utvrđene Ustavom Bosne i Hercegovine, jasno je da postoje mehanizmi međusobne kontrole i ravnoteže vlasti, što je i suština principa podjele vlasti kao uvjeta za vladavinu prava.

23. U vezi s navedenim, Ustavni sud naglašava da princip neovisnosti Ustavnog suda, mada nije izričito naveden u Ustavu Bosne i Hercegovine, predstavlja opći princip koji mora biti poštovan čak i kada u ustavnom tekstu nije izričito naveden, jer je, kao što je već rečeno, ovaj princip neodvojiv od principa vladavine prava izraženog u članu I/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Međutim, princip vladavine prava i neovisnost suda kao njegov neodvojiv dio, a naročito princip podjele vlasti ne znače da zakonodavac ne može zakonima i propisima regulirati pitanja koja su od važnosti za funkcioniranje državnih institucija, čak i ako se radi o Ustavnom sudu, ali samo onako kako je to predviđeno i u skladu sa Ustavom BiH.

24. Ustav BiH nije izričito predvidio da će se pitanja koja se odnose na funkcioniranje Ustavnog suda regulirati posebnim zakonima. Jedine ustavne odrednice u vezi sa zakonodavnim rješavanjem pitanja koja se odnose na Ustavni sud nalaze se: (1) u članu VI/1.d), koji utvrđuje ovlaštenje Parlamentarne skupštine da, nakon isteka roka od pet godina od prvog imenovanja sudija Ustavnog suda, zakonom odredi «drugačiji način

izbora troje sudija koje bira predsjednik Evropskog suda za ljudska prava» i (2) u članu VI/2.b) Ustava BiH, kojim je utvrđeno da će Ustavni sud, većinom glasova svojih članova, donijeti vlastita pravila o radu («*rules of court*»). Činjenica da je ustavotvorac «pravila suda» propisao kao ustavnu kategoriju vodi zaključku da se ne mogu prihvatiti navodi iz izjašnjenja *amicus curiae* «da ne postoji nijedna odredba Ustava BiH koja opravdava bilo kakvu značajnu razliku u tumačenju pravila koja usvaja Ustavni sud i poslovnika o radu koje usvaja npr. Predsjedništvo ili Parlamentarna skupština». Naprotiv, upravo činjenica da je članom VI/2.b) Ustava Bosne i Hercegovine ovlaštenje za donošenje vlastitih pravila stavljeno u isključivu nadležnost Ustavnog suda, govori u prilog namjeri ustavotvorca da na taj način osigura neovisnost Ustavnog suda, tako što mu je osigurao da sam propisuje vlastita pravila postupanja i time onemogući bilo kakvo miješanje u način vršenja nadležnosti koje su mu dodijeljene, a što, također, ukazuje i na naročit položaj koji Ustavni sud ima prema Ustavu Bosne i Hercegovine.

25. Također, članom IV/4.b) Ustava BiH je utvrđeno da Parlamentarna skupština «odlučuje o izvorima i iznosu sredstava za rad institucija Bosne i Hercegovine i za međunarodne obaveze Bosne i Hercegovine» što podrazumijeva i Ustavni sud. U konkretnom slučaju, podnosioci zahtjeva smatraju da nedostatak izričite ustavne odredbe znači zabranu državnom zakonodavcu da sva važna pitanja koja se tiču Ustavnog suda, uključujući i plaće i druga primanja sudija i zaposlenih u Ustavnom sudu, definira i propiše zakonom, jer se time narušava neovisnost i samostalnost Ustavnog suda.

26. U vezi s tim, Ustavni sud naglašava da princip vladavine prava i neovisnost sudstva, kao njegov neodvojiv dio, a naročito princip podjele vlasti, nikako ne znače da zakonodavac ne može zakonima i propisima regulirati pitanja koja su od važnosti za funkcioniranje državnih institucija, čak i ako se radi o Ustavnom sudu, kako to ukazuje i *amicus curiae*. Drugačije tumačenje bilo bi suprotno upravo principu vladavine prava koji podrazumijeva i isključenje široke diskrecijske vlasti državnih organa i jednakost svih pred zakonom, a samim tim suprotno i principu podjele vlasti, koji podrazumijeva postojanje mehanizma za međusobnu kontrolu organa vlasti i uspostavljanje međusobne ravnoteže. Dakle, reguliranje pitanja koja su bitna i važna za postojanje i funkcioniranje Ustavnog suda mora biti u skladu s Ustavom BiH i u pravcu očuvanja njegove neovisnosti i samostalnosti.

27. Ustavni sud smatra da neovisnost Ustavnog suda predstavlja princip koji zakonodavac upravo mora osigurati, vodeći računa o naročitom položaju i ulozi koju Ustavni sud ima u Ustavu Bosne i Hercegovine. Ustavni sud smatra važnim istaći da ovo uključuje ne

samo pitanje plaća sudija već i drugih zaposlenih u Ustavnom sudu, a što znači osiguranje pune finansijske neovisnosti i samostalnosti Ustavnog suda, koja se ogleda u samostalnom planiranju i predlaganju budžeta Suda, kao i samostalnom raspoređivanju odobrenih budžetskih sredstava čija visina svakako mora podlijegati odgovarajućoj kontroli nadležnog organa.

28. Ustavni sud se, ne uzimajući u obzir neke njegove specifične karakteristike, vezuje za opću instituciju ustavnog pravosuđa. Ona se razvila u Evropi, prije svega u saveznim državama, Njemačkoj i u Austriji, naročito u pogledu raspodjele nadležnosti između centralne države i federalnih jedinica. To pitanje, koje je dugo vremena smatrano isključivo političkim i kao takvo bilo nepodložno sudskom uređivanju, počelo je dobijati sve veću pravnu dimenziju krajem IX i početkom XX stoljeća, što je opravdalo dodjeljivanje ove posebne problematike posebnom sudu. Od tog momenta postalo je moguće proširiti ideju i dodijeliti ustavnom sudu nadležnost sankcioniranja bilo koje povrede ustava i povjeriti ustavnom sudu kontrolu ustavnosti zakona. Ustavni sudovi i danas naznačavaju svoje federalne korijene i doprinos Hansa Kelsena konceptu ustavnog pravosuđa. Oni objašnjavaju da je poseban status ustavnih sudova zasnovan na posebnim funkcijama tih sudova. Taj status je status neovisnog i autonomnog ustavnog organa koji mu daje mjesto izvan sudskog aparata i njegove hijerarhije usprkos njegovim pravosudnim funkcijama.

29. Ustav Bosne i Hercegovine je inspiriran tom idejom. Organi koje Ustav BiH uspostavlja kao ustavne organe su Predsjedništvo, Parlamentarna skupština, Vijeće ministara, Centralna banka i Ustavni sud. Ustav BiH dodjeljuje Ustavnom sudu opći zadatak «podržavanja Ustava» (član VI/3) i široke nadležnosti kontrole ustavnosti. Ti zadaci, koji se vrše i u odnosu na druge ustavne organe, a naročito zakonodavca, i koji se reflektiraju u konačnim i obavezujućim odlukama za sve javne organe, jasno impliciraju garancije čvrste neovisnosti i autonomije. Ustav BiH na taj način propisuje da izbor sudija i usvajanje pravila vrši Ustavni sud (član VI/2.(b)). Iako Ustav BiH ne precizira te garancije, jasno je da se u ovom pogledu poziva na evropsku tradiciju koja nastoji učiniti Ustavni sud potpuno neovisnim. Taj zaključak se posebno nameće u institucionalnom kontekstu Bosne i Hercegovine koji je obilježen dominacijom entiteta i relativnom slabošću centralne države. Bez jakog i neovisnog Ustavnog suda, centralne institucije i integritet Ustava BiH bi bili ugroženi.

30. Neovisnost Ustavnog suda implicira činjenicu da je on uređen prema specifičnim pravilima koja su nametnuta i zakonodavcu. Ta pravila, prema tome, trebaju imati ustavnu vrijednost. U nedostatku ustavnih zakona, Ustavni sud mora biti u stanju potpuno neovisno

odlučivati o vlastitoj organizaciji i funkcioniranju. Parlamentarna skupština ima ovlaštenja da određuje budžet institucija Bosne i Hercegovine i donosi relevantne zakone, ali ona to može raditi samo uz poštivanje Ustava BiH. Ustav BiH obavezuje zakonodavca da ne krši neovisnost Ustavnog suda. Činjenica da je donesen ovakav osporeni zakon pokazuje do kojeg stepena Ustavni sud ima potrebu biti zaštićen od pritisaka koje bi mogli vršiti drugi organi vlasti. Poštivanje finansijske neovisnosti Ustavnog suda, kako je naprijed navedeno, zahtijeva minimum da Ustavni sud sam predloži svoj budžet i način njegovog korištenja Parlamentarnoj skupštini koja će ga usvojiti.

31. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da je osporeni Zakon o plaćama suprotan čl. VI/2.b) i VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine.

32. Nadalje, prema članu IV/4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština je nadležna da «odobrava budžet za institucije Bosne i Hercegovine». Ovo jasno obuhvata pravo Parlamentarne skupštine da odobrava budžet i za Ustavni sud.

33. Međutim, odobravajući budžet za Ustavni sud, Parlamentarna skupština je kroz osporeni Zakon o plaćama smanjila naknade sudija Ustavnog suda. Dakle, da bi ispoštovala princip vladavine prava, Parlamentarna skupština je bila obavezna uzeti u obzir ustavnu odredbu iz člana IX/2. Ustava BiH koja izričito glasi da «naknada za lica koja obavljaju funkcije u institucijama Bosne i Hercegovine ne može biti umanjena za vrijeme trajanja mandata nosioca funkcije».

34. Nesporno je da je Ustavni sud institucija na nivou Bosne i Hercegovine i da su sudije Ustavnog suda «lica koja obavljaju funkcije u institucijama Bosne i Hercegovine».

35. Ustavni sud smatra da ekonomske prilike u Bosni i Hercegovini mogu zaista iziskivati prilagođavanje naknada svih, uključujući i lica iz člana IX/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Međutim, takva mogućnost zakonodavnog djelovanja ne može se implementirati bez odgovarajuće promjene Ustava BiH, jer izričita odredba člana IX/2. Ustava BiH onemogućava zakonodavca da zakonom smanji ili ostavi mogućnost smanjenja naknada licima koja obavljaju funkcije u institucijama Bosne i Hercegovine.

36. Na osnovu navedenog, Ustavni sud smatra da Zakon o plaćama nije u saglasnosti sa članom I/2. u vezi sa članom IX/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

Ostali navodi

37. S obzirom na zaključke u odnosu na čl. VI/2.b) i VI/3. i član I/2. u vezi sa članom IX/2. Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud smatra da nije neophodno razmatrati navode koji se tiču navodne neustavnosti pojedinih odredaba Zakona o plaćama u odnosu na član IV/4.a) Ustava Bosne i Hercegovine.

38. Također, Ustavni sud smatra da je i dio zahtjeva kojim je osporena ustavnost člana 4. Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine neosnovan. Naime, podnosioci zahtjeva nisu ni na koji način obrazložili ove svoje navode, a Ustavni sud nije mogao pronaći ništa što bi ukazivalo da je neustavna navedena zakonska odredba koja propisuje da, između ostalih, sudije Ustavnog suda nisu državni službenici, budući da takva odredba ni na koji način nije suprotna Ustavu Bosne i Hercegovine koji sudije Ustavnog suda i ne tretira kao državne službenike.

VII. Zaključak

39. Na osnovu člana 61. st. 1, 2. i 3. i člana 63. st. 2. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

40. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Nadležnost - VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine

Nadležnost - VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine

Надлежност - VI/3b) Устава Босне и Херцеговине

Predmet broj AP 2361/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI

Apelacija Zekire Vojniković protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj U-219/05 od 17. srpnja 2006. godine, Rješenja Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove Sarajevo broj 05-31-838/03 od 5. travnja 2004. godine i Rješenja Službe za prostorno uređenje, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina Općine Ključ broj 03-31-125/01 od 25. kolovoza 2003. godine

Odluka od 10. siječnja 2008. godine

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u sastavu: predsjednica Hatidža Hadžiosmanović, dopredsjednici Miodrag Simović i Valerija Galić, te suci Mato Tadić i Krstan Simić, na sjednici održanoj 10. siječnja 2008. godine u predmetu broj **AP 2361/06**, rješavajući apelaciju **Zekire Vojniković,** na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. i stavak 4. točka 9, te članka 59. stavak 2. alineja 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Zekire Vojniković, podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj U-219/05 od 17. srpnja 2006. godine, Rješenja Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove Sarajevo broj 05-31-838/03 od 5. travnja 2004. godine i Rješenja Službe za prostorno uređenje, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina Općine Ključ broj 03-31-125/01 od 25. kolovoza 2003. godine, u odnosu na članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, zbog toga što je očevidno (*prima facie*) neutemeljena.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Zekire Vojniković podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj U-219/05 od 17. srpnja 2006. godine, Rješenja Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove Sarajevo broj 05-31-838/03 od 5. travnja 2004. godine i Rješenja Službe za prostorno uređenje, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina Općine Ključ broj 03-31-125/01 od 25. kolovoza 2003. godine, u odnosu na članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, zbog toga što je *ratione materiae* inkompatibilna s Ustavom Bosne i Hercegovine.

Obrazloženje

1. Zekira Vojniković (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Ključa, koju zastupa Senad Biščević, odvjetnik iz Sanskog Mosta, je 7. kolovoza 2006. godine podnijela apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj U-219/05 od 17. srpnja 2006. godine, Rješenja Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove Sarajevo (u daljnjem tekstu: Federalna uprava) broj 05-31-838/03 od 5. travnja 2004. godine i Rješenja Službe za prostorno uređenje, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina Općine Ključ (u daljnjem tekstu: Općinska služba) broj 03-31-125/01 od 25. kolovoza 2003. godine. Budući apelacija nije ispunjavala uvjete iz članka 19. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, od apelantice je 11. kolovoza 2006. godine zatražena dopuna apelacije. Apelantica je apelaciju dopunila 18. kolovoza 2006. godine.

2. Apelantica se neutvrđenoga nadnevka obratila Općinskoj službi zahtjevom za povrat izuzetog zemljišta označenog kao k.č. br. 818/1, zv. «Bašta», oranica 1. kl. površine 689 m². Općinska je služba Rješenjem broj 03-31-125/01 od 25. kolovoza 2003. godine odbila ovaj zahtjev. U obrazloženju Rješenja je navedeno da je u postupku utvrđeno kako je Rješenjem Narodnog odbora Općine Ključ broj 03-0326-NS-1784/59 od 13. studenoga 1959. godine predmetna parcela proglašena nacionaliziranom, čime je postala društveno vlasništvo, s tim da je ostavljena ranijim suvlasnicima na korištenje do dana izuzimanja i predaje krajnjem korisniku. Dalje je utvrđeno da je Rješenjem Skupštine Općine Ključ broj 01/7-UP/I-475-62/2-78 od 26. lipnja 1978. godine, predmetno zemljište koje je bilo upisano na Huseina Čokića (u daljnjem tekstu: prednik apelantice) «i ostale», izuzeto iz posjeda u svrhu izgradnje robne kuće u Ključu, te da je istim rješenjem dato na korištenje uz naknadu tadašnjoj OOUR «Obnova» iz Ključa u svrhu izgradnje robne kuće. Općinska je služba također utvrdila da je Rješenjem Općinskog suda u Ključu broj R-29/79 apelantičinom predniku i ostalima «određena pravična novčana naknada za nacionalizirano zemljište». Dalje je Općinska služba utvrdila da je tijekom priprema za privatizaciju, a na zahtjev «Obnove» iz Ključa, Općina Ključ od predmetne parcele i susjednih parcela formirala novu, uvećanu parcelu označenu kao k.č. br. 829/2, kao i da je tijekom 2001. godine (u procesu tzv. «velike privatizacije») «Obnova» Ključ prodala imovinu (robna kuća sa pratećim nekretninama), tako da je većinskim vlasnikom postao «EURO» fond

iz Tuzle. Utvrdivši ovakvo činjenično stanje, Općinska je služba zaključila da člankom 96. Zakona o građevinskom zemljištu («Službene novine FBiH» br. 25/03 i 16/04) nije predviđen povrat nacionaliziranog zemljišta, za što se «čeka zakon o restituciji».

3. Federalna je uprava Rješenjem broj 05-31-838/03 od 5. travnja 2004. godine odbila apelantičin priziv koji je podnijela protiv prvostupanjskoga rješenja. U obrazloženju ovoga rješenja Federalna uprava navodi da je prvostupanjsko tijelo pravilno ustvrdilo kako se u konkretnom slučaju radi o nacionaliziranome zemljištu, koje je izuzeto iz posjeda ranijih vlasnika i dato na korištenje «Obnovi» Ključ u svrhu izgradnje robne kuće u Ključu. Federalna uprava dalje navodi da je odredbom članka 96. Zakona o građevinskome zemljištu određen prestanak državnoga vlasništva po sili zakona i uspostava ranijeg vlasničko-pravnog stanja na građevinskome zemljištu koje nije privedeno namjeni sukladno prostornome planu, a u državno je vlasništvo prešlo temeljem odluke Općine. Međutim, u konkretnome slučaju ne postoji mogućnost povrata zato što je predmetno zemljište nacionalizirano, a navedena se odredba ne odnosi na nacionalizirano zemljište. Na temelju toga je Federalna uprava zaključila da je apelantičin zahtjev za povratom nacionaliziranoga zemljišta pravilno odbijen, a da prizivni navodi u odnosu na pravilnost izvršene privatizacije ne mogu biti predmetom ocjene u ovome postupku, zbog toga što to tijelo nije za to mjerodavno.

4. Apelantica je protiv drugostupanjskoga rješenja pokrenula upravni spor, pa je Kantonalni sud pobijanom Presudom broj U-219/05 od 17. srpnja 2006. godine njezinu tužbu odbio. U obrazloženju ove odluke Kantonalni je sud naveo da je tijekom upravnoga postupka nedvojbeno utvrđeno kako je predmetno zemljište nacionalizirano onako kako je to već navedeno. Obzirom na tako utvrđeno činjenično stanje, Kantonalni je sud zaključio da su i prvostupanjsko i drugostupanjsko tijelo pravilno primijenili materijalno pravo, zato što se članak 96. Zakona o građevinskom zemljištu ne odnosi na nacionalizirano zemljište, te da ne postoji mogućnost povrata toga zemljišta dok se ne donese zakon o restituciji. Što se tiče apelantičinoga navoda o nepravilnostima izvršene privatizacije, Kantonalni je sud također zaključio da to ne može biti predmetom ocjene u konkretnom upravnom postupku i sporu, niti su ti navodi odlučni za odlučenje u konkretnoj pravnoj stvari.

5. Apelantica smatra da joj je pobijanim odlukama prekršeno prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), te pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije. U suštini, apelantica kršenje navedenih prava

vidi u pogrešno utvrđenome činjeničnom stanju i pogrešnoj primjeni materijalnoga prava. Apelantica navodi da je prijeporno zemljište» i danas slobodno i na njemu se ne nalazi ništa izgrađeno», kao i da «ne postoji javni interes na temelju kojega bi se apelantici onemogućilo uživanje njezine imovine». Također, smatra da pobijane odluke nisu utemeljene «na relevantnome zakonu koji odgovara standardima zakona u demokratskome društvu». Dalje, apelantica smatra da nije imala pravično suđenje zato što Kantonalni sud «nije dostatno analizirao dokaze koji se nalaze u spisu i koje je apelantica priložila», kako i da «činjenica da apelantica vodi spor sa Općinom Ključ više od 20 godina dostatno govori o činjenici odnosno duljini trajanja ovoga postupka». Također, apelantica smatra da je postupak vođen na njezinu štetu zato što «svi oni koji su odlučivali o njezinome zahtjevu nisu bili objektivni». Apelantica dalje opširno opisuje u čemu vidi kršenje odredaba Zakona o upravnome postupku, te navodi kako prvostupanjsko tijelo nije potpuno i istinito utvrdilo prijeporne činjenice o kojima ovisi utemeljenost zahtjeva, kao i da je ta odluka nerazumljiva. Apelantica se također pozvala na odluke bivšeg Ustavnog suda SFRJ, navodeći da se prema tim odlukama prijeporno zemljište ima smatrati podruštvljenim, a ne nacionaliziranim zemljištem, te da su zbog toga pobijane odluke pogrešne.

6. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije Ustavni je sud pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, te članka 16. stavak 2. i stavak 4. točka 9. Pravila Ustavnog suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost za pitanja iz Ustava koja se pojave na temelju presude bilo kojeg drugog suda u Bosni i Hercegovini.»

Članak 16. stavak 2. i stavak 4. točka 9. Pravila Ustavnog suda glasi:

»*2. Ustavni sud će odbaciti apelaciju kao očevidno (prima facie) neutemeljenu kada utvrdi da ne postoji opravdan zahtjev stranke u postupku, odnosno da predočene činjenice ni na koji način ne mogu opravdati tvrdnju da postoji kršenje Ustavom zaštićenih prava i/ili kada se za stranku u postupku utvrdi da ne snosi posljedice kršenja Ustavom zaštićenih prava, tako da je ispitivanje merituma apelacije nepotrebno.*

[...]

4. Apelacija nije dopustiva i ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

[...]

9. apelacija je ratione materiae inkompatibilna sa Ustavom.»

a) Pravo na imovinu

7. Apelantica smatra da joj je pobijanim odlukama prekršeno pravo na imovinu zato što joj je odbijen zahtjev za povratom imovine koja je od njezinoga prednika nacionalizirana 1959. godine, a potom uz naknadu izuzeta iz posjeda 1978. godine. Ustavni sud opaža kako apelantica svoje navode o kršenju prava na imovinu temelji na navodima da je nacionalizacija navodno poništena odlukama Ustavnog suda bivše SFRJ, zbog čega smatra da se to zemljište ima smatrati podruštvljenim, a ne nacionaliziranim, pa smatra da su sudovi pogriješili kada su njezin zahtjev za povratom imovine odbili kao neutemeljen, te da je bilo osnove za primjenom Zakona o građevinskom zemljištu.

8. U svezi s ovim navodima, Ustavni sud mora prvo ispitati je li članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju primjenljiv u konkretnome slučaju. U tome pravcu, Ustavni sud ukazuje na konzistentnu praksu Europskoga suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) i vlastitu jurisprudenciju, prema kojoj «imovina» u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju može biti ili «postojeća imovina» ili «dobra», uključujući i potraživanja u odnosu na koja osoba ima bar «legitimno očekivanje» kako će ih realizirati (vidi Europski sud, *Peter Gratzinger i Eva Gratzingerova protiv Češke Republike*, odluka o dopustivosti od 10. srpnja 2002. godine, aplikacija broj 39794/98, stavak 69). S druge strane, nada kako bi imovina koja je nekada davno oduzeta mogla biti vraćena ne može se smatrati «imovinom» u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, kao ni uvjetno potraživanje s kojim apelant nije uspio zato što nije ispunio traženi uvjet (*idem*).

9. U konkretnome slučaju, apelantica je podnijela zahtjev za povratom imovine koja je nacionalizirana u ranijem društveno-političkom sustavu od njezinoga prednika, što znači da se zahtjev ne tiče apelantičine «postojeće imovine», niti se ona u postupku pojavljuje kao vlasnica, odnosno posjednica te imovine, već samo kao podnositeljica zahtjeva. S druge strane, u svezi pitanja je li apelantica mogla imati bar «legitimno očekivanje» kako bi njezin zahtjev mogao biti riješen pozitivno, dakle da je «ostvariv», Ustavni sud opaža kako je apelantica podnijela zahtjev znajući da u Bosni i Hercegovini nije donesen zakon o restituciji ranije nacionalizirane imovine i nadajući se kako će mjerodavna tijela prihvatiti njezine argumente o tomu kako je ta nacionalizacija ustvari bila poništena 1967. godine, te kako će njezin zahtjev smatrati zahtjevom za deeksproprijacijom zato što oduzeto zemljište nije privedeno konačnoj namjeni. Ustavni sud, prije svega, ističe kako ni apelantica ni njezin prednik nikada nisu vodili bilo kakve postupke u svezi provedene nacionalizacije, već se prijeporno zemljište i u vrijeme podnošenja zahtjeva i

donošenja odluka vodilo kao nacionalizirano zemljište, a pravo korištenja je bilo upisano na «Obnovu» Ključ. Osim toga, Ustavni sud nije mjerodavan *ratione temporis* ispitivati navode u svezi nacionalizacije koja je provedena prije stupanja na pravnu snagu Ustava Bosne i Hercegovine, 14. prosinca 1995. godine (vidi Europski sud, *Jasiūnienė protiv Litvanije*, presuda od 6. ožujka 2003. godine, aplikacija broj 41510/98, stavak 38).

10. Dalje, apelantica je u vrijeme podnošenja zahtjeva znala kako zakon o restituciji nije donesen, a kako se u konkretnome slučaju ne može primijeniti Zakon o građevinskom zemljištu, već se nadala kako će uspjeti sa zahtjevom za povratom upravo na temelju svojih navoda o tome kako je provedena nacionalizacija poništena, te kako zemljište nije nacionalizirano, već «podruštvljeno». Međutim, Ustavni sud smatra kako se ovakvo apelantičino uvjerenje kako će uspjeti sa takvim zahtjevom, unatoč tome što odluka o nacionalizaciji prijepornoga zemljišta nikada nije kao pojedinačni akt poništena odlukom mjerodavnoga tijela, ne predstavlja «legitimno očekivanje» u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, budući «legitimno očekivanje» mora biti mnogo konkretnije od same nade u restituciju i mora biti utemeljeno na zakonskoj odredbi ili na određenome pravnom aktu. Stoga, Ustavni sud zaključuje kako apelantica nije pokazala da ima «ostvarivo potraživanje» koje bi predstavljalo «imovinu» u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (op. cit, odluka *Gratzinger*, stavak 74), zbog čega apelantičini navodi o kršenju prava na imovinu ne ulaze u okvir navedenoga članka, već su *ratione materiae* inkompatibilni s Ustavom Bosne i Hercegovine.

b) Pravo na pravično suđenje

11. Apelantica se žali i da joj je pobijanim odlukama prekršeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

12. U svezi ovih navoda, Ustavni sud opaža kako apelantica ove navode temelji na tvrdnji o pogrešno i nepotpuno utvrđenome činjeničnom stanju i proizvoljnoj primjeni materijalnoga prava, te na navodima da Kantonalni sud i upravna tijela nisu dostatno analizirali dokaze koje su izveli, odnosno kako te odluke nisu utemeljene na relevantnome zakonu. U svezi tih navoda, Ustavni je sud u brojnim odlukama ukazao kako prema ustaljenoj praksi Europskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda članak 6. stavak 1. Europske konvencije obvezuje sudove, između ostalog, na obrazlaganje svoje presude, ali kako ova obveza ne može biti shvaćena kao obveza da se u presudi iznesu svi detalji i daju odgovori na sva postavljena pitanja i iznesene argumente (vidi Ustavni sud, odluke br. *U 62/01* od 5. travnja 2002. godine i *AP 352/04* od 23. ožujka 2005. godine). Domaći sudovi

imaju određenu diskrecijsku ocjenu u svezi toga koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenome predmetu, ali istodobno imaju obvezu obrazložiti svoje odluke tako što će navesti razvidne i razumljive razloge na kojima su tu odluku utemeljili (vidi Europski sud za ljudska prava, *Suominen protiv Finske*, presuda od 1. srpnja 2003. godine, aplikacija broj 37801/97, stavak 36. i *mutatis mutandis* Ustavni sud, Odluka broj *AP 5/05* od 14. ožujka 2006. godine), a svrha obveze je odluku obrazložiti i pokazati kako je stranama u postupku bilo omogućeno na ravnopravan i pravičan saslušanje u postupku pred sudom (vidi Europski sud za ljudska prava, *Kuznetsov i dr. protiv Rusije,* presuda od 11. siječnja 2007. godine, aplikacija broj 184/02 i AP 1039/06 od 16. srpnja 2007. godine).

13. Ustavni sud opaža kako je tijekom upravnoga postupka i upravnoga spora u svezi toga postupka utvrđeno kako je predmetno zemljište nacionalizirano od apelantičinoga prednika, te kako je naknadno izuzeto i dato krajnjem korisniku radi izgradnje robne kuće, a kako je apelantičinome predniku određena pravična naknada za izuzeto zemljište. Također, upravna tijela i Kantonalni sud su detaljno analizirali izvedene dokaze i materijalno-pravne propise, nakon čega su zaključili kako se Zakon o građevinskom zemljištu ne odnosi na nacionalizirano zemljište i kako se ne može primijeniti u konkretnome slučaju, te kako će se pitanje povrata nacionaliziranoga zemljišta moći postaviti tek kada bude donesen zakon o restituciji.

14. Ustavni sud smatra da pobijane odluke sadrže razvidne i detaljne razloge odlučenja o prijepornim pitanjima, a osobito kako je na zadovoljavajući način obrazložena primjena relevantnih propisa, zbog čega nema ništa što bi ukazalo da su Ministarstvo i Kantonalni sud proizvoljno primijenili relevantne propise na apelantičinu štetu. Osim toga, apelantičino nezadovoljstvo pobijanim odlukama ne pokreće, samo po sebi, pitanja u svezi prava na pravično suđenje, a apelantica ne navodi bilo kakve proceduralne greške, niti su takve greške očevidne (vidi Europski sud, op. cit, Odluka *Mezőtúr-Tiszazugi Vízgazdálkodási Társulat*). Naime, apelantica u svojoj apelaciji samo ponavlja navode koje je isticala tijekom upravnoga postupka i upravnoga spora, a te je navode pozorno razmotrio i odbio Kantonalni sud odlučujući o apelantičinoj tužbi. Dakle, Ustavni sud nije pronašao ništa što bi ukazalo da su materijalno-pravni propisi proizvoljno ili nepravično primijenjeni na apelantičinu štetu, niti ima elemenata koji ukazuju na procesnu nepravičnost u smislu članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Također, svoje navode o tome kako Zakon o građevinskom zemljištu ne ispunjava standarde zakona u demokratskome društvu apelantica nije ni na koji način obrazložila, niti ima išta što bi ukazalo na to da navedeni zakon nema određenu «zakonsku kvalitetu» u smislu ispunjavanja zahtjeva iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

15. Na temelju svega navedenoga, Ustavni sud zaključuje kako je apelacija u svezi s navodima o kršenju prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije očevidno (*prima facie*) neutemeljena, jer podastrte činjenice ni na koji način ne mogu opravdati tvrdnju kako postoji kršenje Ustavom zaštićenih prava.

12. Sukladno navedenome, a imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. i stavak 4. točka 9. Pravila Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao očevidno *(prima facie)* neutemeljena ukoliko ne postoji opravdan zahtjev stranke u postupku, odnosno ako podastrte činjenice ni na koji način ne mogu opravdati tvrdnju o postojanju kršenja Ustavom zaštićenih prava i/ili kada se za stranku u postupku utvrdi da nije »žrtva« kršenja Ustavom zaštićenih prava tako da je ispitivanje merituma apelacije nepotrebno, odnosno ukoliko je *ratione materiae* inkompatibilna s Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavni je sud odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

13. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Предмет број АП 2683/07

ОДЛУКА
О ДОПУСТИВОСТИ

Апелација «Перић» д.о.о., против Пресуде Окружног суда у Бијељини број 012-0-Гж-07-000038 од 2. фебруара 2007. године и Рјешења Врховног суда Републике Српске број 118-0-Рев-07-000 410

Одлука од 14. фебруара 2008. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у саставу: предсједница Хатиџа Хаџиосмановић, потпредсједници Миодраг Симовић и Валерија Галић, те судије Мато Тадић и Сеада Палаврић, на сједници одржаној 14. фебруара 2008. године у предмету број **АП 2683/07**, рјешавајући апелацију **«Перић» д.о.о.,** на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 1 и став 4 тачка 4, те члана 59 став 2 алинеја 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине («Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/05), донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ

Одбацује се као недозвољена апелација «Перић» д.о.о. поднесена против Рјешења Врховног суда Републике Српске број 118-0-Рев-07-000 410 и Пресуде Окружног суда у Бијељини број 012-0-Гж-07-000038 од 2. фебруара 2007. године, због протока рока за подношење апелације.

Образложење

1. «Перић» д.о.о**.** (у даљњем тексту: апелант) из Бијељине, ког заступа директор Митар Перић, поднио је 5. октобра 2007. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Окружног суда у Бијељини број 012-0-Гж-07-000038 од 2. фебруара 2007. године и Рјешења Врховног суда Републике Српске број 118-0-Рев-07-000 410. Апелант је тражио да се донесе привремена мјера и одгоди извршење Пресуде Основног суда у Бијељини број П.14222/04 од 6. новембра 2006. године, која је потврђена Пресудом Окружног суда у Бијељини број 012-0-Гж-07-000038 од 2. фебруара 2007. године, а чије извршење је дозвољено у извршном поступку који се води пред Основним судом у Бијељини, под бројем 080-0-И-07-000-420.

2. Тужиоци (44 лица) су у току 2004. године покренули парнични поступак којим су тражили да се испуни уговор против апеланта, а који се односио на исплату мјесечне накнаде од 300 КМ у случају да апелант не заврши изградњу објекта у који су тужиоци требали да се уселе, до уговореног рока. Правоснажном Пресудом

Окружног суда у Бијељини број 012-0-Гж-07-000038 од 2. фебруара 2007. године, којом је потврђена Пресуда Основног суда у Бијељини број П.14222/04, од 6. новембра 2006. године, апелант је обавезан да сваком од тужилаца исплати износ од 4.200 КМ са затезном каматом почев од 15. априла 2004. године па до коначне исплате, те да им накнади трошкове поступка у износу од 31.100 КМ, а све у року од 30 дана од дана доношења одлуке под пријетњом принудног извршења.

3. Након тога апелант је изјавио ревизију Врховном суду Републике Српске, који је Рјешењем број 118-0-Рев-07-000 410 одбацио ревизију као недозвољену. Врховни суд Републике Српске је образложио да су тужиоци имали својство формалних супарничара, јер су заснивали своје тужбене захтјеве на истоврсном чињеничном и правном основу. Стога вриједности њихових захтјева нису могле да се сабирају, већ је дозвољеност ревизије морала да се процијени сходно вриједности захтјева сваког тужиоца посебно. Како нити за једног од тужилаца вриједност оспораваног дијела тужбеног захтјева не испуњава прописани имовински цензус од 10.000 КМ за изјављивање ревизије, ревизија је морала да буде одбачена као недозвољена.

4. Апелант се жали на мериторан став из потврђујуће пресуде Окружног суда у Бијељини, као и на образложење из процесног рјешења Врховног суда Републике Српске, којим је одбачена његова ревизија као недозвољена. Тврди да постоји повреда права на правично суђење и имовину из члана II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, тј. члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европске конвенција), те члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, као и права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције.

5. При испитивању допустивости апелације Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, те члана 16 став 1 и став 4 тачка 4 Правила Уставног суда.

Члан VI/3б) Устава Босне и Херцеговине гласи:

«Уставни суд има и апелациону надлежност над питањима по овом Уставу, која проистичу из пресуде сваког суда у Босни и Херцеговини.»

Члан 16 став 1 и став 4 тачка 4 Правила Уставног суда гласи:

«1) Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови

могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

Апелација није допустива и ако постоји неки од сљедећих случајева:

(4) протекао је рок за подношење апелације;

[...]».

6. Прво питање које се намеће Уставном суду јесте питање који је задњи дјелотворни правни лијек који је био могућ сходно законима ентитета у конкретном случају. Наиме, апелант оспорава двије судске одлуке, које су различите по свом правном карактеру. С једне стране, жали се на правоснажну Пресуду Окружног суда број 012-0-Гж-07-000038 од 2. фебруара 2007. године, којом је потврђена Пресуда Основног суда у Бијељини број П. 14222/04 од 6. новембра 2006. године, а којом је мериторно окончан случај. С друге стране, жали се на Рјешење Врховног суда Републике Српске број 118-0-Рев-07-000 410, којим је одбачена његова ревизија из формалних разлога. Уколико би се утврдило да је коначна одлука, у смислу уставно-правног принципа исцрпљивања правних лијекова у конкретном случају била пресуда Окружног суда, тада би ревизија била недјелотворан правни лијек, те би Уставни суд морао да утврди да ли је апелант уложио апелацију у року од 60 дана од дана кад му је уручена та пресуда, како је то прописано чланом 16 став 1 и став 4 тачка 4 Правила Уставног суда. Уколико би се, пак, утврдило да је ревизија била дозвољена, тада би Уставни суд утврдио повреду апелантовог права на приступ суду, јер би Врховни суд Републике Српске апеланту ускратио могућност, која му припада по закону, да испитује законитост другостепене, правоснажне пресуде пред још једном дјелотворном судском инстанцом. Право на приступ суду, наиме, не односи се само на првостепени поступак, већ и на даљње правне лијекове који су предвиђени у закону. Примјена процесних норми о дозвољености једног правног лијека не смије да буде арбитрарна (види *mutatis mutandis* Уставни суд, Одлуку број *У 40/02* од 4. марта 2004. године, «Службени гласник Босне и Херцеговине» број 15/04; види и СН/03/14742, *Азиз Џафић против* Федерације Босне и Херцеговине, одлука о прихватљивости и меритуму Комисије за људска права при Уставном суду од 13. септембра 2006. године, тачка 51 и даље).

7. Уставни суд прихвата мишљење Врховног суда Републике Српске у вези са дозвољеношћу права да се изјави ревизија. Члан 237 став 2 Закона о парничном

поступку («Службени гласник Републике Српске» бр. 58/03, 85/03 и 74/05) прописује да ревизија није дозвољена ако вриједност оспораваног дијела правоснажне пресуде не прелази 10.000 КМ. Тачно је, што апелант тврди, да је у тужби наведена вриједност спора 100.000 КМ, док је укупна вриједност оспораваног дијела другостепене пресуде 176.400 КМ. Међутим, такође је тачно да сви тужиоци правно морају да се третирају као формални супарничари. Карактеристика формалних супарничара, за разлику од материјалних супарничара, јесте чињеница да они своје захтјеве исте врсте заснивају на, како је то Врховни суд Републике Српске правилно указао, истоврсном (*simile ius, simile factum*), а не истом, чињеничном и правном основу (члан 362 став 2 Закона о парничном поступку). Управо из овог разлога, вриједности тужбених захтјева код формалних супарничара морају да се наведу појединачно, те се не примјењује члан 318 став 1 Закона о парничном поступку («*Ако једна тужба против истог туженог обухвата више захтјева који се заснивају на истом чињеничном и правном основу, вриједност се одређује по збиру вриједности свих захтјева».*). Даљња битна карактеристика јесте да се формални супарничари саслушавају у својству свједока, а не странака, као код материјалних супарничара. Сходно томе, формални супарничари, у принципу, остају самостални, иако су повезани једним парничним поступком. Формални супарничари настављају да воде поступак искључиво у своје име, док њихове «радње или пропуштања не користе нити штете другим супарничарима (члан 365 Закона о парничном поступку). Из тога слиједи да сваки формални супарничар самостално располаже својим тужбеним захтјевом, а надлежни суд може различито да одлучује за поједине формалне супарничаре. Сходно томе, формално супарничарство је правни институт који има за циљ, прије свега, да се поступак води на што економичнији начин. Та чињеница, међутим, не би смјела да се злоупотријеби у погледу коришћења правних лијекова, те да се заобиђе забрана изјављивања ревизије уколико једна или више странака не испуњава имовински законски цензус од 10.000 КМ. Другим ријечима, нити тужиоци нити тужени не смију да злоупотријебе чињеницу да у конкретном случају наступају једном тужбом као формални супарничари, тј. да су против туженог формални супарничари покренули једну парницу. Да су тужиоци наступали појединачно, што је процесно било могуће, нити појединци тужиоци нити тужени не би имали право да изјаве ревизију.

8. На основу наведеног, Уставни суд сматра да апелант није у праву када је тврдио да је Врховни суд Републике Српске ускратио право на приступ суду у ревизионом поступку својим арбитрарним тумачењем релевантних одредби о дозвољености

ревизије. Самим тим, задњи ефективан правни лијек била је жалба другостепеном суду, а коначна одлука, у смислу принципа исцрпљивања правних лијекова, Пресуда Окружног суда број 012-0-Гж-07-000038 од 2. фебруара 2007. године. С обзиром на то да је апеланту уручена ова пресуда Окружног суда, у сваком случају прије 3. августа 2007. године када је Врховни суд Републике Српске донио ревизионо рјешење, а апелација је Уставном суду поднесена 5. октобра 2007. године, произилази да је поднесена након што је протекао рок за подношење апелације предвиђен чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. У складу са наведеним, Уставни суд је закључио да је апелација поднесена неблаговремено, односно након протока рока од 60 дана од дана када је апелант примио оспорену Пресуду Окружног суда број 012-0-Гж-07-000038 од 2. фебруара 2007. године.

9. Имајући у виду одредбу члана 16 став 4 тачка 4 Правила Уставног суда, сходно којој ће се апелација одбацити као недопуштена уколико апелант поднесе апелацију након протока рока за подношење, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

10. С обзиром на одлуку о допустивости у овом предмету, Уставни суд закључује да нема основа да се разматра апелантов предлог да се донесе привремена мјера.

11. У складу са чланом VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић

Predmet broj AP 989/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI

Apelacija Industrije građevinskog materijala «IGM» d.d Visoko protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-1149/03 od 20. oktobra 2005. godine

Odluka od 27. februara 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednica Hatidža Hadžiosmanović, potpredsjednici Miodrag Simović i Valerija Galić, te sudije Seada Palavrić i Krstan Simić, na sjednici održanoj 27. februara 2008. godine u predmetu broj **AP 989/06**, rješavajući apelaciju **Industrije građevinskog materijala «IGM» d.d Visoko,** na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 2. i člana 59. stav 2. alineja 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Industrije građevinskog materijala «IGM» d.d. Visoko podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-1149/03, od 20. oktobra 2005. godine, zbog toga što je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

Obrazloženje

1. Industrija građevinskog materijala «IGM» d.d. Visoko (u daljnjem tekstu: apelant) iz Visokog, koju zastupaju Ekrem Galijatović i Mustafa Bračković, advokati iz Sarajeva, podnijela je 31. marta 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-1149/03 od 20. oktobra 2005. godine.

2. Presudom Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj U-1149/03 od 20. oktobra 2005. godine odbijena je apelantova tužba u upravnom sporu protiv akta Komisije za vrijednosne papire Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Komisija), broj 05-04-1785/02, od 24. februara 2003. godine. Tim aktom odbijen je apelantov zahtjev («prigovor») da Komisija poništi trgovanje vrijednosnim papirima (dionicama) GP «Put» d.d. Sarajevo na Sarajevskoj berzi 14. novembra 2002. godine, posredstvom brokerske kuće «Kvantum» d.d. Sarajevo, kao nezakonito. Naime, dva investiciona fonda («Eurofond» d.d. Tuzla i «Naprijed» d.d. Sarajevo) prodali su preko blokovske transakcije svoje dionice po cijeni 6,50 KM za jednu dionicu kupcu

«Našicecement» d.d. Našice, iz Republike Hrvatske. Apelant je smatrao da su ove transakcije protivne relevantnim pravnim propisima.

3. U svom obrazloženju presude Vrhovni sud je obrazložio da je navedena transakcija izvršena «protivno Zakonu i drugim propisima». To je, naime, utvrdila i sama Komisija u svom aktu broj 05-04-1785/02 od 24. februara 2003. godine. Međutim, s obzirom da je transakcija izvršena, ni Komisija ni Vrhovni sud u upravnom sporu nemaju zakonsku nadležnost da ponište transakciju. Vrhovni sud je u svom obrazloženju ukazao da ovu nadležnost imaju samo sudovi u regularnom parničnom postupku.

4. Apelant se žali na povredu prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 6. Evropske konvencije, prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije. Povredu svojih prava, u principu, vidi u činjenici da su kako Komisija tako i sam Vrhovni sud, arbitrarnom primjenom relevantnih zakonskih odredbi, uskratili apelantu efektivan pravni lijek (poništenje sporne transakcije i prijenos dionica GP «Put» d.d. Sarajevo sa kupca na prethodne vlasnike), te time ugrozili i apelantovu imovinu, jer je apelant već investirao u GP «Put» d.d. Sarajevo preko 1.500.000 KM, a namjeravao je da kupi paket dionica tog društva, što bi mu osiguralo većinsku poziciju. Na taj način, apelant nije ostvario «vlasnička i upravljačka prava u mjeri i namjeri svojih poduzetih radnji, čime je do kraja narušeno i ograničeno apelantovo pravo na njegovu imovinu».

5. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, te člana 16. stav 2. Pravila Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini».

Član 16. stav 2. Pravila Ustavnog suda glasi:

«*Ustavni sud će odbaciti apelaciju kao očigledno (prima facie) neosnovanu kada utvrdi da ne postoji opravdan zahtjev stranke u postupku, odnosno da predočene činjenice ni na koji način ne mogu opravdati tvrdnju da postoji kršenje Ustavom zaštićenih prava i/ili kada se za stranku u postupku utvrdi da ne snosi posljedice kršenja Ustavom zaštićenih prava, tako da je ispitivanje merituma apelacije nepotrebno.»*

6. Da bi se moglo ući u meritorno raspravljanje predmetnog spora apelacija, prije svega, mora riješiti dva sporna pitanja koja se tiču njene dopustivosti.

7. Prvo pitanje se odnosi na *ratione materiae* kompatibilnost apelacije sa pravom na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 6. Evropske konvencije i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Razlog za to je što je neophodno da se utvrdi je li apelantovo pravo da poništava transakciju vrijednosnim papirima izvršenu između drugih privatnih pravnih subjekata njegovo «građansko pravo» u smislu člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 6. Evropske konvencije i njegov imovinski interes zaštićen članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

8. Drugo sporno pitanje treba dati odgovor jesu li adresirane institucije, tj. sud (Komisija i Vrhovni sud), arbitrarnim tumačenjem propisa uskratili apelantu mogućnost da dođe do meritorne odluke kojom bi se poništila sporna transakcija vrijednosnim papirima, a što je on tražio u svom zahtjevu, tj. tužbi. Prema tome, ovo pitanje se tiče «prava na pristup sudu» u smislu člana 6. Evropske konvencije. Naime, ako bi se utvrdilo da je apelant imao pravo da Komisija i Vrhovni sud donesu meritornu odluku i odluče o tome trebala li poništiti spornu transakciju vrijednosnim papirima, onda bi to predstavljalo povredu apelantovog «prava na pristup sudu», pod uvjetom da je odgovor na prvo pitanje afirmativan (kompatibilnost apelacije *ratione materiae*). Ukoliko bi se, pak, utvrdilo da su Komisija i Vrhovni sud pravilno donijeli odluke da nisu nadležni za to pitanje, već da je apelant morao pokrenuti parnični postupak, tada je apelant propustio da adresira nadležni organ, te je ova apelacija nedopustiva zbog neiscrpljivanja pravnih lijekova, odnosno *prima facie* neosnovana, zavisno od toga gleda li se s tačke principa iscrpljivanja pravnih lijekova ili apelantovih navoda. Ovakav zaključak stoji čak i pod pretpostavkom da je odgovor na prvo pitanje afirmativan (kompatibilnost apelacije *ratione materiae*).

9. Ipak, iz tehničkih razloga, Ustavni sud će, prvo, dati odgovor na drugo pitanje, pa tek u slučaju da je odgovor pozitivan za apelanta, i odgovor na prvo pitanje. Prema tome, Ustavni sud će prvo ocijeniti jesu li Komisija i Vrhovni sud mjerodavni da (a) meritorno rasprave navode apelanta o nezakonitosti sporne transakcije i (b) poništе transakciju u slučaju potvrdnog odgovora.

10. Član 11. stav 1. Zakona o Komisiji za vrijednosne papire, koji je vrijedio u vrijeme sporne transakcije i donošenja odluke Komisije («Službene novine Federacije Bosne i

Hercegovine» br. 39/98 i 36/99), propisuje da «Komisija osigurava primjenu i nadzire provođenje zakona i drugih propisa koji se odnose na emisiju i promet vrijednosnih papira […]». Prema tački 1. stava 1, Komisija je ovlaštena za «reguliranje uvjeta i načina izdavanja i prometa vrijednosnih papira». Prema tački 5. istog stava, Komisija je ovlaštena i odgovorna za «propisivanje pravila i nadzor prometa vrijednosnim papirima, zasnovanog na razmjeni vrijednosnih papira i sistemu kotiranja, putem elektronskih sredstava». Član 12. stav 1. tačka 10. propisuje da u vršenju ovlaštenja Komisija «obustavlja emisiju i promet pojedinih vrijednosnih papira i druge aktivnosti u prometu vrijednosnih papira u slučaju manipulacija ili špekulacija u prometu, ili kada procijeni da su tim aktivnostima ugroženi interesi investitora i javnosti». Tačka 11. propisuje da Komisija «obustavlja promet svih vrijednosnih papira i aktivnosti svih institucija i učesnika u prometu vrijednosnih papira u slučajevima utvrđenim zakonom i propisima Komisije».

11. Apelant tumači ove odredbe na takav način da su Komisija i Vrhovni sud imali te nadležnosti, dok Komisija i Vrhovni sud imaju oprečan stav, te smatraju da se relevantne zakonske odredbe ne mogu tumačiti tako kako apelant tvrdi. Prema tome, Ustavni sud zaključuje da se predmetni spor tiče, u suštini, tumačenja relevantnih propisa.

12. Ustavni sud naglašava da, općenito, nije nadležan vršiti provjeru načina na koji su redovni sudovi protumačili pozitivnopravne propise, osim ukoliko odluke tih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj, *inter alia*, kada je primjena pozitivnopravnih propisa bila očigledno proizvoljna (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 29/02* od 27. juna 2003. godine, tačka 23, objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 31/03).

13. U konkretnom slučaju, Ustavni sud ne može naći razloge arbitrarnosti tumačenja citiranih propisa. Naime, i Komisija i Vrhovni sud su jasno naglasili da je Komisija nadležna da se «miješa» u promet vrijednosnih papira, jer to dozvoljava, između ostalih, izraz «obustavlja promet» (član 12. stav 1. tačka 10. Zakona). Međutim, ovo miješanje je dozvoljeno do momenta zaključenja transakcije, kao pravnog posla. Od tog momenta, s obzirom da se radi o vlasničkopravnim, odnosno obligacionopravnim odnosima, kako to Vrhovni sud navodi, nadležnost imaju isključivo sudovi. Prema tome, Komisija i Vrhovni sud su zauzeli stanovište da Zakon o Komisiji za vrijednosne papire ne propisuje nadležnost u vršenju «poništavanja» sklopljenih transakcija. Ustavni sud prihvata ovakvo tumačenje, jer je apsolutno u okviru jezičkog značenja korištenih zakonskih izraza. U vezi s tim, Ustavni sud naglašava da zakon, da bi ispunio standarde «pravne države», ne mora biti u tolikoj mjeri precizan da eksplicitno, u detalje, za svaki pojedini slučaj, propisuje određenu materiju, kao što je u konkretnom slučaju sporna nadležnost Komisije.

Naime, tačno je da građanin mora biti u mogućnosti da kroz zakon dobije upozorenje šta je to adekvatan stav u okolnostima pravnog propisa primjenjivog na predmetni slučaj. Također je tačno da norma ne može biti smatrana kao »zakon», osim ako je formulirana sa dovoljnom preciznošću koja omogućava građaninu da regulira svoje ponašanje. Građanin mora biti u mogućnosti, ali po potrebi sa odgovarajućim savjetom (*sic*.), da predvidi, do stepena koji je razuman u tim okolnostima, posljedice koje predmetna aktivnost može imati. Prema tome, mnogi zakoni su neminovno formulirani terminima koji su, u većem ili manjem opsegu, neodređeni i čija interpretacija i primjena su praktična pitanja (vidi Komisiju za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine, CH/03/14880, *Esma Osmankić protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, odluku o prihvatljivosti i meritumu od 13. septembra 2006. godine, tačka 39, u vezi sa presudom Evropskog suda za ljudska prava, *Sunday Times protiv Ujedinjenog kraljevstva,* broj 6538/74, od 26. aprila 1979. godine, tač. 47. i 49). Upravo se ovo obrazloženje može primijeniti na situaciju sa tumačenjem pojma «obustavlja promet» (član 12. stav 1. tačka 10. Zakona).

14. Pored navedenog, Ustavni sud naglašava da je ovo tumačenje apelantu bilo poznato već početkom 2003. godine, jer je na to jasno ukazano u dopisu Komisije broj 05-04-1785/02 od 24. februara 2003. godine. Apelant nije imao bilo kakvu prepreku da pokrene parnični postupak.

15. Konačno, ne mijenja na stvari činjenica da je naknadno, izmjenama i dopunama toga Zakona kao i Zakona o sudovima Federacije Bosne i Hercegovine («Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine» broj 38/05), ova nadležnost sudova i *explicite* propisana. Ove odredbe su samo formalno propisale ono što su ranije nadležne institucije tumačile, te i na takav način potvrdile stav Komisije i Vrhovnog suda. Osim toga, Ustavni sud naglašava da član 29. stav 1. alineja e) Zakona o sudovima, koji je važio u vrijeme sporne transakcije («Službene novine Kantona Sarajevo» br. 21/01, 28/01 i 26/02), propisuje da su općinski sudovi nadležni za «građansko-pravne sporove ako za pojedine vrste sporova nije zakonom propisana nadležnost drugog suda».

16. Ovo obrazloženje navodi Ustavni sud na zaključak da Komisija i Vrhovni sud nisu proizvoljno tumačili citirane propise.

17. Na kraju, Ustavni sud naglašava da apelant nije uspio ni dokazati da se Komisija, kroz praksu, drugačije ponašala i drugačije tumačila zakonske propise u drugim konkretnim slučajevima u kojime je Komisija morala intervenirati kako bi obezbijedila pravilnu provedbu Zakona. Prema stanju spisa, nema dokaza da je Komisija «poništila»

transakciju vrijednosnih papira GP «Put» d.d. Sarajevo od 12. novembra 2002. godine, već je «obustavila» promet, tako da do transakcije nije ni došlo.

18. Na osnovu svega navedenog, Ustavni sud naglašava da je apelant propustio da pokrene parnični postupak pred nadležnim sudovima u vezi sa navodima koje je iznio u apelaciji, te da Komisija i Vrhovni sud nisu nadležni za ovo pitanje. Drugim riječima, Komisija i Vrhovni sud nisu arbitrarnim tumačenjem propisa uskratili apelantu mogućnost da dođe do meritorne odluke kojom bi se poništila sporna transakcija vrijednosnim papirima. Prema tome, apelant nije došao do «konačne» meritorne odluke u smislu principa iscrpljivanja pravnih lijekova. Samim tim, Ustavni sud nema potrebe da razmatra pitanje je li apelantovo pravo da poništava transakciju vrijednosnim papirima, izvršenu između drugih privatnih pravnih subjekata, njegovo «građansko pravo» u smislu člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 6. Evropske konvencije i njegov imovinski interes zaštićen članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

19. Ustavni sud je, imajući u vidu odredbu člana 16. stav 2. Pravila Ustavnog suda prema kojoj će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je očigledno *(prima facie)* neosnovana, odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

20. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Predmet broj AP 316/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI

Apelacija Esada Mačkića podnesena zbog kršenja prava na donošenje odluke u razumnom roku u predmetu Općinskog suda u Livnu broj I-513/04

Odluka od 13. svibnja 2008. godine

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u sastavu: predsjednica Hatidža Hadžiosmanović, dopredsjednici Miodrag Simović i Valerija Galić, te suci Mato Tadić i Krstan Simić, na sjednici održanoj 13. svibnja 2008. godine u predmetu broj **AP 316/06**, rješavajući apelaciju **Esada Mačkića,** na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. i članka 59. stavak 2. alineja 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Esada Mačkića podnesena zbog neizvršavanja Presude Općinskog suda u Livnu broj P-692/00 od 8. veljače 2001. godine, zbog toga što je očevidno (*prima facie*) neutemeljena.

Obrazloženje

1. Esad Mačkić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Livna podnio je 13. veljače 2006. godine Povjerenstvu za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) apelaciju zbog kršenja prava na donošenje odluke u razumnom roku u predmetu Općinskoga suda u Livnu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj I-513/04. Navedenu je prijavu Povjerenstvo 14. veljače 2006. godine dostavilo Ustavnom sud Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) na temelju članka 5. Sporazuma sukladno članku XIV Aneksa 6 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, koji su strane potpisale 25. rujna 2003. godine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 35/03). Apelacija je u Ustavnom sudu registrirana pod brojem AP 316/06.

2. Presudom Općinskog suda broj P-692/00 od 8. veljače 2001. godine tuženi «Livnotrans» d.d. iz Livna je obvezan apelantu isplatiti, na ime naknade za vrijeme čekanja posla, iznos od 57,00 KM mjesečno, počevši od 21. srpnja 1993. godine do 21. lipnja 2000. godine, što ukupno iznosi 5.073,00 KM sa zateznom kamatom od dana podnošenja tužbe do dana isplate, te priznati, obračunati i uplatiti apelantu mirovinsko invalidsko osiguranje, a sve u roku od osam dana po pravomoćnosti presude i pod prijetnjom izvršenja. Također je utvrđeno da svaka strana snosi svoje troškove postupka.

Budući parnične stranke nisu uložile priziv protiv prvostupanjske presude, na presudi je evidentirano da je stekla svojstvo pravomoćnosti 8. svibnja 2001. godine.

3. Apelant je kao tražitelj izvršenja podnio Općinskom sudu prijedlog za izvršenje pravomoćne Presude broj P-692/00 od 8. veljače 2001. godine. Prijedlog je u sudu zaprimljen 8. travnja 2004. godine i registriran je pod brojem I-513/04. Apelant tvrdi da sud nije postupio prema navedenome prijedlogu.

4. Postupajući prema zahtjevu Ustavnog suda, Općinski sud u Livnu je dostavio 5. studenoga 2007. godine odgovor na apelaciju sa predmetnim spisom na uvid.

5. Iz dokumentacije spisa predmeta broj I-513/04 proizlazi kako je Općinski sud u ovome predmetu donio Rješenje broj I-513/04 od 5. travnja 2005. godine, kojim je prekinut postupak zbog otvaranja stečajnog postupka nad «Livnotrans» d.d. iz Livna (u daljnjem tekstu: izvršitelj). Protiv ovoga rješenja apelant je 11. travnja 2005. godine izjavio prigovor, koji je Rješenjem suda broj I-513/04 od 15. veljače 2006. godine odbijen kao neutemeljen. Apelant je, potom, 24. veljače 2006. godine protiv ovoga rješenja podnio priziv Kantonalnom sudu u Livnu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud).

6. Rješenjem Kantonalnog suda broj 010-0-GŽ-07-000-432 od 20. rujna 2007. godine uvažen je apelantov priziv i preinačeno je prvostupanjsko rješenje tako da se postupak izvršenja nastavlja. U obrazloženju rješenja sud navodi kako postupak treba nastaviti zbog toga što je u konkretnom slučaju imenovan stečajni upravitelj nad izvršiteljem, a obzirom da se apelant namiruje u okviru sudbenoga stečajnog postupka, a ne u okviru sudbenoga izvršnog postupka, sud je zaključio kako predmet u ovome slučaju treba ustupiti sudu pred kojim se vodi stečajni postupak, te je sukladno članku 235. točka 3 ZPP-a i odlučio kao u izreci rješenja.

7. Apelant navodi da mu je, zbog nepostupanja Općinskog suda u postupku izvršenja pravomoćne Presude broj P-692/00 od 8. veljače 2001. godine, povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), pravo na život iz članka II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. Europske konvencije, pravo na poštivanje obiteljskoga života iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, te pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

8. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije Ustavni je sud pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, te članka 16. stavak 2. Pravila Ustavnog suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost za pitanja iz Ustava koja se pojave na temelju presude bilo kojeg drugog suda u Bosni i Hercegovini.»

Članak 16. stavak 2. Pravila Ustavnog suda glasi:

«*Ustavni sud će odbaciti apelaciju kao očevidno (prima facie) neutemeljenu kada utvrdi da ne postoji opravdan zahtjev stranke u postupku, odnosno da predočene činjenice ni na koji način ne mogu opravdati tvrdnju da postoji kršenje Ustavom zaštićenih prava i/ili kada se za stranku u postupku utvrdi da ne snosi posljedice kršenja Ustavom zaštićenih prava, tako da je ispitivanje merituma apelacije nepotrebno.»*

9. Ustavni sud, u fazi ispitivanja dopustivosti predmeta, mora utvrditi, između ostalog, i jesu li ispunjeni uvjeti za meritorno odlučivanje koji su pobrojeni u članku 16. stavak 2. Pravila Ustavnog suda. U svezi toga, Ustavni sud ukazuje kako prema vlastitoj jurisprudenciji i praksi Europskoga suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) apelant mora navesti povredu svojih prava koje štiti Ustav Bosne i Hercegovine i ove povrede moraju djelovati vjerojatno. Apelacija je očevidno neutemeljena ukoliko joj manjkaju *prima facie* dokazi koji, sa dostatnom razvidnošću, pokazuju da je navedena povreda ljudskih prava i sloboda moguća (vidi Europski sud, *Vanek protiv Slovačke* presuda od 31. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 53363/99 i Ustavni sud, Odluka broj *AP 156/05* od 18. svibnja 2005. godine), ako činjenice u odnosu na koje se podnosi apelacija očevidno ne predstavljaju kršenje prava koje apelant navodi, tj. ako apelant nema «opravdan zahtjev» (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti broj *AP 640/04* od 13. rujna 2005. godine i Europski sud, *Mezőtúr-Tiszazugi Vízgazdálkodási Társulat protiv Mađarske,* presuda od 26. srpnja 2005. godine, aplikacija broj *5503/02*), kao i kad se utvrdi da apelant nije «žrtva» kršenja Ustavom Bosne i Hercegovine zaštićenih prava.

10. U konkretnom slučaju, pravomoćnom presudom Općinskog suda je utvrđeno apelantovo pravo da mu se isplati određeni novčani iznos na ime naknade za vrijeme čekanja posla. Apelant je kao tražitelj izvršenja 8. travnja 2004. godine podnio Općinskom sudu prijedlog za izvršenje pravomoćne presude, ali ovo izvršenje nije realizirano zbog otvaranja stečajnog postupka nad izvršiteljem.

11. Tumačiti pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije kao da se tiče isključivo vođenja postupka vodilo bi, sigurno, u situacije inkompatibilne načelima vladavine prava iz Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije. Stoga, izvršenje presude koju donese bilo koji sud, mora biti promatrano kao «integralni dio suđenja» u smislu članka 6. Europske konvencije. To će biti slučaj ako ne postoji izvršenje u razumnom zakonskom roku, ili ako neopravdanost neizvršenja povlači ponovnu povredu toga građanskog prava (vidi Europski sud za ljudska prava, *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presudu od 7. svibnja 1974. godine, serija A-18, st. 34-36, i Ustavni sud, Odluka broj *AP 288/03* od 17. prosinca 2004. godine, toč. 27-31). Ako se pravomoćno utvrdi građansko pravo, a mjerodavno tijelo neće da ga izvrši, pravo na pravično suđenje u postupku utvrđivanja građanskoga prava postalo bi bespredmetno i bez adekvatnog djelovanja. Na taj se način negira pravo na pristup sudu. Pravo pristupa sudu ne znači samo formalan pristup sudu, već podrazumijeva učinkovit pristup sudu. Kako bi mjerodavno tijelo bilo učinkovito, ono mora obavljati svoju dužnost na zakonit i efektivan (učinkovit) način. Obveza osiguravanja učinkovitoga prava na pristup mjerodavnim tijelima spada u kategoriju dužnosti, tj. pozitivne obveze države (vidi Europski sud za ljudska prava, *Airey protiv Irske*, presuda od 9. listopada 1979. godine, serija A-32, stavak 25). Dakle, pravo na pristup sudu traje sve dok se ne realizira utvrđeno građansko pravo. U oprečnome, učinkovit postupak prigodom utvrđivanja građanskih prava i obveza bio bi iluzoran, ako u naknadnom, izvršnom postupku, to građansko pravo ne može zaživjeti.

12. Međutim, isto tako, pravo na pristup sudu može biti predmetom ograničenja od države (eventualno), a primijenjena ograničenja ne smiju ukinuti ili umanjiti taj pristup pojedincima u smislu da sama suština toga prava bude umanjena (vidi Europski sud za ljudska prava, *Tolstoy Mioloalawsky protiv Velike Britanije,* presuda od 13. srpnja 1995. godine, stavak 59). Nadalje, ograničenja neće biti spojiva sa člankom 6. stavak 1. Europske konvencije ukoliko ne slijede legitiman cilj i ukoliko nema razumnoga odnosa proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja kojemu se teži (vidi Europski sud za ljudska prava, *Ashingdane protiv Velike Britanije,* presuda od 28. svibnja 1985. godine, stavak 57).

13. U konkretnome slučaju, Ustavni sud opaža kako se u apelantovom predmetu ne radi o odbijanju suda da izvrši pravomoćno utvrđeno građansko pravo, nego se radi o postupku izvršenja novčanog potraživanja od izvršitelja nad kojim je pokrenut stečajni postupak. Naime, Općinski sud je učinkovito i zakonito proveo i okončao parnični postupak, tj.

utvrdio apelantovo građansko pravo, a budući je u postupku izvršenja pravomoćne presude utvrđeno kako je protiv izvršitelja otvoren stečajni postupak, sud je rješenjem prekinuo postupak, a prema odredbi članka 58. stavak 1. Zakona o stečajnom postupku. Naime, odredbom članka 58. stavak 1. Zakona o stečajnome postupku je propisano da, nakon otvaranja stečajnoga postupka, stečajni povjeritelji ne mogu protiv stečajnoga dužnika tražiti prinudno izvršenje niti tražiti osiguranje na dijelovima imovine koja ulazi u stečajnu masu. Stavkom dva navedenoga članka je propisano kako se postupci iz stavka jedan ovoga članka koji su u tijeku prekidaju u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka. Obzirom da je sud u konkretnom slučaju utvrdio da je Rješenjem Općinskoga suda broj St-9/04 otvoren stečajni postupak nad izvršiteljem, to je, prema navedenoj zakonskoj odredbi, rješenjem prekinuo postupak.

14. S tim u svezi, Ustavni sud konstatira kako u postupanju Općinskoga suda nije došlo do zlouporabe ili proizvoljne primjene materijalnoga prava, niti kako su postojali drugi elementi koji bi ukazivali da je postupak bio nepravičan. Dapače, Općinski je sud postupao sukladno pozitivno-pravnim propisima, a tumačenje tih propisa, prema mišljenju Ustavnog suda, ne može se smatrati proizvoljnim i ne predstavlja kršenje ustavnih prava apelanata. Naime, odredbom članka 1. stavak 2. ZIP-a je propisano kako se odredbe toga zakona ne primjenjuju na postupak izvršenja propisan posebnim zakonom. Obzirom da se Zakonom o stečajnom postupku uređuju «*uvjeti za otvaranje stečajnoga postupka, stečajni postupak, pravne posljedice njegovoga otvaranja i provedbe»,* te *«reorganizacija stečajnoga dužnika nesposobnog za plaćanje na temelju stečajnoga plana»* (članak 1. Zakona), neprijeporno je kako taj zakon, u smislu članka 1. stavak 2. ZIP-a, predstavlja «poseban zakon» odnosno *lex specialis.* Dakle, u situaciji kada je sud utvrdio da je nad izvršiteljem otvoren stečajni postupak neprijeporno je da se na apelantova potraživanja primjenjuju odredbe Zakona o stečajnome postupku, a s ciljem namirenja njegovoga potraživanja ravnomjerno sa ostalim povjeriteljima, jer je ravnomjerno namirenje povjeritelja legitiman cilj koji se želi postići, usko povezan s načelom pravičnosti. Dakle, apelantovo građansko pravo, pravomoćno utvrđeno u sudbenome postupku, bit će realizirano sukladno Zakonu o stečajnome postupku.

15. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra kako podastrte činjenice ni na koji način ne mogu opravdati apelantovu tvrdnju o postojanju kršenja Ustavom zaštićenoga prava na pravično suđenje, budući ništa ne ukazuje kako apelant ima «opravdan zahtjev» koji pokreće pitanja iz Ustava Bosne i Hercegovine ili Europske konvencije, te da nije uočljivo ništa što bi predstavljalo naznaku o povredi apelantovoga prava na pravično

suđenje. Ustavni sud zaključuje kako su apelantovi navodi o povredi prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije očevidno *(prima facie)* neutemeljeni.

16. U svezi navoda apelacije koji se odnose na povredu prava na život iz članka II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. Europske konvencije, prava na poštivanje obiteljskoga života iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, te prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud opaža da, osim paušalnog navoda o kršenju prava iz navedenih članaka, apelant nije ponudio nikakve dokaze koji bi potvrdili njegove navode. Stoga je Ustavni sud odlučio i ovaj dio apelacije odbaciti kao očevidno (*prima facie*) neutemeljen.

17. Sukladno navedenome, a imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao očevidno *(prima facie)* neutemeljena ukoliko ne postoji opravdan zahtjev stranke u postupku, odnosno ako podastrte činjenice ni na koji način ne mogu opravdati tvrdnju o postojanju kršenja Ustavom zaštićenih prava i/ili kada se za stranku u postupku utvrdi kako nije «žrtva» kršenja Ustavom zaštićenih prava tako da je ispitivanje merituma apelacije nepotrebno, Ustavni je sud odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

18. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Предмет број АП 2213/06

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Боже Мацановића поднесена против Пресуде Окружног суда у Источном Сарајеву број 014-0-У-06-000 048 од 5. јула 2006. године, Рјешења Одјељења за рјешавање о правима из ПИО у другом степену у Бањој Луци Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске број 3187458829 од 26. јануара 2006. године и Рјешења Филијале Источно Сарајево Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске број 3187458829 од 16. септембра 2005. године

Одлука од 10. јануара 2008. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 2213/06**, рјешавајући апелацију **Боже Мацановића**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине («Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/05), у саставу:

Хатиџа Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 10. јануара 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Боже Мацановића.

Утврђује се повреда члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Укидају се: Пресуда Окружног суда у Источном Сарајеву број 014-У-06-000 048 од 5. јула 2006. године, Рјешење Одјељења за рјешавање о правима из ПИО у другом степену у Бањој Луци Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске број 3187458829 од 26. јануара 2006. године и Рјешење Филијале Источно Сарајево Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске број 3187458829 од 16. септембра 2005. године.

Предмет се враћа Филијали Источно Сарајево Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске, која је дужна да по хитном поступку донесе нову одлуку, у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Налаже се Филијали Источно Сарајево Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске да у року од 90 од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине», «Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине», «Службеном гласнику Републике Српске» и у «Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине».

Образложење

I. Увод

1. Божо Мацановић (у даљњем тексту: апелант) из Сарајева поднио је 19. јула 2006. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Окружног суда у Источном Сарајеву (у даљњем тексту: Окружни суд) број 014-0-У-06-000 048 од 5. јула 2006. године, Рјешења Одјељења за рјешавање о правима из ПИО у другом степену у Бањој Луци Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске (у даљњем тексту: Одјељење Фонда ПИО) број 3187458829 од 26. јануара 2006. године и Рјешења Филијале Источно Сарајево Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске (у даљњем тексту: Филијала Фонда ПИО) број 3187458829 од 16. септембра 2005. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Окружног суда и Фонда ПИО затражено је 12. октобра 2007. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Окружни суд је 17. октобра 2007. године доставио одговор на апелацију, а Фонд ПИО је 19. новембра 2007. године доставио одговор на апелацију.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори Окружног суда и Фонда ПИО достављени су апеланту 5. децембра 2007. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

6. Филијала Фонда ПИО у првостепеном поступку Рјешењем број 3187458829 од 16. септембра 2005. године, које је потврђено Рјешењем Одјељења Фонда ПИО број 3187458829 од 26. јануара 2006. године, одбила је апелантов захтјев за признавање права на сразмјерни дио старосне пензије. У поступку је утврђено да је кантонална служба у Сарајеву Федералног завода за ПИО Мостар апеланту признала право на старосну пензију почев од 5. јануара 1998. године и да његов укупан стаж износи 28 година, 9 мјесеци и 3 дана. Даље је утврђено да је апелант 12. априла 2005. године поднио Фонду ПИО захтјев за признање сразмјерног дијела старосне пензије по основу остваренога стажа у Републици Српској у периоду од 10. маја 1992. године до 16. априла 1996. године. У својим рјешењима Фонд ПИО се позвао на члан 17 Споразума о међусобним правима и обавезама у спровођењу пензионог и инвалидског осигурања између Републике Српске и Федерације БиХ (у даљњем тексту: Споразум) сходно ком «осигураници који су захтјев за остваривање права поднијели прије ступања на снагу Споразума, али им захтјев није ријешен до тог датума (25. маја 2000. године), као и корисници пензије који су то право остварили прије ступања на снагу Споразума, а имају стажа осигурања навршеног послије 30. априла 1992. године код више носилаца осигурања, могу у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу Споразума да поднесу захтјев за поновно остваривање права на пензију у складу са Споразумом». У рјешењима је наведено да је неспорно да апелант има остварен стаж осигурања у Републици Српској у периоду од 10. маја 1992. године до 16. марта 1996. године, али да је корисник старосне пензије код Федералног завода ПИО од 5. јануара 1998. године и да је захтјев за сразмјерни дио старосне пензије за дио пензионог стажа из Републике Српске поднио након протека рока од шест мјесеци од дана ступања на снагу Споразума.

7. Окружни суд је Пресудом број 014-У-06-000 048 од 5. јула 2006. године одбио апелантову тужбу са образложењем да су нижестепени органи поступили правилно када су апелантов захтјев одбили као неоснован. У образложењу пресуде поновљени су разлози који су изнесени у нижестепеним одлукама а који се односе на пропуштање рока за подношење захтјева за признање сразмјерног дијела старосне пензије прописаног у члану 17 Споразума.

IV. Апелација

a) Наводи из апелације

8. Апелант је навео да је повријеђено његово право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, јер му је оспореним одлукама одбијен захтјев за признање сразмјерног дијела старосне пензије на основу стажа оствареног у Републици Српској. У апелацији је наведено да, иако је више пута контактирао са Фондом ПИО тражећи обавјештење о томе шта је са његовим стажом оствареним у Републици Српској у току рата, никада није обавијештен о постојању Споразума, нити је знао за рок од шест мјесеци за подношење захтјева.

b) Одговор на апелацију

9. Окружни суд је навео да оспореном пресудом није повријеђен закон на апелантову штету и предложио да се апелација одбије као неоснована.

10. Фонд ПИО је навео да остаје при наводима из оспорених рјешења, те да сматра да су наводи из апелације неосновани и да их као такве треба одбити.

V. Релевантни прописи

11. **Споразум о међусобним правима и обавезама у спровођењу пензионог и инвалидског осигурања** («Службени гласник Републике Српске» број 15/00):

«Члан 17

О захтјевима за остварење права из пензионог и инвалидског осигурања који су поднесени након ступања на снагу овог споразума носиоци осигурања одлучиваће по прописима које примјењују према одредбама овог споразума.

Осигураници који су захтјев за остваривање права поднијели прије ступања на снагу овог споразума, али им захтјев није ријешен до тог дана, као и корисници пензије који су то право остварили прије ступања на снагу овог споразума, а имају стажа осигурања навршеног послије 30. априла 1992. године код више носилаца осигурања, могу у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог споразума да поднесу захтјев за поновно остваривање права на пензију у складу са овим споразумом.»

12. **Закон о пензионом и инвалидском осигурању** («Службени гласник Републике Српске» бр. 27/93, 14/94 и 10/95):

«*Члан 5 став 2*

Права из пензионог и инвалидског осигурања не могу да застаре, осим доспјелих и неисплаћених пензија и других новчаних примања, у случајевима и под условима предвиђеним законом.

Члан 140

Право на личну и породичну пензију припада од дана када су испуњени услови за стицање права који су прописани овим законом, али најраније од првог наредног дана по престанку осигурања.»

VI. Допустивост

13. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

14. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користио.

15. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Окружног суда број 014-0-У-06-000 048 од 5. јула 2006. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорена пресуда донесена је 5. јула 2006. године, а апелација је поднесена 19. јула 2006. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

16. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

17. Апелант оспорава наведене одлуке, тврдећи да је тим одлукама повријеђено његово право из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине гласи:

«Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује: [...]

к) Право на имовину.»

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

«Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни.»

18. Члан 1 Протокола број 1 обухвата три различита правила. Прво правило, наведено у првом ставу, јесте опште природе и исказује принцип мирног уживања имовине. Друго правило, садржано у другој реченици истог става, обухвата лишавање имовине и чини га подложним одређеним условима. Треће правило, које се налази у другом ставу, признаје да државе чланице имају право, између осталог, да надзиру коришћење имовине у складу са јавним интересом. Ова три правила нису «различита» у смислу да су неповезана: друго и треће правило се односе на појединачне случајеве ометања права на мирно уживање имовине, те их, стога, треба тумачити у свјетлу општег принципа исказаног у првом правилу (види, између осталих, Европски суд за људска права, *James и др. против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 21. фебруара 1986. године, серија А, број 98, стр. 29-30, став 37).

19. Свако мијешање у право на имовину према другом или трећем правилу мора да буде предвиђено законом, мора да служи легитимном циљу и мора да успоставља правичну равнотежу између јавног или општег интереса и појединачних права.

Другим ријечима, оправдано мијешање не може да се наметне само законском одредбом која испуњава критеријум «законитости» и служи легитимном циљу у јавном интересу, него мора, такође, да одржи разуман однос «пропорционалности» између употријебљених средстава и циља који жели да се оствари. Мијешање у право на имовину не смије ићи даље од потребног да би се постигао легитиман циљ, а носиоци имовинских права не смију бити подвргнути произвољном третману и од њих не смије да се тражи да сносе превелик терет да би био остварен легитиман циљ (види Одлуку Уставног суда Босне и Херцеговине број *У 83/03* од 22. септембра 2004. године, «Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/04, тачка 49).

20. Сходно пракси Европског суда за људска права, концепт «имовине» у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију има аутономно значење које засигурно није ограничено на појам својине или посједовања физичких ствари. И нека друга права и интереси који представљају одређена добра, такође, могу да се сматрају «имовинским правима» и могу да представљају «имовину» у смислу наведене одредбе (види пресуду Европског суда за људска права, *Gasus Dosier - und Fördertechnik GmbH против Холандије* од 23. фебруара 1995. године, серија А, број 306-Б, страна 46, став 53). Сходно раније усвојеном становишту Уставног суда, право на пензију за одређени период представља имовину у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију (види, Уставни суд, Одлука о меритуму број АП 639/04 од 23. септембра 2005. године, став 20).

21. Апелант неспорно има имовину која ужива заштиту члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, јер је стекао услове за остварење права на пензију чије признање му је одбијено оспореним одлукама. Оспореним одлукама је, дакле, дошло до мијешања у апелантово право на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Уставни суд ће у даљњој елаборацији утврдити да ли је мијешање било у складу са законом.

22. Уставни суд подсјећа да је, сходно пракси Европског суда за људска права, први и најважнији захтјев из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију онај који тражи да мијешање јавних власти у право на имовину буде «законито». Наиме, друга реченица првог става члана 1 Протокола број 1 дозвољава лишавање права на имовину само «под условима предвиђеним законом», а други став члана 1 признаје државама право да контролишу коришћење имовине «доношењем закона». Принцип правне сигурности је присутан у цијелој Европској конвенцији и мора бити испоштован без обзира на то које се од три правила из члана 1 Протокола

број 1 примјењује. Овај принцип подразумијева постојање и поштивање адекватно доступних и довољно прецизних домаћих закона, који задовољавају основне захтјеве појма «закон» (види, Европски суд за људска права, *Iatridis против Грчке*, пресуда од 25. марта 1999. године, Извјештаји о пресудама и одлукама 1999-II, тачка 58). Тек када је овај захтјев испуњен, може да се разматра да ли постоји правична равнотежа између захтјева од општег или јавног интереса и захтјева за заштиту појединачног права на имовину.

23. Апелант је навео да никада није знао, нити је био обавијештен о постојању Споразума иако је више пута писменим путем контактирао са Фондом ПИО и тражио информацију о свом пензионом стажу у Републици Српској. Апелант је навео да, због тога, није знао ни за рок од шест мјесеци у члану 17 Споразума. У одговорима на апелацију нема осврта на овај апелантов навод.

24. Уставни суд ће размотрити овај апелантов навод у оквиру анализе да ли Споразум, који је представљао основу мијешања у апелантово право на имовину, има квалитете «закона» у смислу става већ изложеног у овој одлуци. С тим у вези, Уставни суд запажа да је *ratio* доношења Споразума било регулисање одређених спорних питања у вези са остварењем права из пензионог и инвалидског осигурања с обзиром на то да постоје три пензиона фонда који у Босни и Херцеговини егзистирају од 1992. године, независно један од другог, односно трећег. Споразумом су јасно дефинисани услови за остварење права на пензију за лица која су била у ситуацији да о овом њиховом праву одлучује више фондова у Босни и Херцеговини, а посебно је уређен и начин подјеле обавеза постојећих фондова при исплати остварених пензија. Не може да се прихвати апелантов навод о томе да није знао за Споразум, те да су надлежни органи били дужни о томе да га обавијесте, имајући у виду чињеницу да је Споразум објављен у званичним гласилима у оба ентитета, те да је на тај начин, осим јасноће, задовољен и услов доступности као један од критеријума на основу ког се утврђује квалитет «закона» у смислу принципа законитости из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

25. Уставни суд, као релевантно за даљњу анализу, жели да парафразира своје прије изнесено становиште да није довољно да законска одредба испуњава критеријум законитости како би се закључило да је мијешање у право на имовину оправдано, него је потребно и да служи легитимном циљу у јавном интересу, те да одржава разуман однос пропорционалности између средстава и циља. Поставља се питање: Да ли је постојао легитиман циљ у јавном интересу за закључивање Споразума? С

тим у вези, Уставни суд подсјећа да су ратне околности у Босни и Херцеговини биле узрок «географских» помјерања њених грађана како унутар Босне и Херцеговине, тако и ван њених граница. Ситуација у којој су се тако нашли босанскохерцеговачки грађани донијела је низ неријешених питања, а посебно питања из области економских и социјалних права, чије је остваривање и уживање било, према правилу, увијек у непосредној вези са њиховим пребивалиштем, односно боравиштем. Једно од тих питања је било и остваривање права из пензионог и инвалидског осигурања. У ситуацији када постоје три фонда/завода за пензионо и инвалидско осигурање, чији су међусобни односи били недефинисани, а што је непосредно утицало на остварење права из пензионог и инвалидског осигурања бројних грађана, било је нужно да се ово питање уреди тако да се свакоме ко је испуњавао законске услове омогући безусловно остварење ових права. То је и довело до закључивања Споразума и за Уставни суд ово представља легитиман циљ који је служио јавном интересу.

26. Ипак, Уставни суд сматра да је потребно посебно размотрити да ли је постојао легитиман циљ за прописивање члана 17 Споразума. Фонд ПИО, као један од потписника Споразума, у свом одговору на апелацију није понудио објашњење тога шта је био легитиман циљ да се пропише рок од шест мјесеци за подношење захтјева за остварење права на пензију за одређену врсту осигураника којој припада и апелант. Важно је, сходно мишљењу Уставног суда, у овом контексту нагласити да Закон о пензионом и инвалидском осигурању који се примјењује у Републици Српској прописује да «право на личну или породичну пензију припада од дана када су испуњени услови за стицање права који су прописани овим законом, а најраније од првог наредног дана од дана престанка осигурања» (члан 140). Овај закон не садржи одредбу о роковима за подношење захтјева за остварење права на пензију, него искључиво постоји рок који се односи на исплату доспјелих а неисплаћених пензија. У закону је прописано да права из пензионог и инвалидског осигурања не могу да застаре осим доспјелих и неисплаћених пензија. Дакле, закон не познаје рок чијим пропуштањем лице које је стекло услове за пензију губи право на остварење пензије. Ипак, такав рок је прописан у Споразуму и пропуштање овог рока доводи до губитка права на остварење пензије, односно права на признање сразмјерног дијела пензије као што је то случај код апеланта. Ова одредба представља својеврсну «санкцију» за лица која су због ратних околности била у ситуацији да о њиховом праву одлучује више фондова који постоје у Босни и Херцеговини. Уставни суд сматра да не постоји легитиман циљ који је у јавном интересу за овакву врсту наметнутог ограничења какво је прописано у члану 17 Споразума и, у складу с тим,

мијешање у апелантово право на имовину није било оправдано. У околностима када је чланом 17 Споразума дошло до уплитања у апелантово право на имовину, управни органи и редовни суд су, имајући у виду супремацију Европске конвенције, у смислу члана II/2 Устава Босне и Херцеговине и Уставом заштићено право на имовину, требали да примијене законску одредбу сходно којој право на пензију не застаријева. Уставни суд сматра да, с обзиром на претходни закључак, није потребно анализирати постојање пропорционалности мијешања.

27. Имајући у виду наведено, Уставни суд је закључио да је повријеђен члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

28. Прописивање члана 17 Споразума о међусобним правима и обавезама у спровођењу пензионог и инвалидског осигурања, према ком се пропуштањем рока од шест мјесеци за подношење захтјева за остварење пензије то право губи, није имало легитиман циљ у јавном интересу и, стога, мијешање у апелантово право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију није било оправдано, чиме је повријеђено ово апелантово право. У околностима када је чланом 17 Споразума дошло до уплитања у апелантово право на имовину, управни органи и редовни суд су, имајући у виду супремацију Европске конвенције, у смислу члана II/2 Устава Босне и Херцеговине, и Уставом заштићено право на имовину, требали да примијене законску одредбу према којој право на пензију не застаријева.

29. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

30. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић

Predmet broj AP 2617/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija Miroslava Kneževića podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. juna 2006. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci broj K-472/04 od 23. januara 2006. godine

Odluka od 10. januara 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 2617/06**, rješavajući apelaciju **Miroslava Kneževića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Seada Palavrić, sutkinja

Mato Tadić, sudija

na sjednici održanoj 10. janaura 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Miroslava Kneževića.

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukidaju se:

- Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. juna 2006. godine,
- Presuda Osnovnog suda u Banjoj Luci broj K-472/04 od 23. januara 2006. godine.

Predmet se vraća Osnovnom sudu u Banjoj Luci, koji je dužan da po hitnom postupku donese novu odluku, u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Osnovnom sudu da, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od 90 dana od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i u «Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Miroslav Knežević (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banje Luke, kojeg zastupa Svetozar Davidović, advokat iz Banje Luke, podnio je 6. septembra 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. juna 2006. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj K-472/04 od 23. januara 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda, Osnovnog suda i Okružnog tužilaštva u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružno tužilaštvo) zatraženo je 14. novembra 2007. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Okružni sud je dostavio odgovor na apelaciju 13. decembra 2007. godine, Osnovni sud je dostavio odgovor 3. decembra 2007. godine, a Okružno tužilaštvo 27. novembra 2007. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Okružnog suda, Osnovnog suda i Okružnog tužilaštva dostavljeni su apelantu 18. decembra 2007. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Osnovni sud je Presudom broj K-472/04 od 23. januara 2006. godine, koja je potvrđena Presudom Okružnog suda broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. juna 2006. godine, apelanta proglasio krivim za krivično djelo skidanja ili povrede službenog pečata ili znaka iz člana 394. stav 1. Krivičnog zakona Republike Srpske i osudio ga na novčanu kaznu od 500 konvertibilnih maraka (KM). Apelant je osuđen zato što je «tačno neutvrđenog dana u augustu 2003. godine došao do kuće Mile Bijelić, koja se nalazi u Mišin-Hanu, općina Banja Luka, i tom prilikom je sa vrata poslovnog prostora iste kuće skinuo službeni pečat koji su prethodno stavila ovlaštena službena lica Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica Odsjek Banja Luka radi osiguranja predmeta i prostorije i u njih ulazio», te je tako skinuo pečat koji je ovlašteno službeno lice stavilo radi osiguranja predmeta i prostorije, čime je počinio navedeno krivično djelo.

7. U obrazloženju prvostepene presude je navedeno da je nesporno za sud da su vrata poslovnog prostora (u daljnjem tekstu: sporni poslovni prostor) kuće u vlasništvu M.B. zapečatila službena lica Ministarstva za izbjeglice i raseljana lica Odsjek Banja Luka, jer ta činjenica proizlazi iz zapisnika o pečaćenju od 20. juna 2002. godine, te 17. februara 2004. godine, kada je poslovni prostor ponovo zapečaćen. Navedeno je da je, također, nesporno da su u spornom poslovnom prostoru, koji je ranije koristio apelant, ostala burad koja su njegovo vlasništvo i koja su tačno evidentirana prilikom prvog pečaćenja, a zatim nakon povrede pečata i 17. februara 2004. godine. U obrazloženju je, dalje, navedeno, kada se uporede dva zapisnika, da je evidentno da je prilikom drugog pečaćenja utvrđeno da nedostaje 17 plastičnih buradi od 50 litara i dva metalna bureta. U zaključku o apelantovoj krivičnoj odgovornosti navedeno je: «mada optuženi negira da je skinuo službeni pečat sa vrata poslovnog prostora, te da, navodno, nije uzeo spornu burad, ipak, prema ocjeni ovog suda, a na osnovu analize dokaza optužbe, niko drugi nije mogao povrijediti pečat, tj. skinuti osim optuženog, jer je on očigledno za to imao interes. Tu činjenicu potvrđuje i činjenica da je optuženi nakon pečaćenja kod sebe imao ključ od poslovnog prostora, pa čak da ga je dao svjedoku Milošu Kutiću da uđe i uzme bure za šljive.» Također je u zaključku navedeno da je potpuno jasno da je apelant bio svjestan da je postupao sa direktnim umišljajem, jer je znao da je sporni poslovni prostor zapečaćen, a ipak je skinuo pečat radi uzimanja svojih buradi.

8. Apelant je u žalbi na prvostepenu presudu ukazao na propuste prvostepenog suda u pogledu analize i ocjene izvedenih dokaza, navodeći da je osuđen na osnovu pretpostavke da je imao ključ od poslovnog prostora sa kojeg je skinut službeni pečat.

9. Okružni sud, u vezi sa žalbenim navodima, zaključio je da je prvostepeni sud do činjeničnih i pravnih zaključaka došao nakon ocjene izvedenih dokaza kako zasebno, tako i dovodeći izvedene dokaze u međusobnu vezu, te u vezu sa navodima odbrane, zbog čega sud žalbene navode smatra neosnovanim. U obrazloženju presude drugostepenog suda ponovljeno je obrazloženje prvostepene presude.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelant je naveo da je povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3. e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija). Do navedene povrede, prema apelantovom mišljenju, došlo je zbog toga što su redovni sudovi u činjeničnom i pravnom smislu paušalno zaključivali i zasnovali svoje presude na pretpostavkama, što po zakonu nije dopušteno. Niti jedan dokaz, prema apelantovom mišljenju, ne ukazuje na to da je on počinio krivično djelo za koje je osuđen, nego je zaključak redovnih sudova o njegovoj odgovornosti zasnovan na pretpostavci da «niko drugi nije mogao povrijediti pečat, tj. skinuti ga osim optuženog [apelant], jer je on očigledno za to imao interes».

b) Odgovor na apelaciju

11. Okružni sud je naveo da nisu učinjene povrede odredaba krivičnog postupka, ni povrede krivičnog zakona na apelantovu štetu, niti se na takve povrede ukazuje, nego se apelant bavi analizom i ocjenom izvedenih dokaza, što se ubraja u domen pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Predloženo je da se apelacija odbije kao neosnovana.

12. Osnovni sud je naveo da smatra da nema povrede člana 6. Evropske konvencije, te da su navodi iz apelacije bili detaljno razmotreni i analizirani kako u postupku pred Osnovnim sudom, tako i u žalbenom postupku. Predložili su da se apelacija odbije kao neosnovana.

13. Okružno tužilaštvo je navelo da apelacija upućuje na pogrešan zaključak redovnih sudova o odlučnim činjenicama pri čemu se zaboravlja da Ustavni sud nije nadležan da preispituje činjenično stanje navedeno u odlukama redovnih sudova. S tim u vezi, navedeno je da je «na sudu da ocijeni da li su i koliko izjave predloženih svjedoka u toku postupka relevantne za predmet», te da član 6. Evropske konvencije ne propisuje pravila o prihvatljivosti dokaza. Predloženo je da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

14. **Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske (**«Službeni glasnik Republike Srpske» broj 50/03) u relevantom dijelu glasi:

«Član 287.

(2) Sud je dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak da li je neka činjenica dokazana.»

15. **Krivični zakon Republike Srpske** («Službeni glasnik Republike Srpske» br. 49/03 i 108/04) u relevantnom dijelu glasi:

«Član 394.

(1) Ko skine ili povrijedi službeni pečat ili znak koji je ovlašteno službeno lice stavilo radi osiguranja predmeta ili prostorije, ili ko bez skidanja ili povrede pečata ili znaka uđe u takvu prostoriju, ili otvori predmet na koji je bio stavljen službeni pečat ili znak.»

VI. Dopustivost

16. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

18. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. juna 2006. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelant je primio 24. jula 2006. godine, a apelacija je podnesena 6. septembra 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

19. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

20. Apelant osporava navedene presude, tvrdeći da je tim presudama povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

[...]

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.»

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

«1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]»

21. Član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjiv je na postupke u kojima se utvrđuje «krivična» optužba protiv nekog lica pri čemu se pojam «krivične optužbe» definira pomoću kriterija koje je ustanovio Evropski sud za ljudska prava (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Engel i dr. protiv Holandije,* presuda od 8. juna 1976. godine). U konkretnom slučaju je nesporno da se u postupku protiv apelanta utvrđivala krivična optužba, jer su osporene presude donesene u krivičnom postupku u kojem je apelant osuđen za krivično djelo. Dakle, član 6. stav 1. Evropske konvencije je primjenjiv. Stoga će Ustavni sud ispitati osnovanost apelantovh navoda o povredi prava na pravično suđenje.

22. Ustavni sud ukazuje na princip prema kojem se pravičnost postupka ocjenjuje na osnovu postupka kao cjeline (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *U 63/01* od 27. juna 2003. godine, objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 38/03, i Evropski sud za ljudska prava, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005.

godine, aplikacija broj 19354/02). Dalje, Ustavni sud ukazuje da, općenito, nije nadležan da vrši provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su redovni sudovi protumačili pozitivnopravne propise osim ukoliko odluke tih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena pozitivnopravnih propisa bila očigledno proizvoljna, kada je relevantni zakon sâm po sebi neustavan, ili kada je došlo do povrede osnovnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *U 29/02* od 27. juna 2003. godine, objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 31/03).

23. Prema ustaljenoj praksi Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda, član 6. stav 1. Evropske konvencije obavezuje sudove, između ostalog, da obrazlože svoje presude. Ova obaveza, međutim, ne može biti shvaćena kao obaveza da se u presudi iznesu svi detalji i daju odgovori na sva postavljena pitanja i iznesene argumente (vidi, Ustavni sud, odluke broj *U 62/01* od 5. aprila 2002. godine i broj *AP 352/04* od 23. marta 2005. godine). Mjera u kojoj ova obaveza postoji zavisi od prirode odluke (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Ruiz Torija protiv Španije*, presuda od 9. decembra 1994. godine, serija A, broj 303-A, stav 29). Evropski i Ustavni sud su u brojnim odlukama ukazali da domaći sudovi imaju određenu diskrecionu ocjenu u vezi s tim koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenom predmetu, ali, istovremeno, imaju obavezu da obrazlože svoju odluku tako što će navesti jasne i razumljive razloge na kojima su tu odluku zasnovali (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Suominen protiv Finske*, presuda od 1. jula 2003. godine, aplikacija broj 37801/97, stav 36, i, *mutatis mutandis,* Ustavni sud, Odluka broj *AP 5/05* od 14. marta 2006. godine). Svrha obaveze da odluka bude obrazložena jeste i da pokaže da je stranama u postupku omogućeno da na ravnopravan i pravičan način budu saslušane u postupku pred sudom (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Kuznetsov i dr. protiv Rusije,* presuda od 11. januara 2007. godine, aplikacija broj 184/02). Također, obrazložena odluka daje strani u postupku mogućnost da se žali protiv prvostepene odluke, te da drugostepeni sud razmotri i ispita prvostepenu odluku, a omogućava se i javni nadzor nad «administriranjem pravde» i radom sudstva (*idem*).

24. Apelant je naveo da sud nije imao na raspolaganju niti jedan dokaz o tome da je on počinio krivično djelo za koje je osuđen, nego da je njegova osuda zasnovana na pretpostavci da je on to jedini mogao učiniti. Osnovni sud i Okružno tužilaštvo smatraju apelantove navode neosnovanim i naglašavaju da je riječ o navodima koje je već isticao u žalbi na prvostepenu presudu, a da to nisu navodi koji ukazuju na to da su povrijeđena njegova ustavna prava.

25. Ustavni sud se neće upuštati u analizu ocjene koje dokaze su redovni sudovi prihvatili u konkretnom slučaju. Međutim, Ustavni sud smatra da je neophodno analizirati da li su sudovi dali jasne i razumljive razloge na kojima su zasnovali svoju odluku. S tim u vezi, Ustavni sud je utvrdio da je apelant optužen, a zatim i osuđen za krivično djelo skidanja ili povrede službenog pečata ili znaka. Ustavni sud podsjeća da je prvostepeni sud bio dužan tokom postupka nesporno utvrditi da li je apelant preduzeo ijednu od radnji koje predstavljaju obilježje bića ovog krivičnog djela. Iz obrazloženja prvostepene presude ne može se zaključiti da je sud nesporno utvrdio ovu činjenicu, odnosno iz obrazloženja proizlazi da je zaključak o apelatovoj krivičnoj odgovornosti zasnovan na pretpostavci koju je iznijelo Tužilaštvo da niko drugi nije imao interes, osim apelanta, da skine, odnosno povrijedi službeni pečat. U žalbi na prvostepenu presudu apelant je ukazao na nedostatke prvostepene presude, posebno apostrofirajući navod da presuda ne sadrži ocjenu izvedenih dokaza, nego se zasniva na pretpostavkama.

26. S obzirom na očigledni nedostatak u obrazloženju prvostepene presude, bilo je nužno da drugostepeni sud razmotri žalbene navode i da dâ adekvatno obrazloženje na navode. Međutim, drugostepeni sud je samo dao jedan općenit zaključak o tome da je prvostepeni sud potpuno utvrdio činjenično stanje i pravilno primijenio krivični zakon kada je u apelantovim radnjama našao elemente inkriminiranog djela. U najvećem dijelu obrazloženja presude je ponovljeno obrazloženje prvostepene presude. Dakle, i u drugostepenoj presudi je izostalo obrazloženje iz kojeg bi se moglo zaključiti da su redovni sudovi proveli temeljit dokazni postupak, odnosno da su proveli adekvatnu ocjenu dokaza kako zasebno, tako i dovedeći ih u međusobnu vezu. Ni u prvostepenoj, ni u drugostepenoj presudi, dakle, nisu dati razumljivi i jasni razlozi koji su rukovodili redovne sudove da utvrde apelantovu krivičnu odgovornost, odnosno obrazloženja osporenih presuda ne zadovoljavaju kriterije «obrazložene presude» koji su inherentni principu pravičnog suđenja.

27. U skladu sa navedenim, Ustavni sud je zaključio da je povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

28. Povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije postoji kada obrazloženja osporenih presuda ne zadovoljavaju kriterije «obrazložene presude» koji su inherentni principu pravičnog suđenja.

29. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

30. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Predmet broj AP 3297/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija Saliha Alijagića podnesena zbog neprovođenja Rješenja o izvršenju Osnovnog suda u Banjoj Luci broj 071-0-I-06-000557 od 25. kolovoza 2006. godine

Odluka od 10. siječnja 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 3297/06**, rješavajući apelaciju **Saliha Alijagića**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 10. siječnja 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Saliha Alijagića.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u odnosu na pravo na pristup sudu.

Ova odluka se dostavlja Osnovnom sudu u Banjaluci da bez daljnjeg odgađanja okonča izvršni postupak broj 071-0-I-07-004139 sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Osnovnom sudu u Banjaluci da, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama u svrhu izvršenja ove odluke.

Ovu odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom

glasniku Republike Srpske» i u «Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Salih Alijagić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Dubrovnika podnio je 8. prosinca 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog neprovedbe Rješenja o izvršenju Osnovnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj 071-0-I-06-000557 od 25. kolovoza 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Osnovnog suda i Općine Trebinje (u daljnjem tekstu: drugotužena) zatraženi su odgovori na apelaciju 1. studenoga 2007. godine.

3. Prigodom donošenja skupne odluke broj AP 1211/06 od 13. prosinca 2007. godine, koja se u odnosu na Vladu Republike Srpske tiče iste činjenične i pravne osnove kao u ovoj apelaciji, Ustavni sud je pribavio odgovor na apelaciju od ovog sudionika u postupku, koji je dostavljen 15. veljače 2007. godine. U tome odgovoru sadržan je i odgovor na navode ove apelacije, pa nije bilo potrebe da se od navedenog sudionika u postupku odgovor pribavlja ponovno.

4. Osnovni sud je 6. prosinca 2007. godine dostavio odgovor na apelaciju, a drugotužena 24. prosinca 2007. godine.

5. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor Vlade Republike Srpske dostavljen je apelantu 31. listopada 2007. godine, odgovor Osnovnog suda 14. prosinca 2007. godine, a odgovor drugotužene 27. prosinca 2007. godine.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

7. Presudom Osnovnog suda u Trebinju broj P-176/03 od 17. listopada 2003. godine obvezani su Republika Srpska, Ministarstvo trgovine i opskrbe (u daljnjem tekstu: prvotužena) i Općina Trebinje (u daljnjem tekstu: drugotužena) da solidarno plate apelantu, kao prvotužitelju, i Muameru Alijagiću, kao drugotužitelju, na ime naknade materijalne štete za repromaterijal, taksativno naveden u izreci Presude, iznos od 6.033.985,07 KM sa zakonskom zateznom kamatom počevši od 27. srpnja 1993. godine do isplate, kao i 49.000,00 KM na ime naknade troškova parničnog postupka.

8. Presudom Okružnog suda u Trebinju broj Gž-156/05 od 25. studenog 2005. godine djelomično je uvažen priziv prvotužene, podnesen posredstvom zakonskog zastupnika Republičkog javnog pravobraniteljstva, i preinačena je Presuda Osnovnog suda u Trebinju broj P-176/03 od 17. listopada 2003. godine. Prvotužena i drugotužena su obvezane apelantu, kao prvotužitelju, i Muameru Alijagiću, kao drugotužitelju, solidarno isplatiti na ime naknade materijalne štete iznos od 1.281.223,35 KM za izuzete stvari iz poslovnih prostorija tužitelja prema zapisnicima broj 1 do 44 koje je sačinilo Povjerenstvo od 21. svibnja 1993. godine do 27. srpnja 1993. godine koje je imenovalo Ratno predsjedništvo drugotužene Rješenjem broj 09-012-46-3/93 od 19. svibnja 1993. godine. Tuženi su obvezani platiti i zakonsku zateznu kamatu počevši od 22. kolovoza 2005. godine, kao dana procjene, pa do isplate u roku od 30 dana. Preostali dio tužbenog zahtjeva tužitelja za naknadu materijalne štete preko dosuđenog iznosa, te zahtjev za dosuđenje zakonske zatezne kamate počevši od 27. srpnja 1993. godine pa do isplate je odbijen. Prvotužena i drugotužena su obvezane solidarno naknaditi troškove parničnog postupka u iznosu od 49.670,00 KM, u roku od 30 dana. Prizivi drugotužene i Ministarstva trgovine i opskrbe RS odbačeni su kao nedopušteni, jer su podneseni samostalno, a ne putem Republičkog javnog pravobraniteljstva, kao njihovoga zakonskog zastupnika.

9. Osnovni sud je, povodom apelantovog prijedloga, kao tražitelja izvršenja, donio Rješenje o izvršenju broj 071-0-I-06-000557 od 25. kolovoza 2006. godine i odredio da se prinudno naplati dug u iznosu od 1.281.233,35 KM sa sporednim tražbinama na sredstvima na računima prvotužene i drugotužene, kao izvršenika.

10. Obzirom da je izvršenik uložio prigovor na navedeno rješenje o izvršenju, Osnovni sud je dopisom od 5. rujna 2006. godine naložio bankama u kojim se nalaze računi izvršenika, navedeni u tome rješenju, da vrate sudu predmetno rješenje o izvršenju, čime je ukinuta zabrana raspolaganja sredstvima izvršenika.

11. Osnovni sud je Rješenjem broj 071-0-I-06-000557 od 18. rujna 2006. godine djelomično usvojio prigovor izvršenika, koji je sudu dostavio dokaz o isplati tražiteljima izvršenja dijela tražbina u iznosu od 726.531,52 KM, a u ostalome dijelu Rješenje o izvršenju broj 071-0-I-06-000557 od 25. kolovoza 2006. godine ostalo je na snazi.

12. Osnovni sud je 21. rujna 2006. godine rješenje o izvršenju dostavio Ministarstvu financija- Trezor RS (u daljnjem tekstu: Trezor RS) radi provedbe.

13. Apelant je intervenirao u Osnovnom sudu podnescima od 20. listopada i 27. studenog 2006. godine, tražeći da se provede izvršenje. Također se urgencijom obratio i Trezoru RS, podneskom od 20. listopada 2006. godine, zahtijevajući da se isplati iznos od 555.703,83 KM na teret izvršenika, prvotužene i drugotužene. Apelant navodi da Osnovni sud nije poduzeo ništa glede njegovih intervencija, niti je odgovorio na njih.

14. Okružni sud u Banjaluci, rješavajući o apelantovom prizivu, kao tražitelja izvršenja i izvršenika, Rješenjem broj 011-0-Gž-07-000334 od 4. srpnja 2007. godine ukinuo je Rješenje Osnovnog suda broj 071-0-I-06-000557 od 18. rujna 2006. godine i vratio predmet na ponovni postupak. Naime, zastupnik izvršenika je u prigovoru naveo da su se u izvršnom postupku koji se vodio u Osnovnom sudu u Trebinju broj I-291/04 tražitelji izvršenja djelomično namirili i to da im je isplaćen putem računa NLB Razvojne banke iznos od 726.531,32 KM i Nove banjalučke banke Filijala Trebinje iznos od 14.753,19 KM. Rješenjem Okružnog suda naloženo je Osnovnom sudu da u ponovnom postupku ispita ove navode prigovora izvršenika.

15. Pred Osnovnim sudom je u tijeku ponovni postupak koji se vodi pod novim poslovnim brojem 071-0-I-07-004139.

16. Trezor RS je Podneskom broj 06-09-7471/06 od 22. studenog 2006. godine odgovorio apelantu, obavještavajući ga da se, sukladno važećim zakonskim propisima, Ministarstvo financija-Sektor za trezor i upravljanje dugom obratilo Osnovnom sudu Trebinje aktom od 27. listopada 2006. godine radi dostave pravomoćne presude. Navedeno je da Osnovni sud Trebinje nije u mogućnosti dostaviti pravomoćnu presudu zbog toga što je predmetni spis u Vrhovnom sudu Republike Srpske, o čemu je obavijestio i Ministarstvo financija svojim aktom od 6. studenog 2006. godine.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

17. Apelant smatra da su neprovedbom rješenja o izvršenju, koje je doneseno na temelju pravomoćne presude, odnosno neizvršenjem pravomoćne presude, povrijeđena njegova ustavna prava na pravično suđenje i nediskriminaciju. Apelant posebice ukazuje da u predmetnom slučaju postoje dva izvršenika, prvotužena i drugotužena. U odnosu na prvotuženu neprovedba rješenja o izvršenju se pravda odredbama Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjeg duga Republike Srpske («Službeni glasnik RS» br. 63/04 i 47/06, u daljnjem tekstu: Zakon o unutarnjem dugu), što je, prema apelantovom mišljenju, neodrživo. Osim navedenog, apelant navodi da u odnosu na drugotuženu, kao solidarnog dužnika, nema zakonske smetnje za provedbu rješenja o izvršenju, ali, usprkos tomu, ni protiv drugotužene se ne provodi rješenje o izvršenju. Pri tomu apelant ukazuje da je sud prije naplate tražbine i u odnosu na drugorednog izvršenika praktično obustavio izvršenje protivno odredbi članka 63. Zakona o izvršnom postupku. Apelant ističe da je doveden u situaciju da nije u mogućnosti ostvariti svoj zahtjev koji je deklarativno, odlukom nadležnog suda i u propisanom postupku, dobio zaštitu. Ova zaštita je neprovedbom izvršenja uskraćena i time su, prema apelantovoj ocjeni, povrijeđena njegova ustavna prava iz čl. 6. i 14. Europske konvencije, odnosno II/3.(e) i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

b) Odgovor na apelaciju

18. Osnovni sud u svom odgovoru nije se posebice očitovao na navode apelacije o povredi apelantovih ustavnih prava, nego je iznio kronološki tijek predmetnog izvršnog postupka. Osnovni sud ističe da je Rješenjem broj 071-0-I-06-000557 od 25. kolovoza 2006. godine dopustio da se prinudno izvrši pravomoćna Presuda Okružnog suda u Trebinju broj Gž-156/05 od 25. studenog 2005. godine. Dalje navodi da je, rješavajući o prigovoru izvršenika u toj izvršnoj stvari, 18. rujna 2006. godine rješenjem djelomično usvojio prigovor izvršenika za iznos od 726.531,52 KM, a u ostalom dijelu rješenje o izvršenju ostalo je neizmijenjeno. Sud je rješenje o izvršenju 21. rujna 2006. godine dostavio na izvršenje Trezoru RS. Rješavajući o prizivima tražitelja izvršenja, odnosno apelanta i izvršenika, Okružni sud u Banjaluci je Rješenjem broj 011-0-Gž-07-000334 od 4. srpnja 2007. godine ukinuo rješenje Osnovnog suda od 18. rujna 2006. godine i vratio predmet na ponovni postupak. Postupajući prema pravnim uputama Okružnog suda u Banjaluci, Osnovni sud je u ponovnom postupku 4. listopada 2007. godine dostavio dopise apelantu i Osnovnom sudu u Trebinju radi pribavljanja podataka potrebnih da se donese pravilna odluka glede prigovora izvršenika.

19. Vlada RS u svom odgovoru ukazuje da, iako država, u načelu, ne može donositi zakone kojima će onemogućiti izvršenje pravomoćnih sudbenih odluka, jer bi to bilo oprečno načelu vladavine prava iz članka I/2. Ustava BiH, a potom iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije, država može to pravo u određenoj mjeri ograničiti. Ta ograničenja moraju sadržavati legitiman cilj uz ispunjavanje uvjeta proporcionalnosti, što je, prema ocjeni Vlade RS, ispunjeno izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu. Vlada RS ističe da će Republika Srpska prema važećem zakonskom rješenju apelantu isplatiti naknadu štete putem «modaliteta»-obveznica sa rokom dospijeća do 35 godina, isplatom kamata, kao i isplatom troškova postupka, smatrajući da je time uspostavljena ravnoteža između javnog interesa i apelantovog prava, te da nema povrede apelantovih ustavnih prava. Zbog navedenih razloga, predloženo je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

20. Drugotužena u odgovoru na apelaciju iznosi kronološki tijek postupka i ističe da su sudionici u postupku poduzimali zakonom dopuštene radnje i da nije bilo kršenja apelantovih ustavnih prava.

V. Relevantni propisi

21. **Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjeg duga Republike Srpske** («Službeni glasnik Republike Srpske» broj 63/04)

«Članak 1.

Ovim zakonom se uređuju postupak, način i rokovi utvrđivanja i izmirivanja unutarnjeg duga Republike Srpske (u daljnjem tekstu: unutarnji dug) prema fizičkim i pravnim osobama u ukupnom iznosu do 1.761,7 milijuna KM.

Članak 2.

Izmirenje unutarnjeg duga vrši se sukladno odredbama ovog zakona na način koji osigurava i podržava makroekonomsku stabilnost i fiskalnu održivost Republike Srpske.[...]

Članak 3.

Pod unutarnjim dugom, u smislu ovog zakona, podrazumijevaju se:

[...]3. Obveze po osnovi materijalne i nematerijalne štete nastale u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. do 19. lipnja 1996. godine u iznosu do 600,00 milijuna KM.[...]

Članak 4.

Pod općim obvezama podrazumijevaju se obveze nastale do 31. prosinca 2002. godine, i to:

[...]4. obveze po izvršnim sudbenim odlukama [...] isključujući sudbene odluke i odluke drugih nadležnih tijela po osnovi [...] materijalne i nematerijalne štete iz članka 3. stavak 1. točka 3. ovog zakona.

Članak 6. stavak 1.

Kamata na opće obveze iz članka 4. ovog zakona otpisuje se u cijelosti i ne predstavlja obvezu Republike Srpske.

Članak 18.

Materijalna i nematerijalna šteta nastala u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine, u iznosu do 600,00 milijuna KM, predstavlja naknadu štete pravnim i fizičkim osobama kojima je pravomoćnim sudbenim odlukama ili izvansudbenim poravnanjima priznato pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete, kao i pravnim i fizičkim osobama kojima će se pravo na naknadu štete regulirati posebnim zakonom.

Članak 19.

Način i rokovi verifikacije pojedinačnih tražbina po osnovi materijalne i nematerijalne štete nastale u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine regulirat će se posebnim zakonom.

Sudovi su obvezni dostavljati Ministarstvu financija pravomoćne sudbene presude i ostale sudbene odluke koje se odnose na materijalnu i nematerijalnu štetu iz članka 18. ovog zakona.

[...]

Članak 20.

Kamata na obveze iz članka 18. ovog zakona otpisuje se u cijelosti i ne predstavlja obvezu Republike Srpske.

Ukoliko su obveze verificirane na način propisan člankom 19. ovog zakona veće od iznosa utvrđenog u članku 18. ovog zakona, razlika se otpisuje razmjernim umanjenjem pojedinačnih obveza i ne predstavlja obvezu Republike Srpske.

Članak 21.

Obveze iz članka 18. ovog zakona, nakon izvršene verifikacije, a najkasnije do 31. prosinca 2007. godine, izmirit će se emisijom obveznica pod sljedećim uvjetima:

1. sa rokom dospijeća do 50 godina,

2. isplatom u deset jednakih godišnjih rata, počevši devet godina prije krajnjeg nadnevka dospijeća,

3. bez kamate.

Članak 22.

U smislu ovog zakona, obveznica predstavlja elektronski zapis, izdan od Republike Srpske ili u ime Republike Srpske, s ciljem izmirenja unutarnjeg duga, koji je registriran u elektronskom registru, a sadrži pravo na isplatu na određeni nadnevak po dospijeću zajedno sa kamatom, ako je ovim zakonom predviđena, a koji ne može biti realiziran ili prenesen bez elektronskog zapisa.

Emisija i način izdavanja svake serije obveznica sukladno odredbama ovog zakona vrši se posebnom odlukom Vlade Republike Srpske.

[...]

Obveznice izdane sukladno ovom zakonu predstavljat će unutarnji dug Republike Srpske, odnosno monetarnu obvezu Republike Srpske, izražen u domaćoj valuti, isključujući dug Republike Srpske po osnovi međunarodnih sporazuma, a za koji je zajmoprimac Ministarstvo financija Republike Srpske, u ime Republike Srpske.

Članak 23.

Stupanjem na snagu ovog zakona prestaje važiti Zakon o privremenom odgađanju od izvršenja tražbina po osnovi izvršnih odluka na teret proračuna Republike Srpske («Službeni glasnik Republike Srpske» broj 110/03) i Zakon o izmjenama Zakona o privremenom odgađanju od izvršenja tražbina iz proračuna Republike Srpske, koji je Narodna skupština Republike Srpske donijela 29. lipnja 2004. godine.»

22. **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjeg duga Republike Srpske** («Službeni glasnik Republike Srpske» broj 47/06, u daljnjem tekstu: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu) u relevantnom dijelu glasi:

«Članak 3.

U članku 6. stavak 1. mijenja se i glasi:

'Kamata na opće obveze iz članka 4. ovog zakona se otpisuje i ne predstavlja obvezu Republike Srpske, izuzevši kamate po obvezama iz članka 4. stavak 1. točka 4. ovog zakona.'

Poslije stavka 1. dodaje se novi stavak 2. koji glasi:

1'Kamate po obvezama iz članka 4. stavak 1. točka 4. obračunavaju se do 23. srpnja 2004. godine, odnosno do dana stupanja na snagu osnovnog zakona.'

Članak 9.

Stavak 1. članka 20. mijenja se i glasi:

'Zatezne kamate utvrđene pravomoćnim sudbenim presudama koje se obračunavaju u tijeku verifikacije pojedinačnih tražbina po osnovi materijalne i nematerijalne štete obračunavaju se do 23. srpnja 2004. godine, odnosno do dana stupanja na snagu osnovnog zakona, a najviše do iznosa svakog pojedinačnog duga.'

Članak 10.

Članak 21. mijenja se i glasi:

' Emisija dugoročnih obveznica izvršit će se u roku od četiri mjeseca od dana završetka verifikacije, a najkasnije do 30. lipnja 2008. godine, pod sljedećim uvjetima:

1. rok dospijeća do 35 godina,
2. isplatom u deset jednakih rata, počevši od devete godine prije krajnjeg nadnevka dospijeća,
3. sa godišnjom kamatom u visini od 1,5%
4. sa pravom prijevremenog otkupa.

Konačna vrijednost emisije obveznica utvrđuje se nakon završetka postupka verifikacije sukladno ovom zakonu.'

Članak 11.

Poslije članka 22. dodaje se novi članak 22.a, koji glasi:

' Članak 22.a

1. Troškovi parničnog postupka i troškovi izvršenja utvrđeni u izvršnom postupku iz proračuna Republike Srpske platit će se tražitelju izvršenja u razdoblju od 30. lipnja 2006. do 31. prosinca 2007. godine, a prema dospijeću izvršnih odluka evidentiranih u Ministarstvu financija.

2. Iznosi troškova parničnog postupka i troškova parničnog izvršenja utvrđeni u pravomoćnim sudbenim odlukama isplatit će se u cjelokupnom iznosu bez kamata.

3. Isplata troškova iz prethodnog stavka ovog članka vršit će se sukladno odredbama Zakona o izvršnom postupku.»

23. **Zakon o izvršnom postupku** («Službeni glasnik Republike Srpske» br. 59/03 i 85/03)

«Članak 5.

(1) U postupku izvršenja sud je dužan postupati žurno.

(2) Sud je dužan predmete uzimati u rad redom kako ih je primio, osim ako narav tražbine ili posebne okolnosti zahtijevaju da se postupi drugačije.

Članak 63.

(1) Ako ovim zakonom nije drugačije određeno, izvršenje će se obustaviti po službenoj dužnosti, ako je izvršna isprava pravomoćno ukinuta, preinačena, poništena, stavljena izvan snage ili je na drugi način određeno da je bez djelovanja, odnosno ako potvrda o izvršnosti bude pravomoćno ukinuta.

(2) Izvršenje će se obustaviti po službenoj dužnosti i kada, sukladno odredbama koje uređuju obligacijske odnose, treća osoba ispuni obvezu prema tražitelju izvršenja umjesto izvršenika.

(3) Izvršenje će se obustaviti ako je postalo nemoguće ili se iz drugih razloga ne može provesti.»

VI. Dopustivost

24. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

25. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

26. Kako su i Europski sud za ljudska prava i Ustavni sud u svojim prijašnjim odlukama u svezi sa pitanjem iscrpljivanja pravnih lijekova ukazali, odredba iz članka 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda se mora primjenjivati uz određen stupanj fleksibilnosti i bez pretjeranog formalizma (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Cardot protiv Francuske*, presuda od 19. ožujka 1991. godine, serija A, broj 200, stavak 34, i Odluka Ustavnog suda broj AP 774/04 od 20. prosinca 2005. godine («Službeni glasnik Republike Srpske» broj 12/06 i «Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 39/06). Ustavni sud naglašava da pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova koji su mogući prema zakonu nije apsolutno, niti se može primjenjivati automatski, te prigodom ispitivanja je li bilo poštivano bitno je uzeti u obzir određene okolnosti svakog pojedinog predmeta (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Van Oosterwijek protiv Belgije*, presuda od 6. studenog 1980, serija A, broj 40, stavak 35). To, između ostalog, znači da se mora realno uzeti u obzir ne samo postojanje formalnih pravnih sredstava u pravnom sustavu već i sveukupni pravni i politički kontekst, kao i apelantove osobne prilike.

27. Imajući u vidu navedene stavove, Ustavni sud primjećuje da u Bosni i Hercegovini, u konkretnom slučaju u Republici Srpskoj, ne postoji učinkovito pravno sredstvo koje bi omogućilo apelantu da se žali zbog nedonošenja rješenja o izvršenju pravomoćne i izvršne sudbene presude, odnosno zbog zakonskih smetnji za izvršenje pravomoćne sudbene presude. Ustavni sud smatra da nedostaci u ustroju pravosudnog sustava entiteta, odnosno države, ne smiju utjecati na poštivanje individualnih prava i sloboda utvrđenih Ustavom Bosne i Hercegovine.

28. Ustavni sud ističe da se na pojedinca ne može staviti pretjeran teret u otkrivanju koji je najučinkovitiji put kojim bi se ostvarila njegova prava. Također, Ustavni sud zapaža da je jedan od temeljnih postulata Europske konvencije da pravna sredstva koja su pojedincu na raspolaganju trebaju biti lako dostupna i razumljiva, te da se propust u ustroju pravnog i sudbenog sustavu države koji ugrožava zaštitu individualnih prava ne može pripisati pojedincu. Osim toga, dužnost države je organizirati svoj pravni sustav tako da omogući sudovima da se prilagode zahtjevima i uvjetima Europske konvencije (vidi, Europski sud

za ljudska prava, *Zanghi protiv Italije*, presuda od 19. veljače 1991. godine, serija A, broj 194, stavak 21).

29. Osim toga, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno *(prima facie)* neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

30. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

31. Apelant smatra da je neprovedbom rješenja o izvršenju sudbene presude došlo do povrede njegovog prava na pravično suđenje i nediskriminaciju iz čl. II/3.(e) i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6. i 14. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine:

«Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovog članka, što uključuje:

(…)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi sa kaznenim postupkom.»

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u prvoj rečenici utvrđuje da:

«1. Prigodom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. […]»

32. Ustavni sud konstatira da povredu prava na pravično suđenje apelant vidi u činjenici što se ne provodi rješenje o izvršenju pravomoćne sudbene odluke kojom su prvotužena i drugotužena obvezane apelantu solidarno isplatiti dosuđenu naknadu materijalne štete sa zateznim kamatama i troškove postupka. Glede ovih navoda apelacije, Ustavni sud

se poziva na praksu Europskog suda za ljudska prava (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Hornsby protiv Grčke*, presuda od 19. ožujka 1997. godine, stavak 40), prema kojoj članak 6. stavak 1. osigurava svakome pravo da iznese zahtjev koji se odnosi na njegova građanska prava i obveze pred sud ili tribunal. To obuhvaća «pravo na sud», u čijem okviru je pravo na pristup sudu, tj. pravo da pokrene postupak pred sudovima u građanskim stvarima (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Philis protiv Grčke*, presuda od 27. kolovoza 1991. godine, serija A-209, str. 20, stavak 59). Međutim, to pravo bi bilo iluzorno da domaći pravni sustav država ugovornica dopušta da konačne izvršne sudbene odluke ostanu neizvršene na štetu jedne od strana. Bilo bi neprihvatljivo da članak 6. Europske konvencije treba detaljno propisivati proceduralne garancije dane strankama – postupak koji je pravičan, javan i ekspeditivan – bez zaštite provedbe sudbene odluke. Tumačiti članak 6. Europske konvencije kao da se tiče isključivo vođenja postupka vodilo bi, sigurno, u situacije inkompatibilne načelima vladavine prava koje su države ugovornice preuzele kada su ratificirale Konvenciju (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 7. svibnja 1974. godine, serija A-18, str. 16-18, st. 34-36). Stoga, izvršenje presude koju donese bilo koji sud mora biti promatrano kao integralni dio «suđenja» u smislu članka 6. Europske konvencije. Osim toga, Europski sud za ljudska prava je već prihvatio to načelo u predmetima koji se tiču duljine postupka (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Di Pede protiv Italije i Zappia protiv Italije*, presuda od 26. rujna 1996. godine, Izvješća o presudama i odlukama 1996-IV, str. 1383-1384, st. 20-24 i str. 1410. i 1411, st. 16-20).

33. Ustavni sud, podržavajući navedenu praksu Europskog suda za ljudska prava, izgradio je i vlastitu praksu prema kojoj se izvršavanje pravomoćne sudbene presude smatra sastavnim dijelom «suđenja» u smislu članka 6. Europske konvencije (vidi, odluke Ustavnog suda broj *AP 774/04* od 20. prosinca 2005. godine i broj *AP 981/04* od 20. prosinca 2005. godine). Navedeno stajalište Europskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda može se primijeniti i u konkretnom slučaju obzirom da se on, također, odnosi na neizvršavanje sudbene odluke. Na koncu, Ustavni sud podsjeća da je u navedenim predmetima Ustavni sud zaključio da je članak 6. stavak 1. Europske konvencije bio prekršen upravo zato što vlasti nisu poštivale obvezu izvršenja sudbene presude.

34. Osim navedene prakse Europskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda, postoji i izgrađena praksa institucija utemeljenih sukladno Aneksu 6. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini glede stajališta da neizvršavanje pravomoćnih sudbenih odluka predstavlja povredu prava na pravično suđenje. Primjerice, Dom za ljudska prava

za Bosnu i Hercegovinu u predmetu *Blentić protiv Republike Srpske* (vidi predmet broj *CH/96/17*, odluka o prihvatljivosti i meritumu uručena 3. prosinca 1997. godine) našao je povredu prava na pravično suđenje zato «što je policija bila pasivna usprkos svojoj obvezi da pomogne u izvršenju sudbene odluke». Ombudsmen za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu u predmetu *B.Đ. protiv Federacije Bosne i Hercegovine* (vidi predmet broj (B) 746/97, Izvješća od 24. ožujka 1999. godine) našao je povredu članka 6. Europske konvencije u činjenici da «vlasti nisu, više od dvije godine, izvršile presudu i nalog za izvršenje koje je izdao Osnovni sud u Tuzli u korist podnositelja prijave». Također, Ombudsman za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu u predmetu *A. O. protiv Republike Srpske* (vidi predmet broj (B) 60/96, Izvješća od 13. travnja 1999. godine) našao je povredu članka 6. stavak 1. Europske konvencije u «propustu Osnovnog suda iz Banjaluke da izvrši konačnu i obvezujuću odluku, koju je donijelo Povjerenstvo utemeljeno prema Aneksu 7. u korist podnositelja priziva».

35. U konkretnom slučaju apelant je nadležnom sudu podnio prijedlog za donošenje rješenja o izvršenju pravomoćne izvršne presude, koja se ne izvršava zbog nedonošenja rješenja o izvršenju predmetne presude iako Zakon o izvršnom postupku predviđa žurno postupanje u postupku izvršenja sudbenih odluka.

36. Budući da solidarni dužnici nisu u cijelosti isplatili svoj dug apelantu u paricijskom roku, na apelantov prijedlog Osnovni sud je donio rješenje kojim je dopustio prinudno izvršenje. Navedeno rješenje se nije provodilo jer je taj sud, sukladno odredbama Zakona o unutarnjem dugu, predmet dostavio Trezoru RS i ukinuo zapljenu računa izvršenika. Ustavni sud se u odnosu na pitanje opravdanosti zakonodavnog uplitanja u izvršenje pravomoćne presude poziva na svoje stajalište glede istog činjeničnog i pravnog pitanja, usvojeno u Odluci broj *AP 619/06* od 26. lipnja 2007. godine. Ustavni sud je smatrao da se primjenom odredaba Zakona o unutarnjem dugu onemogućava izvršenje pravomoćnih sudbenih odluka na način i u opsegu utvrđenim pravomoćnim sudbenim odlukama. Ustavni sud je zaključio da se ovo čini mjerama koje krše načelo «proporcionalnosti» između javnog interesa zajednice i temeljnih prava pojedinaca, što je oprečno pravu na pristup sudu koje je sadržano u članku 6. stavak 1. Europske konvencije.

37. Ustavni sud zapaža iz odgovora na apelaciju Osnovnog suda da je nakon podnošenja apelacije promijenjena pravna situacija u predmetnom slučaju. Problem više nije, kako se to u apelaciji navodi, neprovedba rješenja o izvršenju, nego nedonošenje rješenja o izvršenju. Naime, Rješenje o izvršenju Osnovnog suda broj 071-0-I-06-000557 od 18. rujna 2006. godine ukinuto je rješenjem drugostupanjskog suda i predmet je vraćen na

ponovni postupak, koji još uvijek nije okončan. Nedonošenjem rješenja u predmetnom izvršnom postupku, iako Zakon o izvršnom postupku u članku 5. propisuje izvršnom sudu obvezu da žurno postupa, Osnovni sud je otvorio pitanje efektivnog pristupa sudu. Dakle, Ustavni sud zapaža da je apelant onemogućen isposlovati potpuno izvršenje pravomoćne Presude Okružnog suda u Trebinju broj Gž-156/05 od 25. studenog 2005. godine za iznos dosuđenih tražbina koji je ostao neplaćen zbog nepostupanja Osnovnog suda sukladno odredbama Zakona o izvršnom postupku, Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije.

38. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je, zbog propusta Osnovnog suda da u ponovnom postupku žurno donese rješenje o izvršenju u predmetu broj 071-0-I-07-004139, povrijeđeno apelantovo pravo na učinkovit pristup sudu, kao bitni segment prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Ostali navodi

39. Imajući u vidu zaključke u svezi sa povredom članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud smatra da nije potrebno posebice razmatrati ostale apelantove navode .

VIII. Zaključak

40. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava na pristup sudu kao elementa prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 6. Europske konvencije, kada Osnovni sud ne postupa sa odgovarajućom žurnošću prigodom donošenja rješenja o izvršenju pravomoćne sudbene odluke.

41. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

42. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Предмет број АП 840/06

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација З.К. поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Новом Травнику број Гж-779/05 од 8. децембра 2005. године и Рјешења Општинског суда у Травнику број П-63/03 од 24. августа 2005. године

Одлука од 25. јануара 2008. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву у предмету број **АП 840/06**, рјешавајући апелацију **З.К.**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 2, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине («Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/05), у саставу:

Хатиџа Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Tudor Pantiru, судија

Constance Grewe, судија

Сеада Палаврић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 25. јануара 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дјелимично се усваја апелација З.К.

Утврђује се повреда члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укидају се Рјешење Кантоналног суда у Новом Травнику број Гж-779/05 од 8. децембра 2005. године и Рјешење Општинског суда у Травнику број П-63/03 од 24. августа 2005. године.

Налаже се Општинском суду у Травнику да по хитном поступку донесе нову одлуку, у складу са чланом II/3х) Устава Босне и Херцеговине и чланом 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Општинском суду у Травнику да у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одбацује се као недозвољена апелација З.К. поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Новом Травнику број Гж-779/05 од 8. децембра 2005. године и Рјешења Општинског суда у Травнику број П-63/03 од 24. августа 2005. године, у односу на члан II/3г) Устава Босне и Херцеговине и члан 9 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, због тога што је очигледно (*prima facie*) неоснована.

Одлуку објавити у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине», «Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине», «Службеном гласнику Републике Српске и у «Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине».

Образложење

I. Увод

1. З.К. (у даљњем тексту: апелант) из Витеза је поднио 16. марта 2006. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) апелацију против Рјешења Кантоналног суда у Новом Травнику (у даљњем тексту: Кантонални суд) број Гж-779/05 од 8. децембра 2005. године и Рјешења Општинског суда у Травнику (у даљњем тексту: Општински суд) број П-63/03 од 24. августа 2005. године. Апелант је, такође, поднио захтјев да се донесе привремена мјера којом би Уставни суд забранио спровођење Рјешења Кантоналног суда број Гж-779/05 од 8. децембра 2005. године до доношења мериторне одлуке Уставног суда.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Кантоналног и Општинског суда је затражено 16. марта 2006. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Општински суд је одговор на апелацију доставио 9. јула 2007. године, а Кантонални суд 16. јула 2007. године.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори на апелацију достављени су апеланту 22. августа 2007. године.

5. Уставни суд је донио Одлуку број АП 840/06 од 23. марта 2006. године којом је одбио као неоснован апелантов захтјев да се донесе привремена мјера.

III. Чињенично стање

6. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

7. Рјешењем Општинског суда број П-63/03 од 24. августа 2005. године, које је потврђено Рјешењем Кантоналног суда број Гж-779/05 од 8. децембра 2005. године, апеланту је изречена новчана казна у износу од 200,00 КМ због тога што је, сходно оцјени суда, у поднеску упућеном Општинском суду од 16. августа 2005. године вријеђао суд наводећи да *«отворено сумња у корупцију судије Милице Вукић и тужиоца Мехе Брадића, против којих је поднио кривичне пријаве».* У том поднеску апелант је, осим тога, навео да *«како они раде у Високом судском и тужилачком савјету човјеку док, у нашим условима, дође до својих легитимних права остаје да се разболи, полуди или умре».*

8. Редовни судови су утврдили да овакав начин обраћања суду превазилази уобичајену комуникацију између странке и суда и изражава непоштивање како конкретног судије и тужиоца, тако и суда у цјелини, па су оцијенили да је било неопходно, у складу са одредбом члана 407 став 1 Закона о парничком поступку Федерације Босне и Херцеговине («Службене новине Федерације ФБиХ» број 53/03), апеланту изрећи новчану казну у износу од 200 КМ.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

9. Апелант наводи да му је оспореним рјешењима повријеђено право на слободу мисли, савјести и вјероисповиједи из члана II/3г) Устава Босне и Херцеговине и члана 9 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у

даљњем тексту: Европска конвенција) и право на слободу изражавања из члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције. Повреду наведених права апелант види у томе што му је наведена новчана казна изречена због изражене сумње у пристрасност суда. Он наводи да је оправданим разлозима изразио своју сумњу *«у коректан, законит, професионалан и дјелотворан рад суда»* који је одлучивао о његовом предмету, те изражава чуђење да се *«кажњава сумња»*. Несхватљиво је, наводи се даље у апелацији, да извршни поступак, којим се апелант враћа на посао по правоснажној пресуди, траје тако дуго, чиме се угрожавају његова људска права.

b) Одговор на апелацију

10. У одговору на апелацију Општинског суда се наводи да у конкретном случају није било повреде права на која се апелант позива, јер је суд поступао у оквиру члана 407 Закона о парничком поступку ФБиХ.

11. У одговору на апелацију Кантоналног суда се наводи да оспореним рјешењима нису повријеђена апелантова права на слободу мисли, савјести и вјероисповиједи и право на слободу изражавања. Апелант је у поднеску од 12. августа 2005. године навео да «отворено сумња у корумпираност судије Милице Вукић», а Кантонални суд је сматрао да овакав начин комуникације странке са судом превазилази уобичајени начин комуницирања који треба да се оствари између странке и суда и изражава непоштивање како судије, тако и суда у цјелини, па суд оцјењује да је било неопходно, у складу са одредбом члана 407 став 1 Закона о парничком поступку ФБиХ, изрећи новчану казну апеланту.

V. Релевантни прописи

12. У **Закону о парничком поступку Федерације БиХ** («Службене новине Федерације ФБиХ» број 53/03) релевантне одредбе гласе:

«Члан 407 став 1

Новчаном казном од 100 до 1000 конвертибилних марака суд ће казнити лице које у поднеску вријеђа суд, странку или другог учесника у поступку.

Члан 412

Ако лице које је новчано кажњено по одредбама овог закона не плати ту казну у одређеном року, она ће се замијенити затвором, чије трајање одмјерава суд

сразмјерно висини изречене казне у складу са одредбама Кривичног закона, али који не може бити дужи од петнаест дана.»

VI. Допустивост

13. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

14. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користио.

15. Приликом испитивања допустивости апелације у односу на наводе о кршењу права на слободу мисли, савјести и вјероисповиједи из члана II/3г) Устава Босне и Херцеговине и члана 9 Европске конвенције, Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 став 2 Правила Уставног суда.

16. Члан VI/3б) Устава Босне и Херцеговине гласи:

«Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу.»

Члан 16 став 2 Правила Уставног суда гласи:

«Уставни суд ће одбацити апелацију као очигледно (prima facie) неосновану када утврди да не постоји оправдан захтјев странке у поступку, односно да предочене чињенице ни на који начин не могу да оправдају тврдњу да постоји кршење Уставом заштићених права и/или када се за странку у поступку утврди да није 'жртва, кршења Уставом заштићених права тако да је испитивање меритума апелације непотребно.»

17. Уставни суд, у фази испитивања допустивости апелације, мора да утврди, између осталог, и да ли су испуњени услови за мериторно одлучивање који су набројани у члану 16 став 2 Правила Уставног суда. У вези с тим, Уставни суд указује да, сходно сопственој јуриспруденцији и пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд), апелант мора да наведе повреду својих права које штити

Устав Босне и Херцеговине и те повреде морају да дејствују вјероватно. Апелација је очигледно неоснована уколико јој мањкају *prima facie* докази који довољно јасно показују да је наведена повреда људских права и слобода могућа (види, Европски суд, *Vanek против Словачке,* пресуда од 31. маја 2005. године, апликација број 53363/99, и Уставни суд, Одлука број АП 156/05 од 18. маја 2005. године), те ако чињенице у односу на које се подноси апелација очигледно не представљају кршење права које апелант наводи, тј. ако апелант нема «оправдан захтјев» (види, Европски суд, *Mezőtúr-Tiszazugi Vízgazdálkodási Társulat против Мађарске,* пресуда од 26. јула 2005. године, апликација број *5503/02*), као и кад се утврди да апелант није «жртва» кршења Уставом заштићених права.

18. Члан 9 Европске конвенције гарантује право на слободу мисли, савјести и вјере и убраја се у најосјетљивија права у друштву као цјелини пошто се баве специфичним личним питањима, те се, стога, налазе у основу концепта демократских слобода. Са оваквим одређењем овог уставног права не може да се повеже изражавање појединца у обраћању суду за које је суд оцијенио да је, наводно, увредљивог карактера и да подлијеже санкцији са правима која су заштићена овим чланом Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције. Сходно томе, у вези са апелантовим наводима да му је повријеђено право на слободу мисли, савјести и вјероисповиједи Уставни суд указује да се из навода апелације не може ни на који начин закључити да постоји оправдан захтјев странке у поступку у вези са наведеним правом, односно да предочене чињенице ни на који начин не могу да оправдају тврдњу да постоји кршење тог права заштићеног Уставом и Европском конвенцијом, нити да је апелант «жртва» његовог кршења, па оспорена судска рјешења не покрећу питања повреде наведеног права из члана II/3г) Устава Босне и Херцеговине и члана 9 Европске конвенције, због чега су ови наводи очигледно (*prima facie*) неосновани.

19. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Кантоналног суда број Гж-779/05 од 8. децембра 2005. године против ког нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорено рјешење апелант је примио 19. јануара 2006. године, а апелација је поднесена 16. марта 2006. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација у дијелу који се односи на наводе о повреди права на слободу изражавања из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

20. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

21. Апелант оспорава наведена рјешења тврдећи да је тим рјешењима повријеђено његово право на слободу изражавања из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције**.**

Право на слободу изражавања

Члан II/3х) Устава Босне и Херцеговине гласи:

«Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

(...)

х) Слободу изражавања.»

Члан 10 Европске конвенције гласи:

«1. Свако има право на слободу изражавања. Ово право укључује слободу мишљења и слободу примања и преношења информација и идеја, без мијешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтијевају дозволе за рад од радио, телевизијских и филмских компанија.

2. Остваривање ових слобода, будући да укључује обавезе и одговорности, може да подлијеже таквим формалностима, условима, ограничењима или санкцијама предвиђеним законом и које (су) неопходне у демократском друштву у интересу националне безбједности, територијалног интегритета или јавне безбједности, спречавања нереда или злочина, заштите здравља и морала, угледа или права других, спречавања ширења повјерљивих информација или у интересу очувања ауторитета и непристрасности суда.»

22. Конкретна апелација покреће питање да ли је суд у поступку који се односио на извршење правоснажне пресуде оправдано изрекао новчану казну због вријеђања суда примјењујући одредбе члана 407 став 1 Закона о парничком поступку ФБиХ,

односно да ли је у конкретном случају повријеђено апелантово право на слободу изражавања из члана 10 Европске конвенције.

23. Гледано са становишта судске праксе, Уставни суд сматра да је легислативна регулатива у вези са овим предметом, у суштини, кривична према својој природи. Њен јасан циљ је спречавање вријеђања, клеветања и нарушавања угледа и дигнитета суда као институције и носилаца судијске функције, те личности учесника у судском поступку, као и кажњавање оних који учине такво дјело. Установљавање кривице у овом случају је, наводно, засновано на чињеници да је апелант у писменом поднеску суду изрекао тврдње за које је суд оцијенио да вријеђају личност носилаца правосудних функција за шта му је изречена новчана казна. Узимајући у обзир све релевантне факторе, Уставни суд закључује да апелант има право на укупну процедуралну заштиту коју гарантују Устав Босне и Херцеговине, Европска конвенција и позитивни прописи.

24. Основни приговор који износи апелант у својој апелацији се односи на чињеницу да је поднесак који је апелант доставио Општинском суду неосновано оцијењен као увредљив и да нарушава ауторитет суда, па му је, сходно члану 407 став 1 Закона о парничком поступку ФБиХ, изречена новчана казна због вријеђања суда. Из списа је видљиво да је Општински суд изрекао апеланту новчану казну од 200 КМ, оцијенивши да је допис који је упутио апелант, а чија садржина је изнесена у чињеничном стању овог предмета, увредљивог карактера и да нарушава ауторитет суда. Кантонални суд није посебно преиспитивао апелантове наводе и квалификацију првостепеног суда да је ријеч о увреди, јер је прихватио аргументе нижестепеног суда као валидне.

25. Уставни суд запажа да судови, при квалификацији и оцјени апелантовог дописа, нису испољили потребан ниво непристрасности и објективности, узимајући као утврђено да је апелантов текст упућен суду увредљиве садржине. Апелант је навео да он сумња у непристрасност суда не изричући експлиците ријечи увредљиве садржине, а сама сумња не може да се узме као правна чињеница довољна да се докаже намјера нарушавања ауторитета суда. Пракса Европског суда налаже да се у сличним ситуацијама, при процјени усмених изјашњења и писмених поднесака странака, поступа крајње опрезно. Неопходно је да суд не испољава никакво субјективно, лично становиште, да не стаје ни на чију страну, да не прејудицира ствар или да испољава своја лична предубјеђења. То је суштина захтјева за непристрасност судова и објективно и законито суђење. Лична непристрасност суда се претпоставља све

док се друкчије не докаже. С друге стране, суд мора бити објективно непристрасан у смислу да пружи довољно гаранција да ће у сваком погледу искључити било какву сумњу у своју непристрасност (види, *Sander против Уједињеног Краљевства*, број апелације 34129/96, тачка 22, CEDEX 2000- V, и *Piersack против Белгије*, одлука од 1. октобра 1982, серија А, број 53, тачка 30).

26. Међутим, кад се узме у обзир све што је изнесено у апелантовом поднеску, због ког му је изречена новчана казна, евидентно је да је суд у конкретном случају занемарио апелантова уставна права, примјењујући одредбе Закона о парничком поступку на чињенице које нису објективно и непристрасно утврђене и које се заснивају на *«изражавању сумње»,* а не на валидним чињеницама и доказима. Тиме је суд погрешно примијенио материјално право које се огледа у томе да је апелантове наводе оквалификовао као вријеђање суда, чиме се, наводно, нарушава његов ауторитет. Уставни суд констатује да се ријечи које је апелант писмено упутио суду не могу да разумију као увреда, јер су написане с циљем скретања пажње да поступак извршења одлуке траје предуго, и према својој природи не нарушавају ауторитет суда. И, најзад, Уставни суд примјећује да конкретни поступак карактерише чињеница да је суд који је осудио апеланта на новчану казну био исти суд који је, наводно, био вријеђан апелантовим дописом. То је сасвим довољно да се изразе оправдане сумње у непристрасност суда које су објективно оправдане. Суд не може да има никакве личне интересе и разлоге при просуђивању конкретних чињеница, нити оцјењивати да ли су одређене ријечи и текст увредљиви ако се ти наводи и сâм текст тичу њега самог. Због тих разлога не може да се сматра довољно непристрасним и објективним суд који је у процјену увреде унио лична осјећања и евентуалну повријеђеност, као и схватање да је он лично погођен наводним вријеђањем суда (види, Европски суд за људска права, *Kyprianou против Кипра*, одлука од 27. јануара 2004. године, број захтјева 73797/01, тач. 31-35). Осим тога, очигледно је да апелант није имао прилике да пред другостепеним судом буде уопште саслушан у вези са околностима изречене казне у првостепеном поступку.

27. Дакле, став 2 члана 10 Европске конвенције захтијева да свако кршење права слободе изражавања мора бити «предвиђено законом». Разлог за то је да лице мора да има могућност да предвиди са основаном сигурношћу посљедице свог дејствовања. То представља заштиту од произвољности у наметању ограничења права слободе изражавања. Истим чланом је предвиђено да свако ограничавање права слободе изражавања буде «неопходно у демократском друштву» ради заштите одређених интереса. Ови интереси укључују, како је наведено у ставу 2 члана 10 Европске

конвенције, и одржавање ауторитета и непристрасности правосуђа. Сходно томе, чак и кад се ограничавањем права желе да заштите, на примјер, ауторитет и непристрасност правосуђа, оно мора да се сведе на мјеру у којој је то неопходно у демократском друштву. То значи да ограничавање права не смије да прелази преко оног што се сматра неопходним да би се заштитио одређени интерес. Државни закон који би омогућио да се изрекну несразмјерно високе казне затвора или новчане казне за блажу критику правосуђа суд, вјероватно, не би сматрао неопходном мјером у демократском друштву, те, стога, не би био дозвољен према ставу 2 члана 10 Европске конвенције. Суштински је важно да одређени циљ буде јасан, што значи да држава мора да буде у стању јасно указати на разлог ометања права и на који начин је то ометање допринијело постизању циља, у конкретном случају заштити ауторитета и непристрасности судских органа.

28. Ово тумачење мора да размотри Уставни суд и утврди да ли је апелантово уставно право на слободу изражавања из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције повријеђено. С обзиром на то да члан 10 Европске конвенције прихвата ограничења слободе изражавања да би се одржали достојанство и ауторитет суда, Уставни суд запажа да се апелантови наводи о изражавању сумње у непристрасност суда не могу да квалификују као вријеђање суда, јер су дати у границама толеранције које намеће демократско друштво.

29. Уставни суд запажа да редовни судови нису у довољној мјери објективно анализирали садржину апелантових навода, јер се језичком и правном анализом тешко може да утврди да конкретни текст, који изражава сумњу у непристрасност суда, заиста садржи наводе увредљиве садржине чији је циљ био да се наруши ауторитет суда. Позивање на то да се убрза извршни поступак, јер садржи све елементе за правно поступање, макар и дат у форми изражавања сумње, не пружа довољно основа да се закључи да је апелант конкретним текстом повриједио право на слободу изражавања и нарушио границе постављене ставом 2 члана 10 Европске конвенције или увриједио суд. Осим тога, изрећи новчану казну апеланту без могућности да буде саслушан значи лишити га не само могућности да изнесе чињенице и доказе у своју корист него и повриједити заштићену слободу изражавања која је апеланту загарантована Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом. Стога, Уставни суд сматра да је у конкретном случају прекршено апелантово право на слободу изражавања из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције.

VIII. Закључак

30. Апелантово право на слободу изражавања из члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције је повријеђено тиме што су редовни судови изрицањем новчане казне апелантово изражавање сумње у непристрасност суда квалификовали као вријеђање суда и нарушавање његовог ауторитета.

31. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

32. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић

Predmet broj AP 1908/06
ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU

Apelacija Muje Jašarevića podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž-1153/04 od 30. marta 2006. godine

Odluka od 25. januara 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu u predmetu broj **AP 1908/06**, rješavajući apelaciju **Muje Jašarevića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Tudor Pantiru, sudija

Constance Grewe, sutkinja

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudija

na sjednici održanoj 25. januara 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Muje Jašarevića.

Utvrđuje se povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž-1153/04 od 30. marta 2006. godine.

Ostavlja se na snazi Presuda Općinskog suda u Tuzli broj P-172/99 od 19. maja 2004. godine.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i u «Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Mujo Jašarević (u daljnjem tekstu: apelant) iz Tuzle, koga zastupa advokat Hajrudin Mešić, podnio je 30. juna 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Tuzli (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Gž-1153/04 od 30. marta 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda, Općinskog suda, te tuženih Općine Tuzla, koju zastupa Općinsko pravobranilaštvo Općine Tuzla, JKP «Vodovod i kanalizacija» i DOO «Tehnograd» Tuzla je zatraženo 5. jula 2006. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Kantonalni sud je dostavio odgovor na apelaciju 27. jula, Općinski sud 29. augusta, prvotužena 20. jula, drugotuženi 31. jula, a trećetuženi 26. jula 2006. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Kantonalnog suda i Općinskog suda, te tuženih, su dostavljeni apelantu 22. januara 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Presudom Općinskog suda u Tuzli (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-172/99 od 19. maja 2004. godine obavezani su tuženi Općina Tuzla, JKP «Vodovod i kanalizacija» Tuzla i DOO «Tehnograd» Tuzla da solidarno apelantu naknade štetu u iznosu od 9.276,00 KM sa pripadajućom zakonskom zateznom kamatom počevši od 30. oktobra 2003. godine do isplate, kao i da mu naknade troškove postupka u iznosu od 8.484,00 KM, sve u roku od trideset dana pod prijetnjom izvršenja.

7. U obrazloženju ove presude je navedeno da je apelant u tužbi naveo da je vlasnik i posjednik k.č. broj 97 sa generalijama kao u obrazloženju Presude, da su tuženi 1998. godine na tom području gradili branu radi osiguranja pitke vode za mjesta Čaklovići i Simin Han, da su bez apelantovog znanja i dozvole ušli u njegovu parcelu i tom prilikom su mu nanijeli štetu (dio zemljišta je pod vodom, uništene su trava i ograda, te je apelant prisiljen da pravi drugi prilaz svojoj parceli). Stoga je apelant preciziranim tužbenim zahtjevom tražio da sud obaveže tužene da mu solidarno naknade štetu na način i u iznosu navedenom u izreci Presude. Dalje je navedeno da je sud u toku dokaznog postupka izveo niz materijalnih dokaza, saslušao jednog svjedoka, te izveo dokaz vještačenjem vještaka poljoprivredne struke B.I. i H.M. i vještaka geometra. Sud je naveo da nije osnovan prigovor o nedostatku aktivne legitimacije tužioca, koji je tokom postupka iznosila prvotužena Općina Tuzla, budući da je apelant na predmetnoj parceli upisan kao posjednik u katastarskom operatu Općine Tuzla. Dalje je navedeno da se upis mogao izvršiti samo prema valjanom pravnom osnovu, pa s obzirom na to da je apelant kao nosilac prava raspolaganja navedenu parcelu ekonomski iskorištavao, sud je zaključio da apelantu pripada pravo na naknadu štete bez obzira na to što u zemljišnim knjigama nije upisan kao vlasnik. Sud je dalje naveo da se obaveza prvotužene Općine Tuzla, kao naručioca-suinvestitora navedenih radova, zasniva na odredbi člana 207. Zakona o obligacionim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO), kao i odredbi člana 172. stav 1. ZOO, a da se odgovornost drugotuženog i trećetuženog zasniva na odredbama čl. 206. i 207. ZOO (solidarna odgovornost naručioca i izvođača radova).

8. Odlučujući o žalbama tuženih Kantonalni sud je donio Presudu broj Gž-1153/04 od 30. marta 2006. godine kojom je žalbe uvažio i prvostepenu presudu preinačio tako da je apelantov tužbeni zahtjev odbijen, te je apelant obavezan da prvotuženoj naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 7.088,00 KM u roku od trideset dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja. U obrazloženju ove presude žalbeni sud je naveo da je prvotužena još na pripremnom ročištu iznijela prigovor o nedostatku aktivne legitimacije, budući da apelant nije dostavio dokaze o vlasništvu na spornoj parceli. Sud je iz sadržine zemljišnoknjižnog izvoda za predmetnu k.č. utvrdio da je na navedenoj nekretnini upisano pravo vlasništva u korist Nenada Trakilovića i dr. sa odgovarajućim suvlasničkim dijelovima. Budući da prepis posjedovnog lista, prema kojem je apelant na osnovu avionskog snimanja iz 1981. godine upisan kao posjednik na navedenoj parceli, nije dokaz da je apelant vlasnik, odnosno pretpostavljeni vlasnik predmetne parcele, jer nije dokazao da je predmetnu parcelu pribavio prema pravnom osnovu i na zakonit način, u smislu člana 48. stav 1. Zakona o vlasničkopravnim odnosima («Službene novine FBiH» broj 6/98), sud je zaključio da apelant nije aktivno legitimiran da traži naknadu štete prema

osnovu člana 49. navedenog zakona. Stoga je Kantonalni sud uvažio žalbe tuženih, te preinačio prvostepenu presudu.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelant smatra da je osporenom presudom povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje i pravo na imovinu iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelant navodi hronologiju događaja u vezi sa donošenjem osporene odluke, ističe da je predmetnu parcelu dobio u posjed i vlasništvo po izvršenoj arondaciji radi formiranja zemljoradničke zadruge, da apelantu niko nije osporavao ni posjed, a ni stvarno vlasništvo bez obzira na to što u gruntovnici nije bio upisan kao vlasnik, te da je stoga kao pretpostavljeni vlasnik i tražio naknadu štete. Apelant dalje ističe da je tražio od Imovinskopravne službe Općine Tuzla «sređivanje papira u vezi sa navedenom parcelom», ali da navedeni postupak «još nije okončan isključivo propustima vodioca postupka, a što se vidi iz Presude Vrhovnog suda BiH broj U.687/91», te navodi da niko od upisanih vlasnika ne polaže bilo kakvo pravo na predmetno zemljište. S obzirom na to da apelant smatra da je on stvarni-pretpostavljeni vlasnik navedene parcele, ističe da je Kantonalni sud povrijedio odredbe čl. 48. i 49. Zakona o vlasničkopravnim odnosima.

b) Odgovor na apelaciju

10. Očitujući se na navode apelacije Kantonalni sud ističe da su apelantovi navodi neosnovani, jer apelant tokom prvostepenog postupka nije ničim dokazao svoje pretpostavljeno vlasništvo i aktivnu legitimaciju za naknadu štete (pasus 2. stav 3. razloga osporene presude).

11. U odgovoru na apelaciju Općinski sud navodi da taj sud nije prekršio apelantova prava, budući da se u svemu postupalo prema odredbama Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP).

12. Pravobranilaštvo Općine Tuzla, kao zakonski zastupnik prvotužene, u odgovoru na apelaciju ističe da iz sadržine zemljišnoknjižnog izvoda za predmetne nekretnine proizlazi da apelant nije ni vlasnik, ni pretpostavljeni vlasnik predmetnih parcela, te stoga nije

mogao biti ni aktivno legitimiran za naknadu štete koja je predmet tužbe i podnesenog tužbenog zahtjeva i predlaže da Ustavni sud odbije apelaciju kao neosnovanu.

13. Drugotuženi JKP «Vodovod i kanalizacija» Tuzla smatra da je osporena presuda Kantonalnog suda donesena na pravilan i zakonit način, a trećetuženi DOO «Tehnograd» Tuzla, također, navodi da iz sadržine zemljišnoknjižnog izvoda za predmetne nekretnine proizlazi da je na dijelu nekretnina upisano pravo vlasništva u korist drugih fizičkih lica, a da je predmetno zemljište djelimično društveno vlasništvo, te navodi da apelant nije vlasnik niti pretpostavljeni vlasnik predmetnih parcela i da, stoga, nije mogao biti legitimiran za naknadu štete koja je predmet tužbe i podnesenog tužbenog zahtjeva. Zbog navedenih razloga, trećetuženi predlaže da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

14. **Zakon o vlasničkopravnim odnosima** («Službene novine FBiH» broj 6/98) u relevantnom dijelu glasi:

«Član 48.

Lice koje je pribavilo individualno određenu stvar po pravnom osnovu i na zakonit način, a nije znalo, niti je moglo znati da nije postalo vlasnik stvari (pretpostavljeni vlasnik) ima pravo zahtijevati njen povraćaj i od savjesnog posjednika kod koga se ta stvar nalazi bez pravnog osnova ili po slabijem pravnom osnovu.

...

Član 49.

Ako treće lice protivpravno uznemirava vlasnika ili pretpostavljenog vlasnika na drugi način, a ne oduzimanjem stvari, vlasnik, odnosno pretpostavljeni vlasnik, imaju pravo tužbom zahtijevati da uznemiravanje prestane.

Kada je uznemiravanjem iz stava 1. ovog člana prouzrokovana šteta, vlasnik i pretpostavljeni vlasnik imaju pravo zahtijevati nadoknadu štete prema općim pravilima o nadoknadi štete.

Pravo na podnošenje tužbe iz stava 1. ovog člana ne zastarijeva.»

15. **Zakon o obligacionim odnosima** («Službeni list SFRJ» br. 29/78, 39/85 i 57/89, te «Službeni list RBiH» br. 2/92, 13/93 i 13/94) u relevantnom dijelu glasi:

«Član 172. stav 1.

(1) Pravno lice odgovara za štetu koju njegov organ prouzrokuje trećem licu u vršenju ili u vezi s vršenjem svojih funkcija.

...

Član 206. stav 1.

(1) Za štetu koju je više lica prouzrokovalo zajedno svi učesnici odgovaraju solidarno.

...

Član 207.

Naručilac i izvođač radova na nekretnini solidarno odgovaraju trećem licu za štetu koja mu nastane u vezi sa izvođenjem tih radova.»

VI. Dopustivost

16. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

18. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je presuda Kantonalnog suda protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelant je primio 4. maja 2006. godine, a apelacija je podnesena 30. juna 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

19. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

20. Apelant osporava navedenu presudu Kantonalnog suda tvrdeći da je tom presudom povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje i pravo na imovinu iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 6. stav 1. Evropske konvencije i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

21. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

[...]

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.»

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

«1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. (...)»

22. Ustavni sud konstatira da je u postupku koji je okončan osporenom presudom Kantonalnog suda odlučivano o apelantovom tužbenom zahtjevu usmjerenom na naknadu štete, te zaključuje da se radi o predmetu građanskopravne prirode iz čega proizlazi da je član 6. Evropske konvencije primjenjiv na apelantov slučaj. S obzirom na navedeno, Ustavni sud će ispitati da li je postupak pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijeva član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije.

23. Ustavni sud, dalje, konstatira da se apelantovi navodi o povredi prava na pravično suđenje u cijelosti odnose na pogrešnu primjenu materijalnog prava u sudskom postupku pred Kantonalnim sudom. U vezi s tim Ustavni sud, prije svega, podsjeća na svoj stav prema kojem nije nadležan da vrši provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su redovni sudovi protumačili pozitivnopravne propise osim ukoliko odluke tih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kad je primjena pozitivnopravnih propisa bila očigledno proizvoljna, kad je

relevantni zakon sâm po sebi neustavan, ili kada je došlo do povrede osnovnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *U 29/02* od 27. juna 2003. godine, objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 31/03).

24. Budući da se, prema već navedenom stavu, Ustavni sud može izuzetno, kada ocijeni da je u određenom postupku redovni sud proizvoljno postupao kako u utvrđivanju činjenica, tako i u primjeni relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. aprila 2005. godine, stav 26), upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise, Ustavni sud će u prvom redu provjeriti da li je osporena odluka Kantonalnog suda u ovom predmetu zasnovana na proizvoljnoj primjeni materijalnog prava.

25. U kontekstu navedenog Ustavni sud konstatira da je Kantonalni sud prilikom odlučivanja o žalbi tuženih uvažio žalbe, te preinačio prvostepenu presudu Općinskog suda tako da je odbio apelantov tužbeni zahtjev u cijelosti i obavezao ga da prvotuženoj naknadi troškove parničnog postupka. Kantonalni sud je svoju odluku zasnovao na odredbama čl. 48. i 49. Zakona o vlasničkopravnim odnosima, smatrajući da apelant nema pravo na naknadu štete, jer nije ni vlasnik, ni pretpostavljeni vlasnik predmetnih nekretnina na kojim je nastala šteta prilikom gradnje brane radi osiguranja pitke vode za naselja Čaklovići i Simin Han, te zaključio da apelant nije aktivno legitimiran u parnici za naknadu štete.

26. Suprotno zaključku Kantonalnog suda, Općinski sud je u Presudi broj P-172/99 od 19. maja 2004. godine, kojom su tuženi obavezani da apelantu solidarno isplate naknadu štete sa pripadajućom zakonskom kamatom i troškovima postupka, utvrdio da je neosnovan prigovor o apelantovom nedostatku aktivne legitimacije, budući da je apelant na predmetnoj parceli upisan kao posjednik u katastarskom operatu Općine Tuzla, zaključio da se upis mogao izvršiti prema valjanom pravnom osnovu, odnosno da je apelant, kao nosilac prava raspolaganja, navedenu parcelu ekonomski iskorištavao, te mu, prema mišljenju suda, pripada pravo na naknadu štete bez obzira na to što u zemljišnim knjigama nije upisan kao vlasnik. Ustavni sud, dalje, konstatira da je Općinski sud svoju odluku donio nakon provedenog postupka u kojem je izveo i ocijenio veliki broj dokaza pri čemu je u obrazloženju dao jasne i precizne razloge na kojima je zasnovao svoju odluku, te primjenjujući odredbe ZOO koje reguliraju odgovornost pravnog lica za štetu koju prouzrokuje njegov organ (član 172. stav 1), odnosno odredbe o solidarnoj odgovornosti (čl. 206. i 207), udovoljio apelantovom podnesenom tužbenom zahtjevu, čime je Općinski sud u cijelosti zadovoljio standarde propisane članom 6. stav 1. Evropske konvencije.

27. S druge strane, Ustavni sud konstatira da Kantonalni sud u obrazloženju svoje presude nije naveo jasne i precizne razloge za pozivanje na odredbe čl. 48. i 49. Zakona o vlasničkopravnim odnosima. Naime, sud nije obrazložio razloge koji su ga opredijelili da donese navedenu odluku, koju ni Kantonalni sud ne dovodi u sumnju, osobito imajući u vidu činjenicu da je apelant u katastarskom operatu Općine Tuzla upisan kao posjednik predmetnih nekretnina. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da su, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, domaći sudovi dužni obrazložiti svoje presude pri čemu ne moraju dati detaljne odgovore na svaki navod, ali ako je pravno pitanje suštinski važno za ishod predmeta, sud u tom slučaju mora posebno obrazložiti razloge na kojima zasniva svoju odluku. U suprotnom, postoji povreda člana 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi, Evropski sud, *Van der Hurk protiv Holandije*, presuda od 19. aprila 1994. godine, stav 61).

28. Ustavni sud, dakle, smatra da Kantonalni sud u žalbenom postupku nije dovoljno jasno obrazložio svoju odluku, odnosno nije odgovorio na argumente prvostepenog suda da ne samo vlasnici i pretpostavljeni vlasnici nego i posjednici imaju pravo na naknadu štete. S obzirom na navedeno, a osobito na nespornu činjenicu da je apelant u katastarskom operatu evidentiran kao dugogodišnji posjednik predmetnog zemljišta, Ustavni sud zaključuje da je Kantonalni sud relevantne odredbe Zakona o vlasničkopravnim odnosima (čl. 48. i 49) preusko tumačio, te da je proizvoljnom primjenom materijalnog prava prekršio apelantovo pravo na pravično suđenje. Ovakvim postupanjem suda povrijeđeno je i pravo na pristup sudu, budući da je apelant imao samo formalni, ali ne i suštinski pristup sudu, jer Kantonalni sud nije pažljivo razmotrio sve aspekte apelantovog slučaja.

29. Imajući u vidu navedene razloge, Ustavni sud smatra da je način na koji je Kantonalni sud u osporenoj presudi primijenio pozitivnopravne propise arbitraran i da predstavlja kršenje apelantovog ustavnog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

30. Dalje, budući da apelant ukazuje na povredu prava na imovinu, Ustavni sud podsjeća da je u svojoj jurisprudenciji prihvatio stav da pojam «imovina», u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, ne uključuje samo pokretnu i nepokretnu imovinu već podrazumijeva i širok spektar imovinskih interesa koji predstavljaju ekonomsku vrijednost (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *U 14/00* od 4. aprila 2001. godine, objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 33/01). Pojmovi «imovina» i «vlasništvo », koji se javljaju u članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, ne treba da se tumače na restriktivan način, nego ih treba shvatiti tako da imaju autonomno značenje, pa je nekada dovoljno pokazati da postoji utvrđen ekonomski interes kako bi

se utvrdilo da je riječ o pravu iz navedenog člana. Budući da je u apelantovom slučaju Kantonalni sud smatrao da je status vlasnika, odnosno pretpostavljenog vlasnika, jedini relevantan osnov da bi apelant mogao pokrenuti parnični postupak i zahtijevati naknadu štete, Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju Kantonalni sud suviše usko, odnosno restriktivno, tumačio odredbe relevantnog materijalnog prava, što nije u skladu sa članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju prema kojem je pojam imovine mnogo širi i podrazumijeva i zaštitu posjeda.

31. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da je Kantonalni sud proizvoljnom primjenom materijalnog prava u osporenoj presudi povrijedio i apelantovo ustavno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

32. Povreda prava na pravično suđenje i prava na imovinu iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju postoji u situaciji kad je Kantonalni sud arbitrarno protumačio pozitivnopravne propise koji reguliraju pravo posjednika na naknadu štete u smislu relevantnih odredaba Zakona o vlasničkopravnim odnosima i Zakona o obligacionim odnosima.

33. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u izreci ove odluke.

34. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Predmet broj AP 1920/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija S.N. podnesena zbog duljine trajanja postupka u predmetu koji se vodi pred Općinskim sudom u Livnu pod brojem 068-0-P-06-000 295, te protiv Presude Kantonalnog suda u Livnu broj 010-0-Gž-06-000-368 od 2. veljače 2007. godine i Presude Općinskog suda u Livnu broj 068-0-P-06-000 295 od 20. listopada 2006. godine

Odluka od 25. siječnja 2008. godine

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu u predmetu broj **AP 1920/06**, rješavajući apelaciju **S. N,** na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Tudor Pantiru, sudac

Mato Tadić, sudac

Constance Grewe, sutkinja

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 25. siječnja 2008. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelomično se usvaja apelacija S. N.

Ustvrđuje se povreda prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukida se Presuda Kantonalnog suda u Livnu broj 010-0-Gž-06-000-368 od 2. veljače 2007. godine u dijelu kojim se odlučivalo o apelantičinom zahtjevu za naknadom plaća.

U ostalom dijelu, u odnosu na Presudu Kantonalnog suda u Livnu broj 010-0-Gž-06-000-368 od 2. veljače 2007. godine, apelacija se odbija.

Predmet se vraća Kantonalnom sudu u Livnu koji je dužan po žurnom postupku donijeti novu odluku, u dijelu kojim se odlučivalo o apelantičinom

zahtjevu za naknadom plaća, sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom sudu u Livnu da, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od 60 dana od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. S. N. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Livna, podnijela je 28. lipnja 2006. godine prijavu Povjerenstvu za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine radi reguliranja njezinoga radno-pravnoga statusa. Povjerenstvo je predmetnu prijavu 3. srpnja 2006. godine proslijedilo na mjerodavno rješavanje Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud). U dopuni apelacije od 20. srpnja 2006. godine apelantica je istaknula da apelaciju podnosi zbog duljine trajanja postupka u predmetu koji se vodi pred Općinskim sudom u Livnu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) pod brojem 068-0-P-06-000 295, a prema apelantičinoj tužbi za poništenje rješenja. Apelantica je dopunila apelaciju 13. i 28. listopada 2006. godine, potom 24. veljače i 23. travnja 2007. godine, te je konačno u dopuni apelacije od 2. srpnja 2007. godine navela da apelacijom pobija Presudu Kantonalnog suda u Livnu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 010-0-Gž-06-000-368 od 2. veljače 2007. godine i Presudu Općinskog suda broj 068-0-P-06-000 295 od 20. listopada 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Općinskog je suda 4. listopada 2006. godine i 13. srpnja 2007. godine, a od Kantonalnog suda i Kantonalnog

javnog pravobraniteljstva Livno, kao zakonskoga zastupnika tužene Srednje strukovne škole Tomislav-Grad, 13. srpnja 2007. godine zatražena dostava odgovora na apelaciju.

3. Općinski je sud odgovor na apelaciju dostavio 16. listopada 2006. godine, te 13. i 27. kolovoza 2007. godine, a Kantonalni sud 1. kolovoza 2007. godine. Kantonalno javno pravobraniteljstvo Livno je dostavilo odgovor na apelaciju 6. rujna 2007. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Općinskog suda i Kantonalnog suda su dostavljeni apelantici 30. kolovoza 2007. godine, a odgovor Kantonalnog javnog pravobraniteljstva Livno je dostavljen apelantici 12. rujna 2007. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata podastrtih Ustavnom sudu se mogu sumirati na sljedeći način.

6. Presudom Općinskog suda broj 068-0-P-06-000 295 od 20. listopada 2006. godine (a ne kako je očito pogrešno u uvodu presude navedeno 20. listopada 2005. godine), u cijelosti je odbijen apelantičin postavljeni tužbeni zahtjev kojim je tražila poništenje Rješenja tužene Srednje strukovne škole Tomislav-Grad (u daljnjem tekstu: tužena) broj Ur. 292/05 od 17. listopada 2005. godine, potom da se naloži tuženoj da apelanticu vrati na poslove i radne zadatke koje je obavljala do upućivanja na čekanje, da se tužena obveže da apelantici isplati iznos od 300,00 KM mjesečno na ime neisplaćenih plaća za razdoblje od 1. studenoga 1993. godine do povrata na posao, sa zakonskom zateznom kamatom počevši od dospijeća svakog pojedinog mjesečnog iznosa do isplate, da apelantici isplati sve doprinose iz radnoga odnosa za navedeno razdoblje, te da troškove postupka snosi tužena.

7. U obrazloženju presude je navedeno da među parničnim strankama nije prijeporno da je apelantici reguliran radno-pravni status Rješenjem tužene broj 292/05 od 17. listopada 2005. godine tako što je apelantici uspostavljen radno-pravni status uposlenice na čekanju od studenoga 1993. godine do 5. svibnja 2000. godine kada je apelantici ustvrđen prestanak radnoga odnosa, te je ustvrđeno da joj pripada pravo na otpremninu u iznosu od 1.333,29 KM. Obzirom na to da je navedeno rješenje doneseno sukladno članku 143. Zakona o radu («Službene novine Federacije BiH» br. 43/99 i 32/00), te da je apelantičin radno-pravni status reguliran sukladno odredbama tog zakona, sud je naveo

da se ne može udovoljiti apelantičinom zahtjevu u dijelu kojim traži poništenje rješenja tužene i vraćanje na poslove i radne zadatke koje je obavljala do upućivanja na čekanje. Nadalje je sud naveo da apelantici, prema odredbama Zakona o radu, ne pripada pravo na naknadu plaće za razdoblje od 1. studenoga 1993. godine do uspostave radno-pravnoga statusa, kao i da joj ne pripada pravo na naknadu plaće nakon prestanka radnoga odnosa a poslije uspostavljenoga radno-pravnoga statusa, te je navedeno da apelantica nije dokazala visinu potraživanja, niti je predložila dokaze na okolnost ustvrđenja visine potraživanja. Vezano za naknadu plaće za razdoblje od dana podnošenja zahtjeva za uspostavom radno-pravnoga statusa pa do prestanka radnoga odnosa, sud je konstatirao da uposleniku pripada pravo na naknadu plaće u visini koju odredi poslodavac, a budući na razini Kantona nije bila donesena takva odluka za korisnike proračuna, to ni apelantici ne pripada pravo na naknadu. Sud je prihvatio prigovor zastare potraživanja koji je istaknuo tuženik u smislu članka 106. Zakona o radu, konstatirajući da je za sva apelantičina potraživanja do 5. svibnja 2000. godine nastupila zastara potraživanja, a da nakon prestanka radnoga odnosa apelantici ne pripada pravo na naknadu plaće. Nadalje, odbijen je dio apelantičinog tužbenoga zahtjeva za uplatom doprinosa zbog nedostatka aktivne legitimacije, budući nije legitimirana da kao treća osoba u ime Zavoda za mirovinsko-invalidsko osiguranje potražuje uplatu doprinosa od poslodavca i da se radi o obligacijskom odnosu između tužene kao poslodavca i mjerodavnoga fonda koji je uređen zasebnim zakonom i zasebnim izvansudskim postupkom naplate.

8. Presudom Kantonalnog suda broj 010-0-Gž-06-000-368 od 2. veljače 2007. godine djelomično je uvažen apelantičin priziv, te je prvostupanjska presuda preinačena u dijelu kojim je odbijen apelantičin tužbeni zahtjev u odnosu na uplatu doprinosa iz radnoga odnosa tako što je tužena obvezana apelantici uplatiti doprinos za mirovinsko osiguranje za razdoblje od 1. studenoga 1993. godine pa do 5. svibnja 2000. godine, a u preostalom dijelu prvostupanjska je presuda ostala neizmijenjena. U obrazloženju presude je navedeno da je neprijeporno da je apelantica bila uposlenica tužene, što se vidi i iz pravomoćnoga Rješenja Povjerenstva za provedbu članka 143. Zakona o radu (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) broj 10/2-34-362/00 od 4. veljače 2004. godine, kojim je apelantici priznat status uposlenice na čekanju, a na temelju kojega je i doneseno Rješenje tužene o uspostavi radno-pravnoga statusa uposlenice na čekanju broj 292/05 od 17. listopada 2005. godine, čije poništenje apelantica traži. Budući je apelantica imala status uposlenice na čekanju a nije pozvana na posao u zakonskom roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Zakona o radu (članak 143. stavak 1), to joj je u smislu članka 143. stavak 4. prestao radni odnos 5. svibnja 2000. godine uz pravo na otpremninu. Stoga je Kantonalni

sud zaključio da je prvostupanjski sud pravilno odlučio kada je odbio apelantičin tužbeni zahtjev u dijelu kojim traži poništenje rješenja i vraćanje na poslove i radne zadatke koje je apelantica obavljala do upućivanja na čekanje, pri čemu je za takvu odluku dao valjane razloge koje je u cijelosti prihvatio i drugostupanjski sud. Vezano za prizivne navode da je tužena na apelantičino radno mjesto, oprečno zakonskim propisima, primila drugu osobu, Kantonalni je sud naveo da nepoštivanje odredbe članka 143. stavak 8. Zakona o radu ne utječe na zakonitost rješenja o prestanku radnoga odnosa, već u smislu članka 140. stavak 1. točka 55. povlači prekršajnu odgovornost tužene i njezine odgovorne osobe. Sud je, nadalje, konstatirao da je apelantica u konkretnoj pravnoj stvari podnijela tužbu 13. travnja 2006. godine, da tužbenim zahtjevom potražuje neisplaćene plaće od 1. studenoga 1993. godine pa do povratka na posao, a budući je apelantici radni odnos prestao 5. svibnja 2000. godine, sud je zaključio da je apelantičino potraživanje zastarjelo jer je od nastanka obveze do tužbe protekao zastarni rok od tri godine iz članka 106. Zakona o radu, pa je prvostupanjski sud pravilno odlučio kada je odbio taj dio apelantičinog zahtjeva, te naveo da apelantici nakon prestanka radnoga odnosa ne pripada pravo na naknadu plaće. Međutim, prizivni je sud naveo da je prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo kada je odbio dio apelantičinog tužbenoga zahtjeva vezanog za uplatu doprinosa, nalazeći, a pozivajući se na Odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj AP 311/04 od 22. travnja 2005. godine, da je apelantica aktivno legitimirana da pred mjerodavnim sudom traži uplatu doprinosa iz radnoga odnosa, te je drugostupanjski sud u tom dijelu prvostupanjsku presudu preinačio i obvezao tuženu da apelantici uplati doprinose za razdoblje od 1. studenoga 1993.godine do 5. svibnja 2000. godine.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelantica smatra da su joj pobijanim odlukama povrijeđena prava iz članka II/3.(a), (e), (f) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 2, 6. i 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), članka 1. Protokola 1 uz Europsku konvenciju, te prava iz članka 5. (e), (i) i (a) Međunarodnoga pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Apelantica navodi kronologiju događaja vezanu za donošenje pobijanih odluka, te ističe da je sutkinja Sofija Vrdoljak, koja je donijela prvostupanjsku presudu koja se pobija apelacijom u postupku koji je apelantica vodila protiv iste tužene a radi ustvrđenja statusa djelatnika u radnom odnosu koji je okončan Presudom Općinskog suda u Tomislav-Gradu broj P-73/98 od 18. travnja 2000. godine, zastupala tuženu, te apelantica sumnja u njezinu pristranost. Apelantica

navodi da je nezadovoljna pobijanim odlukama, navodeći da smatra da je izvrgnuta očitoj diskriminaciji zbog njezine nacionalne i vjerske pripadnosti, te da od 1993. godine do danas nije primila nikakvu novčanu pomoć, niti ima bilo kakvu socijalnu i zdravstvenu zaštitu.

b) Odgovor na apelaciju

10. U odgovoru na apelaciju Kantonalni sud navodi da su u obrazloženju drugostupanjske presude navedeni razlozi zbog kojih je priziv djelomično uvažen, te djelomično odbijen, a obzirom na to da su apelantičini navodi o povredi ustavnih prava neutemeljeni, Kantonalni sud predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

11. Očitujući se na navode apelacije Općinski sud ističe da je apelantica u konkretnoj pravnoj stvari tužbu podnijela 13. travnja 2006. godine, da je sud prvostupanjsku presudu donio 20. listopada 2006. godine, te smatra da su u tijeku postupka pravilno primijenjene odredbe procesnih i materijalnih propisa, da nisu prekršena apelantična ustavna prava, niti prava iz međunarodnih konvencija, te predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

12. U odgovoru na apelaciju Kantonalno javno pravobraniteljstvo Livno navodi da u konkretnom slučaju nije povrijeđen zakon na apelantičinu štetu iz razloga navedenih u pobijanim presudama, te ističe da apelantica ne daje nikakve nove razloge na temelju kojih se može zaključiti da je drukčije tretirana od ostalih osoba u istoj pravnoj situaciji, pa predlaže da se apelacija odbaci, odnosno odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

13. **Zakon o radu** («Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine» br. 43/99 i 32/00) u relevantnom dijelu glasi:

«Članak 106.

Apsolutna zastara potraživanja iz radnoga odnosa nastupa za tri godine od dana nastanka potraživanja, ako zakonom nije drukčije određeno.

Članak 143.

(1) Uposlenik koji se na dan stupanja na snagu ovoga zakona zatekao na čekanju posla, ostat će u tom statusu najdulje šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga zakona, ako poslodavac prije isteka ovoga roka uposlenika ne pozove na rad.

(2) Uposlenik koji se zatekao u radnome odnosu 31. prosinca 1991. godine i koji se u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga zakona pismeno ili neposredno obratio poslodavcu radi uspostave radno-pravnoga statusa, a u ovom vremenskom razdoblju nije zasnovao radni odnos kod drugog poslodavca smatrat će se, također, uposlenikom na čekanju posla.

(3) Za vrijeme čekanja posla uposlenik ima pravo na naknadu plaće u visini koju odredi poslodavac.

(4) Ako uposlenik na čekanju posla iz st. 1. i 2. ovoga članka ne bude pozvan na rad u roku iz stavka 1. ovoga članka, prestaje mu radni odnos, uz pravo na otpremninu koja se ustvrđuje na temelju prosječne mjesečne plaće isplaćene na razini Federacije, na dan stupanja na snagu ovoga zakona, koju objavljuje Federalni zavod za statistiku.

[...]

(7) Način, uvjeti i rokovi isplate otpremnine iz st. 4. i 5. ovoga članka ustvrđuju se pismenim ugovorom između uposlenika i poslodavca.

(8) Ako uposleniku prestane radni odnos u smislu stavka 4. ovoga članka, poslodavac ne može u roku od jedne godine uposliti drugu osobu koja ima istu kvalifikaciju ili isti stupanj strukovne spreme, osim osobe iz st. 1. i 2. ovoga članka, ako je ta osoba neuposlena.»

14. **Zakon o obligacijskim odnosima** («Službeni list SFRJ» br. 29/78, 39/85 i 57/89, te «Službeni list RBiH» br. 2/92, 13/93 i 13/94) u relevantnom dijelu glasi:

«Članak 360.

(2) Zastarjelost nastupa kada protekne zakonom određeno vrijeme u kojem je povjeritelj mogao zahtijevati ispunjenje obveze.

Članak 361.

(1) Zastarjelost počinje teći prvoga dana poslije dana kada je povjeritelj imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze, ako zakonom za pojedine slučajeve nije što drugo propisano.

Članak 362.

Zastarjelost nastupa kada istekne posljednji dan zakonom određenoga vremena.

Članak 372.

(1) Potraživanja povremenih davanja koja dospijevaju godišnje ili u kraćim određenim vremenskim razmacima (povremena potraživanja), pa bilo da se radi o sporednim povremenim potraživanjima, kao što je potraživanje kamata, bilo da se radi o takvim povremenim potraživanjima u kojima se iscrpljuje samo pravo, kao što je potraživanje uzdržavanja, zastarijevaju za tri godine od dospjelosti svakoga pojedinoga davanja.»

VI. Dopustivost

15. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima prizivnu mjerodavnost u pitanjima koja su sadržana u ovome Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

16. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristio.

17. U konkretnome slučaju, apelantica je prvobitno podnijela apelaciju zbog duljine trajanja postupka u predmetu Općinskog suda broj 068-0-P-06-000 295. Međutim, u tijeku trajanja postupka vezanoga za apelaciju Općinski je sud 20. listopada 2006. godine donio prvostupanjsku presudu koju je apelantica 28. listopada 2006. godine dostavila Ustavnom sudu, a potom je 24. veljače 2007. godine Ustavnom sudu dostavila i Presudu Kantonalnog suda broj 010-0-Gž-06-000-368 od 2. veljače 2007. godine donesenu povodom apelantičinog priziva. Budući je apelantica više puta (šest) dopunjavala apelaciju, Ustavni sud ukazuje na članak 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda koji kao uvjet dopustivosti apelacije propisuje obvezu da se apelacija podnese u roku od 60 dana od dana kada je apelant primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristio. U svezi s tim, Ustavni sud podsjeća da je u svojoj Odluci AP 1718/05 od 21. prosinca 2006. godine naveo da se ovaj rok od 60 dana nužno odnosi i na podnošenje dopune apelacije, te zaključio da se samo izuzetno može prihvatiti dopuna apelacije podnesena izvan tog roka ukoliko se odnosi na nove pravne okolnosti koje su nastale nakon proteka navedenoga roka. U toj odluci Ustavni je sud usvojio stav da se mogućnost podnošenja dopune apelacije ne može tako široko tumačiti da se pod tim podrazumijeva pravo da apelanti mogu u odnosu na isto činjenično stanje i iste pobijane odluke apelaciju

dopunjavati sve vrijeme dok traje postupak povodom apelacije pred Ustavnim sudom, a izvan roka od 60 dana (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 1718/05 od 21. prosinca 2006. godine).

18. Obzirom na to da su u ovom slučaju, u smislu naprijed iznesenoga stajališta Ustavnog suda, u tijeku trajanja postupka povodom apelacije nastupile nove pravne okolnosti u odnosu na prvobitne navode apelacije, u smislu da su donesene prvostupanjska i drugostupanjska odluka, te imajući u vidu da je apelantica o novonastalim okolnostima obavijestila sud, to je Ustavni sud 20. lipnja 2007. godine zatražio od apelantice da precizira apelaciju. Postupajući prema traženju Ustavnog suda, apelantica je u dopuni apelacije od 2. srpnja 2007. godine obavijestila Ustavni sud da apelacijom pobija Presudu Kantonalnog suda broj 010-0-Gž-06-000-368 od 2. veljače 2007. godine i Presudu Općinskog suda broj 068-0-P-06-000 295 od 2. veljače 2007. godine.

19. Dakle, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj 010-0-Gž-06-000-368 od 2. veljače 2007. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu, a budući je apelantica navedenu presudu dostavila Ustavnom sudu 24. veljače 2007. godine, dakle u roku od 60 dana od dana kada je apelantica primila odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristila, apelacija je pravodobna u smislu članka 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očito (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojega apelacija nije dopustiva.

20. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

21. Apelantica pobija navedene presude Kantonalnog i Općinskog suda, tvrdeći da su joj tim presudama povrijeđena prava iz članka II/3.(a), (e), (f) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, čl. 2, 6. i 8. Europske konvencije, članka 1. Protokola 1 uz Europsku konvenciju i prava iz članka 5. (e), (i) i (a) Međunarodnoga pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

Pravo na pravično suđenje

Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovoga članka što uključuje:

[...]

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi sa kaznenim postupkom.»

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

«1. Prigodom ustvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnome roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom utemeljenim sudom. [...]».

22. Ustavni sud konstatira da se u postupku koji je okončan pobijanom presudom Kantonalnog suda odlučivalo o apelantičinom tužbenom zahtjevu usmjerenom na poništenje rješenja tužene od 20. listopada 2005. godine o uspostavi radno-pravnoga statusa, apelantičinom vraćanju na posao, isplati plaća i doprinosa iz radnoga odnosa, te zaključuje da se radi o predmetu građansko-pravne naravi iz čega proizlazi da je članak 6. Europske konvencije primjenljiv na apelantičin slučaj. Obzirom na navedeno, Ustavni sud će ispitati je li postupak pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijeva članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

23. U tom smislu, a imajući u vidu dokumentaciju podastrtu Ustavnom sudu, neprijeporno je da je apelantica imala pristup sudu kao elementu prava na pravično suđenje u smislu članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Naime, apelantica je 13. travnja 2006. godine podnijela tužbu redovitom sudu koji je nakon provedenoga postupka, u kojemu je apelantica sudjelovala, donio prvostupanjsku presudu 20. listopada 2006. godine kojom je u cijelosti odbio apelantičin postavljeni tužbeni zahtjev pri čemu je za takvo odlučivanje u obrazloženju presude dao iscrpne razloge. Nadalje, apelantica je imala i koristila mogućnost izjavljivanja priziva o kojem je odlučivao mjerodavni sud koji je svojom Presudom broj 010-0-Gž-06-000-368 od 2. veljače 2007. godine djelomično uvažio apelantičin priziv, te djelomično preinačio prvostupanjsku presudu. Osim navedenoga, okolnosti da je sutkinja prvostupanjskoga suda ranije vršila dužnost kantonalne pravobraniteljice koja je, između ostaloga, zastupala i tuženu u postupku koji je apelantica vodila protiv tužene 1998. godine,

sama po sebi ne ukazuje na sutkinjinu pristranost, niti je to Ustavnom sudu uočljivo. Stoga, Ustavni sud smatra da je apelantica imala pristup redovitim sudovima koji su odluke o apelantičinoj tužbi, odnosno prizivu, donijeli u zakonom propisanim rokovima iz čega proizlazi da je nepristran sud donio pobijane odluke u razumnome roku.

24. Nadalje, imajući u vidu navode apelacije, Ustavni sud konstatira da se bit navoda o kršenju prava na pravično suđenje svodi na to da su redoviti sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo. U svezi s tim, Ustavni sud podsjeća da je, sukladno dosadašnjoj praksi, mjerodavnost Ustavnog suda iz članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine ograničena samo na «pitanja sadržana u Ustavu». Ustavni sud nije mjerodavan vršiti provjeru ustvrđenih činjenica i načina na koji su redoviti sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke tih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovitog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očito proizvoljna, kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi Ustavni sud, Odluka broj U 29/02 od 27. lipnja 2003. godine objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 31/03).

25. U kontekstu navedenoga, Ustavni sud konstatira da su redoviti sudovi svoje odluke, u dijelu u kojem se odbija tužbeni zahtjev (poništenje rješenja tužene o uspostavi radno-pravnoga statusa i apelantičinom vraćanju na poslove i radne zadatke koje je obavljala do upućivanja na čekanje) utemeljili na odredbama članka 143. Zakona o radu. Naime, nakon provedenoga postupka redoviti su sudovi ustvrdili da je apelantica 31. prosinca 1991. godine bila uposlenica pravnoga prednika tužene, da u vremenskome razdoblju do stupanja na snagu Zakona o radu (5. listopada 1999. godine) nije zasnovala radni odnos kod drugoga poslodavca, te da se u propisanome roku obratila poslodavcu s ciljem uspostave radno-pravnoga statusa. Obzirom na navedeno, u takvom zaključku redovitih sudova Ustavni sud nije uočio nikakvu proizvoljnost. Ovo tim prije što citirana zakonska odredba pretpostavlja da zahtjev za priznavanjem statusa uposlenika na čekanju podnosi sam uposlenik, a isti se postupak, dakle, ne pokreće prema službenoj dužnosti. Stoga je, u situaciji kada se sama apelantica obratila poslodavcu zahtjevom za uspostavom radno-pravnoga statusa, a potom mjerodavnom Povjerenstvu koje je Rješenjem broj 10/2-34-362/00 od 4. veljače 2004. godine, a koje nije predmet ove apelacije, ustvrdilo da apelantica ispunjava zakonske uvjete za priznavanje statusa uposlenice na čekanju kod tužene, te tuženoj naložila da apelantici riješi radno-pravni status, neutemeljeno apelantičino pozivanje na pogrešnu primjenu članka 143. stavak 4. Zakona o radu, budući je neprijeporno da apelanticu

tužena nije u zakonom propisanom roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu zakona pozvala na rad. Stoga je apelantici, po sili zakona, 5. svibnja 2000. godine prestao radni odnos uz pravo na otpremninu prema izmijenjenoj odredbi članka 143. st. 4. i 5, te rješenje tužene ima samo deklaratorni karakter, pa su apelantičini navodi o povredi njezinih prava u tom dijelu apsolutno neutemeljeni. Obzirom na navedeno, Ustavni sud ne vidi proizvoljnost u primjeni prava u dijelu u kojemu je odbijen dio apelantičinog tužbenoga zahtjeva usmjeren na poništenje Rješenja tužene broj Ur. 292/05 od 17. listopada 2005. godine, o uspostavi radno-pravnoga statusa uposlenice na čekanju i zahtjevom za vraćanje na poslove i radne zadatke koje je obavljala do upućivanja na čekanje, kao ni u dijelu tužbenoga zahtjeva u kojemu je odlučeno o apelantičinom pravu na uplatu doprinosa za mirovinsko osiguranje pozivanjem na razloge date u Odluci Ustavnog suda AP 311/04 od 22. travnja 2005. godine.

26. Međutim, vezano za apelantičine navode u dijelu kojim je odbijen njezin zahtjev za naknadom plaća, Ustavni sud smatra da je Kantonalni sud proizvoljno primijenio odredbe članka 106. Zakona o radu. Naime, Kantonalni je sud u tom dijelu potvrdio prvostupanjsku presudu sa obrazloženjem da je apelantica tužbu podnijela 13. travnja 2006. godine, tražeći neisplaćene plaće za razdoblje od 1. studenoga 1993. godine do povratka na posao, a budući je radni odnos apelantici prestao 5. svibnja 2000. godine, to je prizivni sud zaključio da je utemeljen prigovor zastare potraživanja, koji je istaknula tužena, nalazeći da je protekao zastarni rok od tri godine u kojemu je apelantica, prema članku 106. Zakona o radu, mogla zahtijevati ispunjenje obveze.

27. U svezi s tim, Ustavni sud podsjeća da je u svojoj Odluci AP 299/06 od 27. siječnja 2007. godine zaključio da *«zastarjelost za ostvarivanje prava iz članka 143. Zakona o radu počinje teći prvog dana nakon pravomoćnosti rješenja kojim je apelantici ustvrđen status uposlenice na čekanju posla»*. Razlozi dati u navedenoj odluci Ustavnog suda se u cijelosti odnose i na konkretan slučaj. Ovo stoga što je Rješenje Povjerenstva broj 10/2-34-362/00 od 4. veljače 2004. godine, kojim je ustvrđeno da apelantica ispunjava zakonske uvjete za priznavanjem statusa uposlenice na čekanju kod tužene, postalo pravomoćno 24. veljače 2004. godine, pa apelantica prije tog nadnevka prema temelju tog statusa nije ni mogla tražiti naknadu plaća, niti je u tom smislu postojala obveza tužene. Obzirom na to da prije nadnevka pravomoćnosti rješenja Povjerenstva nije ni mogao početi teći rok zastarjelosti, a imajući u vidu da je tužba u konkretnoj pravnoj stvari podnesena 13. travnja 2006. godine, Ustavni sud smatra da je Kantonalni sud, odlučujući o dijelu tužbenoga zahtjeva usmjerenog na naknadu plaća apelantici za razdoblje od 1993. godine do 5. svibnja 2000. godine, očito proizvoljno primijenio odredbu članka 106. Zakona o radu.

28. Imajući u vidu naprijed navedene razloge, Ustavni sud smatra da je način na koji je Kantonalni sud u pobijanoj presudi primijenio pozitivno-pravne propise proizvoljan i predstavlja kršenje apelantičinog ustavnog prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

c) Ostali navodi

29. Sukladno zaključku u svezi sa povredom članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud smatra da nije potrebno posebice razmatrati dio apelacije koji se odnosi na navodnu povredu prava iz čl. II/3.(a), (f) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, čl. 2. i 8. Europske konvencije, te članka 1. Protokola 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Zaključak

30. Postoji povreda prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije u situaciji kada je Kantonalni sud proizvoljno protumačio pozitivno-pravne propise koji reguliraju zastaru potraživanja prava iz radnoga odnosa u svezi sa ostvarivanjem prava iz članka 143. Zakona o radu.

31. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni je sud odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

32. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Предмет број АП 2998/07

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Сеада Јусића поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Бихаћу број 001-0-У-06-000 271 од 5. јула 2007. године

Одлука од 14. фебруара 2008. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 2998/07**, рјешавајући апелацију **Сеада Јусића**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине («Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/05), у саставу:

Хатиџа Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 14. фебруара 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Сеада Јусића.

Утврђује се повреда члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Кантоналног суда Бихаћ број 001-0-У-06-000 271 од 5. јула 2007. године.

Предмет се, у складу са чланом 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, враћа на поновно одлучивање Кантоналном суду у Бихаћу који ће да донесе нову одлуку у складу са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Кантоналном суду Бихаћ да у року од 60 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о

мјерама које су предузете с циљем да се изврши ова одлука, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине», «Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине», «Службеном гласнику Републике Српске» и «Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине».

Образложење

I. Увод

1. Сеад Јусић (у даљњем тексту: апелант) из Бихаћа, ког заступа Слободан Брчин, адвокат из Бихаћа, поднио је 12. новембра 2007. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Кантоналног суда у Бихаћу (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 001-0-У-06-000 271 од 5. јула 2007. године. Апелант је као привремену мјеру тражио да се одложи извршење Пресуде Кантоналног суда и наложи управном органу да обустави сваке даљње радње у вези са увођењем у посјед стана Милорада Драгића. Апелант је 4. и 25. децембра 2007. године доставио нове информације у вези са предметом.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Кантоналног суда и учесника у поступку, Милорада Драгића (у даљњем тексту: тужилац), затражено је 30. децембра 2007. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Кантонални суд није доставио одговор на апелацију у року који је остављен, а писмо које је упућено тужиоцу враћено је Уставном суду са назнаком да је он непознат на адреси која је наведена.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената који су предочени Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

5. Апелант је са Генералштабом Армије Републике Босне и Херцеговине 4. маја 1997. године закључио уговор о коришћењу стана који се налази у Бихаћу, улица Хармани X-15.

Поступак пред CRPC-ом ради повраћаја стана тужиоцу

6. Тужилац је пријератни носилац станарског права. Он је поднио захтјев Комисији за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица (у даљњем тексту: CRPC) ради повраћаја стана у посјед. CRPC је донио Одлуку број 703-562-1/1 од 27. маја 2003. године којом је одбачен захтјев због тога што није надлежан да одлучује, јер је утврђено да је тужилац био у активној војној служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине послије 14. децембра 1995. године, због чега се не сматра избјеглицом.

7. Тужилац је поднио захтјев да се поново разматра одлука CRPC-а. CRPC је донио Одлуку број P-703-562-1/1-01-340/04 од 14. септембра 2006. године којом је усвојио захтјев да се поново разматра, ставио ван снаге своју одлуку од 27. маја 2003. године и потврдио да је тужилац био савјестан посједник стана који је споран. У образложењу одлуке наведено је да је тужилац закључио уговор о откупу стана 1992. године, због чега је искључена могућност да се примијени члан 3а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима. С обзиром на то да је Милорад Драгић носилац права и обавеза из уговора о откупу стана, на њега се примјењују одредбе члана 39е) Закона о продаји станова на којима постоји станарско право.

8. Служба имовинско-правних послова и катастра некретнина Општине Бихаћ (у даљњем тексту: Служба) донијела је Закључак о дозволи извршења Одлуке CRPC-а број 03-3-31-1444 од 14. фебруара 2007. године. Тачком 1 закључка који је наведен потврђено је да је тужилац био посједник стана 1. априла 1992. године, а тачком 2 тужилац је упућен да Федералном министарству одбране поднесе захтјев за накнаду средстава која су плаћена сходно основу уговора о откупу стана, у складу са чланом 39е) Закона о продаји станова на којима постоји станарско право.

9. Против закључка који је наведен тужилац је изјавио жалбу. Кантонално министарство за грађење, просторно уређење и заштиту околине (у даљњем тексту: Министарство) донијело је Рјешење број 11/2-23-379-УП-2/07 од 30. маја 2007. године којим је одбило жалбу као неосновану.

Поступак пред надлежним управним органима ради повраћаја тужиочевог стана

10. Тужилац је покренуо поступак ради повраћаја стана и пред надлежним управним органима. У поводу овог захтјева Служба је донијела Закључак број 3/36-372-715 од 26. априла 2005. године којим је тужиочев захтјев одбачен због тога што није надлежна да одлучује.

11. Против закључка који је наведен тужилац је поднио жалбу. Министарство је донијело Рјешење број 11/2-23-359-УП-2/05 од 22. августа 2006. године којим је жалбу одбило као неосновану.

12. Против рјешења које је наведено тужилац је тужбом покренуо управни спор пред Кантоналним судом. Кантонални суд је донио оспорену пресуду број 001-0-У-06-000 271 од 5. јула 2007. године којом се првостепени закључак и другостепено рјешење поништавају и управна ствар рјешава тако што се потврђује да је тужилац био посједник стана, те му се стан враћа у посјед и налаже надлежном управном органу да тужиоца врати у посјед стана.

13. Апелант је поднио захтјев да се понови поступак који је Кантонални суд одбацио Рјешењем број 001-0-Увл-07-000 009 од 7. децембра 2007. године.

14. Служба је донијела Рјешење број 3/36-372-715 од 12. новембра 2007. године којим је утврђено да апеланту престаје право коришћења стана и дужан је да се исели у року од 90 дана од дана пријема рјешења без права на алтернативни смјештај.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

15. Апелант се жали да му је повријеђено право из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1 и 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Апелант се жали да је суд погрешно примијенио материјално право, као и да му је повриједио право да учествује у управном спору као заинтересовано лице, те да му није дата могућност да дā одговор на тужбу.

V. Релевантни прописи

16. **Закон о измјенама и допунама Закона о продаји станова на којима постоји станарско право** («Службене новине Федерације Босне и Херцеговине» број 54/04) у релевантном дијелу гласи:

«Члан 1

У Закону о продаји станова на којима постоји станарско право («Службене новине Федерације БиХ» бр. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01 и 15/02; у даљњем тексту: Закон) члан 39 мијења се и гласи:

«Носилац права из купопродајног уговора који је закључен са бившим ССНО-ом, на основу Закона о стамбеном осигурању у ЈНА («Службени лист СФРЈ» број 84/90) и подзаконских аката за његово провођење, на стан који је на располагању Федералном министарству одбране закључио је правно обавезујући уговор ако је закључио писани уговор о откупу стана до 6. априла 1992. године и уговор доставио на овјеру надлежној пореској служби, те уколико је купопродајна цијена утврђена у складу са тада важећим законом и цијену измирио у цијелости у уговореном року.

Члан 2

Члан 39е мијења се и гласи:

«Носилац права из купопродајног уговора који је закључио правно обавезујући уговор из члана 39 став 1 Закона, а који је напустио стан у Федерацији Босне и Херцеговине и након тога из истог стамбеног фонда или новоформираних стамбених фондова оружаних снага држава насталих из бивше СФРЈ стекао ново станарско право или право које одговара том праву, стицањем новог стана раскинут је уговор о откупу стана у Федерацији Босне и Херцеговине, те нема право на упис права својине на том стану.

Носилац права из купопродајног уговора који је закључио правно обвезујући уговор из члана 39 став 1 Закона који је након 14. децембра 1995. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, а није стекао ново станарско право или право које одговара том праву, умјесто уписа права својине по закљученом уговору има право на накнаду од Федерације Босне и Херцеговине утврђену у складу са чланом 18 Закона, умањено за амортизацију.

Носилац права из купопродајног уговора који је закључио правно обавезујући уговор о откупу стана из члана 39 став 1 Закона за чији стан је садашњи корисник у складу са важећим законима закључио уговор о коришћењу стана или уговор о откупу стана, умјесто уписа права својине на стан има право на накнаду од Федерације Босне и Херцеговине утврђену на начин из става 2 овог члана, изузев носиоца права купопродајног уговора из става 1 овог члана.»

17. **Закон о управним споровима** («Службене новине Федерације Босне и Херцеговине» број 9/05) у релевантном дијелу гласи:

«Члан 2

Право покретања управног спора има појединац или правно лице ако сматра да му је управним актом повријеђено неко право или непосредни лични интерес заснован на закону, те под истим условима појединац или правно лице који су учествовали у управном поступку ради заштите својих права или правних интереса (заинтересовано лице).

Члан 27

Ако тужбу не одбаци сходно члану 24 став 2 или сходно члану 25 овог закона, суд ће по један препис тужбе са прилозима да достави на одговор органу чији се управни акт оспорава (у даљњем тексту: тужена страна) и заинтересованим лицима, ако таквих лица има.

Члан 47

Поступак који је окончан пресудом или рјешењем надлежног суда поновиће се на захтјев странке:

[...]

б) Ако странци, односно заинтересованом лицу, није била дата могућност да учествује у управном спору.»

VI. Допустивост

18. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу кад она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

19. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови који су могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана кад је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

20. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Кантоналног суда број 001-0-У-06-000 271 од 5. јула 2007. године против које нема других правних лијекова који су могући сходно закону. С обзиром на то да се апелант жали да му као заинтересованом лицу није дозвољено да учествује у поступку пред Кантоналним судом, произилази да се жали на повреду права на приступ суду из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције. Стога, Уставни суд закључује да се суштина апелације односи на апелантову немогућност да учествује у поступку пред надлежним судом који би резултовао одлуком о његовим грађанским правима и обавезама. Пресуда која је оспорена није достављена апеланту, већ је он за њу сазнао у органима управе кад му је уручена позивом од 10. новембра 2007. године. С обзиром на чињеницу да је апелација поднесена 12. новембра 2007. године, те да Кантонални суд није оспорио наводе апелације јер није нити доставио одговор на апелацију, Уставни суд је утврдио да је апелација поднесена благовремено, тј. у року од 60 дана како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

VII. Меритум

21. Апелант оспорава наведену пресуду Кантоналног суда број 001-0-У-06-000 271 од 5. јула 2007. године, тврдећи да су му том пресудом повријеђена права из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1 и 3 Европске конвенције.

Право на правично суђење

22. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

«Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана што укључује:

[...]

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.»

23. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

«1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. […]»

24. Предметни поступак неспорно се тиче утврђивања апелантових грађанских права и обавеза с обзиром на то да је посљедица доношења пресуде Кантоналног суда и рјешења Службе наредба апеланту да стан напусти у року од 90 дана. Уставни суд, стога, има надлежност да испита да ли је поступак био у складу са стандардима из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

25. Апелант сматра да му се пресудом која је оспорена прекршило право на правично суђење зато што му као заинтересованом лицу није достављена тужиочева тужба против рјешења другостепеног органа, како то налаже одредба члана 27 Закона о управним споровима, чиме се прекршио принцип контрадикторности поступка и равноправности странака у поступку.

26. У вези с тим наводима, Уставни суд прије свега указује да је сврха члана 6 Европске конвенције, између осталог, да «трибуналу» додијели дужност да проводи прописане провјере поднесака, аргумената и доказа које му доставе стране, без прејудицирања њихове процјене и релевантности у погледу судске одлуке (види Европски суд за људска права, *Kraska против Швајцарске*, пресуда од 19. априла 1993. године, А 254Б). При томе, члан 6 став 1 Европске конвенције захтијева да се успостави правична равнотежа међу странама у поступку (види Европски суд за људска права, *De Haes и Gijsels против Белгије*, пресуда од 24. фебруара 1997. године, Извјештаји 1997-I), тј. да постоји равноправност страна у поступку. Сходно ставу Европског суда за људска права, принцип равноправности страна значи да странама у поступку мора да буде дата разумна могућност да излажу свој предмет, укључујући и изношење доказне грађе под условима који их не стављају у знатно подређен положај у односу на противника (види Европски суд за људска права, *Dombo Beheer B.V. против Холандије*, пресуда од 27. октобра 1993. године, серија А, број 274). Такође, Европски суд за људска права је закључио да се у грађанским

стварима прекршио принцип равноправности страна у приступу правним средствима и кад је једној страни ускраћена могућност да одговори на писмене поднеске које је домаћем суду поднио државни правобранилац (види Европски суд за људска права, *Ruiz-Mateos против Шпаније*, пресуда од 23. јуна 1993. године, серија А, број 262).

27. Уставни суд примјећује да је тужилац поднио захтјев за повраћај стана који тренутно користи апелант. CRPC је донио одлуку којом је потврђено да је тужилац био посједник стана 1. априла 1992. године. Међутим, петит одлуке CRPC-а нема одлуку о томе да ли тужилац има или нема право на повраћај стана у посјед, сем упутства у образложењу одлуке да се на њега примјењују одредбе Закона о продаји станова на којима постоји станарско право. Управни орган је приступио извршењу одлуке CRPC-а, у складу са одредбама Закона о извршењу одлука Комисије за имовинске захтјеве избјеглица и расељених лица. Чланом 2 закона који је наведен одређено је да се извршење одлука CRPC-а проводи управним путем. У истом закону, чланом 7 одређено је да је орган који је надлежан за извршење дужан да донесе закључак о извршењу који треба да садржава одлуку о враћању носиоца права у посјед стана, одлуку о престанку права привременог корисника, рок за напуштање стана и одлуку о томе да ли привремени корисник има право на смјештај.

28. Узимајући у обзир наведено, Уставни суд запажа да члан 27 Закона о управним споровима прописује да тужба с прилозима мора да буде достављена и заинтересованим лицима, ако их има. На овај начин Закон о управним споровима обезбјеђује да приликом одлучивања о грађанским правима сва лица, како стране у поступку, тако и заинтересована лица на чија права одлука суда има одлучујући утицај, добију прилику да предоче суду своје аргументе и доказе. Кантонални суд није дао одговор на апелацију и није јасно зашто није позвао апеланта да учествује у поступку. Уставни суд сматра да је оваквим пропустом Кантонални суд онемогућио апеланта као заинтересовано лице да изнесе пред суд своје аргументе и доказе у предмету у ком се одлука директно тиче његових грађанских права, чиме је доведен у «знатно подређен положај» у односу на остале учеснике у управном спору. Апелантов положај је утолико тежи и неповољнији у односу на другу страну, јер он ни на једној инстанци, нити у поступку пред надлежним управним органима, нити у поступку ради извршења CRPC одлуке није учествовао, а што се види из нижестепених рјешења. На основу наведеног, Уставни суд сматра да је оваквим пропустом Кантонални суд прекршио принцип равноправности страна у поступку који је неодвојив елеменат права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске

конвенције (види Уставни суд, необјављена одлука број АП 307/06 од 18. октобра 2007. године).

29. На основу наведеног, Уставни суд закључује да је чињеница да апелант није учествовао у управном спору довела до повреде његовог права на правичан поступак у вези са чланом II/3e) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције.

30. У складу са утврђеном повредом у вези са правом на правично суђење, Уставни суд сматра да не мора даље да испитује апелантове наводе.

VIII. Закључак

31. Уставни суд сматра да постоји кршење права на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције кад суд у управном спору пропусти да достави тужбу заинтересованом лицу, како то прописује Закон о управним споровима, иако је одлука суда одлучујућа за грађанска права заинтересованог лица, будући да се на тај начин прекршио принцип равноправности страна у поступку који је неодвојив елеменат права на правично суђење.

32. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

33. С обзиром на одлуку Уставног суда у овом предмету, није неопходно да се посебно разматра апелантов предлог да се донесе привремена мјера.

34. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић

Predmet broj AP 1822/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija Hajre Karić podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-1275/05 od 11. aprila 2006. godine

Odluka od 27. februara 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 1822/06**, rješavajući apelaciju **Hajre Karić**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2. i člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudija

na sjednici održanoj 27. februara 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se apelacija Hajre Karić podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-1275/05 od 11. aprila 2006. godine, kao neosnovana.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Hajra Karić (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Tuzle, koju zastupa Tomislav Ljubić, advokat iz Tuzle, podnijela je 21. juna 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-1275/05, od 11. aprila 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine i Zijada Karića zatraženo je 21. decembra 2007. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Odgovore na apelaciju Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine i Zijad Karić dostavili su 3. i 14. januara 2008. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju dostavljeni su apelantici 8. februara 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelanticinih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelantica je sa mužem Nijazom Karićem (koji je poginuo 11. juna 1993. godine) i svojom maloljetnom djecom živjela u porodičnom domaćinstvu sa Jusufom Karićem (apelanticinim svekrom i ocem poginulog Nijaza Karića), nosiocem stanarskog prava na stanu koji se nalazi u Banovićima u ulici Husinske bune broj 5. Zajedno sa njima je stanovao i Zijad Karić, sin nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu, odnosno apelanticin djever.

7. Nakon smrti nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu Jusufa Karića, 3. novembra 1993. godine, apelantica je nastavila da živi sa svoje dvoje maloljetne djece u porodičnom domaćinstvu sa djeverom Zijadom Karićem. Rješenjem Sekretarijata za privredu i poslove uprave Općine Banovići (u daljnjem tekstu: Sekretarijat Općine) broj 04/1-372-527/93 od 3. novembra 1993. godine, apelantici je na privremeno korištenje ustupljen drugi stan (koji je koristila do 4. decembra 2001. godine, kada je stan vraćen prijeratnom nosiocu stanarskog prava).

8. Nakon što joj je dodijeljen drugi stan na korištenje, apelantica je 23. decembra 1993. godine zaključila sa Zijadom Karićem Sporazum u pisanoj formi, kojim je za nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu određen Zijad Karić, te su obje stranke Sporazum potpisale i svoje potpise ovjerile kod nadležne službe Općine Banovići 28. decembra 1993. godine. Na osnovu Sporazuma od 23. decembra 1993. godine Zijad Karić je zaključio Ugovor o korištenju predmetnog stana, broj 159/96 od 5. decembra 1996. godine, i broj

1179/99 od 6. decembra 1999. godine sa JSP za stambene poslove «Litvastan» Banovići, te Ugovor o kupoprodaji predmetnog stana sa «Autoremont» d.d. Banovići, koji je ovjerio Općinski sud u Banovićima (u daljnjem tekstu: Općinski sud) pod brojem Ov. I-375/2000, od 12. jula 2000. godine.

9. Apelantica je 21. decembra 2001. godine podnijela tužbu Općinskom sudu u Živinicama protiv Zijada Karića, kao prvotuženog, JSP «Litvastan» Banovići, kao drugotuženog, i «Autoremont» Banovići, kao trećetuženog, radi poništenja Ugovora o kupoprodaji predmetnog stana zaključenog između Zijada Karića i «Autoremont» d.d. Banovići, osporavajući istovremeno i pravnu valjanost zaključenog Sporazuma od 23. decembra 1993. godine i Ugovora o korištenju predmetnog stana broj 159/96 od 5. decembra 1996. godine.

10. Parnični postupak je okončan Presudom Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-1275/05 od 11. aprila 2006. godine, kojom je tužbeni zahtjev tužiteljice-apelantice odbijen, te tužiteljica-apelantica obavezana da prvotuženiku naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 1.550 KM. Vrhovni sud se, prije svega, pozvao na odredbu člana 22. Zakona o stambenim odnosima («Službeni list RBiH» br. 6/92, 8/92, 16/92, 13/94, 36/94, 9/95 i 33/95) prema kojoj, kada nosilac stanarskog prava umre ili iz drugih razloga trajno prestane da koristi stan, a članovi njegovog porodičnog domaćinstva nastave da koriste stan, ukoliko u stanu nije ostao bračni drug kao nosilac stanarskog prava, članovi porodičnog domaćinstva će sporazumno, između sebe, odrediti jedno lice za nosioca stanarskog prava i o tome obavijestiti davaoca stana na korištenje. Vrhovni sud je, primjenjujući ovu odredbu, ukazao da je u konkretnom slučaju neupitno da bračnog druga nema te da su sinovi nosioca stanarskog prava i snaha sa dvoje maloljetne djece živjeli sa nosiocem stanarskog prava, a da je sin poginuo prije očeve smrti. U takvoj situaciji zakonodavac je upravo ostavio mogućnost članovima porodičnog domaćinstva da, kada umre nosilac stanarskog prava, a nema bračnog druga, između sebe sporazumno odrede jedno lice za nosioca stanarskog prava. Preporučljivo je da sporazum između njih bude zaključen u pisanoj formi i da ga ovjeri nadležni organ uprave, odnosno nadležni sud. Upravo to su učinili tužiteljica i prvotuženi, kao snaha i djever, tj. kao članovi porodičnog domaćinstva umrlog oca, odnosno svekra. Kako nije sporno da su djeca tužiteljice maloljetna, onda ona nisu ni bila legitimisana da učestvuju u postupku sporazumijevanja ko će biti nosilac stanarskog prava, zbog čega sam sporazum jeste valjan. Nadalje, Vrhovni sud je smatrao irelevantnim da je pisani sporazum u vezi određivanja nosioca stanarskog prava sklopljen nakon proteka roka od tri mjeseca. Ovo zbog toga što odredba člana 22. stav 2. Zakona o stambenim odnosima predviđa

samo da će, ukoliko stranke ne postignu sporazum u roku od tri mjeseca, nadležni sud u vanparničnom postupku odrediti ko će biti nosilac stanarskog prava. Međutim, to nije prekluzivan rok ukoliko postoji sporazum stranaka. Vrijeme od tri mjeseca je predviđeno ukoliko postoji nesporazum između članova porodičnog domaćinstva koji može dovesti do posljedica, odnosno okolnosti koje zajednicu čine nepodnošljivom. Vrhovni sud je, također, ukazao da su motivi zaključivanja spornog Sporazuma irelevantni s pravne tačke gledišta. Ipak, ukoliko je apelantica bila u zabludi, mogla je u skladu sa Zakonom o obligacionim odnosima («Službeni list RBiH» br. 2/92, 13/93 i 13/94) pokrenuti postupak za poništenje Sporazuma, što ona nije učinila u zakonskim rokovima. Konačno, Vrhovni sud je odbio primijeniti pravni stav iz Rješenja tog suda broj Rev-93/00 od 17. augusta 2000. godine, prema kojem članovi porodičnog domaćinstva, koji u spornom periodu prestanu da koriste stan nosioca stanarskog prava jer su se uselili u drugi stan, ne gube status članova porodičnog domaćinstva u smislu člana 6. Zakona o stambenim odnosima, ukoliko moraju iseliti iz naknadno dodijeljenog stana, smatrajući ga neprimjenjivim na konkretan slučaj.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelantica smatra da je Vrhovni sud svojom presudom od 11. aprila 2006. godine arbitrarnim tumačenjem i primjenom materijalnog prava povrijedio njeno pravo na dom i na imovinu, zagarantovane čl. II/3.f) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), te članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelantica se u svojoj apelaciji poziva na Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima («Službene novine Federacije BiH» br. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99, 37/01 i 56/01), te smatra da je ovaj Zakon poništio *ex lege* sva stanarska prava i ugovore o korištenju stanova u periodu od 1. aprila 1992. do 7. februara 1998. godine, čime je poništeno i stanarsko pravo Zijada Karića. Samim tim, smatra apelantica, ništavi su i Ugovor o korištenju predmetnog stana broj 159/96 od 5. decembra 1996. godine i broj 1179/99 od 6. decembra 1999. godine, te Ugovor o kupoprodaji predmetnog stana sa «Autoremont» d.d. Banovići. Apelantica smatra da je, između ostalih, ovaj Zakon derogirao prijeratne zakone u vezi sa stanarskim pravima. Nadalje, apelantica se poziva na stav Vrhovnog suda iz Rješenja broj Rev-93/00 od 17. augusta 2000. godine i smatra ga primjenjivim u konkretnom slučaju. Konačno, navodi da je bila u bitnoj zabludi kada je

sklopila Sporazum u pisanoj formi kojim je za nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu određen Zijad Karić.

b) Odgovor na apelaciju

12. U svom odgovoru na apelaciju od 3. januara 2008. godine Vrhovni sud navodi da je pobijana odluka u skladu sa domaćim propisima, te da nije došlo do povrede Ustava Bosne i Hercegovine.

13. U svom odgovoru na apelaciju od 14. januara 2008. godine Zijad Karić, također, smatra da je pobijana presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine zakonita i ustavna. Nadalje navodi da Sporazum u pisanoj formi od 23. decembra 1993. godine sa Zijadom Karićem, kojim je za nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu određen Zijad Karić, nema mane volje iz člana 21. Zakona o obligacionim odnosima, te da je on zaključen dobrovoljno, a da su prošli rokovi za njegovo pobijanje. Također navodi da je apelantica dobila 15.000 KM nepovratnih sredstava za rješavanje stambenog pitanja te je, u vezi s tim, dostavio dokaz. Zijad Karić ističe da apelantica nije podnijela nikada zahtjev za povrat stana u posjed u skladu sa Zakonom o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Na kraju ističe da se predmetni postupak tiče pobijanja zakonitosti Sporazuma, a ne apelanticinih uvjeta za sticanje stanarskog prava, zbog čega apelantica nema zaštićen imovinski interes u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju ili «dom» u smislu člana 8. Evropske konvencije.

V. Relevantni propisi

Zakon o stambenim odnosima («Službeni list RBiH» br. 14/84, 12/87, 36/89 i 2/93, te «Službene novine FBiH» br. 11/98, 38/98 i 19/99) u relevantnom dijelu glasi:

«Član 22.

[...] Ako članovi porodičnog domaćinstva u roku od tri mjeseca ne postignu sporazum iz prethodnog stava nadležni sud će u vanparničnom postupku na zahtjev članova porodičnog domaćinstva ili davaoca stana na korištenje, odrediti koji će član porodičnog domaćinstva biti nositelj stanarskog prava vodeći računa o materijalnom i zdravstvenom stanju svakog člana domaćinstva kao i drugim okolnostima. [...]».

VI. Dopustivost

14. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

15. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

16. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-1275/05 od 11. aprila 2006. godine, protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantica je primila 19. maja 2006. godine, a apelacija je podnesena 21. juna 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

17. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VI. Meritum

18. Apelantica pobija navedenu presudu, tvrdeći da su joj tom presudom povrijeđena prava na dom i na imovinu, zagarantovana čl. II/3.f) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 8. Evropske konvencije, te članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Ustavni sud će prvo razmotriti da li je došlo do povrede apelanticinog prava na «dom» iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije.

Pravo na poštivanje doma

Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana što uključuje:

(…)

f) Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku.»

Član 8. Evropske konvencije glasi:

«1. Svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje, sprečavanja nereda ili sprečavanja zločina radi zaštite zdravlja i morala, ili zaštite prava i sloboda drugih.»

19. Ustavni sud podsjeća da je svrha člana 8. Evropske konvencije zaštita pojedinca od proizvoljnog miješanja vlasti u njegova prava garantirana ovim članom (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Kroon protiv Holandije*, presuda od 27. oktobra 1994. godine, serija A, broj 297-C). Pri određivanju radi li se u konkretnom slučaju o povredi člana 8. Evropske konvencije prvenstveno se mora utvrditi predstavlja li sporni stan apelantičin «dom» u smislu značenja stava 1. člana 8. Evropske konvencije i predstavlja li osporena odluka «miješanje» javnih vlasti u poštivanje apelantičinog «doma». Drugo, da bi «miješanje» bilo opravdano mora biti «u skladu sa zakonom». Ovaj uvjet zakonitosti se, u skladu sa značenjem termina Evropske konvencije, sastoji iz više elemenata: (a) miješanje mora biti zasnovano na domaćem ili međunarodnom zakonu; (b) zakon o kojem je riječ mora biti primjereno dostupan tako da pojedinac bude primjereno upućen na okolnosti zakona koje se mogu primijeniti na dati predmet i (c) zakon također mora biti formuliran sa odgovarajućom tačnošću i jasnoćom da bi se pojedincu dozvolilo da prema njemu prilagodi svoje postupke (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 26. aprila 1979. godine, serija A, broj 30, stav 49). U slučaju da se ispostavi da je to «miješanje» u skladu sa zakonom i tada može predstavljati povredu člana 8. Evropske konvencije ako se smatra da ono nije «neophodno» da bi se postigao jedan od zakonitih ciljeva iz stava 2. člana 8. Evropske konvencije. Neophodno u ovom kontekstu znači da «miješanje» odgovara «pritiscima društvenih potreba» i da postoji razumna relacija proporcionalnosti između miješanja i zakonitog cilja kojem se teži (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Niemietz protiv Njemačke,* presuda od 16. decembra 1992. godine, serija A, broj 251).

20. Prema tome, prvo pitanje na koje Ustavni sud mora dati odgovor jeste da li se predmetni «spor» tiče prava apelantice na «dom».

21. Nema sumnje za Ustavni sud da je apelantica bila član porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava Jusufa Karića, koji je umro 3. novembra 1993. godine. Isti dan kada je umro Jusuf Karić, apelantica je dobila drugi stan na korištenje. Apelantica je naknadno, 23. decembra 1993. godine, uprkos činjenici da je dobila drugi stan na korištenje, zaključila sa Zijadom Karićem Sporazum, u pisanoj formi, kojim je za nosioca stanarskog prava na spornom stanu određen Zijad Karić. Ugovor je ovjeren kod nadležnog suda. Apelantica je, zbog primjene tzv. «imovinskih zakona», morala da iseli iz stana koji joj je dodijeljen 3. novembra 1993. godine, jer je taj stan vraćen prijeratnom nosiocu stanarskog prava. Apelantica je iselila iz toga stana, dok se u svoj «prijeratni» stan nije mogla vratiti, jer je Zijad Karić, u međuvremenu, proglašen nosiocem stanarskog prava, otkupio ga u skladu sa relevantnim propisima, te uskratio faktički i pravno mogućnost vraćanja apelantice i njene djece u predmetni stan. Stoga je apelantica pred redovnim sudom pokrenula postupak radi poništenja Ugovora o kupoprodaji predmetnog stana zaključenog između Zijada Karića i «Autoremonta» d.d. Banovići, osporavajući istovremeno i pravnu valjanost zaključenog Sporazuma od 23. decembra 1993. godine i Ugovora o korištenju predmetnog stana broj 159/96 od 5. decembra 1996. godine, sve s ciljem povratka u taj stan i uspostavljanja stanja kakvo je bilo prije njenog iseljenja.

22. Ustavni sud podsjeća da Aneks 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini propisuje pravo svih izbjeglica i raseljenih lica da se slobodno vrate u svoje domove. Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima u članu 3. stav 2. propisuje da se izbjeglicom i raseljenim licem ima smatrati svaka osoba koja je napustila svoj stan u periodu od 30. aprila 1991. do 4. aprila 1998. godine. Ovo je neoboriva pravna presumpcija. Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ne dozvoljava niti jednom organu da ulazi u razloge napuštanja stana ili razloge povratka u svoj prijeratni stan. Jedina relevantna činjenica koju organi smiju da utvrđuju jeste je li neko bio «nosilac stanarskog prava» 30. aprila 1991. godine. Pri tome, tumačenje pojma «nosilac stanarskog prava» mora biti u duhu Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, a ne samo Zakona o stambenim odnosima (vidi, naprimjer, Dom za ljudska prava, Odluka o prihvatljivosti i meritumu CH/02/12421, *Kulovac protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, od 6. februara 2003. godine, tačka 39). Pravo na povrat ima, kako nosilac stanarskog prava tako i član domaćinstva nosioca stanarskog prava (član 3. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima). Upravo na liniji ovih odredbi leži i praksa Vrhovnog suda iz Rješenja broj Rev-93/00 od 17. augusta 2000. godine.

23. S obzirom na navedeno apelantica, koja je napustila svoj dom 1993. godine, a uživala je status člana domaćinstva nosioca stanarskog prava, smatra se «raseljenim licem» u smislu Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, te, kao takva, ima pravo na povrat svoga stana. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će tretirati stan u Banovićima, u ulici Husinske bune broj 5, kao njen «dom» u smislu člana 8. Evropske konvencije.

24. Ustavni sud mora, nadalje, da ispita jesu li se nadležne vlasti Federacije Bosne i Hercegovine umiješale u poštivanje apelantičinog prava na «dom». Vrhovni sud je svojom konačnom presudom odlučio da odbije apelanticinu tužbu, te, između ostalog, odlučio da ona nema pravo na povrat u posjed stana koji se smatra njenim domom, niti ima pravo da pobija pravne akte iz tačke 9. ove Odluke. Prema tome, neupitno je da je ovom presudom apelantici uskraćeno pravo na dom, te da su se javne vlasti «umiješale» u njeno pravo na «dom».

25. Kao što je navedeno, da bi «miješanje» bilo opravdano mora biti «u skladu sa zakonom».

26. Član 4. *et sequ*. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima propisuje, s jedne strane, proceduru na osnovu koje se vrši povrat stana, a, s druge strane, institucionalni okvir za garantovanje provedbe prava i obaveza iz tog Zakona. Tako, član domaćinstva nosioca stanarskog prava kojem se iz bilo kojeg razloga sprečava ulazak u njegov «prijeratni» stan ima pravo tražiti povrat u posjed stana, te uspostavljanje stanja kakvo je bilo 30. aprila 1991. godine. Nadležni organ za odlučivanje o tom pitanju jeste općinski organ uprave nadležan za stambene poslove.

27. Dakle, apelantica je, kao «privremeni korisnik» u smislu člana 2. stav 3. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, morala da napusti svoj stan koji je dobila u toku 1993. godine. Istovremeno, stupanjem na snagu toga Zakona mogla je biti svjesna da ima pravo na povrat u svoj «prijeratni» stan, te da činjenica potpisivanja Sporazuma o određivanju nosioca stanarskog prava, kao i pravne radnje koje je naknadno preduzeo Zijad Karić, ne igraju pravnu ili faktičku ulogu u tom smislu. Ipak, apelantica nije pokrenula upravi postupak povrata u posjed svoga stana u svojstvu člana domaćinstva u skladu sa relevantnim odredbama Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Nasuprot tome, ona je pokrenula sudski postupak radi poništenja ugovora i, kako to iz izreke prvostepene presude proizilazi, brisanja Zijada Karića kao vlasnika predmetnog stana i nosioca stanarskog prava, te povrata u posjed spornog stana. Prema

tome, očigledno je da je apelantica propustila da pokrene zakonom propisanu proceduru unutar koje bi štitila svoje pravo na «dom». S druge strane, Ustavni sud naglašava da se apelantica u pokrenutom sudskom postupku ne može pozivati na zakonska rješenja propisana Zakonom o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, jer se ona mogu isticati samo u postupku «povrata stana» pred nadležnim upravnim organima.

28. S obzirom da je apelantica propustila da iskoristi jedini zakonom propisani «efektivan pravni lijek» (postupak povrata stana u posjed u svojstvu člana domaćinstva nosioca stanarskog prava) da se vrati u svoj dom iz 1993. godine, za Ustavni sud se gubi pravni interes da apelantica traži poništenje Ugovora o kupoprodaji predmetnog stana zaključenog između Zijada Karića i «Autoremonta» d.d. Banovići, zaključenog Sporazuma od 23. decembra 1993. godine i Ugovora o korištenju predmetnog stana broj 159/96 od 5. decembra 1996. godine.

29. Čak i zanemarujući zaključak u vezi sa pravnim interesom apelantice iz prethodne tačke ove Odluke, Ustavni sud podržava stav Vrhovnog suda da je apelantica propustila rokove za pokretanje parničnog postupka radi pobijanja pravne valjanosti Sporazuma od 23. decembra 1993. godine, na osnovu kojeg je Zijad Karić zaključio Ugovor o korištenju predmetnog stana broj 159/96 od 5. decembra 1996. godine, te, nakon toga, i Ugovor o kupoprodaji predmetnog stana. Naime, Vrhovni sud je zaključio da apelantica tvrdi da je bila u zabludi kada je potpisala Sporazum. Prema tome, radilo bi se o rušljivom ugovoru zbog mane volje. Prema Zakonu o obligacionopravnim odnosima, Vrhovni sud je pravilno zaključio da je rok za zahtjev da se poništi rušljivi ugovor, kako onaj subjektivni od godinu dana, tako i onaj objektivni od tri godine od zaključenja, protekao (član 117). Ovi rokovi su protekli bez obzira da li su zastarni rokovi tokom ratnih okolnosti u Bosni i Hercegovini tekli ili ne, jer je tužba podnesena 21. decembra 2001. godine, a Sporazum je potpisan u 1993. godini.

30. Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud dao jasno i razložno obrazloženje, prema kojem zaključeni Sporazum nije ništav (proglašen *ex lege* ništavim) u smislu Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Naime, član 2. stav 3. navedenog Zakona propisuje da svako «stanarsko pravo ili ugovor o korištenju […] stana u skladu sa ovim zakonom zaključen u periodu od 1. aprila 1992. godine do 7. februara 1998. godine prestaje da važi.» Međutim, upravo riječi «u skladu sa ovim zakonom» ukazuju na to da se odredba odnosi samo na stanarska prava ili ugovore o korištenju koji su stečeni na osnovu primjene propisa iz člana 1. stav 1. ovog zakona. Zijad Karić je stekao stanarsko pravo

isključivo primjenom Zakona o stambenim odnosima, koji, kako Vrhovni sud pravilno utvrđuje, u ovoj situaciji nije derogiran.

31. Da li bi ovakvo tumačenje bilo primjenjivo da je apelantica u svojstvu «raseljenog lica» podnijela nadležnom organu zahtjev da se vrati u svoj dom, hipotetičko je pitanje i Ustavni sud ga neće razmatrati.

32. Na osnovu navedenog, Ustavni sud zaključuje da je «miješanje» Vrhovnog suda u apelanticino pravo na «dom» bilo zakonito.

33. S obzirom na ovaj zaključak Ustavni sud bi, konačno, morao ispitati jesu li primijenjene zakonske odredbe donesene u «javnom interesu», te neophodne da bi se postigao jedan od zakonitih ciljeva iz stava 2. člana 8. Evropske konvencije. Ustavni sud, međutim, nema sumnje da su odredbe Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, odredbe Zakona o obligacionim odnosima koje propisuju rokove zastarijevanja prava na pobijanje pravne valjanosti obligacionopravnih ugovora donesene u «javnom interesu», prije svega, efikasnog okončanja postupka povrata izbjeglica i raseljenih lica, te funkcionisanja pravnog sistema (uporedi, naprimjer, odluke Ustavnog suda AP 4/05 od 27. maja 2005. godine, tačka 45; AP 1/03 od 15. juna 2004. godine, tačka 26; U 71/03 od 15. juna 2004. godine, tačka 29; U 49/02 od 28. novembra 2003. godine, tačka 38. i dalje).

34. U zaključku Ustavni sud nalazi da apelanticino pravo garantirano članom II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 8. Evropske konvencije nije povrijeđeno.

Ostali navodi iz apelacije

35. U svjetlu zaključka u pogledu apelanticinog prava iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije neophodno posebno razmatrati ostale navode iz apelacije u pogledu kršenja prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

36. Ne postoji povreda prava na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije kada apelantica, kao bivši član domaćinstva nosioca stanarskog prava, koja se prema Zakonu o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima može tretirati kao «raseljeno lice», nije pokrenula postupak povrata u stan u skladu sa Zakonom

o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, čime je izgubila pravo na «dom», a time i pravni interes da pobija status nosioca stanarskog prava trećeg lica na tom stanu. Nadalje, i da ima pravni interes, s obzirom da je potpisnica sporazuma o određivanju nosioca stanarskog prava na stanu koji je bio njen dom, pravnu valjanost sporazuma mogla je pobijati samo u skladu sa rokovima propisanim Zakonom o obligacionim odnosima, koje je propustila.

37. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

38. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Predmet broj AP 2310/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija Nedžada Ferhatovića podnesena zbog nedonošenja odluke u razumnom roku u postupku koji je okončan Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž:218/03 od 21. travnja 2006. godine

Odluka od 27. veljače 2008. godine

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 2310/06**, rješavajući apelaciju **Nedžada Ferhatovića**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Valerija Galić, dopredsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 27. veljače 2008. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Nedžada Ferhatovića.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, te članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u odnosu na pravo na donošenje odluke u razumnom roku u postupku koji je okončan Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž:218/03 od 21. travnja 2006. godine.

Nalaže se Kantonu Sarajevo da Nedžadu Ferhatoviću u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke isplati iznos od 1700 KM na ime nematerijalne štete zbog nedonošenja sudske odluke u razumnom roku, sukladno članku 76. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Nalaže se Kantonu Sarajevo da obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Nedžad Ferhatović (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojega zastupa Mustafa Bračković, odvjetnik iz Sarajeva, podnio je 31. srpnja 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog nedonošenja odluke u razumnom roku u postupku koji je okončan Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Gž:218/03 od 21. travnja 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda, Općinskog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) i tuženog «Bosna auto» d.d. Sarajevo, zatražena je 21. lipnja 2007. odnosno 22. lipnja 2007. godine dostava odgovora na apelaciju.

3. Odgovore na apelaciju su dostavili Općinski sud 13. srpnja 2007. godine, Kantonalni sud 11. srpnja 2007. godine i tuženi «Bosna auto» d.d. Sarajevo 11. srpnja 2007. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnoga suda, odgovori Kantonalnog suda, Općinskog suda i tuženoga «Bosna auto» d.d. Sarajevo su dostavljeni apelantu 8. veljače 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata podastrtih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelant je 29. travnja 1988. godine pred Osnovnim sudom u Sarajevu, sada Općinski sud (u daljnjem tekstu: Osnovni sud), pokrenuo parnični postupak protiv tuženog SOUR «Feroelektro» RO «Bosna auto» OOUR «Promet» Sarajevo (sada «Bosna auto» d.d.

Sarajevo) (u daljnjem tekstu: tuženi) radi naknade štete koja je nastala za apelanta jer je isplatio veći iznos kupovne cijene za auto kojega mu je tuženi prodao. U tužbi je kao vrijednost spora naveden iznos od 1.512.110,00 dinara. Apelant je u tužbi naveo da je tuženi isporuku prodatih auta vršio mimo redoslijeda prijama uplata kupcima, zbog čega je apelant morao izvršiti doplatu razlike za kupljeni auto koju inače ne bi bio dužan platiti u navedenom iznosu da je tuženi postupio po ugovorenom redoslijedu isporuke. Apelant je također zatražio i isplatu pravilno obračunatih kamata na traženi iznos.

7. U postupku po apelantovoj tužbi Osnovni sud je prvo ročište održao 30. svibnja 1988. godine kada je apelant predao u spis svu relevantnu dokumentaciju i određeno je da će vještak financijske struke provesti vještačenje glede osnova i visine tužbenoga zahtjeva. U 1988. godini su održana još tri ročišta na koja je apelant pristupio a tuženi, iako uredno obaviješten, nije pristupio. Samo je jedno ročište provedeno u izočnosti tuženoga, i to 2. studenoga 1988. godine, koje je odgođeno kako bi tuženi dostavio sudu određene podatke.

8. Naredno ročište pred Osnovnim sudom je održano 27. veljače 1989. godine i to iznova, zbog izmjene u sastavu vijeća, a odgođeno je zbog pozivanja vještaka, kao i naredna dva ročišta od 4. travnja i 16. svibnja na kojima su obje stranke bile nazočne. U 1989. godini je održano pet ročišta na kojima je apelant bio nazočan, a tuženi nije bio nazočan na dva ročišta. Jedno od navedenih ročišta je odgođeno na apelantov prijedlog, a na ostalim je ročištima sud provodio dokazni postupak, dok je na ročištu od 19. prosinca zaključena rasprava i donesena Presuda broj P-1514/88 kojom je apelantov tužbeni zahtjev odbijen. Apelant je 15. siječnja 1990. godine podnio priziv i dopunu priziva na presudu Osnovnog suda.

9. Viši sud u Sarajevu je Presudom broj Gž-1124/91 od 2. veljače 1994. godine uvažio apelantov priziv, ukinuo prvostupanjsku presudu i vratio predmet na ponovni postupak.

10. Ponovni postupak pred Osnovnim sudom je nastavljen 1996. godine, a predmet je dobio novi broj, Mal-120/95. U veljači 1996. godine Osnovni je sud održao dva ročišta od kojih na jedno apelant nije pristupio, zbog čega je ročište odgođeno. Na naredna tri ročišta, koja su održana u ožujku i travnju iste godine, nije pristupio tuženi zbog čega su ročišta odgađana.

11. Postupak je na ročištu od 6. svibnja 1996. godine vođen iznova zbog izmjene suca koji je sudio kada je ročište odgođeno kako bi se pozvao vještak da preuzme spis zbog davanja

nalaza i mišljenja. Slijedeće ročište je održano 30. rujna 1998. godine, a odgođeno je jer tuženi nije pristupio ročištu, dok na ročište od 9. prosinca 1998. godine nisu pristupile obje stranke.

12. Na ročištu od 4. veljače 1999. rasprava je vođena iznova, zbog izmjene suca koji je sudio. Na istom je ročištu doneseno rješenje o provedbi vještačenja i određen je vještak financijske struke, te je ročište prema tomu odgođeno. Tuženi nije pristupio na ročište od 15. rujna 1999. godine zbog čega je ročište odgođeno, dok je na ročištu o 23. studenoga vođen dokazni postupak i sud je odredio da vještak dopuni nalaz i mišljenje. Na ročište od 18. travnja 2000. godine tuženi nije pristupio zbog čega je ročište odgođeno, a tuženom naloženo da se izjasni o nalazu i mišljenju vještaka i kamatnom listu. U 2000. godini sud je održao pet ročišta na kojima su obje strane bile nazočne, ali su ročišta odgađana zbog osiguravanja nazočnosti predloženih svjedoka. Na ročište od 30. siječnja 2001. godine svjedoci su pristupili, kao i vještak, ali je ročite odgođeno jer tuženi nije pristupio. U 2001. godini su održana još četiri ročišta na kojima je apelant bio nazočan, ali su ročišta odgađana zbog izočnosti tuženog, odnosno nedolaska svjedoka. Glavna rasprava u postupku je zaključena 3. listopada 2001. godine, ali je potom ponovno otvorena zbog dopune dokaznog postupka. Dokazni je postupak tako ponovno nastavljen na narednim ročištima koja su održana u 2002. godini, i to 30. siječnja, 26. ožujka, 15. svibnja, 4. srpnja i 18. rujna, na kojima je apelant bio nazočan dok tuženi na tri ročišta nije pristupio. Na posljednjem ročištu, od 18. rujna 2002. godine, Općinski je sud (ranije Osnovni sud) donio Presudu broj P-2286/02, kojom je tuženog obvezao da apelantu isplati iznos od 1682,64 KM sa zakonskom zateznom kamatom po stopi 1 Zakona o visini stope zatezne kamate počevši od 23. travnja 2001. godine pa do isplate i da mu nadoknadi troškove postupka u iznosu od 1228,20 KM. Tuženi je 15, studenoga 2002. godine, podnio priziv protiv presude Općinskoga suda, a apelant je priziv podnio 26. studenoga 2002. godine.

13. Kantonalni je sud Presudom broj Gž:218/03 od 21. travnja 2006. godine uvažio priziv tuženog i preinačio prvostupanjsku presudu tako što je tuženi obvezan apelantu isplatiti iznos od 0,1 KM sa zakonskom zateznom kamatom prema Zakonu o visini stope zatezne kamate počevši od 23. travnja 2001. godine pa do isplate. Apelant je presudom obvezan tuženome nadoknaditi troškove postupka u iznosu od 627 KM. Apelantov je priziv odbijen kao neutemeljen. Kantonalni je sud zaključio da je ukupna visina koju je tuženi dužan isplatiti apelantu 1.432.836,00 dinara, ali da je primjenom načela monetarnog nominalizma iznos nakon pretvaranja iz dinara u konvertibilne marke 0,1432836 KM. Prema tome sud je zaključio da je apelant u ovoj parnici uspio u neznatnom dijelu zahtjeva, zbog čega je dužan tuženome naknaditi troškove postupka.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelant je naveo da je došlo do povrede njegovoga prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), te prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju zbog nerazumno dugog trajanja postupka pred redovitim sudovima po njegovoj tužbi, jer je od podnošenja tužbe do pravomoćnoga okončanja postupka proteklo 17 godina 11 mjeseci i 342 dana. Apelant se pozvao na presudu Europskoga suda za ljudska prava u predmetu *Zanghi protiv Italije* (presuda od 19. veljače 1991. godine, serija A, broj 194, stavak 21) i stav prema kojemu je dužnost države organizirati svoj pravni sustav tako da omogući sudovima povinovati se zahtjevima i uvjetima Europske konvencije, a također se pozvao i na praksu Ustavnoga suda u predmetima u kojima je utvrđena povreda prava na pravično suđenje zbog nerazumno dugog trajanja postupka. U apelaciji je, u konačnici, navedeno da je nerazumno dugo trajanje postupka imalo za posljedicu to da apelant, unatoč uspjehu u sporu, bude obvezan tuženome nadoknaditi troškove postupka, i da je dovelo do obezvređivanja njegovog potraživanja zbog različitih monetarnih intervencija države tako da je njegovo potraživanje, koje je na dan podnošenja tužbe vrijedilo 1682,64 DEM, u konačnici obezvrijeđeno na iznos od 0,1 KM. Apelant je zatražio naknadu materijalne i nematerijalne štete koju je pretrpio zbog nerazumno dugog vođenja ovog parničnog postupka.

b) Odgovor na apelaciju

15. Kantonalni je sud naveo da ističe da pred tim sudom nije bilo kršenja prava navedenih u apelaciji i predložio je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

16. Općinski je sud naveo da na dugo trajanje postupka nije utjecalo nepostupanje toga suda jer se iz raspravnih zapisnika može vidjeti da je postupak vođen sukladno odredbama Zakona o parničnome postupku. Također je navedeno da je sam apelant tek podneskom od 23. travnja 2001. godine precizirao tužbeni zahtjev i pravilno označio tuženog, što je svakako utjecalo na duljinu trajanja postupka.

17. Tuženi je naveo da ostaje u cijelosti kod svih navoda iznesenih u sudskome postupku.

V. Relevantni propisi

18. **Zakon o parničnom postupku** («Službene novine Federacije BiH» br. 42/98 i 3/99) u relevantnom dijelu glasi:

«Članak 10.

Sud je dužan nastojati postupak provesti bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zlouporabu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Članak 426.

U postupku u parnicama iz radnih odnosa, a osobito pri određivanju rokova i ročišta, sud će uvijek obraćati osobitu pozornost na potrebu žurnoga rješavanja radnih sporova.»

19. **Zakon o parničnom postupku** («Službene novine Federacije BiH» br. 53/03, 73/05 i 19/06)

«Članak 10.

Sud je dužan provesti postupak bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zlouporabu prava koja strankama pripadaju u postupku.»

VI. Dopustivost

20. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovome Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

21. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnoga suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojega je koristio.

22. U konkretnom slučaju apelacija je podnesena zbog nedonošenja odluke u razumnome roku u postupku koji je okončan Presudom Kantonalnog suda broj Gž:218/03 od 21. travnja 2006. godine. Ovu je presudu apelant primio 2. lipnja 2006. godine, a apelacija je podnesena 31. srpnja 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16.

stavak 1. Pravila Ustavnoga suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnoga suda, jer nije očevidno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojega apelacija nije dopustiva.

23. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnoga suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

24. Apelant smatra da je zbog nedonošenja odluka u razumnome roku u postupku koji je okončan pobijanom presudom došlo do povrede njegovoga prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

a) Pravo na pravično suđenje – suđenje u razumnom roku

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnome dijelu glasi:

«Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode ovog članka, stavak 2, što uključuje:

[...]

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke».

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

«1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]»

a.a) Relevantni principi

25. Prema konzistentnoj praksi Europskoga suda i Ustavnoga suda, razumnost duljine trajanja postupka mora se promatrati u svjetlu okolnosti pojedinoga predmeta, vodeći računa o kriterijima ustrojenim sudskom praksom Europskoga suda, a osobito o složenosti predmeta, ponašanju strana u postupku i mjerodavnoga suda ili drugih javnih vlasti, te o

značaju koji konkretna pravna stvar ima za apelanta (vidi Europski sud, *Mikulić protiv Hrvatske*, aplikacija broj 53176/99 od 7. veljače 2002. godine, Izvješće broj 2002-I, stavak 38).

26. Osim toga, prema praksi Europskoga i Ustavnoga suda, veliki broj predmeta u radu nije valjano opravdanje za prekomjerno odugovlačenje postupka, a stalno vraćanje odluke na ponovno suđenje može pokazati postojanje ozbiljnih nedostataka u organizaciji sudskog sustava (vidi Europski sud, *Probmeier protiv Njemačke*, presuda od 1. srpnja 1997. godine, stavak 64, Izvješća 1997-IV).

27. Konačno, Europski je sud ukazao da je potrebna osobita marljivost mjerodavnih vlasti u svim predmetima koji se tiču osobnoga statusa i svojstva, a da je ovaj zahtjev osobito važan u državama u kojima domaći zakon propisuje da određeni sudski postupci imaju žuran karakter (vidi Europski sud, *Borgese protiv Italije*, presuda od 26. veljače 1992. godine, serija A broj 228-B, stavak 18).

a.b) Razdoblje koje se uzima u obzir

28. Ustavni sud opaža da je postupak po apelantovoj tužbi pokrenut 1988. godine. Međutim, razdoblje koje *ratione temporis* ulazi u nadležnost Ustavnog suda ne počinje tada, već 14. prosinca 1995. godine, kao nadnevka na koji je Ustav Bosne i Hercegovine stupio na pravnu snagu. Međutim, u ocjenjivanju razumnosti duljine postupka na koji se apelant žali, Ustavni će sud uzeti u obzir stadij postupka dosegnut do 14. prosinca 1995. godine (*loc. cit*., presuda *Mikulić,* stavak 37). U svezi navedenoga, Ustavni sud opaža da je u vrijeme od kad je zasnovana nadležnost Ustavnoga suda postupak trajao sedam godina, a uzimajući u obzir stadij postupka dosegnut od dana zasnivanja nadležnosti Ustavnog suda, postupak je trajao nepunih 18 godina.

a.c) Analiza razumnosti trajanja postupka

29. U konkretnom se slučaju radi o parničnom postupku radi naknade štete. Iako je Općinski sud radi utvrđivanja relevantnih činjenica proveo vještačenje financijske struke i saslušao dva svjedoka, Ustavni sud smatra da se nije radilo o posebice složenome postupku.

30. Ustavni je sud ustvrdio da je Osnovni sud, nakon što je predmet vraćen na ponovni postupak (2. veljače 1994. godine), prvo ročište održao u veljači 1996. godine. Sve do zaključenja glavne rasprave, odnosno donošenja presude 18. rujna 2002. godine, sud

je redovito zakazivao ročišta ali ih je odgađao najčešće zbog nedolaska tuženog ili nemogućnosti suda da osigura dolazak vještaka, odnosno svjedoka. Dakle, iako se čini da je sud bio aktivan to je samo prvobitni utisak jer aktivnost suda ne smije biti samo formalna nego i suštinska. Redovito zakazivanje ročišta bez nekoga suštinskog ishoda ročišta gotovo da se može izjednačiti i sa neodržavanjem ročišta. Tijekom postupka pred prvostupanjskim sudom tri puta je postupak vođen iznova zbog izmjene suca koji sudi ili izmjene u sastavu vijeća, što je značajno utjecalo na duljinu postupka, a isključivo se može staviti na teret redovitom sudu. Čak i kada su se stekli uvjeti da se dokazni postupak okonča i donese odluka, barem na ročištu u siječnju 2001. godine, kada su bili nazočni svjedoci i vještak, prvostupanjski je sud ročište odgodio zbog izočnosti tuženoga i tako dodatno produljio prvostupanjski postupak za još skoro dvije godine. Općinski je sud presudu donio u rujnu 2002. godine, dok je presuda po prizivu donesena u travnju 2006. godine. Kantonalni sud, u odgovoru na apelaciju, nije dao nikakvo obrazloženje u svezi činjenice da je postupak po prizivu pred tim sudom trajao tri i pol godine, odnosno za takvo odugovlačenje postupka nema nikakvoga razumnog opravdanja.

31. Što se tiče apelantovog doprinosa duljini postupka, Ustavni je sud ustvrdio da u tijeku postupka pred prvostupanjskim sudom apelant nije bio nazočan na tri ročišta od kojih je samo jedno odgođeno isključivo zbog njegove izočnosti, a dva zbog toga što nijedna strana nije bila nazočna zbog neuredne dostave. Nadalje, apelant je samo jednom tražio odgodu ročišta zbog zdravstvenih razloga. Općinski je sud u odgovoru naveo da je apelant tek u travnju 2001. precizirao tužbeni zahtjev pa je na taj način doprinio duljini postupka, što se ne može prihvatiti jer je već do tada postupak trajao ukupno 12 godina, a preciziranje se odnosilo samo na naziv tuženoga koji je, obzirom na duljinu postupka, promijenio registraciju i svoje ime. Dakle, u razdoblju od 12 godina prvostupanjski je sud imao mogućnost okončati postupak jer su za to postojale sve procesne i materijalne pretpostavke pa apelant ne bi bio niti doveden u situaciju da 12 godina nakon podnošenja tužbe mora tužbu precizirati. Općenito se može zaključiti da je apelantov doprinos duljini postupka zanemariv. Što se tiče postupka po prizivu apelant je u svojoj apelaciji naveo da je Kantonalnom sudu poslao niz urgencija i molbi za žurnijim rješavanjem predmeta, što nije pobijano u odgovoru na apelaciju. Iz iznesenoga se može zaključiti da ne samo da on nije doprinio duljini postupka pred ovim sudom općenito, nego je bio i aktivan u svojoj namjeri da se postupak po njegovoj tužbi okonča u razumnome roku.

32. Cijeneći sve navedeno, kao i kriterije koji su navedeni u stavku 25. ove odluke, uključujući zaključak o složenosti predmeta, njegov status 14. prosinca 1995. godine odnosno ukupnu duljinu postupka od nepunih 18 godina, kao i ponašanje prvostupanjskog

i drugostupanjskog suda i ponašanje apelanta, Ustavni sud smatra da duljina postupka ne zadovoljava zahtjev «razumnosti» iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te da postoji kršenje prava na «suđenje u razumnome roku» kao jednom od elemenata prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

a.d) Pitanje naknade nematerijalne štete

33. Apelant je zatražio da se naknadi šteta zbog duljine trajanja parničnoga postupka. Prema članku 76. stavak 2. Pravila Ustavnoga suda, Ustavni sud može iznimno, na apelantov zahtjev, odrediti naknadu za nematerijalnu štetu. Međutim, Ustavni sud podsjeća da, za razliku od postupka pred redovitim sudovima, naknadu nematerijalne štete određuje u simboličnom smislu u posebnim slučajevima kršenja zagarantiranih ljudskih prava i sloboda.

34. Prigodom odlučivanja o apelantovom zahtjevu za naknadom nematerijalne štete Ustavni sud upućuje na prije utvrđeno načelo određivanja visine naknade štete u ovakvim slučajevima (vidi Ustavni sud, Odluku broj *AP 938/04* objavljenu u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 20/06, st. 48-51). Prema utvrđenome načelu, apelantu bi za svaku godinu odgode donošenja odluke trebalo isplatiti iznos od približno 150,00 KM, a ukoliko se radi o žurnome postupku, iznos od 300,00 KM. Imajući u vidu činjenicu da je dio parničnoga postupka po apelantovoj tužbi koji ulazi u okvir nadležnosti Ustavnoga suda *ratione temporis* trajao nepunih 11 godina, apelantu se određuje naknada u visini od 1700 KM. Ovaj je iznos apelantu, obzirom na sjedište Općinskoga i Kantonalnoga suda, dužan isplatiti Kanton Sarajevo u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke.

b) Pravo na imovinu

35. Apelant je naveo da je zbog nerazumno dugoga trajanja parničnoga postupka došlo do povrede i njegovoga prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode ovog članka, stavak 2, što uključuje:

[...]

(k) Pravo na imovinu.»

Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

«Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.»

36. Apelant je naveo da je do povrede njegovoga prava na imovinu došlo zbog toga što je postupak pred redovitim sudovima trajao nerazumno dugo tako da je, zbog različitih monetarnih intervencija države (inflacije, denominacije i promjene valute - BH dinar u KM), vrijednost potraživanja potpuno obezvrijeđena i svedena na iznos od 0,1 KM a apelant obvezan na plaćanje troškova u značajno većem iznosu.

37. U odgovoru na pitanje ima li apelant imovinu koja uživa zaštitu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, ukazuje na konzistentnu praksu Europskoga suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) i vlastitu jurisprudenciju, prema kojoj «imovina» u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju može biti ili «postojeća imovina» ili «dobra» uključujući i potraživanja u odnosu na koja osoba ima bar «legitimno očekivanje» da će ih realizirati (vidi Europski sud, *Jantner protiv Slovačke,* presuda od 4. ožujka 2003. godine, aplikacija broj 39050/97, stavak 27). Apelant je to svoje legitimno očekivanje čak i realizirao, stoga on ima imovinu koja uživa zaštitu ovoga članka i Ustavni će sud dalje analizirati navode o povredi ovoga prava.

38. Ustavni sud podsjeća da je, prema praksi Europskoga suda za ljudska prava, prvi i najvažniji zahtjev iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju onaj koji traži da miješanje javnih vlasti u pravo na imovinu bude «zakonito». Naime, druga rečenica prvoga stavka članka 1. Protokola broj 1 Europske konvencije dopušta lišavanje prava na imovinu samo «pod uvjetima predviđenim zakonom», a drugi stavak članka 1. priznaje državama pravo na kontroliranje korištenja imovine «donošenjem zakona». Načelo pravne sigurnosti je prisutno u cijeloj Europskoj konvenciji i mora biti ispoštovano bez obzira koji se od tri pravila iz članka 1. Protokola broj 1 primjenjuje. Ovo načelo podrazumijeva postojanje i poštovanje adekvatno dostupnih i dostatno preciznih domaćih zakona, koji udovoljavaju osnovnim zahtjevima pojma «zakon» (*Broniowski v. Poland* [GC], No. 31443/96, § 147, ECHR 2004-V). Tek kada je ovaj zahtjev ispunjen može se razmatrati postoji li pravična

ravnoteža između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i zahtjeva zaštite pojedinačnoga prava na imovinu.

39. Ustavni sud smatra da načelo pravne sigurnosti u svakoj demokratskoj zemlji podrazumijeva i to da sudovi donose odluke u razumnome roku tako da ne bude dovedena u pitanje sama suština nekog od zaštićenih ljudskih prava i sloboda, u konkretnom slučaju prava na imovinu. Ustavni sud je već zaključio da je došlo do povrede apelantovoga prava na pravično suđenje jer redoviti sudovi nisu odlučili o apelantovim građanskim pravima u razumnome roku. Zbog takvoga postupanja, odnosno nepostupanja redovitih sudova, došlo je do potpunog obezvređivanja apelantovoga potraživanja tako da mu je u konačnici dosuđen iznos od 0,1 KM, a obvezan je isplatiti troškove postupka u iznosu koji su neusporedivo veći od ovoga iznosa, čime je povrijeđena sama suština njegovoga prava na imovinu. Ustavni sud smatra da se u apelantovom slučaju postupalo na način koji je oprečan načelu pravne sigurnosti, zbog čega miješanje u apelantovo pravo na imovinu nije zadovoljilo načelo zakonitosti. Slijedom prakse Ustavnoga suda i Europskoga suda za ljudska prava, Ustavni sud smatra da nije potrebno razmotriti postoji li pravična ravnoteža između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i zahtjeva zaštite pojedinačnoga prava na imovinu.

40. Ustavni sud smatra da je došlo do povrede apelantovoga prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Zaključak

41. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava na pravičan postupak u odnosu na donošenje odluke u razumnome roku iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, kada se sveukupno trajanje postupka može, gotovo u potpunosti, staviti na teret ponašanju mjerodavnih redovitih sudova, te kada ti sudovi nisu dali bilo kakve razloge koji bi se mogli smatrati razumnim i objektivnim opravdanjem za ovako dugo trajanje postupka.

42. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i članka 1. Protokola broj 1 Ustava Bosne i Hercegovine kada je utvrđeno da je zbog nerazumno dugog trajanja parničnog postupka došlo do potpunog obezvređivanja vrijednosti apelantovog potraživanja. Na taj način je dovedeno u pitanje načelo pravne sigurnosti koje podrazumijeva i donošenje sudskih odluka u razumnom roku tako da ne dođe do povrede same suštine nekoga prava, zbog čega miješanje u apelantovo pravo na imovinu nije zadovoljilo uvjet zakonitosti.

43. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnoga suda, Ustavni je sud odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

44. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnoga suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Предмет број АП 2349/06

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Адвије Хаџимујагић поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 118-0-Рев-06-000 121 од 26. маја 2006. године, Пресуде Окружног суда у Добоју број Гж-99/05 од 6. децембра 2005. године и Пресуде Основног суда у Добоју број П-268/03 од 7. децембра 2004. године

Одлука од 27. фебруара 2008. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 2349/06**, рјешавајући апелацију **Адвије Хаџимујагић**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1, 2 и 3 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине («Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/05), у саставу:

Хатиџа Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 27. фебруара 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дјелимично се усваја апелација Адвије Хаџимујагић.

Утврђује се кршење члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на право на доношење одлуке у разумном року у поступку који је вођен пред Основним судом у Добоју у предмету број П-268/03.

Одбија се као неоснована апелација Адвије Хаџимујагић поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 118-0-Рев-06-000 121 од 26. маја 2006. године, Пресуде Окружног суда у Добоју број Гж-99/05 од 6. децембра 2005. године и Пресуде Основног суда у Добоју број П-268/03 од 7. децембра 2004. године у односу на остале аспекте члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и у односу на члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине», «Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине», «Службеном гласнику Републике Српске» и у «Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине».

Образложење

I. Увод

1. Адвија Хаџимујагић (у даљњем тексту: апеланткиња) из Добоја, коју заступа Џавид Сламник, адвокат из Добоја, поднијела је 21. јула 2006. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број 118-0-Рев-06-000 121 од 26. маја 2006. године, Пресуде Окружног суда у Добоју (у даљњем тексту: Окружни суд) број Гж-99/05 од 6. децембра 2005. године и Пресуде Основног суда у Добоју (у даљњем тексту: Основни суд) број П-268/03 од 7. децембра 2004. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Врховног, Окружног и Основног суда је затражено 25. септембра 2006. године да доставе одговоре на апелацију. Од Основног суда је накнадно, 4. децембра 2007. године, затражено да достави на увид спис број П-268/03.

3. Врховни суд је доставио одговор 3. октобра, Окружни суд 4. октобра, а Основни суд 11. октобра 2006. године. Основни суд је доставио тражени спис 10. децембра 2007. године.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори на апелацију су 24. децембра 2007. године достављени апеланткињи.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

6. Апеланткиња је 30. марта 1988. године Основном суду у Добоју поднијела тужбу против Рефика Хајдића (у даљњем тексту: предник тужених) ради подјеле

брачне течевине, а поступак је вођен под бројем П-416/88. До 1993. године одржано је 17 рочишта, спроведено је неколико вјештачења и саслушани су бројни свједоци. Затим је на рочишту од 28. септембра 1993. године одлучено да поступак мирује, јер рочишту нису приступили ни апеланткиња ни предник тужених, а 28. јануара 1994. године донесено је рјешење којим се тужба сматра повученом.

7. Апеланткиња је 8. априла 1999. године поднијела захтјев за понављање поступка, наводећи да је тек након увида у спис сазнала да је донесено рјешење о повлачењу тужбе које јој никада није уручено. Поводом овог предлога, Основни суд је одржао рочиште 15. децембра 2000. године, дозволио је да се поступак понови а спис је заведен под новим бројем П-38/01. Након тога, 29. јануара 2001. године, одржано је рочиште на ком је пуномоћник предника тужених обавијестио суд да отказује пуномоћ зато што је «тужени умро а његова дјеца као насљедници не показују интерес за вођење и окончање овог поступка». Чињеницу да је предник тужених умро потврдила је и апеланткиња, наводећи да је Рјешењем Општинског суда у Тешњу број Р-II-158/98 од 30. новембра 1998. године утврђено да је тужени убијен 18. јуна 1992. године о чему је приложила потврду. На овом рочишту апеланткиња је као тужене означила насљеднике бившег супруга, а суд је рјешењем прекинуо поступак уз назнаку да ће се поступак наставити када законски насљедници преузму поступак, или кад их суд позове да то учине на предлог противне стране. Апеланткиња се није противила прекиду поступка и одрекла се права на жалбу против овог рјешења.

8. Оставински поступак послије туженог окончан је Рјешењем Основног суда број О-29/01 од 2. октобра 2002. године, па је у поступку који је апеланткиња покренула настављена расправа и рочиште је заказано за 5. децембар 2002. године. Суд је констатовао да је расправи приступила само тужена Селима Хајдић, апеланткињина и кћи предника тужених, а остало четворо тужених, дјеца предника тужених из првог брака, није приступило иако су, како је суд констатовао, уредно обавијештени. На овом рочишту, на сагласан предлог апеланткиње и тужене Селиме Хајдић, прочитани су записници са пријашњих расправа, саслушане су апеланткиња и тужена, а затим је главна расправа закључена.

9. Након тога Основни суд је Пресудом број П-38/01 од 5. децембра 2002. године утврдио да је апеланткињин и допринос предника тужених у стицању заједничке имовине за вријеме трајања брака подједнак, те да су његови насљедници дужни да признају апеланткињи право својине са дијелом ½ на непокретностима поближе наведеним у диспозитиву пресуде. Против ове пресуде тужени су изјавили жалбу,

па је Окружни суд Пресудом Гж-27/03 од 3. јуна 2003. године жалбу уважио, првостепену пресуду укинуо и предмет вратио на поновно суђење. У образложењу ове пресуде Окружни суд је закључио да је првостепени суд одржао главну расправу у одсутности туженог Салиха Хајдића иако овај тужени није био уредно позван, нити у спису постоји уредна пуномоћ за његову сестру, такође тужену, Сабрију Хајдић, за коју је првостепени суд констатовао да је овлашћена да га заступа. Окружни суд је закључио да је на овај начин почињена битна повреда одредби парничког поступка на коју другостепени суд мора да пази по званичној дужности, због чега је првостепена пресуда морала бити укинута. Спис је 6. јуна 2003. године враћен Основном суду на поновно суђење, па је заведен под новим бројем П-268/03.

10. Апеланткиња је у два наврата, 28. октобра 2003. године и 25. фебруара 2004. године, дописима суду ургирала да се поступи поводом њене тужбе. Основни суд је Рјешењем од 25. фебруара 2004. године вратио апеланткињи тужбу на исправку и допуну, обавезујући апеланткињу да правилно наведе имена тужених са тачним адресама пребивалишта или боравишта, своју адресу становања, основ за надлежност суда, као и да означи вриједност спора. Апеланткиња је све што је тражено доставила 15. марта 2004. гдоине, па је суд 16. марта 2004. године тужбу доставио на одговор туженима. Одговори на тужбу су достављени суду 19. и 26. марта 2004. године, па је суд рјешењем од 25. маја 2004. године заказао припремно рочиште за 4. август 2004. године. На припремном рочишту су размотрени тужба и одговори и предложени су докази који ће се извести на главној расправи, која је заказана за 1. октобар 2004. године. Такође је одлучено да се на главну расправу позову тужени ради саслушања, као и свједоци које су предложили тужени и апеланткиња, а апеланткиња је обавезана да суду достави адресу предложеног свједока у року од три дана. Апеланткиња је по овом налогу поступила 6. августа 2004. године.

11. Главна расправа је одржана 1. октобра 2004. године, али уредно позвани свједоци нису приступили, па је апеланткиња одустала од свог предлога да се саслушају свједоци, а тужени су остали при својим предлозима. Апеланткиња је, такође, изјавила да се не противи да се главна расправа кратко одложи, па је суд рјешењем одложио главну расправу за 22. октобар 2004. године уз налог да се предложени свједоци поново позову. Сљедећем рочишту су приступили сви позвани свједоци и тужени, па је суд довршио доказни поступак тако што их је саслушао. Међутим, апеланткиња је тражила краће одлагање, наводећи да «у тужбеном захтјеву није тачно наведено у којим се посједовним листовима, односно зк. улошцима налазе

спорне непокретности», због чега је навела да ће то прецизовати у поднеску који ће доставити суду. Суд је рјешењем одложио главну расправу за 8. новембар 2004. године, чему се тужени нису противили. Поднесак којим је прецизовала тужбени захтјев апеланткиња је, посредством пуномоћника, доставила суду 27. октобра 2004. године, па је одложена главна расправа закључена 8. новембра 2004. године уз напомену суда да ће пресуда бити донесена 7. децембра 2004. године, те да ће је странке моћи да преузму у писарници суда.

12. Пресудом Основног суда број П-268/03 од 7. децембра 2004. године дјелимично је усвојен апеланткињин тужбени захтјев, па је утврђено да је на одређеним непокретностима за које је суд утврдио да представљају заједничку имовину апеланткиње и предника тужених, детаљно наведеним у диспозитиву првостепене пресуде, апеланткињин удио ½, а тужених 1/10, те да су тужени дужни да трпе да се на тим непокретностима апеланткиња укњижи с правом сусвојине, као и да се изврши диоба тих непокретности. У осталом дијелу који се односи на друге непокретности, такође поближе наведене у диспозитиву првостепене пресуде, апеланткињин тужбени захтјев је одбијен, као и вишак захтјева за накнаду трошкова поступка.

13. У образложењу ове одлуке Основни суд је навео да је из свих спроведених доказа несумњиво утврдио да је предник тужених, како је и сам потврдио у исказу на расправи одржаној 21. септембра 1990. године, прије брака са апеланткињом изградио кућу коју је «покрио и у коју се био уселио у приземље». Након закључења брака, апеланткиња и предник тужених су заједно, у току трајања брака, довршили кућу, доградили једну просторију, увели струју и воду, те саградили помоћне зграде око куће. Такође је неспорно утврђено да су апеланткиња и предник тужених заједно купили њиву звану «Доње поље» и њиву звану «Ада», а предник тужених у свом исказу није оспорио апеланткињи право на половину на тим и другим непокретностима за које је суд утврдио да апеланткињин удио износи ½. Осим тога, и предник тужених и саслушани свједоци су потврдили да је апеланткиња била вриједна жена, да је својим радом учествовала у стицању заједничке имовине, да је «водила рачуна о домаћинству, бринула се о супруговој дјеци из првог брака, бринула се о имању, стоци итд.». Међутим, дио тужбеног захтјева који се односио на њиве зване «Храстићи» првостепени суд је одбио зато што је утврђено да је ријеч о имовини коју је предник тужених наслиједио послије смрти свог оца, тако да она представља његову посебну имовину у којој апеланткиња не може, сходно

Породичном закону, да има удјела. У складу са оваквом одлуком, првостепени суд је одлучио и о трошковима поступка, сразмјерно успјеху у спору.

14. Против ове пресуде жалбе су изјавили и тужени и апеланткиња, па је спис 28. јануара 2005. године достављен Окружном суду ради одлучивања. Окружни суд је Пресудом број Гж-99/05 од 6. децембра 2005. године жалбе одбио и првостепену пресуду у цијелости потврдио. У образложењу ове одлуке Окружни суд је навео да је првостепени суд правилно и потпуно утврдио чињенично стање и да је правилно примијенио материјално право. У односу на апеланткињину жалбу поднесену на дио првостепене пресуде који је одбијен, Окружни суд је закључио да је првостепени суд, на основу анализе и резултата изведених доказа, јасно и детаљно образложио разлоге због којих је одлучио која имовина чини брачну течевину апеланткиње и предника тужених, а која имовина представља посебну имовину предника тужених. Такође, Окружни суд је утврдио да није било битних повреда одредби парничког поступка, те да је првостепени суд правилно примијенио материјално право. Након одлуке о жалбама Окружни суд је 14. децембра 2005. године спис доставио Основном суду, а након што је другостепена пресуда уручена парничким странкама, апеланткиња је 16. јануара 2006. године изјавила ревизију против те одлуке, па је спис достављен Врховном суду 7. фебруара 2006. године.

15. Врховни суд је оспореном Пресудом број 118-0-Рев-06-000 121 од 26. маја 2006. године ревизију одбио. У образложењу ове одлуке је наведено да је, полазећи од утврђеног чињеничног стања, правилно утврђено које непокретности представљају брачну течевину апеланткиње и предника тужених и апеланткињин удио у тим непокретностима, као и које непокретности представљају посебну имовину предника тужених на којима апеланткиња не може да има удио. Наиме, Врховни суд је закључио да је правилно утврђено да нема доказа да су апеланткиња и предник тужених за ову непокретност исплатили сусвојинске дијелове браћи и сестрама предника тужених, будући да свједоци који су се о томе изјашњавали немају о томе директна сазнања, већ су то само чули од апеланткиње и предника тужених. Осим тога, Врховни суд наводи да таква тврдња нема упориште ни у материјалним доказима које је првостепени суд извео, нити у изјавама других свједока. Анализирајући одредбе Породичног закона, Врховни суд је закључио да је и материјално право правилно примијењено, јер је несумњиво утврђено да је непокретност у вези с којом је апеланткињин тужбени захтјев одбијен предник тужених стекао насљеђивањем, а не заједничким радом у брачној заједници.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

16. Апеланткиња сматра да јој је у оспореном поступку прекршено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и право на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Апеланткиња се жали на повреду права на доношење одлуке у разумном року, наводећи да је тужбу поднијела 1988. године, а да је коначна одлука донесена тек 2006. године. Осим тога, кршење наведених права апеланткиња види и у чињеници да је дио тужбеног захтјева одбијен и наводи да је такав закључак суда погрешан зато што су непокретност коју судови сматрају наслијеђеном она и предник тужених «купили од мужевљеве браће и сестара у оставинском поступку».

b) Одговор на апелацију

17. Врховни суд је оспорио наводе из апелације, наводећи да је спис примљен на Врховном суду 10. фебруара 2006. године, а да је суд одлуку о апеланткињиној ревизији донио 26. маја 2006. године, због чега су неосновани наводи из апелације да је поступањем овог суда прекршено право на суђење у разумном року. Поступак је, како даље наводи Врховни суд, дуго трајао само пред првостепеним судом, али сматра да су постојали објективни разлози због којих је у периоду од 1992. до 2002. године био онемогућен рад суда на конкретном предмету, односно због којих је поступак био прекинут. Наиме, Врховни суд наводи да је предник тужених, који је првобитно био тужен, смртно страдао током рата, а да је оставински поступак послије њега окончан тек у октобру 2002. године, кад су проглашени његови насљедници и када је апеланткиња тек могла њих да наведе као тужене. Такође, Врховни суд истиче да током рата странке нису биле доступне суду и више година након рата, јер су напустиле дотадашње пребивалиште. Стога, Врховни суд сматра да се дужина поступка не може да стави на терет суду и да није повријеђено апеланткињино право на доношење одлуке у разумном року. У вези са осталим апеланткињиним наводима, Врховни суд сматра да су судови утврдили да апеланткињи припада ½ дијела оне имовине која се водила на имену предника тужених, изузимајући двије парцеле за које апеланткиња није могла да докаже да су их она и бивши супруг купили од његових сродника током трајања брачне заједнице. Стога, Врховни суд сматра да није прекршено ни апеланткињино право на имовину, те предлаже да Уставни суд апелацију одбије.

18. Окружни суд, такође, оспорава наводе из апелације и наводи да оспореним пресудама, као ни у поступку који је претходио њиховом доношењу, није прекршено било које апеланткињино уставно право, те предлаже да Уставни суд апелацију одбије.

19. Основни суд у одговору на апелацију доставио је изјашњење судије који је водио поступак у предмету број П-268/03 као саставни дио одговора. Основни суд наводи да је тачно да је предметни поступак покренут 1988. године, али да се у току трајања поступка смјењивало више судија који нису донијели одлуку о тужбеном захтјеву, а да је судија који је донио одлуку предметом задужен тек почетком 2004. године. Даље се наводи да је предмет одмах узет у рад, тужба је послана на исправку и допуну, након чега су заказана припремно рочиште и рочиште за главну расправу, послије чега је поступак окончан правоснажном пресудом. У вези са осталим наводима, Основни суд наводи да су неосновани наводи да је апеланткињи прекршено право на имовину, јер су нижестепени судови своје одлуке донијели на основу приложених материјалних доказа и саслушања предложених свједока, као и на основу исказа апеланткиње и предника тужених који је саслушан раније у поступку. Основни суд наводи, такође, да се о правилности и законитости нижестепених одлука изјаснио Врховни суд својом пресудом донесеном поводом апеланткињине ревизије.

V. Релевантни прописи

20. У **Закону о парничком поступку** («Службене новине РС» бр. 58/03 и 85/03) релевантне одредбе гласе:

«Члан 8

Које ће чињенице узети као доказане одлучује суд на основу слободне оцјене доказа. Суд ће савјесно и брижљиво оцијенити сваки доказ засебно и све доказе заједно.

Члан 10

Суд је дужан да поступак спроведе без одуговлачења и са што мање трошкова и да онемогући сваку злоупотребу права која странкама припадају у поступку.

Члан 11

Првостепени поступак ће се, по правилу, састојати од два рочишта – једног припремног рочишта и једног рочишта за главну расправу.

Члан 53

[...](2) Тужба мора да садржи:

[...]7) друге податке које у складу са одредбама члана 334 овог закона мора да има сваки поднесак. [...]

Члан 66

Кад утврди да је тужба неразумљива, или да не садржи елементе прописане одредбом члана 53 овог закона (непотпуна тужба) [...], суд ће ради отклањања тих недостатака предузети потребне радње предвиђене одредбама чл. 295 и 336 овог закона.

Члан 75

(1) Након пријема одговора на тужбу, односно одговора на противтужбу, суд ће заказати припремно рочиште.[...]

(2) Припремно рочиште одржаће се, у правилу, најкасније у року од 30 дана од дана пријема у суду писменог одговора на тужбу, [...]

Члан 94

[...](2) Главна расправа ће се, по правилу, одржати најкасније у року од 30 дана од дана одржавања припремног рочишта.[...]

Члан 112

(1) Суд може, на предлог странке, да одложи започето рочиште (одлагање рочишта) само из сљедећих разлога:

1) ако без кривице странке која предлаже одлагање рочишта на рочишту није могуће извести неки од доказа чије је извођење одређено, а који је важан за правилно доношење одлуке; [...]

Члан 113

Ако на рочишту није могуће извести неки од доказа чије је извођење одређено, суд може да одлучи да се расправа настави с тим да се накнадно, на новом рочишту, изведе само тај доказ и изнесу наводи у вези с њим.

Члан 115

[...](2) Рочиште за главну расправу не може да се одгоди или одложи дуже од 30 дана, осим у случају из члана 129 овог закона. [...]

Члан 123

(1) Свака странка дужна је да докаже чињенице на којима заснива свој захтјев.

(2) Суд ће слободном оцјеном доказа утврдити чињенице на основу којих ће донијети одлуку.

Члан 184

(1) Суд ће донијети пресуду и израдити писмени отправак најкасније у року од 30 дана од дана закључења главне расправе.[...]

Члан 334

[...](2) Поднесци морају да буду разумљиви и морају да садрже све оно што је потребно да би се у вези с њима могло да поступа. Нарочито треба да садрже: [...] предмет спора [...].»

21. У **Породичном закону Републике Српске** («Службени гласник РС» број 54/02) релевантне одредбе гласе:

«*Члан 269*

Имовина брачних супружника може бити посебна и заједничка.

Члан 270

(1) Имовина коју брачни супружник има у часу закључења брака остаје његова посебна имовина.

(2) Имовина која је дата као мираз сматра се посебном имовином жене.

(3) Добитак од игре на срећу је заједничка имовина.

(4) Имовинска добит (тантијема) од ауторског права и ауторском праву сродних права остварена у току трајања брака заједничка је имовина.

(5) Имовина коју су брачни супружници стекли радом током брачне заједнице, као и приходи из те имовине чине заједничку имовину.

(6) Поклони трећих лица учињени током брачне заједнице (у новцу, стварима, пружању помоћи радом и сл.) улазе у заједничку брачну имовину без обзира на то који их је брачни друг примио, уколико друкчије не произилази из намјене поклона, или се из околности у моменту давања поклона може да закључи да је поклонодавац желио да учини поклон само једном од брачних супружника.

(7) Имовина коју у току брачне заједнице један брачни супружник стекне по неком другом законском основу његова је посебна имовина.

Члан 272

(1) Свакоме од брачних супружника припада по једна половина заједничке имовине. [...]»

VI. Допустивост

22. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

23. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користио.

24. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број 118-0-Рев-06-000 121 од 26. маја 2006. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Пошто је апелација поднесена 21. јула 2006. године, произилази да је поднесена у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

25. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

26. Апеланткиња сматра да јој је оспореним пресудама прекршено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

а) Право на правично суђење – суђење у разумном року

27. Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

«Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

[...

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.»

Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

«1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. […»

а) Релевантни принципи

28. Сходно конзистентној пракси Европског и Уставног суда, разумност дужине трајања поступка мора да се оцијени у свјетлу околности појединог предмета, водећи рачуна о критеријумима успостављеним судском праксом Европског суда, а нарочито о сложености предмета, понашању страна у поступку и надлежног суда или других јавних власти, те о значају који конкретна правна ствар има за апеланта (види, Европски суд, *Микулић против Хрватске*, апликација број 53176/99 од 7. фебруара 2002. године, Извјештај број 2002-I, став 38).

29. Осим тога, сходно пракси Европског и Уставног суда, велики број предмета узетих у рад није ваљано оправдање за прекомјерно одуговлачење поступка, а стално

враћање одлуке на поновно суђење може да покаже да постоје озбиљни недостаци у организацији судског система (види, Европски суд, *Probmeier против Њемачке*, пресуда од 1. јула 1997. године, став 64, Извјештаји 1997-IV).

30. Коначно, Европски суд је указао да је потребна нарочита марљивост надлежних власти у свим предметима који се тичу личног статуса и својства, а да је овај захтјев нарочито важан у државама у којима домаћи закон прописује да одређени судски поступци имају хитан карактер (види, Европски суд, *Borgese против Италије*, пресуда од 26. фебруара 1992. године, серија А број 228-Б, став 18).

b) Период који се узима у обзир

31. Уставни суд запажа да је поступак поводом апеланткињине тужбе покренут 1988. године. Међутим, период који *ratione temporis* улази у надлежност Уставног суда не почиње тада, већ 14. децембра 1995. године, као датума на који је Устав Босне и Херцеговине ступио на правну снагу. Међутим, у оцјењивању разумности дужине поступка на који се апелант жали Уставни суд ће узети у обзир стадијум поступка достигнут до 14. децембра 1995. године (*loc. cit*., пресуда *Микулић,* став 37). Даље, поступак је настављен 1999. године и окончан оспореном пресудом Врховног суда од 26. маја 2006. године. У вези с наведеним, Уставни суд запажа да је у вријеме од када је заснована надлежност Уставног суда поступак трајао седам година, а узимајући у обзир стадијум поступка достигнут од дана заснивања надлежности Уставног суда, поступак је трајао 18 година.

32. С друге стране, у конкретном предмету 1994. године било је донесено рјешење којим је констатовано да се тужба сматра повученом, па је предмет архивиран, а настављен је тек након што је апеланткиња доставила суду предлог о понављању поступка, 8. априла 1999. године. Уставни суд сматра да је период који треба узети у обзир при испитивању разумности дужине поступка период од завршетка рата 1996. године, када су се стекле могућности за несметану комуникацију, па до доношења коначне одлуке Врховног суда 2006. године, дакле, период од десет година.

c) Анализа разумности дужине поступка

33. У конкретном случају је ријеч о поступку ради подјеле брачне течевине у ком је требало утврдити коју су имовину заједнички стекли апеланткиња и предник тужених, те одредити допринос сваког од њих у стицању те имовине. Иако су ради

утврђивања ових чињеница изведени бројни докази, Уставни суд сматра да се не ради о нарочито сложеном предмету.

34. Уставни суд запажа да је Основном суду требало више од 20 мјесеци да донесе одлуку о апеланткињином захтјеву за понављање поступка, као и да овај период неактивности суд није ни на који начин оправдао, а Уставни суд не може да прихвати као ваљано оправдање чињеницу да је више пута промијењен судија задужен за конкретни предмет. Осим тога, Уставни суд запажа да је Основни суд, након наставка поступка, релативно брзо, 5. децембра 2001. године, донио пресуду у овом предмету, упркос чињеници да се морало чекати да се оконча оставински поступак послије предника тужених. Међутим, ова пресуда Основног суда укинута је пресудом Окружног суда искључиво због апсолутно битне повреде одредби парничког поступка, тј. зато што је расправљање закључено на рочишту на које сви тужени нису били уредно позвани, нити су у спис биле уложене одговарајуће ваљане пуномоћи за заступање одређених тужених. Оваква процесна грешка која је довела до тога да се понови и продужи укупно трајање поступка може да се стави на терет искључиво Основном суду.

35. Даље, у периоду краћем од годину дана, од када је предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење, па до тражења суда да апеланткиња исправи и допуни тужбу, није било никакве активности суда на овом предмету, мада је апеланткиња у два наврата писмено тражила да суд узме предмет у рад, Основни суд за ову неактивност није дао никакво образложење које би могло да се сматра задовољавајућим. Осим тога, иако је Основни суд апеланткињи у поновном поступку вратио тужбу на исправку и допуну, Уставни суд запажа да је суд пропустио истовремено да наложи апеланткињи да уреди предмет спора у тужби, због чега је главна расправа била одложена други пут у току поступка да би апеланткиња прецизовала у којим се посједовним листовима, односно земљишнокњижним улошцима налазе спорне непокретности. Уставни суд сматра да би ово одлагање било непотребно да је апеланткиња, која у то вријеме није имала стручну помоћ адвоката, одмах у захтјеву за исправку и допуну тужбе или, најкасније, на припремном рочишту била упозорена да овај недостатак у тужби отклони, што поново представља пропуст суда у начину вођења поступка, тј. дужности да се обезбиједе све процесне претпоставке за ефикасно вођење поступка.

36. Уставни суд узима у обзир и чињеницу да се период од три године, од престанка рата 1996. па до подношења захтјева за понављање поступка 1999. године, може

да стави у цијелости на терет апеланткињи, која се први пут тада заинтересовала за статус свог предмета на суду. Иако то представља пропуст који може да се стави на терет искључиво апеланткињи, Уставни суд сматра да је апеланткињин допринос дужини поступка, ипак, мањи у односу на наведене пропусте суда, оцјењујући посебно чињеницу да је, након што је дозвољено понављање, поступак у ком је највећи дио доказа већ био изведен трајао седам година, за шта суд није дао задовољавајуће образложење, а Уставни суд није могао да утврди да је у том периоду апеланткиња значајније допринијела дужини поступка.

37. Оцјењујући све наведено, као и критеријуме који су наведени у ставу 28 ове одлуке, укључујући сложеност предмета и његов статус 14. децембра 1995. године, односно укупну дужину поступка који је трајао 18 година, као и понашање надлежног првостепеног суда и апеланткиње, Уставни суд сматра да свеукупна дужина конкретног поступка не задовољава захтјев «разумности» из члана 6 став 1 Европске конвенције, те да постоји кршење права на «суђење у разумном року» као једном од елемената права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Остали наводи о кршењу права на правично суђење

38. Остали апеланткињини наводи о кршењу права на правично суђење односе се на наводе о погрешно утврђеном чињеничном стању, зато што апеланткиња сматра да судови нису правилно утврдили да непокретности у вези с којим је њен тужбени захтјев одбијен нису стечене у брачној заједници, већ да представљају посебну имовину предника тужених. У вези са овим наводима, Уставни суд указује на конзистентну праксу Европског суда сходно којој задатак тог суда није да замијени домаће судове у оцјени доказа спроведених пред домаћим судовима, да утврђује чињенице и тумачи домаће законе. Европски суд наводи да у вези с тим неће, у принципу, интервенисати ако је поступак у цјелини био правичан на начин на који то захтијева члан 6 став 1 Европске конвенције осим ако пресуда домаћег суда није очигледно произвољна, или ако није разумљива и на задовољавајући начин образложена (види, *mutatis mutandis*, Европски суд, *Van Kück против Њемачке*, пресуда од 12. јуна 2003. године, апликација број 35968/97, ст. 46-47, Извјештаји 2003-VII).

39. У конкретном случају Уставни суд запажа да је првостепени суд из спроведених доказа утврдио да су непокретности у вези с којим је одбио апеланткињин тужбени

захтјев представљале посебну имовину предника тужених, тј. њеног бившег супруга, те да у вези са својим супротним тврдњама апеланткиња није пружила суду никакве доказе. Овај закључак је Основни суд јасно и детаљно образложио, а то су потврдили и Окружни суд и Врховни суд, закључивши да је чињенично стање правилно и потпуно утврђено, као и да је материјално право правилно примијењено. Уставни суд указује да апеланткињино незадовољство оспореним одлукама и резултатом овог поступка не покреће, само по себи, питања у вези са заштићеним уставним правима, а апеланткиња не наводи никакве процедуралне грешке, нити су такве грешке очигледне. Такође, апеланткиња у својој апелацији само понавља наводе које је већ износила у жалби на првостепену одлуку, а затим и у ревизији. Ове наводе су детаљно размотрили Окружни суд и Врховни суд, а своје одлуке су на разумљив и на задовољавајући начин образложили, анализирајући нарочито релевантне прописе који су примијењени.

40. Уставни суд сматра да у оспореним одлукама нема ништа што би указивало на произвољност било при утврђивању и оцјени чињеница или при примјени материјалног права, те да оспорене пресуде садрже образложења која задовољавају захтјеве из члана 6 став 1 Европске конвенције. Стога, Уставни суд сматра да у односу на ове апеланткињине наводе нема кршења права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на имовину

41. Апеланткиња сматра да јој је оспореним пресудама прекршено и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

42. Члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине гласи:

«Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

к) Право на имовину.»

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

«Свако физичко или правно лице има право на мирно и неометано уживање своје имовине. Нико не може да буде лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни.»

43. Апеланткиња сматра да јој је право на имовину прекршено зато што, како наводи, непокретности у вези с којим је њен тужбени захтјев одбијен представљају заједничку имовину коју је она купила заједно с предником тужених од његових сродника због чега има право на ½ удјела у тој имовини. С друге стране, судови су из спроведених доказа закључили да је спорна имовина посебна имовина предника тужених коју је стекао насљеђивањем због чега, сходно Породичном закону, апеланткиња нема право на удио у тој имовини.

44. У вези с тим, Уставни суд указује на конзистентну праксу Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) и сопствену јуриспруденцију према којој «имовина» у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију може бити или «постојећа имовина» или «добра», укључујући и потраживања у односу на која лице има бар «легитимно очекивање» да ће их реализовати (види, Европски суд, *Jantner против Словачке,* пресуда од 4. марта 2003. године, апликација број 39050/97, став 27). Уставни суд, такође, подсјећа да право на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију не гарантује право на стицање имовине (види, Европски суд, *Van der Mussele против Белгије*, пресуда од 23. новембра 1983. године, серија А број 70, став 48), нити може да се тумачи као ограничење држави да законима уреди питање шта све чини заједничку имовину брачних супружника или питање начина подјеле заједничке имовине након развода брака.

45. У конкретном случају ријеч је о спору који се тиче одређивања удјела бивших супружника у заједничкој имовини. У вези с тим, Уставни суд запажа да Породични закон прописује да су брачни супружници сусопственици са ½ удјела у заједничкој имовини, а искључиви су сопственици на посебној имовини. Стога, у складу с Породичним законом, све што улази у заједничку имовину представља апеланткињину «имовину» у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију због чега апеланткиња има «остварив» захтјев сходно Породичном закону. Међутим, да ли је сва имовина коју су апеланткиња и њен бивши супружник стекли у браку заједничка или посебна имовина њеног бившег супружника кључно је питање на које су судови требали да одговоре ради разрјешења конкретног спора, у складу с релевантним законом. Дакле, имовина о којој је ријеч не представља апеланткињину постојећу

имовину, већ се она појављује само као подносилац захтјева у односу на ту имовину (види, Европски суд, *Peter Gratzinger и Eva Gratzingerova против Чешке Републике*, Одлука о допустивости од 10. јула 2002. године, апликација број 39794/98, став 69). Стога, Уставни суд мора да одговори на питање да ли је апеланткиња имала бар «легитимно очекивање» да ће њен остварив захтјев за подјелу брачне течевине бити ријешен у цијелости у њену корист, дакле, и у односу на спорну имовину.

46. У вези с тим, Уставни суд запажа да Породични закон прописује да заједничку имовину чини, *inter alia*, имовина коју су «брачни супружници стекли радом током брачне заједнице», а имовина коју је један брачни супружник стекао према неком другом законском основу представља његову посебну имовину. Кад је ријеч о апеланткињиним наводима о томе да је у судском поступку погрешно утврђено да су непокретности у односу на које је њен тужбени захтјев одбијен посебна имовина предника тужених, Уставни суд запажа да су током поступка изведени сви предложени докази, те да су судови на три инстанце утврдили да спорна имовина чини посебну имовину предника тужених, коју је он наслиједио, због чега не представља брачну течевину и не може да буде предмет подјеле након развода брака. Апеланткиња није успјела да докаже, на три судске инстанце у редовном поступку, да је спорна имовина стечена тако што је откупљена од браће и сестара њеног бившег супруга. Осим тога, како је већ речено, у складу с јуриспруденцијом Европског суда и сопственом праксом, Уставни суд не може да супституише редовне судове у односу на њихов закључак о томе да ли одређена имовина чини брачну течевину или не сходно одредбама Породичног закона (види, *mutatis mutandis*, *ibid*., став 32).

47. На основу изложеног, Уставни суд сматра да се у конкретном случају не ради о «имовини» заштићеној чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, зато што апеланткиња није могла да има «легитимно очекивање» да ће имати удјела у имовини која, сходно Породичном закону, представља посебну имовину њеног бившег супружника, због чега нема кршења права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. С обзиром на овакав закључак, Уставни суд није разматрао остале аспекте овог члана.

48. На основу наведеног, Уставни суд сматра да нема кршења права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

49. Уставни суд закључује да постоји повреда права на правичан поступак у односу на доношење одлуке у разумном року из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када се свеукупно трајање поступка може, у одлучујућој мјери, да стави на терет понашању надлежног суда, те када тај суд није дао било какве разлоге који би могли да се сматрају разумним и објективним оправдањем за овако дуго трајање поступка. Међутим, нема кршења права на правично суђење у дијелу у ком се апеланткиња жали на погрешно и непотпуно утврђено чињенично стање и на погрешну примјену материјалног права када су судови испунили своју дужност и изнијели разлоге на којима су њихове одлуке засноване, а Уставни суд није могао да утврди да је поступак прекршен на апеланткињину штету.

50. Уставни суд закључује да нема кршења права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, зато што апеланткиња није могла, сходно одредбама Породичног закона, да има «легитимно очекивање» да ће успјети у дијелу захтјева који се односи на посебну имовину бившег супруга, па, стога, нема ни «имовину» у смислу наведеног члана, нити оспорене одлуке представљају мијешање у апеланткињино право на мирно уживање њене имовине.

51. На основу члана 61 ст. 1, 2 и 3 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

52. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић

Predmet broj AP 1000/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija Lidije Šunjić podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-616/04 od 5. januara 2006. godine i Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-117/04 od 25. februara 2004. godine

Odluka od 11. marta 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 1000/06**, rješavajući apelaciju **Lidije Šunjić**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 11. marta 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Lidije Šunjić.

Utvrđuje se povreda prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-616/04 od 5. januara 2006. godine.

Predmet se vraća Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine koji je dužan po hitnom postupku donijeti novu odluku u skladu sa članom II/3. k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine da, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Lidija Šunjić (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Sarajeva, koju zastupa Edina Jahić, advokatica iz Sarajeva, podnijela je 4. aprila 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-616/04 od 5. januara 2006. godine i Presude Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Gž-117/04 od 25. februara 2004. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog i Kantonalnog suda, kao i od Općinskog pravobranilaštva Općine Stari Grad Sarajevo (u daljnjem tekstu: Općinsko pravobranilaštvo) zatraženo je 16. jula 2007. godine dostavljanje odgovora na apelaciju.

3. Vrhovni sud je svoj odgovor dostavio 26. jula 2007. godine, Kantonalni sud 17. jula 2007. godine, a Općinsko pravobranilaštvo 26. jula 2007. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju dostavljeni su apelantici 31. januara 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelanticinih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelantica je bila nositeljica stanarskog prava na stanu u Sarajevu, u čikmi Tekija broj 1, na osnovu Ugovora o korištenju stana broj MB705-1-3741/79 od 21. novembra 1979. godine, kojeg je zaključila na osnovu rješenja o dodjeli stana Skupštine općine Stari Grad Sarajevo.

7. Gradski sekretarijat za inspekcijske poslove Grada Sarajeva je 10. novembra 1983. godine izvršio inspekcijski pregled zgrade u kojoj se nalazio apelanticin stan, o čemu je sačinjen i Zapisnik broj 04/07-ML-362-8-370. U zapisniku je konstatirano da je «cijeli objekt, u kojem se nalazi i navedeni stan, dotrajao do te mjere da predstavlja opasnost za život stanara». Općina Stari Grad, Sekretarijat za urbanizam i stambeno-komunalne poslove, dostavila je apelantici obavijest broj 05/01-372-9/89 od 6. februara 1989. godine kojom je obavijestila apelanticu da je predmetna zgrada na spisku zgrada i stanova ruševnog stambenog fonda Skupštine Stari Grad i da se nalazi na listi prioriteta za rušenje. Apelantica je predmetni stan koristila do jula 1993. godine, kada se dio zgrade u kojoj se stan nalazio srušio uslijed granatiranja.

8. Rješenjem Općine Stari Grad Sarajevo broj 05/04-364-380/97 od 7. juna 1997. godine zgrada u kojoj se nalazio apelanticin stan je proglašena ruševnom, te je određeno rušenje objekta i raščišćavanje u hitnom postupku. U obrazloženju rješenja je, između ostalog, navedeno da je prema urbanističkom projektu «Kvadrant 9» navedeni objekt predviđen za rušenje radi izgradnje novih objekata. Također, navedeno je da će «dosadašnjem korisniku stana, tj. nosiocu stanarskog prava, radi lične sigurnosti Općina Stari Grad Sarajevo osigurati adekvatan stan.»

9. Apelantica se tokom 1997. i 1999. godine obraćala nadležnom organu za stambeno-komunalne poslove Općine Stari Grad sa zahtjevom za dodjelu drugog stana umjesto srušenog stana. U dopisu Službi za obnovu, razvoj i stambene poslove Općine Stari Grad od 19. aprila 1999. godine, apelantica je navela da, postupajući prema zahtjevu općine, dostavlja uvjerenje zemljišno-knjižnog ureda Općinskog suda I Sarajevo, da ona, kao ni članovi njezinog porodičnog domaćinstva, nemaju u vlasništvu nekretnine, čime je upotpunila zahtjev za dodjelu drugog stana umjesto predmetnog stana na kojem je bila nositeljica stanarskog prava. Apelantica je, također, navela da ukoliko Komisija za stambena pitanja Općine Stari Grad o zahtjevu ne odluči u roku od 30 dana nakon isteka roka, bit će prinuđena da svoja prava ostvaruje tužbom sudu.

10. Apelantica je 3. juna 1999. godine tadašnjem Općinskom sudu I Sarajevo (u daljnjem tekstu: Općinski sud) podnijela tužbu protiv Općine Stari Grad Sarajevo (u daljnjem tekstu: tužena). Tužbenim zahtjevom je tražila da joj tužena dodijeli na korištenje odgovarajući stan ili da joj isplati protivvrijednost takvog stana u iznosu od 66.000 KM. U toku postupka apelantica je odustala od zahtjeva za dodjelu odgovarajućeg stana, a ostala samo pri zahtjevu za isplatu protivvrijednosti odgovarajućeg stana. Općinski sud

je donio Presudu broj P-273/02 od 13. juna 2003. godine kojom je djelimično usvojio apelanticin tužbeni zahtjev i naložio tuženoj da apelantici isplati na ime činidbe iznos od 52.800,00 KM sa zateznim kamatama od 16. oktobra 2001. godine, te da joj nadoknadi troškove postupka u iznosu od 4.186,00 KM, dok je ostali dio apelanticinog tužbenog zahtjeva odbijen. U obrazloženju presude se navodi da je, u skladu sa članom 52. Zakona o stambenim odnosima, u slučajevima kada treba izvršiti iseljavanje iz stana zato što stan ne odgovara higijenskim uvjetima ili postoji opasnost za život stanara, što je u ovom slučaju i bilo, jer je sporni stan srušen iz tih razloga, stambeni organ morao osigurati stan koji zadovoljava minimalne potrebe stanovanja. Nadalje, s obzirom na to da je 6. decembra 2002. godine prestala zakonska mogućnost dodjeljivanja stanarskog prava, a apelantica je savjesno pokušavala prije datog datuma riješiti svoje stambeno pitanje, te da je još 1983. godine konstatirano da je stan neuvjetan i ruševan, tužena je već tada trebala osigurati adekvatan smještaj apelantici. Također je u provedenom postupku utvrđeno da je Općinsko vijeće tužene na sjednici održanoj 19. marta 1997. godine donijelo odluku o načinu davanja na korištenje stanova kojima raspolaže tužena, pa je članom 4. stav 1. tačka 8. predviđeno da se stan dodijeli i licima koja su nosioci stanarskog prava na stanu u ruševnom objektu, koji je prema nalazu stručnog organa proglašen opasnim za život stanara. Pored toga, iz provedenih dokaza sud je utvrdio da je tužena ostalim stanarima koji su u istom pravnom položaju kao apelantica riješila ili rješava njihovo stambeno pitanje dodjelom stana, donacije itd. Sud smatra da bi svaka drugačija odluka suda bila diskriminirajuća za apelanticu u odnosu na druge stanare. Sud je, također, izvršio uvid u izjašnjenje tužene Ombudsmenima FBiH, u kojem je navedeno da tužena trenutno nije u mogućnosti udovoljiti apelanticinom zahtjevu, jer ne raspolaže slobodnim stambenim jedinicama, čime je prema zaključku suda tužena priznala svoju nadležnost za rješavanje apelanticinog stambenog zbrinjavanja. Uvidom u zahtjev za dodjelu stana od 9. oktobra 2000. godine sud je utvrdio da se apelantica uz pomoć svog punomoćnika obraćala tuženoj radi toga da bi njezin zahtjev trebalo riješiti prije 6. decembra 2000. godine kada trebaju prestati sva stanarska prava, pa i mogućnost stjecanja stanarskih prava, jer će u tom slučaju apelantica biti prinuđena svoj zahtjev opredijeliti samo za plaćanje novčanog iznosa koji će biti neophodan za kupovinu stana na kakav ima pravo da joj bude dodijeljen.

11. Kantonalni sud u Sarajevu, rješavajući o žalbama apelantice i tužene, donio je Presudu broj Gž-117/04 od 25. februara 2004. godine kojom je uvažio žalbu tužene i preinačio prvostepenu presudu tako što je odbio apelanticin tužbeni zahtjev u cijelosti i obavezao apelanticu da nadoknadi tuženoj troškove postupka u iznosu od 3.150,00 KM, dok je apelanticina žalba odbijena kao neosnovana. Kantonalni sud je smatrao da odredba člana

52. Zakona o stambenim odnosima ne predviđa obavezu, niti mogućnost da se nosiocu stanarskog prava, čiji je stan uništen, isplati novčana vrijednost stana.

12. Apelantica je protiv presude Kantonalnog suda izjavila reviziju Vrhovnom sudu. Vrhovni sud je Presudom broj Rev-616/04 od 5. januara 2006. godine odbio apelanticinu reviziju kao neosnovanu. U obrazloženju revizijske presude Vrhovni sud je naveo da apelanticin zahtjev «isplata na ime činidbe» predstavlja u osnovi zahtjev za naknadu štete, te da u konkretnom slučaju tužena nije tužiteljici nanijela štetu legalnim preduzimanjem radnji na rušenju predmetne zgrade. Štetu na zgradi zbog koje je dovedena u ruševno stanje, a time i stanu na kojem je tužiteljica imala stanarsko pravo, nije počinila tužena, već je tužena preduzela radnje na otklanjanju eventualnih štetnih posljedica za treća lica u slučaju urušavanja zgrade, u skladu sa članom 103. Zakona o prostornom uređenju. U takvoj situaciji, Vrhovni sud je smatrao da nema ni krivice tužene kao pretpostavke za odgovornost za štetu. Činjenica da tužena nije apelantici u upravnom postupku osigurala drugi stan ne može biti predmet raspravljanja parničnog suda, osim u slučajevima kada se zahtjev za naknadu štete zasniva na naknadi štete zbog nezakonitog rada organa prema članu 308. Zakona o državnoj upravi («Službeni list RBiH» broj 26/93) koji je bio na snazi u vrijeme nastanka spornog odnosa, a što u postupku nije dokazano. Pored toga, Vrhovni sud je naveo da je apelantica na spornom stanu izgubila stanarsko pravo donošenjem pravosnažnog rješenja o rušenju objekta, u skladu sa članom 52. stav 1. Zakona o stambenim odnosima, jer je ugovor o korištenju stana prestao po sili zakona pravosnažnošću rješenja o rušenju. Apelantica, kao ranija nositeljica stanarskog prava, donošenjem rješenja o rušenju postaje korisnica stana, a organ koji je donio rješenje ima obavezu korisniku stana osigurati stan za minimalne potrebe. Kako tužena nije donijela rješenje u upravnom postupku prema apelanticinom zahtjevu, Vrhovni sud smatra da je apelantica imala mogućnost pravnim sredstvima propisanim samo u Zakonu o upravnom postupku ostvariti svoja prava, a ne tužbom u parničnom postupku.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

13. Apelantica navodi da joj je osporenim odlukama povrijeđeno pravo iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), pravo iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, te pravo iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Povredu prava

na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije apelantica vidi u tome što su Kantonalni i Vrhovni sud prilikom donošenja osporenih odluka na proizvoljan način, na apelanticinu štetu, primijenili odredbu člana 52. Zakona o stambenim odnosima. Apelantica ne osporava da citirana odredba člana 52. Zakona o stambenim odnosima ne predviđa mogućnost isplate određenog iznosa novca kao protivvrijednost za stan koji je srušen. Međutim, napominje da u vrijeme kada je donesena prvostepena presuda (2003. godine) nije više bilo moguće steći stanarsko pravo, pa bi odluka o dodjeljivanju drugog stana sa stanarskim pravom bila neizvršiva. Iz tog razloga, prema apelanticinom mišljenu, zahtjev za isplatu novčanog iznosa koji odgovara vrijednosti stana je jedini moguć i izvršiv. Povredu prava na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, te prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju apelantica vidi u tome što joj umjesto srušenog stana, koji je predstavljao njezin dom i imovinu, nije dodijeljen drugi odgovarajući stan, niti je finansijski obeštećena. Ne osporava da je rušenje predmetne zgrade predstavljalo hitnu društvenu potrebu, ali ističe da je time lišena prava na dom i imovinu, te da lišavanje tog prava ne ispunjava uvjet «neophodnosti u demokratskom društvu», odnosno nije bilo proporcionalno opravdanom cilju.

b) Odgovor na apelaciju

14. U odgovoru na apelaciju Vrhovni i Kantonalni sud navode da u svojim presudama nisu počinili povrede ljudskih prava zagarantirane Evropskom konvencijom, iz razloga navedenih u presudi.

15. Općinsko pravobranilaštvo u odgovoru na apelaciju u potpunosti podržava odluke Vrhovnog i Kantonalnog suda. Ističe da tužena nije povrijedila apelanticino pravo na dom i imovinu jer tužena nije granatirala Sarajevo, već je uklonila ruševine kao posljedice granatiranja, što je bila njezina obaveza kao organa uprave propisana članom 136. tadašnjeg Zakona o prostornom uređenju («Službene novine Kantona Sarajevo» broj 13/99), koji odgovara članu 145. novog zakona («Službene novine Kantona Sarajevo» broj 7/05). Nadalje, ukazuje da je apelanticino pozivanje na ruševnost objekta utvrđenu 1983. godine neprimjereno jer je apelantica, kao i ostali stanari, koristila navedeni stan sve do granatiranja. Budući da je stan totalno devastiran uslijed rata, apelantica je imala pravo ostvariti povrat svog doma u skladu sa Zakonom o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima koji predstavlja pravni osnov za rješavanje njezinog prava na dom.

V. Relevantni propisi

16. U **Zakonu o stambenim odnosima** («Službeni list SRBiH» br. 14/84, 12/87, 36/89 i 2/93, te «Službene novine Federacije BiH» br. 11/98, 38/98 i 19/99) relevantne odredbe glase:

«Član 52.

Ugovor o korištenju stana prestaje ako se zgrada ili dio zgrade u kojoj je stan mora srušiti na osnovu pravosnažnog rješenja nadležnog organa ili je zgrada eksproprirana u svrhu rušenja, kao i u slučaju kada na osnovu takvog rješenja treba izvršiti iseljavanje iz stana zato što stan ne odgovara higijenskim uvjetima ili postoji opasnost za život stanara.

U slučajevima iz prethodnog stava nosiocu stanarskog prava ne daje se otkaz, a korisnici stana mogu se iseliti na osnovu pravosnažnog rješenja nadležnog organa tek pošto im zainteresirano lice, odnosno stambeni organ osigura drugi stan koji zadovoljava njihove minimalne potrebe stanovanja, a u slučajevima eksproprijacije, pošto im se osigura odgovarajući stan.

U skladu sa propisima skupštine općine utvrđuje se u slučajevima iz prethodnog stava zadovoljava li drugi stan minimalne potrebe stanovanja.

Žalba izjavljena protiv rješenja iz stava 2. ovog člana ne zadržava izvršenje rješenja».

17. U **Zakonu o prostornom uređenju** («Službeni list SRBiH» br. 9/87, 23/88, 10/90, 14/90 i 14/91) relevantne odredbe glase:

«Član 203.

Općinski organ uprave nadležan za poslove građenja prema službenoj dužnosti ili na zahtjev zainteresiranog lica rješenjem određuje rušenje građevine, dijela građevine ili drugog objekta za koji se utvrdi da zbog fizičke dotrajalosti, elementarnih nepogoda i većih oštećenja ne može dalje služiti svojoj namjeni ili da predstavlja opasnost za život i zdravlje ljudi, okolne objekte i saobraćaj, kao i uvjete i mjere koje je potrebno provesti, odnosno osigurati pri rušenju građevine, dijela građevine ili drugog objekta.

Rušenje zgrade iz prethodnog stava ne može se izvršiti dok se nosiocu stanarskog prava, korisniku stana, odnosno vlasniku stana koji stanuje u građevini određenoj za rušenje, ne osigura drugi stan koji zadovoljava njegove minimalne potrebe stanovanja u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuju stambeni odnosi.

Žalba protiv rješenja iz stava 1. ovog člana ne odlaže izvršenje rješenja u slučajevima kada se radi o neposrednoj opasnosti za život i zdravlje ljudi, ili imovinu, okolne objekte i saobraćaj.»

VI. Dopustivost

18. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

20. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj Rev-616/04 od 5. januara 2006. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantica je primila 24. februara 2006. godine, a apelacija je podnesena 4. aprila 2006. godine, tj. u roku od 60 dana kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Na kraju, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

21. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

22. Apelantica osporava navedene presude Vrhovnog suda i Kantonalnog suda, tvrdeći da joj je tim presudama povrijeđeno pravo na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, te člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

23. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

«Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana što uključuje:

[...]

k) Pravo na imovinu.»

24. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

«1. Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim principima međunarodnog prava.

2. Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi kontrolirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.»

25. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju obuhvata tri različita pravila. Prvo pravilo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stava i koje je opće prirode, izražava princip mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stava, odnosi se na lišavanje imovine i ograničava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u stavu 2. ovog člana, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, kontrolirati korištenje imovine u skladu sa općim interesom. Ova tri pravila nisu različita, u smislu da nisu povezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine i trebaju biti tumačena u okviru općeg principa izraženog u prvom pravilu (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Sporrong i Lönnorth protiv Švedske,* presuda od 23. septembra 1982. godine, serija A, broj 52, stav 61).

26. Evropski sud za ljudska prava je naveo u više navrata da koncept «imovine» u članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju ima autonomno značenje koje nesumnjivo nije ograničeno na vlasništvo nad fizičkim stvarima: određena druga prava i interesi koji čine imovinu svakako se mogu smatrati kao «imovinska prava» i na taj način kao «imovina» u smislu ove odredbe (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Iatridis protiv Grčke*, presuda od 25. marta 1999. godine, Izvještaji o presudama i odlukama 1999-II, strana 96, tačka 54). Također, prema postojećem običajnom pravu «posjed» može biti postojeći posjed ili

vrijedna imovina, uključujući i odštetne zahtjeve u pogledu kojih podnosilac tužbe može obrazložiti da ima bar «legitimno očekivanje» da će ono biti realizirano (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Jantner protiv Slovačke,* presuda od 4. marta 2003. godine, aplikacija broj 39050/97, stav 27; Evropski sud za ljudska prava, *Pressos Compania Naviera S.A. i drugi protiv Belgije*, presuda od 20. novembra 1995. godine, serija A, broj 332, str. 19-24).

27. U konkretnom predmetu, apelantica je nakon pravosnažnosti rješenja tužene o rušenju predmetne zgrade, umjesto ranijeg pravnog statusa nositeljice stanarskog prava, postala korisnica predmetnog stana, s pravom da joj se dodijeli drugi stan koji će zadovoljiti njezine minimalne stambene potrebe. Spomenutim rješenjem tužene od 7. juna 1997. godine navedeno je da će «dosadašnjem korisniku stana, tj. nosiocu stanarskog prava radi lične sigurnosti Općina Stari Grad Sarajevo osigurati adekvatan stan», što je u skladu s pozitivnim propisima. Naime, citiranim odredbama Zakona o stambenim odnosima i Zakona o prostornom uređenju propisano je da će se korisniku stana u slučaju rušenja zgrade osigurati drugi stan koji zadovoljava njegove minimalne potrebe stanovanja. Stoga, imajući u vidu relevantne odredbe navedenih zakona, Ustavni sud smatra da je apelantica imala legitimno očekivanje da će joj tužena dodijeliti drugi stan koji bi zadovoljio njezine stambene potrebe i potrebe njezine porodice, a na ime naknade za porušeni stan i na kojem bi ona zasnovala stanarsko pravo, te da ovo apelanticino legitimno očekivanje koje je zasnovano u važećem zakonu, predstavlja imovinu u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

28. Stoga, donošenjem osporenih odluka kojima se odbija apelanticin zahtjev za dodjelu drugog stana u svrhu stanovanja, odnosno za naknadu vrijednosti stana kojeg nije dobila na korištenje, suprotno njezinom legitimnom očekivanju, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju radi o apelanticinom lišavanju njezine imovine, u smislu druge rečenice stava 1. člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, s obzirom na to da joj je pravosnažnom presudom odbijen tužbeni zahtjev kojim je tražila isplatu novčane protivvrijednosti na ime činidbe koju tužena nije ispunila.

29. Za Ustavni sud ostaje da utvrdi: a) je li lišavanje imovine predviđeno zakonom, b) služi li lišavanje zakonitom cilju u javnom interesu i c) je li lišavanje proporcionalno cilju, tj. uspostavlja li pravičnu ravnotežu između apelanticinog prava i općeg javnog interesa.

30. Ustavni sud konstatira da je relevantnim zakonskim odredbama u slučaju rušenja zgrade koja predstavlja opasnost za stanare i okolinu predviđeno odgovarajuće stambeno zbrinjavanje stanara porušenog objekta koje se sastoji u dodjeli drugog stana koji

zadovoljava minimalne stambene potrebe ranijih nosilaca stanarskih prava, odnosno korisnika stanova. Ova obaveza je dodatno osigurana propisivanjem da se rušenje zgrade ne može izvršiti dok stambeni organ ne osigura drugi stan koji zadovoljava minimalne stambene potrebe korisnika stana. Ustavni sud zaključuje da primjenom navedenih zakonskih odredaba u slučaju rušenja zgrade raniji nosioci stanarskih prava, odnosno korisnici stanova, ni u kojem slučaju neće biti lišeni svoje imovine, već će im imovina biti osigurana tako što će njihove minimalne stambene potrebe biti osigurane dodjelom stana u skladu sa Zakonom o stambenim odnosima.

31. U konkretnom slučaju, apelantica je, nakon što tužena nije postupila prema odredbi člana 52. stav 2. Zakona o stambenim odnosima, tužbom sudu tražila da joj tužena dodijeli odgovarajući stan, ili ukoliko nema na raspolaganju odgovarajući stan, kako je tužena tvrdila, da joj nadoknadi protivvrijednost činidbe na koju je tužena obavezana. Tokom parničnog postupka, odnosno nakon 6. decembra 2002. godine, u skladu sa Zakonom o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo («Službene novine FBiH» br. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02 i 54/04), prestala je zakonska mogućnost da se apelantici dodijeli stanarsko pravo na nekom drugom stanu, što je bio zakonom propisani način na koji je tužena trebala izvršiti svoju obavezu. Nakon toga, apelantica se u svom tužbenom zahtjevu opredijelila samo na isplatu protivvrijednosti činidbe, jer je smatrala da bi odluka o dodjeljivanju drugog stana sa stanarskim pravom bila neizvršiva, te da je, stoga, zahtjev za isplatu novčanog iznosa jedini moguć i izvršiv.

32. Međutim, redovni sudovi su u osporenim odlukama tvrdili da član 52. Zakona o stambenim odnosima ne predviđa obavezu niti mogućnost da se nosiocu stanarskog prava čiji je stan uništen isplati novčana protivvrijednost stana. Ustavni sud smatra da činjenicom da je novom zakonskom legislativom prestala mogućnost dodjele stanarskih prava na stanovima u društvenom vlasništvu, nije prestala obaveza tužene da ispuni obavezu prema apelantici. Tužena, naime, i dalje ima obavezu na činidbu koja je nastala prije rušenja zgrade, a koju nije ispunila. Budući da tužena nije ispunila obavezu prije stupanja na snagu novih zakonskih propisa prema kojima više nije moguće steći stanarsko pravo, Ustavni sud smatra opravdanim apelanticin zahtjev da joj tužena na ime činidbe koju nije izvršila, isplati njezinu protivvrijednost. Pored toga, suprotno stavu Vrhovnog suda, Ustavni sud smatra da apelanticin zahtjev za naknadu nije zahtjev za naknadu štete uslijed rušenja zgrade, već zahtjev za protivvrijednost činidbe koja se sastojala u obavezi tužene da apelantici osigura minimalne stambene uvjete u smislu Zakona o stambenim odnosima i Zakona o prostornom uređenju. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je osporenim odlukama apelantica lišena imovine za koju je imala legitimno očekivanje da će joj biti dodijeljena

na osnovu navedenih relevantnih zakonskih odredaba, a da joj je osporenim presudama ova naknada onemogućena. Imajući ovo u vidu, Ustavni sud smatra da apelanticino lišavanje imovine na ovakav način nije bilo u skladu sa zakonom. Pored toga, Ustavni sud podsjeća da Evropski sud za ljudska prava smatra da lišavanje imovine bez ikakve naknade nije u skladu sa Evropskom konvencijom (vidi Evropski sud za ljudska prava, *James protiv Ujedinjenog Kraljevstva,* presuda od 21. februara 1986. godine, serija A, broj 98, stav 54).

33. Iz svega izloženog slijedi da je u konkretnom slučaju povrijeđen član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Ostali navodi

34. U svjetlu zaključaka u pogledu povrede člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Ustavni sud smatra da nije neophodno posebno razmatrati navode u vezi sa pravom na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, te navode o povredi prava na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

35. Ustavni sud zaključuje da je povrijeđen član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, jer način na koji je apelantica sudskim odlukama lišena svoje imovine nije bio u skladu sa zakonom.

36. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

37. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Predmet broj AP 1084/06

ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU

Apelacija «Denimex» d.o.o. Gračanica podnesena zbog neprovedbe izvršenja dopuštenog Rješenjem Općinskog suda I u Sarajevu broj I-2841/98 od 30. studenog 1998. godine

Odluka od 11. ožujka 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 1084/06**, rješavajući apelaciju **«Denimexa» d.o.o. Gračanica**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 11. ožujka 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija «Denimexa» d.o.o. Gračanica.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u predmetu Općinskog suda u Sarajevu broj 065-0-Ip-06-000624 od 31. svibnja 2006. godine.

Ova odluka se dostavlja Vladi Federacije Bosne i Hercegovine da bi se osigurala apelantova ustavna prava sukladno ovoj odluci.

Nalaže se Vladi Federacije Bosne i Hercegovine, na temelju članka 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, da u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama u svrhu izvršenja odluke.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom

glasniku Republike Srpske» i u «Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. «Denimex» d.o.o. Gračanica (u daljnjem tekstu: apelant) iz Gračanice, kojeg zastupa zakonski zastupnik, ravnatelj Nedim Moralić, podnio je 6. travnja 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog neprovedbe izvršenja dopuštenog Rješenjem Općinskog suda I u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj I-2841/98 od 30. studenog 1998. godine. Apelant je dopunio apelaciju 4. travnja 2007. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Općinskog suda i sudionika u postupku, Federacije Bosne i Hercegovine-Federalnog ministarstva obrane, kojeg zastupa Federalno pravobraniteljstvo (u daljnjem tekstu: izvršenik), zatraženo je 5. listopada 2007. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Općinski sud je dostavio odgovor na apelaciju 26. listopada 2007. godine, a izvršenik 25. listopada 2007. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

5. Presudom Kantonalnog suda u Tuzli (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), donesenom u ponovljenom postupku broj Ps-238/97 od 18. ožujka 1998. godine, koja je potvrđena Presudom Vrhovnog suda broj Pž-182/98 od 30. srpnja 1998. godine, izvršenik je obvezan isplatiti apelantu, na ime neplaćenih računa za kupljenu robu, ukupan iznos od 24.163,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom počevši od 31. prosinca 1996. godine pa do konačne isplate pod prijetnjom prinudnoga izvršenja.

6. Odlučujući o apelantovom prijedlogu za izvršenje pravomoćne presude, Općinski sud je Rješenjem broj IP-2841/98 od 30. studenog 1998. godine dopustio izvršenje na način, u

visini i opsegu kako je pobliže opisano u rješenju i njime obustavio provedbu izvršenja na razdoblje od tri godine počevši od 16. listopada 1998. godine, na temelju čl. 1. i 2. Zakona o privremenoj obustavi od izvršenja tražbina nastalih za vrijeme ratnog stanja i izravne ratne opasnosti («Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine» broj 39/98).

7. Općinski sud je, potom, izvan ročišta donio Rješenje broj IP-2841/98 od 16. travnja 2002. godine kojim je izvršni postupak obustavio. U obrazloženju ovog rješenja navedeno je da je člankom 4. Zakona o utvrđivanju i ostvarivanju tražbina nastalih za vrijeme rata i izravne ratne opasnosti («Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine» broj 43/01) određeno da će se obveze FBiH prema pravnim i fizičkim osobama nastale za potrebe obrane evidentirati u Federalnom ministarstvu financija, na temelju pravomoćnih sudbenih presuda, sporazuma o naknadi zaključenih sa nadležnim tijelima uprave, ugovora i drugih pravnih akata donesenih na temelju propisa iz članka 2. navedenog zakona. Tražbine koje se utvrđuju i ostvaruju ovim zakonom, kako je dalje navedeno, proglašavaju se javnim dugom FBiH, pa će se i isplata vršiti sukladno članku 7. toga zakona.

8. Rješenjem Općinskog suda broj IP-2841/98 od 15. studenog 2002. godine apelantov priziv uložen protiv rješenja od 16. travnja 2002. godine odbačen je kao nepravovremen, jer je podnesen po proteku pet mjeseci od dana primitka pobijanog rješenja. Ovo rješenje postalo je pravomoćno 2. prosinca 2002. godine.

9. O novom apelantovom prijedlogu Općinski sud je donio Rješenje broj 065-0-Ip-06-000624 od 31. svibnja 2006. godine kojim je odredio predloženo izvršenje. Međutim, banka kojoj je rješenje dostavljeno na provedbu obavijestila je apelanta da mora postupiti sukladno Zakonu o utvrđivanju i načinu izmirenja nastalih obveza u FBiH, te odlukama Vlade donesenim na temelju tog zakona, koji su *lex specialis* u odnosu na Zakon o izvršnom postupku. Apelantove tražbine, koje su nepobitne, realizirat će se, kako ga je obavijestila banka, kada ga Federalno ministarstvo financija uvrsti u red prioriteta i kad nalog dostavi banci.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelant smatra da je odgađanje da se izvrši pravomoćna presuda izravno oprečno sa odredbama Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, te da je zbog toga povrijeđeno njegovo pravo na život, pravo da ne bude

podvrgnut mučenju, ponižavajućem tretmanu ili kazni, pravo na privatni i obiteljski život, dom i prepisku i pravo na imovinu iz čl. II/3.(a), (c), (f) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine. Apelant navodi kronologiju događaja u svezi sa donošenjem pobijanih odluka, a povredu svojih prava vidi u tomu što je Zakonom o privremenoj obustavi od izvršenja tražbina nastalih za vrijeme rata i izravne ratne opasnosti, na koji se pozvao sud u obrazloženju svojih odluka, a nakon toga i banka, onemogućeno da se izvrši pravomoćna sudbena presuda iako je pravni temelj obligatornog karaktera i morao se izvršiti. Osim navedenog, istaknuo je da je tvrtka, zbog nevraćenih dugova, blokirana, pa je imovina rasprodana kako bi se vratili dugovi proistekli iz ove pravne stvari. Apelant, osim povrede prava na imovinu, nije posebice obrazlagao u čemu se sastoji povreda preostalih prava.

11. U dopuni apelacije, 4. travnja 2007. godine, apelant je istaknuo da je ponovno, nakon podnošenja apelacije, zatražio da se izvrši pravomoćna presuda, nakon čega je Općinski sud donio Rješenje broj 065-0-Ip-06-000624 od 31. svibnja 2006. godine kojim je odredio predloženo izvršenje, ali ga je banka obavijestila da ga ne može izvršiti dok ga Federalno ministarstvo financija ne uvrsti u prioritete.

b) Odgovor na apelaciju

12. Općinski sud u odgovoru na apelaciju kronološki je opisao poduzete radnje, od donošenja rješenja kojim je izvršenje dopušteno, obustave i, konačno, odbacivanja apelantovoga priziva s napomenom da su rješenja donesena sukladno zakonu.

13. Izvršenik je u odgovoru na apelaciju istaknuo da je apelacija nedopuštena, jer apelant nije iscrpio redovita pravna sredstva obzirom da protiv pobijane odluke nije ulagao prigovor. Osim toga, smatra da je apelacija i neutemeljena, jer neizvršenje pravomoćne sudbene odluke u određenim slučajevima može predstavljati povredu prava na pravično suđenje, ali ne i prava na koja apelant ukazuje. Dalje je istaknuo da je u međuvremenu izmijenjen Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjih obveza FBiH, te da novelirane odredbe članka 3. stavak 3. spomenutog zakona glase: «Sve obveze koje čine unutarnji dug, definirane odredbama ovog zakona, koje su utemeljene na izvršnim odlukama donesenim u sudbenom i upravnom postupku, izvršit će se na način propisan odredbama ovog zakona.» Iz navedenog slijedi da se izvršenik ne protivi izvršenju sudbenih odluka o pitanju obveza koje predstavljaju unutarnji dug s tim da se izvršenje provodi na način propisan Zakonom, a koje apelant nije ni tražio. Ograničenja koja sadrži navedeni zakon, kako dalje obrazlaže izvršenik, glede roka i načina izvršenja određenih obveza donesena su u javnom interesu a radi osiguranja makroekonomske stabilnosti i održivosti izvršenika.

V. Relevantni propisi

14. U **Zakonu o privremenoj obustavi od izvršenja tražbina nastalih za vrijeme ratnog stanja i izravne ratne opasnosti** («Službene novine Federacije BiH» broj 39/98) relevantne odredbe glase:

«*Članak 1.*

Ovim zakonom privremeno se obustavljaju od izvršenja tražbine pravnih i fizičkih osoba prema Federaciji Bosne i Hercegovine nastale za potrebe obrane u razdoblju ratnog stanja i izravne ratne opasnosti na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine.

Izvršenje presuda i upravnih akata za tražbine iz stavka 1. ovog članka, ukoliko se prije ne postigne poravnanje, počinje istekom roka od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.»

15. U **Zakonu o utvrđivanju i ostvarivanju tražbina nastalih za vrijeme ratnog stanja i izravne ratne opasnosti** («Službene novine Federacije BiH» broj 43/01) relevantne odredbe glase:

«*Članak 3.*

Pod tražbinama koje se utvrđuju i ostvaruju ovim zakonom podrazumijevaju se tražbine pravnih i fizičkih osoba po sljedećim osnovama:

- mobiliziranih ili ustupljenih materijalno-tehničkih sredstava i opreme,

- isporuka materijala, proizvoda i robe i izvršenih usluga za potrebe obrane,

- ustupljenih novčanih sredstava sukladno Zakonu, drugom propisu ili općem aktu i

- drugim osnovama za potrebe obrane.

[...]

Članak 6.

Tražbine iz članka 3. ovog zakona proglašavaju se javnim dugom Federacije i na njih se ne obračunavaju kamate za razdoblje od dana nastanka do dana realizacije.

Do donošenja propisa iz članka 7. ovog zakona tražbine iz stavka 1. ovog članka neće se isplaćivati.

Članak 7.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na prijedlog Ministarstva financija propisat će način utvrđivanja i realizacije javnog duga iz članka 6. ovog zakona u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 8.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje važiti Zakon o privremenoj obustavi od izvršenja tražbina nastalih za vrijeme ratnog stanja i izravne ratne opasnosti ('Službene novine' broj 39/98). »

16. U **Uredbi o načinu utvrđivanja i realizaciji javnog duga Federacije Bosne i Hercegovine nastalog za vrijeme ratnog stanja i izravne ratne opasnosti** («Službene novine Federacije BiH» br. 17/02, 34/02 i 34/02) relevantne odredbe glase:

«*Članak 2.*

Javni dug Federacije u smislu ove uredbe su tražbine iz članka 3. Zakona o utvrđivanju i ostvarivanju tražbina nastalih za vrijeme ratnog stanja i izravne ratne opasnosti [...] (u daljnjem tekstu: Zakon) nastale u razdoblju od 8. travnja 1992. do 23. prosinca 1996. godine, i to:

- mobilizirana ili ustupljena materijalno-tehnička sredstva i oprema,
- isporuka materijala, proizvoda i robe i izvršenih usluga za potrebe obrane,
- ustupljenih novčanih sredstava sukladno Zakonu, drugom propisu ili općem aktu i
- drugim osnovama za potrebe obrane.

Članak 3.

Pravne i fizičke osobe koje imaju tražbine prema Federaciji na temelju članka 2. Zakona svoje tražbine mogu prijaviti Povjerenstvu za utvrđivanje i realizaciju tražbina nastalih za vrijeme ratnih stanja i izravne ratne opasnosti (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo).

[...]

Članak 6.

Povjerenstvo će koordinirati aktivnosti na provedbi ove uredbe, utvrditi ukupan iznos tražbine i izvijestiti Vladu Federacije Bosne i Hercegovine radi utvrđivanja konačnog iznosa javnog duga.[...]

Članak 12.

U slučaju pokretanja izvršnog postupka po pravomoćnim presudama nadležnog suda ili konačnim rješenjima Ministarstva obrane i MUP-a i nadležnih tijela uprave, a koje se odnose na javni dug iz članka 3. Zakona, sud će izvršnu odluku uputiti Povjerenstvu na nadležnost.»

17. U **Zakonu o privremenom odgađanju od izvršenja tražbina na temelju izvršnih odluka na teret proračuna Federacije Bosne i Hercegovine** («Službene novine Federacije BiH» br. 9/04 i 30/04) relevantne odredbe glase:

«*Članak 1.*

Ovim zakonom se privremeno odgađaju od izvršenja tražbine na temelju izvršnih odluka na teret proračuna Federacije Bosne i Hercegovine, kantona i općina.

Članak 2.

Pod izvršnim odlukama podrazumijevaju se izvršni dokumenti doneseni u sudbenom i upravnom postupku, a koji se odnose na tražbine nastale na temelju:

- stare devizne štednje;
- razne materijalne i nematerijalne štete;
- tražbine nastale za vrijeme rata i izravne ratne opasnosti;
- zaostalih neizmiranih obveza korisnika proračuna.

Članak 3.

Ovaj zakon će se primjenjivati do donošenja zakona kojim će se regulirati način izmirenja obveza iz izvršnih odluka iz članka 2. ovog zakona.»

18. **U Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o privremenom odgađanju od izvršenja tražbina na temelju izvršnih odluka na teret proračuna Federacije Bosne i Hercegovine** («Službene novine Federacije BiH» broj 30/04) relevantne odredbe glase:

«Članak 1.

U Zakonu o privremenom odgađanju od izvršenja tražbina na temelju izvršnih odluka na teret proračuna Federacije Bosne i Hercegovine ('Službene novine Federacije BiH' broj 9/04) u članku 3. u drugom redu poslije riječi 'članka' dodaje se broj '2', a u trećem redu poslije riječi 'zakona' stavlja se točka, a ostali dio teksta se briše.

[...]»

19. U **Zakonu o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjih obveza Federacije Bosne i Hercegovine** («Službene novine Federacije BiH» br. 66/04, 49/05 i 35/06) relevantne odredbe glase:

«Članak 1.

Ovim zakonom utvrđuju se unutarnje obveze Federacije Bosne i Hercegovine prema fizičkim i pravnim osobama nastale na osnovi: neisplaćenih invalidnina, neisplaćenih mirovina, neisplaćenih naknada dobavljačima za robu, materijale i usluge, obveze nastale na osnovi neisplaćenih plaća i dodataka, te ostale obveze (u daljnjem tekstu: unutarnji dug), odnosno način pojedinačne verifikacije utvrđenih tražbina, kao i način njihovog izmirenja.

Članak 2.

(2) Unutarnji dug Federacije procjenjuje se u iznosu od 1.858,9 milijuna KM.

(3) Obveze unutarnjeg duga iz stavka 1. ovog članka izmiruju se isplatom u gotovini, putem izdavanja obveznica (u daljnjem tekstu: obveznice) i otpisivanjem, prema odredbama ovog zakona.

Članak 3.

(3) Sve obveze koje čine unutarnji dug, definirane odredbama ovog zakona, koje su utemeljene na izvršnim odlukama donesenim u sudbenom i upravnom postupku, izvršit će se na način propisan odredbama ovog zakona.

(5) Na izvršne akte koji su uređeni Zakonom o privremenom odgađanju od izvršenja tražbina na temelju izvršnih odluka na teret proračuna Federacije Bosne i Hercegovine ('Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine' broj 9/04) primjenjuju se odredbe ovog zakona.

Članak 16.

Ratne tražbine iz članka 3. ovog zakona su obveze nastale u razdoblju od 18. rujna 1991. godine do 23. prosinca 1996. godine i za koje su fizičke i pravne osobe propisno prijavile tražbine, prema Zakonu o utvrđivanju i ostvarivanju tražbina nastalih za vrijeme ratnog stanja i izravne ratne opasnosti [...] i Uredbi o načinu utvrđivanja i realiziranja javnog duga Federacije Bosne i Hercegovine nastalog za vrijeme ratnog stanja i izravne ratne opasnosti.

Članak 17.

(1) Obveze za ratne tražbine izmirivat će se izdavanjem obveznica.

(2) Prije izdavanja obveznica vjerovnici će, u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, svoje izvršne odluke donesene u sudbenom i upravnom postupku registrirati u Federalnom ministarstvu financija.

(3) Registriranje izvršnih odluka iz stavka 2. ovog članka podrazumijeva podnošenje relevantne dokumentacije od vjerovnika neophodne za provjeru autentičnosti i registriranja iznosa koji će izvršiti.

(4) Kamata za ratne tražbine, sadržane u izvršnoj odluci donesenoj u sudbenom i upravnom postupku, u razdoblju od dana donošenja temeljnog zakona do dana izdavanja obveznica se otpisuje.

Članak 20.

(1) Po završetku procesa registriranja izvršnih odluka iz stavka 2. članka 17. ovog zakona, te završetka procesa verificiranja ratnih tražbina iz stavka 2. članka 18. ovog zakona, Vlada Federacije će početi izdavati obveznice za izmirenje obveza za ratne tražbine, a najkasnije do 1. siječnja 2008. godine.

(2) Obveznice za izmirenje obveza za ratne tražbine izdaju se na iznos glavnice koji ne prelazi 900 milijuna KM uz sljedeće uvjete:

1. fiksna godišnja kamatna stopa u visini od 2,5%;
2. imaju grace period od 13 godina od nadnevka izdavanja;
3. imaju nadnevak dospijeća najkasnije do 31. prosinca 2047. godine.

(3) Vlada Federacije će donijeti podzakonski akt kojim će urediti emitiranje obveznica, način rasporeda emitiranja obveznica po godinama dospijeća obveznica, te druge bitne elemente neophodne za emitiranje obveznica.»

20. U **Zakonu o izvršnom postupku** («Službeni glasnik SFRJ» br. 20/78, 6/82, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 i 35/91, te «Službeni list RBiH» br. 16/92 i 13/94) relevantne odredbe glase:

«Članak 8.

[...] Protiv rješenja o izvršenju dužnik može izjaviti prigovor (članak 48).[...]

Protiv rješenja donesenog po prigovoru može se izjaviti priziv.

Priziv i prigovor ne odgađaju izvršenje ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Odluka donesena po prizivu je pravomoćna.[...]

Članak 10.

U postupku izvršenja i osiguranja sud je dužan postupati hitno. [...]

Članak 39.

[...] Rješenje o izvršenju na novčanoj tražbini dostavlja se i dužnikovom dužniku, a rješenje o izvršenju na sredstvima na računu dužnika dostavlja se i jedinici Službe društvenog knjigovodstva kod koje se vode ta sredstva.

Rješenje o izvršenju, doneseno na osnovi vjerodostojne isprave, dostavlja se odgovarajućoj jedinici Službe društvenog knjigovodstva tek pošto postane pravomoćno.[...]»

21. U **Zakonu o izvršnom postupku** («Sužbene novine Federacije BiH» broj 32/03) relevantne odredbe glase:

«Članak 5.

(1) U postupku izvršenja sud je dužan postupati hitno.[...]

[...]

Članak 166.

Izvršenje radi ostvarenja novčane tražbine prema izvršeniku može se provesti na svim sredstvima na njegovim računima kod banke osim ako zakonom nije drukčije određeno.[...]

[...]

Članak 170.

(1)Ako banka smatra da postoje zakonske ili druge smetnje za izvršenje po odredbama poglavlja XII. ovog zakona, zadržat će rješenje o izvršenju, izvršiti ovrhu sredstava izvršenika i o smetnjama obavijestiti sud.

(2)Ako se radi o smetnjama trajne naravi, sud će obustaviti postupak, a u slučaju drugih razloga obavijestit će tražitelja izvršenja i banku o daljem postupanju.

[...]

Članak 226.

Postupak izvršenja započet do dana početka primjene ovog zakona okončat će se po odredbama ovog zakona.

[...]

Članak 228.

U izvršnom postupku reguliranim ovim zakonom ne primjenjuju se odredbe drugih zakona koje se odnose na zahtjev za odgađanje i prekid izvršenja.

Članak 229.

Danom primjene ovog zakona prestaje primjena zakona kojima je uređen izvršni postupak, a koji su se primjenjivali na teritoriju Federacije do dana početka primjene ovog zakona.

Članak 230.

Ovaj zakon stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u 'Službenim novinama Federacije BiH' a počet će se primjenjivati po isteku 60 dana od dana njegovog stupanja na snagu.»

VI. Dopustivost

22. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

23. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku kojeg je koristio.

24. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Rješenje Općinskog suda broj IP-2841/98 od 15. studenog 2002. godine. Međutim, apelant je u dopuni apelacije

istaknuo da je Općinski sud, nakon podnošenja apelacije, donio novo Rješenje broj 065-0-Ip-06-000624 od 31. svibnja 2006. godine kojim je određeno predloženo izvršenje, ali ga banka kojoj je dostavljeno na provedbu nije izvršila sa obrazloženjem da ga Federalno ministarstvo financija mora uvrstiti u prioritete. Iz navedenog proizlazi da je apelacija pravovremena, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno *(prima facie)* neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

25. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti obzirom na to da nije očigledno *(prima facie)* neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija ne bi bila dopustiva.

VII. Meritum

26. Apelant pobija rješenja donesena u izvršnom postupku, ističući da mu je tim rješenjima povrijeđeno pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na imovinu

27. Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovog članka, što uključuje:

....

(k) Pravo na imovinu.

...»

Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

«*Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.*

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala uporabu imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.»

28. Preduvjet za razmatranje apelantovih navoda glede povrede prava na imovinu je utvrđivanje je li apelant uopće imao «imovinu» u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

29. Prema praksi Ustavnog suda, koja je općenito usvojena, pojam «imovina» podrazumijeva širok spektar vlasničkih interesa koji predstavljaju ekonomsku vrijednost (vidi Odluku Ustavnog suda broj *U 14/00* od 4. travnja 2001. godine, objavljenu u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 33/01), te pojam imovine treba shvatiti na način «da uključuje i postojeće novčane tražbine pojedinaca, kao i određena prava pojedinaca koja imaju ekonomsku vrijednost» (vidi Odluku Ustavnog suda broj *U 26/00* od 21. prosinca 2001. godine). Također, prema praksi Europskog suda za ljudska prava, «imovina» koja se štiti može biti samo postojeća imovina (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Van der Mussele,* presuda od 23. studenog 1983. godine, serija A br. 70, točka 48), ili barem imovina za koju apelant ima «opravdano očekivanje» da će je dobiti (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Pine Valley Developments Ltd. i drugi,* presuda od 29. studenog 1995. godine, serija A br. 332, točka 31).

30. Ustavni sud zapaža da se u konkretnom slučaju radi o apelantovoj novčanoj tražbini prema izvršeniku, na ime duga za isporučenu robu tijekom 1996. i 1997. godine sa zakonskom kamatom uz naknadu troškova postupka, koja je priznata pravomoćnom sudbenom presudom, a koja, prema propisima Federacije BiH, predstavlja «ratne tražbine», te da navedena tražbina predstavlja apelantovu «imovinu» u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

31. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju obuhvaća tri različita pravila. Prvo pravilo, navedeno u prvom stavku, jeste opće naravi i iskazuje načelo mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stavka, obuhvaća lišavanje imovine i čini ga podložnim određenim uvjetima. Treće pravilo iz stavka dva navedenog članka priznaje da države članice imaju pravo, između ostalog, nadzirati uporabu imovine sukladno javnom interesu. Ova tri pravila nisu «različita» u smislu da su nepovezana, drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve ometanja prava na mirno uživanje imovine, te ih, stoga, treba tumačiti u okviru općeg načela iskazanog u prvom pravilu (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Sporrong i Lönnorth protiv Švedske* od 23. rujna 1982. godine, serija A broj 52, stavak 61).

32. Ustavni sud podsjeća da je u Odluci broj *AP 774/04*, u kojoj je odlučivao o gotovo identičnoj situaciji sa aspekta propisa Republike Srpske prije donošenja Zakona o

izmjenama i dopunama Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjeg duga Republike Srpske, došao do zaključka da zatezne kamate dosuđene pravomoćnom sudbenom presudom i troškovi postupka, također, predstavljaju «imovinu» podnositelja prijave u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (vidi Odluku Ustavnog suda broj *AP 774/04* od 20. prosinca 2005. godine, «Službeni glasnik Republike Srpske» broj 12/06). Obzirom na to da je na području Republike Srpske u međuvremenu donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu Republike Srpske, koji je stupio na pravnu snagu 2. lipnja 2006. godine, koji predviđa nove modalitete reguliranja «ratne štete», Ustavni sud u tijeku 2007. godine donio je dvije odluke povodom apelacija u svezi sa zakonskom nemogućnošću da se izvrše pravomoćne sudbene odluke u okviru novih zakonskih rješenja (vidi Odluku Ustavnog suda broj *AP 619/06* od 26. lipnja 2006. godine i Odluku broj *AP 1211/06* od 13. prosinca 2006. godine). Ustavni sud je u Odluci broj *AP 1211/06* analizirao razdoblje prije donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu i razdoblje nakon stupanja na snagu navedenog zakona. Tom odlukom Ustavni sud je zaključio da je javna vlast i u ovom zakonu ostala pri modalitetu izmirenja duga po osnovi «ratne štete» emisijom dugoročnih obveznica, te da se, zapravo, radi o kontinuiranom miješanju u imovinska prava apelanata, da «nova» zakonska rješenja prema svojoj naravi predstavljaju kontrolu prava na imovinu i da modalitet naplate pravomoćno dosuđenih kamata zadržava karakter kontrole prava na apelantovu imovinu. Budući da je i u Federaciji Bosne i Hercegovine donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjih obveza Federacije Bosne i Hercegovine («Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine» broj 35/06), koji je stupio na pravnu snagu 6. rujna 2006. godine, dakle, nakon podnošenja apelacije u konkretnom slučaju, Ustavni sud će analizom novih zakonskih rješenja sa aspekta propisa u Federaciji BiH utvrditi razlikuju li se ona bitno od rješenja danih u propisima Republike Srpske, odnosno mogu li se zaključci doneseni u već citiranim odlukama Ustavnog suda br. AP 619/06 i AP 1211/06 primijeniti i na konkretan slučaj.

33. Nakon što je utvrdio da tražbine utvrđene pravomoćnom presudom predstavljaju apelantovu «imovinu» u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud mora, dalje, ispitati je li lišavanje apelanta upitne imovine bilo opravdano. To može biti slučaj samo ako je lišavanje imovine: (a) predviđeno zakonom, (b) u javnom interesu i (c) sukladno načelu proporcionalnosti.

34. Iz obrazloženja pobijanog rješenja Općinskog suda kojim je dopušteno izvršenje i istodobno obustavljeno može se zaključiti da je miješanje u apelantova imovinska prava

utemeljeno na zakonu, te da iz njih ne proizlazi proizvoljnost u primjeni važećih propisa. Ustavni sud je u već citiranoj Odluci *AP 1211/06* zaključio da nova legislativa iz ove oblasti dodatno razrađuje i definira zakonske modalitete osnovnog zakona s ciljem izmirenja obveza države po osnovi «ratne štete», kao dijela unutarnjeg duga entiteta. Pri tomu su, kako je utvrđeno, i dalje ostali na snazi definirani ciljevi zbog kojih se javna vlast miješa u pravo apelanata na imovinu, a to su makroekonomska stabilnost i fiskalna održivost entiteta, a time i ustavni poredak Bosne i Hercegovine. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da je miješanje u apelantova imovinska prava i nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjih obveza Federacije BiH zakonito.

35. Prigodom odgovora na pitanje je li lišavanje apelanta prava na imovinu u javnom interesu i je li sukladno načelu proporcionalnosti, Ustavni sud se poziva na svoje stajalište iz Odluke broj *AP 1211/06* obzirom na to da cilj donošenja propisa koji uređuju način izmirivanja unutarnjih obveza Federacije BiH nije izmijenjen ni novom legislativom.

36. Osim navedenog, Ustavni sud zapaža da citirani zakoni Federacije BiH, a imajući u vidu da su usmjereni na odgađanje izvršenja izvršnih isprava, predstavljaju, zapravo, uplitanje države u imovinska prava građana koje bi, prema članku 1. Protokola broj 1 Europske konvencije, bilo opravdano ako bi bio uspostavljen pravedan odnos između zahtjeva za opći interes zajednice i potrebe da se zaštite temeljna prava pojedinca, odnosno ako bi postojao razuman odnos proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Osim toga, takvi zakoni morali bi biti doneseni u javnom interesu, morali bi slijediti legitimne ciljeve i morali bi ispunjavati već spomenuto načelo proporcionalnosti. Potrebna ravnoteža, tj. proporcionalnost između javnog interesa zajednice i temeljnih prava pojedinaca neće biti utvrđena ako *«te osobe moraju snositi prevelik teret»* (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Sporrong i Lonnorth protiv Švedske,* presuda od 23. rujna 1982. godine, serija A-52, str. 26-28, st. 70-73).

37. Kada se navedena stajališta dovedu u svezu sa citiranim zakonima, dolazi se do zaključka da je takvim zakonima, osim toga što je upitno njihovo donošenje u smislu načela iz Europske konvencije, narušeno i načelo proporcionalnosti u odnosu na temeljna prava pojedinaca. Naime, i pored evidentnog javnog interesa države da donese navedene zakone, koji se, u biti, ogleda u rješavanju vladinih obveza nastalih kao posljedica rata tako da se osiguraju i podrže makroekonomska stabilnost i fiskalna održivost Federacije BiH, što nedvojbeno predstavlja javni interes, Ustavni sud smatra da je donošenjem takvih zakona stavljen «pretjeran teret na pojedince», te da zbog toga nije ispunjen uvjet proporcionalnosti

između javnog interesa zajednice i temeljnih prava pojedinaca. U okolnostima kad je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjih obveza FBiH propisano da će apelant umjesto novca dobiti obveznice, da će kamate koje su utvrđene izvršnom presudom biti otpisane do dana izdavanja obveznica, da će nakon toga fiksna godišnja kamatna stopa iznositi 2,5 posto, da obveznice koje dobije apelant imaju *grace* period od 13 godina, te da obveznice dospijevaju najkasnije do 31. prosinca 2047. godine, Ustavni sud smatra da postoji pretjeran teret na strani apelanata, odnosno da ne postoji proporcionalnost između interesa zajednice i interesa pojedinaca. Iz navedenih razloga, iako je donesen zakon koji regulira način ostvarivanja tražbine utemeljene na izvršnoj sudbenoj odluci, apelant se i dalje nalazi u neizvjesnoj situaciji, jer ne može realizirati svoje tražbine na način preciziran pravomoćnom sudbenom odlukom, a razdoblja i načini realizacije propisani Zakonom o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjih obveza Federacije BiH opravdano nameću pitanje hoće li apelant uopće moći ostvariti svoje tražbine. Stoga, Ustavni sud smatra da je, u svrhu podržavanja Ustava Bosne i Hercegovine, Vlada Federacije BiH obvezna apelantu osigurati ustavna prava sukladna ovoj odluci (vidi, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 2408/05 od 20. listopada 2006. godine, objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 14/07 od 5. svibnja 2007. godine).

38. Na temelju navedenog Ustavni sud smatra da je prekršeno apelantovo pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Ostali navodi

39. Sukladno zaključcima u svezi sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 Europske konvencije, Ustavni sud smatra da nije potrebito razmatrati ostale apelantove navode.

VIII. Zaključak

40. Ustavni sud zaključuje da postoji kršenje prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju kada zakon kojim se miješa u pravo na imovinu ima legitiman cilj koji je u javnom interesu, ali uporabljena sredstva nisu proporcionalna tome cilju, odnosno kada zakonom nije uspostavljena «pravična ravnoteža» između zahtjeva za opći ili javni interes i zahtjeva da se zaštiti pravo pojedinca na imovinu.

41. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

42. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Предмет број АП 1989/06

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Љубице Узелац поднесена против против Пресуде Врховног суда Републике Српске број Увл-86/05 од 26. априла 2006. године

Одлука од 11. марта 2008. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 1989/06**, рјешавајући апелацију **Љубице Узелац**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 2 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине («Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/05), у саставу:

Хатиџа Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 11. марта 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Љубице Узелац.

Утврђује се повреда права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Врховног суда Републике Српске број Увл-86/05 од 26. априла 2006. године и оставља на снази Пресуда Окружног суда у Бањој Луци број У-11/05 од 13. септембра 2005. године.

Ова одлука доставља се Фонду за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске у Бањој Луци ради обезбјеђења уставних права подноситељки апелације која су јој повријеђена.

Налаже се Фонду за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске у Бањој Луци да, у смислу члана 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од 60 дана од дана пријема ове одлуке

обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одлуку објавити у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине», «Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине», «Службеном гласнику Републике Српске» и у «Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине».

Образложење

I. Увод

1. Љубица Узелац (у даљњем тексту: апеланткиња) из Приједора, коју заступа Златан Љубљанац, адвокат из Градишке, поднијела је 8. јула 2006. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) апелацију против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број Увл-86/05 од 26. априла 2006. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Врховног суда и учесника у поступку, Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске - Одјељења за рјешавање о правима из ПИО у другом степену у Бањој Луци (у даљњем тексту: Фонд), затражено је 20. јула 2006. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Врховни суд је доставио одговор на апелацију 11. августа 2006. године. Фонд је доставио одговор на апелацију 4. септембра 2006. године.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори Врховног суда и Фонда достављени су апеланткињи 28. фебруара 2008. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

6. Рјешењем Фонда, Филијала Приједор, број 1044371089 од 12. маја 2004. године, које је потврђено Рјешењем Фонда, Одјељење Бања Лука, број 1044371089 од 19. јула 2004. године, апеланткињи је признато право на старосну пензију у износу од 174,50 КМ мјесечно почев од 10. маја 2004. године.

7. У образложењу првостепеног рјешења је наведено да је дан од када апеланткињи припада право на пензију утврђен на основу одредбе члана 135 Закона о пензионом и инвалидском осигурању (у даљњем тексту: Закон о ПИО), односно од дана уплате доприноса за ПИО.

8. Против другостепеног рјешења апеланткиња је поднијела тужбу коју је Окружни суд Пресудом број У-11/05 од 13. септембра 2005. године уважио и поништио другостепено рјешење.

9. У образложењу ове пресуде се наводи да међу странкама није спорно да је апеланткиња остварила право на старосну пензију, али је спорно од када то право припада апеланткињи - да ли од момента уплате доприноса, како то сматра Фонд, или од испуњавања услова за остваривање права на старосну пензију, како то тврди апеланткиња. Истакнуто је да из списа произилази да је апеланткиња 2. октобра 2002. године поднијела Фонду захтјев за признавање права на старосну пензију и да је Фонд рјешењем од 20. априла 2004. године признао апеланткињи право на старосну пензију почев од 6. децембра 2003. године у износу од 170,56 КМ мјесечно за укупан пензиони стаж од 35 година, да јој је радни однос престао 30. јуна 2002. године, да је послодавац за апеланткињу 10. маја 2004. године извршио појединачну уплату доприноса за ПИО у износу од 242,79 КМ за период од 1. јануара до 30. јуна 2002. године (званична забиљешка тужене од 11. маја 2004. године). Увидом у апеланткињину радну књижицу број 24/64, издату од НРБиХ, НО Општина Приједор, констатовано је да је апеланткињи уписан радни стаж за период од 1. априла 1965. године до 30. јуна 2002. године са прекидом од 1. новембра 1965. године до 23. марта 1966. године, од 1. новембра 1966. године до 7. фебруара 1967. године и од 29. маја 1967. године до 6. децембра 1968. године.

10. Окружни суд је указао Фонду на погрешно становиште изражено у оспореном акту у погледу утврђивања датума признавања права на старосну пензију и навео да је одредбом члана 135 став 1 Закона о ПИО прописано да «право на личну и породичну пензију припада од дана када су испуњени услови за стицање права који су прописани овим законаом», те да је ставом 2 истог члана прописано да «ако

је захтјев за остваривање права на старосну и породичну пензију поднесен након испуњења услова за остваривање права, право на исплату пензије припада највише за шест мјесеци уназад од дана подношења захтјева, ако је подносилац испуњавао услове за стицање права и на тај дан». Даље, суд се позвао на одредбу члана 26 Закона о ПИО којим је прописано да се вријеме проведено у својству осигураника на основу обавезног осигурања по основу радног односа рачуна у пензиони стаж. Ово је наведено због тога што својство осигураника утврђује Фонд на основу прописане пријаве осигурања коју, сходно прописима о матичној евиденцији, подноси послодавац у смислу члана 18 Закона о ПИО. С обзиром на то да се ради о обавезном осигурању и да је законодавац прописао посебан и ефикасан начин заштите права осигурања (фонда), чл. 25 и_43, и појачане санкције за неплаћање доприноса (наплате затезних камата), те могућности подношења прекршајне пријаве (члан 187), Фонд не може да негира запосленом раднику-осигуранику, који није ни обвезник доприноса, право на признање стажа осигурања за вријеме док је био у радном односу зато што његов послодавац није уплатио доприносе за њега (исто правно становиште је изнио Управни суд Хрватске у Одлуци Ус-1012/95 од 14. маја 1997. године). Окружни суд се, такође, у образложењу позвао и на Одлуку Уставног суда број АП 311/04.

11. Даље, суд је утврдио да је послодавац Жељезне руде «Љубија» из Приједора 10. маја 2004. године извршио појединачну уплату доприноса за апеланткињу иако је рјешењем Пореске управе извршен репрограм обавеза из пензионог и инвалидског осигурања. Истакнуто је да одредба члана 1 Закона о измјенама и допунама Закона о ПИО («Службени гласник Републике Српске» број 110/03), на коју се Фонд позива у оспореном акту, јесте повољност за послодавца, јер се њоме даје могућност послодавцу да изврши појединачну уплату доприноса за запослене раднике ако тиме радници стичу право на дио стажа осигурања који недостаје за остваривање права на пензију, те да се њом не дерогирају одредбе закона које прописују услове када лице стиче право на пензију и начини њиховог остваривања. Сходно мишљењу Окружног суда, сама чињеница да је извршен репрограм обавеза, који је одобрило Министарство финансија - Пореска управа у складу са Одлуком Владе, представља основ да се спорни период за који нису уплаћени доприноси за ПИО за апеланткињу треба да призна у стаж осигурања. Стога, пошто је апеланткиња 30. јуна 2002. године остварила укупан пензиони стаж од 35 година, право на старосну пензију, сходно мишљењу Окружног суда, припада јој од 1. јула 2002. године с обзиром на то да је захтјев поднијела 2. октобра 2002. године.

12. Против наведене пресуде Фонд је поднио захтјев за ванредно преиспитивање који је уважио Врховни суд Пресудом број Увл-86/05 од 26. априла 2006. године, те пресуду Окружног суда преиначио тако што је апеланткињину тужбу одбио као неосновану.

13. У образложењу ове пресуде се наводи да из списа Фонда произилази да је апеланткиња захтјев за остваривање права на старосну пензију поднијела 11. марта 2004. године, те да је претходно рјешењем од 10. јуна 2003. године одбијен њен захтјев за признавање тог права с обзиром на то да нису били испуњени услови за признавање стажа осигурања зато што за период од 1. јануара до 30. јуна 1998. године нису били уплаћени доприноси за пензионо и инвалидско осигурање. Утврђено је да су доприноси за ПИО за тај период уплаћени 10. маја 2004. године, од када је апеланткињи признато право на исплату старосне пензије. Констатовано је да чињенично стање утврђено у спроведеном управном поступку, које је садржано у образложењу пресуде Окружног суда, није спорно међу странкама у предметном спору.

14. Врховни суд се позвао на одредбу члана 41 Закона о ПИО («Службени гласник Републике Српске» бр. 32/00, 40/00, 37/01, 32/02, 40/02, 47/02 и 110/03) којим је прописано да се стаж осигурања, у смислу чл. 27 до 36 наведеног закона, рачуна осигуранику за вријеме за које је плаћен допринос за ПИО. Даље је наведено да, сходно одредби члана 167 поменутог закона, право на личну пензију припада од дана када су испуњени услови за стицање права који су прописани Законом о ПИО, а ако је захтјев за остваривање права на старосну пензију поднесен након испуњења услова за остваривање права, право на исплату пензије припада од дана подношења захтјева, ако је подносилац испуњавао услове за стицање права и на тај дан.

15. На основу наведеног Врховни суд је утврдио да је Фонд оспореним актом правилно примијенио наведене законске одредбе када је почетак исплате пензије одредио од дана када су испуњени услови за остваривање тог права с обзиром на то да су доприноси послодавца за апеланткињу измирени 10. маја 2004. године. Насупрот томе, Врховни суд је утврдио да је неправилно становиште Окружног суда да апеланткињи припада право на старосну пензију почев од дана престанка радног односа, јер су тада испуњени услови за остваривање тог права. Сходно мишљењу Врховног суда, такво закључивање Окружног суда је супротно поменутим одредбама Закона о ПИО. Наведено је да позивање Окружног суда на податке из апеланткињине радне књижице, као јавне исправе у којој је уписан стаж осигурања, не може да

утиче на одлучивање у предметној управној ствари. Према оцјени Врховног суда, радном књижицом се потврђује вријеме које је апеланткиња провела на раду, а не и уплата доприноса за ПИО која у конкретном случају није ни извршена. Стога, подаци из радне књижице о стажу осигурања не могу да буду подаци из званичне евиденције да би се тај доказ сматрао јавном исправом у смислу члана 152 Закона о општем управном поступку («Службени гласник РС» број 13/02).

16. Врховни суд, на основу наведеног, закључио је да су остварени разлози из члана 19 став 2 Закона о управном спору, те је захтјев Фонда уважен на основу члана 49 став 1 наведеног закона и пресуда Окружног суда преиначена на основу става 2 поменуте законске одредбе. Даље је наведено, како је Фонд правилно примијенио одредбу чл. 41 и 135 Закона о ПИО на чињенично стање у спроведеном управном поступку, тужба је одбијена као неоснована, јер нису испуњени разлози из одредбе члана 10 ЗУС-а за поништење оспореног акта.

IV. Апелација

a) Наводи из апелације

17. Апеланткиња се жали на повреду права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). У апелацији је апеланткиња изнијела хронологију предметног поступка, те навела да јој је Врховни суд оспореном пресудом, подржавајући незаконито поступање Фонда, ускратио право на пензију као стечено имовинско право, те тиме повриједио њено право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине.

b) Одговор на апелацију

18. У одговору на апелацију Врховни суд је навео да оспореном пресудом није повријеђено апеланткињино право на имовину с обзиром на то да јој је право на старосну пензију признато од 10. маја 2004. године, од када су за њу били уплаћени доприноси за пензионо и инвалидско осигурање за период од 1. јануара до 30. јуна 1998. године. С обзиром на то да се према релевантним одредбама Закона о ПИО, на које се суд позвао у образложењу пресуде, стаж осигурања, у смислу наведеног закона, рачуна осигуранику за вријеме за које је плаћен допринос за пензионо и инвалидско осигурање, према мишљењу Врховног суда, нису основани апеланткињини наводи

да је повријеђено њено право на имовину пошто је поднијела захтјев за признавање права на старосну пензију 11. марта 2004. године, а претходно је њен захтјев одбијен 10. јуна 2003. године, јер нису били испуњени услови за признавање права на старосну пензију због неплаћених доприноса.

19. У одговору на апелацију Фонд наводи да је у предметном поступку Врховни суд правилно спровео доказни поступак и примијенио материјални пропис, те да није било кршења апеланткињиних права.

V. Релевантни прописи

20. У **Закону о пензионом и инвалидском осигурању** («Службени гласник Републике Српске» бр. 32/00, 40/00, 37/01, 32/02, 40/02, 47/02, 110/03 и 67/05) релевантне одредбе гласе:

«*Члан 11 ст. 1 и 2 тачка 1*

Осигураницима, у смислу овог закона, сматрају се лица која су обавезно осигурана на пензионо и инвалидско осигурање у Фонду и лица којима је, у складу са овим законом, признато својство осигураника у добровољно осигурање.

Обавезно су осигурани на пензионо и инвалидско осигурање:

1. лице у радном односу;

Члан 24

Обвезник уплате доприноса који не уплати допринос у року доспјелости обавезан је да уз доспјели износ доприноса плати камату по каматној стопи прописаној важећим прописима.

Члан 24а

Обвезник је дужан да допринос за пензионо и инвалидско осигурање уплати за све запослене раднике-осигуранике приликом исплате плата и других примања по основу рада на која се, у складу са законом, плаћа допринос. Ако послодавац запосленим радницима у одређеном мјесецу није исплатио плату и друга примања по основу рада, дужан је да уплати допринос до 15. у мјесецу за претходни мјесец, према основици коју представља износ плате на коју радник има право за тај мјесец, према закону и колективном уговору.

Изузетно, послодавац који до дана ступања на снагу овог закона није уплатио допринос у смислу става 1 овог члана може да уплати допринос за једног или више радника за одређени период уназад, ако тим радници стичу право на дио стажа осигурања који им недостаје за остваривање права на пензију. Уколико не постоји послодавац, допринос може да уплати правни сљедник послодавца или сам радник.

Одредбе става 2 овог члана могу да се примјењују најдаље годину дана од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 25 ст. 1 и 4

Фонд води евиденцију и врши контролу обрачунавања и плаћања доприноса за пензионо и инвалидско осигурање.

Ако обвезник уплате доприноса не уплати утврђени износ дуговања у року одређеном записником о извршеној контроли, Фонд доставља записник Пореској управи ради принудне наплате утврђеног износа дуговања.

Члан 41

Стаж осигурања у смислу чл. 26 до 34 овог закона рачуна се осигуранику за вријеме за које је плаћен допринос за пензионо и инвалидско осигурање.

Члан 46 ст. 1, 2, 3 и 4

Право на старосну пензију стиче осигураник кад наврши 65 година живота и најмање 20 година стажа осигурања.

Осигураник из става 1 овог члана који нема 20 година стажа осигурања стиче право на старосну пензију кад наврши 65 година живота и најмање 25 година пензионог стажа.

Осигураник који наврши 40 година стажа осигурања стиче право на старосну пензију без обзира на године живота.

Осигураник ком је утврђен посебан стаж у двоструком трајању, у смислу члана 42 овог закона, стиче право на старосну пензију кад наврши 40 година пензионог стажа без обзира на године живота.

Члан 133

Поступак за остваривање права на старосну и инвалидску пензију покреће се на захтјев осигураника. Захтјев за остваривање права на старосну пензију може да се поднесе након престанка осигурања.

Члан 135 ст. 1 и 2

Право на личну и породичну пензију припада од дана када су испуњени услови за стицање права који су прописани овим законом.

Ако је захтјев за остваривање права на старосну и породичну пензију поднесен након испуњења услова за остваривање права, право на исплату пензије припада од дана подношења захтјева, ако је подносилац испуњавао услове за стицање права и на тај дан.»

VI. Допустивост

21. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

22. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користио.

23. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број Увл-86/05 од 26. априла 2006. године, ком је усвојен захтјев Фонда, Одјељење Бања Лука, за ванредно преиспитивање Пресуде Окружног суда број У-11/05 од 13. септембра 2005. године, тако што је апеланткињина тужба одбијена као неоснована. Против наведене пресуде нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Оспорену пресуду апеланткиња је примила 11. маја 2006. године, а апелација је поднесена 8. јуна 2006. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

24. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

25. Апелантkиња оспорава пресуду Врховног суда, тврдећи да је том пресудом повријеђено њено право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

26. Члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине гласи:

«Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

(...)

к) Право на имовину.»

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

«Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни.»

27. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију обухвата три различита правила. Прво правило, наведено у првом ставу, јесте опште природе и исказује принцип мирног уживања имовине. Друго правило, садржано у другој реченици истог става, обухвата лишавање имовине и чини га подложним одређеним условима. Треће правило, које се налази у другом ставу, признаје да државе чланице имају право, између осталог, да надзиру коришћење имовине у складу са јавним интересом. Ова три правила нису «различита» у смислу да су неповезана: друго и треће правило се односе на појединачне случајеве ометања права на мирно уживање имовине, те их, стога, треба тумачити у свјетлу општег принципа исказаног у првом правилу.

28. Европски суд је навео у више наврата да «концепт 'имовине' у члану 1 Протокола број 1 има аутономно значење које, несумњиво, није ограничено на својину на физичким стварима: одређена друга права и интереси који чине имовину свакако могу да се сматрају као 'имовинска права' и на тај начин као 'имовина' у смислу ове одредбе» (види, Европски суд за људска права, *Iatridis против Грчке*, пресуда од 25. марта 1999, Извјештаји о пресудама и одлукама 1999-II, страна 96, тачка 54).

29. Уставни суд сматра да је у конкретном случају предмет апелације право на пензију, те да ово право, сходно пракси Уставног суда, представља право на имовину које је заштићено чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију (види, Уставни суд, Одлука број *У 5/00* од 29. септембра 2000. године, «Службени гласник Босне и Херцеговине» број 1/01).

30. Значајно је истаћи да Европска комисија за људска права и Европски суд за људска права сматрају: (1) да су пензиона права имовина у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију увијек кад је право на пензију засновано, у потпуности или дјелимично, на плаћању доприноса социјалном осигурању или другим социјалним бенефицијама, али (2) да је захтјев за законско право на пензију или друге социјалне бенефиције на основу закона и правних одлука имовина у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, било да постоји или не допринос фонду из ког се врши исплата (види, Европска комисија за људска права, *Gaygusuz против Аустрије*, Извјештај од 11. јануара 1995. године-VI, ст. 37-41, и одлуку о допустивости Европског суда за људска права, предмет *Wessels-Bergevoet против Холандије,* апликација број 34462/97, одлука од 3. октобра 2000. године, и пресуда у меритуму у истом предмету од 4. јуна 2002. године, ст. 40-43).

31. Стога, Уставни суд закључује да је члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију примјењив у овом случају.

32. Иако се апеланткиња није конкретно позвала на неки од принципа садржаних у члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, Уставни суд сматра да се у конкретном случају ради о мијешању у апеланткињино право на имовину, јер је оспореном одлуком Врховни суд, усвајајући захтјев Фонда за ванредно преиспитивање, преиначио пресуду Окружног суда ком је апеланткиња задовољна, тако што је апеланткињину тужбу одбио као неосновану.

33. За Уставни суд остаје да одговори на сљедећа питања: (а) да ли је мијешање предвиђено законом, (b) да ли мијешање служи законитом циљу у јавном интересу

и (с) да ли је мијешање пропорционално циљу, тј. да ли успоставља правичну равнотежу између апелантовог права и општег јавног интереса.

34. Уставни суд констатује да је у предметном поступку међу странама, апеланткиње као обавезно осигураног лица и Фонда као корисника осигурања, спорна чињеница у вези са датумом остваривања права на пензију, односно датумом почетка исплате пензије.

35. Врховни суд, примјењујући релевантне одредбе Закона о ПИО у оспореној одлуци, усвојио је правно становиште да је услове за стицање старосне пензије апеланткиња стекла тек накнадном послодавчевом уплатом доприноса за ПИО, те да је према томе, сходно мишљењу Врховног суда, Фонд правилно одлучио.

36. Уставни суд констатује да право на старосну пензију, у смислу члана 46 Закона о ПИО, осигурано лице стиче када наврши одређене године живота комбиноване са навршењем одређених година стажа осигурања, односно пензионог стажа. У стаж осигурања, у смислу члана 41 овог закона, рачуна се оно вријеме за које су плаћени доприноси за ПИО. На основу наведеног произилази да неуплаћивање доприноса искључује могућност да се осигураном лицу вријеме за које нису уплаћени доприноси урачуна у стаж осигурања, а што има као посљедицу да осигурано лице не може да испуни услове за остваривање права на старосну пензију. Међутим, Уставни суд сматра да је одредбом члана 24а Закона о ПИО дата могућност обвезнику уплате, односно послодавцу да ретроактивно плати доприносе ако тиме радници стичу право на дио стажа осигурања који им недостаје за остваривање права на пензију. Наведеном одредбом није експлицитно прописано да од момента накнадне уплате доприноса почиње и исплата старосне пензије. Наиме, сходно мишљењу Уставног суда, ретроактивном уплатом доприноса послодавца, као обвезника осигурања, уз плаћање затезне камате Фонду као кориснику осигурања, отклањају се само посљедице неуредног испуњења законске обавезе послодавца, а у корист радника, како би стекао услове за остваривање права на старосну пензију. Стога, сходно мишљењу Уставног суда, наведена ретроактивна уплата доприноса не може да утиче на почетак остваривања права на пензију и одређивање дана почетка исплате пензије нарочито ако се узме у обзир да се накнадна уплата доприноса врши уз плаћање затезне камате Фонду. Према мишљењу Уставног суда, све супротно представљало би превелик терет за апеланткињу која би била у ситуацији да, због неизвршења законске обавезе послодавца према Фонду као кориснику осигурања, а који, такође, има законску обавезу да контролише обвезника осигурања и предузима одговарајуће

законске мјере у случају неплаћања доприноса, сноси посљедице неуредног плаћања доприноса послодавца (види, Уставни суд, Одлука број *АП 1330/06* од 6. јула 2007. године, «Службени гласник Босне и Херцеговине» број 79/07, тачка 28).

37. На основу наведеног Уставни суд сматра да се почетак остваривања права на пензију, односно почетак исплате пензије одређује у смислу одредби члана 133 Закона о ПИО, а у вези са чланом 135 Закона о ПИО.

38. Стога, Уставни суд закључује да је тумачење Врховног суда релевантних одредби Закона о ПИО произвољно због чега оспорена одлука не задовољава тражени принцип «законитости» одлуке ком се мијеша у апеланткињину имовину, те да је, зато, повријеђено апеланткињино право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

39. Уставни суд констатује да је у конкретном случају произвољним тумачењем Врховног суда релевантних одредби Закона о ПИО повријеђен принцип «законитости» оспорене одлуке због чега је повријеђено апеланткињино право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

40. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 2 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

41. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић

Predmet broj AP 2482/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija Vanje Despenića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-278/03 od 12. jula 2006. godine

Odluka od 11. marta 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 2482/06**, rješavajući apelaciju **Vanje Despenića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Krstan Simić, sudija

na sjednici održanoj 11. marta 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Vanje Despenića.

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-278/03 od 12. jula 2006. godine.

Predmet se vraća Vrhovnom sudu Republike Srpske koji je dužan po hitnom postupku donijeti novu odluku u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Republike Srpske da u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Vanja Despenić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banje Luke, kojeg zastupa Smiljana Moravac-Babić, advokatica iz Banje Luke, podnio je 24. augusta 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj U-278/03 od 12. jula 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda i Grada Banja Luka, koje zastupa Pravobranilaštvo Republike Srpske, zatraženo je 8. oktobra 2007. godine dostavljanje odgovora na apelaciju.

3. Vrhovni sud je 26. oktobra, a Pravobranilaštvo Republike Srpske 29. oktobra 2007. godine, dostavio odgovor na apelaciju.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Vrhovnog suda i Pravobranilaštva Republike Srpske dostavljeni su apelantu 11. februara 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

a) Pozadina činjeničnog stanja

6. Apelant je 1985. godine sklopio brak sa Biljanom Milosavljević. Od tada, pa sve do 1997. godine, apelant je živio i bio prijavljen u kući svoga punca, Milosava Milosavljevića, na adresi B. Zagorca broj 2. Sa te adrese, apelant se 1997. godine prijavio

kod svoje majke, na adresi Marije Bursač broj 3/I, koja je u to doba živjela sama, jer je bila razvedena od apelantovog oca. Apelant navodi da je prijavljivanje na adresu njegove majke bilo neophodno radi njezine zaštite, kao pripadnice manjinskog hrvatskog naroda u Republici Srpskoj, jer je bila izložena određenim pritiscima i prijetnjama. Prije toga, majka je živjela sa porodicom svog drugog sina Gorana koji se u toku 1993-1994. godine odselio u inostranstvo. Apelant, međutim, navodi da zbog neriješenih bračnih problema sa njegovom suprugom nije odselio kod svoje majke, već kod svoga oca, u ulicu Braće Pantića broj 12, i to još 1994-1995. godine, kod kojeg je živio sve do njegove smrti krajem 2000. godine gdje je nastavio živjeti i nakon toga.

b) Činjenice predmetnog spora

7. Konačnom Presudom Vrhovnog suda broj U-278/03 od 12. jula 2006. godine odbijen je apelantov zahtjev za donošenje rješenja koje zamjenjuje Ugovor o korištenju stana broj 12/I, u ulici Braće Pantića broj 12, a na kojem je stanarsko pravo uživao apelantov otac, Branko Despenić, do svoje smrti (1. novembra 2000. godine). Vrhovni sud je, potvrđujući prvostepeno i drugostepeno upravno rješenje u smislu ocjene dokaza, utvrđenih činjenica i primjene relevantnih materijalnih propisa, utvrdio da apelant nije bio član porodičnog domaćinstva svoga oca, u smislu člana 6. Zakona o stambenim odnosima, zbog čega mu ne pripadaju prava iz člana 21. stav 2. tog zakona (prijenos stanarskog prava).

8. Vrhovni sud je, konkretno, prihvatio kao odlučujući dokaz činjenicu da apelant nije bio prijavljen na adresi svoga oca, već na adresi svoje majke (roditelji su, inače, bili rastavljeni), u ulici Marije Bursač broj 3/I, od 15. februara 1997. godine, dok je do tada bio prijavljen u ulici Branka Zagorca broj 2, na kojoj živi porodica njegove supruge. Nadalje, Vrhovni sud je obrazložio da prijavljivanje na adresi svoje majke, kako navodi apelant, da bi je zaštitio kao pripadnicu manjinskog naroda u Banjoj Luci, govori da je upravo živio u zajedničkom domaćinstvu s njom, a ne sa ocem. Nadalje, taj sud je prihvatio navode svjedokinje Ankice Bogojević, blagajnice zgrade u kojoj živi apelantova majka, a koja je izjavila da majka plaća vodu za četiri lica, tj. za sebe, apelantovu suprugu i dijete, te za sina, međutim, ne zna za kojeg sina, apelanta ili apelantovog brata Gorana. Naime, apelantov brat Goran je živio sa svojom porodicom kod majke, ali je odselio u Sjedinjene Američke Države tokom 1993-1994. godine. Svim ostalim dokazima Vrhovni sud nije vjerovao, jer su u suprotnosti sa navedenim dokazima.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelant se žali na povredu svog prava na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, zbog «pogrešne ocjene dokaza», te na osnovu tog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja.

10. Apelant se nije pozvao na povredu prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 6. Evropske konvencije, zbog toga što su dokazi, a samim tim i činjenično stanje, arbitrarno utvrđeni. Ipak, pitanje koje je postavljeno u predmetnom slučaju, tvrdnja arbitrarnog utvrđivanja činjeničnog stanja uslijed pogrešne ocjene dokaza, spada u domet člana 6. Evropske konvencije. Naime, Ustavni sud je nadležan utvrditi povredu prava na pravično suđenje ukoliko je primjena pozitivno-pravnih propisa ili utvrđivanje činjeničnog supstrata bila očigledno proizvoljna (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 29/02* od 27. juna 2003. godine, tačka 23, objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 31/03). Iako apelant povredu ovog prava nije *explicite* naveo u apelaciji, Ustavni sud smatra da se navod ove povrede može *implicite* zaključiti, jer je «suština» navoda usmjerena u tom pravcu. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da je apelacija podnesena i zbog povrede člana 6. Evropske konvencije.

b) Odgovor na apelaciju

11. U svom odgovoru na apelaciju od 26. oktobra 2007. godine, Vrhovni sud smatra da nisu povrijeđena apelantova ustavna prava, te da je osporena presuda tog suda zakonita. Osim toga, Vrhovni sud ističe da apelant nije iscrpio izvanredni pravni lijek, izvanredno preispitivanje presude, u skladu sa odredbama čl. 44. i 45, a u vezi sa odredbom člana 19. stav 2. Zakona o upravnim sporovima («Službeni glasnik Republike Srpske» broj 12/94), koji je važio u vrijeme podnošenja tužbe.

12. U svom odgovoru na apelaciju od 29. oktobra 2007. godine, Pravobranilaštvo Republike Srpske smatra, također, da nije došlo do povrede apelantovih ustavnih prava. Ističe da je apelant imao dovoljno vremena da uskladi prijavnu adresu, tj. da se i formalno prijavi na adresu na kojoj je faktički živio. Osim toga, Pravobranilaštvo Republike Srpske smatra da plaćanje «režijskih troškova» ne mora biti dokaz o zajedničkom domaćinstvu,

već da su to više «indicije» koje bez drugih dokaza o postojanju te činjenice, same za sebe, nemaju dovoljnu dokaznu snagu.

V. Relevantni propisi

13. U **Zakonu o stambenim odnosima** («Službeni list SRBiH» br. 14/84, 12/87, 36/89, te «Službeni glasnik Republike Srpske» br. 19/93 i 22/93) relevantne odredbe glase:

«Član 6.

Korisnik stana, u smislu ovog zakona, smatra se: nosilac stanarskog prava i članovi njegovog porodičnog domaćinstva koji zajedno s njim trajno žive i stanuju, kao i lica koja su prestala biti članovi tog domaćinstva a ostala su u istom stanu.

Članovima porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava, u smislu ovog zakona, smatraju se: bračni drug, djeca (rođena u braku ili izvan braka, usvojena, pastorčad), bračni drugovi djece, roditelji bračnih drugova (otac, majka, očuh, maćeha, usvojilac), braća ili sestre, unučad bez roditelja, kao i lica koja je nosilac stanarskog prava dužan prema zakonu izdržavati ili su ta lica dužna prema zakonu izdržavati nosioca stanarskog prava, a koja zajedno s njim trajno stanuju i žive, kao i lica koja sa nosiocem stanarskog prava žive u ekonomskoj zajednici u istom stanu više od 10 godina ili više od pet godina ako su se uselila u stan na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju nosioca stanarskog prava.

Član 21.

Korisnici stana (član 6. stav 1) koji stanuju zajedno sa nosiocem stanarskog prava imaju pravo trajno i nesmetano koristiti taj stan, pod uvjetima koji su propisani ovim zakonom.

Članovima porodičnog domaćinstva (član 6. stav 2) pripada pravo iz prethodnog stava i poslije smrti nosioca stanarskog prava, kao i kada nosilac stanarskog prava iz drugih razloga trajno prestane koristiti stan, osim ako je prestao koristiti stan na osnovu otkaza ugovora o korištenju stana, odnosno raskida tog ugovora ili na osnovu ugovora o zamjeni tog stana, kao i u slučaju kada je stekao stanarsko pravo na drugi stan koji mu je dodijeljen i za članove porodičnog domaćinstva, kao i u slučaju iz člana 13. ovog zakona».

VI. Dopustivost

14. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

15. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

16. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je presuda Vrhovnog suda protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Ustavni sud odbija prigovor Vrhovnog suda da apelant nije iscrpio izvanredni pravni lijek, izvanredno preispitivanje presude, u skladu sa odredbama čl. 44. i 45, a u vezi sa odredbom člana 19. stav 2. Zakona o upravnim sporovima, jer se ovaj pravni lijek u konkretnom slučaju ne može smatrati djelotvornim u smislu principa iscrpljivanja pravnih lijekova. Nedjelotvornost se ogleda u činjenici da apelant tvrdi, prije svega, arbitrarno utvrđeno činjenično stanje. U skladu sa odredbom člana 19. stav 2. Zakona o upravnim sporovima, izvanredno preispitivanje presude se može zahtijevati samo u slučaju pogrešne primjene materijalnog prava ili zbog povrede pravila postupka koja je mogla biti od utjecaja na rješenje stvari.

17. Zatim, osporenu presudu apelant je primio 31. jula 2006. godine, a apelacija je podnesena 24. augusta 2006. godine, tj. u roku od 60 dana kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda.

18. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

19. Apelant osporava navedenu presudu Vrhovnog suda, tvrdeći da mu je tom presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 6. Evropske konvencije, pravo na «dom» iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine,

tj. člana 8. Evropske konvencije i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

20. Ustavni sud će prvo ispitati je li došlo do povrede apelantovog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 6. Evropske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

21. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

«Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana što uključuje:

[...]

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

f) Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku.

k) Pravo na imovinu.»

22. Član 6. Evropske konvencije u svom relevantnom dijelu glasi:

«1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]»

23. Ustavni sud, prije svega, naglašava da sudovi, tj. nadležni organi, uživaju veliku slobodu pri ocjeni dokaza i njihovom izboru (*U 12/03* od 26. marta 2004. godine, «Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 18/04). Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu je podsjetila da je, u skladu sa ustaljenom praksom Evropskog suda za ljudska prava, općenito na domaćim sudovima da ocijene dokaze pred sobom (vidi Evropski sud za ljudska prava, presuda *Lüdi protiv Švicarske*, od 15. juna 1992. godine, serija A, broj 238, stav 43). U tom smislu, Dom za ljudska prava Bosne i Hercegovine je u nekoliko navrata naveo da su domaći sudovi ti koji trebaju procijeniti dokaze koji im se prezentiraju, te da nije u njegovoj nadležnosti da procjenu domaćih sudova zamijeni vlastitom procjenom, ako takvi zaključci ne djeluju neprihvatljivo ili proizvoljno (vidi, naprimjer, Odluku o prihvatljivosti CH/00/5616, *Marina Sukno protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, od 5. juna 2001. godine, tačka 3; CH/01/7983, *Muharem Salto protiv Federacije Bosne*

i Hercegovine, Odluka o prihvatljivosti od 14. decembra 2005. godine, tačka 11; CH/03/14397, *J.M. protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, Odluka o prihvatljivosti od 3. aprila 2006. godine, tačka 14). Činjenica da se sud prikloni dokazima jedne strane u postupku ne znači da je druga strana u postupku bila neravnopravno tretirana u postupku *(AP 161/05*, od 12. aprila 2006. godine, tačka 31). Međutim, interesi strana u postupku moraju biti izbalansirani (vidi, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka *U 146/03*, od 26. marta 2004. godine, «Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 24/04). Nadalje, obaveza suda na osnovu prava na pravično suđenje je, *inter alia*, omogućiti predočavanje razloga presude s obzirom na to da to omogućava apelantu da djelotvorno koristi raspoložive pravne lijekove. Međutim, član 6. Evropske konvencije ne predviđa da sud ispituje sve argumente koje su strane izložile u toku postupka, nego samo argumente koje sud smatra relevantnim. Sud mora uzeti u obzir argumente strana u postupku, ali oni ne moraju svi biti izneseni u obrazloženju presude (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 62/01,* od 5. aprila 2002. godine, tačka 19, «Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 24/02). Ako je dovoljno rasvijetljen slučaj, sud ima pravo odbaciti saslušanje određenog svjedoka (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 557/04*, od 30. novembra 2004. godine, tačka 25). Prema stanovištu bivše Evropske komisije za ljudska prava, «kada žalbeni sud koristi razloge nižeg suda, on ne mora ponovo navesti te razloge» (vidi predstavku *X protiv Italije,* broj 10773/84, neobjavljeno; vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 1401/05*, od 12. septembra 2006. godine, tačka 61). Također, svrha člana 6. Evropske konvencije je, između ostalog, «tribunalu» dodijeliti dužnost da provede propisanu provjeru podnesaka, argumenata i dokaza koje mu dostave strane, bez prejudiciranja njihove procjene i njihove relevantnosti u pogledu sudske odluke (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Kraska protiv Švicarske*, presuda od 19. aprila 1993. godine, serija A, broj 254-B, stav 30).

24. Primjenjujući citiranu praksu na predmetni slučaj, Ustavni sud zaključuje da je došlo do povrede prava na pravično suđenje u smislu da je Vrhovni sud arbitrarno utvrdio činjenično stanje, te da je dokaze jedne i druge strane tretirao na neravnopravan način.

25. Prije svega, Ustavni sud je naglasio da prijava boravka određenog lica ne smije biti osnova za prosuđivanje predstavlja li određeni stan nečiji dom, tj. za formalnopravno određivanje statusa člana nečijeg domaćinstva (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 1-02*, od 17. decembra 2004. godine, tačka 36). Nadalje, presuda se poziva na izjavu svjedokinje Ankice Bogojević, koja, na osnovu prvostepenog upravnog Rješenja Odjeljenja za komunalne i stambene poslove Gradske uprave Grada Banja Luka, broj 05-372-1048/2001, od 29. maja 2002. godine, nije izjavila da apelant živi kod majke, već da joj nije poznato živi li apelant

kod svoje majke, tj. gdje živi apelant. Prema tome, zaključci Vrhovnog suda su pogrešni u vezi sa ovom svjedokinjom. Nadalje, Vrhovni sud je u potpunosti odbacio materijalne dokaze, račune za vodu od 1995. godine, koji su glasili na dva lica, a da se za to nije dalo opravdano obrazloženje. Osim toga, taj sud je odbio dokaze, izjave svjedoka Momčila Đukića i Dragana Vukovića, stanara zgrade B. Pantića broj 12, u kojoj se nalazi predmetni stan, a koji su jasno iskazali da je apelant živio od 1995. godine u stanu sa svojim ocem. Ovaj prigovor se odnosi pogotovo na svjedoka Dragana Vukovića, koji je apelantov «prvi komšija». Ustavni sud ne negira pravo redovnih sudova da vjeruju određenim dokazima, ali je arbitrarno zaključiti da se određenim dokazima ne vjeruje iz prostog razloga što su u suprotnosti sa drugim dokazima. Sud mora suštinski obrazložiti zašto nečemu ne vjeruje, te dati razloge za tvrdnju da su određeni dokazi vjerodostojni, a drugi nisu. Samo na taj način sud pokazuje zadovoljavajuću dozu nepristranosti i objektivnosti, te ispunjava svoju ulogu koju ima, a to je propisana provjera dokaza. Prema tome, sud se mora suočiti sa dokazima koji idu u prilog apelantu i obrazložiti zašto im ne vjeruje.

26. Iz navedenog proizlazi da presuda Vrhovnog suda, u vezi sa utvrđenim činjeničnim stanjem, ne zadovoljava kriterije jednog pravičnog postupka, jer je ocjena dokaza paušalna i bez odlučujućih razloga koji bi zadovoljili zaključke.

Ostali navodi

27. U svjetlu zaključka, u pogledu kršenja apelantovih prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da kod ovakvog stanja stvari nije moguće razmatrati ostale navode iz apelacije. Naime, Ustavni sud je zaključio da je činjenično stanje arbitrarno utvrđeno, te smatra da će se tek na osnovu pravilno utvrđenog činjeničnog stanja moći zaključiti ima li apelant zaštićenu pravnu poziciju u smislu prava na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 8. Evropske konvencije, i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Prema mišljenju Ustavnog suda, u ovom konkretnom slučaju, utvrđivanje činjeničnog stanja mora učiniti nadležni Vrhovni sud, a ne Ustavni sud.

VIII. Zaključak

28. Ustavni sud zaključuje da je došlo do povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3. e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije u vezi sa utvrđenim činjeničnim stanjem, jer osporena presuda Vrhovnog suda ne zadovoljava kriterije jednog

pravičnog postupka u odnosu na ocjenu dokaza, koja je paušalna i bez odlučujućih razloga koji bi zadovoljili zaključke presude.

29. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

30. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Predmet broj AP 804/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija Asima Đuherića, Safet Đuherić, Zahid Kremić, Meho Zečević, Sejdo Đuherić, Hajro Smajlović, Fadil Žilić, Refija Đuherić, Emina Žilić, Fikreta Karanuhić, Saliha Hodžić, Emina Hodžić, Mulija Odobašić, Ibrahim Hodžić, Senad Hedžić, Mejra Zuherić, Fadil Hadžić, Junuz Đuherić, Hasan Vošanović, Hilmo Zuherić, Reufik Kremić, Senad Kremić, Šefik Kremić, Šahzudin Žilić, Redžo Zećević, Mirsad Kotorić, Muris Sivčević i Ahmet Hodžić podnesena protiv Rješenja Okružnog suda u Doboju broj U-89/05 od 6. prosinca 2005. godine, Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine, Okružnog suda broj Gž-344/04 od 22. lipnja 2004. godine i Osnovnog suda u Doboju broj P-760/02 od 29. travnja 2004. godine

Odluka od 29. ožujka 2008. godine

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu u predmetu broj **AP 804/06**, rješavajući apelaciju **Asima Đuherića i dr.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 4. točka 9, članka 59. stavak 2. alineja 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Tudor Pantiru, sudac

Mato Tadić, sudac

Constance Grewe, sutkinja

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 29. ožujka 2008. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbijaju se kao neutemeljene apelacije Asima Đuherića, Zekije Đuherić, Sejde Đuherić, Hilme Đuherića, Zahida Kremića, Fadila Žilića, Refije Đuherić, Fahira Žilića, Teufika Kremića, Sejada Kremića, Šefika Kremića, Saliha Hadžića, Emine Hadžić, Nermina Ahmića, Mustafe Bekrića, Mirsada Halilovića, Mustafe Karamehića, Mirsada Halilovića, Mustafe Karamehića, Hanife Bečić, Senada Hedžića, Mejre Đuherić, Hajre Smajlovića, Hasana Vošanovića, Mirsade Huskić, Fahira Hedžića, Ibrahima Pujagića, Ismete Huskić, Mulije Odobašić, Fahira Hedžića, Šahzudina Žilića, Nazifa Halilovića, Mulije Odobašić, Šahzudina Huskića, Esada Huskića, Hilme Đuherića, Mejre Đuherić, Ferhata Huskića i Have Hedžić, podnesene protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine, Presude Okružnog suda u Doboju

broj Gž-344/04 od 22. lipnja 2004. godine, Presude Osnovnog suda u Doboju broj P-760/02 od 29. travnja 2004. godine i Presude Okružnog suda u Banjaluci broj U-599/05 od 25. listopada 2006. godine.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Asima Đuherića, Safeta Đuherića, Zahida Kremića, Mehe Zečevića, Sejde Đuherić, Hajre Smajlovića, Fadila Žilića, Refije Đuherić, Emine Žilić, Fikrete Karanuhić, Salihe Hodžić, Emine Hodžić, Mulije Odobašić, Ibrahima Hodžića, Senada Hedžića, Mejre Zuherić, Fadila Hadžića, Junuza Đuherića, Hasana Vošanovića, Hilme Zuherića, Reufika Kremića, Senada Kremića, Šefika Kremića, Šahzudina Žilića, Redže Zećevića, Mirsada Kotorića, Murisa Sivčevića i Ahmeta Hodžića, podnesena protiv Rješenja Okružnog suda u Doboju broj U-89/05 od 6. prosinca 2005. godine, zbog toga što je, ratione materiae, inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Asim Đuherić, Safet Đuherić, Zahid Kremić, Meho Zečević, Sejdo Đuherić, Hajro Smajlović, Fadil Žilić, Refija Đuherić, Emina Žilić, Fikreta Karanuhić, Saliha Hodžić, Emina Hodžić, Mulija Odobašić, Ibrahim Hodžić, Senad Hedžić, Mejra Zuherić, Fadil Hadžić, Junuz Đuherić, Hasan Vošanović, Hilmo Zuherić, Reufik Kremić, Senad Kremić, Šefik Kremić, Šahzudin Žilić, Redžo Zećević, Mirsad Kotorić, Muris Sivčević i Ahmet Hodžić (u daljnjem tekstu: apelanti), svi iz Kotorskog, koje zastupa Zijad Mehmedagić, odvjetnik iz Doboja, podnijeli su 9. ožujka 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Okružnog suda u Doboju (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj U-89/05 od 6. prosinca 2005. godine. Apelanti su podnijeli 11. rujna 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine, Okružnog suda broj Gž-344/04 od 22. lipnja 2004. godine i Osnovnog suda u

Doboju (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj P-760/02 od 29. travnja 2004. godine. Apelanti su, također, podnijeli zahtjev za donošenjem privremene mjere kojom bi Ustavni sud zabranio Vladi Republike Srpske i Općini Doboj donošenje odluke o izuzimanju i raspolaganju prijepornoga zemljišta, «na način na koji je to vršeno diskriminacijom prema nacionalnoj osnovi». Apelanti su, također, podnijeli 27. prosinca 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu protiv Presude Okružnog suda u Banjaluci broj U-599/05 od 25. listopada 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Obzirom na to da je Ustavnom sudu dostavljeno više apelacija iz njegove mjerodavnosti, koje se tiču istoga činjeničnoga i pravnoga temelja, Ustavni je sud, sukladno članku 31. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, donio odluku o spajanju predmeta u kojima će voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku pod brojem AP 804/06. Spojene su sljedeće apelacije: AP-804/06, AP-2636/06 i AP-23/07.

3. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Okružnog suda, Osnovnog suda, i sudionika u postupku, Općine Doboj, koju zastupa Republičko javno pravobraniteljstvo, Ured u Doboju (u daljnjem tekstu: prvotužena), te od Vlade Republike Srpske, koju zastupa Ured za zastupanje Vlade Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vlada RS), i odvjetnika Siniše Đorđevića iz Doboja, koji je u postupku okončanom pobijanom presudom zastupao 125 fizičkih osoba, svi iz Kotorskog, kojima je odlukom prvotužene dodijeljeno prijeporno zemljište (u daljnjem tekstu: trećetuženi) zatražena je 24. listopada 2006. godine dostava odgovora na apelaciju od 11. rujna 2006. godine.

4. Vrhovni je sud 3. studenoga 2006. godine dostavio odgovor na navedenu apelaciju, Okružni sud 9. studenoga 2006. godine, a Osnovni je sud dostavio odgovor na apelaciju 8. studenoga 2006. godine. Prvotužena je dostavila odgovor na apelaciju 13. studenoga 2006. godine, Vlada RS 6. studenoga 2006. godine, a trećetuženi nije dostavio odgovor na apelaciju.

5. Ustavni je sud na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, 5. siječnja 2007. godine zatražio odgovore na apelaciju od 27. prosinca 2006. godine od Okružnog suda u Banjaluci i Vlade RS.

6. Okružni sud u Banjaluci je dostavio odgovor na navedenu apelaciju 26. siječnja 2007. godine, a Vlada RS 25. siječnja 2007. godine.

7. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju od 11. rujna 2006. godine su dostavljeni apelantima 17. studenoga 2006. godine, a odgovori na apelaciju od 27. prosinca 2006. godine su dostavljeni apelantima 6. studenoga 2007. godine.

III. Činjenično stanje

8. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata podastrtih Ustavnom sudu se mogu sumirati na sljedeći način.

Postupak u predmetu okončanom Presudom Okružnog suda broj U-89/05 od 6. prosinca 2005. godine

9. Odlukom prvotužene broj 01-012-2-14-2/00 od 23. ožujka 2000. godine usvojeni su planovi parcelacije za lokalitet Bukovica Velika i Trnovo I i II kod Kotorskog u općini Doboj.

10. Apelanti su Okružnom sudu podnijeli tužbu radi poništenja navedene odluke, pobijajući njezinu zakonitost.

11. Okružni je sud, postupajući prema tužbi apelanata protiv tužene, donio Presudu broj U-9/02 od 4. veljače 2003. godine kojom je poništen akt tužene o usvajanju planova parcelacije na lokalitetu Velika Bukovica i Trnovo I i II kod Kotorskog, broj 01-012-2-12/00 od 23. ožujka 2000. godine.

12. Odlučujući o zahtjevu tužene za izvanrednim preispitivanjem Presude Okružnog suda broj U-9/02 od 4. veljače 2003. godine, Vrhovni sud Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) je Presudom broj Uvl-10/03 od 29. lipnja 2005. godine uvažio zahtjev, ukinuo pobijanu presudu i predmet vratio na ponovni postupak. U obrazloženju se ističe da je pobijanom presudom došlo do povrede pravila postupka i povrede materijalnoga prava, jer je izostala ocjena pravne naravi pobijanoga akta, a s tim u svezi i stranačke uloge apelanata kao tužitelja u ovome sporu. Također se ističe da se iz obrazloženja pobijane presude ne vidi povreda bilo kakvoga prava tužitelja ili njihovoga osobnoga, neposrednoga interesa utemeljenoga na zakonu, a to je uvjet za pravo pokretanja upravnoga spora i time njihovu aktivnu legitimaciju u upravnome sporu.

13. U ponovnome postupku, postupajući prema uputama Vrhovnog suda, Okružni je sud donio Rješenje broj U-89/05 od 6. prosinca 2005. godine kojim je tužba tužitelja u

predmetnoj pravnoj stvari odbačena. U obrazloženju rješenja se navodi da je pobijani akt tužena donijela na temelju ovlasti iz članka 12. Zakona o lokalnoj samoupravi («Službeni glasnik Republike Srpske» broj 35/99), a kojim je propisano, između ostaloga, da Skupština općine donosi odluke i druge opće akte. Također se ukazuje da je odredbom članka 26. stavak 1. Zakona o uređenju prostora («Službeni glasnik RS» br. 19/96, 25/97 i 10/98), kao važećega zakona u vrijeme donošenja pobijane odluke tužene, propisano da se parcelacija vrši na temelju regulacionoga plana i urbanističkoga projekta i ustvrđuje planom parcelacije, koja je njihov sastavni dio, kao i da plan parcelacije donosi Skupština općine sukladno namjeni površina ustvrđenih urbanističkim, odnosno prostornim planom. Odredbom članka 32. stavak 3. Zakona o uređenju prostora, važećega u vrijeme donošenja pobijane odluke tužene, propisano je da su regulacioni planovi i urbanistički projekti tehničko-regulativni planski dokumenti na temelju kojih se prostor privodi trajnoj namjeni. Stoga je Okružni sud zaključio da je, prema svojoj pravnoj naravi, odluka tužene o usvajanju planova parcelacije opći pravni akt urbanističko-planske regulative, a ne upravni akt iz članka 6. Zakona o upravnim sporovima («Službeni glasnik RS» broj 12/94). Kako je ustvrđeno da pobijani akt nije upravni akt, tužba je odbačena kao nedopuštena na temelju članka 29. stavak 1. točka 2, a u svezi sa stavkom 2. Zakona o upravnim sporovima kojim je propisano da će sud rješenjem odbaciti tužbu u svakome stadiju postupka ako ustvrdi da akt koji se tužbom pobija nije upravni akt.

Činjenice u predmetu okončanom Presudom Vrhovnog suda broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine

14. U razdoblju od 1962. do 1965. godine Povjerenstvo za arondaciju Skupštine općine Doboj je provela postupak arondacije nekretnina na području Kotorskog, općina Doboj, i njihovoga izuzimanja od dotadašnjih vlasnika, za koje apelanti tvrde da su njihovi pravni prednici, u korist zemljoradničke zadruge «Johovac», čiji je pravni sljednik ZZ «Bosnakop» Doboj (u daljnjem tekstu: drugotužena). Postupak arondacije je okončan donošenjem pravomoćnih rješenja o arondaciji.

15. U katastarskoknjižnim evidencijama od 1967. godine sve su prijeporne nekretnine uknjižene kao društveno vlasništvo u korist drugotužene, odnosno njezinoga pravnoga prednika, kao korisnika arondacije. U zemljišnoknjižnoj evidenciji većina prijepornih nekretnina je, također, uknjižena kao društveno vlasništvo u korist drugotužene, dok je manji dio predmetnih nekretnina uknjižen na ime fizičkih osoba, a samo jedna na ime nekog od apelanata i to Ismete Huskić koja je upisana kao suvlasnica na jednoj od prijepornih parcela u dijelu 21/3200.

16. Odlukom Vlade RS od 15. ožujka 2000. godine ustvrđen je opći interes da se na lokalitetu Velika Bukovica, Trnovo I i II kod Kotorskog, gdje se nalaze i predmetne nekretnine, izgradi izbjegličko naselje, pa da se u tu svrhu može izvršiti potpuna i nepotpuna eksproprijacija nekretnina prema projektu koji je sastavni dio te odluke. Navedena je odluka donesena na temelju ovlasti Vlade RS iz čl. 2. i 19. Zakona o eksproprijaciji («Službeni glasnik Republike Srpske» br. 8/96, 9/96 i 15/96) koji kao jedan od temelja za ustvrđenje općega interesa za eksproprijaciju nekretnina predviđa *«izgradnju stanova kojima se rješavaju stambene potrebe izbjeglica, raseljenih osoba i drugih socijalno ugroženih osoba».*

17. Odlukom prvotužene broj 01-012-2-14-2/00 od 23. ožujka 2000. godine usvojen je plan parcelacije za lokalitet Velika Bukovica, Trnovo I i II kod Kotorskog.

18. Ugovorom o poravnanju u postupku eksproprijacije, odnosno administrativnoga prijenosa prava korištenja sa drugotužene na prvotuženu od 20. ožujka 2000. godine, koji je zaključen između Izvršnoga odbora prvotužene, kao korisnika eksproprijacije, i drugotužene, kao posjednika nekretnina koje su predmetom eksproprijacije, regulirani su uvjeti i način nadoknade za zemljište koje je prema odluci Vlade RS namijenjeno za izgradnju izbjegličkoga naselja. Navedeni je ugovor zaključen u upravnom postupku administrativnoga prijenosa prava korištenja nekretnina u državnome vlasništvu koji je vođen sukladno odredbama Zakona o eksproprijaciji čl. 69-72. pred Republičkom upravom za geodetske i imovinskopravne poslove radi prijenosa prava korištenja sa drugotužene na prvotuženu.

19. Apelanti su 4. travnja 2002. godine podnijeli tužbu Osnovnom sudu kojom su tražili ustvrđivanje ništavosti ugovora o poravnanju u postupku eksproprijacije, odnosno administrativnoga prijenosa od 20. ožujka 2000. godine, zaključen između Izvršnoga odbora prvotužene, kao budućega korisnika i drugotužene, kao posjednika predmetnih nekretnina. Tužbom su tražili i da se obvežu prvotužena, drugotužena i trećetuženi da im predaju u posjed nekretnine označene prema zemljišnoknjižnim podacima staroga premjera, upisane u zk. uloškima u k.o. Kotorsko. U obrazloženju tužbenoga zahtjeva apelanti su naveli da su vlasnici ili nasljednici vlasnika zemljišta na lokalitetu Velika Bukovica, Trnovo I i II kod Kotorskog, te da su oštećeni, jer u postupku arondacije nisu naplatili naknadu za oduzeto zemljište, niti su dobili drugo odgovarajuće zemljište u zamjenu za oduzeto. Naveli su da su godinama vodili sporove koji nikada nisu pravomoćno okončani i da su niz godina uživali i obrađivali oduzeto zemljište, jer je novoformirana zadruga bila neefikasna i nije vodila računa o obradi zemlje. Smatraju da su Odluka Vlade

RS od 15. ožujka 2000. godine, kojom je ustvrđen opći interes da se prijeporno zemljište dodijeli izbjeglicama i raseljenim osobama u svrhu gradnje stambenoga naselja, kao i ugovor zaključen 20. ožujka 2000. godine između prvotužene i drugotužene na temelju kojega je drugotužena pristala na eksproprijaciju predmetnoga zemljišta i na kompenzaciju koju je ponudila prvotužena, te odluka kojom je prijeporno zemljište isparcelirano u 175 parcela i dodijeljeno izbjeglicama i raseljenim osobama - trećetuženim, donesene oprečno tada važećim propisima u Republici Srpskoj, te odlukama i stavovima ureda Visokoga predstavnika za BiH kojima se zabranjuje raspolaganje nekretninama u državnome vlasništvu.

20. Osnovni je sud Presudom broj P-244/02 od 17. lipnja 2002. godine usvojio tužbene zahtjeve apelanata. U obrazloženju se ističe da je sud u postupku ustvrdio da je ugovor zaključen između prvotužene i drugotužene 20. ožujka 2000. godine oprečan odluci Visokog predstavnika za BiH od 26. svibnja 1999. godine o zabrani raspolaganja državnom, odnosno društvenom imovinom. Ocijenjeno je, budući je u lipnju 2000. godine zatraženo izuzeće od navedene odluke, a koje je dano u prosincu 2000. godine, da je ugovor ništav jer je u vrijeme zaključenja ugovora važila zabrana raspolaganja državnom imovinom i usvojen je tužbeni zahtjev. Konstatirano je da su apelanti vlasnici predmetne nekretnine jer je to njihova «očevina i djedovina». Nadalje je navedeno da su tužitelji «čekali skoro 40 godina na pravdu» i da je daljnje čekanje potpuno neutemeljeno i neprihvatljivo.

21. Okružni je sud Presudom broj Gž-499/02 od 5. kolovoza 2002. godine uvažio prizive tuženih i preinačio prvostupanjsku presudu u prvom stavku tako da se odbija tužbeni zahtjev apelanata kao tužitelja o tomu da se ustvrdi da je ništav ugovor o poravnanju u postupku eksproprijacije od 20. ožujka 2000. godine, zaključen između prvotužene i drugotužene. Pobijana je presuda ukinuta u drugom stavku i predmet je vraćen Osnovnom sud na ponovni postupak. U obrazloženju presude se navodi da je prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo kada je u prvom stavku pobijane presude usvojio tužbeni zahtjev tužitelja o tomu da poništi ugovor o poravnanju u postupku eksproprijacije od 20. ožujka 2000. godine zaključen između Izvršnoga odbora prvotužene, kao korisnika eksproprijacije, i drugotužene, kao posjednika nekretnina koje su predmetom eksproprijacije. Navedeno je da, ako su apelanti kao tužitelji vlasnici predmetnih nekretnina, onda svoja prava mogu štititi vlasničkom tužbom i tražiti predaju u posjed predmetnih nekretnina na način i pod uvjetima predviđenim u članku 37. Zakona o temeljnim vlasničkopravnim odnosima («Službeni list SFRJ» broj 6/80), te da onda ne bi bili ovlašteni da traže poništenje predmetnoga ugovora jer bi raspolaganje predmetnim nekretninama onih koji nisu vlasnici bilo ništavo i ne bi prema vlasnicima proizvodilo

pravno djelovanje. Pri tomu je konstatirano da je u odnosu na predmetne nekretnine vođen administrativni postupak prijenosa prava posjeda u državnome vlasništvu sukladno odredbama čl. 69, 71. i 72. Zakona o eksproprijaciji («Službeni glasnik Republike Srpske» br. 8/96, 9/96 i 15/96). Prema odredbi članka 28. stavak 1. navedenoga zakona, taj postupak vodi mjerodavno tijelo u upravnome postupku, pa je zaključeno da apelanti ne mogu u građanskoj parnici pred redovitim sudom pobijati pravilnost i prikladnost provedenoga administrativnoga prijenosa prava raspolaganja na prijepornim nekretninama, već zaštitu svojih prava prema tim pitanjima mogu pokušati ostvariti pred mjerodavnim upravnim tijelom u upravnome postupku. Navedeno je da je pobijana presuda u stavku 2, kojim se nalaže svim tuženim da predaju svim tužiteljima predmetne nekretnine, nerazvidna i neizvršiva, jer među parničnim strankama nije bilo prijeporno da prvotužena i drugotužena ne drže u posjedu predmetne nekretnine, nego ih drže trećetuženi kojima su kao izbjeglim i raseljenim osobama predmetne nekretnine predate u posjed nakon izvršene parcelacije u vidu građevinskih parcela radi izgradnje stambenih objekata. Zaključeno je da je pobijana presuda i u odnosu na trećetužene neizvršiva pošto se ni u izreci ni u obrazloženju ne precizira koji tuženi kojem tužitelju trebaju predati koju parcelu. Prvostupanjski sud, prema ocjeni Okružnog suda, nije dao u tom dijelu valjane i prihvatljive razloge o ocjeni izvedenih dokaza, već je samo prepisao raspravne zapisnike, ne dajući pri tomu bilo kakav komentar, ocjenu i sud, na način propisan člankom 8. Zakona o parničnome postupku. Također je u obrazloženju drugostupanjske presude ocijenjeno da prvostupanjski sud nije dao valjane pravne razloge o tomu koje materijalno pravo je poslužilo tom sudu za donošenje pobijane presude, što predstavlja bitnu povredu postupka, pa se presuda u tom dijelu ne može pravilno ispitati.

22. Osnovni je sud u ponovnome postupku donio Presudu broj P-533/02 od 24. rujna 2002. godine kojom je u cijelosti usvojio tužbeni zahtjev apelanata, pozivajući se u biti na iste razloge kao i u svojoj Presudi broj P-244/02 od 17. lipnja 2002. godine.

23. Okružni je sud Presudom broj Gž-671/02 od 21. studenoga 2002. godine uvažio prizive tuženih, prvostupanjsku presudu u prvom stavku izreke ukinuo zbog pravomoćno presuđene stvari, budući je tužbeni zahtjev apelanata o ustvrđivanju ništavosti ugovora o poravnanju u postupku eksproprijacije od 20. ožujka 2000. godine zaključen između prvotužene i drugotužene pravomoćno odbijen Presudom Okružnog suda broj Gž-499/02 od 5. kolovoza 2002. godine i taj je tužbeni zahtjev odbačen kao nedopušten. Pobijana je presuda ukinuta u drugom i trećem stavku izreke kojim su tuženi obvezani tužiteljima predati u posjed prijeporne nekretnine i kojim je odlučeno o parničnim troškovima, te je predmet, u tom dijelu, vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje.

24. Presudom Osnovnog suda broj P-760/02 od 29. travnja 2004. godine, koja je potvrđena Presudom Okružnog suda broj Gž-344/04 od 22. lipnja 2004. godine, odbijen je kao neutemeljen tužbeni zahtjev apelanata kao tužitelja da se prvotužena, drugotužena i trećetuženi obvežu da svakom tužitelju predaju u posjed nekretnine označene prema zemljišnoknjižnim i katastarskim podacima staroga i novoga premjera, a koje se nalaze u Kotorskom, općina Doboj. Odbijeno je preinačenje tužbe učinjeno podneskom koji je punomoćnik tužitelja dostavio sudu na ročištu za glavnu raspravu održanom 31. ožujka 2004. godine.

25. U obrazloženju presude Osnovnog suda se ističe kao glavni razlog neutemeljenosti tužbenoga zahtjeva apelanata, koji je postavljen na temelju članka 37. Zakona o temeljnim vlasničkopravnim odnosima, kao vlasnička tužba, da je u prvostupanjskom postupku ustvrđeno, što je i među stankama neprijeporno, da je u razdoblju od 1962. do 1964. godine Povjerenstvo za arondaciju Skupštine općine Doboj, na temelju odredaba Zakona o iskorištavanju poljoprivrednoga zemljišta («Službeni list FNRJ» br. 43/59 i 53/62), proveden postupak arondacije zemljišta u građanskome vlasništvu u Kotorskom, na lokalitetu Trnovo polje I i II, te da je predmetno zemljište prešlo u vlasništvo općenarodne imovine, a u korist ZZ «Johovac», čiji je pravni sljednik drugotužena, kao njezina korisnica. Nadalje je ustvrđeno da pravo vlasništva na prijepornim nekretninama nije upisano u zemljišnim knjigama u korist apelanata kao tužitelja, izuzev apelantice Ismete Huskić koja je upisana kao suvlasnica na jednoj od prijepornih parcela u dijelu 21/3200. Također je ustvrđeno da je u zemljišnim knjigama pravo vlasništva na manjem dijelu prijepornih nekretnina upisano u korist fizičkih osoba, dok je većina prijepornoga zemljišta u zemljišnim knjigama upisana kao društveno vlasništvo sa pravom korištenja ZZ «Johovac», pravnoga prednika drugotužene. Ustvrđeno je da se u katastarskoknjižnim evidencijama, najkasnije od 1967. godine, kada je vršeno aerofotogrametrijsko snimanje, cijelo prijeporno zemljište vodi kao društveno vlasništvo. Ustvrđeno je da apelanti ni primjenom drugih relevantnih propisa nisu mogli imati zakonito očekivanje da će uspjeti sa vlasničkom tužbom, ni u odnosu na manji dio prijepornih nekretnina koje su u zemljišnoknjižnoj evidenciji upisane na ime fizičkih osoba, a svakako ni u odnosu na veći dio nekretnina koje su prema temelju provedene arondacije i u katastarskome operatu i zemljišnoknjižnoj evidenciji upisane u korist društvenoga vlasništva, jer vlasničku tužbu nisu podnijeli u prekluzivnom roku iz članka 47. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o iskorištavanju poljoprivrednoga zemljišta, niti iz članka 142. Zakona o nasljeđivanju.

26. Redoviti sudovi su se pozvali na odredbu članka 47. Zakona o izmjenama i dopunama temeljnoga Zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta («Službeni list SFRJ» broj

12/67), koji se primjenjivao u relevantnome razdoblju, a koji propisuje da zemljište na kojemu postoji pravo vlasništva prelazi u društveno, sada državno vlasništvo, ukoliko ga vlasnik nije obrađivao, niti je za to zemljište plaćao obveze prema društvenoj zajednici 10 ili više godina do stupanja na snagu tog zakona (23. ožujak 1967. godine), nego je za to vrijeme zemlju koristila bez ugovora sa vlasnikom radna zajednica ili društveno-politička zajednica, ako za to vrijeme vlasnik nije podnio tužbu za priznanjem svoga prava vlasništva ili tužbu za naknadu za korištenje tog zemljišta. Obzirom na to da do zaključenja glavne rasprave apelanti nisu sudu ponudili dokaz da su prijeporno zemljište obrađivali i plaćali obveze prema društvenoj zajednici u razdoblju od provedbe postupka arondacije, pa do podnošenja tužbe, odnosno u razdoblju od 10 i više godina, računajući od dana stupanja na snagu navedenoga zakona, tj. 23. ožujka 1967. godine, niti su pak ponudili dokaz o pokretanju i vođenju postupaka predviđenih navedenom odredbom pred mjerodavnim sudom prije 4. travnja 2002. godine, zaključeno je da su apelanti izgubili pravo da podnesu tužbu radi priznavanja vlasništva na zemljištu koje je predmetom tužbenoga zahtjeva. Ovo je zaključeno budući je ustvrđeno da je predmetno zemljište drugotužena koristila najkasnije od 1965. godine, a da tužitelji od 1967. godine, od kada se prijeporne nekretnine vode u katastarskome operatu kao posjed drugotužene, za njih nisu plaćali porez, odnosno snosili društvene obveze. Ustvrđeno je na temelju izjava samih apelanata, kao i na temelju izjave svjedoka, uposlenika drugotužene i vještaka geodetske struke, da je drugotužena u posjedu predmetnih nekretnina od 1965. godine i da ih je obrađivala kao jedinstven kompleks, dok su apelanti predmetne nekretnine povremeno koristili, na temelju ugovora o zakupu sa drugotuženom, tako što su nakon dizanja usjeva kosili travu i djetelinu za što su plaćali naknadu drugotuženoj. Također je ustvrđeno da su apelanti tužbu kojom je pokrenut ovaj spor podnijeli 4. travnja 2002. godine, dakle nakon proteka roka od 10 godina od dana kada je drugotužena započela koristiti prijeporno zemljište. Pored navedenoga, sud je od pisarnice suda pribavio informaciju da apelanti od 1. siječnja 1965. do 4. travnja 2002. godine nisu pokretali i vodili postupke za ustvrđivanjem prava vlasništva na predmetnim nekretninama, kao ni postupke za naknadu štete.

27. Očitujući se na navode apelanata da su predmetne nekretnine pripadale njihovim pravnim prednicima, pa da su u času njihove smrti, po sili zakona, prešle u vlasništvo apelanata, sud se pozvao na članak 142. Zakona o nasljeđivanju, kojim je propisano da pravo nasljednika za predaju zaostavštine zastarijeva prema savjesnome držatelju za godinu dana od kada je nasljednik saznao za svoje pravo i za držatelja stvari zaostavštine, a najdalje za 10 godina, računajući za zakonskoga nasljednika od ostaviteljeve smrti, a za oporučnoga nasljednika od proglašenja oporuke. Ukazano je na okolnost da u konkretnome slučaju apelanti kao tužitelji sudu nisu ponudili niti jedan dokaz do zaključenja glavne

rasprave, da su u roku predviđenome citiranom odredbom zakona zatražili predaju u posjed navodne zaostavštine svojih predaka, a prije podnošenja tužbe i pokretanja predmetnoga postupka. Budući apelanti nisu dokazali da su vlasnici predmetnih nekretnina, njihov tužbeni zahtjev utemeljen na članku 37. Zakona o temeljnim vlasničkopravnim odnosima o tomu da im se, kao vlasnicima, predaju u posjed predmetne nekretnine, odbijen je kao neutemeljen.

28. U obrazloženju presude Okružnog suda se navodi da je prvostupanjski sud pravilno zaključio da je tužbeni zahtjev apelanata kao tužitelja neutemeljen i to prije svega što prijeporne nekretnine nisu pripadale prednicima apelanata kao tužitelja u času njihove smrti, jer su u postupku arondacije izuzete od ranijih vlasnika i prešle u državno vlasništvo, pa u momentu smrti ranijih vlasnika nisu činile njihovu zaostavštinu. Stoga je zaključio da su neutemeljeni prizivni razlozi, da ne postoje razlozi na koje sud pazi prema službenoj dužnosti, pa je priziv odbio, a prvostupanjsku presudu potvrdio.

29. Apelanti su protiv navedene presude Okružnog suda izjavili reviziju Vrhovnom sudu RS koji je Presudom broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine reviziju odbio kao neutemeljenu. U obrazloženju presude se ističe da nižestupanjski sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo, niti su počinili povrede postupka koje spominje revident i na koje sud pazi prema službenoj dužnosti, pa je revizija odbijena kao neutemeljena.

Činjenice u predmetu okončanom Presudom Okružnog suda u Banjaluci broj U-599/05 od 25. listopada 2006. godine

30. Presudom Vrhovnog suda broj U-456/02 od 2. veljače 2005. godine uvažena je tužba apelanata protiv Odluke Vlade RS (u daljnjem tekstu: tužena) broj 02/1-020-164/00 od 15. ožujka 2000. godine kojom je ustvrđeno da je od općega interesa izgradnja izbjegličkoga naselja, pa da se u tu svrhu može izvršiti eksproprijacija nekretnina na području općine Doboj, lokalitet Kotorsko i Velika Bukovica, a pobijani akt je poništen. U obrazloženju presude se ističe da pobijana odluka ne sadrži oznake nekretnine za koju se ustvrđuje opći interes za eksproprijaciju, pa da bi se moglo na pouzdan način ustvrditi imaju li tužitelji aktivnu legitimaciju za podnošenje tužbe u ovome sporu, prethodno je bilo potrebno ustvrditi o kojemu se zemljištu točno radi, sa njegovim točnim oznakama. Osim toga, pobijana odluka ne sadrži konstataciju je li donijet odgovarajući planski akt kojim je na određenom zemljištu predviđena izgradnja objekata. Date su upute tuženoj da u ponovnome postupku ustvrdi koje zemljište je predviđeno za izgradnju objekata za koje se ustvrđuje opći interes za eksproprijaciju, sa njegovim točnim oznakama, da ustvrdi postoji

li planski akt kojim je predviđena izgradnja tih objekata, kao i jesu li tužitelji vlasnici, odnosno posjednici tih nekretnina.

31. U ponovnome postupku tužena je donijela Odluku broj 02/1-020-452/05 od 7. travnja 2005. godine kojom je ustvrđeno da je od općega interesa izgradnja izbjegličkoga naselja u Kotorskom, na lokalitetu Trnovo I, II i Velika Bukovica u općini Doboj, pa da se u tu svrhu može izvršiti potpuna i nepotpuna eksproprijacija, sukladno urbanističko-tehničkim uvjetima i Rješenju o urbanističkoj suglasnosti broj 08/364-44/00 od 29. veljače 2000. godine, a koja je izdana prema prostornome planu općine Doboj i Odluci o usvajanju plana parcelacije za navedene lokalitete («Službeni glasnik Općine Doboj» broj 4/04), koje su bliže naznačene u točki 1. odluke. Toč. 2. i 3. navedene odluke određeno je da je investitor izgradnje objekata iz prethodne točke Općina Doboj sa kojom će tužena, sukladno članku 7. Zakona o eksproprijaciji, zasebnim ugovorom regulirati međusobne odnose, te da odluka stupa na snagu osmoga dana od dana objave u «Službenom glasniku Republike Srpske».

32. Apelanti su protiv navedene odluke podnijeli tužbu Vrhovnom sudu, pobijajući zakonitost navedene odluke. Vrhovni se sud Rješenjem broj U-192/05 od 13. srpnja 2005. godine, prema odredbama novog Zakona o upravnim sporovima, proglasio nemjerodavnim i tužbu proslijedio Okružnom sudu u Banjaluci na mjerodavno postupanje. U tužbi su naveli da je pobijana odluka donesena u postupku izvršenja Presude Vrhovnog suda broj U-456/02 od 2. veljače 2005. godine, kojom je uvažena tužba apelanata i poništena Odluka tužene broj 02/1-020-164/00 od 15. ožujka 2000. godine i da tužena i u ovoj odluci ponavlja argumente iz prethodne, poništene odluke, ignorirajući pravno shvaćanje i primjedbe suda glede postupka, iako je tuženo tijelo u obvezi u ponovnome postupku u svemu postupiti prema pravnome shvaćanju i primjedbama suda.

33. Okružni je sud Presudom broj U-599/05 od 25. listopada 2006. godine odbio tužbu apelanata kao neutemeljenu. U obrazloženju presude se navodi da iz podataka spisa proizlazi da je SO Doboj 17. rujna 2004. godine donijela Odluku o usvajanju plana parcelacije za lokalitete Velika Bukovica, Trnovo I i II, i Odluku o promjeni namjene poljoprivrednoga zemljišta na parcelama k.č. br. 2452, 2453/1, 2453/4, 2545 i 2453/9 k.o. Kotorsko, upisane u p.l. br. 116 i 1181 u nepoljoprivredne svrhe, radi izgradnje individualnih stambenih objekata za raseljene osobe u naselju Kotorsko, nakon što je Rješenjem Odjeljenja za gospodarstvo i društvene djelatnosti Općine Doboj, broj 07/400-1-293/00 od 1. rujna 2000. godine dana suglasnost za pretvaranjem poljoprivrednoga zemljišta u nepoljoprivredne svrhe na lokalitetu Velika Bukovica «Aerodrom» k.č. br.

995 i 1047 k.o. Velika Bukovica za izgradnju individualnoga stambenoga naselja za potrebe smještaja izbjeglica. Ustvrđujući aktivnu legitimaciju apelanata kao tužitelja u predmetnome sporu, sud se pozvao na izjave koje su apelanti dali u parničnome postupku pred Osnovnim sudom u predmetu broj P-760/02 da su predmetne nekretnine koristili do 1992. godine na temelju ugovora o zakupu zaključenoga sa ZZ »Bosnakop», a ne kao vlasnici ili posjednici, pa je zaključio, budući nisu vlasnici ni posjednici prijepornih nekretnina, da nisu aktivno legitimirani za pokretanje tužbe u tom sporu. Ukazano je da je njihova tužba za ustvrđenjem prava vlasništva na predmetnome zemljištu i predaju u posjed odbijena Presudom Osnovnog suda broj P-760/02 od 29. travnja 2004. godine, koja je postala pravomoćna 22. lipnja 2004. godine. Ustvrđeno je iz podataka spisa da prijedlog za eksproprijacijom sadrži sve elemente u smislu članka 19. stavak 3. Zakona o eksproprijaciji, jer je u njemu navedena svrha u koju je potrebno izvršiti eksproprijaciju zemljišta oznake parcela sa naznačavanjem njihovih vlasnika, odnosno korisnika, a priložena je i Odluka SO Doboj broj 01-013-117/04 od 17. rujna 2004. godine o usvajanju plana parcelacije za lokalitete Velika Bukovica, Trnovo I i II, te odluka iste skupštine o promjeni namjene poljoprivrednoga zemljišta. Okružni je sud ocijenio da je u ponovnome postupku tužena Vlada RS otklonila propuste prigodom donošenja pobijanog akta glede označavanja parcela, te imena vlasnika i posjednika parcela na kojima se ustvrđuje opći interes, čime je ispoštovala naloge iz presude Vrhovnog suda RS. Također je zaključeno da plan parcelacije predstavlja planski dokument u smislu određivanja namjene zemljišta u smislu članka 37. Zakona o uređenju prostora («Službeni glasnik RS» br. 19/96, 25/96 i 10/98), pa da nije utemeljen tužbeni navod o tomu da ne postoji planski dokument kao temelj za ustvrđivanjem općega interesa za navedene nekretnine.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

34. U apelaciji od 9. ožujka 2006. godine apelanti se žale da je donošenjem pobijanog Rješenja Okružnog suda broj U-89/05 od 6. prosinca 2005. godine došlo do povrede njihovoga prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), kao i povrede prava na učinkovit pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije. Smatraju da su imali pravni interes da sudjeluju u postupku izrade plana parcelacije koji se tiče njihove imovine, tako da je prema njihovoj ocjeni pobijano rješenje kojim se njihova tužba radi poništenja plana parcelacije odbacuje nezakonito i krši njihova ustavna prava.

35. U apelaciji od 11. rujna 2006. godine apelanti navode da su im u postupku okončanom Presudom Vrhovnog suda broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine povrijeđeni pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, pravo na učinkovit pravni lijek i pravo na nediskriminaciju iz čl. 13. i 14. Europske konvencije. Kršenje ovih prava apelanti vide u tomu što su Osnovni sud, Okružni sud i Vrhovni sud odluke donosili povredom odredaba parničnoga postupka, na temelju pogrešno i nepotpuno ustvrđenoga činjeničnoga stanja i pogrešnom primjenom materijalnoga prava, što su apelanti istjecali tijekom čitavoga postupka. Naime, apelanti smatraju da je ocjena redovitih sudova o tomu da apelanti nisu vlasnici predmetnih nekretnina utemeljena na pogrešno i nepotpuno ustvrđenome činjeničnome stanju i, na temelju toga, pogrešnoj primjeni materijalnoga prava. Ističu da su nekretnine još uvijek uknjižene u zemljišnoknjižnoj evidenciji na ime njihovih pravnih prednika, a da arondacija nikada nije provedena, te da je neprihvatljivo da samo na temelju uvida u rješenja o arondaciji u kojim je priznato pravo ranijim vlasnicima na naknadu ili zamjensko zemljište sudovi zaključe da je ta naknada isplaćena ili zamjensko zemljište dodijeljeno. Apelanti navode da su njihovi pravni prednici i danas upisani kao vlasnici predmetnih nekretnina u zemljišnoj knjizi u Osnovnom sudu i smatraju da su sukladno odredbama čl. 126. i 133. Zakona o nasljeđivanju prema sili zakona stekli vlasništvo na predmetnim nekretninama u trenutku smrti njihovih pravnih prednika. Apelanti smatraju da ih je Vlada Republike Srpske i Općina Doboj diskriminirala glede njihovih imovinskih prava zbog nacionalnoga porijekla, zato što su Bošnjaci, jer prema njima postupa drukčije u odnosu na građane srpske nacionalnosti u istim ili relativno sličnim uvjetima.

36. U apelaciji od 27. prosinca 2006. godine apelanti navode da im je Presudom Okružnog suda u Banjaluci broj U-599/05 od 25. listopada 2006. godine povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, pravo na učinkovit pravni lijek i pravo na nediskriminaciju iz čl. 13. i 14. Europske konvencije. Kršenje ovih prava apelanti vide u tomu što je tužena potpuno zanemarila upute Vrhovnog suda, i u ponovnome postupku na nezakonit način donijela pobijanu odluku, što je prema ocjeni apelanata čini ništavom. Okružni sud u obrazloženju pobijane presude zauzima, prema mišljenju apelanata, pogrešan stav o tomu da je tužena u svemu ispoštovala pozitivne zakone iz ove oblasti i svoje shvaćanje temelji na pogrešno ustvrđenome činjeničnome stanju i samim tim pogrešnoj primjeni materijalnoga prava.

b) Odgovor na apelaciju

Odgovori na apelaciju od 11. rujna 2006. godine u predmetu okončanom Presudom Vrhovnog suda broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine

37. U odgovoru na apelaciju Vrhovni sud ističe da u cijelosti ostaje pri činjeničnim i pravnim zaključcima sadržanim u obrazloženju odluke koja se pobija apelacijom, tim prije što su razlozi za pobijanjem presude identični onima koje su apelanti kao tužitelji istjecali tijekom postupka, a na koje se već očitovao taj sud. Vrhovni sud ukazuje da je svim apelantima tijekom postupka koji je prethodio donošenju odluke pružena mogućnost sudjelovanja u postupku. Tijekom postupka zastupao ih je kvalificirani punomoćnik, odvjetnik, koji je neposredno na raspravama i u pismenim podnescima u više navrata obrazlagao navode apelanata i očitovao se na navode i tvrdnje oprečne strane. Vrhovni sud ističe da su pored toga i svi tužitelji neposredno sudjelovali u postupku i pružena im je mogućnost saslušanja, pa je, iako je to neuobičajeno, održano i zasebno ročište radi uređenja tužbe. Iskoristili su i sve mogućnosti za ulaganje pravnih lijekova, a činjenica da nisu uspjeli sa svojim zahtjevima, sama po sebi, ne čini te pravne lijekove neučinkovitim. Apelanti ničim ne obrazlažu tvrdnju da su diskriminirani zbog svoje nacionalne pripadnosti u postupku koji je prethodio donošenju pobijane presude ovoga suda. Naime, njihov zahtjev, usmjeren protiv svih tuženih da im predaju prijeporne nekretnine u posjed, odbijen je iz razloga sadržanih u obrazloženju pobijane presude, a takva odluka nije utemeljena, niti iz bilo čega to proizlazi, makar posredno, na činjenici da su apelanti bošnjačke nacionalnosti, nego na relevantnim materijalnopravnim propisima. U činjenici da je prijeporno zemljište arondirano i kao takvo prešlo u tadašnje društveno vlasništvo, te da apelanti, uzimajući u obzir i njihove pravne prednike, niz godina, sve do 4. travnja 2002. godine, kada je podnesena tužba u ovome sporu, nisu na pravno relevantan način zahtijevali ostvarenje bilo koje vlasničkopravne ovlasti na prijepornim nekretninama, ne može se uzeti da ove nekretnine predstavljaju njihovu privatnu imovinu koja bi predstavljala pravo zaštićeno Ustavom. Osim toga, apelanti pravo na prijeporne nekretnine temelje na pravu nasljeđivanja. Vrhovni sud ukazuje da se radi o pravu stjecanja imovine, koje kao buduća imovina, a prema odlukama Ustavnog suda BiH, nije zaštićena člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Stoga, Vrhovni sud predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

38. Okružni sud u odgovoru na apelaciju ističe da pobijanom presudom tog suda, kao ni u postupku koji je prethodio njezinom donošenju, nisu na bilo koji način povrijeđena Ustavom zajamčena prava apelanata na koja se pozivaju u svojoj apelaciji. U obrazloženju

drugostupanjske presude dati su razlozi i navedeni propisi na temelju kojih je ocijenjeno da je tužbeni zahtjev apelanata neutemeljen, pa se predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

39. U svome odgovoru na apelaciju Osnovni sud ističe da apelanti u svojoj apelaciji nisu obrazložili, odnosno dali razloge, zašto smatraju da su im povrijeđena ustavna prava na pravično suđenje, imovinu, učinkovit pravni lijek i nediskriminaciju. Odgovor na sve navode koje su apelanti naveli u apelaciji nalazi se, kako u prvostupanjskoj i drugostupanjskoj, tako i u Presudi Vrhovnog suda broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine. U apelaciji apelanti ne navode ništa novo osim navoda koje su već iznosili u prizivu i reviziji izjavljenoj Vrhovnom sudu. Apelantima je omogućen pristup sudu, apelacijom se ne ukazuje ni na jednu okolnost koja bi dovela u dvojbu neovisnost i nepristranost suda, već se iznose razlozi koji su iznijeti u prizivu i reviziji i na koje su drugostupanjski, odnosno Vrhovni sud već dali odgovore, a iz kojih proizlazi da nižestupanjski sudovi, odbijajući tužbeni zahtjev, nisu pogrešno primijenili materijalno pravo i povrijedili odredbe postupka. Zbog svega navedenoga, predloženo je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

40. Prvotužena u odgovoru na apelaciju ističe da je ona u cijelosti neutemeljena, jer, oprečno navodima apelacije, presude Osnovnog, Okružnog i Vrhovnog suda su donijete na temelju potpuno i pravilno ustvrđenoga činjeničnoga stanja, pravilne primjene materijalnoga prava i bez povreda odredaba procesnoga prava. Prvotužena ističe da u je tijeku postupka koji je prethodio donošenju odluka koje se pobijaju apelacijom, neprijeporno ustvrđeno da je zemljište koje je predmetom ove apelacije postalo državno vlasništvo na temelju postupka arondacije. Prvotužena smatra da je nebitna činjenica koju apelanti ističu u apelaciji da su postupci arondacije praćeni manjkavostima, jer je to izgubilo značaj protekom vremena. Ovo stoga što drugotužena zemljoradnička zadruga «Bosnakop» iz Doboja nekretnine koje su predmetom tužbenoga zahtjeva nije pribavila silom i prevarom ili zlouporabom povjerenja, a što se dokazuje rješenjima o arondaciji. Stoga, prvotužena predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

41. Vlada RS smatra da je cjelokupan postupak pred redovitim sudovima vođen prema odredbama relevantnih zakona, te da ni u jednoj fazi postupka apelantima nije onemogućena bitna jednakopravnost u iznošenju činjenica i dokaza, niti ima dokaza da je na drugi način povrijeđeno njihovo pravo na pravično suđenje. U konkretnome slučaju, apelanti nisu imali konstituirano pravo na imovinu na prijepornim nekretninama, niti bilo kakav pravni status na temelju kojega bi ga mogli steći sukladno zakonu, kako je to obrazloženo u presudama sudova. Glede navodne diskriminacije, ukazuje se da je

apelacija paušalna, bez ijednoga dokaza. Pravna narav čl. 13. i 14. Europske konvencije je akcesorne naravi, pa Vlada RS smatra da ih je bespredmetno obrazlagati, jer prema njezinome mišljenju nije došlo do povrede prava na pravično suđenje i imovinu, pa predlaže da se apelacija odbije.

Odgovori na apelaciju od 27. prosinca 2006. godine u predmetu okončanom Presudom Okružnog suda u Banjaluci broj U-599/05 od 25. listopada 2006. godine

42. Okružni sud u Banjaluci u svome odgovoru ističe da u svemu ostaje pri razlozima danim u obrazloženju presude. Posebice ističe da je u predmetnome postupku pravilno primijenjeno materijalno pravo, konkretno članak 2. Zakona o eksproprijaciji, kojim je propisano da se opći interes za eksproprijaciju ustvrđuje zakonom ili odlukom Vlade RS, sukladno zakonu, i članak 19. kojim je propisano da Vlada RS može ustvrditi opći interes za eksproprijaciju ako je eksproprijacija nekretnina nužna za izgradnju stanova kojim se rješavaju stambene potrebe izbjeglica, raseljenih osoba i drugih socijalno ugroženih osoba. U svojoj odluci od 7. travnja 2005. godine Vlada RS je otklonila propuste prigodom donošenja pobijanog akta koji je bio poništen odlukom Vrhovnog suda i u svemu postupila prema primjedbama suda.

43. Vlada RS u svome odgovoru ističe da apelanti nisu dali ni jedan argument o povredi ustavnih prava navedenih u apelaciji, nego je, prema ocjeni Vlade RS, temeljni razlog ulaganja apelacije nezadovoljstvo apelanata ishodom postupka. Vlada RS ukazuje na to da samo nezadovoljstvo ishodom sudskoga postupka ne znači uskraćivanje ustavnih prava, pa stoga predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

44. U **Zakonu o iskorištavanju poljoprivrednoga zemljišta** («Službeni list FNRJ» br. 43/59 i 53/62) relevantne odredbe glase:

«Članak 64. stavak 1.

Arondaciju koja je odobrena rješenjem mjerodavnoga tijela provodi povjerenstvo za arondaciju.

Članak 65.

Nakon provedenoga postupka povjerenstvo za arondaciju donosi rješenje o arondaciji.

Rješenje o arondaciji mora sadržavati, pored ostaloga, pojedinačno za svakoga vlasnika, naznaku prema kulturi, površini i katastarskoj klasi zemljišta koje se pripaja i zemljišta koje se daje u naknadu za pripojeno zemljište, odnosno iznos novčane naknade.

Protiv rješenja o arondaciji, ukoliko se ne odnosi na naknadu, može se izjaviti priziv republičkom tijelu uprave mjerodavnom za poslove poljoprivrede.

Protiv rješenja donesenoga na priziv ne može se voditi upravni spor.

Članak 66.

Protiv rješenja o arondaciji, ukoliko se odnosi na naknadu, ne može se izjaviti priziv, niti se može voditi upravni spor.

Raniji vlasnik pripojenoga zemljišta i korisnik arondacije mogu u roku od 30 dana od dana dostave rješenja o arondaciji podnijeti prijedlog da sud ustvrdi naknadu.

Prema prijedlogu za ustvrđivanjem naknade u izvanparničnome postupku rješava sreski sud na čijem se području nalazi pripojeno zemljište.

Sud može svojim rješenjem naknadu za pripojeno zemljište, na prijedlog vlasnika tog zemljišta, odrediti i u novcu umjesto zemljištu, ili u drugom zemljištu, a koje je korisnik arondacije u svom popisu označio, a koje prema ocjeni suda odgovara pripojenome zemljištu.

Protiv prvostupanjskoga rješenja sreskog suda može se izjaviti priziv okružnom sudu u roku od 15 dana od dana dostave rješenja.

Pravomoćno sudsko rješenje o naknadi zamjenjuje rješenje o arondaciji u onom dijelu u kojemu se rješenje o arondaciji odnosi na naknadu.

Prijedlog vlasnika pripojenoga zemljišta ne odlaže izvršenje rješenja o arondaciji.

Kada je naknada ustvrđena u novcu, a korisnik arondacije nije zadovoljan iznosom naknade, sud kojemu je on podnio prijedlog za ustvrđivanjem naknade, odložit će, na njegov prijedlog, izvršenje rješenja o arondaciji u onome dijelu koji se prijedlogom pobija, ako je korisnik arondacije pobijani dio naknade položio u banci.

Troškove postupka arondacije snosi poljoprivredna organizacija koja je podnijela prijedlog za arondaciju.

Sve radnje u postupku arondacije oslobođene su od plaćanja taksa.

Članak 67.

Predaja zemljišta pripojenoga arondacijom gospodarskoj organizaciji u posjed vrši se nakon pravomoćnosti rješenja o arondaciji.

Ako na pripojenome zemljištu postoje zasadi raniji vlasnik ima pravo zemljište zadržati u posjedu do ubiranja plodova, ali najkasnije do završetka tekuće ekonomske godine.

Ako se po rješenju o arondaciji treba u korist vlasnika pripojenoga zemljišta podići zgrada, predaja pripojenoga zemljišta u posjed korisniku arondacije izvršit će se tek pošto korisnik arondacije izvrši tu obvezu.»

45. U **Zakonu o izmjenama i dopunama temeljnog Zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta** («Službeni list SFRJ» broj 12/67) relevantna odredba glasi:

«Članak 47.

Zemljište na kojemu postoji pravo vlasništva, a koje vlasnik nije obrađivao niti za to zemljište plaćao obveze prema društvenoj zajednici - 10 ili više godina do dana stupanja na snagu ovoga zakona, nego je za to vrijeme zemljište koristila bez ugovora sa vlasnikom radna organizacija ili društveno-politička zajednica, prelazi u društveno vlasništvo ako vlasnik zemljišta za to vrijeme nije podnio tužbu za priznavanjem svoga prava vlasništva na to zemljište ili tužbu za naknadu za korištenje tog zemljišta.»

46. U **Zakonu o nasljeđivanju** («Službeni list SRBiH» broj 7/80) relevantne odredbe glase:

«Članak 2.

Nasljeđivati se mogu stvari i prava koja pripadaju pojedincima.

Članak 133.

Zaostavština umrle osobe prelazi prema sili zakona na njegove nasljednike u trenutku njegove smrti.

Članak 142.

Pravo nasljednika na zahtjev za predajom zaostavštine zastarijeva prema savjesnom držatelju za godinu dana od kada je nasljednik saznao za svoje pravo i za držatelja

stvari zaostavštine, a najdalje za 10 godina, računajući za zakonskoga nasljednika od ostaviteljeve smrti, a za oporučnog nasljednika od proglašenja oporuke.

Prema nesavjesnom držatelju ovo pravo zastarijeva za 20 godina.»

47. U **Zakonu o temeljnim vlasničkopravnim odnosima** («Službeni list SFRJ» broj 6/80) relevantne odredbe glase:

«Članak 37.

Vlasnik može tužbom zahtijevati od posjednika povrat individualno određene stvari.

Vlasnik mora dokazati da na stvar čiji povrat traži ima pravo vlasništva, kao i da se stvar nalazi u faktičkoj vlasti tuženoga.

Pravo na podnošenje tužbe iz stavka 1. ovoga članka ne zastarijeva.»

48. U **Zakonu o eksproprijaciji** («Službeni glasnik Republike Srpske» br. 8/96, 9/96 i 15/96) relevantne odredbe glase:

«Članak 2.

Opći interes za eksproprijacijom nekretnine ustvrđuje se zakonom ili odlukom Vlade Republike Srpske sukladno zakonu.

Članak 19. st. 1. i 4.

Vlada Republike Srpske može ustvrditi opći interes za eksproprijaciju ako je eksproprijacija nekretnine nužna [...] za izgradnju stanova kojima se rješavaju stambene potrebe izbjeglica, raseljenih osoba i drugih socijalno ugroženih osoba.

[...]

Prijedlog za ustvrđivanjem općega interesa za eksproprijaciju, koji se podnosi Vladi Republike Srpske preko Republičke uprave za geodetske i imovinskopravne poslove, sadrži podatke o nekretnini za koju se predlaže ustvrđivanje općega interesa, vrstu objekta čija je izgradnja predviđena na određenom zemljištu i druge podatke od značaja za ustvrđivanje općega interesa. Uz prijedlog se podnosi i izvod iz odgovarajućega planskoga akta.

Članak 28. stavak 1.

Postupak po prijedlogu za eksproprijaciju provodi i rješenje donosi Republička uprava za geodetske i imovinskopravne poslove - područna jedinica u općini na čijem se

teritoriju nalazi nekretnina predložena za eksproprijaciju (u daljnjem tekstu: područna jedinica Uprave).

Članak 69.

Prava na nekretnine u državnome vlasništvu mogu se rješenjem područne jedinice Uprave oduzeti ili ograničiti i prenijeti na drugog nositelja prava na nekretnine u državnome vlasništvu, ako to zahtijeva opći interes (administrativni prijenos).

Opći interes iz prethodnoga stava ustvrđuje se na način koji je zakonom određen za eksproprijaciju nekretnine».

49. U **Zakonu o poljoprivrednome zemljištu** («Službeni glasnik RS» broj 93/06) relevantne odredbe glase:

Članak 27.

(1) Zabranjena je trajna ili privremena promjena namjene obradivoga poljoprivrednoga zemljišta I, II, III, IV i V katastarske, odnosno bonitetne klase u nepoljoprivredne svrhe.

(2) Izuzetno, trajna ili privremena promjena namjene obradivoga poljoprivrednoga zemljišta iz stavka 1. ovoga članka može se vršiti samo sukladno zakonu kada je donesen odgovarajući planski akt kojim je na tom zemljištu predviđena izgradnja objekata od općega interesa u oblasti zdravstva, obrazovanja, socijalne zaštite, kulture, vodoprivrede, sporta, prometne, energetske i komunalne infrastrukture, objekata za potrebe državnih tijela i lokalne zajednice, objekata za potrebe obrane zemlje, osiguranja zaštite životne sredine i zaštite od elementarnih nepogoda za eksploataciju rudnoga bogatstva, kao i za izgradnju objekata, ako je za to donesen regulacioni plan ili drugi planski akt prema kojemu se smatra da je ustvrđen opći interes za tu izgradnju, uz plaćanje naknade za promjenu namjene sukladno ovome zakonu.

(3) Opći interes za izgradnju objekata iz stavka 2. ovoga članka ustvrđuje Vlada Republike Srpske.

(4) Trajna promjena namjene poljoprivrednoga zemljišta VI, VII i VIII katastarske, odnosno bonitetne klase, ukoliko nije utemeljena na planu prostornoga uređenja, vrši se na temelju urbanističke suglasnosti.

Promjena namjene poljoprivrednoga zemljišta

Članak 30.

(1) Promjena namjene poljoprivrednoga zemljišta može biti trajna i privremena.

(2) Trajnom promjenom namjene poljoprivrednoga zemljišta u smislu ovoga zakona smatra se svako korištenje poljoprivrednoga zemljišta za izgradnju naselja, industrijskih objekata, željezničkih pruga, putova, vodnih akumulacija, pošumljavanje ili drugi radovi kojima se trajno onemogućuje korištenje tog zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju.»

50. U **Zakonu o građevinskome zemljištu Republike Srpske** («Službeni glasnik RS» br. 41/03 i 86/03) relevantne odredbe glase:

«Članak 27.

Raniji vlasnik ima prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja na građevinskoj parceli čija je trajna namjena izgradnja zgrade na koju prema zakonu može imati pravo vlasništva. Prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja iz prethodnoga stava se prenosi i nasljeđuje zajedno sa privremenim pravom korištenja zemljišta.»

51. U **Zakonu o upravnim sporovima** («Službeni glasnik Republike Srpske» broj 109/05) relevantne odredbe glase:

«Članak 50.

Kada sud poništi pobijani upravni akt ili pobijani i prvostupanjski akt, predmet se vraća u stanje u kojemu se nalazio prije nego što je poništeni akt donesen. Ako prema naravi stvari koja je bila predmetom spora treba umjesto poništenoga upravnoga akta donijeti novi upravni akt, mjerodavno je tijelo dužno da ga donese bez odlaganja, a najkasnije u roku od 30 dana od dana dostave presude. Mjerodavno je tijelo pri tomu vezano pravnim shvaćanjem suda i primjedbama suda glede postupka.»

VI. Dopustivost

52. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima prizivnu mjerodavnost u pitanjima koja su sadržana u ovome Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

53. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristio.

54. U konkretnome slučaju, predmet pobijanja apelacijom od 11. rujna 2006. godine je Presuda Vrhovnog suda broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine, protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijanu su presudu apelanti primili 13. srpnja 2006. godine, a apelacija je podnesena 11. rujna 2006. godine, tj. u roku od 60 dana kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda.

55. Predmet pobijanja apelacijom od 27. prosinca 2006. godine je Presuda Okružnog suda u Banjaluci broj U-599/05 od 25. listopada 2006. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijanu su presudu apelanti primili 13. studenoga 2006. godine, a apelacija je podnesena 27. prosinca 2006. godine, tj. u roku od 60 dana kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda.

56. Konačno, navedene apelacije ispunjavaju i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očito *(prima facie)* neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojega apelacija nije dopustiva.

57. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetne apelacije ispunjavaju uvjete glede dopustivosti.

58. Međutim, pri ispitivanju dopustivosti apelacije od 9. ožujka 2006. godine, Ustavni je sud pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 4. točka 9. Pravila Ustavnog suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Ustavni sud, također, ima prizivnu mjerodavnost u pitanjima koja su sadržana u ovome Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.»

Članak 16. stavak 4. točka 9. Pravila Ustavnog suda glasi:

«Apelacija nije dopustiva i ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

9. Apelacija je, ratione materiae, inkompatibilna sa Ustavom.»

59. Prvo pitanje na koje Ustavni sud treba odgovoriti je primjenjivost jamstava prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije u konkretnome slučaju. Potrebno je odgovoriti na pitanje je li se u postupku donošenja pobijanoga Rješenja Okružnog suda broj U-89/05 od 6. prosinca 2005. godine odlučivalo o građanskim pravima i obvezama apelanata. U predmetnome postupku Okružni je sud ustvrdio da pobijani akt nije upravni akt, nego opći pravni akt plansko-tehničke regulative, koji je tužena donijela u okviru svojih javnopravnih ovlasti. Stoga je Okružni sud pobijanim rješenjem tužbu apelanata odbacio kao nedopuštenu na temelju članka 29. stavak 1. točka 2. Zakona o upravnim sporovima.

60. Dakle, iz navedenoga proizlazi da Okružni sud pobijanim Rješenjem broj U-89/05 od 6. prosinca 2005. godine nije odlučivao o «građanskim pravima i obvezama apelanata» u smislu značenja prava na pravično suđenje, te slijedi da je predmetna apelacija u odnosu na navodne povrede članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, *ratione materiae,* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

61. Apelanti se, također, žale da im je pobijanim rješenjem Okružnog suda povrijeđeno pravo na učinkovit pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije, a u svezi sa njihovim pravom na pravično suđenje iz članka 6. Europske konvencije. Članak 13. Europske konvencije ima supsidijaran karakter. To znači da ovaj članak ne osigurava neovisno i samostalno pravo na učinkovit pravni lijek, već se na pravo zajamčeno ovim člankom može pozvati samo u svezi sa «uživanjem prava i sloboda zajamčenih Europskom konvencijom». Iako ustvrđivanje kršenja nekog od zajamčenih prava nije pretpostavka za primjenu članka 13. Europske konvencije, ipak se ovaj članak neće moći primijeniti ukoliko činjenice konkretnoga slučaja ne ulaze «u opseg» zajamčenoga prava (vidi Europski sud, *Karlheinz Schmidt protiv Njemačke*, presuda od 18. srpnja 1994. godine, serija A, broj 291-B, stavak 22). Stoga, da bi se ustvrdilo je li došlo do povrede članka 13. Europske konvencije, prethodno je bilo potrebno ustvrditi je li u konkretnome slučaju primjenjiv članak 6. Europske konvencije na čiju su navodnu povredu apelanti ukazali u svojoj apelaciji.

62. U konkretnome slučaju, već je ustvrđeno da postupak pred Okružnim sudom ne ulazi u opseg članka 6. stavak 1. Europske konvencije, odnosno da se apelanti ne mogu

pozivati na pravo na pravično suđenje u postupku u kojemu se nije odlučivalo o njihovim građanskim pravima i obvezama, pa slijedi da je i ovaj dio apelacije koji se odnosi na navodnu povredu članka 13. u svezi sa člankom 6. stavak 1. Europske konvencije, *ratione materiae,* inkompatibilan sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

VII. Meritum

63. Apelanti u apelaciji od 11. rujna 2006. godine pobijaju Presudu Vrhovnog suda broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine, tvrdeći da im je u postupku okončanim tom presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, pravo na učinkovit pravni lijek i pravo na nediskriminaciju iz čl. 13. i 14. Europske konvencije.

64. Pored navedenoga, apelanti u apelaciji od 27. prosinca 2006. godine pobijaju Presudu Okružnog suda u Banjaluci broj U-599/05 od 25. listopada 2006. godine, smatrajući da im je njezinim donošenjem povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, pravo na učinkovit pravni lijek i pravo na nediskriminaciju iz čl. 13. i 14. Europske konvencije.

a) Pravo na imovinu

Postupak okončan Presudom Vrhovnog suda broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine

65. Apelanti pobijaju navedenu presudu Vrhovnog suda, tvrdeći da je u postupku okončanim tom presudom došlo do povrede njihovih ustavnih prava iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

66. Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovoga članka što uključuje:

[...]

k) Pravo na imovinu».

67. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

«Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općem interesu ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni».

68. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju obuhvaća tri različita pravila. Prvo pravilo, navedeno u prvom stavu, jeste opće naravi i iskazuje načelo mirnoga uživanja imovine. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istoga stava, obuhvaća lišavanje imovine i čini ga podložnim određenim uvjetima. Treće pravilo, koje se nalazi u drugome stavu, priznaje da države članice imaju pravo, između ostaloga, nadzirati korištenje imovine sukladno javnom interesu. Ova tri pravila nisu «različita» u smislu da nisu povezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedinačne slučajeve ometanja prava na mirno uživanje imovine, te ih, stoga, treba tumačiti u okviru općega načela iskazanoga u prvome pravilu (vidi Europski sud za ljudska prava, *Sporrong i Lönnorth protiv Švedske,* presuda od 23. rujna 1982. godine, serija A, broj 52, stavak 61).

69. Pojam «imovina» podrazumijeva širok spektar vlasničkih interesa koji predstavljaju ekonomsku vrijednost (vidi Ustavni sud, Odluka broj U 14/00 od 4. travnja 2001. godine, objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 33/01). Također, prema jurisprudenciji Europskog suda za ljudska prava, «imovina» koja se štiti može biti samo postojeća imovina (vidi Europski sud za ljudska prava, *Van der Mussele*, presuda od 23. studenoga 1983. godine, serija A, broj 70, točka 48) ili barem imovina za koju apelant ima «opravdano očekivanje» da će je dobiti (vidi Europski sud za ljudska prava, *Pine Valley Developments Ltd i drugi*, presuda od 29. studenoga 1995. godine, serija A, broj 332, točka 31). Međutim, ovaj pojam ne uključuje prava ili očekivanja na stjecanje imovine u budućnosti, npr. kroz nasljedstvo (vidi Ustavni sud, Odluka broj U 12/01 od 25. veljače 2002. godine, objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 20/02).

70. Ustavni sud najprije mora ustvrditi mogu li se predmetne nekretnine, čiju su predaju u posjed apelanti tražili u postupku koji je okončan pobijanom presudom, smatrati imovinom apelanata sukladno kriterijima Europske konvencije.

71. U konkretnome slučaju, apelanti u postupku pred redovitim sudovima pune jurisdikcije na tri instance nisu uspjeli dokazati da su vlasnici predmetnih nekretnina. U postupku pred redovitim sudovima ustvrđeno je da su prijeporne parcele u razdoblju od 1962. do 1965. godine bile predmetom arondacije, te da je sukladno članku 65. tada važećega Zakona o iskorištavanju poljoprivrednoga zemljišta postupak okončan donošenjem rješenja o arondaciji predmetnih nekretnina, na temelju kojih su predmetne nekretnine izuzete od ranijih vlasnika i prešle u državno, odnosno društveno vlasništvo. Ustavni sud opaža da je donošenjem tih rješenja, u odnosu na prigovore apelanata o naknadi za izuzeta zemljišta, postupak arondacije pravomoćno okončan, budući se prema članku 66. stavak 1. navedenoga zakona « *protiv rješenja o arondaciji, ukoliko se odnosi na naknadu, ne može izjaviti priziv, niti se može voditi upravni spor».* Eventualno pokrenuti izvanparnični postupci na prijedlog o određivanju naknade, a koje su raniji vlasnik i korisnik arondacije sukladno članku 66. stavak 2. ovoga zakona mogli podnijeti u roku od 30 dana od dostave rješenja, prema odredbi članka 66. stavak 7. navedenoga zakona, ne utječu na pravomoćnost i izvršnost rješenja o arondaciji. Naime, citirana odredba propisuje da «*prijedlog [za određivanjem naknade] vlasnika pripojenoga zemljišta ne odlaže izvršenje rješenja o arondaciji»*. Ustavni se sud pored navedenoga poziva na vlastiti stav iznesen povodom istoga činjeničnoga i pravnoga pitanja u odluci Povjerenstva za ljudska prava pri Ustavnom sudu u predmetu broj CH/01/8379 od 7. travnja 2007. godine, a koji dosljedno podržava praksu Doma za ljudska prava i Europskog povjerenstva za ljudska prava, da oduzimanje vlasništva ili nekoga drugoga stvarnoga prava predstavlja trenutnu radnju i ne rezultira nastavljenim uplitanjem u imovinsko pravo podnositelja prijave (vidi, primjerice, prijavu broj 7379/76, odluka od 10. prosinca 1976. godine, Odluke i izvješća 8, str. 211). Dakle, Ustavni je sud u navedenoj odluci Povjerenstva za ljudska prava pri Ustavnom sudu, povodom priziva podnositelja prijave koji se, također, odnosio na arondaciju zemljišta u Kotorskom, zaključio da su samim donošenjem rješenja o arondaciji u razdoblju od 1962. do 1965. godine predmetne nekretnine prešle u državno vlasništvo, te da nije bilo kontinuiranoga uplitanja u imovinsko pravo ranijih vlasnika predmetnih nekretnina. Ustavni sud smatra da je navedeni stav primjenjiv i u konkretnome slučaju, te zaključuje da su donošenjem rješenja o arondaciji predmetne nekretnine prešle u državno vlasništvo.

72. Nadalje je ustvrđeno da su apelanti tužbu podnijeli nakon isteka prekluzivnih rokova iz članka 47. Zakona o izmjenama i dopunama temeljnoga Zakona o iskorištavanju poljoprivrednoga zemljišta i članka 142. Zakona o nasljeđivanju, što znači da apelanti u konkretnome slučaju nisu mogli imati «zakonito očekivanje» da će im biti priznato pravo vlasništva i povrata u posjed predmetnih nekretnina, ni u odnosu na manji dio

predmetnih nekretnina koje se vode u zemljišnoknjižnoj evidenciji na ime fizičkih osoba za koje apelanti tvrde da su njihovi pravni prednici, kao i na ime apelantice Ismete Huskić, koja je jedina od svih apelanata uknjižena u zemljišnim knjigama kao suvlasnica na jednoj od prijepornih parcela u dijelu 21/3200. Također je ustvrđeno da apelanti nisu bili ni posjednici predmetnih nekretnina, budući su ih, prema vlastitim izjavama, koristili na temelju ugovora o zakupu sa drugotuženom, tako što su kosili travu sa predmetnih nekretnina koje je u posjedu držala drugotužena i to nakon dizanja usjeva drugotužene uz naknadu koju su plaćali drugotuženoj. Imajući u vidu ovakvo ustvrđenje sudova, Ustavni sud konstatira da su 14. prosinca 1995. godine, kada je utemeljena, *ratione temporis,* mjerodavnost Ustavnog suda, predmetne nekretnine već 30 godina bile u društvenome, odnosno državnome vlasništvu, te da samim tim ni u vrijeme podnošenja tužbe za povratom u posjed predmetnih nekretnina one nisu bile u vlasništvu ni pravnih prednika apelanata, ni apelanata. Prema tomu, apelanti nisu u postupcima na tri instance uspjeli dokazati ni da su vlasnici, ni posjednici, niti da imaju «zakonito očekivanje» da su predmetne nekretnine njihova imovina. Stoga, slijedi da apelanti nemaju «imovinu» koja bi ulazila u djelokrug zaštite članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

73. Sukladno načelu da članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju štiti samo postojeću imovinu, budući apelanti nemaju konstituirano imovinsko pravo na predmetnim nekretninama, Ustavni sud konstatira da se u konkretnome slučaju predmetne nekretnine ne mogu smatrati imovinom u odnosu na koju apelanti uživaju zaštitu sukladno kriterijima iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Pri tomu, Ustavni se sud poziva na stav Povjerenstva za ljudska prava pri Ustavnom sudu u već citiranoj Odluci broj CH/01/8379 od 7. travnja 2007. godine, gdje je povodom istoga činjeničnoga i pravnoga stanja zaključeno da u situaciji kada se podnositelj prijave žali da mu se ne dopušta stjecanje arondiranoga zemljišta, navodno izuzetoga od njegovih pravnih prednika, da predmetno zemljište nije postojeća imovina podnositelja prijave a da pravo na stjecanje imovine nije pravo zajamčeno Europskom konvencijom i njezinim Protokolima.

74. Stoga, Ustavni sud zaključuje da u konkretnome slučaju nije bilo kršenja prava apelanata na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

Pravičnost postupka okončanog Presudom Okružnog suda u Banjaluci broj U-599/05 od 25. listopada 2006. godine

75. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovoga članka što uključuje:

[...]

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi sa kaznenim postupkom.»

76. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnome dijelu glasi:

«1. Prigodom ustvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnome roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom utemeljenim sudom. [...]»

77. Ustavni sud podsjeća da se prema ustaljenoj praksi Ustavnog suda i Europskog suda za ljudska prava članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjuje na postupke čiji je ishod odlučujući za ustvrđivanje građanskih prava i obveza. Pored toga što ishod postupka treba biti odlučujući za ustvrđivanje građanskih prava i obveza, uvjet za primjenljivost članka 6. stavak 1. Europske konvencije je da u konkretnome postupku postoji spor oko ustvrđivanja građanskih prava i obveza. Pojam «spora», u smislu značenja članka 6. stavak 1. Europske konvencije, podrazumijeva «sve postupke čiji je rezultat presudan za privatna prava i obveze», čak i kada se postupak tiče spora između pojedinca i javne vlasti koja djeluje u okviru svojih ovlasti, a odnose se, kao u konkretnome slučaju, na privatna prava i obveze. Karakter «zakonodavstva koje određuje kako će se problem riješiti» i «ovlasti» koje pripadaju predmetnome tijelu je od maloga značaja (vidi Ustavni sud, Odluka AP 540/04 od 18. siječnja 2005. godine, stavak 20, i Europski sud za ljudska prava, *Ringeisen protiv Austrije*, presuda od 28. lipnja 1978. godine, serija A, broj 13, stavak 94).

78. U predmetnome se slučaju radi o postupku ustvrđenja općega interesa za eksproprijaciju nekretnina radi izgradnje stambenoga naselja, a apelanti pobijaju ovaj postupak jer smatraju da su predmetne nekretnine njihovo vlasništvo. Dakle, ishod ovoga postupka je odlučujući za građanska prava i obveze apelanata, budući je odluka o postojanju općega

interesa za eksproprijaciju predmetnih nekretnina preduvjet da se u kasnijem postupku eksproprijacije predmetne nekretnine izuzmu od vlasnika. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjiv u konkretnome slučaju. Prema tomu, Ustavni sud mora ispitati je li spor pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijeva članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

79. U ovoj apelaciji apelanti smatraju da je do povrede njihovoga prava na pravično suđenje došlo zbog pogrešno ustvrđenoga činjeničnoga stanja i pogrešne primjene materijalnoga i procesnoga prava. S tim u svezi, Ustavni sud ukazuje na vlastitu jurisprudenciju prema kojoj nije u mjerodavnosti Ustavnog suda da se upušta u ocjenu načina na koji su redoviti sudovi ustvrdili činjenično stanje i primijenili materijalno i procesno pravo, osim ako se način na koji je činjenično stanje ustvrđeno i način na koji su primijenjeni propisi doimaju proizvoljno i ako se time krše ustavna prava apelanata. Također, Ustavni je sud u brojnim odlukama naglasio da je izvan njegove mjerodavnosti da procjenjuje kvalitetu zaključaka redovitih sudova glede ocjene dokaza, ukoliko se ova ocjena ne doima očito proizvoljnom.

80. Ustavni sud smatra da u konkretnome slučaju navodi apelacije otvaraju pitanje proizvoljnoga postupanja tužene i Okružnog suda, te da je stoga nužno razmotriti je li u ponovnome postupku tužena ispoštovala obvezujuće upute Vrhovnog suda.

81. Ustavni sud opaža da je pobijana odluka tužene kojom je ustvrđen opći interes za eksproprijaciju prijepornih nekretnina za koje apelanti smatraju da su njihovo vlasništvo, donesena u ponovnome postupku izvršenja presude Vrhovnog suda i da je tužena, sukladno članku 50. Zakona o upravnim sporovima, bila u obvezi ispoštovati pravno shvaćanje i upute Vrhovnog suda koji je njezinu prethodnu odluku o istome pitanju ukinuo kao nezakonitu. Prema uputama Vrhovnog suda tužena je bila dužna ustvrditi koje zemljište je predviđeno za izgradnju objekata za koje se ustvrđuje opći interes za eksproprijaciju radi izgradnje izbjegličkoga naselja, sa njegovim točnim oznakama, potom ustvrditi postoji li planski akt kojim je predviđena izgradnja tih objekata, kao i jesu li tužitelji vlasnici, odnosno posjednici tih nekretnina. Tužena je u pobijanoj odluci pobrojala nekretnine za koje se ustvrđuje opći interes za eksproprijaciju, navodeći njihove oznake prema zemljišnoknjižnoj evidenciji Osnovnog suda. Ukupno je pobrojano 50 parcela upisanih u k.o. Kotorsko i k.o. Velika Bukovica. Od toga, osam parcela je uknjiženo na ime fizičkih osoba, a ostale su uknjižene kao društveno vlasništvo. Ustvrđeno je da su predmetne nekretnine u katastarskoj evidenciji uknjižene kao društveno vlasništvo na temelju rješenja o arondaciji donesenih u razdoblju od 1962. do 1965. godine, koja je

donijelo Povjerenstvo za arondaciju sreza Doboj i da je aerofotogrametrijskim snimanjem 1967. godine sav kompleks upisan kao društveno vlasništvo, te da je kao korisnik upisan UPI RO Doboj OOK «Bosnakop» i fabrika «Enterijer» Kotorsko u p.l. br. 1181 i 116 k.o. Kotorsko. Okružni se sud, ocjenjujući prema uputama Vrhovnog suda, jesu li apelanti vlasnici, odnosno posjednici predmetnih nekretnina, pozvao na Presudu Osnovnog suda broj P-760/02 od 29. travnja 2004. godine, koja je postala pravomoćna 22. lipnja 2004. godine, kojom je tužba apelanata za ustvrđenjem vlasništva na predmetnome zemljištu i predaju u posjed odbijena, kao i na izjave apelanata u tom parničnome postupku. Okružni je sud ocijenio na temelju navedene presude, kao i iz izjava apelanata kao tužitelja u navedenome parničnome postupku, da apelanti nisu ni vlasnici ni posjednici predmetnih nekretnina, budući su ih uz naknadu koristili do 1992. godine na temelju ugovora o zakupu zaključenoga sa Zemljoradničkom zadrugom «Bosnakop». Stoga je zaključeno da apelanti predmetno zemljište nisu koristili ni kao vlasnici ni posjednici jer su to zemljište koristili prema odobrenju zakupodavca i to tek kada ovaj skine usjeve. Okružni je sud ocijenio da je u ponovnome postupku tužena Vlada RS otklonila propuste prigodom donošenja pobijanoga akta glede označavanja parcela, te imena vlasnika i posjednika parcela na kojima se ustvrđuje opći interes. Također je zaključeno da plan parcelacije predstavlja planski dokument u smislu određivanja namjene zemljišta sukladno članku 27. Zakona o uređenju prostora. Pored navedenoga, a sukladno odredbama Zakona o poljoprivrednome zemljištu i Odluci Vlade RS o postojanju općega interesa da se predmetno zemljište izuzme od drugotužene radi izgradnje izbjegličkoga naselja, proveden je postupak i izvršena promjena namjene predmetnoga zemljišta sa poljoprivrednoga u građevinsko zemljište. Ustavni sud opaža da, ni nakon promjene namjene predmetnoga zemljišta u građevinsko zemljište, nije bilo temelja da Zemljoradnička zadruga «Bosnakop», kao raniji vlasnik, a pogotovu ne apelanti kao navodni pravni sljednici fizičkih osoba od kojih je predmetno zemljište arondirano, ostvare prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja na predmetnim građevinskim parcelama, budući je Odlukom Vlade RS ustvrđeno da postoji opći interes da se predmetno zemljište izuzme od ranijega vlasnika radi izgradnje izbjegličkoga naselja, a da je korisnik eksproprijacije općina Doboj. Stoga je, s ciljem realizacije legitimnoga općega interesa, stavljeno izvan snage prvenstveno pravo korištenja ranijega vlasnika zajamčeno člankom 27. Zakona o građevinskom zemljištu, te su predmetne nekretnine izuzete od ranijeg vlasnika u korist korisnika eksproprijacije. Ustavni sud opaža da su navodi apelacije da je tužena pobijanu odluku donijela na temelju istoga činjeničnoga stanja, odnosno da na temelju poništenih upravnih akata identičnih navodima tužbe, te da se Okružni sud u obrazloženju pobijane presude očitovao na ove navode. Okružni je sud naveo da je SO Doboj, nakon što je njezina ranija Odluka broj 01-012-2-12/00 od 23. ožujka 2000. godine poništena Presudom Okružnog suda broj U-9/02

od 4. veljače 2003. godine, donijela novu Odluku o parcelaciji broj 01-013-118/04 od 17. rujna 2004. godine, na temelju koje je donijet pobijani akt tužene. Stoga je ocijenjeno da nije točan navod tužbe da je pobijani akt utemeljen na istom činjeničnom stanju, odnosno na poništenoj Odluci SO Doboj broj 01-012-2-12/00 od 23. ožujka 2000. godine. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je tužena u ponovnome postupku, sukladno članku 50. Zakona o upravnim sporovima ispoštovala obvezujuće upute Vrhovnog suda i da je Okružni sud, ocjenjujući pravilnost i zakonitost pobijanog akta tužene, dao razvidne i precizne razloge za svoju odluku, sukladno standardima prava na pravično suđenje sadržanim u članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije. Stoga, pobijanom presudom nije povrijeđeno pravo apelanata na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Ostali navodi

82. U svjetlu zaključka glede kršenja prava iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud smatra da nije nužno posebice razmatrati ostale navode iz apelacija o navodnim povredama ustavnih prava apelanata u postupcima okončanim Presudom Vrhovnog suda broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine i Presudom Okružnog suda u Banjaluci broj U-599/05 od 25. listopada 2006. godine.

VIII. Zaključak

83. Ustavni sud zaključuje da, u postupku okončanom Presudom Vrhovnog suda broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine, nije došlo do povrede prava apelanata na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju jer apelanti nemaju «imovinu» koja je zaštićena člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine ili člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Također, Ustavni sud zaključuje da, u postupku okončanom Presudom Okružnog suda u Banjaluci broj U-599/05 od 25. listopada 2006. godine, nije došlo do povrede prava apelanata na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, jer se apelanti žale na nepotpuno i pogrešno ustvrđeno činjenično stanje i na pogrešnu primjenu materijalnoga prava u sudskome postupku, a Ustavni sud nije ustvrdio da je sud proizvoljno ustvrdio činjenično stanje ili proizvoljno primijenio pozitivnopravne propise, niti postoje drugi elementi koji bi ukazivali da je postupak bio nepravičan ili na štetu apelanata.

84. Na temelju članka 16. stavak 4. točka 9, članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni je sud odlučio kao u dispozitivu ove odluke. Sastavni dio ove odluke čini i izuzeto mišljenje o neslaganju sutkinje Seade Palavrić.

85. Obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nije nužno posebice razmatrati prijedlog apelanata za donošenjem privremene mjere.

86. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

IZUZETO MIŠLJENJE SUTKINJE SEADE PALAVRIĆ U PREDMETU AP 804/06

U odnosu na većinsko odlučenje Suda u predmetu broj AP 804/06 izuzimam mišljenje i smatram da apelacije utemeljeno postavljaju pitanja kršenja prava apelanata na pravično suđenje, na imovinu, na povratak i na zabranu diskriminacije.

U odnosu na pravo na pravično suđenje

Postupak okončan Presudom Vrhovnog suda broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine

Ukoliko se pravo na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije promatra u kontekstu važećeg pozitivnog prava u Bosni i Hercegovini, onda se mora primijetiti da bitan segment prava na pravično suđenje čini brižljiva i savjesna ocjena dokaza i činjenica utvrđenih u postupku pred redovitim sudovima (vidi *mutatis mutandis* Ustavni sud, Odluku broj *AP 5/05* od 14. ožujka 2006. godine). Ovo je jedna od temeljnih odredaba u svezi izvođenja i ocjene dokaza koja se nalazi u svim važećim procesnim zakonima u Bosni i Hercegovini, pa i u Zakonu o parničnom postupku Republike Srpske (u daljnjem tekstu: ZPP), u kojemu je odredbom članka 8. propisano da će sud odlučiti koje će činjenice uzeti kao dokazane *«na temelju slobodne ocjene dokaza, savjesno i brižljivo ocijeniti svaki dokaz zasebno i sve dokaze zajedno».*

Podsjećam da je u konkretnom slučaju suština zahtjeva apelanata utemeljena na tvrdnji da nekretnine koje su predmetom apelacija nikad nisu prešle u društveno vlasništvo, budući postupak arondacije nije okončan, što dokazuju činjenicom da se neke od nekretnina vode još uvijek u zemljišnoknjižnoj evidenciji kao vlasništvo fizičkih osoba - pravnih prednika apelanata. Pored toga, pozivajući se na odredbe Zakona o nasljeđivanju, apelanti tvrde da je u času smrti njihovih prednika predmetno zemljište postalo njihovim vlasništvom. Tuženi pobijaju ove navode i smatraju da je predmetno zemljište nakon provedene arondacije u cjelini u društvenom vlasništvu.

Moje je mišljenje da su odlučujuće činjenice koje su redoviti sudovi trebali ustvrditi radi ocjene utemeljenosti tužbenoga zahtjeva apelanata u svezi valjanosti postupka arondacije one koje je Povjerenstvo za arondaciju Skupštine općine Doboj provodilo na predmetnim

nekretninama u razdoblju 1962-1964. godine. Bilo je potrebito utvrditi jesu li arondirane nekretnine prešle u društveno vlasništvo. S tim u svezi, prethodno je bilo potrebito ustvrditi za svaku od predmetnih nekretnina i svaku fizičku osobu - vlasnika predmetne nekretnine ponaosob je li prijeporni postupak arondacije zakonito okončan. Međutim, iz obrazloženja pobijanih presuda proizlazi da su redoviti sudovi odlučnu činjenicu valjanosti postupka arondacije ustvrdili u dokaznom postupku samo uvidom u rješenja o arondaciji. Podsjećam na odredbu 67. Zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta kojom je propisano da se predaja u posjed zemljišta pripojenog arondacijom korisniku arondacije vrši po pravomoćnosti rješenja o arondaciji, odnosno na odredbu članka 66. stavak 6. istog zakona po kojoj pravomoćno sudsko rješenje o naknadi zamjenjuje rješenje o arondaciji u onome dijelu u kojemu se rješenje o arondaciji odnosi na naknadu. Dakle, kako bi se zaključilo je li arondacija pravomoćno okončana i time stekli uvjeti za prelazak zemljišta u društveno vlasništvo, odnosno predaju zemljišta korisniku arondacije, bilo je potrebito utvrditi jesu li vođeni i okončani postupci predviđeni relevantnim odredbama navedenoga zakona. Redoviti su sudovi zaključili da apelanti nisu ponudili nikakav dokaz s ciljem potvrđivanja svoga tužbenoga navoda da arondacija nije provedena, odnosno da nisu pravomoćno utvrđene i isplaćene naknade vlasnicima nekretnina niti dodijeljena zamjenska zemljišta i da su oni ili njihovi pravni prednici vodili postupke kojima su pobijali arondaciju i izuzimanje svojih nekretnina. S tim u svezi, apelanti navode da su pokušali doći do relevantne dokumentacije kojom bi dokazali da su, u smislu Zakona o iskorištavanju poljoprivrednoga zemljišta, sve do početka rata 1992. godine vođeni upravni i sudski postupci kojima su raniji vlasnici predmetnoga zemljišta pobijali postupak arondacije, ali da im je prvotužena odbila staviti na raspolaganje relevantnu dokumentaciju, uz obrazloženje da je relevantna dokumentacija uništena u poplavi. U ovakvoj situaciji redoviti su sudovi samo konstatirali da iz rješenja o arondaciji proizlazi da je arondacija provedena, uz propust da iskoriste ovlasti iz stavka 2. članka 7. ZPP-a i po službenoj dužnosti utvrde činjenice koje stranke nisu iznijele. Stoga se, u konkretnoj situaciji kada apelanti, kao izbjeglice i raseljene osobe, nisu u posjedu relevantne dokumentacije kojom bi dokazali utemeljenost svoga tužbenoga zahtjeva, a prvotužena odbija da kao tijelo javne vlasti preko svojih službi stavi na uvid tu dokumentaciju apelantima, otvara pitanje nedopuštenoga raspolaganja pravom od prvotužene i otvara mogućnost da sud uporabi procesne ovlasti iz članka 7. stavak 2. ZPP-a, kako u apelaciji utemeljeno navode apelanti. Pri tomu, po mome mišljenju, redoviti sudovi stavljaju pretjeran teret na apelante da u smislu stavka 1. članka 7. ZPP-a dokazuju relevantne činjenice u svezi postupka arondacije, budući da oni kao izbjegle i raseljene osobe, odnosno povratnici, nisu u posjedu dokumentacije koju su posjedovali prije početka rata 1992. godine, kada su napustili svoje domove u Kotorskom.

Iz obrazloženja pobijanih presuda proizlazi da su redoviti sudovi isključivo na temelju uvida u rješenja o arondaciji utvrdili odlučnu činjenicu da je postupak arondacije zakonito okončan i da su predmetne nekretnine prešle u društveno vlasništvo, unatoč neprijeporno utvrđenoj činjenici da su neke od predmetnih nekretnina u zemljišnoknjižnoj evidenciji i danas uknjižene na ime fizičkih osoba. Ovakvim utvrđenjem redoviti su sudovi zanemarili načelo javnoga povjerenja u zemljišnoknjižne upise iz Zakona o zemljišnim knjigama RS-a, gdje je u članku 9. propisano da se upisano pravo u zemljišnoj knjizi smatra točnim. Pored toga, redoviti sudovi nisu utvrdili jesu li i koje su osobe, koje su upisane u zemljišnim knjigama kao vlasnici predmetnih nepokretnosti, pravni prednici apelanata, nego su samo paušalno i mjestimice obrazložili da su predmetne nekretnine arondirali pravni prednici apelanata. Stoga smatram nužnim podsjetiti da, iako redoviti sudovi prema odredbi članka 8. ZPP-a presude donose na temelju slobodne ocjene dokaza, to načelo ne znači apsolutnu slobodu. Ta je sloboda ograničena općim pravilima i zakonitostima ljudskoga mišljenja, logike i iskustva. Zbog toga je obveza redovitoga suda da u obrazloženju presude opiše proces pojedinačne ocjene dokaza, dovođenja svakoga ocijenjenoga dokaza u vezu s drugim dokazima i izvođenja zaključka o dokazanosti određene činjenice. Neprijeporno je da u konkretnom slučaju redoviti sudovi nisu izvršili svoju obvezu pozornoga razmatranja svih dokaza i argumenata u postupku koji su vezani za određivanje utemeljenosti tužbenoga zahtjeva, te slijedom toga primijene relevantne propise i za svoju odluku daju razvidne i razumljive razloge. Pored navedenoga, imajući u vidu stav redovitih sudova da su predmetne nekretnine u postupku arondacije pribavljene u društveno/državno vlasništvo, redoviti sudovi nisu ni ispitivali, a pogotovu objasnili zašto je potrebito nekretnine, koje su navodno već pribavljene u društveno/državno vlasništvo u postupku arondacije, ponovno pribavljati u društveno/državno vlasništvo, ali sada u postupku eksproprijacije. Jer, iako je odredbom članka 72. Zakona o eksproprijaciji, koji je bio na snazi u relevantnome razdoblju, propisano da se odredbe ovoga zakona o eksproprijaciji dosljedno primjenjuju i na administrativni prijenos na nepokretnostima u državnom vlasništvu, činjenica je da ni prvom odlukom Vlade RS-a od 15. ožujka 2000. godine, a ni posljednjom od 7. travnja 2005. godine, nije utvrđeno da se u svrhu izgradnje izbjegličkog naselja u Kotorskom može izvršiti administrativni prijenos na nepokretnostima u državnom vlasništvu, nego je utvrđeno da se u tu svrhu može izvršiti potpuna i nepotpuna eksproprijacija. Stoga, smatram da je u postupku okončanom Odlukom Vrhovnog suda broj Rev-236/04 od 27. lipnja 2006. godine došlo do povrede članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravičnost postupka okončanoga Presudom Okružnog suda u Banjaluci broj U-599/05 od 25. listopada 2006. godine

Podsjećam da se prema ustaljenoj praksi Ustavnog suda i Europskog suda za ljudska prava članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjuje na postupke čiji je ishod odlučujući za utvrđivanje građanskih prava i obveza. Pored uvjeta da ishod postupka treba biti odlučujući za utvrđivanje građanskih prava i obveza, uvjet za primjenljivost članka 6. stavak 1. Europske konvencije je da u konkretnom postupku postoji spor oko utvrđivanja građanskih prava i obveza. Pojam «spora», u smislu značenja članka 6. stavak 1. Europske konvencije, podrazumijeva «sve postupke čiji je rezultat presudan za privatna prava i obveze», čak i kada se postupak tiče spora između pojedinca i javne vlasti koja djeluje u okviru svojih ovlasti, a odnose se, kao u konkretnom slučaju, na privatna prava i obveze. Karakter «zakonodavstva koje određuje kako će se problem riješiti» i «ovlasti» koje pripadaju predmetnome tijelu je od malog značaja (vidi Ustavni sud, Odluka *AP 540/04* od 18. siječnja 2005. godine, stavak 20. i Europski sud za ljudska prava, *Ringeisen protiv Austrije*, presuda od 28. lipnja 1978. godine, serija A, broj 13, stavak 94).

U predmetnome slučaju riječ je o postupku utvrđivanja općeg interesa za eksproprijaciju nekretnina za koje apelanti smatraju da su njihovo vlasništvo, radi izgradnje stambenoga naselja, te pobijaju ovaj postupak jer smatraju da je riječ o poljoprivrednome, a ne građevinskom zemljištu. Dakle, ishod ovog postupka je odlučujući za građanska prava i obveze apelanata, budući je odluka o postojanju općeg interesa za eksproprijaciju predmetnih nekretnina preduvjet da se u kasnijem postupku eksproprijacije predmetne nekretnine izuzmu od vlasnika. Stoga zaključujem da je članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjiv u konkretnom slučaju, pa je Ustavni sud bio dužan ispitati je li spor pred redovitim sudom bio pravičan onako kako zahtijeva članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

U ovoj apelaciji apelanti također smatraju da je do povrede njihovoga prava na pravično suđenje došlo zbog pogrešno utvrđenoga činjeničnog stanja i pogrešne primjene materijalnoga i procesnoga prava. S tim u svezi, svjesna da Ustavni sud prema vlastitoj jurisprudenciji nije mjerodavan upuštati se u ocjenu načina na koji su redoviti sudovi ustvrdili činjenično stanje i primijenili materijalno i procesno pravo, osim ako se način na koji je činjenično stanje utvrđeno i primjena propisa doimaju proizvoljno i ako se time krše ustavna prava apelanta, smatram da u konkretnom slučaju navodi apelacije ukazuju na postojanje okolnosti koje upravo otvaraju pitanje proizvoljnog postupanja tužene i Okružnog suda, te da je stoga nužno razmotriti način na koji su utvrđene činjenice u

postupku, proveden dokazni postupak i cijenjeni dokazi. Naime, pobijana odluka tužene je donesena u ponovnom postupku izvršenja presude Vrhovnog suda, pa je tužena sukladno članku 50. Zakona o upravnim sporovima bila u obvezi ispoštovati pravno shvaćanje i upute Vrhovnog suda, koji je njezinu prethodnu odluku o istom pitanju ukinuo kao nezakonitu. Prema uputama Vrhovnog suda tužena je bila dužna utvrditi koje je zemljište predviđeno za izgradnju objekata, za koje se utvrđuje opći interes za eksproprijaciju radi izgradnje izbjegličkog naselja, sa njegovim točnim oznakama, utvrditi postoji li planski akt kojim je predviđena izgradnja tih objekata, kao i jesu li apelanti vlasnici odnosno posjednici tih nepokretnosti. Tužena je u ponovno donesenoj pobijanoj odluci nabrojala nekretnine, navodeći njihove oznake prema zemljišnoknjižnoj evidenciji Osnovnog suda. Ukupno je nabrojano 12 parcela upisanih u KO Kotorsko i KO Velika Bukovica. Od toga je sedam parcela uknjiženo na ime fizičkih osoba, bez oznake površina i bez odgovora na pitanje jesu li te osobe pravni prednici apelanata, a ostalih pet su uknjižene kao društveno vlasništvo, bez oznake ranijih vlasnika od kojih su nekretnine navodno prešle u društveno vlasništvo i bez odgovora na pitanje jesu li ti raniji vlasnici u stvari pravni prednici apelanata. Primjećujem da Okružni sud, ocjenjujući prema uputama Vrhovnog suda jesu li apelanti vlasnici odnosno posjednici predmetnih nekretnina, nije sam provodio dokazni postupak nego se pozvao na izjave apelanata (i to nekorektno prenesene u odnosu na zapisnik) u parničnome postupku i Presudu u tome postupku Osnovnog suda broj P-760/02 od 29. travnja 2004. godine, kojim je tužba apelanata za utvrđenje vlasništva na predmetnom zemljištu i predaju u posjed odbijena. Već sam u prethodnim točkama ovoga izdvojenog mišljenja iznijela stav da parnični postupak u kojemu je donesena navedena presuda ne zadovoljava standarde pravičnoga suđenja iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te posebice ukazala da se ocjena valjanosti postupka arondacije i utvrđenje da su predmetne nekretnine u postupku arondacije prešle u društveno vlasništvo doima proizvoljno. Zbog svega navedenoga i utvrđenje Okružnog suda u ovome postupku da apelanti nisu vlasnici ili posjednici predmetnih nekretnina jer su one arondirane od njihovih pravnih prednika, koje je u cijelosti utemeljeno na ukinutoj presudi nije validno, jer nije sukladno standardima prava na pravično suđenje. Kao što je već rečeno, pitanje valjanosti provedene arondacije je prethodno pitanje za utvrđenje jesu li apelanti vlasnici predmetnih nekretnina i potrebito je za svaku nekretninu i svaku fizičku osobu ponaosob utvrditi je li provedena arondacija i jesu li predmetne nekretnine prešle u društveno vlasništvo ili su ostale u vlasništvu fizičkih osoba, pravnih prednika apelanata, a onda, po sili zakona, nakon njihove smrti prešle u vlasništvo apelanata. Okružni sud u ovome postupku nije uopće dao osvrt na činjenicu da je apelantima *de facto*, pa čak i *de iure* prekinut posjed predmetnih nekretnina koje su koristili u poljoprivredne svrhe izbijanjem rata 1992. godine i odlaskom apelanata u izgnanstvo, odnosno nije dao odgovor

na pitanje koje je zahtijevao Vrhovni sud, jesu li apelanti u vrijeme relevantno za primjenu Aneksa 7 bili posjednicima predmetnih nekretnina, budući je i sam posjed obuhvaćen ustavnim pravom na imovinu. Također, Okružni je sud navod apelanata iz tužbe da je predmetno zemljište poljoprivredno zemljište i da nije sukladno zakonu promijenjena njegova namjena u građevinsko zemljište odbio kao neutemeljen, ukazujući na odluku SO Doboj o promjeni namjene poljoprivrednoga zemljišta na parcelama k.č. 2452, 2453/1, 2453/4, 2545 i 2453/9 KO Kotorsko upisane u p.l. 116 i 1181 i k.č. 995 i 1047 KO Velika Bukovica u nepoljoprivredne svrhe. Podsjećam da navedene parcele nisu pobrojane u pobijanoj odluci tužene, te nije razvidno, budući da su označene po posjedovnoj evidenciji, na koje se od 12 parcela iz pobijane odluke odnose. Kao što je već rečeno, u pobijanoj su odluci parcele označene po zemljišnoknjižnoj evidenciji. Stoga, iz obrazloženja Okružnog suda nije razvidno kako je na temelju ove odluke o promjeni namjene poljoprivrednoga zemljišta, u kojoj je pobrojano sedam parcela, Okružni sud ustvrdio da se ona odnosi na sve parcele koje su pobrojane u pobijanoj odluci o utvrđivanju općeg interesa za eksproprijaciju.

Iz navedenih razloga zaključujem da obrazloženje pobijane presude ne sadrži razvidne i precizne razloge iz kojih je utvrđeno da je predmetna odluka zakonita, a tužbeni zahtjev apelanata neutemeljen. Na taj je način Okružni sud i u odnosu na svoju presudu broj U-599/05 od 25. listopada 2006. godine povrijedio pravo apelanata na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

U odnosu na pravo na imovinu

Apelanti su titulari prava na imovinu u smislu članka 1. Protokola br. 1 uz Europsku konvenciju. Naime, apelanti su pravni slijednici ranijih vlasnika nekretnina koje su predmetom apelacije, u odnosu na koje je svojedobno navodno izvršena arondacija. Arondacija je agrarno-politička mjera, koja služi stvaranju većih kompleksa obradive površine u društvenom vlasništvu. Vlasnik zemljišta koje se arondacijom pripaja ima pravo na naknadu od korisnika arondacije, a može mu se dati u zamjenu i zemljište iste katastarske kulture i klase (po mogućnosti i istog položaja).

U slučaju apelanata, oni tvrde da njihovim pravnim prednicima nikada nije izvršena ni isplata za arondirano zemljište niti im je u zamjenu dato drugo zemljište. Obzirom da je riječ o negativnim činjenicama, apelanti ih nisu u stanju dokazivati, ali javne vlasti jesu. Javne vlasti su te koje imaju raspoloživu dokumentaciju i, budući da tvrde da je arondacija okončana zakonito, dužne su to i dokazati. Umjesto da ponude dokaze o isplati

iznosa za arondirano zemljište, odnosno dokaze da je pravnim prednicima apelanata za arondirano zemljište dodijeljeno drugo zemljište, javne vlasti se izgovaraju tvrdnjom da je dokumentacija nestala u poplavi 1963. godine, a sudovi to prihvaćaju.

Iako nema dokaza da je arondacija provedena sukladno tadašnjem zakonu, činjenica je, najprije, da pravni prednici apelanata a potom i sami apelanti nikada nisu izgubili posjed predmetnih nekretnina i da su ih zakonito koristili u svrhu poljoprivredne proizvodnje, tako što su zasijavali vrtove, držali stoku, imali na predmetnome zemljištu pomoćne objekte, štale, kosili travu i sl. (bilo iz razloga što su kao vlasnici ili posjednici bili upisani u katastarskim i zemljišnim knjigama, oni sami ili njihovi pravni prednici, bilo po ugovoru o zakupu sa Zemljoradničkom zadrugom, kao subjektom koji je trebao upravljati arondiranim zemljištem u svrhu poljoprivredne proizvodnje).

Dakle, neprijeporno je da su apelanti u vrijeme izbijanja ratnih sukoba u Bosni i Hercegovini bili zakoniti posjednici predmetnih nekretnina, bez obzira na pravnu osnovu posjedovanja. Samim time, apelanti ulaze u opseg zaštite članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola br. 1 uz Europsku konvenciju.

Javne vlasti su se umiješale u pravo na imovinu apelanata:

Predmetno zemljište na kojemu su apelanti bili titulari prava na imovinu kao njegovi posjednici bilo je regulirano Zakonom o zaštiti i korištenju poljoprivrednoga zemljišta, kao poljoprivredno zemljište.

U konkretnom slučaju, Vlada RS-a je svojom Odlukom broj 02/1-020-164/00 od 15. ožujka 2000. godine ustvrdila opći interes za izgradnju stanova kojima se rješavaju stambene potrebe izbjeglica i raseljenih osoba, ali ne apelanata, nego osoba koje zagovaraju ostanak a ne povratak u svoje domove u mjesta iz kojih su došli u općinu Doboj. Vlada RS-a je tada onemogućila apelantima uživanje u njihovoj imovini, koju je dodijelila osobama za koje niti jedno tijelo uprave niti sud nisu utvrđivali je li im vraćena njihova imovina u Federaciji BiH ili nekom drugom području u Bosni i Hercegovini iz kojega su došli na imovinu apelanata.

Izvršni odbor Općine Doboj je 20. ožujka 2000. godine sa Zemljoradničkom zadrugom zaključio Ugovor o poravnanju u postupku eksproprijacije. Vrhovni sud RS-a je svojom presudom broj U-456/02 od 2. veljače 2005. godine usvojio tužbu apelanata i poništio Odluku Vlade RS-a broj 02/1-020-164/00 od 15. ožujka 2000. godine, kojom je bio utvrđen opći interes za izgradnju izbjegličkog naselja na zemljištu u čijem su posjedu do

izbijanja ratnih sukoba 1992. godine apelanti bili zakoniti posjednici. Međutim, navedeni ugovor o poravnanju u postupku eksproprijacije, zaključen na temelju poništenoga akta o utvrđivanju općeg interesa za eksproprijaciju, ostao je na pravnoj snazi. Skupština općine Doboj je, s ciljem stvaranja pretpostavki za utvrđivanje općeg interesa, 17. rujna 2004. godine donijela Odluku o usvajanju plana parcelacije za lokacije na kojima se nalazi zemljište na kojima su apelanti odnosno njihovi pravni prednici bili raniji korisnici.

Istodobno, Skupština općine Doboj je donijela i Odluku o promjeni namjene poljoprivrednoga zemljišta na navedenim parcelama u nepoljoprivredne svrhe, radi izgradnje individualnih stambenih objekata za raseljene osobe u naselju Kotorsko, ali, ponavljam ne za povratnike, ranije posjednike tog zemljišta, nego za osobe koje su se odlučile za ostanak a ne povratak u svoje domove. Navedenom Odlukom o promjeni namjene poljoprivrednoga zemljišta u nepoljoprivredne svrhe radi izgradnje individualnih stambenih objekata za raseljene osobe u naselju Kotorsko, predmetno je zemljište steklo tretman neizgrađenog gradskog građevinskog zemljišta u državnom vlasništvu, sukladno Zakonu o građevinskom zemljištu RS-a («Službeni glasnik RS-a» broj 86/03), koji je bio na snazi u vrijeme donošenja Odluke o promjeni namjene zemljišta i sve do 1. prosinca 2006. godine, kada je donesen novi. Prema članku 20. Zakona o građevinskom zemljištu RS-a, na neizgrađenom gradskom građevinskom zemljištu raniji vlasnik ima privremeno pravo korištenja zemljišta i prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja. Ranijim vlasnikom neizgrađenoga gradskog građevinskog zemljišta, koje je državno vlasništvo, smatra se, između ostalog, osoba koja je u vrijeme prelaska građevinskog zemljišta u društveno, sada državno vlasništvo, imala uknjiženo pravo vlasništva u katastru nekretnina, odnosno zemljišnim knjigama; osoba za koju se ustvrdi da je bila vlasnikom u vrijeme prelaska građevinskog zemljišta u društveno, sada državno vlasništvo.

Prema članku 23. stavak 3. Zakona o građevinskom zemljištu RS-a, privremeno pravo korištenja zemljišta nasljeđuju zakonski nasljednici ranijega vlasnika, kao i zakonski nasljednici osoba na koje je raniji vlasnik prenio to pravo na način predviđen zakonom. U stavku 4. istoga članka propisano je da se odredbe prethodnih stavaka ovoga članka primjenjuju i na ranije vlasnike zemljišta koje je postalo društveno vlasništvo po ranijim propisima, kao i na osobe iz članka 20. stavak 2. ovoga zakona. Prema članku 27. stavak 1. Zakona o građevinskom zemljištu, raniji vlasnik ima prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja na građevinskoj parceli čija je trajna namjena izgradnja zgrade na koju po zakonu može imati pravo vlasništva. Stavkom 2. istoga članka propisano je da se prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja iz prethodnoga stavka prenosi i nasljeđuje zajedno s privremenim pravom korištenja zemljišta. Na svršetku, stavkom 1.

članka 96. istog zakona je propisano: «Stupanjem na snagu ovoga zakona, po sili zakona, prestaje državno vlasništvo na građevinskom zemljištu koje nije privedeno namjeni sukladno regulacijskom planu, a u društveno, sada državno, vlasništvo je prešlo na temelju odluke općine.» U stavku 2. članka 96. istoga zakona je propisano: «Prestanak vlasništva iz stavka 1. ovoga članka, kao i uspostava ranijeg vlasničko-pravnog odnosa, utvrđuje se rješenjem mjerodavnog tijela uprave za imovinsko-pravne odnose.»

Iz navedenoga je neprijeporno da je 17. rujna 2004. godine, donošenjem Odluke o promjeni namjene poljoprivrednoga zemljišta u nepoljoprivredne svrhe, radi izgradnje individualnih stambenih objekata za raseljene osobe na nekretninama koje su arondirane u društveno odnosno državno vlasništvo od pravnih prednika apelanata, po samom zakonu, apelantima kao pravnim slijednicima, odnosno zakonskim nasljednicima ranijih vlasnika, pripalo privremeno pravo korištenja zemljišta i prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja. Nasuprot ovim pravima, javne vlasti RS-a apelantima nisu dopustile ni da se vrate kao izbjeglice na zemljište koje su prije rata zakonito posjedovali, niti da ga privremeno koriste, a pogotovu im nisu dopustile korištenje svoga prvenstvenoga prava građenja na zemljištu na kojemu su oni ili njihovi prednici po samome zakonu raniji vlasnici. Javne vlasti nisu iznijele svoj stav niti dale odgovor na pitanje koje refleksije na apelante kao pravne slijednike ranijih vlasnika imaju citirane odredbe članka 96. Zakona o građevinskom zemljištu, iako su apelanti sve vrijeme zahtijevali povrat u posjed predmetnih nekretnina, zbog čega je i OHR svojedobno donio odluku o zabrani raspolaganja zemljištem u društvenom vlasništvu u koje spada i zemljište koje su apelanti posjedovali. **Slijedi da su se javne vlasti nezakonito umiješale u pravo na imovinu apelanata.** Štoviše, navedenim zakonodavstvom, prije svega, **propisivanjem da je moguće ustvrditi javni interes za eksproprijaciju zemljišta u svrhu izgradnje stanova kojima se rješavaju stambene potrebe izbjeglica i raseljenih osoba, podrazumijevajući pri tomu pod izbjeglicama i raseljenim osobama samo osobe srpske nacionalnosti koje se ne žele vratiti u svoje domove u Bosni i Hercegovini iz kojih su došle, te primjenjujući ovakvo zakonodavstvo na zemljište koje je u vrijeme izbijanja rata bilo u zakonitom posjedu apelanata kao Bošnjaka, javne vlasti nisu ostvarile legitiman cilj koji je nužan da bi miješanje u imovinu apelanata bilo sukladno članku II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 1. Protokola br. 1 uz Europsku konvenciju, sve i da su postupci javnih vlasti u primjeni navedenoga zakonodavstva bile sukladne zakonu.**

U odnosu na pravo na povratak

Prema odredbama članka II/5. Ustava Bosne i Hercegovine, sve izbjeglice i raseljene osobe imaju pravo slobodno se vratiti na svoja ognjišta, te ostala prava iz Aneksa 7 Općeg

okvirnog sporazuma za mir u BiH. Aneksom 7 i Republika Srpska se, između ostalog, obvezala da će izbjeglicama i raseljenim osobama osigurati da im bude omogućeno vratiti se u sigurnosti, bez opasnosti od uznemiravanja, zastrašivanja, progona ili diskriminacije, osobito zbog njihova etničkoga podrijetla, vjerskoga uvjerenja ili političkoga mišljenja; da će poduzeti sve potrebite korake u sprečavanju radnji na svojemu teritoriju koje bi ometale ili sprečavale siguran i dragovoljan povratak izbjeglica i raseljenih osoba; zaštititi etničko odnosno manjinsko stanovništvo; stvoriti na svojemu teritoriju političke, gospodarske i socijalne uvjete koji će pridonijeti dragovoljnom povratku i skladnoj reintegraciji izbjeglica i raseljenih osoba, bez davanja prednosti nekoj posebnoj skupini, te im pružiti svu potrebitu pomoć u povratku.

Prema odredbama članka II/6. Ustava Bosne i Hercegovine, javne vlasti, pod kojima se podrazumijevaju kako tijela uprave tako i svi sudovi, bile su dužne poduzeti sve mjere da se primijene i poštuju ljudska prava i temeljne slobode navedene u članku II Ustava Bosne i Hercegovine.

Umjesto da vlasti RS-a osiguraju apelantima pravo na imovinu i održiv povratak sukladno Aneksu 7 i članku II/5. Ustava Bosne i Hercegovine, kao ustavna prava, te iste vlasti su osigurale izbjeglim i raseljenim osobama, čiji dom nije bio u Kotorskom, pravo da tu ostanu i spriječe održiv povratak apelanata. Štoviše, čak i da su vlasti RS-a bile dužne osigurati ostanak izbjeglim i raseljenim osobama koje su došle u Kotorsko i čiji dom prije rata nije bio u Kotorskom, neprijeporno je da niti izvršna, niti zakonodavna tijela, niti sudovi RS-a nisu utvrđivali činjenice je li izbjeglim i raseljenim osobama koje žele smjestiti u Kotorsko osiguran povratak na njihova ognjišta u dijelove Bosne i Hercegovine odakle su došli ili im je isplaćena naknada za njihovu imovinu sukladno Aneksu 7, niti su učinili bilo što da svojim radnjama ne ugrožavaju održiv povratak osoba koje su oduvijek tu živjele, te da vještačkim putem i putem sile javne vlasti ne mijenjaju etničku strukturu pojedinih naselja u Bosni i Hercegovini.

Štoviše, čini se da su vlasti RS-a u slučaju apelanata učinile sve, bilo svojim postupanjem bilo tolerancijom nezakonitih postupaka prema apelantima kao povratnicima, da ih prinude na ponovno napuštanje svojih domova u Kotorskom. Naime, javnim vlastima nije bilo dostatno ono što je čak i OHR utvrdio, a to je da je uvidom stanja na terenu i sam OHR suglasan da su vlasnici zemlje na desnoj strani rijeke Bosne, prvenstveno Bošnjaci, izuzetno materijalno oštećeni zbog uništavanja plodnog zemljišta nekontroliranom i nelegalnom eksploatacijom šljunka, te da je dodatni problem Kotorana nemogućnost da obrađuju zemlju koja nije bila uništena. Javne vlasti ni do danas nisu riješile navedeni

problem. Ali jesu, po mome mišljenju, svojim djelovanjem potpuno prekršile odredbu članka II/5. Ustava Bosne i Hercegovine. Dovoljno je podsjetiti na ponovnu Odluku Vlade RS-a broj 02/1-020-452/05 od 7. travnja 2005. godine, kojom je utvrđeno da je od općeg interesa izgradnja izbjegličkog naselja u Kotorskom na lokalitetima Trnovo I, Trnovo II i Velika Bukovica, u općini Doboj, pa se u tu svrhu može izvršiti potpuna i nepotpuna eksproprijacija (a eksproprijacija je izvršena još 2.000 godine iako je pravno valjan utvrđen javni interes morao biti preduvjet za eksproprijaciju) sukladno urbanističko-tehničkim uvjetima i Rješenjem o urbanističkoj suglasnosti broj 08/364-44/00, od 29. veljače 2000. godine («Službeni glasnik Republike Srpske» broj 40/05), kojom je, umjesto omogućavanja ustavnih prava apelanata, utvrđeno da je od općeg interesa izgradnja naselja s ciljem ostanka izbjeglih i raseljenih osoba srpske nacionalnosti na zemljištu koje ima 12 katastarskih čestica, od kojih su pet u društvenom vlasništvu, ali bez provjere tko su raniji vlasnici tih nekretnina i jesu li to pravni prednici apelanata, dok su preostalih sedsm katastarskih čestica u vlasništvu mještana bošnjačke nacionalnosti, za koje opet nije utvrđivano jesu li pravni prednici apelanata.

U odnosu na navode o diskriminaciji

Imajući u vidu navode iznesene u odnosu na povrede članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola br. 1 uz Europsku konvenciju i članka II/5. Ustava Bosne i Hercegovine, iz kojih neprijeporno proizlazi drukčije tretiranje apelanata zbog njihove bošnjačke nacionalnosti u odnosu na građane srpske nacionalnosti, te sustavno onemogućavanje povratka apelanata na imovinu koju su apelanti posjedovali do izbijanja rata 1992. godine, a s druge strane omogućavanje građanima srpske nacionalnosti da po svaku cijenu ostanu na imovini apelanata, zaključujem da su javne vlasti RS-a povrijedile i članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine odnosno članak 14. Europske konvencije, jer su apelante diskriminirale u uživanju navedenih ustavnih prava zbog njihove nacionalne pripadnosti, te smatram da apelaciju treba usvojiti i ustvrditi sve navedene povrede ustavnih prava apelanata.

Sarajevo, 30. travnja 2008. godine

Sutkinja
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Seada Palavrić

Предмет број АП 1518/06

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелације Зорана Опачића поднесене против Пресуде Врховног суда Републике Српске број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године, Рјешења Врховног суда број 118-0-Увп-06-00051 од 21. јуна 2006. године, Рјешења Врховног суда број Увл-78/04 од 27. септембра 2006. године и Пресуде Врховног суда број Увл-33/03 од 27. септембра 2006. године

Одлука од 29. марта 2008. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву у предмету број **АП 1518/06**, рјешавајући апелацију **Зорана Опачића**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 2 и 4 тач. 4, 9 и 13, члана 59 став 2 алинеја 1 и 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине («Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/05), у саставу:

Хатиџа Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Tudor Pantiru, судија

Мато Тадић, судија

Constance Grewe, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 29. марта 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дјелимично се усваја апелација Зорана Опачића.

Утврђује се повреда члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Врховног суда Републике Српске број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године.

Предмет се враћа Врховном суду Републике Српске да, по хитном поступку, донесе нову одлуку, у складу и са свим гаранцијама које пружа члан II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Одбацује се као недозвољена апелација Зорана Опачића која је поднесена против Рјешења Врховног суда Републике Српске број Увл-78/04 од 27. септембра 2006. године, у односу на члан 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине, члан 13 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, те члан 17 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, јер је очигледно (prima facie) неоснована.

Одбацује се као недозвољена апелација Зорана Опачића која је поднесена против Рјешења Врховног суда Републике Српске број Увл-78/04 од 27. септембра 2006. године, у односу на члан 14 Међународног пакта о грађанским и политичким правима због тога што је, *ratione materiae*, инкомпатибилна са Уставом Босне и Херцеговине.

Одбацује се као недозвољена апелација Зорана Опачића која је поднесена против Рјешења Врховног суда Републике Српске број 118-0-Увп-06-00051 од 21. јуна 2006. године због тога што је протекао рок да се поднесе апелација.

Одбацује се као недозвољена апелација Зорана Опачића која је поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број Увл-33/03 од 27. септембра 2006. године зато што је апелант пропустио да у остављеном року допуни/прецизира апелацију.

Одлуку објавити у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине», «Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине», «Службеном гласнику Републике Српске» и «Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине».

Образложење

I. Увод

1. Зоран Опачић (у даљњем тексту: апелант) из Бање Луке поднио је 26. маја 2006. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту:

Врховни суд) број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године. Поред тога, апелант је 6. јула 2006. године поднио и апелацију против Рјешења Врховног суда број 118-0-Увп-06-00051 од 21. јуна 2006. године, која је заведена под бројем АП 1979/06, затим 15. децембра 2006. године апелацију против Рјешења Врховног суда број Увл-78/04 од 27. септембра 2006. године, која је заведена под бројем АП 3347/06, и 25. децембра 2006. године апелацију против Пресуде Врховног суда број Увл-33/03 од 27. септембра 2006. године, која је заведена под бројем АП 247/07.

2. Апелант је уз апелацију број АП 1518/06 од 26. маја 2006. године захтијевао да се донесе привремена мјера којом би Уставни суд обуставио извршење Пресуде Врховног суда број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године и омогућио му да се бави адвокатском професијом док се не донесе одлука о апелацији.

3. Уставни суд је Одлуком број АП 1518/06 од 13. јуна 2006. године одбио као неоснован апелантов захтјев да се донесе привремена мјера.

4. Уставни суд је, у складу са чланом 31 Правила Уставног суда, одлучио да споји у један предмет апелације бр. АП 1518/06, АП 1979/06, АП 3347/06 и АП-247/07 под бројем АП 1518/06, јер се ради о надлежности Уставног суда према истом питању, поводом ког Уставни суд може да води један поступак и донесе једну одлуку.

II. Поступак пред Уставним судом

5. На основу члана 22 став 1 Правила Уставног суда, од Врховног суда, Окружног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Окружни суд) и учесника у поступку, Адвокатске коморе Републике Српске (у даљњем тексту: тужена), затражено је 30. јуна 2006. године да доставе одговоре на апелацију.

6. Врховни суд је доставио одговор на апелацију 1. септембра 2006. године, Окружни суд 19. јула 2006. године, а Адвокатска комора Републике Српске 20. јула 2006. године.

7. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори на апелацију достављени су апеланту 17. октобра 2006. године.

8. На основу члана 93 став 1 Пословника Уставног суда, у раду и одлучивању о апелацији није учествовао судија Крстан Симић.

III. Чињенично стање

9. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената који су предочени Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

10. Управни одбор тужене је 13. маја 1996. године донио Рјешење број 01-02-128/70/95/1996 којим је брисао апеланта из свог именика адвоката. Апелант је туженој поднио захтјев да се прогласи ништавним наведено Рјешење Управног одбора тужене. С обзиром на то да тужена није донијела одлуку о апелантовом захтјеву у року који је законом одређен, Окружни суд је Пресудом број У-10/03 од 11. јуна 2003. године наложио туженој да у року од 30 дана одлучи о апелантовом захтјеву да се прогласи ништавним рјешење којим га је брисала из именика адвоката.

11. Након тога, Извршни одбор тужене је о апелантовом захтјеву донио Рјешење број 01-VI-09/03 од 1. септембра 2003. године којим је предметни захтјев одбијен као неоснован.

12. Апелант је против тужене поднио тужбу и покренуо управни спор ради поништења наведеног рјешења од 1. септембра 2003. године. Пресудом Окружног суда број У-208/04 од 12. августа 2004. године, усвојена је апелантова тужба и поништено је оспорено Рјешење Извршног одбора тужене број 01-VI-09/03 од 1. септембра 2003. године. Истом пресудом проглашено је ништавним наведено рјешење тужене од 13. маја 1996. године о апелантовом брисању из именика адвоката тужене.

13. У образложењу Пресуде Окружног суда број У-208/04 од 12. августа 2004. године констатовано је како је апелант од маја 1995. године до 1998. године боравио у Америци, да је Сњежану Кудрић, адвоката из Бање Луке, овластио да га заступа пред Основним судом у Бањој Луци, а која је пуномоћ отказала 11. септембра 1995. године. Окружни суд је, даље, навео да нема доказа да је Сњежана Кудрић постављена за ликвидатора апелантове канцеларије, нити доказа да је она, након отказивања пуномоћи, користила апелантов штамбиљ, да је под његовим именом писала поднеске или да је поднијела захтјев да се апелант брише из именика адвоката. Даље, да би се донијело рјешење, према службеној дужности, о брисању адвоката из именика адвоката, у смислу тад постојећег Закона о адвокатури, Окружни суд констатује да је потребно да се претходно спроведе поступак пред надлежним органом тужене, у ком адвокату мора да буде омогућено да се изјасни у односу на захтјев. Окружни суд

је закључио да такав поступак сходно стању доказа није спроведен, да нема доказа да је поднесен захтјев да се апелант брише из именика адвоката, те да, стога, нису испуњени услови да се донесе рјешење о томе да се апелант брише из именика адвоката.

14. Тужена је поднијела захтјев Врховном суду да се ванредно преиспита Пресуда Окружног суда број У-208/04 од 12. августа 2004. године, који је рјешавајући о њеном захтјеву Пресудом број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године, уважио захтјев тужене и преиначио оспорену пресуду Окружног суда тако што је апелантову тужбу одбио као неосновану. У образложењу пресуде која је наведена, Врховни суд је, између осталог, навео да је из свих доказа који су спроведени, као и на основу саме апелантове изјаве да је био одсутан до маја 1998. године, јасно да надлежни орган тужене није могао да обезбиједи тужиочево присуство и да тражи његово изјашњење у погледу захтјева да се он брише из именика адвоката, јер је био недоступан органима тужене преко три године. Из наведеног слиједи, како наводи Врховни суд, да је апелант могао поново да се упише у именик адвоката тужене, па нису прихватљиви разлози којим се тврди да нису били испуњени законски услови да се донесе рјешење о апелантовом брисању из именика тужене.

15. Апелант је, као и тужена, Врховном суду поднио захтјев да се ванредно преиспита Пресуда Окружног суда број У-208/04 од 12. августа 2004. године, у ком је предложио да се та пресуда преиначи у дијелу у ком је проглашено ништавним Рјешење тужене број 01-02-128/70/95/1996 од 13. маја 1996. године, тако што би се донијело рјешење којим би се наведено рјешење тужене поништило. Поводом овог апелантовог захтјева, Врховни суд је донио Рјешење број Увл-78/04 од 27. септембра 2006. године, којим је његов захтјев одбачен, јер се ради о већ правоснажно пресуђеној управној ствари о којој је о истовјетном захтјеву тужене Врховни суд већ донио Пресуду број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године.

16. Против Пресуде Врховног суда број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године, апелант је Врховном суду поднио захтјев да се она ванредно преиспита. Апелантов захтјев Врховни суд је одбацио Рјешењем број 118-0-Увп-06-000051 од 21. јуна 2006. године, наводећи да у смислу члана 35 став 1 Закона о управним споровима, захтјев за ванредно преиспитивање може да се поднесе против правоснажне одлуке Окружног суда, али да таква могућност није дата за подношење истих захтјева против правоснажних пресуда Врховног суда у управном спору.

17. Апелант је, такође, поднио Врховном суду и захтјев да се ванредно преиспита Пресуда Окружног суда број У-10/03 од 11. јуна 2003. године. Врховни суд је одбио као неоснован овај захтјев Пресудом број Увл-33/03 од 27. септембра 2006. године.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

18. Апелант сматра да су судови одлукама које оспорава произвољно примијенили право и да су му на тај начин повријеђена права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), затим право на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције, право забране злоупотребе права из члана 17 Европске конвенције, те члан 14 Међународног пакта о грађанским и политичким правима.

19. У апелацијама које је поднио против Пресуде Врховног суда број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године и Рјешења Врховног суда број Увл-78/04 од 27. септембра 2006. године, апелант наводи да су пресуде које су оспорене донесене у вијећу од пет судија, а да су требале да буду донесене у вијећу од троје судија, да није извршено спајање предмета и донесена јединствена одлука, иако је то требало да се учини, с обзиром на то да су и тужена и апелант поднијели захтјев да се ванредно преиспита иста пресуда Окружног суда, те да је Врховни суд раније ријешио захтјев тужене, иако је апелант хронолошки раније поднио захтјев. Поред тога, апелант наводи да Пресуда Врховног суда број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године није заснована на закону и да је «донесена крајњом произвољношћу и грубим кршењем дужности коректне примјене материјалног права». У вези са Рјешењем Врховног суда број Увл-78/04 од 27. септембра 2006. године, којим је одбачен апелантов захтјев да се ванредно преиспита пресуда Окружног суда, јер је сходно истовјетном захтјеву Врховни суд у истој управној ствари донио правоснажну Пресуду број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године, наводи да се не ради о истовјетном захтјеву, јер је он захтијевао да се поводом његовог захтјева донесе пресуда, а не рјешење. Даље, апелант сматра да је Пресуда Окружног суда број У-208/04 донесена на основу тужбеног захтјева који он никад није поднио и у поступку извршења, а не у управном спору, па сагласно тој чињеници и не може против ње да се поднесе захтјев да се пресуда ванредно преиспита.

20. У апелацијама којима оспорава Рјешење Врховног суда број 118-0-Увп-06-00051 од 21. јуна 2006. године, и Пресуду Врховног суда број Увл-33/03 од 27. септембра 2006. године, апелант у већем дијелу понавља наводе у раније поднесеним апелацијама и посебно истиче да су у односу на његов захтјев да се ванредно преиспита Пресуда Врховног суда број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године, који је одбачен цитираним рјешењем, произвољно и злонамјерно повријеђене одредбе закона. Наиме, апелант сматра да је Врховни суд, цијенећи околност да је апелант захтјев за ванредно преиспитивање поднио 26. маја 2006. године, примијенио садашњи Закон о управним споровима у ком одредба члана 68 став 1 одређује да ће поступак према ванредним правним средствима да се настави пред Врховним судом сходно одредбама Закона о судовима и судској служби, а наведени Закон у одредби члана 20 став 1 тачка 4, налаже да Врховни суд одлучује о правним лијековима против одлука вијећа Врховног суда, уколико законом није другачије одређено. Даље, апелант указује да је закон повријеђен и самим тим што је судија Врховног суда, Фикрет Кршлаковић, био судија извјестилац приликом доношења Пресуде број Увл-79/04 и члан вијећа које је донијело рјешење које је оспорено.

21. У погледу оспорене Пресуде Врховног суда број Увл-33/03, која је донесена поводом апелантовог захтјева да се ванредно преиспита Пресуда Окружног суда број У-10/03 од 11. јуна 2003. године, апелант наводи да је оспорена пресуда тенденциозно и злонамјерно донесена ван хронолошког реда рјешавања предмета, како би се претходно донијеле одлуке бр. Увл-79/04 и Увл-78/04, којима је коначно негативно одлучено о његовом тужбеном захтјеву против тужене. Наиме, апелант тврди да је Пресудом Окружног суда број У-10/03, којом је одлучено да тужена у року од 30 дана одлучи о апелантовом захтјеву да се прогласи ништавним рјешење Управног одбора тужене, коначно ријешен управни спор између њега и тужене, те да је у току извршења те пресуде донесена и Пресуда Окружног суда број У-208/04 којом је усвојена апелантова тужба и поништено Рјешење Извршног одбора тужене број 01-VI-09/2003. од 1. септембра 2003. године, о одбијању апелантовог захтјева да се прогласи ништавним Рјешење Управног одбора тужене број 01-02-128/70/95/1996 од 13. маја 1996. године. Истом пресудом проглашено је ништавним наведено рјешење тужене о апелантовом брисању из именика адвоката тужене. С обзиром на ове околности, апелант сматра да против Пресуде Окружног суда број У-208/04 и није могао да се улаже захтјев да се пресуда ванредно преиспита, па су стога незаконите одлуке Врховног суда бр. Увл-78/04 и Увл-79/04. Управо због тога, тврди апелант, Врховни суд је морао прво да ријеши његов захтјев да се ванредно

преиспита Пресуда Окружног суда број У-10/03, јер би од рјешавања тог захтјева зависило и рјешавање у предметима бр. Увл-78/04 и Увл-79/04, тим прије што је тај захтјев хронолошки раније примљен у Врховни суд.

b) Одговори на апелације

22. Изјашњавајући се на наводе апелације, Врховни суд је доставио изјаву судије извјестиоца у апелантовом предмету који истиче да је у току доношења одлуке поступао у складу са правилима струке и закона, те да нису основани апелантови наводи који се односе на кршење права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

23. Окружни суд је навео да се наводи апелације односе у највећој мјери на Пресуду Врховног суда број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године, а да су без основа у дијелу у ком се односе на Пресуду Окружног суда број У-208/04 од 12. августа 2004. године.

24. Тужена у опширном одговору даје правни коментар тока поступка у ком је донесено рјешење о апелантовом брисању из именика адвоката, понављајући и наводе које је износила у току управног спора. Наводи се, такође, да је цијели поступак спроведен на основу позитивних правних прописа, да је захтјев о томе да се апелант брише из именика адвоката поднијела Сњежана Кудрић, која је била и ликвидатор апелантове канцеларије, да апелант дуже од 6 мјесеци без оправданог разлога није обављао адвокатску дјелатност чиме је остварен услов да се он брише из именика адвоката, као и да је апелант могао поново да се упише у именик адвоката што, након брисања до достављања одговора на апелацију, није учинио. Апелацију и апелантов предлог да се донесе привремена мјера тужена сматра потпуно неоснованим.

V. Релевантни прописи

25. **Закон о адвокатури** («Службени гласник Републике Српске» бр. 17/92, 12/93 и 26/93)

«*Члан 42*

Адвокату престаје право на вршење адвокатске дјелатности у случајевима који су утврђени статутом.

Статутом се одређује орган који доноси рјешење о престанку права на вршење адвокатске дјелатности из разлога који су одређени у Статуту.

Рјешење о престанку права на вршење адвокатске дјелатности може да се донесе само ако је претходно спроведен поступак у ком су утврђени разлози за престанак права и ако је том адвокату омогућено да се изјасни о разлозима за престанак права на вршење адвокатске дјелатности.

Против рјешења о престанку права на вршење адвокатске дјелатности не може да се изјави жалба, а може да се покрене управни спор.»

26. **Статут Адвокатске коморе Републике Српске донесен на Скупштини Адвокатске коморе Републике Српске 1. новембра 1993. године**

«Члан 41 став 1

Управни одбор Коморе може рјешењем да одреди престанак вршења адвокатске дјелатности након спроведеног поступка пред надлежним органом Коморе, у ком адвокату против ког се води поступак мора да буде омогућено изјашњавање.

Члан 42 став 1

Рјешењем којим се утврђује престанак права на вршење адвокатске дјелатности одређује се ликвидатор канцеларије.»

27. **Закон о општем управном поступку Републике Српске** («Службени гласник Републике Српске» број 13/02)

«6. Проглашавање рјешења ништавним

Члан 252

Ништавним се проглашава рјешење:

1. које је у управном поступку донесено у ствари из судске надлежности или у ствари о којој уопште не може да се рјешава у управном поступку;

2. које би својим извршењем могло да проузрокује неко дјело које је кажњиво сходно кривичном закону;

3. чије извршење није могуће;

4. које је донио орган без претходног захтјева странке, а на које странка није накнадно изричито или прећутно пристала;

5. које садржи неправилност која је сходно некој изричитој законској одредби предвиђена као разлог ништавности.»

28. **Закон о управним споровима Републике Српске (**«Службени гласник Републике Српске» број 109/05)

Захтјев да се ванредно преиспита судска одлука

«Члан 35

Против правоснажне одлуке окружног суда донесене у управном спору странка може да поднесе захтјев да се ванредно преиспита судска одлука (у даљњем тексту: захтјев) Врховном суду Републике Српске, путем суда који је надлежан.

Захтјев из става 1 се подноси због повреде закона, другог прописа или општег акта, или због повреде прописа о поступку која је могла да утиче на рјешење ствари.

Члан 36

Захтјев за ванредно преиспитивање предаје се окружном суду против чије одлуке се подноси захтјев, на начин који је предвиђен чланом 16 овог закона.

Захтјев из става 1 овог члана може да се поднесе у року од 30 дана од дана достављања странци судске одлуке против које се подноси захтјев.

О захтјеву за ванредно преиспитивање одлучује надлежни суд у вијећу од троје судија.

Члан 39

Врховни суд рјешава о захтјеву из члана 35 овог закона, у сједници вијећа од троје судија, а одлуку која је оспорена испитује само у границама захтјева и повреда прописа из члана 35 став 2 овог закона.

Члан 40

Суд пресудом одбија или уважава захтјев из члана 35 овог закона.

Пресудом којом захтјев из става 1 овог члана усваја, суд може да укине или преиначи судску одлуку против које је поднесен захтјев.

Ако Врховни суд укине судску одлуку, предмет враћа окружном суду чија је одлука укинута.»

VI. Допустивост

29. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу кад она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

30. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови који су могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана кад је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

31. При испитивању допустивости апелације, у дијелу који се односи на Рјешење Врховног суда број Увл-78/04 од 27. септембра 2006. године, Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 ст. 2 и 4 тачка 9 Правила Уставног суда.

Члан VI/3б) Устава Босне и Херцеговине гласи:

«Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу кад она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.»

Члан 16 став 2 Правила Уставног суда гласи:

«Уставни суд ће да одбаци апелацију као очигледно (prima facie) неосновану кад утврди да не постоји оправдан захтјев странке у поступку, односно да чињенице које су предочене ни на који начин не могу да оправдају тврдњу да постоји кршење Уставом заштићених права и/или кад се за странку у поступку утврди да није «жртва» кршења Уставом заштићених права тако да је испитивање меритума апелације непотребно.»

Члан 16 став 4 тачка 9 Правила Уставног суда гласи:

«Апелација није допустива и ако постоји неки од сљедећих случајева:

9. Апелација је, ratione materiae, инкомпатибилна са Уставом.»

32. У односу на апелантове наводе да му је Рјешењем Врховног суда број Увл-78/04 од 27. септембра 2006. године повријеђено право из члана 6 став 1 Европске

конвенције, те права из чл. 13 и 17 Европске конвенције, Уставни суд подсјећа да, у фази испитивања допустивости предмета, мора да утврди, између осталог, и да ли су испуњени услови за мериторно одлучивање који су набројани у члану 16 став 2 Правила Уставног суда. У вези с тим, Уставни суд указује да сходно сопственој јуриспруденцији и пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд), апелант мора да наведе повреду својих права које штити Устав Босне и Херцеговине и ове повреде морају да дјелују вјероватно. Апелација је очигледно неоснована уколико јој мањкају, *prima facie,* докази који са довољном јасноћом показују да је наведена повреда људских права и слобода могућа (види Европски суд, *Vanek против Словачке,* пресуда од 31. маја 2005. године, апликација број 53363/99, и Уставни суд, Одлука број *АП 156/05* од 18. маја 2005. године), те ако чињенице у односу на које се подноси апелација очигледно не представљају кршење права које апелант наводи, тј. ако апелант нема «оправдан захтјев» (види Европски суд, *Mezőtúr-Tiszazugi Vízgazdálkodási Társulat против Мађарске,* пресуда од 26. јула 2005. године, апликација број *5503/02*), као и кад се утврди да апелант није «жртва» кршења Уставом заштићених права.

33. Повреду наведених права апелант види у томе што је Врховни суд, наводно, рјешење које је оспорено донио усљед погрешне примјене материјалног права и сугерише на закључке који су супротни од оних за које се суд опредијелио. Међутим, апелант само паушално указује на наводне повреде наведених уставних права и не нуди ниједан доказ или чињеницу из којих би са довољном јасноћом произашао закључак да су повреде права које наводи и стварно могуће, па, стога, те повреде не изгледају вјероватно. Поред тога, наводе који се односе на утврђено чињенично стање, примјену материјалних прописа и оцјену појединих доказа, апелант је износио и током редовног поступка и суд је поводом тих навода детаљно извршио оцјену чињеница и доказа, уз јасно и одговарајуће образложење, и на основу те оцјене примијенио материјално право. Уједно, Уставни суд подсјећа да није његов задатак да преиспитује закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене материјалног права, тим прије што су одлучне чињенице и докази на којима је суд засновао своје одлуке брижљиво цијењени и јасно образложени. Дакле, насупрот оспореног рјешења Врховног суда, апелант сем другачијег тумачења правних норми, паушалних навода и незадовољства коначним исходом поступка не нуди чињенице или доказе из којих би могло да се закључи да су повреде права на које се позива и стварно могуће.

34. На основу изложеног, Уставни суд сматра да, у вези са апелантовим наводима о кршењу наведених уставних права, нема ничега што би указало да апелант има «оправдан захтјев» који покреће питања из Устава Босне и Херцеговине или Европске конвенције, која би требало мериторно да се испитају. Због тога, Уставни суд сматра да су апелантови наводи о кршењу права из члана 6 став 1 Европске конвенције, те чл. 13 и 17 Европске конвенције очигледно (*prima facie*) неосновани.

35. У односу на апелантове наводе да му је Рјешењем Врховног суда број Увл-78/04 од 27. септембра 2006. године повријеђено право из члана 14 Међународног пакта о грађанским и политичким правима, Уставни суд истиче да наведено право није загарантовано Уставом Босне и Херцеговине, нити Европском конвенцијом која се сходно члану II/2 Устава Босне и Херцеговине директно примјењује у Босни и Херцеговини. Међутим, у Анексу I тачка 7 Устава Босне и Херцеговине, Додатни споразуми о људским правима који ће да се примјењују у Босни и Херцеговини, између осталог је наведен и Међународни уговор о грађанским и политичким правима (из 1996. године) са његовим протоколима. Уживање права из овог међународног документа је гарантовано чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине – «Недискриминација». С обзиром на то да апелант не наводи да је дискриминисан у уживању овог права, а таква дискриминација није очигледна из чињеница које је апелант предочио, Уставни суд је закључио да је апелација у односу на право из члана 14 Међународног пакта о грађанским и политичким правима недозвољена, јер је, *ratione materiae,* инкомпатибилна са Уставом Босне и Херцеговине.

36. При испитивању допустивости дијела апелације у ком апелант оспорава Рјешење Врховног суда број 118-0-Увп-06-00051 од 21. јуна 2006. године, Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1 и 4 тачка 4 Правила Уставног суда.

Члан VI/3б) Устава Босне и Херцеговине гласи:

«Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу кад она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.»

Члан 16 ст. 1 и 4 тачка 4 Правила Уставног суда гласи:

«1) Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови

који су могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана кад је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

4) Апелација није допустива и ако постоји неки од сљедећих случајева:

4) Протекао је рок да се поднесе апелација.»

37. Правило исцрпљивања правних лијекова захтијева да апелант дође до коначне одлуке. Коначна одлука представља одговор на задњи правни лијек који је дјелотворан и адекватан да испита нижестепену одлуку, како у чињеничном, тако и у правном погледу. При том, апелант одлучује да ли ће да користи правни лијек, без обзира на то да ли се ради о редовном или ванредном правном лијеку. Одлука којом је правни лијек одбачен зато што апелант није испоштовао формалне захтјеве правног лијека (рок, плаћање такси, форма или испуњење других законских услова) не може да се сматра коначном. Коришћење таквог правног лијека не прекида рок од 60 дана који је прописан чланом 16 став 1 Правила Уставног суда (види Уставни суд, одлуке бр. *АП 283/03* од 14. октобра 2004. године и *АП 106/04* од 18. јануара 2005. године).

38. Из навода апелације и докумената који су приложени произилази да је апелант поднио захтјев да се ванредно преиспита Пресуда Врховног суда број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године. Врховни суд је Рјешењем број 118-0-Увп-06-000051 од 21. јуна 2006. године одбацио као недозвољен апелантов захтјев да се ванредно преиспита пресуда која је наведена, с обзиром на то да такав захтјев у смислу одредбе члана 35 став 1 Закона о управном спору може да се поднесе само против правоснажних одлука Окружног суда. Уставни суд констатује да је у овом случају захтјев да се ванредно преиспита пресуда која је наведена недјелотворан правни лијек у смислу члана 16 став 1 Правила Уставног суда. Стога, произилази да је коначна одлука у предметном случају Пресуда Врховног суда број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године.

39. С обзиром на то да је 17. априла 2006. године апеланту уручена Пресуда Врховног суда број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године, а да је апелација у овом дијелу поднесена Уставном суду 6. јула 2006. године, произилази да је поднесена након што је протекао рок да се поднесе апелација који је предвиђен чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. У складу са наведеним, Уставни суд је закључио да је апелација поднесена неблаговремено, односно након што је протекао рок од 60 дана од дана кад је апелант примио оспорену пресуду Врховног суда.

40. При испитивању допустивости дијела апелације у ком апелант оспорава Пресуду Врховног суда број Увл-33/03 од 27. септембра 2006. године, Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 4 тачка 13 Правила Уставног суда.

Члан VI/3б) Устава Босне и Херцеговине гласи:

«Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу кад она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.»

Члан 16 став 4 тачка 13 Правила Уставног суда гласи:

«Апелација није допустива и ако постоји неки од сљедећих случајева:

[...]

13. Апелант је пропустио да у остављеном року допуни/прецизира апелацију.»

41. Будући да апелација у овом дијелу није садржавала елементе из члана 19 став 2 Правила Уставног суда, тј. апелант уз апелацију није доставио оспорену Пресуду Врховног суда број Увл-33/03 од 27. септембра 2006. године, од апеланта је затражено да у смислу члана 20 став 1 Правила Уставног суда допуни/прецизира апелацију. Међутим, апелант у остављеном року није допунио/прецизирао апелацију.

42. Имајући у виду одредбе члана 16 став 4 тачка 13 и члана 20 став 2 Правила Уставног суда, сходно којима ће апелација да се одбаци као недозвољена уколико је апелант пропустио да у остављеном року допуни/прецизира апелацију, Уставни суд је овај дио апелације одбацио као недозвољен јер апелант није допунио/прецизирао апелацију.

43. Напосљетку, у односу на Пресуду Врховног суда број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године, Уставни констатује да нема других дјелотворних правних лијекова који су могући сходно закону. Затим, апелација је у овом дијелу поднесена 26. маја 2006. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. На крају, у погледу навода апелације о повреди права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

44. Имајући у виду констатацију из претходне тачке, Уставни суд жели да подсјети да је у својој досадашњој пракси, у погледу захтјева да се ванредно преиспита судска одлука у управном спору, у више наврата утврдио да ови поступци у којим се тражи да се ванредно преиспитају правоснажно окончани случајеви, не представљају дјелотворне правне лијекове, пошто у тим случајевима постоји пресуда која је добила снагу *res iudicata* (види Уставни суд, необјављене одлуке број *АП 1105/ 06* од 5. априла 2007. године, *АП 1496/06* од 9. новембра 2006. године, *АП 1744/06* од 20. октобра 2006. године). Наиме, Уставни суд је слиједио праксу Европског суда сходно којој захтјев да се ванредно преиспита судска пресуда у кривичном поступку не може да се сматра дјелотворним и адекватним правним лијеком у смислу члана 16 став 1 Правила Уставног суда, уколико се позитивно не удовољи том правном лијеку (види Уставни суд, Одлука о допустивости број *АП 1128/04* од 12. априла 2005. године, *mutatis mutandis,* Одлука о допустивости бивше Европске комисије за људска права, *Х против Аустрије*, апликација број 1760/63, Годишњак IX (1966), стр. 166 (174)). Изузетак од овог правила представља случај да надлежни орган прихвати преиспитивање случаја (види, *mutatis mutandis,* Одлуку бивше Европске комисије за људска права, *Г. против Савезне Републике Њемачке*, апликација број Е 10431/83*,* од 16. децембра 1983. године, Одлуке и извјештаји (ДР) 35, стр. 243).

45. С обзиром на све напријед наведено, а имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости у дијелу који се односи на Пресуду Врховног суда број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године, у односу на право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

VII. Меритум

46. Апелант, дакле, оспорава Пресуду Врховног суда број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године, сматрајући да му је доношењем те пресуде прекршено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције.

Право на правично суђење

47. Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

«Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана што укључује:

[...]

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.»

48. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

«1.Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]»

49. Повреду права на правично саслушање из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције апелант види у произвољно утврђеном чињеничном стању, арбитрарној примјени правила поступка и одредби материјалног права. Апелант истиче да није поднио захтјев да се он брише из именика адвоката, да такав захтјев није поднијела ни Сњежана Кудрић коју је овластио да га заступа само у Основном суду у Бањој Луци, да му није било омогућено да се у поступку пред туженом изјасни о разлозима који су довели до престанка вршења адвокатске дјелатности, иако је туженој била позната његова адреса, да је пресуда која је оспорена донесена у вијећу од пет судија, а да је требала, у смислу законских одредби, да буде донесена у вијећу од троје судија, те да је донесена прије него је извршено спајање са предметом истих странака поводом исте правне ствари, на истом суду, који је раније примљен у суд сходно његовом захтјеву да се ванредно преиспита иста пресуда Окружног суда.

50. Сходно сопственој јуриспруденцији, Уставни суд није, генерално, надлежан да врши провјеру утврђених чињеница и начина на који су редовни судови протумачили позитивно-правне прописе, сем уколико одлуке тих судова крше уставна права. То ће да буде случај кад одлука редовног суда крши уставна права, тј. уколико је редовни суд погрешно протумачио или примијенио неко уставно право, или је занемарио то право, ако је примјена закона била произвољна или дискриминаторска, уколико

је дошло до повреде процесних права (право на правично суђење, приступ суду, дјелотворни правни лијекови и у другим случајевима), или уколико чињенично стање које је утврђено указује на повреду Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука број *У 39/01* од 5. априла 2002. године, објављена у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине» број 25/02, и Одлука број *У 29/02* од 27. јуна 2003. године, објављена у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине» број 31/03). Такође, Уставни суд наглашава да је ван његове надлежности да процјењује квалитет закључака редовних судова у погледу оцјене доказа, сем уколико се ова оцјена не доима очигледно произвољном. Овакву праксу имао је и бивши Дом за људска права, сматрајући да «није у надлежности Дома да процјену домаћих судова замијени сопственом процјеном чињеница, ако такви закључци не дјелују неприхватљиво или произвољно» (види Дом за људска права, «*Тргосировина Сарајево (ДДТ)» против Федерације БиХ,* предмет број CH/01/4128, Одлука о прихватљивости од 6. септембра 2000. године).

51. Како је Европски суд за људска права у бројним одлукама истакао, члан 6 Европске конвенције има «проминентно мјесто у демократском друштву» (види Европски суд за људска права, *De Cubber против Белгије,* пресуда од 26. октобра 1984. године, серија А, број 86, став 30). Посљедица тога је да члан 6 Европске конвенције не може да се тумачи рестриктивно (види Европски суд за људска права, *Moreira de Azevedo против Португала*, пресуда од 23. октобра 1990. године, серија А, број 189, став 66). Члан 6 став 1 Европске конвенције набраја низ елемената који су инхерентни правичном вршењу правде, па уколико дође до било ког од елемената који су садржани у овом праву, постоји и повреда члана 6 став 1 Европске конвенције (види Уставни суд, Одлука број *У 25/01* од 26. септембра 2003. године, објављена у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине» број 3/04, став 25). Уколико се уставно право на правично суђење посматра у контексту важећег позитивног права у Босни и Херцеговини, онда мора да се примијети да битан сегмент права на правично суђење чини брижљива и савјесна оцјена доказа и чињеница који су утврђени у поступку пред редовним судовима, па сходно томе, и примјена материјалног права на начин који неће да буде произвољан.

52. У конкретном случају, предмет апелације је поступак у ком је апелант брисан из именика адвоката тужене. Пресудом Окружног суда број У-208/04 од 12. августа 2004. године, усвојен је апелантов захтјев и проглашено је ништавним Рјешење тужене број 01-02-128/70/95/1996 од 13. маја 1996. године о апелантовом брисању

из именика адвоката. Након поступка који је спроведен, Окружни суд је детаљно и исцрпно анализирао сваки доказ цијенећи га и појединачно и у међусобној повезаности са осталим доказима, дајући уједно разложна и логична објашњења због чега је неке од доказа прихватио и сматрао значајним за доношење одлуке, а зашто друге доказе није цијенио на такав начин. Исто тако, суд је разјаснио због чега је између супротстављених доказа око неке од чињеница вјеровао неким доказима, а другима није. Такође, с циљем потпуног и правилног утврђивања чињеничног стања Окружни суд је одржао и јавну расправу ради непосредног изјашњавања странака. Апелант је приступио на јавну расправу и био саслушан као странка, за разлику од тужене која није ни оправдала своје одсуство. За Окружни суд, сходно стању доказа у предмету, није спорно да апелант није поднио захтјев да се брише из именика адвоката тужене, да је Сњежану Кудрић опуномоћио само за заступање пред Основним судом у Бањој Луци, да је није поставио за свог замјеника у канцеларији, нити је овластио за заступање или подношење захтјева код других органа или судова, па сходно томе, ни захтјева да се брише из именика адвоката тужене, нити да је тај захтјев она уопште поднијела. Даље, Окружни суд, цитирајући одредбе Закона о адвокатури и Статута тужене који су важили у вријеме доношења рјешења о апелантовом брисању из именика тужене, врло разложно и јасно тумачећи одредбе Закона и Статута на које се позива, закључује да брисање адвоката из именика адвоката без захтјева, који у конкретном случају није постојао, може да се изврши и сходно службеној дужности, али након претходно спроведеног поступка пред надлежним органима тужене, о чему нема доказа у списима предмета, нити рјешење које је спорно садржи наводе о овом законском услову. Даље, Окружни суд закључује да тужена не нуди никакве доказе о основаности за доношење рјешења да се апелант брише из именика адвоката, те да цијенећи и неспорну чињеницу да је апелант дуже вријеме био одсутан и да је Сњежана Кудрић отказала пуномоћ за заступање пред Основним судом, тужена без апелантовог захтјева није могла да донесе рјешење које је спорно, већ је била дужна, у смислу члана 25 став 3 Статута тужене, да постави апеланту замјеника из реда адвоката и да регулише његова права и обавезе. Из разлога који су наведени, Окружни суд је рјешење да се апелант брише из именика адвоката тужене прогласио ништавним.

53. Рјешавајући о захтјеву да се ванредно преиспита Пресуда Окружног суда број У-208/04 од 12. августа 2004. године, Врховни суд је Пресудом број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године уважио захтјев и преиначио пресуду Окружног суда на тај начин што је апелантов тужбени захтјев одбио као неоснован.

54. Уставни суд констатује да је један од важних елемената «правичног суђења» и захтјев за то да судска одлука мора да наведе разлоге на којима је заснована. Колика је та дужност зависи од «природе одлуке» и може само да буде процијењено у односу на околности сваког појединачног случаја (види Европски суд за људска права, *Ruiz Torija против Шпаније,* пресуда од 9. децембра 1994. године, серија А, број 303-А, стр. 12). Међутим, суд није обавезан да дā детаљан одговор на сваки аргумент (види Европски суд за људска права, *Van de Hurk против Холандије,* пресуда од 19. априла 1994. године, серија А, број 288, стр. 20).

55. Поводом пресуде Врховног суда, а имајући у виду наведено, Уставни суд указује да су констатације Врховног суда, које су изречене у образложењу пресуде која је оспорена, недовољно образложене и паушалне, те као такве ван стандарда правичног суђења. Прије свега, пресуда Врховног суда којом је преиначена пресуда Окружног суда је донесена на основу чињеничног стања које је сходно констатацији Врховног суда правилно утврдио Окружни суд и које није спорно међу странкама, сем дописа Сњежане Кудрић од 11. септембра 1995. године, чију законитост апелант оспорава. Констатација Врховног суда о томе да чињенице које су утврђене нису спорне међу странкама потпуно је неоснована и нетачна. Наиме, Окружни суд је утврдио да Сњежана Кудрић, која је то потврдила својом изјавом у спису, нити је имала овлаштење да подноси захтјев да се апелант брише из именика адвоката тужене, нити је такав захтјев поднијела. Насупрот овом закључку Окружног суда, Врховни суд, иако ову чињеницу сматра неспорно утврђеном, своју пресуду образлаже тако што, између осталог, наводи да тужена тврди како је управо Сњежана Кудрић предала такав захтјев. Ову противрјечност Врховни суд није ни покушао да отклони или образложи.

56. Даље, Врховни суд констатује да тужена није могла да обезбиједи апелантово присуство и да тражи његово изјашњење у поступку који је спроведен, не дајући разлоге на основу којих је утврдио да је туженој била недоступна апелантова адреса и због чега није било могуће да затражи његово изјашњење, сем чињенице да апелант у вријеме доношења рјешења о брисању из именика адвоката није боравио у Бањој Луци. Исто тако, Врховни суд констатује да је чињенично стање у пресуди која је оспорена неспорно, а чињенице које је утврдио Окружни суд у тој истој пресуди су таквог карактера да потврђују апелантове наводе како је рјешење којим је брисан из именика адвоката тужене незаконито. Наиме, Окружни суд је утврдио да захтјев да се брише из именика адвоката није поднесен, да нема доказа у спису да је спроведен поступак у надлежном органу тужене, у складу са релевантним одредбама, нити

образложење оспореног акта тужене садржи било какве наводе о томе, као и да тужена није понудила никакве доказе о основаности својих разлога за доношење рјешења о апелантовом брисању из њезиног именика адвоката. Из наведеног слиједи закључак Окружног суда да није ни било основа да би се донијело такво рјешење. Окружни суд, такође, констатује да је Сњежана Кудрић отказала пуномоћ и да тужена није апеланту поставила замјеника из редова адвоката, иако је смислу члана 25 став 3 свог Статута била дужна то да учини. У односу на наведене констатације Окружног суда, Врховни суд није уопште дао ниједан разлог због чега овако чињенично стање сматра правилно или неправилно утврђеним, што би било изузетно значајно, јер је у својој одлуци закључио супротно и на основу таквог закључка донио другачију пресуду. Сходно мишљењу Уставног суда, изостанак образложења чињеница на основу којих је донесена пресуда ствара правну конфузију и несигурност, посебно ако се узме у обзир да је те чињенице утврдио Окружни суд и о њима дао ваљане и јасне разлоге.

57. Уставни суд посебно указује на непотпријепљен и противрјечан закључак Врховног суда како «*из наведеног слиједи да је тужилац могао поново да се упише у именик адвоката Адвокатске коморе РС, па нису прихватљиви разлози којима се тврди да нису били испуњени законски услови да се донесе рјешење о тужиочевом брисању из Именика Адвокатске коморе РС*». Прије свега, предметни спор није вођен због немогућности апелантовог уписа у именик адвоката тужене, него због оспоравања законитости рјешења о његовом брисању из именика адвоката тужене. Из цитираног закључка Врховног суда произилази да су чињенице и докази спроведени како би се утврдило да ли се апелант може уписати у именик адвоката тужене, након чега Врховни суд утврђује да је апелант могао да се упише у именик адвоката тужене, па стога нису прихватљиви разлози оспоравања законитости рјешења о његовом брисању из именика адвоката. Дакле, за Врховни суд пресудан разлог код доношења одлуке о законитости рјешења тужене о апелантовом брисању из именика адвоката тужене представља апелантову могућност да се поново упише у именик адвоката тужене. Сем што упис у именик адвоката тужене није био предмет спора, крајње је нелогично и арбитрарно да се оцјењује законитост рјешења о брисању из именика адвоката тужене са апелантовим правом да може да захтијева поновни упис у исти именик. Чињеница о овом апелантовом праву ни на који начин није смјела да утиче на доношење одлуке о законитости рјешења које је апелант оспоравао. Сходно томе, Уставни суд сматра да образложење Врховног суда у одлуци која је оспорена, у наведеном смислу, није задовољило принцип правичног суђења из члана 6 став 1 Европске конвенције.

58. Поред изнесеног, Уставни суд примјећује да је у оспореној одлуци Врховног суда погрешно цитиран и законски пропис на који се Врховни суд позива у пресуди. У дијелу пресуде у ком се позива на стицање услова из члана 266 став 1 тачка 4 Закона о општем управном поступку, који је важио у вријеме доношења оспореног акта, Врховни суд наводи да тај члан одговара садашњем члану 252 став 1 тачка 4 сада важећег Закона о управним споровима. Иако може да се закључи да је у питању *lapsus calami* и да се Врховни суд, уствари, позива на садашњи Закон о општем управном поступку, Уставни суд сматра да је и до овог пропуста Врховног суда дошло усљед недовољно брижљивог и савјесног приступа у доношењу пресуде коју апелант оспорава.

59. Узимајући у обзир наведено, Уставни суд закључује да је у конкретном случају због произвољности у утврђивању релевантних чињеница и ненавођења јасних и прецизних разлога на којима је засновао одлуку која је оспорена, Врховни суд повриједио апелантова права на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Остали наводи

60. С обзиром на закључак Уставног суда у погледу повреде члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није неопходно посебно да се разматра остали дио апелације који се односи на Пресуду Врховног суда број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године.

VIII. Закључак

61. Постоји повреда права на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције у случају кад редовни суд искаже произвољност у утврђивању релевантних чињеница и не наведе јасне и прецизне разлоге на којима је засновао одлуку која је оспорена.

62. С обзиром на одлуку о допустивости и меритуму, Уставни суд закључује да нема основа на којима би се разматрао апелантов предлог да се донесе привремена мјера.

63. На основу члана 16 ст. 2 и 4 тач. 4, 9 и 13, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 2 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

64. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Хатица Хаџиосмановић

Predmet broj AP 1255/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija Mahmuta Smailhodžića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-675/05 od 28. februara 2006. godine i Presude Kantonalnog suda u Mostaru broj Gž-987/04 od 7. aprila 2005. godine

Odluka od 3. aprila 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 1255/06,** rješavajući apelaciju **Mahmuta Smailhodžića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 3. aprila 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Mahmuta Smailhodžića.

Utvrđuje se povreda prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukidaju se Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-675/05 od 28. februara 2006. godine i Presuda Kantonalnog suda u Mostaru broj Gž-987/04 od 7. aprila 2005. godine.

Na osnovu člana 64. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ostavlja se na snazi Presuda Općinskog suda u Čapljini broj P-256/03 od 10. septembra 2004. godine.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Mahmut Smailhodžić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Čapljine, kojeg zastupa Faruk Ćupina, advokat iz Mostara, podnio je 24. aprila 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-675/05 od 28. februara 2006. godine i Presude Kantonalnog suda u Mostaru (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Gž-987/04 od 7. aprila 2005. godine. Apelant je dopunio apelaciju 17. maja 2006. godine i 8. juna 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog, Kantonalnog i Općinskog suda u Čapljini (u daljnjem tekstu: Općinski sud), kao i od učesnika u postupku, Elektroprivrede HZ HB d.o.o. Mostar, Direkcije za prijenos električne energije u Mostaru (u daljnjem tekstu: tužena), zatraženo je 4. jula 2006. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Kantonalni sud je odgovor na apelaciju dostavio 14. augusta 2006. godine, tužena 17. jula 2006, godine, dok Vrhovni i Općinski sud nisu dostavili odgovor na apelaciju.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Kantonalnog suda i tužene su dostavljeni apelantu 8. februara 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Presudom Općinskog suda u Čapljini (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-256/03 od 10. septembra 2004. godine tužena je obavezana da sa apelantom zaključi ugovor o kupoprodaji stana na kojem je on nositelj stanarskog prava, a kojim tužena prodaje, a apelant kupuje, stan koji se nalazi u Čapljini, u ulici Tasovčići broj 55, ulaz I, sprat I, stan broj 55. Presudom je utvrđeno da će cijena stana koji je predmet ugovora, a iznosi

16.128, 00 KM, biti plaćena certifikatima u roku od 30 dana od dana zaključenja ugovora, sve u roku od 15 dana, a u suprotnom će ova presuda zamijeniti ugovor o kupoprodaji predmetnog stana i predstavljati osnovu za uknjižbu u zemljišnim knjigama sa tuženog na ime apelanta, sve u roku od 30 dana i pod prijetnjom izvršenja. Tužena je dužna apelantu naknaditi troškove parničnog postupka u iznosu od 2.681,34 KM.

7. Na osnovu utvrđenih činjenica i provedenih dokaza prvostepeni sud je zaključio, kao nesporno, da je apelant 1977. godine sa F.R zaključio ugovor o zamjeni stanova, te da predmetni stan nije imao svojstvo službenog stana, kao i da je tužena dala svoju saglasnost na navedeni ugovor o zamjeni u smislu relevantnih odredaba Zakona o stambenim odnosima. Općinski sud je utvrdio da je nužno za karakter službenog stana da se to svojstvo stana kao «službenog» utvrdi općim aktom ili drugim aktom davaoca stana na korištenje, što tuženi u toku postupka nije uspio dokazati niti je predlagao izvođenje dokaza na tu okolnost. Isto tako, sud je utvrdio da je apelant stan koji je napustio za vrijeme rata vratio u posjed 1. augusta 2003. godine na osnovu Odluke CRPC-a od 4. marta 2003. godine kojom je potvrđeno da je apelant 1. aprila 1992. godine bio u posjedu predmetnog stana punih 16 godina.

8. Presudom Kantonalnog suda broj Gž-987/04 od 7. aprila 2005. godine, koja je potvrđena Presudom Vrhovnog suda broj Rev-675/05 od 28. februara 2006. godine, žalba tužene je uvažena i prvostepena presuda preinačena tako što je apelantov tužbeni zahtjev odbijen u cijelosti. U obrazloženju drugostepene presude je navedeno da je apelant postao korisnik spornog stana ugovorom o zamjeni stanova od 29. jula 1977. godine zaključenim sa F.R., odnosno na osnovu Ugovora o korištenju stana broj 1548/77 od 5. oktobra 1977. godine, istovremeno ustupivši svoj stan u Sarajevu osobi sa kojom je zaključio ugovor o zamjeni. Nadalje, u obrazloženju drugostepene presude se navodi da sporni stan nije mogao biti predmet otkupa, a što proističe iz klauzule na posljednjoj strani ugovora u kojoj stoji da se radi o tzv. «službenom stanu». Stavom 3. člana 4. Zakona o stambenim odnosima («Službene novine Federacije BiH» br. 11/98 i 19/99) je izričito utvrđeno da se stanovi, vezani za vršenje službene dužnosti, ne smatraju stanom u smislu ovog zakona. Prema tome, takvi stanovi se nisu mogli niti mijenjati niti otkupljivati. Tužena nije mogla dati saglasnost za zamjenu takvog službenog stana, jer je to protivno odredbama člana 32. stav 1. Zakona o stambenim odnosima, te je navedeni ugovor o zamjeni stana ništav (član 103. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Stavom 2. člana 5. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo («Službene novine Federacije BiH» br. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01 i 61/01) je također utvrđeno da se stanovi koji su namijenjeni za

stanovanje za vrijeme obavljanja službene djelatnosti ne smatraju stanom u smislu ovog zakona, pa prema tome ne mogu biti predmet otkupa.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelant se žali da mu je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), te pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine. Apelant smatra da su osporene odluke Kantonalnog i Vrhovnog suda rezultat nepravilno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primjene materijalnog prava. On navodi da je ugovorom o zamjeni stanova od 29. jula 1977. godine zaključenim sa F.R., odnosno na osnovu Ugovora o korištenju stana broj 1548/77 od 5. oktobra 1977. godine, postao nosilac stanarskog prava na spornom stanu. Apelant smatra da sporni stan nije imao karakter «službenog stana», pa je stanarsko pravo koje je uživao raniji korisnik moglo biti preneseno na njega, što je i učinjeno. S druge strane, tužena nije, što je i sama navodila tokom prvostepenog postupka, u toku rasprave ponudila dokaze da se radi o službenom stanu. Stan je apelant koristio punih 16 godina, pa mu se, u skladu sa odredbama člana 49. Zakona o stambenim odnosima, i ne može otkazati ugovor o korištenju stana.

b) Odgovor na apelaciju

10. U odgovoru na apelaciju Kantonalnog suda se navodi da je ovaj sud donio i Presudu broj 007-0-Gž-06-000095, prilikom čijeg donošenja je imao u vidu dokaz koji nije prezentiran u apelantovom predmetu, a to je Odluka tužene broj 599/02 od 12. februara 1992. godine o skidanju četiri stana, među kojima je i predmetni stan, sa evidencije službenih stanova. Oni su pretvoreni u stanove za rješavanje stambenih potreba zaposlenika. S obzirom da se radi o dvije suprotne odluke o istovjetnim predmetima, Kantonalni sud predlaže da Ustavni sud donese pravilnu odluku imajući u vidu i ove navode.

11. U odgovoru na apelaciju tužene se navodi da su odluke Kantonalnog i Vrhovnog suda pravilne i utemeljene na činjenici da je na samom ugovoru o zamjeni stanova utvrđeno da se radi o službenim stanovima. U odluci Komisije CRPC-a stoji da je apelant bio u posjedu stana, a ne nosilac stanarskog prava. Tuženoj, kako se navodi u odgovoru na apelaciju, nije poznato da su njeni organi uprave donijeli ikad odluku da se predmetni stanovi, uključujući i apelantov, skinu sa evidencije službenih stanova. Tužena predlaže

da se apelacija, zbog toga što ne postoji povreda apelantovih ustavnih prava, odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

12. U **Zakonu o stambenim odnosima** («Službeni list Socijalističke republike Bosne i Hercegovine» br. 14/84, 12/87 i 36/89), koji je preuzet kao Zakon Federacije Bosne i Hercegovine («Službeni list Republike Bosne i Hercegovine» br. 11/98 i 38/98, 12/99 i 19/99), relevantne odredbe glase:

«Član 4.

Ne smatraju se stanom u smislu ovog zakona:

[...]

3) stanovi vezani za vršenje službene dužnosti koji se kao namjenski utvrde samoupravnim sporazumom, odnosno općim aktom davaoca stana na korištenje (stanovi u zgradama kazneno-popravnih organizacija, u krugu vojnih kasarni i u drugim vojnim objektima, na aerodromima, u željezničkim stanicama, ložionicama, i sl., stanovi za čuvare pruga, puteva, brana, vodoprivrednih objekata, za domare, nadstojnike zgrada-kućepazitelje, nadzornike zgrada, ložače i sl., stanovi u školskim zgradama, u zdravstvenim ustanovama i sl. [...]

Član 11.

Stanarsko pravo građanin stječe danom zakonitog useljenja u stan.

Zakonitim useljenjem u stan smatra se useljenje izvršeno na osnovu ugovora o korištenju stana, zaključenog na osnovu odgovarajućeg akta, ili drugog akta utvrđenog ovim zakonom koji predstavlja punovažan osnov za useljenje u stan.»

13. **Zakon o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo** («Službene novine Federacije BiH» br. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01 i 61/01)

«Član 5.

Odredbe ovog zakona ne odnose se na prodaju stanova:

2. koji su namijenjeni za stanovanje za vrijeme obavljanja službene djelatnosti.»

VI. Dopustivost

14. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

15. U skladu s članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

16. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj Rev-675/05 od 28. februara 2006. godine, protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Osporenu presudu apelant je primio 14. marta 2006. godine, a apelacija je podnesena 24. aprila 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

17. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

18. Apelant osporava navedenu Presudu Vrhovnog suda broj Rev-675/05 od 28. februara 2006. godine i Presudu Kantonalnog suda broj Gž-987/04 od 7. aprila 2005. godine, tvrdeći da mu je tim presudama povrijeđeno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na imovinu

Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

«Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode [...], što uključuje:

(...)

k) Pravo na imovinu.»

Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u relevantnom dijelu glasi:

«Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na nesmetano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu sa općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.»

19. Prilikom razmatranja je li došlo do povrede navedenog apelantovog prava, Ustavni sud najprije mora utvrditi je li apelant titular prava koja spadaju u obim zaštite člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. S obzirom na to da je predmet spora utvrđivanje ispunjava li apelant uvjete za zaključenje ugovora o otkupu stana i ima li opravdana očekivanja da bi, zaključivanjem tog ugovora, stekao imovinu, proizlazi da je apelant, kao korisnik predmetnog stana, nosilac prava koja su zaštićena pravom na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Ustavni sud podsjeća da stanarsko pravo predstavlja *sui generis* vlasničke interese koji imaju određenu imovinsku odnosno ekonomsku vrijednost, prema tome imovinu, u smislu značenja člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 8/99* od 5. novembra 1999. godine, objavljena u «Službenom glasniku BiH» broj 24/99).

20. Pojam «imovina» uključuje širok obim imovinskih interesa koji predstavljaju određenu ekonomsku vrijednost (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 14/00* od 4. aprila 2001. godine, objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 33/01). Dalje, prema jurisprudenciji Evropskog suda za ljudska prava, «posjed» koji se štiti može biti samo «postojeći posjed» (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Van der Mussele,* presuda od 23. novembra 1983, serija A, br. 70, tačka 48) ili barem imovina za koju apelant ima «opravdano očekivanje» da će je dobiti (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Pine Valley Developments Ltd i drugi,* presuda od 29. novembra 1995, serija A, br. 332, tačka 31). Ustavni sud, u konkretnom slučaju, smatra da pravo za zaključenje ugovora o otkupu predmetnog stana, za koje apelant tvrdi da mu je osporenim presudama uskraćeno, predstavlja njegovo legitimno očekivanje da u smislu relevantnih odredaba Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo stekne pravo vlasništva na spornom stanu otkupom, te stoga predstavlja imovinu u smislu značenja odredaba Evropske

konvencije i uživa zaštitu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

21. Ustavni sud podsjeća na svoje ranije odluke i jurisprudenciju Evropskog suda za ljudska prava kojima je utvrđeno da član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju sadrži tri različita pravila. Prvo pravilo, koje se nalazi u prvoj rečenici prvog stava, jeste opće prirode i izražava načelo mirnog uživanja u imovini. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stava, određuje da se lišavanje imovine može desiti pod određenim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u stavu dva istog člana, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, da kontroliraju korištenje imovine u skladu sa općim interesom. Sva tri navedena pravila nisu nepovezana i u međusobnoj kontradikciji, a drugo i treće pravilo odnose se na određene slučajeve miješanja države u pravo na mirno uživanje imovine (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Holy Monasteries protiv Grčke,* presuda od 9. decembra 1994. godine, serija A, broj 301-A, strana 29, stav 51).

22. Apelant nije posebno obrazložio kršenje prava na imovinu, niti se konkretno pozvao na neko od načela sadržanih u članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, već smatra da je ovo njegovo pravo povrijeđeno zato što su sudovi nepravilno i nepotpuno utvrdili činjenično stanje i pogrešno, odnosno proizvoljno primijenili materijalno pravo tako što su se Kantonalni i Vrhovni sud umiješali u njegovu imovinu i što su ga na proizvoljan način lišili njegovog prava da zaključenjem ugovora o otkupu stekne pravo vlasništva na spornom stanu.

23. Ustavni sud podsjeća da, općenito, nije nadležan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su nižestepeni sudovi protumačili pozitivnopravne propise osim ukoliko odluke nižih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena pozitivnopravnih propisa bila očigledno proizvoljna, kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede osnovnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi Ustavni sud, Odluku broj *U 29/02* od 27. juna 2003. godine, objavljenu u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 31/03). U konkretnom slučaju Ustavni sud zaključuje da osporene presude Kantonalnog i Vrhovnog suda, kojim se apelantu osporava pravo na zaključenje ugovora o otkupu stana, jer je navodno «službeni», nesumnjivo predstavlja miješanje u imovinu i lišavanje apelanta njegovog prava da na spornom stanu stekne pravo vlasništva, što predstavlja legitimno očekivanje u smislu relevantnih odredaba Zakona o stambenim odnosima i Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo. S obzirom na

tu činjenicu, Ustavni sud smatra da je primjenjivo drugo pravilo iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, koje regulira uvjete pod kojima se pojedinac može lišiti imovine.

24. Ustavni sud mora, kao sljedeće, ispitati je li lišavanje apelanta stanarskog prava odnosno imovine bilo opravdano. To može biti slučaj samo ako je lišavanje imovine (a) predviđeno zakonom, (b) u javnom interesu i (c) u skladu sa načelom proporcionalnosti.

25. Evropski sud za ljudska prava razlikuje tzv. formalno i *de facto* lišavanje prava vlasništva. Pod formalnim lišavanjem prava imovine podrazumijeva se oduzimanje imovine na osnovu akta zakonodavne, izvršne odnosno sudske vlasti ili, pak, akta privatnopravnog karaktera koji ima za posljedicu da se gasi pravo titulara imovine, a da se na istom predmetu imovine uspostavlja vlasništvo države ili drugih lica privatnog prava. Za lišavanje prava vlasništva nije i nužno da je država već preuzela i posjed stvari. U formalne oblike lišavanja prava vlasništva spadaju npr. nacionalizacija, konfiskacija ili eksproprijacija bez naknade. S druge strane, *de facto* lišavanje prava vlasništva ne počiva ni na kakvom formalnom pravnom aktu, bilo općem ili pojedinačnom. Ono postoji kada država preduzima mjere koje imaju za posljedicu da je titular prava *de facto* lišen mogućnosti da uživa svoje pravo iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju tako da je, u dejstvima, formalno i *de facto* lišavanje prava imovine izjednačeno. S druge strane, pravo na imovinu je ograničeno kada se njen titular ometa ili sprečava u vršenju ovog prava. Do lišavanja ili ograničavanja prava na imovinu može da dođe samo kada je to predviđeno zakonom i kad se to čini u javnom odnosno općem interesu. U oba slučaja se radi o zahvatima u pravo na imovinu pojedinca koje država pravda ostvarivanjem legitimnih političkih ili privrednih odnosno socijalnih ciljeva. Ovakvi javni interesi su ujedno i opći jer služe zadovoljavanju potreba čitavog društva ili pak realizaciji pravnopolitičkih ciljeva od kojih dobrobit imaju svi članovi društva.

26. Imajući u vidu navedene principe, Ustavni sud u konkretnom slučaju, prije svega, konstatuje da je u toku postupka utvrđeno, a što je i obrazloženo prvostepenom presudom, da tužena nikad nije u toku postupka predočila dokaz da je samoupravnim sporazumom ili općim aktom davaoca stana na korištenje utvrđeno svojstvo predmetnog stana kao službenog u smislu odredbe stava 3. člana 4. Zakona o stambenim odnosima. Iz tih razloga, uglavnom, predmetni stan po mišljenju prvostepenog suda i nije mogao biti izuzet od otkupa samo na osnovu navoda tužene strane pred sudom da se radi o službenom stanu, jer tužena, a što je neophodan pravni uvjet definisanja karaktera službenog stana, nije u toku vođenja parničnog postupka imala i prezentirala formalnu odluku o tome da je predmetni

stan utvrđen kao službeni. Da bi neki stan bio smatran službenim, pa dakle time i izuzet od otkupa, neophodno je ispunjenje i formalnog uvjeta da upravni organi davaoca stana na korištenje donesu odluku da se neki stan proglašava službenim, kako i nalaže član 4. stav 3. Zakona o stambenim odnosima, što tužena nije mogla da dokaže da je učinila. Iz tih razloga, predmetni stan je morao da bude tretiran kao stan čiji nosilac stanarskog prava ima pravo na otkup, što je prvostepenom presudom i utvrđeno.

27. Nadalje, Ustavni sud zapaža da Kantonalni i Vrhovni sud nisu prihvatili činjenično stanje utvrđeno u prvostepenom postupku, iz čega je proistekla i proizvoljna primjena materijalnog prava, kojom je povrijeđeno apelantovo pravo na imovinu, za koju je on opravdano očekivao da će je steći. Stanarsko pravo na spornom stanu, koje se smatra imovinom, apelant je stekao zaključivanjem ugovora o zamjeni stanova od 29. jula 1977. godine sa F.R., odnosno na osnovu Ugovora o korištenju stana broj 1548/77 od 5. oktobra 1977. godine, istovremeno ustupivši svoj stan u Sarajevu osobi sa kojom je zaključio ugovor o zamjeni. Činjenica je da je apelant, kao izbjeglica, predmetni stan vratio u posjed 1. augusta 2003. godine, pa je zaključkom Odjela za opću upravu i kulturu Općine Čapljina, broj 02-372-341/1 o dozvoli izvršenja odluke CRPC-a od 4. marta 2003. godine, apelantu potvrđeno da je 1. aprila 1992. godine bio u posjedu predmetnog stana. U nedostatku formalne odluke upravnih organa tužene, ovi se pojedinačni akti o zamjeni i povratu imovine imaju smatrati kao odluke koje se odnose na stan nad kojim je postojalo stanarsko pravo sa zakonskom mogućnošću otkupa, pa se drukčije odlučenje Kantonalnog i Vrhovnog suda ukazuje kao nepravilno i neutemeljeno.

28. Dakle, kako je već i ranije navedeno, država ne može lišiti apelanta prava na imovinu osim pod uvjetima propisanim zakonom. U konkretnom slučaju, Kantonalni i Vrhovni sud su proizvoljno primijenili odredbe člana 4. stav 3. Zakona o stambenim odnosima kojim je propisano, između ostalog, da službeni stan mora posebnim aktom odnosno odlukom proglasiti za službeni stan davalac stana na korištenje, što je, dakle, *conditio sine qua non* da bi stan mogao imati takav status. Ustavni sud podsjeća da je u postupcima pred redovnim sudovima nesporno utvrđeno da tuženi nije mogao prezentirati akt kojim su predmetni i susjedni stanovi proglašeni za službene stanove. Stoga, Ustavni sud nalazi da donošenje osporenih presuda Kantonalnog i Vrhovnog suda predstavlja akte kojim su proizvoljno protumačene navedene zakonske odredbe. Dakle, Ustavni sud zaključuje da Kantonalni i Vrhovni sud prilikom donošenja osporenih presuda nisu vodili dovoljno računa o činjenicama koje je utvrdio prvostepeni sud, što je dovelo do proizvoljnosti u primjeni odredaba materijalnog zakona.

29. Prema navedenom, presudama Kantonalnog i Vrhovnog suda, kojima se ukida prvostepena presuda kojom je tužena dužna kao prodavatelj sa apelantom, kao nositeljem stanarskog prava, zaključiti ugovor o kupoprodaji stana na kojem postoji stanarsko pravo, povrijeđeno je njegovo pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na poštivanje doma

30. Imajući u vidu zaključke Ustavnog suda u vezi sa članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Ustavni sud smatra da nije potrebno posebno razmatrati apelantove navode o povredi prava na poštivanje doma iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

31. Donošenjem presuda kojima mu se osporava pravo na otkup stana za koji je utvrđeno da nije službeni povrijeđeno je apelantovo pravo na imovinu, jer su sudske odluke kojima je to pravo osporeno donesene proizvoljnom primjenom materijalnog prava, s obzirom da upravni organi davaoca stana na korištenje nisu nikad donijeli formalnu odluku da se stan proglasi službenim, u skladu sa članom 4. stav 3. Zakona o stambenim odnosima.

32. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

33. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Predmet broj AP 2323/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija Harisa Martinovića protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kžk-7/05 od 15. svibnja 2006. godine

Odluka od 3. travnja 2008. godine

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 2323/06**, rješavajući apelaciju **Harisa Martinovića**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. članka 59. stavak 2. alineja 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Valerija Galić, dopredsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Mato Tadić, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 3. travnja 2008. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija Harisa Martinovića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kžk-7/05 od 15. svibnja 2006. godine, u odnosu na članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. st. 1. i 3. točka a. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Harisa Martinovića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kžk-7/05 od 15. svibnja 2006. godine, u odnosu na članak II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 2. st. 1. i 2. točka a. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda zbog toga što je očito (*prima facie*) neutemeljena.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Haris Martinović (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojega zastupa Nikica Gržić, odvjetnik iz Sarajeva, podnio je 1. kolovoza 2006. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelaciju protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Kžk-7/05 od 15. svibnja 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) i Kantonalnog tužiteljstva u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalno tužiteljstvo) zatražena je 3. srpnja 2007. godine dostava odgovora na apelaciju.

3. Vrhovni je sud 6. srpnja 2007. godine dostavio odgovor na apelaciju, Kantonalni sud 23. srpnja 2007. godine, a Kantonalno tužiteljstvo 16. srpnja 2007. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor na apelaciju je dostavljen apelantu 12. ožujka 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata podastrtih Ustavnom sudu se mogu sumirati na sljedeći način.

6. Kantonalni je sud Presudom broj K-92/04 od 1. lipnja 2005. godine apelanta proglasio krivim za kazneno djelo ubojstva iz članka 166. stavak 1. Kaznenoga zakona Federacije BiH i osudio na kaznu zatvora u trajanju od 11 godina. Apelant je osuđen na temelju optužnice Kantonalnoga tužiteljstva od 29. rujna 2004. godine, koja je precizirana 29. travnja 2005. godine a potvrđena 29. rujna 2005. godine. Optužnicom je apelantu stavljeno na teret da je, nakon saznanja da je K.M. (u daljnjem tekstu: oštećeni) silovao njegovu malodobnu sestru, 2. studenoga 2003. godine u Sarajevu, poslije obavljenoga telefonskoga dogovora, kada je oštećeni došao na dogovoreno mjesto, u namjeri da ga liši života, iz neposredne

blizine iz pištolja marke «Češka zbrojovka» cal. 9 mm u tijelo oštećenoga ispalio devet hitaca i to u predio leđa i desne noge. Tom je prilikom apelant oštećenome nanio teške tjelesne povrede u vidu prostrjela jetre, pluća, te prostrjelnu ranu desne natkoljenice, uslijed čega je nastupilo unutarnje i vanjsko krvarenje zbog čega je oštećeni podlegao na licu mjesta. Apelant je protiv presude izjavio priziv Vrhovnom sudu.

7. U postupku povodom apelantovog priziva Vrhovni je sud ukinuo prvostupanjsku presudu i održao glavni pretres nakon čega je donio Presudu broj Kžk-7/05 od 15. svibnja 2006. godine kojom je apelanta proglasio krivim za izvršenje kaznenoga djela ubojstva u prekoračenju granica nužne obrane i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od sedam godina. U presudi je navedeno da je federalni tužitelj na pretresu od 8. svibnja 2006. godine, na temelju članka 290. Zakona o kaznenome postupku Federacije BiH, precizirao činjenični opis optužnice Kantonalnoga tužiteljstva, a da su apelant i njegov branitelj prihvatili izmjenu, ne zahtijevajući odgodu pretresa za pripremu obrane. Optužnica je izmijenjena glede određenih činjenica i okolnosti pod kojima je izvršeno ubojstvo, pa je u izreci pobijane presude navedeno da je oštećeni apelantu prišao i povišenim glasom ga pitao: «Koga ćeš ti prijaviti?», te ga nakon toga udario pesnicom u predio glave. Apelant je pokleknuo od udarca nakon čega je oštećeni izvukao pištolj, usmjeravajući ga u predio apelantove glave, govoreći mu da će ga ubiti. Nakon toga je, prema optužnici, apelant uslijed afektivne razdraženosti, straha, ljutnje i bijesa, lijevom rukom iza pojasa izvadio pištolj marke «Češka zbrojovka» cal. 9 mm i iz neposredne blizine u oštećenoga, iako je bio svjestan da ga može lišiti života, na što je i pristao, u prekoračenju nužne obrane, ispalio 12 metaka od kojih je devet pogodilo oštećenoga, nanijevši mu više teških tjelesnih povreda u vidu prostrjelnih rana u predjelu leđa, stražnjega dijela grudnoga koša, desne natkoljenice, desne potkoljenice, kao i smrtonosnu prostrjelnu ranu u predjelu desne strane trbuha, oštetivši vitalne dijelove tijela, jetru i pluća, uslijed čega je oštećeni na licu mjesta preminuo. U obrazloženju presude je navedeno da je nakon detaljne analize svih provedenih dokaza pojedinačno i u međusobnoj povezanosti, ustvrdivši činjenično stanje inkriminiranoga događaja, izmijenio tužiteljevu preciziranu optužnicu na način opisan u dispozitivu presude, konstatirajući da je optuženi izvršio kazneno djelo ubojstva u prekoračenju granica nužne obrane. Nadalje je navedeno da su izmijenjenom dopunom optužnice u njezin supstrat ugrađene određene činjenice i okolnosti pod kojima je došlo do inkriminiranoga događaja koje nisu bile obuhvaćene optužnicom mjerodavnoga tužitelja, a bitne su za pravilno sagledavanje cjelokupnoga inkriminiranoga događaja, ne ugrožavajući pri tomu identitet optužnice jer je i dalje inkriminirani događaj ostao predmetom optužbe što je sukladno članku 312. stavak 1. točka j. Zakona o kaznenome postupku. Zaključak o tomu da apelantova obrana nije bila razmjerna napadu, odnosno da je prelazila granice

nužne obrane, Vrhovni je sud donio na temelju činjenice da je apelant u pravcu oštećenoga ispalio i ostale metke iz pištolja nakon ispaljenog prvog smrtonosnog metka i to u trenutku kada mu je oštećeni bio okrenut leđima, što znači kada je napad oštećenoga već prestao i kada je on još bio živ. Ispaljivanje metaka, kako je navedeno u presudi, izvršeno je iz pištolja koji nema mehanizam automatskoga ispaljivanja što znači da je ispaljivanje pojedinačno svakoga zrna uvjetovano i pojedinačnim pritiskom na obarač, te je apelant, dakle, imao mogućnost kontrole ispaljivanja metaka iz pištolja. Također je istaknuto da se navedena nerazmjernost obrane i napada «temelji na sagledavanju poduzetih radnji optuženoga, a ne na povezivanju nastupajuće posljedice, smrti oštećenoga, sa redoslijedom tih radnji». Vrhovni se sud osvrnuo i na nalaz vještaka neuropsihijatrijske struke koji je i saslušan na pretresu pred tim sudom, naglasivši da se ustvrđena nerazmjernost ne može anulirati ni apelantovom obranom da je bio svjestan samo ispaljivanja prvoga metka iz pištolja a ne i ostalih metaka, jer je to oprečno nalazu sudskoga vještaka i njegovim iskazima.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

8. U apelaciji je navedeno da je pobijanom presudom povrijeđeno apelantovo pravo na život iz članka II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. st. 1. i 2. točka a. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), te pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. st. 1. i 3. točka a. Europske konvencije.

9. Povredu prava na život apelant je obrazložio navodima da je «štiteći i braneći svoje pravo na život od oštećenoga, koji je to njegovo pravo ugrozio, poduzeo obranu zaštite svoga prava iz članka 2. stavak 2. točka a. Europske konvencije, te korištenje sile koje je poduzeo opravdava lišenje života oštećenoga kao napadača jer je ta sila bila razmjerna napadu». Prema apelantovom mišljenju, Vrhovni je sud povrijedio apelantovo pravo prema članku 2. stavak 2. točka a. jer se pri donošenju svake ocjene lišenja života mora podvrgnuti najstrožijem ispitivanju što je u konkretnome slučaju propušteno.

10. Apelant je naveo da je tužitelju omogućena izmjena optužnice na apelantovu štetu «jer je na glavnome pretresu izmijenjena optužnica tako što je dodano: umjesto 12 metaka od kojih je devet pogodilo oštećenoga». Prema apelantovom mišljenju, ovakvom izmjenom optužnice on je doveden u nepovoljniji procesnopravni položaj u odnosu na onaj kojega je imao u prvostupanjskome postupku, a da pri tomu tužitelj nije ni uložio

priziv na prvostupanjsku presudu, te stoga nije ni mogao mijenjati optužnicu na njegovu štetu na pretresu pred drugostupanjskim sudom. Apelant je naveo da je Vrhovni sud, postupajući arbitrarno, prekršio načelo zabrane *reformatio in peius* iz članka 332. Zakona o kaznenome postupku Federacije BiH jer je tužitelju, na njegov prijedlog, dopušteno izvođenje novih dokaza na glavnome pretresu što nije bilo dopustivo obzirom na to da je tužiteljstvo završilo svoj dokazni postupak u prvostupanjskome postupku. Također je, u ovome kontekstu, navedeno da je tužitelj izveo i novi dokaz saslušanjem svjedoka koji nije predlagan ni saslušavan u prvostupanjskome postupku, te ponovno saslušao svjedoka vještaka tužiteljstva. Navedeno je i to da je Vrhovni sud proizvoljno kvalificirao apelantovo djelo kao kazneno djelo ubojstva, jer, prema apelantovom mišljenju, iz činjeničnoga opisa proizlazi da takvo djelo ne postoji u smislu članka 26. stavak 3. Kaznenoga zakona Federacije BiH. Apelant je naveo da je prvostupanjski sud proizvoljno zaključio da je apelant mogao kontrolirati koliko će metaka ispaliti i da je u tom smislu proizvoljna ocjena suda i oprečna nalazu i mišljenju vještaka neuropsihijatrijske struke, a da je to bio jedini dokaz izveden na okolnost o tomu je li apelant mogao kontrolirati koliko će metaka ispaliti. Vrhovni sud, nadalje, nije prihvatio ovaj dokaz niti je dao razloge zbog čega ga ne prihvata iako je to bila odlučna činjenica u čemu apelant vidi proizvoljnost. U svemu navedenome, apelant vidi povredu prava na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

11. U apelaciji je, nadalje, navedeno da je u postupku pred Vrhovnim sudom došlo do povrede apelantovih prava iz članka 6. stavak 3. točka a. Europske konvencije. S tim u svezi, apelant je naveo da je činjenični opis optužnice izmijenjen u pobijanoj presudi Vrhovnog suda u dijelu u kojemu se navodi smrtonosna prostrjelna rana čime je povrijeđen objektivni identitet optužbe iz članka 295. ZKP. Apelant je naveo da je cijelo vrijeme svoju obranu temeljio na činjeničnome opisu optužnice Kantonalnoga tužiteljstva, ali da je ona izmijenjena i da mu tako nije dana prilika da «iskoristi svoje pravo iz članka 6. stavak 3. točka a. Europske konvencije da bude pravovremeno obaviješten o optužbi i razlogu optužbe protiv njega».

b) Odgovor na apelaciju

12. Kantonalni je sud naveo da su u postupku pred redovitim sudovima u cijelosti poštovana apelantova prava, kako sukladno odredbama ZKP FBiH, tako i sukladno Europskoj konvenciji. U tijeku postupka, prema mišljenju ovoga suda, poštovano je apelantovo pravo na pravično suđenje kao i pravo na privatnost.

13. Vrhovni je sud naveo da smatra da nisu povrijeđena apelantova prava navedena u apelaciji, te da presudom Vrhovnog suda apelantu nije ništa teže stavljeno na teret u odnosu na prvobitnu optužbu, niti se to ogleda kroz izrečenu kaznu. Navedeno je i to da su u pobijanoj presudi dati razlozi za postupanjem tog suda u svezi sa izmjenom činjeničnoga dijela optužbe, te da je to postupanje dopušteno jer se radi o istom događaju i situaciji kada je prihvaćeno da je optuženi u izvršenju djela postupao u prekoračenju granica nužne obrane. Predloženo je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

14. Federalno je tužiteljstvo navelo da su neutemeljeni apelantovi navodi da nije imao pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. st. 1. i 3. točka a. Europske konvencije, te da mu je povrijeđeno pravo na život iz članka 2. Europske konvencije. Navodi o povredi načela *reformatio in peius* su, prema njihovome mišljenju, neutemeljeni jer pobijana presuda ni u jednom dijelu nije izmijenjena na apelantovu štetu u odnosu na presudu Kantonalnog suda od 1. lipnja 2005. godine. U odgovoru je navedeno da nema prekoračenja optužbe, a time ni objektivnoga identiteta optužbe i presude, niti načela zabrane *reformatio in peius* ako sud u opis djela unese detalje koji nisu sadržani u optužbi i služe isključivo za točnije određivanje djela kao što je to učinio Vrhovni sud u pobijanoj presudi. Za sve zaključke, prema mišljenju Federalnog tužiteljstva, u pobijanoj su presudi dani valjani razlozi kroz izvedene dokaze, te je činjenično stanje potpuno i pravilno ustvrđeno, a ne postoji nesuglasnost između izreke presude i njezinoga obrazloženja. Predloženo je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

15. **Kazneni zakon Federacije Bosne i Hercegovine** («Službene novine Federacije BiH» br. 36/03, 37/03, 21/04 i 69/04):

«Članak 26.
Nužna obrana

1. Nije kazneno djelo ono djelo koje je počinjeno u nužnoj obrani.

2. Nužna je ona obrana koja je prijeko potrebna da počinitelj od sebe ili od drugoga odbije istodobni ili izravno predstojeći protupravni napad, a koja je razmjerna napadu.

3. Počinitelj koji prekorači granice nužne obrane može se blaže kazniti, a ako je prekoračenje počinio zbog jake razdraženosti ili prepasti izazvane napadom, može se i osloboditi kazne.

Članak 166. stavak 1.
Ubojstvo

1) Tko drugoga usmrti kaznit će se kaznom zatvora od najmanje pet godina.»

16. **Zakon o kaznenome postupku Federacije Bosne i Hercegovine** («Službene novine Federacije BiH» br. 35/03, 37/03, 56/03 i 78/04):

«Članak 290.

Ako tužitelj ocijeni da izvedeni dokazi ukazuju da se izmijenilo činjenično stanje izneseno u optužnici, on može na glavnoj raspravi izmijeniti optužnicu. Radi pripremanja obrane, glavna se rasprava može odgoditi. U ovom se slučaju optužnica ne potvrđuje.

Članak 312. stavak 1. točka j.

Bitna povreda odredaba kaznenoga postupka postoji:

j) Ako je optužba prekoračena.

Članak 322.

Ako je podnesen priziv samo u korist optuženoga, presuda se ne smije izmijeniti na njegovu štetu.»

VI. Dopustivost

17. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima prizivnu mjerodavnost u pitanjima koja su sadržana u ovome Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

18. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristio.

19. U konkretnome slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj KžK-7/05 od 15. svibnja 2006. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijanu je presudu apelant primio 12. lipnja

2006. godine, a apelacija je podnesena 1. kolovoza 2006. godine, tj. u roku od 60 dana kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Ustavni će sud dalje razmotriti zadovoljava li apelacija ostale uvjete dopustivosti.

a) Dopustivost apelacije u odnosu na članak II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 2. st. 1. i 2. točka a. Europske konvencije

20. Apelant je naveo da mu je povrijeđeno pravo na život iz članka 2. stavak 1. Europske konvencije, a da je štiteći i braneći svoje pravo na život od oštećenoga, koji je to njegovo pravo ugrozio, on poduzeo obranu zaštite svoga prava od nezakonitoga nasilja oštećenoga što jamči članak 2. stavak 2. točka a. Europske konvencije. Ustavni će sud ustvrditi postoje li uvjeti za meritornim ispitivanjem ovih navoda.

Članak 16. stavak 2. Pravila Ustavnog suda glasi:

«*Ustavni će sud odbaciti apelaciju kao očito (prima facie) neutemeljenu kada ustvrdi da ne postoji opravdan zahtjev stranke u postupku, odnosno da podastrte činjenice ni na koji način ne mogu opravdati tvrdnju da postoji kršenje Ustavom zaštićenih prava i/ili kada se za stranku u postupku ustvrdi da ne snosi posljedice kršenja Ustavom zaštićenih prava, tako da je ispitivanje merituma apelacije nepotrebno.*»

21. Ustavni sud u fazi ispitivanja dopustivosti predmeta mora ustvrditi, između ostaloga, i jesu li ispunjeni uvjeti za meritornim odlučivanjem koji su pobrojani u članku 16. stavak 2. Pravila Ustavnog suda. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje da prema vlastitoj jurisprudenciji i praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) apelant mora navesti povredu svojih prava koje štiti Ustav Bosne i Hercegovine i ove povrede moraju djelovati vjerojatno. Apelacija je očito neutemeljena ukoliko joj manjkaju *prima facie* dokazi koji sa dovoljnom razvidnošću pokazuju da je navedena povreda ljudskih prava i sloboda moguća (vidi Europski sud, *Vanek protiv Slovačke,* presuda od 31. svibnja 2005. godine, aplikacija broj *53363/99;* i Ustavni sud, Odluka broj *AP 156/05* od 18. svibnja 2005. godine), te ako činjenice u odnosu na koje se podnosi apelacija očito ne predstavljaju kršenje prava koje apelant navodi, tj. ako apelant nema «opravdan zahtjev» (vidi Europski sud, *Mezőtúr-Tiszazugi Vízgazdálkodási Társulat protiv Mađarske*, presuda od 26. srpnja 2005. godine, aplikacija broj *5503/02*), kao i kada se ustvrdi da apelant nije «žrtva» kršenja prava zaštićenih Ustavom Bosne i Hercegovine.

22. Ustavni sud apelantov navod o povredi prava iz članka II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. st. 1. i 2. točka a. Europske konvencije smatra očito neutemeljenim,

jer se na kršenje ovoga prava može pozvati samo ona osoba koja se može smatrati žrtvom kršenja prava u kontekstu kaznenoga gonjenja zbog kaznenoga djela ubojstva, a žrtve mogu biti samo osobe koje su u takvoj svezi sa osobom lišenom života da im se može priznati takav status. Žrtva kršenja ovoga prava, u navedenome kontekstu, ne može biti osoba koja je nekoga lišila života. Stoga, apelant se ne može u ovome kontekstu pozvati na prava iz članka 2. Europske konvencije, odnosno ne može se smatrati žrtvom kršenja ovoga prava. Zbog toga, Ustavni sud smatra da su apelantovi navodi o kršenju prava iz članka II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. st. 1. i 2. točka a. Europske konvencije očito (*prima facie)* neutemeljeni.

23. Imajući u vidu odredbu članka 16. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, prema kojoj će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je očito *(prima facie)* neutemeljena, Ustavni je sud odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

b) Dopustivost apelacije u odnosu na članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. st. 1. i 3. točka a. Europske konvencije

24. U odnosu na dio apelacije u kojemu je navedeno da je pobijanom presudom došlo do povrede apelantovog prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. st. 1. i 3. točka a. Europske konvencije, apelacija ispunjava uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očito (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojega apelacija nije dopustiva.

25. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija u ovome dijelu ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

26. Apelant pobija navedenu presudu, tvrdeći da mu je tom presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1, kao i pravo iz članka 6. stavak 3. točka a. Europske konvencije.

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

«Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog članka, što uključuje:

[...]

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi sa kaznenim postupkom.»

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnome dijelu glasi:

«1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnome roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom utemeljenim sudom. […]

3. Svatko tko je optužen za kazneno djelo ima sljedeća minimalna prava:

a) da odmah, na jeziku koji razumije, bude podrobno obaviješten o naravi i razlogu optužbe protiv njega.»

27. Za Ustavni je sud neprijeporno da se na konkretan slučaj primjenjuju jamstva iz članka 6. Europske konvencije obzirom na to da se u postupku donošenja pobijane presude ustvrđivala kaznena optužba protiv apelanta. Stoga će Ustavni sud razmotriti apelantove navode o povredi prava na pravično suđenje i pravo na obavještenje o naravi i razlogu optužbe protiv njega.

28. Apelant je naveo da je došlo do izmjene optužnice na glavnome pretresu tako što je povrijeđeno načelo *reformatio in peius* iz članka 322. Zakona o kaznenome postupku, jer je apelant doveden u teži procesnopravni položaj u odnosu na položaj koji je imao u prvostupanjskome postupku. Također, kršenje ovoga načela apelant vidi i u činjenici da je tužiteljstvu dopušteno izvođenje ovih dokaza na glavnome pretresu, što je nedopustivo, jer je tužiteljstvo svoj dokazni postupak okončalo u prvome stupnju. U ovome se, prema apelantovom mišljenju, ogleda povreda prava na pravično suđenje.

29. Iako to nije eksplicitno navedeno u apelaciji, iz prethodnih navoda proizlazi da apelant smatra da nije zadovoljeno načelo jednakopravnosti stranaka kao jedno od načela pravičnoga suđenja, odnosno da je tužiteljstvo dovedeno u povoljniji položaj u odnosu na apelanta. Ustavni će sud, stoga, ove apelantove navode ispitati u svezi sa ovim načelom.

30. U odnosu na apelantove prizivne navode glede nejednakopravnoga položaja obrane u odnosu na optužbu u predmetnome kaznenome postupku, Ustavni sud ukazuje na stav da pravo jednakopravnosti podrazumijeva da svatko tko je strana u postupku mora imati razumnu mogućnost predstavljanja svoga predmeta sudu pod uvjetima koji ga neće dovesti u nepovoljniji položaj u odnosu na protivnika. Među stranama u postupku se mora

uspostaviti pravična ravnoteža (vidi Europski sud za ljudska prava, *De Haes i Gijsels protiv Belgije*, presuda od 24. veljače 1997. godine, broj predstavke 19983/92, objavljena u Izvješćima broj 1997-II, stavak 53). Nadalje, svakoj se strani mora dati prilika da se suprotstavi argumentima koje je izložila druga strana. Ovo načelo podrazumijeva da strane dobiju istu mogućnost da pozovu svjedoke, vještake i iznose druge dokaze.

31. Ustavni je sud ustvrdio da je doista došlo do izmjene činjeničnoga dijela optužnice na pretresu pred Vrhovnim sudom, ali da su apelant i njegov branitelj prihvatili izmjenu i nisu tražili odgodu pretresa radi pripreme obrane. Apelantov navod da je optužnica izmijenjena na takav način da je povrijeđeno načelo *reformatio in peius* je neutemeljen jer izmjenom optužnice nije kaznenome djelu dan novi, teži oblik, odnosno optužnica nije izmijenjena na njegovu štetu. Dapače, apelant je pobijanom presudom osuđen za kazneno djelo ubojstva u prekoračenju granica nužne obrane što je lakša kvalifikacija u odnosu na kvalifikaciju u optužnici Kantonalnoga tužiteljstva, a apelant je i osuđen na kaznu zatvora u manjem vremenskom trajanju u odnosu na kaznu izrečenu u ukinutoj presudi prvostupanjskoga suda. Sve dokaze koji su izvedeni na pretresu, pa tako i saslušanje svjedoka tužiteljstva koji nije bio saslušan ranije, apelant je imao priliku pobiti na glavnome pretresu i ni u tom smislu nije bila narušena jednakopravnost strana u postupku. I sam je apelant naveo da mu je bilo omogućeno iznošenje svih dokaza s ciljem utvrđenja činjeničnoga stanja, te je stoga neprijeporno da je načelo jednakopravnosti stranaka u potpunosti zadovoljeno i u odnosu na postupak u cjelini. Prema navedenome, Ustavni sud smatra da u ovome kontekstu nije bilo narušeno načelo jednakopravnosti stranaka, odnosno nije bilo kršenja apelantovog prava na pravično suđenje.

32. Apelant je ukazao na navodnu proizvoljnost u presudi Vrhovnog suda u svezi sa kvalifikacijom kaznenoga djela kao djela ubojstva u prekoračenju nužne obrane. Naime, prema apelantovom mišljenju, zaključak Vrhovnog suda u svezi sa prekoračenjem nužne obrane je nerazumljiv i proturječan, kako provedenim dokazima, tako i izrekom presude, odnosno nije utemeljen ni na jednom dokazu, a oprečan je dokazu vještaka neuropsihijatrijske struke koji je saslušan na pretresu pred Vrhovnim sudom. Za apelanta je prijeporno što ovaj dokaz, kao jedini izveden na okolnost apelantove mogućnosti da kontrolira ispaljivanje metaka, nije prihvaćen, niti su dani razlozi zbog čega nije prihvaćen. Ovakva je arbitrarnost, prema apelantovom mišljenju, dovela do povrede njegovoga prava na pravično suđenje.

33. U svezi sa prethodnim navodima, Ustavni sud ukazuje na svoj stav da nije u njegovoj mjerodavnosti da daje ocjenu prihvatljivosti dokaza umjesto domaćih sudova, ali da može

ispitati način na koji se postupilo sa dokazima kao bitnim elementom koji ukazuje na to je li postupak bio pravičan. Ovakav stav sadržan je i u nizu presuda Europskog suda za ljudska prava (vidi, *inter alia*, Europski sud za ljudska prava, *Schenk protiv Švicarske*, presuda od 12. srpnja 1988. godine, broj predstavke 1086/84, serija A-140, stavak 49). Ustavni je sud ustvrdio da je Vrhovni sud u pobijanoj presudi dao detaljno obrazloženje u svezi sa pitanjem razmjernosti apelantove obrane u odnosu na napad oštećenoga. U svezi sa tom ocjenom, Vrhovni je sud cijenio i dokaz sudskoga vještaka i zaključio da su apelantovi navodi o nepostojanju nerazmjernosti napada i obrane u oprečnosti sa nalazom i mišljenjem vještaka. Dakle, Vrhovni sud jeste cijenio ovaj dokaz i dao je svoje razloge koje Ustavni sud ne smatra proizvoljnim, oprečno apelantovim navodima.

34. Nadalje, apelant je naveo da je Vrhovni sud u pobijanoj presudi izmijenio činjenični opis optužnice čime je povrijedio objektivni identitet optužbe. Prema apelantovom mišljenju, sud je zakoračio u pravo tužiteljstva koje jedino određuje predmet suđenja, te je sud odabirući sam činjenice iz rezultata glavne rasprave, konstituirajući prema vlastitoj ocjeni drugo djelo, čime je ustvari preuzeo funkciju tužitelja. Konkretno se ovaj navod odnosi na izmjenu činjeničnoga opisa optužnice u dijelu u kojemu je navedena smrtonosna prostrjelna rana u predjelu desne strane trbuha. Apelant je naveo da je cijelo vrijeme svoju obranu temeljio na činjeničnome opisu optužnice Kantonalnoga tužiteljstva iz 2004. godine, a da mu ovom izmjenom nije pružena prilika da iskoristi svoje pravo iz članka 6. stavak 3. točka a. Europske konvencije da pravovremeno bude obaviješten o naravi i razlogu optužbe protiv njega.

35. Ustavni sud ukazuje na stav Europskog suda za ljudska prava u presudi u kojoj su razmatrani navodi o kršenju članka 6. stavak 3. točka a. Europske konvencije, da je u kaznenim stvarima pružanje pune, detaljne informacije o optužbama protiv osumnjičenoga, i prema tomu i o pravnim kvalifikacijama koje sud može prihvatiti u konkretnome slučaju, ključni preduvjet kako bi bilo zadovoljeno načelo pravičnoga suđenja (vidi Europski sud za ljudska prava, *Pellsisier i Sassi protiv Francuske*, presuda od 25. ožujka 1999. godine, stavak 52). U svezi sa apelantovim navodima, Ustavni sud ukazuje na to da je neprijeporno Vrhovni sud u supstrat optužnice ugradio određene činjenice i okolnosti za koje je sam sud ustvrdio da su bile «bitne za pravilno sagledavanje cjelokupnoga inkriminiranoga događaja...» kako je to uostalom i navedeno u obrazloženju pobijane presude. Međutim, Ustavni sud smatra da time nije narušen objektivni identitet optužnice na način koji bi mogao dovesti u pitanje apelantovo uživanje prava na pravično suđenje, jer je izmjenom sačuvan identitet obzirom na to da je apelant osuđen za isto djelo za

koje je i optužen. Naime, prema kaznenopravnoj teoriji, ne postoji prekoračenje optužbe ukoliko su u opis djela uneseni detalji koji nisu sadržani u optužbi a služe za točnije određivanje djela. Nije prihvatljiv apelantov navod da je izmjena izvršena na njegovu štetu jer je osuđen za djelo u prekoračenju nužne obrane i lakše je kažnjen. Ne može se smatrati niti da je povrijeđeno apelantovo pravo iz članka 6. stavak 3. točka a. Europske konvencije jer je apelant bio obaviješten o činjeničnome supstratu djela kao i pravnoj kvalifikaciji. Naime, smrtonosna povreda koju je Vrhovni sud unio u činjenični supstrat presude konstatirana je u nalazu i mišljenju vještaka sudskomedicinske struke kojega je apelant imao priliku ispitivati u prvostupanjskome postupku, a potom se ponovno očitovati na njegov nalaz i mišljenje na pretresu pred Vrhovnim sudom. I sam je apelant u prizivu na prvostupanjsku presudu ukazao na nedostatke prvostupanjske presude u kojoj nije bila navedena smrtonosna povreda koju je konstatirao vještak sudskomedicinske struke, nego samo druge povrede koje je pretrpio oštećeni. Također, apelant je naveo da je svoju obranu utemeljio na optužnici Kantonalnoga tužiteljstva iz 2004. godine, zanemarujući činjenicu da je na pretresu pred Vrhovnim sudom federalni tužitelj precizirao činjenični opis optužnice Kantonalnoga tužiteljstva, a da su apelant i branitelj prihvatili izmjenu i da nisu zahtijevali odgodu pretresa za pripremu obrane. Sve su navedene okolnosti dovele do toga da Ustavni sud zaključi da nije došlo do povrede apelantovog prava iz članka 6. stavak 3. točka a. Europske konvencije.

36. Ocjenjujući postupak u cjelini, Ustavni sud zaključuje da nije bilo narušeno načelo jednakopravnosti strana u postupku na apelantovu štetu jer su izvedeni svi dokazi koje je apelant predložio, imao je mogućnost saslušanja svjedoka i pobijanja svih dokaza optužbe, kontinuirano je bio upoznat sa činjeničnim i pravnim elementima optužbe i u svezi s tim je imao adekvatnu mogućnost pripreme obrane. Svi ovi elementi ukazuju da nije došlo do povrede apelantovog prava na pravično suđenje.

37. Ustavni je sud zaključio da nije došlo do povrede članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. st. 1. i 3. točka a. Europske konvencije.

VIII. Zaključak

38. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud navodi da svi ovi elementi ukazuju da nije došlo do povrede apelantovog prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. st. 1. i 3. točka a. Europske konvencije. Ustavni je sud odbacio kao očito neutemeljene navode o kršenju prava na život iz članka II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. st. 1. i 2. točka a. Europske konvencije jer se apelant, kao osoba

koja je osuđena za kazneno djelo ubojstva, ne može, u kontekstu ovoga suđenja za ovo kazneno djelo, smatrati žrtvom kršenja ovoga prava.

39. Na temelju članka 16. stavak 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni je sud odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

40. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Предмет број АП 431/08

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Зорана Вишекруне поднесена против Рјешења Окружног суда у Бањој Луци број 011-0-Гж-07-001942 од 24. децембра 2007. године и Рјешења Основног суда у Мркоњић-Граду број П-116/05 од 17. септембра 2007. године и других рјешења Основног суда број П-116/05 од 17. септембра 2007. године

Одлука од 17. априла 2008. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 431/08**, рјешавајући апелацију **Зорана Вишекруне**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 4 тачка 14, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине («Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/05), у саставу:

Хатиџа Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 17. априла 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дјелимично се усваја апелација Зорана Вишекруне.

Утврђује се повреда члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Рјешење Окружног суда у Бањој Луци број 011-0-Гж-07-001942 од 24. децембра 2007. године.

Предмет се враћа Окружном суду у Бањој Луци да по хитном поступку донесе нову одлуку, у складу са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Окружном суду у Бањој Луци да, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одбацује се као недозвољена апелација Зорана Вишекруне поднесена против Рјешења Основног суда у Мркоњић Граду број П-116/05 од 17. септембра 2007. године зато што је преурањена.

Одлуку објавити у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине», «Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине», «Службеном гласнику Републике Српске» и у «Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине».

Образложење

I. Увод

1. Зоран Вишекруна (у даљњем тексту: апелант) из Бање Луке поднио је 5. фебруара 2008. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Окружног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Окружни суд) број 011-0-Гж-07-001942 од 24. децембра 2007. године и Рјешења Основног суда у Мркоњић Граду (у даљњем тексту: Основни суд) број П-116/05 од 17. септембра 2007. године, као и других рјешења Основног суда број П-116/05 од 17. септембра 2007. године. Апелант је, такође, затражио да Уставни суд донесе привремену мјеру ком ће се парнички поступак у предмету број П-116/05 који се води пред Основним судом прекинути до доношења одлуке Уставног суда о апелацији.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Окружног и Основног суда, те учесница у поступку Маре Вишекруна и Госпаве Вишекруна (у даљњем тексту: друготу жена и четвртотужена) затражено је 14. фебруара 2008. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Окружни суд је одговор доставио 25. фебруара 2008. године, Основни суд 5. марта 2008. године, а тужене 22. фебруара 2008. године.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори на апелацију достављени су апеланту 20. марта 2008. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

6. Апелант је 8. јуна 2005. године поднио тужбу Основном суду против Пере Вишекруне и његове супруге, као другоtужене, те против Душана Вишекруне и његове супруге, као четвртотужене, ради накнаде материјалне штете или стицања без основа. На припремном рочишту, одржаном 17. септембра 2007. године, апелант је повукао тужбу у односу на другоtужену и четвртотужену. Пуномоћник другоtужене и четвртотужене је изјавио да су се тужене упустиле у парницу и «да у њихово име не пристаје на повлачење тужбе». На посебан упит суда да ли тужене траже трошкове парничког поступка пуномоћник је прецизовао трошкове поступка у износу од 3.937,50 КМ. Након тога, Основни суд је донио Рјешење број П-116/05 од 17. септембра 2007. године којим се утврђује да је тужба у овој правној ствари у односу на другоtужену и четвртотужену повучена, а апелант је обавезан да им на име трошкова поступка плати износ од 3.375,00 КМ. У рјешењу је наведена поука о правном лијеку.

7. Апелант се жалио на наведено првостепено рјешење, а Окружни суд је поводом жалбе донио Рјешење број 011-0-Гж-07-001942 од 24. децембра 2007. године, којим је апелантову жалбу дјелимично уважио тако што је првостепено рјешење у дијелу о исплати трошкова поступка укинуо и предмет вратио на поновни поступак, а жалба је одбијена и првостепено рјешење потврђено у дијелу у ком је констатовано да је тужба у односу на другоtужену и четвртотужену повучена.

8. У образложењу другостепеног рјешења се наводи да је у конкретном случају апелант повукао тужбу у односу на другоtужену и четвртотужену које, сходно уређеном тужбеном захтјеву, нису ни у каквом материјалноправном односу са апелантом, односно нису му проузроковале било какву штету. Апелант је повукао тужбу у односу на другоtужену и четвртотужену након што је достављена тужба, али противљење пуномоћника тих тужених да се повуче тужба, наводи Окружни суд, не може да се сматра повредом парничког поступка која утиче на правилност и законитост оспореног рјешења, јер је ова повреда санирана даљим понашањем тужених. Сходно стању списа, произилази да се пуномоћник ових тужених сагласио с повлачењем, јер је опредијелио трошкове заступања ових странака, потписао је записник са рочишта на ком је првостепени суд донио рјешење којим се сматра да је тужба у односу на ове тужене повучена, затим, сагласност на повлачење тужбе је

даље манифестована тиме што на такво рјешење није поднесена жалба. Слиједећи наведено, другостепени суд је апелантову жалбу одбио и потврдио првостепено рјешење у дијелу у ком је утврђено да се тужба повлачи, примјењујући одредбе члана 235 тачка 2 ЗПП.

9. Осталим оспореним рјешењима Основног суда број П-116/05, која су донесена 17. септембра 2007. године, одбијени су апелантови предлози да се као свједоци саслушају судија Јованка Васић и пуномоћник тужених Миле Марчић. У наведеним рјешењима у правној поуци је наведено да против тог рјешења није дозвољена посебна жалба.

IV. Апелација

a) Наводи из апелације

10. Апелант сматра да му је доношењем оспорених рјешења повријеђено право на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и право на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције. Повреду ових права апелант види у чињеници што је Основни суд своју одлуку ком је утврдио да је апелант повукао тужбу у односу на друготужену и четвртотужену донио произвољно примјењујући одредбе члана 59 ЗПП, као и због тога што није прихватио да се изведу докази које је апелант предложио. Апелант је посебно истакао да је на припремном рочишту предложио да се тужба повуче у односу на друготужену и четвртотужену, чему се пуномоћник тужених изричито успротивио. Суд је, након тога, донио рјешење којим се дозвољава да се тужба повуче у односу на наведене тужене иако је такво рјешење супротно члану 59 ЗПП, који је јасан и недвосмислен. Апелант сматра да је суд, пошто се пуномоћник тужених успротивио предлогу да се тужба повуче, морао да одбије такав предлог и да настави поступак као да се ништа није десило. Међутим, суд је поступио супротно томе. Апелант истиче да конклудентне радње пуномоћника тужених не могу да санирају очигледну незаконитост и произвољну примјену права редовних судова.

b) Одговор на апелацију

11. У одговору на апелацију Окружни суд наводи да у оспореном рјешењу тог суда нису почињене повреде права на правично суђење због произвољности у суђењу из разлога наведених у Рјешењу.

12. Основни суд у одговору је навео да је апелант изјавио да повлачи тужбу у односу на другоtужену и четвртоtужену, те је суд, у складу са апелантовим захтјевом, донио рјешење о повлачењу тужбе у односу на ове тужене и уручио странкама писмени отправак оспореног рјешења, како би им омогућио да евентуално изјаве правни лијек. Сходно закључку Основног суда, то рјешење је донесено у границама захтјева који је поднијела странка, односно апелант, а странкама је било омогућено да изјаве правни лијек.

13. Пуномоћник другоtужене и четвртоtужене у одговору на апелацију наводи да је апелант повукао тужбу на јасан и недвосмислен начин пред првостепеним судом, а да је апелантова жалба била усмјерена на одлуку о трошковима поступка.

V. Релевантни прописи

14. У **Закону о парничком поступку** («Службени гласник РС» бр. 58/03, 85/03 и 74/05) релевантна одредба гласи:

«*Члан 59*

Тужилац може да повуче тужбу без пристанка туженог прије него што тужба буде достављена туженом. Тужба може да се повуче и послије достављања туженом, све до закључења главне расправе, ако тужени на то пристане. Ако се тужени у року од осам дана од дана обавјештења о повлачењу тужбе не изјасни о томе, сматраће се да је пристао на повлачење.

Повучена тужба сматра се као да није ни била поднесена и може поново да се поднесе.»

VI. Допустивост

15. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

16. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користио.

17. При испитивању допустивости дијела апелације којим се оспоравају рјешења којима је одлучено о питањима саслушања свједока, које је предложио апелант на припремном рочишту у предметном поступку пред Основним судом, Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 1 и став 4 тачка 14 Правила Уставног суда.

Члан VI/3б) Устава Босне и Херцеговине гласи:

«Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу кад она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.»

Члан 16 став 1 и став 4 тачка 14 Правила Уставног суда гласи:

«1) Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користио.

4) Апелација није допустива и ако постоји неки од сљедећих случајева:

(14) апелација је преурањена;»

18. Сходно наведеним одредбама, апелација може да се поднесе само против пресуде, односно одлуке којом је поступак у одређеном предмету завршен.

19. У конкретном случају није дозвољена посебна жалба против оспорених рјешења Основног суда број П-116/05 од 17. септембра 2007. године којима је одбијен апелантов предлог да се као свједоци у предметној правној ствари саслушају судија Јованка Васић и пуномоћник тужених Миле Марчић. Уставни суд подсјећа да је одредбом члана 233 ЗПП одређено да је против рјешења првостепеног суда дозвољена жалба само ако у овом закону није одређено да жалба није дозвољена. Ако овај закон изричито одређује да посебна жалба није дозвољена, рјешење првостепеног суда може да се оспорава само у жалби против коначне одлуке. Дакле, Уставни суд запажа да се у конкретном случају ради о процесним одлукама којима се рјешавају питања руковођења поступком. Како произилази из наведених одредби члана 233 ЗПП, против предметних оспорених рјешења апелант не може да изјави посебну жалбу, али предметна рјешења може да оспорава жалбом против одлуке о главној

ствари, односно жалбом на пресуду Основног суда. С обзиром на то да одлука Основног суда о главној ствари још увијек није донесена, апелација је преурањена.

20. Имајући у виду одредбу члана 16 став 4 тачка 14 Правила Уставног суда, према којој ће се апелација одбацити као недозвољена уколико је преурањена, Уставни суд је одлучио да овај дио апелације одбаци као преурањен.

21. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Окружног суда број 011-0-Гж-07-001942 од 24. децембра 2007. године против ког нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорено рјешење апелант је примио 25. јануара 2008. године, а апелација је поднесена 5. фебруара 2008. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, у дијелу којим се оспорава Рјешење Окружног суда број 011-0-Гж-07-001942 од 24. децембра 2007. године апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

22. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација у дијелу у ком се оспорава Рјешење Окружног суда број 011-0-Гж-07-001942 од 24. децембра 2007. године испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

23. Апелант се жали да му је оспореним рјешењима Окружног и Основног суда повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на правично суђење

24. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине гласи:

«Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

(…)

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.»

Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

«1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. […]»

25. У конкретном случају предмет спора је апелантов тужбени захтјев против тужених ради накнаде материјалне штете или стицања без основа. Дакле, ради се о предмету грађанскоправне природе, па је члан 6 Европске конвенције примјенљив. Сходно томе, Уставни суд мора да преиспита да ли је спор пред судом био правичан онако како то захтијева члан 6 став 1 Европске конвенције.

26. Уставни суд, уопштено, није надлежан да врши провјеру утврђених чињеница и начина на који су нижестепени судови протумачили позитивноправне прописе осим уколико одлуке нижих судова крше уставна права. То ће бити случај када одлука редовног суда не укључује или погрешно примјењује уставно право, када је примјена позитивноправних прописа била очигледно произвољна, када је релевантни закон сам по себи неуставан или када је дошло до повреде основних процесних права, као што су право на правичан поступак, право на приступ суду, право на ефективан правни лијек и у другим случајевима (види, Уставни суд, Одлука број *У 29/02* од 27. јуна 2003. године, објављена у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине» број 31/03). Правичност поступка се оцјењује на основу поступка као цјелине (види, Европски суд за људска права, *Barbera, Messeque и Jabardo против Шпаније,* пресуда од 6. децембра 1988. године, серија А број 146, став 68, и Уставни суд, Одлука број *У 63/01* од 27. јуна 2003. године, објављена у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине» број 38/03).

27. У конкретном случају апелант се жали да му је оспореним рјешењем Окружног суда ускраћено право на правично суђење због произвољне примјене прописа о парничком поступку Окружног и Основног суда.

28. Уставни суд запажа да је на припремном рочишту, које је одржано 17. септембра 2007. године пред Основним судом, апелант изјавио да повлачи тужбу у односу на друготужену и четвртотужену. Предметна тужба је претходно била достављена туженима на одговор. Послије дате изјаве, Основни суд је у записнику констатовао сљедеће: «Након тога пуномоћник тужених је изјавио: 'Друготужена и четвртотужена су се упустиле у парницу и у њихово име не пристајем на повлачење тужбе, сматрам да немам потребе да образлажем разлоге за неслагање.'» Суд је поставио посебно

питање пуномоћнику да ли другоtужена и четвртотужена траже накнаду трошкова парничког поступка након чега је пуномоћник прецизовао трошкове поступка у односу на њих. Након тога, Основни суд је донио рјешење којим је утврдио да се тужба у односу на другоtужену и четвртотужену сматра повученом. Апелант се жалио на наведено првостепено рјешење, указујући, између осталог, да Основни суд није могао да утврди да се тужба сматра повученом, јер пуномоћник тужених није на то пристао, па, према томе, није био испуњен законски услов прописан чланом 59 став 1 ЗПП. Окружни суд, који је одбио апелантову жалбу у овом дијелу, сматрао је да је наведена повреда закона санирана даљим понашањем пуномоћника тужених, јер је на упит Суда опредијелио трошкове поступка, потписао записник и није улагао жалбу против првостепеног рјешења којим је констатовано да се повлачи тужба у односу на друго и четвртотужену.

29. Уставни суд констатује да је чланом 59 став 1 ЗПП прописано да тужба може да се повуче и послије достављања тужбе туженом, све до закључења главне расправе, ако тужени на то пристане. Законодавац је цитираном законском одредбом тужиочево право на једнострано повлачење тужбе ограничио због два разлога: да се заштити правна сигурност и да се заштити тужени од тужиочевог шиканирања. Дакле, тужба не може да се повуче без сагласности тужене стране након што јој је достављена тужба, нити након закључења главне расправе, јер тужиоцу не може да се дозволи да повлачењем тужбе учини неважећим спроведени поступак који је дошао до стадијума да може да се одржи суђење, остављајући му могућност да још неограничени број пута на исти начин ангажује суд у истој ствари. У односу на туженог, ако се тужени већ упустио у расправљање о главној ствари, мора му се признати правни интерес да се расправљање оконча доношењем мериторне одлуке којом ће се спор дефинитивно ријешити. Стога, тужиоцу не може да се дозволи да без пристанка туженог себи омогући да туженог још неограничени број пута тужи у истој ствари. Због тога се тужба након овог стадијума може да повуче само ако на то тужени пристане.

30. Уставни суд подсјећа да је пристанак туженог на повлачење тужбе након што је тужба достављена туженом експлицитно прописан одредбом члана 59 ЗПП. Пристанак туженог је законска претпоставка да би тужба могла да се сматра повученом. У конкретном случају пуномоћник другоtужене и четвртотужене је директно и недвосмислено изјавио да у њихово име не пристаје на повлачење тужбе. Уставни суд сматра да након ове изјаве суд није имао законску основу да рјешењем утврди да се тужба сматра повученом. Такође, Уставни суд не сматра да се према даљњем понашању пуномоћника тужених, дакле на индиректан начин, може

да сматра да произилази да је заступник тужених дао пристанак да се тужба повуче, као што то закључује Окружни суд, те да је тиме повреда закона отклоњена. Наиме, Уставни суд сматра да се дејствовање потпуне и експлицитне изјаве о противљењу да се повуче тужба не може да стави ван снаге радњама које, у суштини, на индиректан начин, заснован на претпоставкама, негирају дату изјаву.

31. С обзиром на наведено, Уставни суд сматра да су Окружни и Основни суд на арбитраран начин примијенили законску одредбу члана 59 ЗПП и да је оваква арбитрарност несумњиво утицала на апелантово право на правично суђење. Стога, Уставни суд закључује да је у конкретном случају повријеђено апелантово право на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Остали наводи

32. С обзиром на закључак у вези са кршењем права из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није неопходно испитати и остале наводе апелације.

VIII. Закључак

33. Уставни суд закључује да је повријеђено апелантово право на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, јер су редовни судови произвољно примијенили закон утврђујући да се тужба сматра повученом иако за то тужени нису дали пристанак, што је законски предуслов прописан чланом 59 Закона о парничком поступку.

34. С обзиром на одлуку Уставног суда у овом предмету, није неопходно посебно разматрати апелантов предлог за доношење привремене мјере.

35. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

36. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић

Predmet broj AP 441/08

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija Smaila Jonuza podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 070-0-Rev-07-000736 od 18. decembra 2007. godine

Odluka od 17. aprila 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 441/08**, rješavajući apelaciju **Smaila Jonuza**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudija

na sjednici održanoj 17. aprila 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Smaila Jonuza.

Utvrđuje se povreda člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 070-0-Rev-07-000736 od 18. decembra 2007. godine, a Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-3064/05 od 29. novembra 2006. godine održava se na pravnoj snazi.

Ova odluka dostavlja se Općinskom sudu u Sarajevu radi osiguranja ustavnih prava podnosiocu apelacije koja su mu povrijeđena.

Nalaže se Općinskom sudu u Sarajevu da u roku od 90 dana od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i u «Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Smail Jonuz (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojeg zastupa Muenes Tutundžić, advokat iz Sarajeva, podnio je 11. februara 2008. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 070-0-Rev-07-000736 od 18. decembra 2007. godine. Apelant je, također, tražio da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom bi odredio da se «svako pravno djelovanje presude [Vrhovnog suda] suspendira, pa se odmah obustavljaju sve radnje kod svih organa a koje su u bilo kakvoj vezi sa izvršenjem ili bilo kakve druge upotrebe sporne presude», te naredio da se o tome napravi uknjižba u gruntovnim knjigama do konačnog donošenja odluke Ustavnog suda. Apelant je 14. februara 2008. godine dostavio dopunu apelacije.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Federalnog pravobranilaštva, kao zastupnika Federalnog ministarstva odbrane (u daljnjem tekstu: prvotuženi), i Branislava Ćoreva (u daljnjem tekstu: drugotuženi) zatraženo je 15. i 26. februara 2008. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud je dostavio odgovor na apelaciju 21. februara 2008. godine, a Federalno pravobranilaštvo 4. marta 2008. godine. Drugotuženi nije dostavio odgovor.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor Vrhovnog suda dostavljen je apelantu 25. februara, a odgovor Federalnog pravobranilaštva 13. marta 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Presudom Općinskog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-491/96 od 13. maja 2005. godine, koja je potvrđena Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Gž-3064/05 od 29. novembra 2006. godine, utvrđeno je da je apelant, na osnovu pravovaljanih ugovora od 24. februara 1992. godine i 3. aprila 1992. godine, stekao valjan pravni osnov za stjecanje prava vlasništva na stanu pobliže označenom u dispozitivu ove presude (u daljnjem tekstu: sporni stan), te da su prvo i drugotuženi dužni ovo priznati i trpjeti da se apelant na osnovu ove presude uknjiži kao vlasnik s dijelom 1/1 na spornom stanu u Zemljišnoknjižnom uredu Općinskog suda u Sarajevu – Odsjeku knjiga položenih ugovora.

7. Iz dokaza provedenih tokom prvostepenog postupka Općinski sud je utvrdio da je nesporno da je drugotuženi bio nosilac stanarskog prava na spornom stanu na osnovu Ugovora zaključenog sa Zajednicom stanovanja JNA broj 328 od 15. juna 1989. godine. Drugotuženi je, zatim, otkupio sporni stan na osnovu Ugovora sa državom SFRJ – SSNO – Vojne ustanove za upravljanje SFJNA Beograd (u daljnjem tekstu: bivša JNA) broj 3513-1436-4 koji je zaključen 24. februara 1992. godine, ali je drugotuženi isplatio cijeli kupoprodajni iznos na račun bivše JNA prije toga, 13. februara 1992. godine. Nakon toga, drugotuženi je 3. aprila 1992. godine zaključio ugovor o kupoprodaji spornog stana sa apelantom koji mu je u cijelosti isplatio ugovorenu kupoprodajnu cijenu. Također, u ugovoru je navedeno da drugotuženi kao prodavac dopušta da se na osnovu tog ugovora izvrši uknjižba prava vlasništva kupca na spornom stanu u apelantovu korist.

8. Dalje, Općinski sud je utvrdio da je Dom za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Dom) u predmetu broj CH/98/640 od 9. maja 2003. godine donio odluku «u predmetu pokušaja [apelanta] da uspostavi vlasnički odnos na stanu koji je kupio 3. aprila 1992. godine od [drugotuženog]», te da je tom odlukom utvrđeno da apelant ima valjano pravo na sporni stan. Naime, Dom je zaključio da sporni stan predstavlja apelantovu «imovinu» u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija). Zatim, Dom je ukazao da je odredba člana 39.a Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo «jedna od najvažnijih odredaba za priznavanje privatizacije bivših stanova JNA u Federaciji. Uprkos ranijoj privremenoj zabrani prodaje stanova od 15. februara 1992. godine, članom 39.a ovog zakona se implicitno priznaje valjanost svih ugovora o otkupu zaključenih prije 6. aprila 1992. godine, kakav je i ugovor iz ovog predmeta». Dalje, Dom je zaključio da postoji miješanje u apelantovo pravo na mirno uživanje njegove imovine zato što je Vojska RBiH sporni stan proglasila napuštenim u septembru 1996. godine, nakon što se apelant vratio u sporni stan poslije reintegracije sarajevskog naselja Grbavica, gdje se taj

stan nalazi, ali i zbog primjene Uredbe za zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o preuzimanju sredstava bivše [SFRJ] u vlasništvo RBiH uprkos navedenom Zakonu o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo. Ispitujući dalje postojanje kršenja prava na imovinu, Dom je zaključio da miješanje u apelantovo pravo na imovinu nije zakonito, zato što je pogrešno primijenjen Zakon o napuštenim stanovima od 15. juna 1992. godine, budući da sporni stan nije bio društveno vlasništvo nakon što ga je drugotuženi otkupio od bivše JNA. Također, Dom je zaključio da je prvotuženi imao saznanje o tome da se apelant nalazio u stanu u vrijeme kad je sporni stan proglašen napuštenim, kao i da je apelant taj stan kupio 1992. godine. Dom je, također, zaključio i da odredbe Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo od 5. septembra 1999. godine «ne obuhvataju okolnosti [apelanta], pošto on nije zaključio kupoprodajni ugovor s bivšom JNA», već s drugotuženim. Zbog svega navedenog, Dom je utvrdio da postoji kršenje apelantovog prava iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju zbog «odbijanja organa Federacije da priznaju prava [apelanta] na stan iz ugovora o kupoprodaji [s drugotuženim] zaključenog 3. aprila 1992. godine», pa je naredio Federaciji BiH kao tuženoj strani «da onemogući sve buduće pokušaje deložacije [apelanta] iz stana dok se ne donese pravosnažna odluka kojom se određuje pravo [apelanta] na stan».

9. Na osnovu svih provedenih dokaza, Općinski sud je zaključio da je drugotuženi bio vlasnik spornog stana, a ne nosilac stanarskog prava na tom stanu, da je kao vlasnik zaključio s apelantom ugovor o kupoprodaji tog stana 3. aprila 1992. godine, da je apelant u cijelosti isplatio ugovorenu cijenu, da u ugovoru postoji klauzula *intabulandi*, te da je ugovor propisno ovjeren. Prema tome, Općinski sud je zaključio da ugovori o kupoprodaji između drugotuženog i apelanta predstavljaju, u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, valjan pravni osnov za prijenos prava vlasništva na apelanta.

10. Kantonalni sud je ocijenio da je Općinski sud pravilno utvrdio činjenično stanje i da je pravilno primijenio materijalno pravo. Kantonalni sud je, također, ukazao na odluku Doma broj CH/98/640 kojom je utvrđeno da su ugovorom između apelanta i drugotuženog sva prava na sporni stan prenesena na apelanta na osnovu ugovora o kupoprodaji spornog stana. Kantonalni sud je odbio i žalbene prigovore da je Općinski sud pogrešno primijenio materijalno pravo u odnosu na nespornu činjenicu da je drugotuženi i poslije 14. decembra 1995. godine ostao u oružanim snagama izvan teritorije BiH. Naime, Kantonalni sud je ukazao da apelant svoje pravo zasniva na kupoprodajnom ugovoru koji je zaključen 3. aprila 1992. godine s drugotuženim kao vlasnikom stana nakon čega je ugovor u cijelosti realiziran i nakon čega je drugotuženi prestao biti vlasnik stana, zbog čega se na apelanta

ne mogu primijeniti odredbe izmijenjenog člana 39.e Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo.

11. Međutim, odlučujući o reviziji prvotuženog protiv drugostepene odluke, Vrhovni sud je osporenom Odlukom broj 070-0-Rev-07-000736 od 18. decembra 2007. godine uvažio reviziju, obje nižestepene odluke preinačio i apelantovu tužbu odbio. Vrhovni sud je, prije svega, naveo da, iako revizija u konkretnom slučaju ne bi bila dopuštena zbog naznačene vrijednosti spora u iznosu od 1.000 KM, smatra da bi odlučivanje bilo značajno za primjenu prava u drugim slučajevima u skladu sa odredbom člana 237. stav 3. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP). Obrazlažući svoj stav o osnovanosti revizije, Vrhovni sud je naveo da je nesporno utvrđeno da je drugotuženi, ugovorom od 24. februara 1992. godine, kupio stan od prednika prvotuženog, bivše JNA, kao i da je sporni stan prodao apelantu na osnovu kupoprodajnog ugovora od 3. aprila 1992. godine. Također, Vrhovni sud je naveo i da je Dom u svojoj odluci povodom ovog pitanja zaključio da nepriznavanje apelantovog prava iz ovog kupoprodajnog ugovora predstavlja kršenje njegovog prava na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

12. Međutim, Vrhovni sud je usvojio stav da je osnovan revizijski prigovor o tome da nižestepeni sudovi nisu primijenili odredbe Uredbe o privremenoj zabrani prodaje stanova u društvenom vlasništvu («Službeni list SRBiH» broj 94/92, u daljnjem tekstu: Uredba) prilikom odlučivanja o valjanosti kupoprodajnog ugovora koji je apelant zaključio s drugotuženim. Naime, Vrhovni sud je naveo da je navedenom uredbom, koja je stupila na snagu 18. februara 1992. godine, «privremeno bila zabranjena prodaja stanova u društvenom vlasništvu na kojima je stečeno stanarsko pravo, a koji se prodaju pod uvjetima na način utvrđen odredbama Zakona o stambenom osiguranju u JNA ('Službeni list SFRJ' broj 84/90), što je slučaj sa stanom koji je predmet kupoprodajnog ugovora od 24. februara 1992. godine». Dalje, Vrhovni sud je naveo da je, prema odredbi člana 3. Uredbe, ugovor o kupoprodaji stana ili drugi pravni posao koji je zaključen suprotno odredbama Uredbe ništav, a članom 5. Uredbe propisano je da će zabrana prodaje stanova trajati «do stupanja na snagu zakona koji uređuje pitanja prodaje stanova, između ostalog, i onih kojima je raspolagala JNA».

13. Vrhovni sud je naveo da je ugovor između drugotuženog i prednika prvotuženog zaključen nakon stupanja Uredbe na pravnu snagu zbog čega je ništav i kao takav nije mogao «u daljnjem toku stvari proizvesti valjane pravne posljedice», što znači da ni kupoprodajni ugovor između apelanta i drugotuženog ne može biti pravno valjan, jer je zaključen na osnovu ništavog pravnog posla.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelant smatra da mu je osporenom presudom Vrhovnog suda prekršeno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, pravo na poštivanje privatnog i porodičnog života i doma iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, te pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Kršenje prava na imovinu apelant obrazlaže time što je u konkretnom slučaju Dom Odlukom broj CH/98/640 od 1. aprila 2003. godine utvrdio da nepriznavanje apelantovog prava prema kupoprodajnom ugovoru u odnosu na sporni stan predstavlja kršenje apelantovog prava na imovinu, a da je Vrhovni sud ovu odluku Doma u cijelosti ignorirao i donio sasvim suprotnu odluku. Apelant navodi da, uprkos stavu Doma u ovom i drugim sličnim slučajevima (predmet *Medan* i drugi koji su se odnosili na isto pravno pitanje), Vrhovni sud «pokušava staviti uredbu iznad zakona», mada u konkretnom slučaju Uredba nema nikakav značaj, što je brojnim odlukama Doma jasno utvrđeno. Također, ovakvom odlukom Vrhovni sud krši i obaveze nametnute navedenom odlukom Doma, a nižestepeni sudovi su takve obaveze u cijelosti ispoštovali.

15. U odnosu na kršenje prava na pravično suđenje apelant navodi da je u donošenju osporene presude učestvovao sudija, odnosno predsjednik Vijeća koji je po sili zakona morao biti izuzet u ovoj pravnoj stvari, zato što je u vrijeme trajanja ovog postupka predsjednik Vijeća Vrhovnog suda bio zamjenik pravobranioca u Pravobranilaštvu Federacije BiH. Dalje, apelant smatra da je «veoma indikativno» to što revizija nije odmah odbačena zbog visine osporenog dijela, a da sud nije jasnije obrazložio kakav će značaj odlučivanje o takvoj reviziji imati osim nastupanja pravnog haosa i narušavanja pravne sigurnosti. Dalje, apelant smatra da obrazloženje osporene presude nije zadovoljavajuće, a naročito da je osporena odluka zasnovana na neustavnom propisu – Uredbi.

b) Odgovor na apelaciju

16. U odgovoru na apelaciju Vrhovni sud je naveo da u cijelosti ostaje pri svojoj presudi i datom obrazloženju, te predlaže da se apelacija odbije kao neosnovana.

17. Federalno pravobranilaštvo u odgovoru je navelo da podržava osporenu presudu Vrhovnog suda, te da u postupku nije bilo kršenja prava na koja se apelant pozvao u

apelaciji. Također, Federalno pravobranilaštvo je navelo da pitanja koja se apelacijom pokreću nisu u nadležnosti Ustavnog suda zato što apelant smatra da su sudovi pogrešno utvrdili činjenično stanje i da su pogrešno primijenili materijalno pravo.

V. Relevantni propisi

18. **Aneks VI Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini** u relevantnom dijelu glasi:

«Član XI

[...] 3. Pod uvjetom da je izvršeno preispitivanje predviđeno u stavu 2. člana 10, odluke Doma su konačne i obavezujuće.

[...] 6. Strane će u potpunosti provoditi odluke Doma.»

VI. Dopustivost

19. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

20. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

21. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 070-0-Rev-07-000736 od 18. decembra 2007. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Budući da je apelacija podnesena 11. februara 2008. godine, proizlazi da je podnesena u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

22. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

23. Apelant osporava navedenu presudu Vrhovnog suda tvrdeći da mu je tom presudom prekršeno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, pravo na poštivanje privatnog i porodičnog života i doma iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, te pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

24. Ustavni sud, prije svega, zapaža da je u istoj pravnoj stvari Dom za ljudska prava donio Odluku broj CH/98/640 od 1. aprila 2003. godine kojom je utvrdio da nepriznavanje apelantu prava iz kupoprodajnog ugovora, zaključenog 3. aprila 1992. godine, suprotno odredbama Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, predstavlja kršenje njegovog prava na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Ustavni sud podsjeća da je Dom bio institucija koja je uspostavljena Aneksom VI Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH (u daljnjem tekstu: Sporazum) u čijoj je nadležnosti bilo i odlučivanje o pitanjima navodnih kršenja ljudskih prava. Također, odluke Doma, u smislu člana XI tačka 3. Aneksa VI Sporazuma, konačne su i obavezujuće, a Ustavni sud je u svojoj jurisprudenciji jasno ukazao da s obzirom na to ni Ustavni sud nema nadležnost da preispituje odluke Doma (vidi, Ustavni sud, Odluka *AP 983/06* od 9. maja 2007. godine), već su te odluke dužni da poštuju i provode svi organi i institucije.

25. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da je osporena odluka Vrhovnog suda donesena suprotno stavu Doma izraženom u Odluci broj CH/98/640 od 1. aprila 2003. godine kojom je utvrđeno kršenje, između ostalog, apelantovog prava na imovinu, konkretno spornog stana. Dakle, Ustavni sud smatra da je osporenom presudom Vrhovnog suda, u suštini, preinačena konačna i obavezujuća odluka Doma, što je suprotno Aneksu VI Sporazuma, ali i principu vladavine prava iz člana I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, koji podrazumijeva, između ostalog, i poštivanje i provođenje konačnih i obavezujućih odluka od svih organa i institucija, te mogućnost preispitivanja tih odluka samo na način propisan zakonom. S obzirom na to, a imajući u vidu da ni Vrhovni sud nema nadležnost da preispituje odluke koje je donio Dom u vršenju svoje nadležnosti iz Aneksa VI Sporazuma, Ustavni sud smatra da nema potrebe ponovo detaljno razmatrati i ispitivati kršenje prava na imovinu, jer je o tom pitanju u istoj pravnoj stvari već odlučeno konačnom i obavezujućom odlukom Doma.

26. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju osporena presuda Vrhovnog suda predstavlja nastavak kršenja apelantovog prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Ostali navodi

27. S obzirom na odluku u vezi s kršenjem prava na imovinu, Ustavni sud smatra da nema potrebe da se razmatra eventualno kršenje drugih prava na koja se apelant žali.

VIII. Zaključak

28. Ustavni sud smatra da postoji kontinuirano kršenje prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kada sud svojom odlukom onemogućava apelantu da ostvari prava iz kupoprodajnog ugovora na način koji je Dom za ljudska prava ranije ocijenio kao kršenje navedenog prava s obzirom na to da je odluka Doma za ljudska prava, koja je konačna i obavezujuća, u skladu sa Aneksom VI Sporazuma.

29. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

30. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nije neophodno posebno razmatrati apelantov prijedlog da se donese privremena mjera.

31. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Predmet broj AP 1471/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija Duška Stupara i Radeta Šarca protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-755/04 od 22. studenog 2005. godine, te zbog neizvršenja Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj U-171/04 od 13. veljače 2006. godine i Rješenja Općinske službe za prostorno uređenje, građenje i stambene poslove broj UP-1-03-23-7-1178/00 od 16. ožujka 2007. godine

Odluka od 13. svibnja 2007. godine

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 1471/06**, rješavajući apelaciju **Duška Stupara i dr.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 13. svibnja 2008. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelomično se usvaja apelacija Duška Stupara i Rade Šarca.

Ustvrđuje se povreda prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, u odnosu na apelaciju podnesenu u postupku izvršenja Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj U-171/04 od 13. veljače 2006. godine.

Nalaže se Općinskoj službi za prostorno uređenje, građenje i stambene poslove Općine Sanski Most, na temelju članka 74. stavak 4. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, da žurno okonča postupak izvršenja Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj U-171/04 od 13. veljače 2006. godine i Rješenja Općinske službe za prostorno uređenje, građenje i stambene odnose Općine Sanski Most broj UP-1-03-23-7-1178/00 od 16. ožujka 2007. godine.

Nalaže se Općinskoj službi za prostorno uređenje, građenje i stambene poslove Općine Sanski Most, na temelju članka 75. stavak 4. Pravila

Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, da u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama.

Nalaže se Općini Sanski Most da, sukladno članku 7. stavak 4. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Dušku Stuparu i Stani Šarac, u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke, isplati iznos od po 1.200,00 KM na ime nematerijalne štete zbog toga što nije okončan postupak administrativnoga izvršenja.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Duška Stupara i Rade Šarca podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-755/04 od 22. studenoga 2005. godine zbog toga što je očito (*prima facie*) neutemeljena.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Duško Stupar (u daljnjem tekstu: prvoapelant) i Rade Šarac (u daljnjem tekstu: drugoapelant) iz Sanskog Mosta, koje zastupa Gojko Mijatović iz Prijedora, podnijeli su 22. svibnja 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-755/04 od 22. studenoga 2005. godine. Apelanti se, također, žale i zbog neizvršenja Presude Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj U-171/04 od 13. veljače 2006. godine i Rješenja Općinske službe za prostorno uređenje, građenje i stambene poslove (u daljnjem tekstu: Općinska služba) broj UP-1-03-23-7-1178/00 od 16. ožujka 2007. godine, a koji se odnose na povrat u posjed građevinskoga zemljišta na kojemu su se nalazili njihovi porušeni stambeni objekti. Apelanti su dopunili apelacije 7. lipnja 2006. godine, 6. srpnja 2006. godine, 21. srpnja 2006. godine, 18. listopada 2006. godine, 18. prosinca 2006. godine, 15. siječnja 2007. godine, 15. veljače 2007. godine, 26. ožujka 2007. godine, 28. ožujka 2007. godine,

4. svibnja 2007. godine, 6. srpnja 2007. godine, 27. kolovoza 2007. godine, 31. siječnja 2008. godine, 26. veljače 2008. godine i 5. ožujka 2008. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni je sud, sukladno članku 31. Pravila Ustavnog suda, odlučio da apelacije br. AP 1471/06 i AP 1504/06 spoji u jedan predmet pod brojem AP 1471/06, jer se radi o mjerodavnosti Ustavnog suda povodom istoga pitanja o kojemu Ustavni sud može voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku.

3. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Općinske je službe zatražena 3. kolovoza 2007. godine dostava odgovora na apelaciju.

4. Općinska je služba dostavila odgovor na apelaciju 24. kolovoza 2006. godine.

5. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor Općinske službe je dostavljen apelantima 18. ožujka 2008. godine.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata podastrtih Ustavnom sudu se mogu sumirati na sljedeći način.

7. Apelanti su u zemljišnim knjigama bili upisani kao nositelji trajnoga prava korištenja na gradskome građevinskome zemljištu, odnosno nositelji prava vlasništva na istome zemljištu, u posjedovnim listovima br. 2555 i 2557 k.o. Sanski Most. Na predmetnome zemljištu apelanti su imali u vlasništvu sagrađene individualne stambene objekte koje je porušila Općina Sanski Most nakon uspostave mira u Bosni i Hercegovini zaključenjem Dejtonskoga mirovnoga ugovora.

8. Presudom Općinskog suda u Sanskom Mostu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-122/01 od 5. ožujka 2002. godine odbijeni su tužbeni zahtjevi apelanata o tomu da im tužena Općina Sanski Most isplati po 40.000 KM na ime naknade štete zbog porušenih stambenih objekata.

9. Rješenjem Kantonalnog suda broj Gž-420/02 od 31. ožujka 2003. godine priziv apelanata na prvostupanjsku presudu je uvažen, pobijana presuda ukinuta i predmet vraćen prvostupanjskome sudu na ponovno suđenje.

10. U ponovnome postupku, Presudom Općinskog suda broj P-138/03 od 13. listopada 2003. godine, koja je potvrđena Presudom Kantonalnog suda broj Gž-1/04 od 23. srpnja 2004. godine, usvojen je tužbeni zahtjev apelanata i naloženo je tuženoj Općini Sanski Most da apelantima, na ime naknade štete zbog porušenih individualnih stambenih objekata isplati po 16.280,00 KM, te da im naknadi troškove parničnoga postupka u iznosu od 3.078,00 KM, sve u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude.

11. U tijeku postupka Općinski je sud ustvrdio da su prijeporni objekti porušeni nakon 10. prosinca 1995. godine i da je za njih na dan procjene vještak ustvrdio tržišnu građevinsku vrijednost i, konačno, nakon odbijanja amortizacije dobivena je tržišna građevinska vrijednost svakog objekta pojedinačno u dosuđenome iznosu. Na temelju činjenice da je zemljište predano na upravljanje javnoj ustanovi sud je ustanovio odgovornost tužene za štetu nastalu rušenjem objekata i to primjenom članka 154. stavak 1. Zakona o obligacijskim odnosima («Službeni list RBiH» br. 2/92, 13/93 i 13/94, te «Službene novine Federacije BiH» broj 29/03).

12. Presudom Vrhovnog suda broj Rev-755/04 od 22. studenoga 2005. godine, pozivom na razloge iznesene u drugostupanjskoj presudi, odbijena je revizija apelanata izjavljena u odnosu na nedosuđeni dio tužbenoga zahtjeva, a sukladno članku 375. Zakona o parničnome postupku («Službene novine FBiH» br. 42/98 i 3/99) koji se treba primijeniti prema članku 456. stavak 1. važećega Zakona o parničnome postupku («Službene novine FBiH» broj 53/03).

Povrat u posjed građevinskoga zemljišta

AP 1471/06 (Duško Stupar)

13. Prvoapelant je 25. ožujka 1999. godine mjerodavnome općinskome tijelu uprave u Sanskom Mostu podnio zahtjev za povratom u posjed građevinskoga zemljišta na kojemu je ranije postojao porušeni individualni stambeni objekt u ulici Prijedorska broj 64.

14. Apelant je od Povjerenstva za imovinske zahtjeve izbjeglica i raseljenih osoba (u daljnjem tekstu: CRPC) dobio Odluku broj 485-100166-1/1 od 8. listopada 2002. godine kojom je potvrđeno da je apelant 1. travnja 1992. godine bio savjestan suposjednik dijela ½ nekretnina označenih kao k.č. broj 18/2 iz p.l. broj 2555 k.o. Sanski Most i zgrade izgrađene na toj parceli. Prvoapelant je podnio zahtjev za izvršenjem navedene odluke CRPC-a mjerodavnome općinskome tijelu uprave 17. lipnja 2003. godine.

15. Obzirom na to da o predmetnome zahtjevu za povratom navedenoga zemljišta u posjed nije odlučeno u zakonskome roku, apelant je mjerodavnome drugostupanjskome tijelu podnio priziv «zbog šutnje administracije». Odlučujući povodom apelantovog priziva, Kantonalno ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoline u Bihaću (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) donijelo je Rješenje broj 11/4-31-1382-UP-2/01 od 9. rujna 2003. godine kojim je naložilo prvostupanjskome tijelu da u roku od 15 dana od dana prijema rješenja donese prvostupanjsku odluku.

16. Zaključkom o dozvoli izvršenja općinskoga načelnika broj 03-23-1136/99 od 27. studenoga 2003. godine usvojen je apelantov zahtjev za izvršenjem odluke CRPC-a, te je ustvrđeno da apelant može stupiti u posjed prijepornih nekretnina nakon prijema ovoga zaključka, a apelantovo uvođenje u posjed je zakazano za 5. veljače 2004. godine novim Zaključkom općinskoga načelnika broj 03-23-1136/99 od 22. siječnja 2004. godine.

17. Zaključkom općinskoga načelnika broj 03-23-1136/99 od 17. veljače 2004. godine obustavljen je postupak administrativnoga izvršenja predmetne odluke CRPC-a i poništen je zaključak o izvršenju od 22. siječnja 2004. godine zbog prijedloga Općinskoga pravobraniteljstva za eksproprijaciju predmetnoga zemljišta, a u svrhu realizacije regulacijskoga plana. Naime, općinski je načelnik ustvrdio da je donio Rješenje broj UP-1-03-31-1948-1/03 od 13. veljače 2004. godine kojim je izvršena eksproprijacija prijepornoga zemljišta zbog čega ga nije moguće vratiti u prvoapelantov posjed.

18. Rješenjem Federalne uprave za geodetske i imovinskopravne poslove (u daljnjem tekstu: Federalna uprava) broj 05-31-2-260/04 od 27. svibnja 2004. godine usvojen je prvoapelantov priziv protiv rješenja prvostupanjskoga tijela kojim je izvršena eksproprijacija prijepornoga zemljišta i predmet je vraćen na ponovni postupak.

19. Također, Rješenjem Ministarstva broj 11/4-31-102-UP-2/04 od 8. lipnja 2004. godine u predmetu obustave administrativnoga izvršenja odluke CRPC-a usvojen je apelantov priziv i poništen je Zaključak broj 03-23-1136/99 od 17. veljače 2004. godine, a predmet je vraćen na ponovni postupak i odlučivanje.

20. Novim Rješenjem općinskoga načelnika broj UP-I-03-23-1136/99 od 4. kolovoza 2004. godine ustvrđeno je da se prijeporne nekretnine ne mogu vratiti u apelantov posjed zbog toga što je prijeporno zemljište preuređeno u trotoar i saobraćajnicu, a određeno je i da apelantu pripada naknada za potraživane nepokretnosti.

21. Rješenjem Ministarstva broj 11/2-23-378-UP-2/04 od 1. rujna 2004. godine odbijen je apelantov priziv i potvrđeno prvostupanjsko rješenje u predmetu izvršenja CRPC odluke kojim je određeno da se predmetno zemljište ne može vratiti u prvoapelantov posjed. Nakon toga, apelant je podnio tužbu u upravnome sporu protiv Ministarstva radi poništenja navedenoga drugostupanjskoga rješenja.

22. Presudom Kantonalnog suda broj U-171/04 od 13. veljače 2006. godine apelantova tužba u upravnome sporu je uvažena i poništeno je i prvostupanjsko i drugostupanjsko upravno rješenje. Istom je odlukom Kantonalni sud potvrdio da je apelant bio savjestan suposjednik dijela ½ nekretnina na prijepornim nekretninama i zgrade izgrađene na toj parceli. Stavkom 3. iste odluke je ustvrđeno da se apelantu vraćaju opisane nekretnine, pa je mjerodavnome tijelu uprave Općine Sanski Most naloženo da apelanta uvede u posjed označenih nekretnina u roku od 30 dana od dana prijema presude.

23. Nakon toga je općinski načelnik donio Zaključak broj UP-1-03-23-1136/99 od 16. svibnja 2006. godine kojim je određeno apelantovo uvođenje u posjed prijepornoga zemljišta za 22. svibanj 2006. godine. Navedeno je izvršenje provedeno tako što su službene osobe na licu mjesta izvršile identifikaciju prijepornih nekretnina, ali je prvoapelant odbio potpisati zapisnik o uvođenju u posjed, jer je preko prijepornoga zemljišta ostala žičana ograda koja mu, prema apelantovom mišljenju, onemogućuje ulazak u posjed i daljnje korištenje tih nekretnina.

AP 1504/06 (Rade Šarac)

24. Apelant je 22. travnja 2003. godine mjerodavnome općinskome tijelu uprave u Sanskom Mostu podnio zahtjev za povratom imovine u kojemu je tražio da mu se vrati imovina koja je upisana u p.l. broj 2557 k.o. Sanski Most, a koja se nalazi u ulici Prijedorska broj 64.

25. Rješenjem općinskoga načelnika broj 03-23-7-1178/00 od 27. studenoga 2003. godine usvojen je apelantov zahtjev za povratom imovine i ustvrđeno da apelant može stupiti u posjed nekretnina označenih kao k.č. 18/4, upisane u p.l. broj 2557 k.o. Sanski Most.

26. Zaključkom o dozvoli izvršenja broj 03-23-7-1178/00 od 22. siječnja 2004. godine određeno je uvođenje u posjed prijepornoga zemljišta za 5. veljače 2004. godine.

27. Zaključkom o dozvoli izvršenja broj 03-23-1178/00 od 17. veljače 2004. godine obustavljeno je administrativno izvršenje, poništen je prethodni zaključak od 21.

siječnja 2004. godine zbog prijedloga Općinskoga pravobraniteljstva za eksproprijaciju predmetnoga zemljišta, a u svrhu realizacije regulacijskoga plana Prijedorske ulice, odnosno uređenja trotoara i saobraćajnice ispred Srednjoškolskoga centra. Naime, općinski je načelnik ustvrdio da je donio Rješenje broj UP-1-03-31-1948-1/03 od 13. veljače 2004. godine kojim je izvršena eksproprijacija prijepornoga zemljišta zbog čega ga nije moguće vratiti u prvoapelantov posjed.

28. Međutim, Rješenjem Ministarstva broj 11/4-31-101-UP-2/04 od 8. lipnja 2004. godine poništen je Zaključak o dozvoli izvršenja broj 03-23-1178/00 od 17. veljače 2004. godine i predmet je vraćen prvostupanjskome tijelu na ponovni postupak i odlučivanje.

29. Rješenjem općinskoga načelnika broj UP-I-03-23-7-1178/00 od 26. srpnja 2004. godine prema službenoj dužnosti je obnovljen postupak okončan Rješenjem ovoga tijela broj 03-23-7-1178/00 od 27. studenoga 2003. godine i isto je rješenje poništeno. Istom je odlukom usvojen apelantov zahtjev za vraćanjem nekretnina u posjed i ustvrđeno da mu se prijeporne nekretnine ne mogu vratiti u posjed zbog toga što je predmetna parcela preuređena u trotoar i saobraćajnicu, te da drugoapelant ima pravo na naknadu za potraživano zemljište.

30. Rješenjem Ministarstva broj 11/2-23-381-UP-2/04 od 2. rujna 2004. godine odbijen je apelantov priziv i potvrđeno prvostupanjsko rješenje u predmetu izvršenja CRPC odluke kojim je određeno da se predmetno zemljište ne može vratiti u drugoapelantov posjed. Nakon toga, drugoapelant je podnio tužbu u upravnome sporu protiv Ministarstva radi poništenja navedenoga drugostupanjskoga rješenja.

31. Presudom Kantonalnog suda broj U-172/04 od 27. veljače 2006. godine apelantova tužba je uvažena, poništeno je i prvostupanjsko i drugostupanjsko upravno rješenje i predmet je vraćen upravnome tijelu na ponovni postupak.

32. Rješenjem Općinske službe broj UP-1-03-23-7-1178/00 od 16. ožujka 2006. godine usvojen je drugoapelantov zahtjev za povratom u posjed prijepornoga zemljišta. Stavkom 2. istoga rješenja je određeno da vlasnik može stupiti u posjed prijepornih nekretnina nakon prijema rješenja.

33. Nakon toga je općinski načelnik donio Zaključak broj UP-1-03-23-7-1178/00 od 9. svibnja 2006. godine kojim je određeno drugoapelantovo uvođenje u posjed prijepornoga zemljišta za 24. svibanj 2006. godine. Međutim, navedeno izvršenje nije provedeno jer faktičko izvršenje nije provedeno ni u predmetu prvoapelanta i drugih osoba, a koje je

bilo zakazano za 22. svibanj 2006. godine i na kojemu je drugoapelant izjavio da neće pristupiti fiktivnome izvršenju.

34. Drugoapelant je umro 7. lipnja 2007. godine. Osnovni sud u Prijedoru je donio Rješenje broj 077-0-O-07-001-154 od 17. prosinca 2007. godine kojim je za drugoapelantovoga nasljednika na nepokretnoj imovini (tako i na zemljištu koje je predmetom ove apelacija) proglasio njegovu suprugu Stanu Šarac koja je podneskom od 6. srpnja 2007. godine preuzela daljnje sudioništvo u postupku pred Ustavnim sudom.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

35. Apelanti navode da su sa svojim obiteljima živjeli u obiteljskim kućama u ulici Veljka Miljevića, sada ulica Prijedorska broj 64 u Sanskom Mostu. Ti stambeni objekti su bili, u građevinskome smislu, tzv. dupleksi-stambene zgrade. Stambeni su objekti u međuvremenu porušeni, pa su apelanti pokrenuli parnični postupak koji je okončan donošenjem Presude Vrhovnog suda broj Rev-755/04 od 22. studenoga 2005. godine. Apelanti pobijaju ovu odluku zbog toga što je njom potvrđeno da im na ime naknade za porušene stambene objekte pripada po 16.000 KM što je ustvrđeno nižestupanjskim presudama Općinskog i Kantonalnog suda, a oni su navodili da ti objekti vrijede bar po 40.000 KM. Zbog toga smatraju da su im povrijeđena prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Povredu prava na pravično suđenje apelanti vide i u tomu što je predmetni parnični postupak trajao punih pet godina čime im je povrijeđeno pravo na suđenje u razumnome roku. Pored toga, prvoapelant smatra da mu je pobijanom odlukom povrijeđeno i pravo na dom iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije.

36. Osim navedenoga, apelanti se žale i zbog toga što nije izvršena Presuda Kantonalnog suda broj U-171/04 od 13. veljače 2006. godine i Rješenje Općinske službe broj UP-1-03-23-7-1178/00 od 16. ožujka 2007. godine i broj UP-1-03-23-1136/99 od 16. svibnja 2006. godine kojim je određeno da im se preda u posjed zemljište na kojemu su se nalazili porušeni stambeni objekti. Pokušaj izvršenja navedenih odluka, kako navode apelanti, nije uspio jer je i dalje oko navedenoga zemljišta ostala metalna žičana ograda koja onemogućuje pristup i korištenje zemljišta.

37. Zbog činjenice da ni do danas nisu uvedeni u posjed prijepornoga zemljišta apelanti smatraju da su im povrijeđena ustavna prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Pored toga, apelanti smatraju da su diskriminirani na etničkoj osnovi u uživanju svoga prava na imovinu jer je na susjednim parcelama vraćeno zemljište osobama nesrpske nacionalnosti koje su već na njima izgradile nove individualne stambene objekte.

38. Konačno, zbog povreda navedenih ustavnih prava apelanti traže da im se odredi kompenzacija za materijalnu i nematerijalnu štetu koju su trpjeli i koju još uvijek trpe tijekom sudskih i upravnih postupaka.

b) Odgovor na apelaciju

39. U odgovoru na apelaciju Općinske službe navodi se da je ovo tijelo postupilo prema Presudi Kantonalnog suda broj U-171/04 od 13. veljače 2006. godine i apelanta Duška Stupara uveo u posjed građevinskoga zemljišta što se može ustvrditi iz Zapisnika broj 03-23-6-1136/99 od 22. svibnja 2006. godine. Nadalje, Općinsko je vijeće donijelo Rješenje broj Up-1-03-31-1-815-1/04 od 31. prosinca 2004. godine o preuzimanju građevinskoga zemljišta na koje je apelant uložio tužbu 28. ožujka 2006. godine. Općinsko je vijeće uputilo odgovor na tužbu 14. travnja 2006. godine, a upravni je spor još u tijeku.

V. Relevantni propisi

40. U **Zakonu o upravnome postupku Federacije Bosne i Hercegovine** («Službene novine FBiH» broj 9/98) relevantne odredbe glase:

Članak 267.

(1) Rješenje doneseno u upravnome postupku izvršava se pošto postane izvršno.

Članak 268.

(1) Zaključak donesen u upravnome postupku izvršava se pošto postane izvršan.

(5) Odredbe ovoga zakona o izvršenju rješenja važe i za izvršenje zaključka.

Članak 269.

Izvršenje rješenja donesenoga u upravnome postupku provodi se radi ostvarivanja novčanih potraživanja ili nenovčanih obveza.

Članak 271.

(1) Izvršenje se provodi protiv osobe koja je obvezna ispuniti obvezu (izvršenik), odnosno njegovih nasljednika ili pravnih slijednika.

(2) Izvršenje se provodi prema službenoj dužnosti ili na prijedlog stranke.

(3) Prema službenoj dužnosti izvršenje se provodi kada to nalaže javni interes. Izvršenje koje je u interesu stranke provodi se na prijedlog stranke (tražitelj izvršenja).

Članak 272.

(1) Izvršenje rješenja se provodi administrativnim putem (administrativno izvršenje), a u slučajevima predviđenim ovim zakonom - sudskim putem (sudsko izvršenje).

(2) Administrativno izvršenje provode tijela uprave prema odredbama ovoga, odnosno zasebnoga zakona, a sudsko izvršenje - mjerodavni sud prema propisima koji važe za sudsko izvršenje.

Članak 273.

(1) Izvršenje radi ispunjenja nenovčanih obveza izvršenika provodi se administrativnim putem.

Članak 274.

(1) Administrativno izvršenje provodi tijelo uprave koje je o stvari rješavalo u prvom stupnju, ako zasebnim propisom nije za to određeno drugo tijelo.

Članak 275.

(1) Da bi se moglo pristupiti izvršenju rješenja, potrebno je da tijelo mjerodavno za provođenje administrativnoga izvršenja donese prema službenoj dužnosti ili na zahtjev tražitelja izvršenja zaključak o dozvoli izvršenja. Zaključkom se ustvrđuje da je rješenje koje se treba izvršiti postalo izvršno i određuje način izvršenja. Protiv ovoga zaključka dopušten je priziv mjerodavnome drugostupanjskome tijelu.

VI. Dopustivost

41. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima prizivnu mjerodavnost u pitanjima koja su sadržana u ovome Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

42. Također, sukladno članku 16. stavak 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može iznimno razmatrati apelaciju i kada nema odluke mjerodavnoga suda, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i temeljnih sloboda koja štiti Ustav Bosne i Hercegovine ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

43. Pri ispitivanju dopustivosti dijela apelacije kojom se pobija Presuda Vrhovnog suda broj Rev-755/04 od 22. studenoga 2005. godine, Ustavni je sud pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. Pravila Ustavnog suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Ustavni sud, također, ima prizivnu mjerodavnost u pitanjima koja su sadržana u ovome Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

Članak 16. stavak 2. Pravila Ustavnog suda glasi:

Ustavni će sud odbaciti apelaciju kao očito (prima facie) neutemeljenu kada ustvrdi da ne postoji opravdan zahtjev stranke u postupku, odnosno da podastrte činjenice ni na koji način ne mogu opravdati tvrdnju da postoji kršenje Ustavom zaštićenih prava i/ili kada se za stranku u postupku ustvrdi da ne snosi posljedice kršenja Ustavom zaštićenih prava, tako da je ispitivanje merituma apelacije nepotrebno.

44. Apelanti se žale da im je Presudom Vrhovnog suda broj Rev-755/04 od 22. studenoga 2005. godine povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, potom pravo na dom iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

45. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije Ustavni sud prvenstveno treba ustvrditi jesu li ispunjeni uvjeti za meritornim odlučivanjem koji su navedeni u članku 16. Pravila Ustavnog suda. U tom je kontekstu nužno da apelant navede povredu prava koja su zaštićena Ustavom Bosne i Hercegovine, s tim da navedena povreda trebaju djelovati vjerojatno. Prema članku 16. stavak 2. Pravila Ustavnog suda apelacija je očito neutemeljena ukoliko joj nedostaju, *prima facie,* dokazi koji sa dovoljnom razvidnošću pokazuju da je navedena povreda ljudskih prava i sloboda moguća (vidi Europski sud, *Vanek protiv Slovačke,* presuda od 31. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 53363/99 i Odluka Ustavnog suda

broj *AP 156/05* od 18. svibnja 2005. godine), odnosno ako činjenice u odnosu na koje se podnosi apelacija očito ne predstavljaju kršenje apelantovih prava, budući apelant nema «opravdan zahtjev» (vidi Europski sud, *Mezőtúr-Tiszazugi Vízgazdálkodási Társulat protiv Mađarske,* presuda od 26. srpnja 2005. godine, aplikacija broj *5503/02*), kao i kada se ustvrdi da apelant nije «žrtva» kršenja prava zaštićenih Ustavom Bosne i Hercegovine.

46. U konkretnome slučaju, bit navoda iz apelacije svodi se na prigovor apelanata da nisu imali pravično suđenje, jer su redoviti sudovi nepravilno i nepotpuno ustvrdili činjenice i pogrešno cijenili dokaze koji su provedeni u tijeku postupka utvrđivanja naknade štete za porušene stambene objekte, pa su na temelju takvih procjena donijeli nepravičnu odluku kojom je apelantima uskraćena naknada štete koja ne odražava realnu vrijednost porušenih objekata. Međutim, prema praksi Europskog suda i Ustavnog suda, zadaća ovih sudova nije da preispituju zaključke redovitih sudova glede činjeničnoga stanja i primjene materijalnoga prava, osim u slučajevima u kojima su odluke nižih sudova povrijedile ustavna prava, ili su zanemarile ta prava, te ako je primjena zakona bila proizvoljna ili diskriminacijska, ukoliko je došlo do povrede procesnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i dr.) ili ukoliko ustvrđeno činjenično stanje ukazuje na povredu Ustava (vidi Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, Odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01; Ustavni sud, Odluka broj *U 62/01* od 5. travnja 2002. godine objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 24/02). Ustavni sud nije mjerodavan supstituirati redovite sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadaća redovitih sudova ocijeniti činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadaća Ustavnog suda je ispitati je li postupak u cjelini bio pravičan na način na koji to zahtijeva članak 6. stavak 1. Europske konvencije, te krše li odluke redovitih sudova ustavna prava (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 20/05* od 18. svibnja 2005. godine).

47. U konkretnome slučaju, nezadovoljstvo apelanata pobijanim odlukama redovitih sudova, samo po sebi, ne može pokrenuti pitanja u svezi sa zaštićenim ustavnim pravima ili pravima iz Europske konvencije, a apelanti ne navode nikakve proceduralne greške redovitih sudova, niti su takve greške očite (vidi Europski sud, već citirana odluka *Mezőtúr-Tiszazugi Vízgazdálkodási Társulat*). Ustavni sud primjećuje da su obrazloženja odluka koje su donesene u postupku koji je rezultirao pobijanom presudom detaljna i razvidna, te da sadrže dovoljno razloga koji opravdavaju donesenu odluku pri čemu ne odaju utisak proizvoljnosti. Dakle, Ustavni sud nije našao nijedan razlog koji bi ukazao da su redoviti sudovi na proizvoljan način ustvrdili relevantne činjenice ili cijenili predložene

i izvedene dokaze u tijeku postupka. Glede prigovora apelanata da je predmetni postupak trajao predugo i da im je povrijeđeno pravo na suđenje u «razumnome roku», Ustavni sud, prije svega, primjećuje da je navedeni postupak trajao pet godina i da su u tom razdoblju sudovi donijeli ukupno pet odluka, od čega su čak četiri bile meritorne odluke. Pored toga, postupak je vođen prema odredbama staroga Zakona o parničnome postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) jer je prva prvostupanjska presuda donesena prije stupanja na snagu novoga ZPP. Imajući sve ovo u vidu, kao i nepostojanje strožijih zakonskih ograničenja staroga ZPP glede vraćanja predmeta na ponovni postupak sudu nižeg stupnja, Ustavni sud smatra da je apelacija u odnosu na navode o povredi prava na pravično suđenje očito (*prima facie*) neutemeljena, jer podastrte činjenice ni na koji način ne mogu opravdati tvrdnju da postoji kršenje ovoga Ustavom zaštićenoga prava.

48. Apelanti, također, smatraju da im je pobijanom odlukom Vrhovnog suda povrijeđeno i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. U svezi sa navodima o povredi ovoga prava apelanti se nisu konkretno pozvali na neko od načela sadržanih u članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Navodi o kršenju prava na imovinu se, u biti, odnose na navodno proizvoljan način utvrđivanja relevantnih činjenica i ocjenu dokaza, a što je Ustavni sud već apsolvirao u prethodnoj točki ove odluke u svezi sa pravom na pravično suđenje. Obzirom na navedeno, te kako uz apelaciju nije dostavljen bilo kakav dokaz koji bi mogao, *prima facie,* ukazati mogućim i vjerojatnim navode o kršenju ovoga prava, Ustavni sud zaključuje da su i navodi o kršenju prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju očito *(prima facie)* neutemeljeni.

49. Glede prvoapelantovih navoda da mu je pobijanom odlukom povrijeđeno pravo na poštivanje doma, potrebno je ustvrditi može li se pravo, za koje prvoapelant navodi da je povrijeđeno, podvesti pod zaštitu koju osigurava članak II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 8. Europske konvencije. S tim u svezi, Ustavni sud primjećuje da se presuda koju apelanti pobijaju tiče pitanja naknade štete za porušeni stambeni objekt. Ustavni sud, stoga, zaključuje da pobijanom presudom nije bilo miješanja u prvoapelantovo pravo na poštivanje doma jer je pobijanom presudom riješeno pitanje naknade štete koju su apelanti pretrpjeli rušenjem stambenih objekata i njima apelant nije obvezan na činidbu u vidu napuštanja stana kojega trenutno koristi u stambene svrhe, a što je uvjet za miješanje. Obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da prvoapelant ne nudi činjenice koje bi mogle opravdati tvrdnju da postoji povreda prava na poštivanje doma zbog čega nema elemenata koji, *prima facie,* ukazuju da je kršenje ustavnoga prava iz članka II/3.(f) Ustava Bosne

i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije moguće u smislu da bi bilo potrebno meritorno ispitivanje.

50. U odnosu na pitanje dopustivosti dijela apelacije kojim se apelanti žale da im u izvršnome administrativnome postupku nije predano u posjed zemljište na kojemu su se nalazili porušeni stambeni objekti, Ustavni sud podsjeća da, u smislu članka 16. stavak 3. Pravila Ustavnog suda, može iznimno razmatrati apelaciju i kada nema odluke mjerodavnoga suda, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i temeljnih sloboda koja štite Ustav Bosne i Hercegovine ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

51. Ustavni sud ukazuje da se, u kontekstu prizivne mjerodavnosti Ustavnog suda iz članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, izraz «presuda» mora široko tumačiti. Taj izraz ne treba samo uključivati sve vrste odluka i rješenja, već i nedostatak donošenja odluke kada se za takav nedostatak ustvrdi da je neustavan (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 23/00* od 2. veljače 2001. godine objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 10/0). Ustavni sud ističe da, sukladno članku II/1. Ustava Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina i oba entiteta trebaju osigurati najvišu razinu ljudskih prava i temeljnih sloboda i da se, sukladno članku II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, prava i slobode određene Europskom konvencijom i njezinim protokolima izravno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prioritet nad svim drugim zakonima.

52. Ustavni sud, polazeći od prakse Europskog suda za ljudska prava na području iscrpljivanja pravnih lijekova, ističe da se prilikom primjene pravila iz članka 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, to pravilo mora primjenjivati uz određen stupanj fleksibilnosti i bez pretjeranoga formalizma (vidi Europski sud za ljudska prava, *Cardot protiv Francuske*, presuda od 19. ožujka 1991. godine, serija A, broj 200, stavak 34). Ustavni sud naglašava da pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova koji su mogući prema zakonu nije apsolutno, niti se može primjenjivati automatski, te prilikom ispitivanja je li bilo poštovano bitno je uzeti u obzir određene okolnosti svakoga pojedinoga predmeta (vidi Europski sud za ljudska prava, *Van Oosterwijek protiv Belgije*, presuda od 6. studenoga 1980. godine, serija A, broj 40, stavak 35). To, između ostaloga, znači da se mora realno uzeti u obzir ne samo postojanje formalnih pravnih sredstava u pravnome sustavu, već i sveukupni pravni i politički kontekst, kao i apelantove osobne prilike. Učinkovitost pravnoga lijeka se ne ogleda samo u činjenici da je on pravno i formalno predviđen, već i da je u praksi uspješan.

53. Nadalje, Ustavni sud podsjeća da je jedan od temeljnih postulata Europske konvencije da pravna sredstva, koja pojedincu stoje na raspolaganju, trebaju biti lako dostupna i razumljiva, te da se propust u ustroju pravnoga i sudskoga sustava države, koji ugrožava zaštitu individualnih prava, ne može pripisati pojedincu. Pored toga, dužnost je države ustrojiti svoj pravni sustav tako da omogući sudovima i javnim vlastima da se povinuju zahtjevima i uvjetima Europske konvencije (vidi Europski sud za ljudska prava, *Zanghi protiv Italije,* presuda od 19. veljače 1991. godine, serija A, broj 194, stavak 21).

54. Imajući u vidu navedene okolnosti, Ustavni sud primjećuje da u Bosni i Hercegovini, u konkretnome slučaju u Federaciji Bosne i Hercegovine, ne postoji učinkovito pravno sredstvo koje bi omogućilo apelantima da se žale zbog neizvršenja pravomoćnih odluka kojim je naloženo njihovo uvođenje u posjed prijepornoga građevinskoga zemljišta. Ustavni sud smatra da nedostaci u ustroju pravosudnoga sustava entiteta, odnosno države, ne smiju utjecati na poštivanje individualnih prava i sloboda utvrđenih Ustavom Bosne i Hercegovine, kao i zahtjeva i jamstava iz članka 6. Europske konvencije.

55. U konkretnome slučaju, Ustavni sud smatra da se radi o propuštanju izvršenja pravomoćnih odluka kojim je naloženo uvođenje apelanata u posjed prijepornoga građevinskoga zemljišta, kao i da apelanti nemaju na raspolaganju učinkovit pravni lijek kojim bi ishodili provedbu odluka kojima im se prijeporno zemljište vraća u posjed.

56. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija u ovome dijelu ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

57. Apelanti smatraju da je neizvršenjem pravomoćnih odluka kojim je naloženo uvođenje apelanata u posjed građevinskoga zemljišta došlo do povrede njihovoga prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i pravo na zabranu diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

58. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnome dijelu glasi:

3. Katalog prava

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovoga članka, što uključuje:

[...]

k) Pravo na imovinu.

59. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine osim u javnome interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

60. Europski sud za ljudska prava smatra da ova odredba «u biti, jamči pravo na imovinu» i «sadrži tri različita pravila». Prvo pravilo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvoga stavka i koje je opće naravi, izražava načelo mirnoga uživanja u imovini. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istoga stavka, obuhvaća lišavanje imovine i ograničava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u drugome stavku, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostaloga, nadzirati korištenje imovine sukladno općem interesu provedbom onih zakona koje smatraju potrebnim u tu svrhu (vidi Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka broj *U 3/99* od 17. ožujka 2000. godine objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 21/00). Drugo i treće pravilo se tiču zasebnih instanci uplitanja u prava na mirno uživanje imovine (vidi Europski sud za ljudska prava, *Scollo protiv Italije,* presuda iz 1995. godine, serija A, broj 315, stavak 26). Ako mjera, odnosno propust da se poduzmu adekvatne mjere, negativno utječe na vlasništvo, a predmetna činidba ili nečinidba nije u opsegu ni drugoga ni trećega pravila, nužno je razmotriti je li povrijeđeno prvo pravilo i zbog toga se mora odrediti «je li uspostavljen pravedan odnos između zahtjeva općega interesa zajednice i potreba da se zaštite temeljna prava pojedinca» (vidi Europski sud za ljudska prava, *Sporrong i Lonnroth protiv Švedske*, presuda od 23. rujna 1982. godine, serija A, broj 52, stavak 69).

61. Preduvjet za razmatranje navoda apelanata glede povrede prava na imovinu je utvrđivanje jesu li apelanti uopće imali «imovinu» u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

62. U svezi s tim, Ustavni sud konstatira da je Presudom Kantonalnog suda broj U-171/04 od 13. veljače 2006. godine potvrđeno, prije svega, da je prvoapelant bio savjestan suposjednik dijela ½ na prijepornome zemljištu i zgrade izgrađene na toj parceli. Stavkom 3. iste odluke je ustvrđeno da se vraćaju opisane nekretnine prvoapelantu, pa je naloženo mjerodavnome tijelu uprave Općine Sanski Most da apelanta uvede u posjed označenih nekretnina u roku od 30 dana od dana prijema presude. S druge strane, Rješenjem Općinske službe broj UP-1-03-23-7-1178/00 od 16. ožujka 2007. godine usvojen je drugoapelantov zahtjev za povratom prijepornoga zemljišta u posjed, a stavkom 2. istoga rješenja je određeno da vlasnik može stupiti u posjed prijepornih nekretnina nakon prijema rješenja. Ustavni sud smatra neprijepornim da predmetno zemljište prvoapelanta i drugoapelanta predstavlja imovinu apelanata u smislu članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, te da, prema tomu, apelanti imaju pravo na mirno uživanje svoje imovine.

63. Stoga, imajući u vidu navode apelacije, te podastrtu dokumentaciju, Ustavni sud zaključuje da se u predmetnome slučaju radi o propustu vlasti da učinkovito zaštiti pravo apelanata na mirno uživanje njihove imovine. Ustavni sud podsjeća da koncept prava na imovinu podrazumijeva, kako negativnu obvezu države da se uzdrži od miješanja u imovinu, tako i pozitivnu obvezu države da uspostavi preventivne mjere i mehanizme kojima se štiti pravo pojedinaca na mirno uživanje imovine u smislu obveze države da osigura učinkovitu zaštitu individualnih prava (vidi Europsko povjerenstvo, Odluka broj *20357/92* od 7. ožujka 1994. godine, D.R. 76 A, str. 80) tako da definira, nadzire i, po potrebi, sankcionira aktivnosti onih koji ometaju druge u ostvarivanju prava zajamčenih Ustavom Bosne i Hercegovine i Europskom konvencijom.

64. Ustavni sud podsjeća na svoju praksu prema kojoj država s ciljem ispunjenja svoje pozitivne obveze mora donijeti zakone kojima se, između ostaloga, definiraju dopuštene granice ljudske djelatnosti, a onda učinkovito provoditi ustanovljene mehanizme prevencije, nadzora i sankcioniranja nedopuštenoga ponašanja. Stoga, ako netko, kao u konkretnome slučaju upravna tijela, bez pravnoga temelja, odnosno bez privremenoga rješenja, realno onemogućuje apelantima povrat i korištenje prijepornoga građevinskoga zemljišta, javna vlast mora reagirati i takvo ponašanje sankcionirati kako bi se zaštitilo ustavno pravo apelanata na mirno uživanje imovine.

65. U konkretnome slučaju, Kantonalni sud i mjerodavno općinsko tijelo uprave donijeli su odluke kojim se vraća prijeporno zemljište apelantima, ali samo administrativno izvršenje tih odluka nije bilo učinkovito i do kraja provedeno. Ustavni sud naglašava da samo

donošenje odluka, kojim se apelantima vraća građevinsko zemljište u posjed, te donošenje zaključka o dozvoli izvršenja navedenoga rješenja, nije dovoljno da bi se smatralo da je država preko svojih tijela ispunila svoju pozitivnu obvezu i zaštitila pravo apelanata na mirno uživanje imovine, jer propust vlasti da okonča postupak administrativnoga izvršenja predstavlja povredu pozitivnih obveza države iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (vidi Europski sud za ljudska prava, *Scollo protiv Italije,* presuda od 28. rujna 1995. godine, serija A, broj 315-C, str. 54, stavak 40; i Ustavni sud, Odluka broj *AP 3255/06* od 5. travnja 2007. godine).

66. Dakle, u slučaju apelanata, mjerodavno općinsko tijelo je, kao i CRPC, u okviru pozitivne obveze provedbe učinkovitih mjera s ciljem zaštite prava na mirno uživanje imovine, proveo postupak i ustvrdio da prijeporno zemljište, u smislu članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, predstavlja imovinu apelanata koja im se sukladno važećim imovinskim zakonima mora vratiti u posjed. Međutim, Ustavni sud zaključuje da deklarativno donošenje navedenih odluka bez njihove provedbe i predaje imovine u posjed predstavlja miješanje u pravo apelanata na mirno uživanje imovine. Evidentno je da Općina Sanski Most nije pravodobno poduzela mjere s ciljem izvršenja odluka o vraćanju imovine u posjed apelanata i time prekinula da se kontinuirano povrjeđuje pravo apelanata na mirno uživanje imovine.

67. U odgovoru na navode apelacije općinsko tijelo uprave Općine Sanski Most je navelo da je provelo izvršenje odluka kojima se apelantima vraća u posjed prijeporno zemljište tako što im je vještak geodetske struke na licu mjesta pokazao njihove granice na terenu. Međutim, u istome odgovoru se ne daje izjašnjenje, niti se spori tvrdnja apelanata o postojanju metalne ograde na predmetnome zemljištu koja onemogućuje gazdovanje i upravljanje tim zemljištem. Stoga, Ustavni sud smatra da su ove tvrdnje i navodi apelanata neprijeporni. Imajući to u vidu, Ustavni sud ne može prihvatiti stav Općine Sanski Most da je apelantima predmetno zemljište predano u posjed samim činom identifikacije zemljišta na terenu pri čemu na istome zemljištu i dalje postoji metalna ograda koja očito onemogućuje apelante u mirnom korištenju njihove imovine. Stoga, Ustavni sud smatra da je ovakva provedba izvršenja fiktivna i iluzorna i da su mjerodavna tijela općine bila dužna da, u smislu odgovarajućih odredaba Zakona o upravnome postupku, okončaju predmetne postupke tako što će ukloniti ogradu sa prijepornoga zemljišta i na taj način omogućiti apelantima miran i nesmetan pristup i korištenje zemljišta, što do danas općina nije učinila. Dakle, Ustavni sud smatra da se kršenje prava apelanata na mirno uživanje imovine produžava neokončanjem postupka administrativnoga izvršenja odluka kojima se apelantima imovina vraća u posjed.

68. Imajući u vidu navedeno, neprijeporno je da javna vlast nije izvršila svoju pozitivnu obvezu da reagira pravodobno i konzistentno glede prava apelanata na zaštitu njihovoga prava na mirno uživanje imovine, te je neprijeporno da nepoduzimanje koraka na okončanju predmetnih postupaka predstavlja kršenje prava apelanata na mirno uživanje imovine koje je zajamčeno člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Ostali navodi

69. U svjetlu zaključka glede kršenja prava apelanata iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud smatra da nije nužno posebice razmatrati navode apelacije koji se odnose na povredu prava na zabranu diskriminacije u svezi sa pravom na imovinu iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije.

Pitanje kompenzacije

70. Apelanti su tražili naknadu nematerijalne štete zbog neizvršenja odluka sudskih i upravnih tijela u visini od po 10.000 KM. Sukladno članku 76. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud izuzetno, na apelantov zahtjev, može odrediti naknadu na ime nematerijalne štete, s tim što Ustavni sud podsjeća da se, za razliku od postupaka pred redovitim sudovima, ovdje radi o simboličnim iznosima u zasebnim slučajevima kršenja zajamčenih prava.

71. Prilikom odlučivanja o zahtjevu apelanata za naknadom nematerijalne štete Ustavni sud upućuje na ranije ustvrđeno načelo određivanja visine naknade štete u ovakvim slučajevima (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 938/04* objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 20/06, st. 48-51). Prema utvrđenome načelu, apelantima bi za svaku godinu trajanja postupka trebalo isplatiti iznos od približno 150,00 KM, a ukoliko se radi o žurnome postupku iznos od 300,00 KM. Imajući u vidu traženje kompenzacije za razdoblje neizvršenja odluka i karakter relevantnih odredaba Zakona o upravnome postupku koje reguliraju postupak izvršenja, Ustavni sud smatra da se u konkretnome slučaju radi o žurnome postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 2498/07* od 13. prosinca 2007. godine, točka 38). Obzirom na to da izvršenje u prvoapelantovom slučaju nije provedeno od donošenja prvoga Zaključka o dozvoli izvršenja broj 03-23-1136/99 od 27. studenoga 2003. godine, a u drugoapelantovom slučaju od donošenja prvoga Zaključka o dozvoli izvršenja broj 03-23-7-1178/00 od 22. siječnja 2004. godine, dakle, pune četiri

godine u oba slučaja, Ustavni sud smatra da iznos koji treba isplatiti svakom apelantu na ime nematerijalne štete iznosi po 1.200,00 KM, što znači ukupan iznos od 2.400 KM. Ove je iznose apelantima dužna isplatiti Općina Sanski Most u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke.

VIII. Zaključak

72. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava apelanata na mirno uživanje imovine u situaciji kada je mjerodavna služba općine propustila učinkovito, bez objektivnoga i razumnoga opravdanja, poduzeti daljnje korake iz svoje mjerodavnosti na okončanju postupka administrativnoga izvršenja.

73. Na temelju članka 16. stavak 2, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 76. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni je sud odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

74. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Предмет број АП 2329/06

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Екрема Ибрагића поднесена против Рјешења Врховног суда Републике Српске број У-1019/04 од 14. јуна 2006. године

Одлука од 13 маја 2008. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 2329/06**, рјешавајући апелацију **Екрема Ибрагића**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине («Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/05), у саставу:

Хатиџа Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 13. маја 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Екрема Ибрагића.

Утврђује се повреда члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на право на приступ суду.

Укида се Рјешење Врховног суда Републике Српске број У-1019/04 од 14. јуна 2006. године.

Предмет се враћа Врховном суду Републике Српске који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку, у складу са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције.

Налаже се Врховном суду Републике Српске да у року од 60 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о мјерама које су предузете с циљем да се изврши ова одлука, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине», «Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине», «Службеном гласнику Републике Српске» и «Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине».

Образложење

I. Увод

1. Екрем Ибрагић (у даљњем тексту: апелант) из Бање Луке, кога заступају Миле Ковачевић и Марица Ђукановић, адвокати из Градишке, поднио је 2. августа 2006. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број У-1019/04 од 14. јуна 2006. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Врховног суда и Министарства за избјеглице и расељена лица Републике Српске, Одсјек у Бањој Луци (у даљњем тексту: Министарство за избјеглице) затражено је 14. марта 2008. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Министарство за избјеглице доставило је одговор на апелацију 10. априла 2008. године, а Врховни суд није доставио одговор на апелацију.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговор Министарства за избјеглице достављен је апеланту 14. априла 2008. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената који су предочени Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Апелант је 19. јуна 2000. године препорученом пошиљком из Шведске, у којој тренутно борави након што је у рату избјегао из Бање Луке, послао Министарству за избјеглице захтјев за повраћај стана у улици Хусинских рудара број 63 у Бањој Луци (у даљњем тексту: спорни стан). Апелант је 22. јула 2002. године ургирао у Министарству за избјеглице да се ријеши његов захтјев за повраћај спорног стана.

7. На апелантов захтјев Министарство за избјеглице је 9. јуна 2003. године издало апеланту увјерење у ком је наведено да се на основу увида у евиденцију пријема поште - протокола тог Министарства, потврђује да је 6. јула 2000. године запримљен апелантов захтјев за повраћај спорног стана и да је заведен под бројем 4963/00, те упућен у одјељење Министарства за избјеглице - ОМИ Бања Лука као надлежном за поступање поводом захтјева.

8. Одсјек Министарства за избјеглице у Бањој Луци је Закључком број 05-050-02-02-144/02 од 13. октобра 2003. године одбацио апелантов захтјев за повраћај спорног стана. У образложењу закључка наведено је да је апелант захтјевом од 22. јула 2002. године затражио повраћај спорног стана, а како је рок за подношење захтјева за повраћај станова био 19. април 2000. године, закључено је да је захтјев поднесен након што је протекао законски рок.

9. Апелант је против закључка уложио жалбу која је у Министарству за избјеглице примљена 21. октобра 2003. године и заведена под бројем 02-144/02. С обзиром на то да Министарство за избјеглице није донијело одлуку поводом жалбе, апелант је пред Врховним судом покренуо управни спор због шутње администрације.

10. Врховни суд је Рјешењем број У-1019/04 од 14. јуна 2006. године апелантову тужбу одбацио као недозвољену. У образложењу рјешења наведено је да је апелант тужбом оспорио закључак од 13. октобра 2003. године, а да је тужено Министарство за избјеглице у одговору на тужбу навело да је апелант уложио жалбу против закључка од 13. октобра 2003. године и да је жалба примљена 22. октобра 2003. године, али да није прослијеђена другостепеном органу јер је загубљена. Даље је у образложењу наведено да је из оспореног акта (закључка) видљиво да је акт донесен као првостепено рјешење против ког је било могуће уложити жалбу Министарству за избјеглице о чему је у рјешењу апеланту дато упутство, па је очигледно да је он могао да уложи жалбу и након тога да покрене управни спор против другостепеног рјешења донесеног поводом жалбе уколико не би био задовољан другостепеном одлуком. Врховни суд је тужбу одбацио на основу члана 7 ст. 1 и 2 и члана 29 став 1 тачка 4 Закона о управним споровима у којима је прописано да против првостепеног управног акта управни спор може да покрене само ако против тог акта нема мјеста жалби у управном поступку, односно да ће суд рјешењем да одбаци тужбу ако утврди да се против управног акта који се тужбом оспорава могла изјавити жалба, па није уопште или није благовремено изјављена.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

11. Апелант је навео да му је повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), јер је Врховни суд одбацио његову тужбу као недозвољену, иако апелант није имао друго правно средство сем тужбе због шутње администрације, будући да никад није ријешена његова жалба на закључак о одбацивању захтјева за повраћај спорног стана. Апелант је навео да је очигледно да је његово право на правично суђење повријеђено јер није имао могућност да издејствује коначну одлуку у управном спору, јер му је то право онемогућила највиша судска инстанца у Републици Српској.

12. Министарство за избјеглице је навело да није било повреде апелантовог права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, јер је Врховни суд правилно одбацио апелантову тужбу као недозвољену, имајући у виду релевантне законске одредбе којима је регулисано питање допуштености тужбе у управном спору. Предложено је да се апелација одбије као неоснована.

V. Релевантни прописи

13. **Закон о управним споровима** («Службени гласник Републике Српске» број 12/94)

Члан 7

Управни спор може да се покрене само против управног акта који је донесен у другом степену.

Управни спор може да се покрене и против првостепеног управног акта против ког нема мјеста жалби у управном поступку.

Члан 8

Управни спор може да се покрене кад надлежни орган поводом захтјева, односно поводом жалбе странке није донио одговарајући управни акт, под условима предвиђеним овим законом.

Члан 29 став 1 тачка 4 и став 2

Суд ће рјешењем да одбаци тужбу ако утврди:

4. да се против управног акта који се тужбом оспорава могла изјавити жалба, па није уопште или није благовремено изјављена.

Због разлога из става 1 овог члана суд ће да одбаци тужбу у сваком стадијуму поступка.

VI. Допустивост

14. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу кад она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

15. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови који су могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана кад је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

16. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Врховног суда број У-1019/04 од 14. јуна 2006. године против којег нема других дјелотворних правних лијекова који су могући сходно закону. Затим, рјешење које је оспорено донесено је 14. јуна 2006. године, а апелација је поднесена 2. августа 2006. године, тј. у року од 60 дана како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

17. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

18. Апелант оспорава наведено рјешење Врховног суда, тврдећи да му је тим рјешењем повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

[...]

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.

Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]

19. Апелантови наводи о повреди права на правично суђење покрећу питање да ли је апелант имао дјелотворно право приступа суду који би одлучио о његовом грађанском праву повраћаја спорног стана с обзиром на то да је Врховни суд одбацио његову тужбу из формалних разлога на основу одредбе Закона о управном спору која, како је навео апелант, није могла да се примијени у конкретном случају.

20. Уставни суд ће да размотри апелантове наводе у вези са правом на приступ суду као једним од принципа правичног суђења. Сходно тумачењу Европског суда за људска права, у члан 6 став 1 Европске конвенције уграђено је «право на суд», а један вид тог права је право на приступ, тј. право да се покрене поступак пред судом у грађанским стварима. Међутим, то право није апсолутно, оно може да подлијеже ограничењима. Подразумијева се како су она дозвољена, јер право на приступ суду по самој својој природи захтијева државно уређење. У том погледу, државе уговорнице уживају одређену слободу процјене, иако коначну одлуку о поштовању захтјева из Европске конвенције доноси суд. Суд мора да се увјери да ограничења која су се примијенила не ограничавају нити смањују приступ који је појединцу остављен на такав начин или у толикој мјери да би била нарушена сама суштина права. Даље, ограничење неће да буде у складу са чланом 6 став 1 ако не тежи легитимном циљу и ако не постоји разуман однос пропорционалности између средстава која су употријебљена и циља који настоји да се оствари (види пресуду у предмету *Stubbings and Others v. the United Kingdom* од 22. октобра 1996. године, *Reports of Judgements and Decisions* 1996-IV, став 50).

21. Из чињеница конкретног случаја произилази да је апелант свој захтјев за повраћај спорног стана поднио Министарству за избјеглице као надлежном органу за рјешавање у овој управној ствари у јуну 2000. године, али да тужени није поступио сходно том захтјеву него тек након апелантове ургенције из јула 2002. године. Тужени је апелантову ургенцију сматрао захтјевом и одбацио га је као неблаговремен. Иако је неспорно да је тужени уложио жалбу на закључак о одбацивању захтјева за повраћај спорног стана, тужени није никад поступио поводом жалбе. Врховни суд је у поступку поводом апелантове тужбе у управном спору био упознат са чињеницом да је апелант уложио жалбу на првостепени закључак, јер је то у одговору на тужбу Министарство за избјеглице као тужени признао, али је наведено да је жалба загубљена. Имајући у виду такво чињенично стање, Уставни суд сматра да је Врховни суд био дужан да поступи у складу са чланом 8 Закона о управним споровима сходно којем управни спор може да се покрене и кад надлежни орган поводом захтјева, односно поводом жалбе странке није донио одговарајући управни акт. Међутим, Врховни суд је прешао преко чињенице да је апелантова жалба изгубљена, односно да предмет није прослијеђен другостепеном органу Министарства за избјеглице на поступање кривицом туженог и одбацио је апелантову тужбу као недозвољену уз позивање на чл. 7 и 29 став 1 тачка 4 Закона у управним споровима. Уставни суд сматра овакву одлуку Врховног суда погрешном јер није било мјеста примјени ових одредби, а посебно члана 29 став 1 тачка 4 Закона о управним споровима, имајући у виду чињеницу да је апелант поднио жалбу Министарству за избјеглице као надлежном органу, те је имао право да покрене управни спор због «шутње администрације» након што његова жалба није ријешена. Оваквим поступањем Врховног суда дошло је до ограничења апелантовог права на приступ суду тако што је угрожена сама суштина апелантовог права о којем је требало да се одлучује у овом управном поступку, а то је повраћај спорног стана. Врховни суд је био дужан да поступа поводом апелантове тужбе и да отклони све пропусте у вези са поступањем поводом апелантовог захтјева за повраћај спорног стана до којих је дошло у поступку пред нижестепеним управним органима, а у погледу благовремености апелантовог захтјева за повраћај спорног стана. Уставни суд сматра да за ограничење апелантовог права на приступ суду није постојао легитиман циљ нити је успостављена неопходна пропорционалност због чега је дошло до повреде његовог права на приступ суду као једног од основних принципа права на правично суђење.

22. Уставни суд је закључио да је дошло до повреде права на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

VIII. Закључак

23. Уставни суд сматра да је дошло до повреде права на приступ суду као једног од основних принципа права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, у ситуацији кад је Врховни суд одбацио апелантову тужбу у управном спору као недозвољену, иако су чињенице предмета указивале на то да је тужба била дозвољена и да је Врховни суд требао да поступи поводом тужбе у складу са чланом 8 Закона о управним споровима у ком је прописана могућност да се покрене управни спор због «шутње администрације».

24. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

25. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић

Predmet broj AP 2621/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacije Marija Borasa i Ivana Bendera podnesene protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-322/05 od 21. jula 2006. godine, Presude Vrhovnog suda broj Kž-463/03 od 10. marta 2005. godine i Presude Kantonalnog suda u Mostaru broj K-20/02 od 19. juna 2003. godine

Odluka od 13. maja 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 2621/06,** rješavajući apelacije **Marija Borasa i Ivana Bendera,** na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1, 2. i 3. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Krstan Simić, sudija

na sjednici održanoj 13. maja 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Marija Borasa.

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-322/05 od 21. jula 2006. godine i Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-463/03 od 10. marta 2005. godine u odnosu na Marija Borasa.

Predmet se u odnosu na Marija Borasa vraća Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine koji je dužan po hitnom postupku donijeti novu odluku u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine da, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda, u roku od 90 dana od dana

dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odbija se kao neosnovana apelacija Ivana Bendera podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-322/05 od 21. jula 2006. godine, Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-463/03 od 10. marta 2005. godine i Presude Kantonalnog suda u Mostaru broj K-20/02 od 19. juna 2003. godine.

Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine o privremenoj mjeri broj AP 2621/06 od 21. decembra 2006. godine više ne proizvodi pravno djelovanje.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Mario Boras (u daljnjem tekstu: prvoapelant) iz Ljubuškog, kojeg zastupa Žarko Bulić, advokat iz Sarajeva, podnio je apelaciju 11. septembra 2006. godine, a Ivan Bender (u daljnjem tekstu: drugoapelant) iz Neuma, kojeg zastupaju Josip Muselimović i Ana Primorac, advokati iz Mostara, podnio je apelaciju 15. septembra 2006. godine protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Kž-322/05 od 21. jula 2006. godine, Presude Vrhovnog suda broj Kž-463/03 od 10. marta 2005. godine i Presude Kantonalnog suda u Mostaru (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj K-20/02 od 19. juna 2003. godine. Apelanti su, također, podnijeli zahtjeve za donošenje privremenih mjera kojim bi Ustavni sud odložio izvršenje izrečenih kazni zatvora do okončanja postupka povodom apelacija pred Ustavnim sudom.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni sud je 20. oktobra 2006. godine donio Odluku o privremenoj mjeri broj AP 2656/06 kojom je odbijen kao neosnovan drugoapelantov zahtjev za donošenje privremene

mjere. Također, Ustavni sud je donio Odluku o privremenoj mjeri broj AP 2621/06 od 21. decembra 2006. godine kojom je usvojen prvoapelantov zahtjev za donošenje privremene mjere i odloženo je izvršenje kazne zatvora do donošenja odluke Ustavnog suda povodom podnesene apelacije.

3. Ustavni sud je, u smislu člana 31. stav 1. Pravila Ustavnog suda, s obzirom na to da su dostavljene dvije apelacije iz njegove nadležnosti koje se tiču istog činjeničnog stanja i pravnog osnova odlučio spojiti apelacije, voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku pod brojem AP 2621/06. Spojene su apelacije br. AP 2621/06 i AP 2656/06.

4. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, povodom prvoapelantove apelacije, 25. septembra 2006. godine od Vrhovnog suda i Kantonalnog suda zatraženo je dostavljanje odgovora na apelaciju, a 18. jula 2007. godine i od učesnika u postupku, Federalnog tužilaštva u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Federalno tužilaštvo), Kantonalnog tužilaštva Hercegovačko-neretvanskog kantona u Mostaru (u daljnjem tekstu: Kantonalno tužilaštvo) i Federalnog zavoda za penzijsko-invalidsko osiguranje u Mostaru (u daljnjem tekstu: Federalni zavod MIO/PIO).

5. Vrhovni sud i Kantonalni sud su odgovore na apelaciju dostavili 3. oktobra 2006. godine, Federalno tužilaštvo 31. jula 2007. godine, Kantonalno tužilaštvo 22. augusta 2007. godine i Federalni zavod MIO/PIO 30. jula 2007. godine.

6. Također, povodom drugoapelantove apelacije 27. oktobra 2006. godine zatraženi su odgovori na apelaciju od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda, Federalnog tužilaštva i Kantonalnog tužilaštva.

7. Vrhovni sud je dostavio odgovor 13. novembra 2006. godine, Federalno tužilaštvo 10. novembra 2006. godine i Kantonalno tužilaštvo 11. novembra 2006. godine.

8. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju dostavljeni su apelantima 23. novembra 2007. godine.

III. Činjenično stanje

9. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

10. Kantonalni sud je Presudom broj K-20/02 od 19. juna 2003. godine drugoapelanta proglasio krivim zbog produženog krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja

iz člana 358. stav 3. u vezi sa stavom 1. ranijeg Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: KZ FBiH) i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i šest mjeseci. Kantonalni sud je apelanta kao prvooptuženog proglasio krivim utvrdivši da je apelant, vršeći dužnost direktora Zavoda penzijskog i invalidskog osiguranja Mostar (u daljnjem tekstu: Zavod PIO) radnjama pod «tač. 1. i 2. presude» počinio navedeno krivično djelo na način opisan u presudi.

11. Istom presudom prvoapelant, kao drugooptuženi, proglašen je krivim da je u stjecaju pod tačkom 1. presude počinio krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 358. stav 3. u vezi sa stavom 1. i sa članom 25. ranijeg KZ FBiH, a pod tačkom 2. presude za produženo krivično djelo pronevjere iz člana 359. stav 3. u vezi sa stavom 1. istog člana ranijeg KZ FBiH. Prvoapelantu je za krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 358. stav 3. u vezi sa stavom 1. istog člana i sa članom 25. ranijeg KZ FBiH, primjenom čl. 41. i 42. stav 1. tačka 1. ranijeg KZ FBiH, utvrđena kazna zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci. Za krivično djelo pronevjere iz člana 359. stav 3. ranijeg KZ FBiH utvrđena mu je kazna zatvora u trajanju od tri godine, pa mu je prema osnovu člana 46. ranijeg KZ FBiH izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od tri godine i šest mjeseci.

12. U skladu sa članom 103. Zakona o krivičnom postupku (u daljnjem tekstu: ZKP) uvažen je dio imovinskopravnog zahtjeva oštećenog Federalnog zavoda MIO/PIO, te je potpuno poništen Ugovor o zajmu zaključen između Tuh-Investa i Zavoda PIO od 27. oktobra 1999. godine, Aneks I navedenog ugovora o zajmu od 10. decembra 1999. godine, kao i Sporazum o upisu hipoteke broj Ip:288/99 od 15. decembra 1999. godine zaključen između Zavoda PIO i Tuh-Investa u Općinskom sudu. U preostalom dijelu imovinskopravnog zahtjeva oštećeni je upućen na parnicu. Apelanti su obavezani naknaditi troškove postupka solidarno po 370,00 KM, kao i platiti sudu paušal od po 300,00 KM.

13. U obrazloženju presude, između ostalog, navedeno je da je optužnicom Kantonalnog tužilaštva broj Kt-12/01 od 5. juna 2002. godine, koja je izmijenjena na glavnim pretresima od 22. aprila i 16. juna 2003. godine, stavljeno na teret drugoapelantu izvršenje krivičnih djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 358. stav 3. KZ FBiH i pronevjere iz člana 359. stav 3. KZ FBiH, a prvoapelantu izvršenje krivičnih djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 358. stav 3. u vezi sa članom 25. KZ FBiH i pronevjere iz člana 359. stav 3. KZ FBiH. Na okolnost izmjena optužnice od 22. aprila 2003. godine Kantonalni sud je konstatirao da je nadležni tužilac postupio u skladu sa zakonom i izmijenio optužnicu jer su izvedeni dokazi u toku glavne rasprave ukazivali da se izmijenilo činjenično stanje

navedeno u optužnici, posebno nakon saslušanja svjedoka Z.K. i vještaka Ž.Z. i da su sve izmjene bile vezane za isto krivično djelo, isti novčani iznos, isti događaj i iste okrivljene. Sud je naveo da ovom izmjenom ničim nije povrijeđeno pravo odbrane apelanata, jer su apelanti 21. maja 2003. godine svoju odbranu iznijeli na glavnoj raspravi u odnosu na sve radnje i inkriminacije iz izmijenjene tačke 2. optužnice od 22. aprila 2003. godine. Nakon što je optužnica od 5. juna 2002. godine postala pravosnažna Kantonalni sud smatra da je vijeće suda moglo i moralo postupati samo na osnovu iste optužnice i bilo je dužno potpuno riješiti predmet optužbe za oba krivična djela koja su se apelantima stavljala na teret, bez obzira na to što istražni postupak nije proveden za krivično djelo pronevjere iz člana 359. stav 3. KZ FBiH. Zbog toga, Kantonalni sud smatra da nisu prihvatljive primjedbe odbrane apelanata da im je na taj način u ovom postupku povrijeđeno pravo na odbranu. Tokom glavne rasprave apelantima je omogućeno da iznesu svoju odbranu u odnosu na krivično djelo pronevjere i da u odnosu na to djelo koriste sva svoja procesna prava tako da im u postupku glavne rasprave nije bilo uskraćeno bilo koje pravo koje im prema zakonu pripada. Izmjene optužnice od 16. juna 2003. godine nisu bile suštinske izmjene, jer su se prema svojoj prirodi odnosile na preciziranje činjeničnog opisa optužnog akta, a nadležni tužilac je na to imao zakonsko pravo, jer je smatrao da se nakon završenog dokaznog postupka izmijenilo činjenično stanje, te Kantonalni sud navodi da su izvršene izmjene neophodne radi usklađivanja i preciziranja činjeničnog stanja sa već utvrđenim činjeničnim stanjem. Smatrajući izvršene izmjene više činjeničnim preciziranjem činjeničnog opisa optužnice nego nekim suštinskim izmjenama zbog kojih bi trebalo odgađati glavnu raspravu radi pripremanja odbrane, sud je dopustio prekid glavne rasprave od pola sata radi boljeg upoznavanja odbrane sa izvršenim izmjenama optužnice. Kako je odbrana odbila prekid rasprave, sud je odbio zahtjev odbrane za odlaganje glavne rasprave, smatrajući takav zahtjev neosnovanim i nepotrebnim. U dokaznom postupku sud je uz saglasan prijedlog stranaka pročitao iskaze sedam svjedoka, nalaz, dopunu nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke, pročitao je brojnu dokumentaciju, između koje i Presudu Vrhovnog suda FBiH broj Gvl-5/02 od 31. maja 2002. godine, Rješenje Općinskog suda Mostar broj Ip-325/00 od 28. septembra 2001. godine, te izvršio uvid u spis Općinskog suda I Sarajevo broj Ip-4253/02. Tokom dokaznog postupka sud je odbio prijedloge odbrane o provođenju dokaza saslušanjem svjedoka Vlade i Anđelka Leke, kao vlasnika zagrebačkih hotela, cijeneći da u spisu postoji dovoljno drugih dokaza na osnovu kojih se može donijeti meritorna odluka suda. Sud je, također, odbio prijedlog odbrane, ocijenivši ga nepotrebnim i suvišnim, o tome da se u dokaznom postupku sasluša svjedok Nenad Gvozdić, bivši sudija Općinskog suda Mostar, koji je vodio izvršni postupak u predmetu istog suda broj Ip-325/00 na okolnosti drugoapelantovog ponašanja u istom izvršnom postupku. Prema mišljenju suda sve službene radnje Nenada Gvozdića kao

sudije su jasno evidentirane u izvršnom spisu iz kojeg se vidi sam tok postupka javne dražbe i vođenja istog postupka, a u spisu se vidi i ponašanje Zavoda MIO/PIO u istom postupku, jer su sve procesne radnje, kako sudije, tako i stranaka u postupku, transparentne iz samog spisa u koji je ovaj sud izvršio uvid. Sud je odbio i prijedlog odbrane da se u svojstvu svjedoka sasluša Zoran Palameta, advokat iz Ljubuškog, kao punomoćnik preduzeća Tuh-Investa u izvršnom predmetu pred Općinskim sudom I u Sarajevu broj Ip-4235/02, smatrajući da je saslušanje potpuno nepotrebno jer je sud izvršio uvid u isti spis, da se svi postupci Tuh-Investa jasno vide iz predmetnog izvršnog spisa, a da je i prvoapelant u spis predao sve dopise i podneske Tuh-Investa koji su značajni za konkretan postupak. Također je sud odbio prijedlog odbrane da se u svojstvu svjedoka sasluša i sadašnji direktor Federalnog zavoda MIO/PIO Marko Matić, ocjenjujući to nepotrebnim zbog toga što je sudu iz izvršnog spisa poznato stanje vezano za okolnosti u odnosu na koje je predloženo saslušanje navedenog svjedoka. Sud je, cijeneći odbrane apelanata i sve provedene dokaze, utvrdio da su apelanti počinili radnje opisane u optužnom aktu, te počinili i krivična djela za koja su proglašeni krivim.

14. Vrhovni sud je u žalbenom postupku Presudom broj Kž-463/03 od 10. marta 2005. godine, nakon održanog glavnog i javnog pretresa u prisustvu apelanata i njihovih branilaca, Federalnog tužilaštva, te punomoćnika oštećenih, odbio kao neosnovane žalbe apelanata u dijelu koji se odnosi na tačku 1. izreke prvostepene presude Kantonalnog suda. Vrhovni sud je žalbe kantonalnog tužioca i drugoapelanta odbio kao neosnovane u dijelu koji se odnosi na tačku 2. izreke prvostepene presude, a djelimično je uvažio prvoapelantove žalbe i prema službenoj dužnosti prvostepenu presudu Kantonalnog suda, u odnosu na tačku 2, preinačio u pravnoj ocjeni djela i odluci o kazni. Prvoapelantove radnje iz tačke 2. izreke prvostepene presude, za koje je tom presudom proglašen krivim, pravno su kvalificirane kao krivično djelo utaje iz člana 278. stav 3. u vezi sa stavom 1. ranijeg KZ FBiH, za koje mu je Vrhovni sud utvrdio kaznu zatvora u trajanju od sedam mjeseci. Istovremeno je preuzeta kao utvrđena kazna zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci iz tačke 1. prvostepene presude za krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 358. stav 3. u vezi sa stavom 1. i članom 25. ranijeg KZ FBiH. Vrhovni sud je zaključio da je drugoapelant radnjama iz tačke 1. i radnjama iz tačke 2. prvostepene presude Kantonalnog suda počinio produženo krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 358. stav 3. u vezi sa stavom 1. ranijeg KZ FBiH, a prvoapelant je radnjama koje su u ovoj presudi Vrhovnog suda navedene u tački 1. počinio krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 358. stav 3. u vezi sa stavom 1. i članom 25. ranijeg KZ FBiH, a radnjama pod tačkom 2. presude Kantonalnog suda počinio je krivično djelo utaje iz člana 278. stav 3. u vezi sa stavom 1. ranijeg KZ FBiH. Na osnovu istih zakonskih propisa uz

primjenu čl. 33. i 40. istog zakona, a prvoapelantu uz primjenu člana 46. st. 1. i 2. tačka 2. ranijeg KZ FBiH izrečena je jedinstvena kazna zatvora u trajanju od jedne godine i 11 mjeseci, a drugoapelantu kazna zatvora od četiri godine i šest mjeseci.

15. Također, istom presudom Vrhovnog suda, na osnovu člana 103. ZKP FBiH, uvažen je dio imovinskopravnog zahtjeva oštećenog Federalnog zavoda MIO/PIO, pa su potpuno poništeni Ugovor o zajmu, zaključen između Tuh-Investa i Zavoda PIO od 27. oktobra 1999. godine, Aneks I istog ugovora o zajmu od 10. decembra 1999. godine, kao i Sporazum o upisu hipoteke broj IP-288/99 od 15. decembra 1999. godine, zaključen između Zavoda PIO i Tuh-Investa u Općinskom sudu, a u preostalom dijelu imovinskopravnog zahtjeva oštećeni je upućen na parnicu. Istovremeno je na osnovu člana 102. ZKP, Zavod PIO obavezan da Tuh-Investu vrati iznos od 3,400.000,00 KM, a sa preostalim dijelom imovinskopravnog zahtjeva upućen je na parnicu. Odluka o troškovima krivičnog postupka je ostala neizmijenjena.

16. U obrazloženju navedene presude Vrhovnog suda, između ostalog, navedeno je da u donošenju prvostepene presude nisu učinjene bitne povrede krivičnog postupka iz člana 358. stav 1. tačka 11. ZKP. Vrhovni sud je konstatirao da su i ovaj i prvostepeni sud izveli brojne dokaze, saslušali veći broj svjedoka, vještaka, izvršili uvid u brojnu dokumentaciju, izvršili uvid u izvode zapisnika sa sjednice Upravnog odbora Zavoda PIO, priložene dopise i određenu dokumentaciju. Prema ocjeni Vrhovnog suda izvedeni dokazi navedeni u prvostepenoj presudi i dokazi izvedeni pred ovim sudom su sasvim dovoljni za izvođenje zaključka o odlučnim činjenicama i dovoljni za provjeru odbrane apelanata. Vrhovni sud je istakao da nije prihvatio prijedloge odbrane za saslušanje novih svjedoka, zaključivši da nije povrijeđeno pravo na odbranu apelanata. Vrhovni sud je posebno naveo da nisu osnovane žalbe apelanata da je prvostepeni sud provodio dokaze koje je predlagao samo tužilac. Suprotno navedenom, sudovi su provodili i dokaze odbrane, dakle, važne dokaze neovisno o tome ko ih je predložio. Vrhovni sud smatra da nisu učinjene povrede niti prema jednoj tački člana 358. ZKP i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija). Nadalje, Vrhovni sud je, ispitujući prvostepenu presudu u vezi sa žalbenim prigovorima apelanata o povredi krivičnog zakona, utvrdio da je prvostepeni sud pravilno postupio kada je drugoapelantove radnje izvršenja iz tač. 1. i 2. osporene presude pravno ocijenio kao produženo krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 358. stav 3. u vezi sa stavom 1. ranijeg KZ FBiH, za koje je naveo neophodne, potrebne i valjane razloge, a koje je prihvatio i Vrhovni sud. Međutim, u odnosu na tačku 1. Vrhovni sud je djelimično uvažio žalbu Kantonalnog tužilaštva kao osnovanu, prihvativši da se radi o svršenom krivičnom djelu,

što se odnosi i na prvoapelanta u pogledu tačke 1. čije radnje izvršenja su pravno ocijenjene kao krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja u pomaganju iz člana 358. stav 3. u vezi sa stavom 1. ranijeg KZ FBiH i člana 25. ranijeg KZ FBiH. Prema ocjeni Vrhovnog suda, ni u prvoapelantovim radnjama se nisu stjecala obilježja krivičnog djela pronevjere iz člana 359. stav 3. ranijeg KZ FBiH, niti elementi krivičnog djela prema novom KZ FBiH. To je zbog toga što prvoapelantu novac nije povjeren u službi, već se radilo o novcu Zavoda PIO Mostar koji se nalazio na računu Tuh-Investa, a koji je povjerio Zavod PIO na raspolaganje u tačno određene svrhe. S obzirom na sve to, Vrhovni sud je ocijenio da se u prvoapelantovim radnjama stječu svi elementi krivičnog djela utaje iz člana 278. stav 3. u vezi sa stavom 1. ranijeg KZ FBiH, te je u tom dijelu preinačio prvostepenu presudu u pravnoj ocjeni djela.

17. Vrhovni sud je ocijenio da je za prvoapelanta blaži zakon koji je važio u vrijeme izvršenja djela, zbog čega je on i primijenjen. Da se radi o krivičnom djelu utaje, a ne o nekom drugom krivičnom djelu, Vrhovni sud je našao u utvrđenjima da su Tuh-Investu, u kojem je prvoapelant direktor i odgovorno lice, povjerena novčana sredstva koja su se nalazila na računu Tuh-Investa, ali da su to sredstva Zavoda PIO sa kojim se prvoapelant ne nalazi u radnom odnosu, a koja su mu povjerena uz obavezu upotrebe, odnosno isplaćivanja troškova po računima koji se odnose na troškove Zavoda PIO, dakle, u tačno određenu svrhu prema Aneksu I Ugovora o zajmu. Vrhovni sud je naveo da se prvoapelantovo prisvajanje novčanih sredstava sastoji u ponašanju i postupcima koje je imao prema tim novčanim sredstvima i prema kojima je raspolagao kao da su njegovo vlasništvo. Sve te isplate prvoapelant je činio u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi, iako je bio svjestan da račune navedene pod tačkom 2. prvostepene presude ne treba isplaćivati Zavod PIO. Vrhovni sud je ocijenio neprihvatljivim tvrdnje prvoapelantove žalbe o tome da su radnje izvršenja pod tačkom 2. izreke prvostepene presude inkluzivne pod tačkom 1. jer se navedeni iznos iz tačke 2. navodi i u tački 1. zbog toga što prvoapelant pod tačkom 1. ima svojstvo pomagača izvršiocu predmetnog krivičnog djela, dok u radnjama pod tačkom 2. izreke prvostepene presude ima svojstvo izvršioca (krivično djelo utaje). Vrhovni sud je zaključio da se radi o dva različita krivična djela i da se u konkretnoj situaciji ne može prihvatiti da je neko od tih djela beznačajno i da nije opravdano njegovo kažnjavanje, te da to sve isključuje postojanje prividnog stjecanja prema osnovu inkluzije. Također je zaključio da nisu prihvatljivi prigovori apelanata u pogledu povrede krivičnog zakona na njihovu štetu, ističući suprotno ovim tvrdnjama da su radnje izvršenja apelanata pravilno pravno ocijenjene, budući da se u tim radnjama, kako u objektivnom, tako i u subjektivnom smislu, stječu sva bitna obilježja konkretnih krivičnih djela za koja su proglašeni krivim.

18. Nadalje, Vrhovni sud je naveo da se s osnovom ne mogu osporiti utvrđenja prvostepenog suda da je drugoapelant bez prethodne saglasnosti Upravnog odbora Zavoda MIO/PIO Mostar, bez ekonomske opravdanosti i potrebe zaključio sa preduzećem Tuh-Invest Ugovor o zajmu 27. oktobra 1999. godine, na iznos od 3,400.000,00 DM sa mjesečnom kamatom 1,7% i rokom vraćanja od 60 dana. Drugoapelant je 10. decembra 1999. godine zaključio i Aneks I Ugovora o zajmu kojim su određeni troškovi kredita u iznosu od 14% od glavnice duga ili 476.000,00 DM na ime dobivanja vjerodostojne dokumentacije o vlasništvu imovine Zavoda MIO/PIO Mostar tako da se ti troškovi dodaju glavnici duga, a za osiguranje duga data je hipoteka na hotelu «Ero» i pripadajućem zemljištu. Vrhovni sud, nadalje, ističe da se ne mogu osporiti ni utvrđenja prvostepenog suda da su takvi drugoapelantovi postupci imali za cilj realizaciju namjere kako bi se hotelskim preduzećima iz Zagreba (HUP Zagreb) prenio u vlasništvo po znatno nižoj cijeni hotel «Ero» i zemljište na kojem je izgrađen, čija je objektivna vrijednost 7,810.474,00 DM, a koja je utvrđena i precizirana na održanom pretresu pred ovim sudom 7. marta 2005. godine. Nakon dospijeća duga za naplatu, 19. februara 2000. godine, iako je Zavod MIO/PIO imao raspoloživih novčanih sredstava da vrati dug, drugoapelant je obavijestio Tuh-Invest o nemogućnosti vraćanja duga i nakon pokretanja izvršenja ugovorene hipoteke u Općinskom sudu I u Mostaru sa zajmodavcem (Tuh-Invest) je zaključio sporazum o neposrednoj pogodbi za prodaju hotela «Ero» po cijeni od 5,400.000,00 DM, što je niže od utvrđene objektivne vrijednosti za iznos od 2,410.474,00 DM.

19. Također, Vrhovni sud smatra da se ne mogu osporiti ni radnje koje je preduzimao prvoapelant kao direktor preduzeća Tuh-Invest, da je kao odgovorno lice u tom preduzeću, iskorištavanjem svog položaja, preduzeo više pravnih radnji navedenih u izreci ove presude, iako je znao da drugoapelant kao direktor Zavoda MIO/PIO svojim postupanjem pribavlja imovinsku korist za preduzeća HUP Zagreb koja su osnovala preduzeće Tuh-Invest. Na taj način je, kako smatra Vrhovni sud, pomagao drugoapelantu da izvrši predmetno krivično djelo koje bez prvoapelantovih radnji i pomaganja ne bi bilo moguće izvesti. Vrhovni sud se pozvao i na razloge iz prvostepene presude na str. 18. i 19. gdje je navedeno da je prvoapelant neposredno učestvovao u zaključenju pravnih poslova sa Zavodom MIO/PIO, da je pored tih poslova pomagao drugoapelantu kroz međusobnu korespondenciju koja je bila usmjerena na stvaranje dojma da prijenos vlasništva nad nekretninama hotela «Ero» nije u pozadini Ugovora o zajmu, nego da se radi o valjanom poslu davanja zajma i realizacije hipoteke. Vrhovni sud je ocijenio da su u svemu tome prvoapelantove radnje kauzalnog karaktera za drugoapelantovo ostvarenje zloupotrebe položaja, te da je prvoapelant bio svjestan da svojim radnjama podupire i podržava drugoapelantove radnje izvršenja i da je kod njega postojala volja da učestvuje u izvršenju predmetnog krivičnog djela.

20. Presudom Vrhovnog suda broj Kž-322/05 od 21. jula 2006. godine odbijene su kao neosnovane žalbe apelanata i Federalnog tužilaštva protiv Presude Vrhovnog suda broj Kž-463/03 od 10. marta 2005. godine. Žalba Federalnog zavoda MIO/PIO je uvažena, osporena presuda je preinačena u odluci o imovinskopravnom zahtjevu, tako da je prema članu 103. ZKP uvažen imovinskopravni zahtjev oštećenog i potpuno poništen Ugovor o zajmu i njegov aneks od 27. oktobra 1999. godine i 10. decembra 1999. godine, Sporazum o upisu hipoteke, Sporazum Tuh-Investa i Zavoda PIO o prodaji hotela «Ero» u Mostaru neposrednom pogodbom od 23. maja 2001. godine, određeno je brisanje prava vlasništva Tuh-Investa na hotelu «Ero» sa dvorištem, te je određena uknjižba prava vlasništva na ovim nekretninama u korist Federalnog zavoda MIO/PIO. Ostali dio drugostepene presude ostao je neizmijenjen.

21. U obrazloženju presude, između ostalog, navedeno je da nisu počinjene bitne povrede odredaba krivičnog postupka na koje su ukazale žalbe apelanata i da je u konkretnom slučaju optužnica Kantonalnog tužilaštva u skladu sa Zakonom o tužilaštvu Hercegovačko-neretvanskog kantona. Navodi se da se u postupku pred prvostepenim sudom u svemu postupilo u skladu sa optužnim principom propisanim članom 15. ZKP i da nisu počinjene bitne povrede iz člana 358. stav 1. tačka 5. ZKP. Suprotno tvrdnjama žalbi oba apelanta, Vrhovni sud je utvrdio da u postupku pred nižestepenim sudovima nije povrijeđeno pravo na odbranu apelanata, te da nije počinjena ni bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 358. stav 2. tačka 8. ZKP. Vrhovni sud je konstatirao da se iz spisa vidi da su u postupku pred nižestepenim sudovima provedeni brojni dokazi u koje se dobrim dijelom ubrajaju i dokazi koje su predlagali apelanti. Svi izvedeni dokazi su cijenjeni na način predviđen članom 342. stav 2. ZKP i oni su, prema ocjeni Vrhovnog suda, pružili osnovicu za zaključak da su apelanti počinili krivično djelo iz izreke drugostepene presude. Također, Vrhovni sud je konstatirao da su u ovom slučaju sve važne činjenice za donošenje zakonite odluke već izvedenim dokazima dovoljno utvrđene, pa nema potrebe za izvođenje daljnjih dokaza. Vrhovni sud je utvrdio da je osporena drugostepena presuda ispravno ocijenila da je prvoapelant svojim radnjama pored krivičnog djela iz člana 358. stav 3. u vezi sa članom 25. ranijeg KZ FBiH počinio i krivično djelo utaje iz člana 278. stav 3. istog zakona. Vrhovni sud je ocijenio pogrešnim tvrdnje prvoapelantove žalbe koje se odnose na stanovište da je nakon prestanka važenja KZ iz 1998. godine krivično djelo pronevjere iz člana 359. dekriminirano, jer je krivično djelo pronevjere predviđeno i u članu 384. novog KZ. Vrhovni sud je naveo da je prema članu 341. st. 1. i 2. ZKP sud vezan za opis djela iz optužnice, a nije vezan za pravnu ocjenu djela iz optužnice, pa kada smatra da tužiočeva pravna ocjena nije prihvatljiva, dužan je ispitati ima li u radnji optuženog, kako je izloženo u optužnici, elemenata nekog drugog djela, pa ako ima, optuženog proglašava

krivim za to drugo djelo, s tim da je dužan o tome iznijeti razloge u obrazloženju presude. U ovom slučaju, optužnicom je prvoapelantu stavljeno na teret da je kao direktor Tuh-Investa, u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi, suprotno odredbama Aneksa I ugovora, raspolagao novcem koji je bio vlasništvo Zavoda PIO i tim novcem podmirivao troškove Tuh-Investa, pa je tako povjereni mu novac prisvojio u iznosu od 476.000 KM. Ove radnje optužnica je pravno kvalificirala kao krivično djelo iz člana 359. stav 3. KZ FBiH. Međutim, Vrhovni sud navodi da prvoapelant nije bio zaposlenik Zavoda PIO, niti je u ovom organu bio odgovorno lice za navedeni novac, već je bio direktor Tuh-Investa. U prvoapelantovom ponašanju, koji je tuđim novcem koji mu je povjeren raspolagao na nedopušten način i njegovim prisvajanjem stekao protivpravnu imovinsku korist, Vrhovni sud je ocijenio da je osporena drugostepena presuda ispravno utvrdila sva bitna obilježja krivičnog djela iz člana 278. stav 3. KZ FBiH. Vrhovni sud je istakao da se bitni elementi ovog krivičnog djela ne iscrpljuju samo u prisvajanju pokretne stvari, već su tu obuhvaćeni svi predmeti čijim je prisvajanjem moguće steći imovinsku korist, a novac se svakako ubraja u te predmete, odnosno stvari. U odnosu na drugoapelanta Vrhovni sud je ponovo konstatirao da je on kao direktor Zavoda PIO zloupotrijebio svoj položaj u namjeri da Tuh-Investu pribavi protivpravnu imovinsku korist, prvo preduzimajući radnje u pravcu omogućavanja prodaje nekretnina za iznos ispod stvarne vrijednosti, a uz to je, zloupotrijebivši položaj, odobrio plaćanje računa iz sredstava Zavoda PIO, iako se te isplate nisu odnosile na obaveze Zavoda PIO. U oba slučaja drugoapelant je postupao u istom svojstvu u poslovnom odnosu sa Tuh-Investom i sa jedinstvenom namjerom da se drugom pribavi imovinska korist na štetu Zavoda PIO. Prema ocjeni suda, navedenom djelatnošću ostvareni su bitni elementi jednog produženog krivičnog djela iz člana 358. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH.

IV. Apelacija

a) Navodi iz drugoapelantove apelacije

22. Drugoapelant je u svojoj apelaciji naveo da mu je osporenim presudama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 3. tačka d. Evropske konvencije. Apelant se žali na pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, pogrešnu primjenu materijalnog prava i uskraćivanje prava na saslušanje svjedoka odbrane. Apelant je naveo da su u predmetnom slučaju provedeni samo dokazi koje je predložilo tužilaštvo, a da su pri tome odbijeni svi dokazi koje je predložila odbrana, smatrajući da su se samo Vlado i Anđelko Leko u svojstvu svjedoka mogli izjasniti o razlozima osnivanja preduzeća Tuh-Invest d.o.o. Mostar, a Nenad Gvozdić, uređujući

sudija u predmetu Općinskog suda u Mostaru broj Ip: 325/00, mogao je iznijeti mnoge detalje iz kojih bi se mogle sagledati njegove namjere i ponašanje, što bi moglo biti od iznimnog utjecaja pri ocjeni karaktera njegove svijesti pri preduzimanju inkriminiranih radnji. Apelant je istakao da «ne može biti pravičnog krivičnog postupka i nepristranog suda u predmetu u kojem su provedeni samo oni dokazi koje je predložilo tužilaštvo, a da su pri tome odbijeni svi dokazi koje je predložila odbrana».Također, drugoapelant smatra da je predmetni krivični postupak pravosnažno okončan za krivično djelo koje uopće nije bilo predmet istrage, niti je bilo obuhvaćeno rješenjem o provođenju istrage.

b) Navodi iz prvoapelantove apelacije

23. Prvoapelant je istakao da mu je osporenim presudama prekršeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1, 2. i 3. tačka d. Evropske konvencije. Apelant se žali na pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, pogrešnu primjenu materijalnog prava i uskraćivanje prava na saslušanje svjedoka odbrane. Apelant navodi da mu je time što je prvostepeni sud odbio prijedlog odbrane o saslušanju predloženih svjedoka povrijeđeno pravo na odbranu, a na osnovu toga je ostalo neutvrđeno pitanje postojanja apelantove krivične odgovornosti i umišljaja na pomaganje u izvršenju krivičnog djela. Tom povredom postupka i prava odbrane očigledno je učinjena povreda prava na pravično suđenje pred nepristranim sudom iz člana 6. st. 1. i 3. tačka d. Evropske konvencije, jer je uskraćeno pravo saslušanja svjedoka odbrane. Također je, prema prvoapelantovom mišljenju i na osnovu drugostepene odluke, došlo do povrede prava na odbranu iz člana 358. stav 2. ZKP i člana 6. st. 1. i 3. Evropske konvencije, jer je i drugostepenom sudu predlagano izvođenje navedenih dokaza. Apelant je posebno istakao da je tokom trajanja drugostepenog postupka pred Vrhovnim sudom došlo do stupanja na snagu ZKP FBiH i KZ FBiH od 1. augusta 2003. godine. Zbog toga je na pretresu pred Vrhovnim sudom odbrana istakla prigovor dekriminacije krivičnog djela pronevjere iz člana 359. KZ FBiH od 28. novembra 1998. godine, jer to krivično djelo nije određeno u poglavlju XXII KZ FBiH od 1. augusta 2003. godine, te je, prema principu primjene blažeg zakona iz člana 4. stav 2. Općeg dijela KZ FBiH, a u vezi sa članom 7. Evropske konvencije, predloženo, u odnosu na djelo iz tačke 2. prvostepene presude, donošenje oslobađajuće presude. Apelant ukazuje da je «prema činjeničnom opisu radnji iz tačke 2. prvostepene presude za koje je proglašen krivim, izvršene 27. oktobra 1999. godine, pa prema visini zaprijećene sankcije za djelo iz člana 278. stav 3 – kazne zatvora do tri godine, šestogodišnji apsolutni rok zastarjelosti krivičnog gonjenja istekao je 27. oktobra 2005. godine, a presuda koja je predmet apelacije je donesena daleko nakon isteka roka

zastarjelosti po prethodno citiranim odredbama». Prema apelantovom mišljenju, suprotno je «pojmovnom određenju krivičnopravnih pojmova iz člana 136. st. 9. i 11. Općeg dijela KZ FBiH», da je on «prisvojio» novac radnjama navedenim u tački 2. prvostepene presude.

c) Odgovori na drugoapelantovu apelaciju

24. Vrhovni sud je u odgovoru na drugoapelantovu apelaciju istakao da nije povrijeđeno apelantovo pravo na odbranu u postupku koji je prethodio donošenju pravosnažne presude i da nije počinjena bitna povreda krivičnog postupka iz člana 358. stav 2. ZKP i člana 6. stav 1. Evropske konvencije. U ovom slučaju provedeni su brojni dokazi, kako oni koje je predložio tužilac, tako i dokazi koje je predložila odbrana, te su na osnovu tih dokaza koji su pravilno ocijenjeni utvrđene činjenice o kojima je ovisilo postojanje krivičnog djela. Zbog toga, kada nisu prihvaćeni prijedlozi odbrane da se kao svjedoci saslušaju Anđelko Leko, Vlado Leko i Nenad Gvozdić, jer je sud ove dokaze ocijenio nepotrebnim o čemu su izneseni iscrpni razlozi, time nije povrijeđeno apelantovo pravo na odbranu. Vrhovni sud smatra da je drugoapelant imao dovoljno vremena za pripremanje svoje odbrane, a tokom cijelog postupka omogućeno mu je da koristi prava koja su propisana procesnim zakonom. Na glavnom pretresu pred prvostepenim sudom od 16. juna 2003. godine tužilac je izmijenio optužnicu, ali se ta izmjena odnosila na jezička preciziranja, a ne na izmjenu sadržaja i obima optužbe koja bi nalagala odlaganje pretresa radi pripremanja odbrane. Zbog toga se u postupku pred prvostepenim sudom postupilo prema čl. 9. st. 3. i 332. ZKP, jer je nakon izvršene izmjene optužnice apelant pozvan da se o njoj izjasni, ali on to nije učinio, pa se ne može prvostepenom sudu pripisati da je počinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 358. stav 2. ZKP. Vrhovni sud je predložio da se apelacija odbije kao neosnovana.

25. Kantonalni sud je, također, osporio navode iz apelacije, ističući da se nijedan navod ne može prihvatiti kao osnovan, te da u postupku koji je vođen pred Kantonalnim sudom nisu počinjene bilo kakve povrede postupka, a posebno povrede iz člana 6. Evropske konvencije. Sud je u postupku izveo sve dokaze za koje je smatrao da su bili potrebni da bi se na nesumnjiv način utvrdile odlučne činjenice. Sud je pokušao u istražnom postupku, kao i na glavnoj raspravi, saslušati u svojstvu svjedoka Vladu i Anđelka Leku, ali su oni izbjegavali doći pred sud, očigledno se plašeći krivičnog progona u Bosni i Hercegovini, jer su bili upleteni u inkriminirane radnje oko nelegalne transakcije vlasništva nad hotelom «Ero». Sud je ocijenio da je u postupku bilo dovoljno drugih kvalitetnih dokaza za donošenje sudske odluke, tako da saslušanje ovih lica nije bilo neophodno, niti od

takvog značaja kako to apelant prikazuje u svojoj apelaciji. Navod o tome da apelantu nije ostavljeno dovoljno vremena za pripremanje odbrane je neodrživ, jer se u konkretnom slučaju radilo samo o preciziranju, a ne i o suštinskoj izmjeni optužnice, tako da nije bilo potrebe za odgađanje glavne rasprave radi eventualnog pripremanja odbrane. U ovom krivičnom postupku nesumnjivo je dokazano da je apelant zaista zaključio Ugovor o zajmu bez saglasnosti Upravnog odbora MIO/PIO, te da je naknadno, tek kada je započet krivični postupak, ishodio saglasnost, što sve ukazuje na apelantovu nespornu krivičnu odgovornost, tako da su navodi iz apelacije potpuno neosnovani i netačni. Također, Kantonalni sud je mišljenja da se nijedan navod iz apelacije ne može prihvatiti kao osnovan, jer u konkretnom krivičnom postupku koji je vođen pred ovim sudom nisu počinjene bilo kakve povrede postupka, a posebno povrede iz člana 6. Evropske konvencije na koje se poziva apelant u svojoj apelaciji.

26. Federalno tužilaštvo navode apelacije da su «tokom svih postupaka provedeni samo dokazi koje je predložilo tužilaštvo, a pri tome su odbijeni svi dokazi odbrane», smatra netačnim i ističe da je znatan dio dokumentacije, koju su sudovi pročitali i analizirali, priložio upravo apelant, odnosno njegov branilac, kako tokom postupka pred Kantonalnim sudom, tako i u toku žalbenog postupka, odnosno tokom pretresa koji je vođen pred Vrhovnim sudom. U pogledu navoda apelacije, vezano za odluke o neizvođenju dokaza saslušanjem svjedoka navedenih u apelaciji, Federalno tužilaštvo je navelo da su dati vrlo određeni razlozi za takvo postupanje koji su proistekli iz nesporno utvrđenih i obrazloženih drugih okolnosti i činjenica. Razloge za takvu odluku Kantonalni sud je obrazložio na str. 9. i 10. svoje presude, kao i Vrhovni sud u svojim odlukama. Federalno tužilaštvo smatra da je apelantovo pravo na pravično suđenje u potpunosti ispoštovano, uz stručnu pomoć odabranog branioca koji je tokom svih faza postupka iznosio svoje primjedbe i prijedloge, što se može vidjeti i uvidom u sve zapisnike tokom navedenih postupaka. Nadalje, Federalno tužilaštvo smatra da je izmjena optužnice izvršena na pretresu 16. juna 2003. godine, u prisustvu apelanta i njegovog branioca. Član 332. stav 2. ranijeg ZKP predviđa da sud može u takvom slučaju prekinuti ili odložiti glavni pretres. Odluka suda u tom pravcu ovisi o suštini izmjena. Federalno tužilaštvo smatra da je sud u konkretnom slučaju pravilno zaključio da se radi o tehničkim izmjenama optužnice, te je odlučio da se pretres prekine. Apelantu i njegovom braniocu je ostavljeno razumno vrijeme da tu izmjenu sagledaju. Međutim, oni su odbili prekid pretresa, a sve navedeno vidljivo je iz zapisnika sa tog pretresa, kao i prvostepene presude, a u kojem smislu su dati razlozi na strani 5. pasus II i III presude Kantonalnog suda, koji su kao ispravni potvrđeni odlukama Vrhovnog suda. Federalno tužilaštvo je predložilo da se apelacija odbije kao neosnovana.

27. Kantonalno tužilaštvo je osporilo navode apelacije, smatrajući da se ne može govoriti o povredi apelantovih prava iz člana 13. ZKP i člana 6. Evropske konvencije, jer član 6. Evropske konvencije ne predviđa bezuvjetnu obavezu suda da ispituje sve navode, argumente i dokaze koje stranke predlažu u toku postupka, nego samo one dokaze koje sud smatra relevantnim i potrebnim za donošenje pravilne i zakonite odluke. U konkretnom slučaju, Kantonalno tužilaštvo smatra da predloženi svjedoci na bilo koji način ne bi mogli utjecati na drugačiju odluku suda.

d) Odgovori na prvoapelantovu apelaciju

28. Vrhovni sud je u svom odgovoru na prvoapelantovu apelaciju naglasio da u postupku koji je prethodio donošenju pravosnažne presude nije povrijeđeno apelantovo pravo na odbranu, pa nije počinjena bitna povreda člana 358. stav 2. ZKP. U konkretnom slučaju, na osnovu brojnih dokaza sudovi su utvrdili sve važne činjenice o kojima je ovisilo postojanje krivičnog djela, zbog čega nije bilo ni potrebno izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka Vlade i Anđelka Leke i Ninoslava Gvozdića, pa kada su ovi dokazni prijedlozi odbijeni, time se nije postupilo protivno odredbama procesnog zakona i odredbama Evropske konvencije. Prema izreci pravosnažne presude Vrhovnog suda preinačena je presuda Kantonalnog suda, između ostalog, i u pravnoj ocjeni djela opisanog pod tačkom 2. za koje je apelant proglašen krivim. Takvim preinačavanjem prvostepene presude Vrhovni sud je spomenuto djelo pravno kvalificirao kao krivično djelo utaje iz člana 278. stav 3. u vezi sa stavom 1. ranijeg KZ FBiH. Takvo postupanje Vrhovnog suda, sa procesnopravnog aspekta, zasnivalo se na ovlaštenjima iz člana 341. stav 2. ZKP koja propisuju da sud nije vezan za tužiočeve prijedloge u pogledu pravne ocjene djela, a sa materijalnopravnog aspekta na principu obavezne primjene blažeg zakona u smislu člana 4. stav 2. ranijeg KZ FBiH u vezi sa članom 7. Evropske konvencije. Apelant je ispravno proglašen krivim i za krivično djelo utaje iz člana 278. stav 3. ranijeg KZ FBiH, jer je novac vlasništvo Zavoda PIO koji mu je povjerio drugoapelant i trošio ga je na plaćanje obaveza Tuh-Investa prema drugim subjektima, a ne prema namjeni iz sklopljenih ugovora. Vrhovni sud navodi da apelant nije u pravu u pogledu tvrdnje da je krivično djelo utaje iz navedene odredbe ograničeno samo na prisvajanje tuđe pokretne stvari koja je počiniocu povjerena, jer ovo djelo čini i onaj činilac koji povjereni mu novac troši u druge svrhe, osim one za koje je namijenjen, a sve sa namjerom prisvajanja i pribavljanja protivpravne imovinske koristi, kakav je ovdje slučaj. Ovakav stav je izražen u brojnim odlukama Vrhovnih sudova bivše Jugoslavije i Vrhovnog suda BiH. Kada apelant iznosi prigovore u pogledu zastarjelosti krivičnog gonjenja u odnosu na navedeno krivično djelo, Vrhovni sud ističe da je očigledno da apelant ne uvažava sve činjenice i okolnosti koje su iznesene u tački 2. izreke prvostepene

presude, kao i njihovo pravno značenje, a što je Vrhovni sud imao u vidu kada je odlučivao u drugom i trećem stepenu. Prema preambuli tog dijela izreke prvostepene presude iznesene su činjenice i okolnosti, kako objektivne, tako i subjektivne prirode *(u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi preduzeću)* koje predstavljaju materijalne supstrate zakonskih pojmova krivičnog djela utaje iz člana 278. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ FBIH. Nadalje, Vrhovni sud objašnjava da su u strukturi tog krivičnog djela navedene činjenice i okolnosti prema kojima je apelant protivno ugovorenoj namjeni iz novčanih sredstava izvršio novčane transakcije što je dalje konkretizirano u posebnim podtačkama koje slijede nakon toga. Svaka od tih novčanih transakcija opisanih u pojedinačnim podtačkama očigledno ne predstavljaju samostalno krivično djelo, kako se želi u apelaciji prikazati, jer osim radnje činjenja nedostaju sva ostala subjektivna i objektivna obilježja krivičnog djela. Zbog toga, takvo ponavljanje radnji koje nedvosmisleno imaju prirodnu samostalnost sa jedne strane, očigledno je da sa druge strane to nema za posljedicu njihovu pravnu samostalnost, a što je od primarnog značaja za odlučivanje o navodima apelacije u kojima se pogrešno sugerira da je nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja. Vrhovni sud u tom pogledu ukazuje da je prije svega takvim navodima u apelaciji zanemarena podtačka 2.1. izreke prvostepene presude prema kojoj je nedopuštena novčana transakcija iz te podtačke izvršena 28. februara 2001. godine. Navedena podtačka prvostepene presude direktno negira pogrešna tvrđenja da se rok zastarjelosti računa od 27. oktobra 1999. godine. Osim toga, u podnesenoj apelaciji se ne daje bilo kakvo objašnjenje zbog čega se uzima kao početak roka zastarjelosti krivičnog gonjenja baš 27. oktobar 1999. godine, ali se iz tačke 2. izreke prvostepene presude vidi da se u njezinim podtačkama 2.2. i 2.3. spominje član Aneksa I Ugovora o zajmu od 27. oktobra 1999. godine. Imajući to u vidu, Vrhovni sud smatra da se taj datum i datum ugovora bilo kakvim tumačenjem ne mogu identificirati kao datumi činjenja pojedinih nedopuštenih novčanih transakcija. Apelant je, u smislu tačke 2. izreke prvostepene presude, proglašen krivim zbog nedopuštenih novčanih transakcija koje su konkretizirane u podtačkama prvostepene presude, a ne zbog sklapanja Ugovora i sl., koji se samo spominju radi pojašnjenja opisa takvih radnji. Nema nikakvog opravdanja da se datumi izvršenja pojedinih nedopuštenih transakcija vežu za datume ugovora, kako to pogrešno smatra apelant. Vrhovni sud smatra da apelant polazi pogrešno ne samo od pravnog značenja pojedinih radnji krivičnog djela za koje je proglašen krivim već i neosnovano polazi od datuma koji ne može funkcionirati kao polazna osnova za izračunavanje zastarjelosti krivičnog gonjenja. Kako nisu prihvatljivi navodi iz apelacije, a niti je povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje, Vrhovni sud je predložio da se apelacije odbije kao neosnovana.

29. U odgovoru na apelaciju Kantonalni sud je istakao da prvoapelantovo pravo na odbranu ovaj sud nije ničim povrijedio, jer je ovaj sud u postupku proveo sve procesne radnje za koje je ocijenio da su u funkciji utvrđivanja odlučnih činjenica. Sve da su se pred sudom i pojavila sva lica kao svjedoci, to ne bi moglo izmijeniti krivičnopravni položaj osuđenog prvoapelanta s obzirom na snagu i kvalitet utvrđenih dokaza protiv njega, pa je upravo stoga ovaj sud i odbijao prijedloge odbrane da se po svaku cijenu predložena lica pokušaju dovesti pred sud u svojstvu svjedoka. Također, Kantonalni sud smatra da prvoapelantove radnje iz tačke 2. presude imaju sva obilježja krivičnog djela utaje, jer je nedvosmisleno dokazano da je on prisvojio tuđu pokretnu stvar koja mu je bila povjerena u radu. Kako sudovi nisu vezani u postupku za pravne kvalifikacije iz optužnog akta, Vrhovni sud je ispravno izvršio navedenu pravnu kvalifikaciju radnji opisanih u činjeničnom opisu optužnog akta, a da pri tome nije ulazio u objektivni identitet optužbe, pa je i ovaj dio apelacije potpuno neosnovan. Navod apelacije da je tokom trajanja drugostepenog postupka povodom žalbe na presudu Vrhovnog suda došlo do zastare gonjenja za krivično djelo utaje iz tačke 2. prvostepene presude je djelimično osnovan, jer je evidentno da je došlo do zastare za djela sadržana u tački 2. alineja 2, 3, 4. i 5. prvostepene presude prije donošenja osporene presude Vrhovnog suda od 21. jula 2006. godine, te je isti sud trebao u odnosu na zastarjeli dio donijeti odbijajuću presudu.

30. Federalno tužilaštvo je osporilo sve navode u apelaciji, smatrajući je neosnovanom, jer su sudovi dali u svakoj odluci argumentirano određene razloge za neizvođenje dokaza saslušanjem navedenih svjedoka. Odlučne činjenice su proistekle iz izvedenih mnogobrojnih dokaza, pa i onih na prijedloge odbrane. Nakon svestrane ocjene dokaza pravilno je zaključeno da oni pružaju dovoljno osnova za zaključak suda da je prvoapelant počinio predmetno krivično djelo pomaganjem. Federalno tužilaštvo je, između ostalog, ukazalo na str. 7. i 8. presude Vrhovnog suda od 21. jula 2006. godine u kojoj je obrazložen pravilan zaključak da prvoapelantovo postupanje ne isključuje njegovu odgovornost. Također je obrazloženo da je prvoapelant znao za krivičnopravne radnje koje su preduzete, činjenice i okolnosti na osnovu kojih se utvrđuje da je umišljajno učestvovao kao pomagač. U odnosu na navode apelacije vezane za bitna obilježja krivičnog djela utaje i nastupanje apsolutne zastare krivičnog gonjenja za isto krivično djelo Federalno tužilaštvo je istaklo da ove navode smatra neosnovanim, ističući da član 136. stav 9. KZ FBiH samo definira pojam novca, a stav 11. istog člana konkretizira vrste energije koje se, također, smatraju pokretnom stvari. Navedene odredbe ne isključuju novac, odnosno, kod krivičnog djela utaje, kao i svih drugih imovinskih krivičnih djela, novac kao predmet prisvajanja iz ove kategorije nije isključen, a o čemu su dati i razlozi u osporenoj presudi Vrhovnog suda. Na način i u namjeri opisan u uvodnom dijelu tačke 2. presude, a protivno ugovorenoj

namjeni kredita, prvoapelant je zadnju opisanu radnju izvršio 28. februara 2001. godine. Dakle, apsolutna zastara krivičnog gonjenja prema tački 2. nastupila bi tek 28. februara 2007. godine. Federalno tužilaštvo smatra neosnovanim navode apelacije da je apsolutna zastara krivičnog gonjenja nastupila 27. oktobra 2005. godine, jer u sklopu istog krivičnog djela utaje u apelaciji se pogrešno navodi 27. oktobar 1999. godine kao datum zadnje izvršene radnje.

31. Kantonalno tužilaštvo je u odgovoru na apelaciju navelo da u predmetnom postupku nije došlo do povrede prava na koja apelant ukazuje, te predlaže da se apelacija odbije kao neosnovana.

32. Federalni zavod MIO/PIO je, također, osporio sve navode u apelaciji, smatrajući ih neosnovanim.

V. Relevantni propisi

33. **Krivični zakon Federacije BiH** («Službene novine Federacije BiH» br. 43/98, 2/99, 15/99, 29/00 i 59/02) relevantne odredbe glase:

Obavezna primjena blažeg zakona

Član 4.

(1) Na učinioca krivičnog djela primjenjuje se zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

(2) Ako se poslije izvršenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primijenit će se zakon koji je blaži za učinioca.

Pomaganje

Član 25.

(1) Ko drugome s umišljajem pomogne u izvršenju krivičnog djela kaznit će se kao da ga je sam učinio, a može se i blaže kazniti.

(2) Kao pomaganje u izvršenju krivičnog djela smatra se, naročito, davanje savjeta ili uputstava kako da se učini krivično djelo, stavljanje učiniocu na raspolaganje sredstava za izvršenje krivičnog djela, uklanjanje prepreka za izvršenje krivičnog djela, te unaprijed obećano prikrivanje krivičnog djela, učinioca, sredstava kojima je krivično djelo učinjeno, tragova krivičnog djela ili predmeta pribavljenih krivičnim djelom.

Utaja

Član 278.

(1) Ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist prisvoji tuđu pokretnu stvar koja mu je povjerena, kaznit će se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

(3) Ako vrijednost utajenih stvari prelazi vrijednost od 30.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Zloupotreba položaja ili ovlaštenja

Član 358.

(1) Službeno ili odgovorno lice koje iskorištavanjem svog službenog položaja ili ovlaštenja, prekoračenjem granica svog službenog ovlaštenja ili nevršenjem svoje službene dužnosti, pribavi sebi ili drugom kakvu korist, drugom nanese kakvu štetu ili teže povrijedi prava drugog, kaznit će se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu preko 3.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do 10 godina.

(3) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu preko 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje tri godine.

Pronevjera

Član 359.

(1) Ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist prisvoji novac, vrijednosne papire ili druge pokretne stvari koje su mu povjerene u službi ili uopće na radu u državnom organu ili pravnom licu, kaznit će se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist čija vrijednost prelazi 3.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do 10 godina.

(3) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist čija vrijednost prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje tri godine.

34. **Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** («Službene novine Federacije BiH» broj 43/98) relevantne odredbe glase:

Član 9. stav 3.

(3) Okrivljenom se mora osigurati dovoljno vremena za pripremanje odbrane.

Član 13.

(1) Sud, nadležni tužilac i organ unutrašnjih poslova dužni su istinito i potpuno utvrditi činjenice koje su važne za donošenje zakonite odluke.

(2) Oni su dužni da s jednakom pažnjom ispituju i utvrde, kako činjenice koje terete osumnjičenog ili okrivljenog, tako i one koje im idu u korist, te da prije početka postupka i u toku postupka osumnjičenom i okrivljenom, odnosno njihovim braniocima, stave na raspolaganje sve činjenice i dokaze koje im idu u korist.

Član 332.

(1) Ako tužilac u toku glavnog pretresa ustanovi da izvedeni dokazi ukazuju da se izmijenilo činjenično stanje izneseno u optužnici, on može na glavnom pretresu izmijeniti optužnicu, a može predložiti da se glavni pretres prekine radi pripremanja izmijenjene optužnice.

(2) Radi pripremanja odbrane, sud može u takvom slučaju prekinuti ili odložiti glavni pretres.

(3) Ako vijeće dopusti prekid glavnog pretresa radi pripremanja izmijenjene optužnice, odredit će rok u kojem tužilac mora podnijeti izmijenjenu optužnicu. Primjerak izmijenjene optužnice dostavit će se optuženom, ali prigovor protiv ove optužnice nije dopušten. Ako tužilac u ostavljenom roku ne podnese izmijenjenu optužnicu, vijeće će nastaviti glavni pretres na osnovu ranije optužnice.

Član 341.

(1) Presuda se može odnositi samo na lice koje je optuženo i samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u podnesenoj, odnosno na glavnom pretresu izmijenjenoj ili proširenoj optužnici.

(2) Sud nije vezan za tužiočev prijedlog u pogledu pravne ocjene djela.

Član 342. stav 2.

Sud je dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana.

Član 351. stav 7.

Sud će određeno i potpuno iznijeti koje činjenice i iz kojih razloga uzima kao dokazane ili nedokazane, dajući pri tome ocjenu vjerodostojnosti protivrječnih dokaza [...] kojim razlozima se rukovodio pri rješavanju pravnih pitanja, a naročito pri utvrđivanju postoji li krivično djelo i krivična odgovornost optuženog i pri primjenjivanju određenih odredaba krivičnog zakona na optuženog i njegovo djelo.

Član 358. stav 2.

(2) Bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji i ako sud za vrijeme pripremanja glavnog pretresa ili u toku glavnog pretresa, ili prilikom donošenja presude nije primijenio ili je nepravilno primijenio neku odredbu ovog zakona ili je na glavnom pretresu povrijedio pravo odbrane, a to je bilo ili je moglo biti od utjecaja na zakonito i pravilno donošenje presude.

VI. Dopustivost

35. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

36. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

37. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj Kž-322/05 od 21. jula 2006. godine, Presuda Vrhovnog suda broj Kž-463/03 od 10. marta 2005. godine i Presuda Kantonalnog suda broj 20/02 od 19. juna 2003. godine protiv kojih nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Osporenu Presudu Vrhovnog suda broj Kž-322/05 od 21. jula 2006. godine prvoapelant je primio 4. septembra 2006. godine i apelaciju podnio 11. septembra 2006. godine, a drugoapelant je osporenu presudu Vrhovnog suda primio 29. augusta 2006. godine i apelaciju podnio 15. septembra 2006. godine, tj. u roku od 60 dana kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Na kraju, obje apelacije ispunjavaju i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nisu očigledno (*prima facie*) neosnovane, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacije nisu dopustive.

38. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetne apelacije ispunjavaju uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

39. Apelanti navode da im je u predmetnom krivičnom postupku povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1, 2. i 3. d. Evropske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

40. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

[...]

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

41. Član 6. st. 1, 2. i 3. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom [...]

2. Svako ko je optužen za krivično djelo smatra se nevinim dok se njegova krivica prema zakonu ne dokaže.

3. Svako ko je optužen za krivično djelo ima sljedeća minimalna prava:

[...]

d. da sam ispituje ili zahtijeva ispitivanje svjedoka optužbe i da se prisustvo i saslušanje svjedoka odbrane odobri pod uvjetima koji važe za svjedoke optužbe. [...]

42. Ustavni sud konstatira da se postupak u konkretnom slučaju odnosi na utvrđivanje osnovanosti krivične optužbe protiv apelanata, te je član 6. Evropske konvencije primjenjiv u datom slučaju. Prema tome, Ustavni sud mora preispitati je li postupak pred sudovima bio pravičan onako kako to zahtijeva član 6. Evropske konvencije.

43. Apelanti se žale na pogrešno utvrđeno činjenično stanje i pogrešnu primjenu materijalnog i procesnog prava. Smatraju da nisu imali pravično suđenje pred nepristranim sudom, niti pravo na odbranu, jer su im sudovi uskratili pravo na saslušanje svjedoka odbrane koji bi doprinijeli rasvjetljavanju činjeničnog stanja, te da su sudovi provodili samo dokaze koje je predlagalo tužilaštvo. Apelanti navode da se u njihovim radnjama ne stječu bitni elementi krivičnih djela za koje su proglašeni krivim, a prvoapelant smatra da je za krivično djelo utaje trebao biti oslobođen.

44. Ustavni sud, prije svega, naglašava da je njegova nadležnost u apelacionim postupcima ograničena «na pitanja koja su sadržana u ovom Ustavu» i da Ustavni sud nije nadležan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su redovni sudovi protumačili pozitivnopravne propise, osim u slučajevima u kojima su odluke tih sudova povrijedile ustavna prava, ili su zanemarile ta prava, te ako je primjena zakona bila proizvoljna ili diskriminacijska, ukoliko je došlo do povrede procesnih prava (pravično suđenje, pristup sudu, djelotvorni pravni lijekovi i dr.), ili ukoliko utvrđeno činjenično stanje ukazuje na povredu Ustava Bosne i Hercegovine (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 62/01* od 5. aprila 2002. godine objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 24/02).

45. Nadalje, Ustavni sud podsjeća da je izvan njegove nadležnosti procjenjivati kvalitet zaključaka sudova u pogledu procjene dokaza, ukoliko se ova procjena ne doima očigledno proizvoljnom. Isto tako, Ustavni sud se neće miješati u način na koji su redovni sudovi usvojili dokaze kao dokaznu građu. Ustavni sud se neće miješati u situaciju kada redovni sudovi vjeruju dokazima jedne strane u postupku na osnovu sudijske slobodne procjene. To je isključivo uloga redovnih sudova, čak i kada su izjave svjedoka na javnoj raspravi i pod zakletvom suprotne jedna drugoj (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Doorson protiv Holandije*, presuda od 6. marta 1996. godine objavljena u Izvještajima broj 1996-II, stav 78).

46. Također, Ustavni sud konstatira da se pravičnost postupka ocjenjuje na osnovu postupka kao cjeline (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španije,* presuda od 6. decembra 1988. godine, serija A, broj 146, stav 68; i Ustavni sud, Odluka broj *U 63/01* od 27. juna 2003. godine objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 38/03). S tim u vezi, Ustavni sud ima zadatak procijeniti je li postupak, kao cjelina, bio pravedan i je li dokazni postupak zloupotrijebljen na štetu apelanata.

47. U odnosu na navode apelanata da u predmetnom postupku nisu imali pravično suđenje pred nepristranim sudom, Ustavni sud podsjeća da sud ne smije biti opterećen

predrasudama u vezi sa odlukom koju donosi. Ne može dopustiti da u sudnici bude pod utjecajem vanjskih informacija, bilo to zbog stava javnosti ili kakvog drugog pritiska, i svoje mišljenje zasniva isključivo na onom što je iznijeto na suđenju. U predmetu *Piersack protiv Belgije* Evropski sud za ljudska prava je zaključio *Dok nepristranost obično označava nepostojanje predrasuda ili naklonosti, njezino postojanje ili nešto slično može se, prema članu 6. stav 1. Konvencije, testirati na različite načine. U tom smislu može se napraviti razlika između subjektivnog pristupa, kojim se određuje lično uvjerenje određenog sudije u datom predmetu, i objektivnog pristupa, koji utvrđuje je li sudija ponudio garancije dovoljne da se isključi svaka legitimna sumnja u tom pogledu* (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Piersack protiv Belgije,* presuda od 1. oktobra 1982. godine, stav 30).

48. Da bi se dokazala subjektivna nepristranost, Evropski sud za ljudska prava zahtijeva dokaze konkretne pristranosti. Lična nepristranost redovno postavljenog sudije se pretpostavlja sve dok se ne dokaže suprotno (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Hauschildt protiv Danske,* presuda od 24. maja 1989. godine, stav 47). Ovo je vrlo važna pretpostavka i u praksi je vrlo teško dokazati ličnu pristranost.

49. Kada je riječ o objektivnom testu, Evropski sud za ljudska prava je u predmetu *Fey protiv Austrije* izjavio da *U okviru objektivnog testa mora se odrediti je li, potpuno odvojeno od ličnog ponašanja sudije, bilo dokažljivih činjenica koje mogu dovesti do sumnje u njegovu nepristranost. U ovom pogledu čak i dojam može imati izvjesnu važnost. Ono što je ovdje važno jeste povjerenje koje sudovi u demokratskom društvu moraju ulijevati javnosti i, najviše od svega, kada su u pitanju krivični postupci, koje moraju ulijevati samom okrivljeniku. Ovo podrazumijeva da pri odlučivanju postoji li u nekom konkretnom predmetu opravdan razlog za strah da određeni sudija nije nepristran, stav okrivljenika je važan, ali ne i odlučujući. Ono što je odlučujuće je može li se takav strah smatrati objektivno opravdanim* (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Fay protiv Austrije*, presuda od 24. februara 1993. godine, stav 30).

50. Evropski sud za ljudska prava je sasvim jasno dao do znanja da se svaki sudija za kojeg postoji legitiman razlog za bojazan da nije nepristran mora povući (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Piersack protiv Belgije*, presuda od 1. oktobra 1982. godine, stav 30). Postojanje domaćih procedura kojima se osigurava nepristranost je, također, relevantno. Iako Konvencija ne propisuje izričito da moraju postojati mehanizmi pomoću kojih strane u postupku mogu postavljati pitanje nepristranosti, vjerovatnije je da će se naći kršenje člana 6. Evropske konvencije ukoliko takvi mehanizmi ne postoje. Ako optuženi postavi

pitanje nepristranosti, onda se ono mora ispitati, izuzev ako takvo pitanje nije «očigledno bez ikakve osnove» (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Remli protiv Francuske*, presuda od 23. aprila 1996. godine, st. 43-48).

51. Uzimajući u obzir navedeno, Ustavni sud konstatira da apelanti osim svojih navoda u vezi sa pristranošću redovnih sudova nisu dostavili dokaze iz kojih bi se sa sigurnošću moglo utvrditi da su sudije redovnih sudova bili pristrani u predmetnom postupku. Navodi apelanata, prema mišljenju Ustavnog suda, ne predstavljaju dovoljan osnov da bi se oborila subjektivna pretpostavka o sudijinoj pristranosti. Uzimajući u obzir i objektivni kriterij, Ustavni sud konstatira da osporene presude ne ostavljaju dojam o pristranosti redovnih sudova. Nadalje, apelanti nisu Ustavnom sudu dokazali da su podnosili formalan zahtjev za izuzeće sudije prvostepenog suda, kao ni sudija koji su bili u sastavu drugostepenog vijeća, a što u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije predstavlja domaći mehanizam pomoću kojeg strane u postupku mogu postavljati pitanje nepristranosti. Stoga, Ustavni sud smatra da su neosnovani navodi apelanata da nisu imali pravično suđenje pred nepristranim sudom.

52. U vezi sa navodima apelanata da im je povrijeđeno pravo na odbranu zbog toga što su sudovi odbili saslušanje svjedoka odbrane koji bi doprinijeli rasvjetljavanju činjeničnog stanja, Ustavni sud ukazuje na svoju raniju jurisprudenciju prema kojoj član 6. stav 3.d. Evropske konvencije ne daje stranci neograničeno pravo da saslušava svjedoke pred sudom, već je na redovnom sudu da ocijeni da li bi izjave predloženih svjedoka ili izvođenje drugih predloženih dokaza bilo relevantno za odlučivanje u konkretnom slučaju. Sud koji vodi postupak mora imati određenu diskreciju o ovim pitanjima. Također, prema članu 6. stav 3.d. Evropske konvencije slijedi da stranka u postupku ne može imati prednost u odnosu na drugu stranu u pogledu mogućnosti da iznese dokaze (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 6/02* objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 24/02). Nadalje, član 6. stav 3. Evropske konvencije zahtijeva samo da sud navede razloge zbog kojih je odlučio da ne provodi dokaze koje je optuženi izričito zahtijevao (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Vidal protiv Belgije*, presuda od 22. aprila 1992. godine, serija A, broj 235, tačka 34; i Dom za ljudska prava, CH/00/6558, *Edin Garaplija protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 12. aprila 2002. godine, tačka 68). U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da su, suprotno navodima apelacija, Vrhovni sud i Kantonalni sud u svojim odlukama dali jasno obrazloženje zašto su odbili saslušanje svjedoka navedenih u apelacijama. Ustavni sud ne može zaključiti da su u konkretnom postupku povrijeđene ni druge garancije iz stava 3. člana 6. Evropske konvencije.

53. Stoga, Ustavni sud ne može zaključiti da je u konkretnom slučaju došlo do povrede principa ravnopravnosti stranaka koji je važan element pravičnog suđenja, a posebno u krivičnom postupku. Navedeni princip podrazumijeva da obje stranke moraju imati iste mogućnosti da izlože svoj predmet pod uvjetima koji ih ne stavljaju u podređen položaj u odnosu na protivnika. Princip jednakosti pred sudom podrazumijeva da strane moraju imati isti pristup spisima i drugim dokumentima predmeta, barem u onoj mjeri u kojoj oni igraju ulogu u formiranju mišljenja suda (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Mc Michael protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 24. februara 1995. godine, serija A, broj 307-B, str. 53-54). Ustavni sud, stoga, smatra da su u predmetnom postupku apelanti imali mogućnost izložiti svoj predmet u istoj mjeri kao i optužba, te se i sa svojim argumentima suprotstaviti argumentima optužbe. U konkretnom slučaju, sudovi su proveli dokaze u koje se ubrajaju i dokazi odbrane koje su sudovi odobrili i proveli. Pri tome je sud na osnovu svog diskrecijskog prava odlučivao koje dokaze će izvesti i kojim dokazima će vjerovati, a kojima ne.

54. U vezi sa navodima apelanata o pogrešnoj primjeni procesnog prava, Ustavni sud zapaža da su ti navodi, kako to sami apelanti ističu, identični žalbenim prigovorima protiv prvostepene i drugostepene presude, te su bili predmet ocjene Vrhovnog suda. Ustavni sud smatra da je apelantima bilo omogućeno učestvovanje u svakoj fazi predmetnog krivičnog postupka, te se iz navoda apelacije, kao i priložene dokumentacije, ne može zaključiti da su u predmetnom krivičnom postupku povrijeđena ustavna prava apelanata. Sudovi su prilikom donošenja presuda u principu primijenili važeće procesne i materijalne propise. Presude redovnih sudova u obrazloženjima sadrže jasne i detaljne razloge na osnovu kojih su primijenjeni zakonski propisi na kojima se zasnivaju. Također, sudovi su dali jasne i precizne razloge svojih stavova, te su za svaki dokaz koji su prihvatili, kao i onaj koji nisu prihvatili, dali logično i uvjerljivo obrazloženje koje ni u jednom dijelu ne izgleda proizvoljno ili neprihvatljivo samo po sebi. Ne može se zaključiti da je primjena tih propisa bila proizvoljna ili diskriminacijska.

55. Međutim, razmatrajući prvoapelantove navode da je «za krivično djelo utaje iz člana 278. stav 3. KZ FBiH kazna zatvora do tri godine, trebao biti oslobođen, jer je šestogodišnji apsolutni rok zastarjelosti krivičnog gonjenja istekao 27. oktobra 2005. godine (prema činjeničnom opisu radnji iz tačke 2. prvostepene presude izvršenom 27. oktobra 1999. godine), a presuda koja je predmet apelacije donesena je dugo nakon isteka roka zastarjelosti». Ustavni sud ukazuje da, prema ustaljenoj praksi Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda, član 6. stav 1. Evropske konvencije obavezuje sudove, između ostalog, da obrazlože svoje presude. Ova obaveza, međutim, ne može biti

shvaćena kao obaveza da se u presudi iznesu svi detalji i daju odgovori na sva postavljena pitanja i iznesene argumente (vidi Ustavni sud, odluke br. *U 62/01* od 5. aprila 2002. godine i *AP 352/04* od 23. marta 2005. godine). Mjera u kojoj ova obaveza postoji ovisi o prirodi odluke (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Ruiz Torija protiv Španije*, presuda od 9. decembra 1994. godine, serija A, broj 303-A, stav 29). Evropski i Ustavni sud su u brojnim odlukama ukazali da domaći sudovi imaju određenu diskrecijsku ocjenu u vezi s tim koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenom predmetu, ali istovremeno imaju obavezu obrazložiti svoju odluku tako što će *navesti jasne i razumljive razloge* na kojima su tu odluku zasnovali (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Suominen protiv Finske*, presuda od 1. jula 2003. godine, aplikacija broj 37801/97, stav 36; i, *mutatis mutandis,* Ustavni sud, Odluka broj *AP 5/05* od 14. marta 2006. godine). Svrha obaveze da odluka bude obrazložena jeste i da pokaže da je stranama u postupku omogućeno da na ravnopravan i pravičan način budu saslušane u postupku pred sudom (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Kuznetsov i dr. protiv Rusije,* presuda od 11. januara 2007. godine, aplikacija broj 184/02). Također, obrazložena odluka daje strani u postupku mogućnost da se žali protiv prvostepene odluke, te da drugostepeni sud razmotri i ispita prvostepenu odluku, a omogućava se i javna kontrola nad «administriranjem pravde» i radom sudstva (*idem*).

56. Ukoliko se pravo na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije posmatra u kontekstu važećeg pozitivnog prava u Bosni i Hercegovini, onda se mora primijetiti da bitan segment prava na pravično suđenje čini brižljiva i savjesna ocjena dokaza i činjenica utvrđenih u postupku pred redovnim sudovima (vidi, *mutatis mutandis,* već citiranu Odluku Ustavnog suda broj *AP 5/05*), kao i iznošenje razloga o odlučnim činjenicama u obrazloženju presude kako je to određeno u članu 351. stav 7. ZKP.

57. Prema tač. 2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4. i 2.5. izreke prvostepene presude prvoapelant je na dužnosti direktora preduzeća Tuh-Invest, u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi, navedenom preduzeću iz dijela sredstava kredita u iznosu od 413.000,00 CHF (476.000 KM), koji je bio predviđen za pokriće troškova vezanih za realizaciju uknjižbe i provođenja hipoteke nad nekretninama iz tačke 1. optužnice, protivno ugovorenoj namjeri iz ovih novčanih sredstava, izvršio sljedeće transakcije: iznos od 130.000,00 CHF uplatio je 28. februara 2001. godine preko Zagrebačke banke Mostar u korist HUP d.o.o. Zagreb kao povrat dijela duga za kredit, smanjujući na taj način dugovanje, odnosno kreditnu obavezu preduzeću Tuh-Invest prema preduzeću HUP d.o.o. Zagreb za isti iznos, a istovremeno ne umanjujući za taj iznos kreditnu obavezu Zavoda PIO Mostar prema preduzeću Tuh-Invest, pribavljajući na taj način protivpravnu imovinsku korist za preduzeće Tuh-Invest

u iznosu od 130.000,00 CHF. U specifikaciji troškova kredita prema Aneksu I Ugovora o zajmu od 27. oktobra 1999. godine, a koji je zaključen 10. decembra 1999. godine između Zavoda PIO Mostar i Tuh-Investa uključio je sljedeće iznose: iznos od 16.000,00 KM, zadužujući Zavod PIO Mostar sa računom broj 01/99 od 29. oktobra 1999. godine na ime pokrića raznih troškova vezanih za zaključenje ugovora o finansijskom kreditu od 16. decembra 1999. godine između Tuh-Investa i hotelskih preduzeća iz Zagreba, zadužujući na taj način za isti novčani iznos Zavod PIO kao uvećanje kreditne obaveze prema Ugovoru o kreditu iz tačke 1. optužnice, iznos od 48.000,00 KM, zadužujući Zavod PIO Mostar sa računom broj 205-199 od 30. oktobra 1999. godine koji je HUP d.o.o. Zagreb ispostavio preduzeću Tuh-Invest na ime troškova transfera sredstava kredita, administrativnih troškova, troškova telefona, reprezentacije, službenih putovanja […] uvećavajući na taj način kreditnu obavezu Zavoda PIO Mostar prema Ugovoru o kreditu iz tačke 1. optužnice iznos od 45.900,00 KM, zadužujući Zavod PIO Mostar sa računom broj 204-199 od 29. oktobra 1999. godine koji je HUP d.o.o. Zagreb ispostavio preduzeću Tuh-Invest na ime troškova koje je HUP d.o.o. Zagreb platio Agenciji za restruktuiranje i razvoj prema Ugovoru od 5. maja 1999. godine zaključenog između HUP d.o.o. Zagreb i Agencije, uvećavajući na taj način kreditnu obavezu Zavoda PIO Mostar prema Ugovoru o kreditu iz tačke 1. optužnice i iznos od 35.000,00 KM, zadužujući Zavod PIO Mostar sa računom broj 012/99 od 27. decembra 1999. godine koji je preduzeće za poslovne usluge RIR d.o.o. Mostar ispostavilo preduzeću Tuh-Invest na ime pružanja poslovnih usluga, uvećavajući i na taj način kreditnu obavezu Zavoda PIO Mostar prema Ugovoru o kreditu iz tačke 1. optužnice.

58. Ustavni sud zapaža da je prvoapelant u svojoj apelaciji naveo da «prema činjeničnom opisu radnji iz tačke 2. prvostepene presude izvršenom 27. oktobra 1999. godine je proglašen krivim iako je istekao šestogodišnji apsolutni rok zastarjelosti krivičnog gonjenja 27. oktobra 2005. godine.» Prvostepenom presudom prvoapelant je za navedene radnje iz tačke 2. iste presude proglašen krivim za produženo krivično djelo pronevjere iz člana 359. stav 3. u vezi sa stavom 1. istog člana ranijeg KZ FBiH. Na okolnosti vremenskog izvršenja pojedinačnih radnji presuda ne sadrži nikakve navode u obrazloženju. Vrhovni sud je, odlučujući povodom prvoapelantove žalbe protiv prvostepene presude, u odnosu na njezinu tačku 2. preinačio u pravnoj ocjeni djela i odluci o kazni, tako da se prvoapelantove radnje iz tačke 2. izreke prvostepene presude pravno kvalificiraju kao krivično djelo utaje iz člana 278. stav 3. u vezi sa stavom 1. ranijeg KZ FBiH. Vrhovni sud se u svojim odlukama pozvao na činjenični opis pojedinačnih radnji iz prvostepene presude ne dajući nikakvo obrazloženje vezano za pitanje apsolutne zastare izvršenih radnji. Ustavni sud podsjeća da u teorijskom i praktičnom pristupu institutu produženog krivičnog djela postoje

različita stanovišta. Naime, prema jednom, ako je za pojedine radnje nastupila apsolutna zastara krivičnog gonjenja, krivično gonjenje za te radnje, odnosno za to krivično djelo, ne bi bilo moguće. Prema drugom stanovištu, rok zastare krivičnog progona, i kada je u pitanju apsolutna zastara, vezuju se isključivo za posljednju počinjenu radnju iz sastava produženog krivičnog djela. Ovakva situacija naglašava obavezu sudova da u svakom konkretnom slučaju daju jasno obrazloženje za svoju odluku.

59. Ustavni sud uočava da je Vrhovni sud u dijelu svojih odluka, povodom prvoapelantovih žalbenih navoda da treba biti oslobođen za radnje navedene u izreci prvostepene presude pod tačkom 2. izvršene u različitim vremenskim terminima koje je Vrhovni sud pravno kvalificirao kao krivično djelo utaje iz člana 278. stav 3. KZ FBiH, propustio obrazložiti pitanje nastupanja eventualne zastare u odnosu na navedene izvršene novčane transakcije kao prvoapelantove pojedinačne radnje kvalificirane kao navedeno krivično djelo, odnosno odlučnu činjenicu od kada teče zastara krivičnog gonjenja za to krivično djelo i zašto. Istina, Vrhovni sud je u svom odgovoru na konkretne navode apelacije dao određeno objašnjenje, ali osporene presude u kojima se odlučuje o postojanju krivičnog djela i krivične odgovornosti ne sadrže dato obrazloženje, odnosno dovoljno i jasno obrazloženje o navedenom pitanju, što je u suprotnosti sa standardom iz člana 6. Evropske konvencije.

60. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da se osporenim presudama Vrhovnog suda u navedenom dijelu krši prvoapelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

61. Na osnovu svega navedenog, a uzimajući u obzir da je Vrhovni sud nakon održanog glavnog i javnog pretresa prvoapelantu uz primjenu člana 46. st. 1. i 2. tačka 2. ranijeg KZ FBiH izrekao jedinstvenu kaznu zatvora, Ustavni sud je morao ukinuti osporenu presudu u odnosu na prvoapelanta.

VIII. Zaključak

62. Ustavni sud zaključuje da postoji kršenje prvoapelantovog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada osporene odluke Vrhovnog suda ne sadrže jasno i dovoljno obrazloženje za pitanje nastupanja zastare krivičnog gonjenja za krivično djelo utaje iz člana 278. stav 3. KZ.

63. Ustavni sud, također, zaključuje da u odnosu na drugoapelanta i ostale prvoapelantove navode nema povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine

i člana 6. st. 1, 2. i 3. Evropske konvencije, jer osporene presude redovnih sudova u tom dijelu u obrazloženjima sadrže precizne razloge na osnovu kojih su primijenjeni zakonski propisi na kojima se zasnivaju. Ne može se zaključiti da je primjena tih propisa bila proizvoljna ili diskriminacijska. Također se ne može zaključiti da je procjena dokaza prvostepenog suda, koja je potvrđena u drugostepenom postupku, bila proizvoljna, kao ni da je dokazni postupak zloupotrijebljen na štetu apelanata u smislu prava na pravičan postupak. Nema ni drugih elemenata koji bi ukazivali da apelanti nisu imali pravično suđenje pred nepristranim sudom, kao i da je u bilo kojoj fazi postupka tretiran na način koji bi vodio kršenju principa apsolutne ravnopravnosti strana u postupku, kao i garancija iz stava 3. člana 6. Evropske konvencije.

64. Na osnovu člana 61. st. 1, 2. i 3. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

65. S obzirom na ovu odluku o dopustivosti i meritumu, ranija Odluka Ustavnog suda o privremenoj mjeri broj AP 2621/06 od 21. decembra 2006. godine više ne proizvodi pravno djelovanje.

66. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Predmet broj AP 95/07

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacije Fatime Hasić i drugih podnesene zbog nestanka osoba za vrijeme rata na području Bosne i Hercegovine

Odluka od 13. svibnja 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 95/07**, rješavajući apelacije **Fatime Hasić i dr**., na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 4. točka 13, članka 20, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 13. svibnja 2008. godine je donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvajaju se sljedeće apelacije podnesene zbog nestanka osoba za vrijeme rata na teritoriju Bosne i Hercegovine:

AP 95/07 Fatima Hasić, AP 96/07 Sead Ramić, AP 97/07 Ismeta Zeher, AP 98/07 Safet Prlja, AP 99/07 Fatima Škorić, AP 100/07 Zekija Bečulić, AP 101/07 Rezija Lihović, AP 102/07 Kadira Šabanović, AP 103/07 Rifa Čejvan, AP 104/07 Adevija Čejvan, AP 105/07 Šaha Lihović, AP 106/07 Alema Lihović, AP 107/07 Fatima Jakšić, AP 108/07 Zlatka Botić, AP 109/07 Rađep Bečulić, AP 110/07 Behara Berbić, AP 111/07 Kerim Šehović, AP 112/07 Halida Nuhanović, AP 113/07 Nazif Šehović, AP 114/07 Vahida Aganbegović, AP 115/07 Nijaz Fifić, AP 116/07 Kadira Fifić, AP 117/07 Rukib Hibić, AP 118/07 Sebina Botić, AP 119/07 Čelebija Botić, AP 120/07 Aiša Jakšić, AP 121/07 Fata Hibić, AP 122/07 Adem Alagić, AP 123/07 Adem Alagić, AP 124/07 Vasvija Hibić, AP 125/07 Uzemir Beganović, AP 126/07 Zahid Botić, AP 127/07 Taib Menzil, AP 128/07 Mujo Pašić, AP 129/07 Smajo Rabihić, AP 130/07 Džafer Hibić, AP 131/07 Sead Ramić, AP 132/07 Šerifa Kovačić, AP 133/07 Rajif Bilić, AP 134/07 Rezija Hibić, AP 135/07 Mujesira Zec, AP

136/07 Nermina Husić, AP 137/07 Čelebija Botić, AP 138/07 Čelebija Botić, AP 139/07 Sedija Zec, AP 140/07 Alija Botić, AP 141/07 Šaha Lihović, AP 142/07 Niza Hasić, AP 143/07 Senada Ramić, AP 144/07 Adevija Hibić, AP 145/07 Ajiša Dugonjić, AP 146/07 Taib Menzil, AP 147/07 Rađep Bečulić, AP 148/07 Ajša Gigović, AP 149/07 Idriz Rabihić, AP 150/07 Envera Kovačević, AP 151/07 Šefika Turan, AP 152/07 Ćerima Husić, AP 153/07 Nazif Šehović, AP 154/07 Aiša Jakšić, AP 155/07 Aiša Jakšić, AP 156/07 Nazifa Tatar, AP 157/07 Ramiza Smajlović, AP 158/07 Adem Alagić, AP 159/07 Munira Botić, AP 160/07 Fatima Alagić, AP 161/07 Halida Nuhanović, AP 162/07 Edin Vilić, AP 163/07 Ibrahim Bečulić, AP 164/07 Muharem Menzil, AP 165/07 Mina Pašić, AP 166/07 Ibrahim Bečulić, AP 167/07 Nezira Kovačić, AP 168/07 Fevkija Evlić, AP 169/07 Ifeta Krdžalić, AP 170/07 Mina Čejvan, AP 171/07 Mina Čejvan, AP 172/07 Rešada Hanifić, AP 173/07 Alema Lihović, AP 174/07 Rezija Lihović, AP 175/07 Zejna Džananović, AP 176/07 Šaha Hasić, AP 177/07 Fatima Hibić, AP 178/07 Muharem Menzil, AP 179/07 Ševala Hibić, AP 180/07 Munevera Dugonjić, AP 181/07 Munira Pašić, AP 182/07 Fatima Pašić, AP 183/07 Nevzeta Mahmutagić, AP 184/07 Sabira Pašić, AP 185/07 Ševka Bečulić, AP 186/07 Fadil Hibić, AP 187/07 Čerima Berbić, AP 188/07 Rifa Čejvan, AP 189/07 Šaha Lihović, AP 190/07 Fatima Lihović, AP 191/07 Fata Čejvan, AP 192/07 Kadira Šabanović, AP 193/07 Seida Čejvan, AP 194/07 Semina Lihović, AP 195/07 Šaha Lihović, AP 196/07 Alema Lihović, AP 197/07 Safija Husić, AP 198/07 Zejna Džananović, AP 199/07 Mina Sultanić, AP 200/07 Nezira Fifić, AP 201/07 Zijada Kovačević, AP 202/07 Šerifa Fifić, AP 203/07 Nijaz Fifić, AP 204/07 Derviš Škorić, AP 205/07 Adem Alagić, AP 206/07 Nafa Husić, AP 207/07 Mina Čejvan, AP 208/07 Šerifa Kovačević, AP 209/07 Miralema Ramić, AP 210/07 Nefa Botić, AP 211/07 Šaha Rabihić, AP 212/07 Hafiza Škorić, AP 213/07 Bahrudin Muminović, AP 214/07 Šefik Džuvelek, AP 215/07 Esma Hibić, AP 216/07 Muhima Hasić, AP 217/07 Sedina Alagić, AP 218/07 Aiša Alagić, AP 219/07 Zuhra Bečulić, AP 220/07 Ramiza Botić, AP 221/07 Fatima Alagić, AP 222/07 Fatima Botić, AP 223/07 Hasnija Lihović, AP 224/07 Hasnija Lihović, AP 225/07 Hasnija Lihović, AP 226/07 Fajza Menzil, AP 227/07 Elvira Prlja, AP 228/07 Sulejman Husić, AP 229/07 Sejdija Hibić, AP 230/07 Vasvija Hibić, AP 231/07 Naska Nuhanović, AP 232/07 Ramo Gigović, AP 233/07 Avdo Bilanović, AP 234/07 Mujesira Zec, AP 235/07 Fikreta Alagić, AP 236/07 Gopa Hibić, AP 237/07 Ćerima Husić, AP 238/07 Behija Gigović, AP 239/07 Sakib Hibić, AP 240/07 Redžifa Botić, AP 241/07 Ramiza Husić,

AP 242/07 Raif Smajlović, AP 243/07 Dževida Berbić, AP 244/07 Ramiza Botić, AP 245/07 Mina Alekić, AP 246/07 Nezira Kovačić, AP 434/07 Anica Aničić, AP 449/07 Radoslav Došlo, AP 618/07 Hamid Opakić, AP 697/07 Radovan Savić, AP 698/07 Nada Planojević, AP 718/07 Dobrislav Đerić, AP 763/07 Vidosav Đokić, AP 1010/07 Salih Zec, AP 1011/07 Salih Zec, AP 1013/07 Hajrija Hibić, AP 1015/07 Selima Botić, AP 1016/07 Čamil Bilić, AP 1017/07 Dževdo Ramić, AP 1018/07 Čamil Bilić, AP 1019/07 Šekib Botić, AP 1020/07 Šekib Botić, AP 1021/07 Hazira Pašić, AP 1022/07 Niza Turan, AP 1023/07 Sadika Mujić, AP 1024/07 Sadika Mujić, AP 1050/07 Suada Ćejvan, AP 1150/07 Sejida Beširević, AP 1213/07 Milojka Petrušić, AP 1228/07 Miloš Radovanović, AP 1229/07 Ana Blagojević, AP 1230/07 Petra Marković, AP 1462/07 Mirjana Vasić, AP 1504/07 Gospava Radojčić, AP 1505/07 Zdravka Savić, AP 1610/07 Milica Pajić, AP 1611/07 Radinka Bratanović, AP 1633/07 Avdo Zametica, AP 1647/07 Gordana Todorović, AP 1660/07 Dalibor Ivanković, AP 2118/07 Rada Basera, AP 2134/07 Ostoja Dekić, AP 2424/07 Mirko Lazić, AP 2425/07 Jovan Panić, AP 2426/07 Savo Popović, AP 2427/07 Brano Bunjevac, AP 2428/07 Danica Jelić, AP 2429/07 Goja Gajić, AP 2430/07 Marko Stanković, AP 2487/07 Spasenija Vasić, AP 2541/07 Drena Ramić, AP 2644/07 Ramo Kahriman, AP 3282/07 Mirjana Dmitrović, AP 3585/07 Enisa Medić, AP 281/08 Bosiljka Lugonja, AP 283/08 Dragana Kanlić, AP 686/08 Muharem Fazlić, AP 687/08 Mevlida Ičić, AP 688/08 Dino Kadirić, AP 689/08 Fahrudin Nasić, AP 690/08 Senada Alić, AP 691/08 Nura Hamulić, AP 692/08 Hatka Kahrimanović, AP 693/08 Aziza Ferizović, AP 694/08 Rifet Hodžić; AP 695/08 Munira Bešlagić i AP 853/08 Mladen Bošković.

Utvrđuje se povreda prava na zabranu podvrgavanja nehumanom postupku iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, kao i prava na privatni i obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, Vladi Federacije Bosne i Hercegovine, Vladi Republike Srpske i Vladi Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine da putem Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine bez odgađanja apelantima dostave sve dostupne i raspoložive informacije

o članovima njihovih obitelji nestalim u tijeku rata na području Bosne i Hercegovine.

Nalaže se Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, Vladi Federacije Bosne i Hercegovine, Vladi Republike Srpske i Vladi Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine da bez odgađanja osiguraju operativno funkcioniranje Fonda za pomoć obiteljima nestalih osoba u Bosni i Hercegovini i Središnje evidencije nestalih osoba u Bosni i Hercegovini, koji su utemeljeni sukladno Zakonu o nestalim osobama («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 50/04), a sukladno stavku 4. izreke odluka Ustavnog suda broj AP 129/04 od 27. svibnja 2005. godine i broj AP 228/04 od 13. srpnja 2005. godine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» br. 58/05 i 80/05, te «Službeni glasnik Republike Srpske» br. 72/05 i 75/05).

Odbacuju se kao nedopuštene sljedeće apelacije podnesene zbog nestanka osoba za vrijeme rata na teritoriju Bosne i Hercegovine:

AP 619/07 Džasim Fifić, AP 620/07 Džasim Fifić, AP 621/07 Senija Nušinović, AP 1012/07 Šerifa Bečulić i AP 1014/07 Aiša Hibić, zato što su apelanti propustili u ostavljenom roku dopuniti/precizirati apelacije.

Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u smislu članka 64. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, dostavlja se na provedbu Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, Vladi Federacije Bosne i Hercegovine i Vladi Republike Srpske.

Nalaže se Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, Vladi Federacije Bosne i Hercegovine, Vladi Republike Srpske i Vladi Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine da, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od šest mjeseci od dostave ove odluke obavijeste Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama u svrhu izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. U tijeku 2007. godine, zbog nestanka osoba za vrijeme rata na području Bosne i Hercegovine, Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelacije su podnijeli: Fatima Hasić, Sead Ramić, Ismeta Zeher, Safet Prlja, Fatima Škorić, Zekija Bečulić, Rezija Lihović (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Kadira Šabanović (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Rifa Čejvan (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Adevija Čejvan, Šaha Lihović (registrirane četiri apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Alema Lihović (registrirane tri apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Fatima Jakšić, Zlatka Botić, Rađep Bečulić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Behara Berbić, Kerim Šehović, Halida Nuhanović (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Nazif Šehović (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Vahida Aganbegović, Nijaz Fifić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Kadira Fifić, Rukib Hibić, Sebina Botić, Čelebija Botić (registrirane tri apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Fata Hibić, Adem Alagić (registrirane četiri apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Vasvija Hibić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Uzemir Beganović, Zahid Botić, Taib Menzil (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Mujo Pašić, Smajo Rabihić, Džafer Hibić, Sead Ramić, Šerifa Kovačić, Rajif Bilić, Rezija Hibić, Mujesira Zec (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Nermina Husić, Sedija Zec, Alija Botić, Niza Hasić, Senada Ramić, Adevija Hibić, Ajiša Dugonjić, Ajša Gigović, Idriz Rabihić, Envera Kovačević, Šefika Turan, Ćerima Husić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Aiša Jakšić (registrirane tri apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Nazifa Tatar, Ramiza Smajlović, Munira Botić, Fatima Alagić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Edin Vilić, Ibrahim Bečulić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Muharem Menzil (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Mina Pašić, Nezira Kovačić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Fevkija Evlić, Ifeta Krdžalić, Mina Čejvan (registrirane tri apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Rešada Hanifić, Zejna Džananović (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Šaha

Hasić, Fatima Hibić, Ševala Hibić, Munevera Dugonjić, Munira Pašić, Fatima Pašić, Nevzeta Mahmutagić, Sabira Pašić, Ševka Bečulić, Fadil Hibić, Čerima Berbić, Fatima Lihović, Fata Čejvan, Seida Čejvan, Semina Lihović, Safija Husić, Mina Sultanić, Nezira Fifić, Zijada Kovačević, Šerifa Fifić, Derviš Škorić, Nafa Husić, Šerifa Kovačević, Miralema Ramić, Nefa Botić, Šaha Rabihić, Hafiza Škorić, Bahrudin Muminović, Šefik Džuvelek, Esma Hibić, Muhima Hasić, Sedina Alagić, Aiša Alagić, Zuhra Bečulić, Ramiza Botić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Fatima Botić, Hasnija Lihović (registrirane tri apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Fajza Menzil, Elvira Prlja, Sulejman Husić, Sejdija Hibić, Naska Nuhanović, Ramo Gigović, Avdo Bilanović, Fikreta Alagić, Gopa Hibić, Behija Gigović, Sakib Hibić, Redžifa Botić, Ramiza Husić, Raif Smajlović, Dževida Berbić, Mina Alekić, Anica Aničić, Radoslav Došlo, kojeg zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Istočno Sarajevo, Hamid Opakić, Džasim Fifić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Senija Nušinović, Radovan Savić, kojega zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Nada Planojević, koju zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Dobrislav Đerić, kojega zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Istočno Sarajevo, Vidosav Đokić, kojega zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Vlasenica, Salih Zec (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Šerifa Bečulić, Hajrija Hibić, Aiša Hibić, Selima Botić, Čamil Bilić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Dževdo Ramić, Šekib Botić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Hazira Pašić, Niza Turan, Sadika Mujić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Suada Ćejvan, Sejida Beširević, Milojka Petrušić, Miloš Radovanović, kojega zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Ana Blagojević, koju zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Petra Marković, koju zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Mirjana Vasić, Gospava Radojčić, koju zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Doboj, Zdravka Savić, koju zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih

osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Doboj, Milica Pajić, koju zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Radinka Bratanović, koju zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Avdo Zametica, Gordana Todorović, Dalibor Ivanković, Rada Basera, Ostoja Dekić, Mirko Lazić, kojega zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Jovan Panić, kojega zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Savo Popović, kojega zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Brano Bunjevac, kojega zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Danica Jelić, koju zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Goja Gajić, koju zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Marko Stanković, kojega zastupa Republička organizacija obitelji zarobljenih i poginulih boraca i nestalih osoba Republike Srpske, Općinska organizacija Bijeljina, Spasenija Vasić, Drena Ramić, Ramo Kahriman, Mirjana Dmitrović, Enisa Medić, Bosiljka Lugonja, Dragana Kanlić, Muharem Fazlić, Mevlida Ičić, Dino Kadirić, Fahrudin Nasić, Senada Alić, Nura Hamulić, Hatka Kahrimanović, Aziza Ferizović, Rifet Hodžić, Munira Bešlagić i Mladen Bošković (u daljnjem tekstu: apelanti).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Obzirom na to da je Ustavnom sudu dostavljeno više apelacija iz njegove nadležnosti koje se tiču istog činjeničnog i pravnog temelja, Ustavni sud je, sukladno članku 31. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, donio odluku o spajanju predmeta u kojima će voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku pod brojem AP 95/07. Spojene su sljedeće apelacije: AP 95/07, AP 96/07, AP 97/07, AP 98/07, AP 99/07, AP 100/07, AP 101/07, AP 102/07, AP 103/07, AP 104/07, AP 105/07, AP 106/07, AP 107/07, AP 108/07, AP 109/07, AP 110/07, AP 111/07, AP 112/07, AP 113/07, AP 114/07, AP 115/07, AP 116/07, AP 117/07, AP 118/07, AP 119/07, AP 120/07, AP 121/07, AP 122/07, AP 123/07, AP 124/07, AP 125/07, AP 126/07, AP 127/07, AP 128/07, AP 129/07, AP 130/07, AP 131/07 AP 132/07, AP 133/07, AP 134/07, AP 135/07, AP 136/07, AP 137/07, AP 138/07, AP 139/07, AP 140/07, AP 141/07, AP 142/07, AP 143/07, AP 144/07, AP 145/07, AP 146/07, AP 147/07, AP 148/07, AP 149/07, AP 150/07, AP 151/07, AP 152/07, AP 153/07, AP 154/07, AP

155/07, AP 156/07, AP 157/07, AP 158/07, AP 159/07, AP 160/07, AP 161/07, AP 162/07, AP 163/07, AP 164/07, AP 165/07, AP 166/07, AP 167/07, AP 168/07, AP 169/07, AP 170/07, AP 171/07, AP 172/07, AP 173/07, AP 174/07, AP 175/07, AP 176/07, AP 177/07, AP 178/07, AP 179/07, AP 180/07, AP 181/07, AP 182/07, AP 183/07, AP 184/07, AP 185/07, AP 186/07, AP 187/07, AP 188/07, AP 189/07, AP 190/07, AP 191/07, AP 192/07, AP 193/07, AP 194/07, AP 195/07, AP 196/07, AP 197/07, AP 198/07, AP 199/07, AP 200/07, AP 201/07, AP 202/07, AP 203/07, AP 204/07, AP 205/07, AP 206/07, AP 207/07, AP 208/07, AP 209/07, AP 210/07, AP 211/07, AP 212/07, AP 213/07, AP 214/07, AP 215/07, AP 216/07, AP 217/07, AP 218/07, AP 219/07, AP 220/07, AP 221/07, AP 222/07, AP 223/07, AP 224/07, AP-225/07, AP 226/07, AP 227/07, AP 228/07, AP 229/07, AP 230/07, AP 231/07, AP 232/07, AP 233/07, AP 234/07, AP 235/07, AP 236/07, AP 237/07, AP 238/07, AP 239/07, AP 240/07, AP 241/07, AP 242/07, AP 243/07, AP 244/07, AP 245/07, AP 246/07, AP 434/07, AP 449/07, AP 618/07, AP 619/07, AP 620/07, AP 621/07, AP 697/07, AP 698/07, AP 718/07, AP-763/07, AP 1010/07, AP 1011/07, AP 1012/07, AP 1013/07, AP 1014/07, AP 1015/07, AP 1016/07, AP 1017/07, AP 1018/07, AP 1019/07, AP 1020/07, AP 1021/07, AP 1022/07, AP 1023/07, AP 1024/07, AP 1050/07, AP 1150/07, AP 1213/07, AP 1228/07, AP 1229/07, AP 1230/07, AP 1462/07, AP 1504/07, AP 1505/07, AP 1610/07, AP 1611/07, AP 1633/07, AP 1647/07, AP 1660/07, AP 2118/07, AP 2134/07, AP 2424/07, AP 2425/07, AP 2426/07, AP 2427/07, AP 2428/07, AP 2429/07, AP 2430/07, AP 2487/07, AP 2541/07, AP 2644/07, AP 3282/07, AP 3585/07, AP 281/08, AP 283/08, AP 686/08, AP 687/08, AP 688/08, AP 689/08, AP 690/08, AP 691/08, AP 692/08, AP 693/08, AP 694/08, AP 695/08 i AP 853/08.

3. Obzirom na to da se u navedenim predmetima radi o istom činjeničnom i pravnom temelju kao u predmetima Ustavnog suda br. AP 129/04 i AP 228/04, u kojima je Ustavni sud donio odluke 27. svibnja i 13. srpnja 2005. godine, Ustavni sud je odlučio ne zatražiti odgovor na predmetne apelacije od relevantnih institucija, već je razmatrao odgovore koji su Ustavnom sudu dostavljeni u predmetu broj AP 129/04.

4. U predmetu broj AP 618/07 apelant je Ustavnom sudu dostavio dopunu apelacije 20. veljače 2008. godine.

5. Budući da apelacije br. AP 619/07, AP 620/07, AP 621/07, AP 1012/07 i AP 1014/07 nisu sadržavale neophodne elemente iz članka 19. stavak 2. alineje 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, točnije uz apelacije nisu dostavljeni dokazi, odnosno potvrde iz kojih je vidljivo da su prijavljeni nestanci i otvoreni procesi traženja za nestale članove obitelji apelanata, od apelanata je 12. veljače 2008. godine zatraženo da dopune apelacije u roku od deset dana

u smislu članka 20. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. U predmetima br. AP 621/07, AP 1012/07 i AP 1014/07 apelanti su primili ove dopise 15. i 20. veljače 2008. godine, ali nisu odgovorili u ostavljenom roku. U predmetima br. AP 619/07 i AP 620/07 dopisi su vraćeni Ustavnom sudu sa naznakom da je primatelj nepoznat na danoj adresi.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

Apelacije koje se odnose na osobe nestale na području općine Kotor Varoš u tijeku 1992. godine

7. Zbog nestanka članova obitelji u tijeku 1992. godine u Kotor Varoši i u mjestima sa područja općine Kotor Varoš (Dabovci, Garići, Grabovica, Gradovići, Hrvaćani, Ježice, Kukavice, Večići i Vrbanjci), apelacije su podnijeli: Fatima Hasić, Sead Ramić, Ismeta Zeher, Safet Prlja, Fatima Škorić, Zekija Bečulić, Rezija Lihović (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Kadira Šabanović (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Rifa Čejvan (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Adevija Čejvan, Šaha Lihović (registrirane četiri apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Alema Lihović (registrirane tri apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Fatima Jakšić, Zlatka Botić, Ređep Bečulić, Kerim Šehović, Halida Nuhanović (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Nazif Šehović, Vahida Aganbegović, Nijaz Fifić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Kadira Fifić, Rukib Hibić, Sebina Botić, Čelebija Botić, Aiša Jakšić (registrirane tri apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Fata Hibić, Adem Alagić (registrirane četiri apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Vasvija Hibić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Uzemir Beganović, Zahid Botić, Taib Menzil (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Mujo Pašić, Smajo Rabihić, Džafer Hibić, Sead Ramić, Šerifa Kovačić, Rajif Bilić, Rezija Hibić, Mujesira Zec, Nermina Husić, Čelebija Botić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Sedija Zec, Alija Botić, Niza Hasić, Senada Ramić, Adevija Hibić, Ajiša Dugonjić, Ajša Gigović, Idriz Rabihić, Envera Kovačević, Šefika Turan, Ćerima Husić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Nazif Šehović, Nazifa Tatar, Ramiza Smajlović, Munira Botić, Fatima Alagić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Edin Vilić, Ibrahim Bečulić (registrirane

dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Muharem Menzil (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Mina Pašić, Nezira Kovačić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Fevkija Evlić, Ifeta Krdžalić, Mina Čejvan (registrirane tri apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Rešada Hanifić, Zejna Džananović (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Šaha Hasić, Fatima Hibić, Ševala Hibić, Munevera Dugonjić, Munira Pašić, Fatima Pašić, Nevzeta Mahmutagić, Sabira Pašić, Ševka Bečulić, Fadil Hibić, Čerima Berbić, Fatima Lihović, Fata Čejvan, Seida Čejvan, Semina Lihović, Safija Husić, Mina Sultanić, Nezira Fifić, Zijada Kovačević, Šerifa Fifić, Derviš Škorić, Nafa Husić, Šerifa Kovačević, Miralema Ramić, Nefa Botić, Šaha Rabihić, Hafiza Škorić, Bahrudin Muminović, Šefik Džuvelek, Esma Hibić, Muhima Hasić, Sedina Alagić, Aiša Alagić, Zuhra Bečulić, Ramiza Botić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Fatima Botić, Hasnija Lihović (registrirane tri apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Fajza Menzil, Elvira Prlja, Sulejman Husić, Sejdija Hibić, Naska Nuhanović, Ramo Gigović, Avdo Bilanović, Mujesira Zec, Fikreta Alagić, Gopa Hibić, Behija Gigović, Sakib Hibić, Redžifa Botić, Ramiza Husić, Raif Smajlović, Dževida Berbić, Mina Aleksić, Hamid Opakić, Džasim Fifić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Senija Nušinović, Salih Zec (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Šerifa Bečulić, Hajrija Hibić, Aiša Hibić, Selima Botić, Čamil Bilić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Dževdo Ramić, Šekib Botić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe), Hazira Pašić, Niza Turan, Sadika Mujić (registrirane dvije apelacije koje se odnose na različite nestale osobe) i Suada Ćejvan.

8. Apelanti su naveli da su članovi njihovih obitelji nestali na području općine Kotor Varoš tijekom 1992. godine. Više apelanata je navelo da su članove njihovih obitelji zarobili pripadnici paravojnih formacija Republike Srpske i odveli u Osnovnu školu «Grabovica» u Grabovici nakon čega im se gubi svaki trag. Svi apelanti, osim apelanata u predmetima br. AP 619/07, AP 620/07, AP 621/07, AP 1012/07 i AP 1014/07, uz apelacije su priložili potvrde Državnoga, odnosno Federalnoga povjerenstva za traženje nestalih osoba kojim se potvrđuje da su članovi njihovih obitelji evidentirani kao nestale osobe, te da je otvoren postupak za njihovo traženje. Apelanti u predmetima br. AP 125/07 i AP 618/07 su dostavili i potvrdu Međunarodnog komiteta Crvenog križa o davanju podataka za popunjavanje *ante mortem* upitnika. Nitko od apelanata nije saznao za sudbinu članova obitelji od njihovog nestanka u tijeku 1992. godine do danas osim apelanata Derviša Škorića i Zuhre Bečulić, koji su naveli da su u primarnoj grobnici u mjestu Plitska, općina Kotor Varoš, pronađeni nepotpuni posmrtni ostaci članova njihovih obitelji (sina, odnosno

supruga), te apelanta Edina Vilića, koji je naveo da su identificirani posmrtni ostaci njegovog brata, ali da još uvijek ne zna što se desilo sa njegovim ocem kojeg su naoružani vojnici odveli iz njihove obiteljske kuće u mjestu Kukavice.

Apelacije koje se odnose na osobe nestale na području Banovića, Bosanskog Grahova, Bosanskog Šamca, Foče, Glamoča, Goražde, Gradačca, Jajca, Ključa, Konjević Polja, Kupresa, Lopara, Majevice, Mrkonjić Grada, Orašja, Prijedora, Sarajeva, Skender Vakufa, Tuzle, Ugljevika, Vareša, Višegrada, Vozuće, Zavidovića i Zvornika

9. Glede nestanka članova obitelji na navedenim područjima tijekom rata u Bosni i Hercegovini, apelacije su podnijeli: Behara Berbić, Ređep Bečulić, Anica Aničić, Radoslav Došlo, Radovan Savić, Nada Planojević, Dobrislav Đerić, Vidosav Đokić, Sejida Beširević, Milojka Petrušić, Miloš Radovanović, Ana Blagojević, Petra Marković, Mirjana Vasić, Gospava Radojčić, Zdravka Savić, Milica Pajić, Radinka Bratanović, Avdo Zametica, Gordana Todorović, Dalibor Ivanković, Rada Basera, Ostoja Dekić, Mirko Lazić, Jovan Panić, Savo Popović, Brano Bunjevac, Danica Jelić, Goja Gajić, Marko Stanković, Spasenija Vasić, Drena Ramić, Ramo Kahriman, Mirjana Dmitrović, Enisa Medić, Bosiljka Lugonja, Dragana Kanlić, Muharem Fazlić, Mevlida Ičić, Dino Kadirić, Fahrudin Nasić, Senada Alić, Nura Hamulić, Hatka Kahrimanović, Aziza Ferizović, Rifet Hodžić, Munira Bešlagić i Mladen Bošković.

10. Apelanti su naveli da do danas nemaju nikakvih informacija o sudbini članova njihovih obitelji nakon njihovog nestanka za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini u razdoblju između 1992. i 1995. godine. Više apelanata je navelo da su članovi njihovih obitelji nestali na ratištu kao pripadnici oružanih snaga. Apelanti su uz apelacije priložili potvrde Federalnoga povjerenstva za nestale osobe, odnosno potvrde Ureda za traženje nestalih i zarobljenih osoba Republike Srpske (uz neke apelacije dostavljena je i kartica nestale ili zarobljene osobe Ureda za traženje nestalih i zarobljenih osoba Republike Srpske), kojima se potvrđuje da su članovi njihovih obitelji evidentirani kao nestale osobe, te da je otvoren proces njihovog traženja. Neki apelanti su, osim navedenih, priložili i potvrde Međunarodnog komiteta Crvenog križa o otvaranju procesa traženja nestalih članova njihovih obitelji, te potvrde o davanju podataka za popunjavanje *ante mortem* upitnika.

IV. Apelacije

11. Bit predmetnih apelacija jeste zahtjev apelanata da saznaju istinu o sudbini članova svojih obitelji, da se utvrdi tko je kriv za njihov nestanak, te da se krivci primjereno kazne. Nekoliko apelanata je, osim toga, tražilo da im se dodijeli kompenzacija zbog duševne boli

koju trpe zbog toga što ne znaju što se desilo sa članovima njihovih obitelji. U apelacijama se pozivaju na sljedeće povrede ustavnih prava: prava na život iz članka II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), prava da ne budu podvrgnuti torturi, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije, prava na slobodu i sigurnost osoba iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. Europske konvencije, prava na privatni i obiteljski život, dom i prepisku iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, prava na učinkovit pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije. Neki apelanti su se pozvali na povredu i ostalih ustavnih prava iz članka II/3.(c), (e), (g), (h), (i), (j), (k), (l) i (m) Ustava Bosne i Hercegovine.

V. Relevantni propisi

12. Aneks 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini

Članak V.

Strane će osigurati informacije preko mehanizama traganja MKCK o svim nestalim osobama. Strane će, također, u potpunosti sarađivati sa MKCK u njegovim naporima da odredi identitete, boravište i sudbinu nestalih.

13. Protokol broj 1 uz Ženevske konvencije od 12. kolovoza 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba od 8. lipnja 1977. godine

Članak 33. st. 1. i 3.

Čim to okolnosti dopuste, a najkasnije po prestanku aktivnih neprijateljstava, svaka strana u sukobu treba pronalaziti osobe čiji je nestanak objavila protivnička strana. Spomenuta protivnička strana treba dostaviti sve korisne podatke o ovim osobama da bi olakšala njihovo pronalaženje.

Podaci o osobama čiji je nestanak objavljen primjenom stavka 1. i zahtjevi koji se odnose na ove podatke dostavljaju se bilo izravno, bilo posredstvom sile zaštitnice Središnjoj agenciji za traženje Međunarodnog komiteta Crvenog križa ili nacionalnih udruga Crvenog križa (Crvenog polumjeseca i Crvenog lava i sunca). U slučajevima kada se ovi podaci dostavljaju preko Međunarodnog komiteta Crvenog križa i njegove Središnje agencije za traženje, svaka strana u sukobu uredit će da ih dostavi i Središnjoj agenciji za traženje.

14. **Zakon o nestalim osobama («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 50/04)**

Članak 7.

U svrhu unapređenja procesa traženja nestalih osoba i efikasnije identifikacije posmrtnih ostataka nestalih osoba, utemeljuje se Institut za nestale osobe Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Institut) kao neovisna institucija za traženje nestalih osoba u/iz Bosne i Hercegovine.

Suosnivač Instituta može biti i međunarodna organizacija.

Način osnutka i preuzimanja uloge osnivača i utvrđivanja bliže nadležnosti, načina financiranja Instituta, sukladno ovom i drugim zakonima BiH, regulirat će se Sporazumom o utemeljenju koji zaključuju suosnivači.

Sukladno ovom i drugom važećem zakonu, Institut je pravna osoba koja se registrira kao institucija Bosne i Hercegovine na koju se, sukladno ovom zakonu, prenose upravne ovlasti za obavljanje poslova u svezi sa procesom traženja nestalih osoba i izdavanja odgovarajućih isprava.

Radni odnos uposlenih u Institutu regulira se sukladno važećem zakonu o radu koji se primjenjuje na institucije Bosne i Hercegovine.

Članak 15.

U svrhu osiguranja sredstava i realizacije prava članova obitelji nestalih osoba formira se Fond za pomoć obiteljima nestalih osoba u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Fond).

Odluku o osnutku Fonda, u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, donosi Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Sjedište, način financiranja, upravljanje, kao i druga pitanja u svezi sa radom Fonda regulirat će se Sporazumom koji će potpisati Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, Vlada Republike Srpske i Vlada Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu odluke iz stavka 2. ovog članka.

Osim proračuna, prihodi Fonda mogu biti sredstva iz donacija, darova, zaklada i drugih vidova pomoći od domaćih i međunarodnih pravnih i fizičkih osoba, što se bliže uređuje Sporazumom iz stavka 3. ovog članka.

15. **Odluka o obrazovanju Državnoga povjerenstva za traženje nestalih osoba («Službeni list Republike BiH» br. 9/96 i 17/96)**

II

Povjerenstvo obavlja sljedeće poslove i zadatke:

- vodi evidenciju državljana Republike Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: RBiH) nestalih uslijed ratnih djelovanja na teritoriju RBiH i susjednih država, odnosno bivših jugoslavenskih republika;

- poduzima neposredne aktivnosti na pronalaženju osoba iz prethodne alineje, kao i na utvrđivanju konačne istine o sudbini tih osoba;

- daje potrebne podatke kojima raspolaže nadležnim tijelima koja donose odluke o pravima boraca, nestalih, zarobljenih i poginulih;

- na temelju evidencije izdaje odgovarajuće potvrde obiteljima nestalih, zarobljenih i poginulih;

- ostvaruje suradnju sa specijaliziranim agencijama pri UN (UNHCR i dr.), specijalnim izaslanikom Ujedinjenih naroda za ljudska prava na prostorima bivše Jugoslavije, ekspertom Povjerenstva za ljudska prava, IFOR-om, Radnom skupinom Međunarodnog komiteta Crvenog križa za traženje nestalih osoba, Međunarodnim tribunalom u Haagu i drugim međunarodnim i domaćim organizacijama i institucijama koje se bave pitanjem nestalih, zarobljenih i poginulih osoba.

16. **Uredba o obrazovanju Federalnoga povjerenstva za nestale osobe («Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine» broj 15/97)**

Članak 2.

Federalno povjerenstvo obavlja sljedeće poslove i zadatke:

- vodi evidenciju državljana Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine nestalih i zarobljenih uslijed ratnih djelovanja na teritoriju Bosne i Hercegovine i susjednih država, odnosno bivših jugoslavenskih republika,

- poduzima neposredne aktivnosti na pronalaženju osoba iz prethodne alineje, kao i na utvrđivanju konačne istine o sudbini tih osoba,

- poduzima aktivnosti s ciljem evidentiranja, pronalaženja, identificiranja i preuzimanja tijela poginulih osoba,

- prikuplja podatke o masovnim i pojedinačnim grobnicama na teritoriju Federacije BiH i Bosne i Hercegovine,

- pronalazi i obilježava lokalitete masovnih i pojedinačnih grobnica,

- sudjeluje u uviđajima na licu mjesta u suradnji sa nadležnim kantonalnim-županijskim sudom u svezi sa iskopavanjem-ekshumacijom, fiksiranjem tragova, obdukcijom, utvrđivanjem identiteta, prikupljanjem dokaznog materijala za nadležna tijela i druge potrebne radnje,

- organizira sanaciju terena,

- otprema posmrtne ostatke žrtava radi sahrane na izabranim lokacijama,

- obavještava javnost po potrebi o rezultatima istraživanja i utvrđenim činjenicama,

- daje po potrebi podatke kojim raspolaže nadležnim tijelima,

- na temelju evidencije izdaje odgovarajuće potvrde obiteljima nestalih,

- ostvaruje suradnju sa specijaliziranim agencijama pri UN (UNHCR i dr.), specijalnim izaslanikom Ujedinjenih naroda za ljudska prava na prostorima bivše Jugoslavije - SFOR-om, Radnom skupinom Međunarodnog komiteta Crvenog križa za traženje nestalih osoba, Međunarodnim sudom za ratne zločine u Haagu i drugim međunarodnim i domaćim organizacijama i institucijama koje se bave pitanjem nestalih, zatočenih i poginulih osoba.

Polovicu troškova vezanih za poslove iz alineja 6, 7. i 8. ovog članka osigurava Vlada Federacije, a polovicu tih troškova osigurava kanton-županija na čijem području se vrši ekshumacija.

Ako se ekshumacija vrši na prostoru Republike Srpske, troškove vezane za poslove iz alineja 6, 7. i 8. ovog članka osigurava Vlada Federacije na prijedlog federalnog ministra pravde ukoliko nisu osigurana na drugi način.

17. **Odluka o osnutku Ureda za traženje nestalih i zarobljenih osoba Republike Srpske («Službeni glasnik Republike Srpske» broj 40/03)**

II. stavak 1. alineje 1. i 2.

Poslovi i zadaci Ureda za traženje nestalih i zarobljenih osoba Republike Srpske su:

- koordinacija svih aktivnosti u svezi sa istraživanjem sudbine nestalih i zarobljenih osoba iz Republike Srpske; prikupljanje, obrada i sistematizacija svih informacija koje bi mogle razriješiti sudbinu nestalih i zarobljenih osoba;

- analiziranje i provjera na licu mjesta točnosti informacija dobivenih od drugih strana i pojedinaca; vođenje evidencije o svim osobama koje su bile u logorima u razdoblju od 1991. do 1995. godine i razmjenama putem Povjerenstva; prikupljanje i obrada informacija o masovnim i pojedinačnim grobnicama i lokacijama gdje se mogu pronaći posmrtni ostaci; priprema, organiziranje i razgovaranje o zarobljenim i nestalim osobama sa relevantnim tijelima vlasti u Federaciji BiH, Hrvatskoj i Srbiji i Crnoj Gori.

VI. Dopustivost i meritum

U odnosu na predmete u kojima je tražena dopuna apelacije

18. Članak 16. stavak 4. točka 13. Pravila Ustavnog suda glasi:

Apelacija nije dopustiva i ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

13. apelant je propustio u ostavljenom roku dopuniti/precizirati apelaciju;

19. U konkretnom slučaju apelacije br. AP 619/07, AP 620/07, AP 621/07, AP 1012/07 i AP 1014/07 nisu sadržavale neophodne elemente iz članka 19. stavak 2. toč. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, a u ostavljenom roku apelanti nisu dopunili/precizirali apelacije.

20. Imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 4. točka 13. i članka 20. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je apelant propustio u ostavljenom roku dopuniti/precizirati apelaciju, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

U odnosu na ostale predmete

21. Ustavni sud smatra da apelacije pokreću pitanja povrede prava apelanata na zabranu podvrgavanja nehumanom postupku iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije, te prava apelanata na poštivanje privatnog i obiteljskog života iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije.

22. Umjesto posebnog obrazloženja dopustivosti i merituma ove odluke glede prizivnih navoda apelanata, Ustavni sud se poziva na obrazloženje i razloge navedene u odlukama u predmetima br. AP 129/04 od 27. svibnja 2005. godine (objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 58/05 i «Službenom glasniku Republike Srpske» broj 72/05) i AP 228/04 od 13. srpnja 2005. godine (objavljena u «Službenom glasniku Bosne

i Hercegovine» broj 80/05 i «Službenom glasniku Republike Srpske» broj 75/05), koje su donesene glede istih pravnih pitanja.

23. Razlozi navedeni u Odluci broj AP 129/04 od 27. svibnja 2005. godine i Odluci broj AP 228/04 od 13. srpnja 2005. godine u cijelosti se odnose i na ovu odluku, pa, zbog istih razloga, Ustavni sud zaključuje da su predmetne apelacije dopustive i da je povrijeđeno ustavno pravo apelanata, i to iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije, kao i članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije.

Ostali zahtjevi

24. Obzirom na zaključak Ustavnog suda glede povrede prava iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije, kao i članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, Ustavni sud smatra da nije neophodno posebice razmatrati ostale navode iz apelacija.

Pitanje kompenzacije

25. Ustavni sud konstatira da je Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine usvojila Zakon o nestalim osobama, koji je stupio na snagu 17. studenog 2004. godine. Ovim zakonom su, između ostalog, utvrđena načela za unapređenje procesa traženja i način ostvarivanja socijalnih i drugih prava članova obitelji nestalih osoba, te utemeljen Institut za nestale osobe Bosne i Hercegovine, kao institucija Bosne i Hercegovine na koju se prenose poslovi u svezi sa procesom traženja nestalih osoba i izdavanja odgovarajućih isprava. Istim zakonom su utemeljeni i Fond za pomoć obiteljima nestalih osoba u Bosni i Hercegovini, kao i Središnja evidencija nestalih osoba u Bosni i Hercegovini. Ustavni sud smatra, osim utvrđivanja kršenja navedenih ustavnih prava apelanata, kao vida njihove satisfakcije, da je neophodno da nadležna vlast bez odgađanja osigura efikasno funkcioniranje navedenih instituta, Fonda i Središnje evidencije, u svrhu otklanjanja daljnjih posljedica kršenja ustavnih prava apelanata i omogućavanja da ostvare druga prava koja im prema zakonu pripadaju. Ovdje je potrebno naglasiti da je Ustavni sud utvrdio povrede čl. 3. i 8. Europske konvencije zbog toga što članovi obitelji nestalih osoba nemaju nikakvih informacija o sudbini članova svojih obitelji, te naložio mjere za otklanjanje navedenih povreda ustavnih prava. Što se tiče pitanja kompenzacije koju su tražili apelanti, Ustavni sud smatra da Zakon o nestalim osobama predviđa dovoljnu financijsku potporu za članove obitelji nestalih osoba. Naime, čl. 11, 12. i 13. navedenog

zakona su predviđeni pravo, kriteriji i iznos novčane pomoći za članove obitelji nestalih osoba, a člankom 16. predviđen je postupak za ostvarivanje prava na novčanu pomoć, koji provodi Fond za pomoć obiteljima nestalih osoba. Upravo s ciljem realizacije prava na financijsku pomoć obiteljima nestalih osoba, koja je predviđena Zakonom o nestalim osobama, Ustavni sud je stranama iz članka 15. navedenog zakona naložio da žurno pokrenu i osposobe za efikasan rad institucije utemeljene Zakonom o nestalim osobama u koje se ubraja i Fond za pomoć obiteljima nestalih osoba. Stoga, Ustavni sud smatra da će, nakon što odgovorne strane pokrenu institucije utemeljene Zakonom o nestalim osobama, članovi obitelji nestalih osoba imati osiguranu financijsku potporu, tako da nije potrebno da Ustavni sud donosi i odluku glede zahtjeva za kompenzaciju koji su iznijeli neki od apelanata.

VII. Zaključak

26. Činjenica da ni nakon više od 12 godina od prestanka ratnih djelovanja u Bosni i Hercegovini nadležne vlasti nisu apelantima dostavile informacije o sudbini članova njihovih obitelji, nestalih tijekom ratnog sukoba u Bosni i Hercegovini, dovoljna je Ustavnom sudu da zaključi da je u odnosu na članove obitelji nestalih osoba povrijeđeno pravo na zabranu nehumanog postupka iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije, kao i pravo na privatni i obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije.

27. Na temelju članka 16. stavak 4. točka 13, članka 20, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u izreci ove odluke.

28. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Предмет број АП 6/08

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Неђе Зељаје поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број Х-КРН-07/419 од 7. децембра 2007. године, Рјешења Суда БиХ број Х-КР-07/419 од 30. новембра 2007. године и Рјешења Суда БиХ број Х-КР-07/419 од 29. новембра 2007. године

Одлука од 13. маја 2008. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 6/08**, рјешавајући апелацију **Неђе Зељаје**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 4 тачка 14, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1, 2 и 3 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине («Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/05), у саставу:

Хатиџа Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 13. маја 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дјелимично се усваја апелација Неђе Зељаје.

Утврђује се повреда члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укидају се рјешења Суда Босне и Херцеговине број Х-КРН-07/419 од 7. децембра 2007. године и број Х-КР-07/419 од 30. новембра 2007. године.

Предмет се враћа Суду Босне и Херцеговине, који је дужан да одмах донесе нову одлуку, у складу са чланом II/3д) Устава Босне и Херцеговине и чланом 5 став 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Суду Босне и Херцеговине да у року од осам дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине

о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке, а у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одбија се као неоснована апелација Неђе Зељаје поднесена против рјешења Суда Босне и Херцеговине број Х-КРН-07/419 од 7. децембра 2007. године, број Х-КР-07/419 од 30. новембра 2007. године и број Х-КР-07/419 од 29. новембра 2007. године у односу на члан II/3д) и члан II/4 Устава Босне и Херцеговине, те члан 5 став 4 и члан 14 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Одбацује се као недозвољена апелација Неђе Зељаје поднесена против рјешења Суда Босне и Херцеговине број Х-КРН-07/419 од 7. децембра 2007. године, број Х-КР-07/419 од 30. новембра 2007. године и број Х-КР-07/419 од 29. новембра 2007. године у односу на члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, јер је преурањена.

Одлуку објавити у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине», «Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине», «Службеном гласнику Републике Српске» и у «Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине».

Образложење

I. Увод

1. Неђо Зељаја (у даљњем тексту: апелант) из Калиновика, ког заступа Весна Тупајић-Шкиљевић, адвокат из Сокоца, поднио је 28. децембра 2007. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Суда Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Суд БиХ) број Х-КРН-07/419 од 7. децембра 2007. године, Рјешења Суда БиХ број Х-КР-07/419 од 30. новембра 2007. године и Рјешења Суда БиХ број Х-КР-07/419 од 29. новембра 2007. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Суда БиХ је затражено 20. фебруара 2008. године, а од учесника у поступку Тужилаштва Босне и Херцеговине

(у даљњем тексту: Тужилаштво БиХ) 11. марта 2008. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Суд БиХ је доставио одговор 9. марта, а Тужилаштво БиХ 20. марта 2008. године.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори су достављени апеланту 24. марта 2008. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

6. Тужилаштво БиХ је против апеланта водило истрагу због основане сумње да је починио кривично дјело злочин против човјечности из члана 172 у вези са чланом 173 Кривичног закона БиХ (у даљњем тексту: КЗБиХ). У фази истраге Суд БиХ је Рјешењем број Х-КРН-07/419 од 31. августа 2007. године одбио предлог Тужилаштва БиХ да се апеланту одреди мјера притвора, па је, умјесто тога, одредио мјеру забране из члана 126а став 1 тачка д) Закона о кривичном поступку БиХ (у даљњем тексту: ЗКПБиХ) сходно којој се апелант морао сваки дан да јави у Станицу јавне безбједности Калиновик. У даљњем току истраге Суд БиХ Рјешењем број Х-КРН-07/419 од 31. октобра 2007. године је апеланту продужио трајање одређене мјере забране, а у рјешењу је констатовано да се мјера спроводи у складу са рјешењем којим је одређена и да апелант благовремено и потпуно извршава и поштује одређену мјеру.

7. Суд БиХ је, даље, Рјешењем број Х-КРН-07/419 од 19. новембра 2007. године прогласио тајним све личне податке о свједоцима за које су, сходно предлогу Тужилаштва БиХ, тражене мјере заштите. Овим рјешењем је одређено да ће права имена и презимена и остали лични подаци свједока идентификованих пред Судом БиХ остати тајна и након подношења оптужнице, а Тужилаштву БиХ је наложено да одбрани открије права имена и презимена свједока најмање 30 дана прије свједочења.

8. Тужилаштво БиХ је 23. новембра 2007. године поднијело оптужницу против апеланта због наведеног кривичног дјела. Уз оптужницу Тужилаштво БиХ је Суду БиХ доставило и предлог да се апеланту и другим оптуженим у истом предмету

одреди мјера притвора због разлога прописаних чланом 132 став 1 тач. а) и б) ЗКПБиХ. Овај предлог Тужилаштво БиХ је, између осталог, образложило и тиме да «постоји основана бојазан да ће [апелант] ометати кривични поступак утјецајем на свједоке и саучеснике у овом кривичном дјелу». Овакво становиште Тужилаштво БиХ је образложило на сљедећи начин: «Овај закључак се темељи на чињеници да је дјело које се [апеланту] ставља на терет почињено у удруженом злочиначком подухвату са више саизвршилаца, а у чијој је командној структури [апелант] врло високо позициониран с обзиром на функцију командира СЈБ Калиновик коју је обављао у вријеме почињења кривичног дјела. Када се те чињенице повежу с тим да ће осумњиченом, након потврђивања оптужнице, бити доступни докази против њега, то јасно упућује на закључак да осумњичени након тога има доста јачи мотив да изврши утјецај на свједоке и саизвршиоце не само оне који директно терете њега него и на остале свједоке који терете друге осумњичене с обзиром на његову командну функцију и чињеницу да је оптужен за удружени злочиначки подухват. Такође, [апеланту] ће бити доступни подаци о свједоцима који су дали исказе у овом кривичном предмету, те ће на тај начин моћи извршити утјецај на њих како би измијенили свој исказ на главном претресу, а за то има и те како јак мотив с обзиром на тежину дјела које му се ставља на терет.» Тужилаштво БиХ је, даље, навело да апелант живи у Калиновику «гдје, такође, редовно долазе и свједоци у овом предмету како директне жртве, тако и чланови породица жртава, што код великог броја свједока изазива страх и бојазан с обзиром на врло високу функцију коју је [апелант] обављао у вријеме извршења кривичног дјела. Ова чињеница је потврђена и у исказу свједока Ф., као и на примјеру већег броја свједока који су тражили заштитне мјере». Осим ових разлога, Тужилаштво БиХ је истакло да би апелантов боравак на слободи за вријеме суђења «сасвим извјесно, а имајући у виду природу дјела за које се терети и рањивост свједока, довео до тјескобе и нелагоде код свједока, који би своја свједочења требали дати у атмосфери лишеној страха и притисака, и то на главном претресу пред Судом БиХ».

9. Суд БиХ је 28. новембра 2007. године потврдио оптужницу, након чега је Рјешењем број Х-КР-07/419 од 29. новембра 2007. године апеланту одредио мјеру притвора због разлога предвиђених чланом 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ. Овим рјешењем је одређено да притвор може да траје до окончања главног претреса, а најдуже три године од дана доношења рјешења, односно 29. новембра 2010. године, а да ће се контрола оправданости притвора вршити по протеку свака два мјесеца од дана доношења посљедњег рјешења. У образложењу ове одлуке Суд БиХ је навео да је оцијенио чињеницу да ће бити потребно саслушати велики број свједока,

првенствено жртава и чланова њихових породица, од којих неки живе на територији на којој оптужени имају мјесто пребивалишта, као и свједока који су учествовали у догађајима за које се апелант и други оптужени терете «али који немају статус оптужених, а који су уједно комшије, познаници, па чак и пријатељи оптужених». Суд БиХ је, даље, навео да су у овој фази кривичног поступка обезбијеђени докази потребни за потврђивање оптужнице, али да главни претрес није почео, «те је неопходно обезбиједити да свједоци буду саслушани без притиска и притисака».

10. Даље, «према оцјени суда, управо у овој фази поступка потребно је обезбиједити свједоцима да слободно дају исказ, без страха од одмазде, а до чега би, према мишљењу суда, могло доћи уколико би се оптужени нашли на слободи». Суд БиХ истиче да је оцијенио чињеницу «да је тек у овој фази поступка оптуженима у потпуности познат идентитет свједока, као и њихове изјаве на основу којих се заснива оптужба против њих». Суд БиХ, прихвативши у цијелости аргументацију Тужилаштва БиХ, закључио је да би «боравак оптужених на слободи, сасвим извјесно, имајући у виду природу дјела за која се терете и рањивост свједока, довео до тјескобе и нелагоде код свједока, који би своја свједочења требали дати у атмосфери лишеној страха и притиска, што основано упућује на закључак да, у конкретном, то све чини наведене околности нарочитим и таквим да указују да и због тога постоји опасност од утјецаја на свједоке» због чега је оправдано апеланту и другим оптуженим одредити мјеру притвора сходно члану 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ. У односу на апеланта Суд БиХ је додатно оцијенио чињеницу «да се истрага, према тужиочевим наводима, проводи и против лица која су надлежна за извршење мјера забране и која су заједно са оптуженим чинила удружени злочиначки подухват, уз то имајући у виду функцију командира СЈБ Калиновик, коју је обављао [апелант] у инкриминирано вријеме», наводећи да то «неупитно указује на закључак да у овој фази поступка мјере забране нису сврсисходне, нити ефикасне, те се њима не може постићи сврха мјере притвора, односно њима се не може спријечити утјецај на свједоке, те тиме ометање кривичног поступка у овој фази».

11. У односу на предлог Тужилаштва БиХ да се апеланту одреди притвор због разлога прописаних чланом 132 став 1 тачка а), Суд БиХ је утврдио да је такав предлог неоснован, оцјењујући чињеницу да је апелант пензионер, лошег имовног стања с пријављеном адресом боравишта коју није мијењао дужи временски период, те да нема двојно држављанство. Такође, Суд БиХ је навео да суду нису предочени било какви докази да је апелант био у бјекству, или да је покушао да побјегне како би био недоступан правосудним органима, констатујући да се апелант «уредно одазивао

на позиве суда», као и да чињеница да је оптужница потврђена «сама по себи не представља одлучну чињеницу на основу које би се могло утврдити постојање опасности од бјекства оптужених».

12. Апеланту је првостепено рјешење уручено 29. новембра 2007. године, када је и лишен слободе и спроведен у КПЗ Кула, а његовом браниоцу рјешење је уручено 1. децембра 2007. године. Будући да је рок за жалбу против првостепеног рјешења био 24 часа, апелант је оспорио првостепено рјешење истог дана кад му је и уручено с напоменом да ће правну аргументацију дати његов бранилац. Бранилац је жалбу изјавио 1. децембра 2007. године. Суд БиХ је Рјешењем број Х-КР-07/419 од 30. новембра 2007. године одбио жалбу коју је изјавио апелант, а Рјешењем број Х-КРН-07/419 од 7. децембра 2007. године одбио је жалбу коју је против првостепеног рјешења изјавио апелантов бранилац и браниоци других оптужених. У оба рјешења Суд БиХ је навео да оспорено првостепено рјешење садржи конкретне разлоге који су довели суд до закључка да постоје конкретне околности које указују на то да постоје разлози за мјеру притвора. Даље, Суд БиХ је навео да је правилан закључак из првостепеног рјешења о оправданости притвора у односу на разлоге из члана 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ, понављајући исте разлоге који су наведени и у првостепеном рјешењу и истичући да чињеница «да су свједоци саслушани у истрази, не значи да су докази, у смислу члана 132 став 2 ЗКПБиХ, и обезбијеђени, јер свједоци тек треба да се саслушају на главном претресу».

13. Такође, Вијеће Суда БиХ је прихватило закључак из првостепеног рјешења да се, због сумње да је у извршењу предметног дјела учествовао већи број саизвршилаца против којих Тужилаштво БиХ води истрагу и који се налазе на слободи, те због озбиљности оптужби које им се стављају на терет, недвосмислено може да сматра да би боравак оптужених на слободи, «имајући у виду природу дјела за која се терете, довео до тјескобе и нелагоде код свједока, а и могућих контаката са извршиоцима». Даље, Вијеће Суда БиХ је навело и да је апелант до одређивања притвора био на слободи уз одређене мјере забране, али је закључило да је првостепено рјешење правилно образложено «зато што мјере забране у овом тренутку не би могле испунити сврху због које се притвор одређује, чак и у случају да се оптужени пресели у друго мјесто, како се то у жалби предлаже». Узевши у обзир и чињеницу да се истрага, сходно тужиочевим наводима, води и против лица која су надлежна за извршење мјера забране а која су, према тим наводима, заједно са оптуженим чинила кривично удружени злочиначки подухват, Вијеће је закључило да постоје објективни разлози

због којих се мјерама забране не може да спријечи утицај на свједоке и саизвршиоце, а тиме ни ометање кривичног поступка у овој фази.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

14. Апелант сматра да му је оспореним рјешењима прекршено право на слободу и безбједност личности из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 ст. 3 и 4 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 2 и став 3 тач. а) и д) Европске конвенције, право на дјелотворан правни лијек из члана 13 и право на недискриминацију из члана 14 Европске конвенције.

15. У образложењу својих навода у вези с кршењем члана 5 став 3 Европске конвенције апелант наводи да предложену мјеру притвора због разлога прописаних чланом 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ Тужилаштво БиХ није поткријепило ниједним доказом, а да је «апстрактно навођење чињеница недовољно за постојање овог законског разлога за одређивање притвора». Апелант наводи да Тужилаштво није дало конкретизован предлог с неопходним доказима да је апелант лично или посредством другог лица извршио, односно покушао да изврши утицај на неког свједока или евентуалног саизвршиоца, односно да Тужилаштво БиХ није дало ниједан доказ којим би поткријепило тврдње да би апелант ометао кривични поступак на овај начин. Апелант даље наводи да се «колузијска опасност завршава или постаје мање вјероватна окончањем појединих фаза кривичног поступка и обезбјеђењем доказа које је Тужилаштво несметано прибавило». Такође, апелант наводи да је Вијеће Суда БиХ у истражном поступку утврдило да је неосновано одредити притвор апеланту, већ је у тој фази поступка апеланту изречена блажа мјера-мјера забране иако је притвор био предложен због разлога прописаних чланом 132 став 1 тач. а), б) и д) ЗКПБиХ.

16. Апелант наводи да је Суд БиХ и у другим сличним случајевима усвојио становиште да и у ситуацији у којој су оптуженом позната имена свједока не постоји разлог за одређивање притвора из тачке б) члана 132 ЗКПБиХ, «јер још увијек није конкретизована нарочита колузиона опасност», наводећи као примјер Рјешење Суда БиХ број Х-КРН-06/290 од 2. новембра 2006. године у ком је наглашено да «разлози

за притвор морају бити конкретно егзистентни и објективно манифестовани». Апелант сматра да то показује да Суд БиХ различито примјењује одредбу члана 132 став 1 тачка б) у различитим случајевима због чега сматра да је и дискриминисан. Даље, апелант наводи да је неосновано и становиште суда о постојању могућности утицаја на евентуалне саучеснике и прикриваче, јер би то било релевантно само у ситуацији да је покушано да се изврши утицај или да је већ извршен. Апелант указује да, сходно наводима Тужилаштва БиХ, поједини евентуални саизвршиоци и не живе у апелантовом мјесту пребивалишта и недоступни су и органима гоњења, а апеланту, осим имена лица које наводи оптужница а који нису на подручју БиХ, нису познати остали наводни саизвршиоци, па није јасно како би било могуће утицати на њих. Апелант сматра да не постоје стварни и законски разлози да се њему одреди притвор, нарочито имајући у виду да је рјешењем Суда БиХ констатовано да је апелант у цијелости поштивао мјеру забране која му је одређена у истражном поступку.

17. Апелант, такође, наводи да је предложио суду да се изрекну и друге мјере забране кумулативно са већ изреченом мјером чије би извршење могло да буде спровођено ван подручја општине Калиновик. Апелант је у вези с тим приложио Суду БиХ доказе о сусвојини на породичној стамбеној кући, те о могућности спровођења изречене мјере забране на подручју општине Илица, али Суд БиХ то није оцијенио. Даље, апелант истиче да је Суд БиХ, сходно предлогу Тужилаштва БиХ, Рјешењем Х-КРН-07/419 од 19. новембра 2007. године одредио мјере заштите за осам свједока чији идентитет није познат оптуженом у овој фази кривичног поступка.

18. Апелант сматра да му је прекршено и право на правично суђење, и то, прије свега, претпоставка о невиности из члана 6 став 2 Европске конвенције, тако што је у оспореном првостепеном рјешењу Суд БиХ навео: «[...] у односу на [апеланта] Суд је додатно цијенио чињеницу да се истрага, према наводима тужиоца, проводи и против лица која су надлежна за извршење мјера забране и која су заједно са оптуженим чинила удружени злочиначки подухват» из чега суд закључује о несврховитости одређивања мјере забране. Апелант, такође, наводи да он и његов бранилац нису упознати ни са једним доказом који упућује на то да је покренута истрага против неког лица надлежног за спровођење мјера забране у односу на апеланта «осим информација из средстава јавног информисања». Даље, апелант сматра да му је право на правично суђење прекршено и зато што је о апелантовим жалбама а затим и његовог браниоца одлучено посебним рјешењима иако су, како наводи, «оптужени и његов бранилац један процесни субјект». Апелант сматра да је на овај

начин прекршено и апелантово право на браниоца и право на дјелотворан правни лијек, јер је одлучивање о жалби коју је апелант лично изјавио, без одговарајуће правне аргументације свог браниоца, представљало беспредметан и недјелотворан правни лијек. Осим тога, апелант сматра да му је на овај начин ускраћено и право на адекватну и ефикасну одбрану и ефикасан приступ суду, чиме је прекршено право из члана 5 став 4 Европске конвенције.

b) Одговор на апелацију

19. У одговору на апелацију Суд БиХ сматра да су неосновани апелантови наводи о томе да му је прекршено право из члана 5 став 3 Европске конвенције тиме што му је одређен притвор, а није остављена на снази раније изречена мјера забране. Наиме, Суд БиХ сматра да, иако су мјере забране имале сврху у истрази, потврђивањем оптужнице је «настала нова фаза поступка, фаза у којој предстоји главни претрес». Будући да се очекује да свједоци који су у истрази саслушани приступе главном претресу, Суд БиХ сматра да разлози који су постојали прије наступања ове фазе добијају јачи интензитет након потврђивања оптужнице, те да је потребно да се свједоци на главном претресу саслушају без страха од пријетњи и притисака. Због тога је Суд БиХ сматрао да мјере забране у конкретној фази у којој се поступак налази не би испуниле сврху због које се притвор одређује. Такође, Суд БиХ сматра да су неосновани и наводи о кршењу права из члана 6 став 3, члана 13 и члана 5 став 4 Европске конвенције. Наиме, Суд БиХ наводи да је апелантова жалба примљена прије жалбе коју је изјавио његов бранилац, а одлука о жалби мора да се донесе у року од 48 часова, како је прописано чланом 136 став 6 ЗКПБиХ. Такође, Суд БиХ наводи да одлучивање о апелантовој жалби није ни на који начин утицало на одлучивање о жалби коју је поднио његов бранилац.

20. Тужилаштво БиХ, након исцрпног навођења стандарда Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд), наводи да се Тужилаштво «у потпуности придружује образложењу које је дао Суд БиХ у побијаним рјешењима», посебно у вези с постојањем разлога за одређивање притвора. Будући да слиједи фаза главног претреса, биће неопходно саслушати свједоке «у атмосфери ослобођеној од страха од одмазде». Даље, Тужилаштво БиХ наводи да је у контексту постојања овог разлога за одређивање притвора посебно значајан «разлог страха од евентуалног накнадног свједочења који је исказао свједок С.Х. у својој изјави датој пред Тужилаштвом». Тужилаштво БиХ сматра да је Суд БиХ узео у обзир све околности у складу са законом и праксом које су битне за постојање разлога за одређивање притвора апеланту,

што је у цијелости у складу са захтјевима из члана 5 Европске конвенције. Такође, Тужилаштво сматра да је колузиона опасност конкретно и адекватно образложена у оспореним рјешењима, као и питање сврховитости изрицања мјере притвора у односу на мјере забране. Тужилаштво БиХ, такође, оспорава и наводе који се тичу права на правично суђење, конкретно права на одбрану, као и права не дјелотворан правни лијек. У вези с посљедњим, Тужилаштво БиХ сматра да није потребно испитивати да ли је спорни поступак пред Судом БиХ испунио све захтјеве из члана 13 Европске конвенције, јер овај поступак има специфичну правну природу, те да у конкретном случају не треба прелазити границе одређене чланом 5 став 4 Европске конвенције у оквиру ког се испитује постојање дјелотворног правног лијека који мора да има судски карактер. Такође, Тужилаштво оспорава и апелантове наводе о дискриминацији.

V. Релевантни прописи

21. У **Закону о кривичном поступку Босне и Херцеговине** («Службени гласник БиХ» бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07 и 76/06) релевантне одредбе гласе:

Члан 126

(1) Ако постоје околности које указују да би оптужени могао да побјегне, сакрије се, оде у непознато мјесто или у иностранство, Суд може да му образложеним рјешењем забрани да без одобрења напусти мјесто боравишта.

(2) Уз мјеру из става 1 овог члана оптуженом може да буде забрањено да посјети одређена мјеста, или да се састане са одређеним лицима, или наређено да се повремено јавља одређеном органу, или привремено одузета путна исправа или возачка дозвола, као и забрањено да предузима одређене пословне активности.

[...]

Члан 131

(1) Притвор може да се одреди само под условима прописаним у овом закону и само ако се иста сврха не може да оствари другом мјером.

(2) Трајање притвора мора бити сведено на најкраће нужно вријеме. Ако се оптужени налази у притвору, дужност је свих органа који учествују у кривичном поступку и органа који им пружају правну помоћ да поступају с посебном хитности.

(3) У току цијелог поступка притвор ће се укинути чим престану разлози на основу којих је одређен, а притвореник ће се одмах пустити на слободу.

Члан 132

(1) Ако постоји основана сумња да је одређено лице учинило кривично дјело, притвор му може да се одреди:

[...] б) ако постоји основана бојазан да ће уништити, сакрити, измијенити или кривотворити доказе или трагове важне за кривични поступак, или ако нарочите околности указују да ће ометати кривични поступак утицајем на свједоке, саучеснике или прикриваче,

[...]

Члан 134

[...]

(3) Рјешење о притвору предаје се лицу на које се односи у часу притварања. [...]

(4) Против рјешења о притвору притворено лице може да поднесе жалбу вијећу (члан 24 став 6) у року од 24 часа од пријема рјешења.[...]

(6) У случајевима из ст. 4 и 5 овог члана, вијеће које одлучује о жалби дужно је да донесе одлуку у року од 48 часова.

Члан 137

(1) Притвор може да се одреди, продужи или укине и након потврђивања оптужнице. Контрола оправданости притвора се врши по истеку свака два мјесеца од дана доношења посљедњег рјешења о притвору. Жалба против овог рјешења не задржава његово извршење.

(2) Након потврђивања оптужнице и прије изрицања првостепене пресуде притвор може да траје најдуже:

[...] три године у случају кривичног дјела за које је прописана казна дуготрајног затвора. [...]

VI. Допустивост

22. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

23. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користио.

24. При оцјени допустивости апелације у односу на члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 Европске конвенције Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 1 и став 4 тачка 14 Правила Уставног суда.

Члан VI/3б) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу кад она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

Члан 16 став 1 и став 4 тачка 14 Правила Уставног суда гласи:

1) Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем ефективном правном лијеку ког је користио.

4) Апелација није допустива и ако постоји неки од сљедећих случајева:

(14) апелација је преурањена.

25. Апелант оспорава рјешења Суда БиХ број Х-КР-07/419 од 30. новембра 2007. године и број Х-КРН-07/419 од 7. децембра 2007. године којим му је одређен притвор, наводећи, између осталог, да је тим рјешењем прекршено и његово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције. У вези са овим апелантовим наводима, Уставни суд подсјећа да се на питање да ли апелант има или да ли ће имати правично суђење пред редовним судовима не може

да дâ одговор док је поступак у току. У складу са праксом Уставног и Европског суда, питање да ли је поштиван принцип правичног суђења треба сагледати на основу поступка у цјелини. С обзиром на вишестепеност кривичног поступка, евентуални процедурални пропусти и недостаци који се појаве у једној фази поступка могу бити исправљени у некој од наредних фаза истог тог поступка. Слиједећи то, није могуће, у принципу, утврдити да ли је кривични поступак био правичан док се поступак правоснажно не оконча (види, Европски суд за људска права, *Barbera, Meeseque и Jabardo против Шпаније*, пресуда од 6. децембра 1988. године, серија А број 146, став 68; Уставни суд, Одлука број *У 63/01* од 27. јуна 2003. године, тачка 18, објављена у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине» број 38/03).

26. У конкретном случају кривични поступак против апеланта још није окончан, већ је донесена одлука о одређивању притвора апеланту. Стога су наводи из апелације у односу на повреду права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције преурањени.

27. Међутим, апелант оспорава наведена рјешења и због кршења права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 ст. 3 и 4 Европске конвенције, те због кршења права из чл. 13 и 14 Европске конвенције. У вези с тим наводима Уставни суд запажа да против рјешења која апелант оспорава нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. С обзиром на то да је апелација против наведених рјешења поднесена 28. децембра 2007. године, произилази да је поднесена у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација у односу на ове наводе испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, а не постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

28. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, те члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

29. Апелант оспорава наведена рјешења, тврдећи да су њима повријеђена његова права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 ст. 3 и 4 Европске конвенције, те права из чл. 13 и 14 Европске конвенције.

30. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

д) Право на личну слободу и безбједност. [...]

31. Члан 5 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Свако има право на слободу и безбједност личности. Нико не смије бити лишен слободе изузев у ниже наведеним случајевима и у складу са законом прописаним поступком:

[...] ц. Законитог хапшења или лишавања слободе у погледу привођења надлежној судској власти када постоји оправдана сумња да је то лице извршило кривично дјело, или када постоје ваљани разлози да се лице спријечи да изврши кривично дјело, или да, након извршења кривичног дјела, побјегне; [...]

3. Свако ко је ухапшен или лишен слободе према одредбама става 1(ц) овог члана мора одмах да буде изведен пред судију или друго службено лице законом овлашћено да врши судску власт и мора да има право на суђење у разумном року или на пуштање на слободу до суђења. Пуштање на слободу може да се условљава гаранцијама о појављивању на суђењу.

4. Свако коме је ускраћена слобода хапшењем или лишавањем слободе има право да уложи жалбу суду како би суд, у кратком року, размотрио законитост лишавања слободе и, уколико оно није било законито, наложио ослобађање.[...]

а) Члан 5 став 3 Европске конвенције

32. Апелант сматра да је одлука ком је апеланту одређен притвор супротна члану 5 став 3 Европске конвенције зато што, како наводи, Суд БиХ није конкретизовао постојање стварне опасности да ће апелант, уколико остане на слободи, утичући на свједоке и евентуалне саизвршиоце ометати кривични поступак, те што није размотрио могућност да постигне исти процесни циљ неким блажим средствима, односно алтернативним мјерама.

33. Уставни суд, прије свега, указује на то да одредба члана 5 став 3 Европске конвенције захтијева да је лице лишено слободе у складу са чланом 5 став 1ц) Европске конвенције, тј. да је лишавање «законито» у смислу наведеног члана, а обухвата подједнако и процедуралну и материјалну заштиту таквих лица. Европски

суд је закључио да поштивање члана 5 став 3 Европске конвенције захтијева да судска власт преиспита сва питања у вези с притвором, те да одлуку о притвору донесе позивајући се на објективне критеријуме предвиђене законом. При томе је постојање основане сумње да је лице лишено слободе починило кривично дјело које му се ставља на терет *conditio sine qua non* за одређивање или продужење притвора, али то након одређеног времена није довољно, већ мора да се процијени да ли за притвор постоје релевантни и довољни разлози (види, Европски суд, *Trzaska против Пољске*, пресуда од 11. јула 2000. године, апликација број 25792/94, став 63).

34. Уставни суд, такође, указује на праксу Европског суда, који је закључио да је при одлучивању о оправданости одређивања притвора осумњиченом или оптуженом тежина кривичног дјела које му се ставља на терет, свакако, релевантан елемената за одлучивање. Због тога, Европски суд прихвата да озбиљност оптужби и тежина запријећене казне представљају иницијални ризик који надлежни органи могу оправдано узети у обзир. Међутим, Европски суд је, истовремено, нагласио да озбиљност и тежина оптужби не могу да буду аргументат који, сам по себи, може да оправда продужење притвора (види, Европски суд, *Ilijkov против Бугарске*, пресуда од 26. јула 2001. године, апликација број 33977/96, ст. 80-81).

35. У конкретном случају апелант и не оспорава да је одлука о притвору заснована на основаној сумњи да је починио кривично дјело које му је стављено на терет, па се Уставни суд неће ни бавити овим питањем. Међутим, апелант оспорава да су постојали други релевантни разлози да му буде одређен притвор након подношења оптужнице, односно наводи да суд у одлуци о притвору није те разлоге конкретизовао и објективисао. У вези с тим Уставни суд запажа да је апеланту притвор одређен након подношења оптужнице због разлога предвиђених чланом 132 став 1 тачка б) ЗКПБиХ, односно због тзв. колузионе опасности, тј. кад постоје нарочите околности које указују, између осталог, да ће оптужени ометати кривични поступак утичући на свједоке, саучеснике или прикриваче.

36. Уставни суд запажа да је притвор апеланту први пут одређен тек након потврђивања оптужнице за кривично дјело злочина против човјечности. Међутим, Уставни суд запажа да то није био први пут да су разматрани разлози за одређивање притвора апеланту. Наиме, током вођења истраге Суд БиХ је Рјешењем од 31. августа 2007. године одбио предлог Тужилаштва БиХ да се одреди мјера притвора апеланту, образлажући да «уложени докази не указују на конкретну опасност која пријети свједоцима, нити на неугодност коју су евентуално већ доживјели», као и да

«могућност утјецаја на саучеснике, такође, није конкретизована», али је утврђено да постоје околности које оправдавају одређивање мјера забране. Суд БиХ је, даље, Рјешењем од 31. октобра 2007. године оцијенио да и даље постоје околности које оправдавају да се продужи мјера забране апеланту, констатујући да се одређене мјере спроводе како је наложено и да апелант испуњава наложене обавезе.

37. Даље, Уставни суд запажа да је неспорно да су сви свједоци саслушани у истрази, те да су Рјешењем Суда БиХ од 19. новембра 2007. године, дакле, прије потврђивања оптужнице, проглашени тајним сви лични подаци свједока за које је Тужилаштво БиХ тражило мјере заштите, како би се «омогућило њихово несметано свједочење пред Судом БиХ без психичких и физичких посљедица по њих с обзиром на то да свједоци потјечу из истог географског подручја одакле потјечу и осумњичени и често бораве на том подручју, те из тих разлога осјећају несигурност или нелагоду при доласку у мјесто пребивалишта осумњичених, односно на подручје општине Калиновик». Суд БиХ је при доношењу овог рјешења узео у обзир природу и тежину кривичног дјела које се апеланту ставља на терет, а имао је у виду и чињеницу да су «неки од свједока озбиљно физички или психички трауматизовани околностима под којим је извршено кривично дјело», као и да «извјестан број свједока условљава своје свједочење одређивањем мјера заштите».

38. При оваквом стању ствари, Уставни суд не може да прихвати аргументе да су разлози за притвор по основу колузионе опасности у конкретном случају оправдани конкретизованим чињеницама, које показују да је апелант лично или индиректно покушао да изврши утицај на свједоке или евентуалне саучеснике. Наиме, само постојање претпоставки да би такво апелантово поступање било могуће није довољно, јер суд не може само да претпостави такву могућност, већ мора да има аргументе да постоје неке објективне околности или конкретне и аргументоване радње и поступци који би били ваљан правни основ за одређивање притвора у конкретном случају. Тужилаштво БиХ у вези с тим није предложило, нити извело било какве доказе, већ је свој предлог засновало искључиво на претпоставкама које је Суд БиХ прихватио, али није ваљано образложио конкретну опасност која прijети свједоцима. Чињеница је да се у конкретном случају ради о жртвама или члановима породица жртава веома тешког и деликатног кривичног дјела, али та чињеница сама по себи није, како је већ речено, довољна да задовољи стандарде из члана 5 став 3 Европске конвенције, већ се разлози за притвор морају да посматрају у свјетлу конкретних околности, а једна од тих околности је и чињеница да су свједоцима који осјећају нелагоду и несигурност већ одређене мјере заштите. Поступајући на

овај начин, Суд БиХ је, у суштини, терет доказивања пребацио на апеланта, што је супротно правилима из члана 5 Европске конвенције према којим је притвор изузетна мјера ограничавања права на слободу, која је дозвољена само у случајевима тачно побројаним у том члану и под стриктно дефинисаним условима (*op. cit.* пресуда *Ilijkov*, став 85).

39. Даље, Уставни суд запажа да су сви свједоци саслушани у истрази, што значи да би за постојање притворског основа према ком је апеланту одређен притвор у конкретном случају било потребно да се утврди да постоје нове околности, и то у односу на сваког појединог свједока, о чему Тужилаштво ништа није навело, нити је Суд БиХ посебно оцијенио. Уставни суд сматра да се притвор према овом основу не може у цијелости да искључи у фази главне расправе, односно кад су свједоци већ саслушани у истрази, али у конкретном случају нису наведене било какве посебне и конкретне околности које би то оправдале. Чињеница да ће апеланту након потврђивања оптужнице бити омогућен увид у све доказе против њега сама по себи није довољна да би се закључило да постоји оправдана бојазан да ће апелант утицањем на свједоке ометати кривични поступак. Ово тим прије што су за све свједоке за које је то оцијењено оправданим одређене мјере заштите, односно њихови лични подаци су тајна док Суд БиХ не одлучи другачије. С друге стране, чак и да су апеланту позната сва имена свједока, сама та чињеница не би била довољна, јер би Суд БиХ морао да утврди да је апелант индиректно или директно утицао или покушао да утиче на свједоке. То *de facto* и *de iure* значи да се одређене опасности за ометање кривичног поступка морају рестриктивно да тумаче и да с временом неке од њих престају да постоје. У конкретном случају мјера притвора је дозвољена, како је то Суд БиХ образложио, управо да би се омогућило несметано свједочење свједока који су у истрази дали своје исказе, а неким од њих су одређене и мјере заштите свједока. У таквим околностима Суд БиХ је пропустио да прецизније и конкретније образложи на чему заснива свој закључак да је првостепеним рјешењем правилно закључено да ће апелант у наредној фази поступка утицати или покушати да утиче на свједоке и евентуалне саизвршиоце, а нарочито на свједоке под заштитом, и које конкретне околности на такву могућност упућују, те да је само мјером притвора, као процесном мјером која најтеже погађа оптуженог, могуће остварити циљ који је Суд БиХ већ имао у виду при одређивању мјера заштите свједока.

40. На основу изложеног Уставни суд сматра да је оспореним рјешењима прекршено апелантово право из члана 5 став 3 Европске конвенције.

b) Члан 5 став 4 и члан 13 Европске конвенције

41. Апелант сматра да му је доношењем рјешења о жалби, коју је апелант лично изјавио против првостепеног рјешења, а затим и о жалби коју је против истог рјешења изјавио апелантов бранилац, прекршено право из члана 5 став 4 Европске конвенције, те право на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције.

42. У вези са овим наводима, Уставни суд указује да члан 5 став 4 Европске конвенције предвиђа да лице лишено слободе хапшењем или притварањем има право да оспори законитости таквог лишавања слободе пред судом, односно пред судским органом који мора да буде независан и непристрасан и који мора да има надлежност да донесе обавезујућу одлуку која може да води и пуштању лица на слободу (види, Европски суд, *De Wilde, Ooms и Versyp против Белгије*, пресуда од 18. новембра 1971. године, серија А број 12, ст. 76 и 77). Тај орган мора, такође, да пружи «процедуралне гаранције које су одговарајуће за конкретну врсту лишавања слободе», а које нису «значајно мање» од гаранција у кривичном поступку, кад је резултат лишавања слободе дуготрајно затварање лица. Нарочито, ове гаранције подразумијевају усмену расправу уз правну помоћ у поступку у ком учествују обје стране, разматрање законитости притвора у најширем смислу, те одлуку која мора бити донесена брзо. Гаранције које пружа члан 5 став 4 морају да буду обезбијеђене у домаћем закону, а правни лијек мора бити дјелотворан и довољно безбједан, тј. мора да постоји могућност да се испитају законитости самог притвора, а не само поступка или злоупотребе овлашћења.

43. Уставни су запажа да ЗКПБиХ у члану 134 прописује да се рјешење о притвору предаје лицу на које се односи у часу притварања, да је против рјешења о притвору могуће изјавити жалбу у року од 24 часа од пријема тог рјешења, те да је вијеће које одлучује о жалби дужно да донесе одлуку у року од 48 часова. У конкретном случају Уставни суд запажа да је првостепено рјешење којим је одређен притвор апеланту лично уручено приликом хапшења, 29. новембра 2007. године, те да је апелант против тог рјешења изјавио жалбу у прописаном року од 24 часа, као и да је навео да ће посебну правну аргументацију дати његов бранилац, ком је рјешење уручено 1. децембра 2007. године. Бранилац је, такође, изјавио жалбу у року од 24 часа од дана пријема, па је Суд БиХ о свакој жалби одлучио у року који је прописан законом. Уставни суд сматра да сама чињеница да су против првостепеног рјешења изјављене двије жалбе и донесене двије одлуке не представља кршење права из члана 5 став 4. Наиме, закон прописује да постоји правни лијек којим се одлука о

притвору може да оспорава, те хитни рокови у којим се, с обзиром на природу ове мјере лишавања слободе, мора да одлучује, а у конкретном случају ове одредбе у цијелости су поштиване.

44. Стога, чињеница да је Суд БиХ одлучио о двије жалбе против истог рјешења у два одвојена рјешења не значи да је апеланту на било који начин ускраћено право да користи прописани правни лијек против рјешења о притвору, нити да је прекршена нека процесна гаранција коју захтијева члан 5 став 4 Европске конвенције. С обзиром на овакав закључак, Уставни суд сматра да није потребно посебно разматрати евентуално кршење права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције.

c) Наводи о дискриминацији

45. Апелант сматра да је оспореним рјешењима прекршен члан 14 Европске конвенције, односно да је дискриминисан зато што је у сличним случајевима Суд БиХ усвајао другачије становиште.

46. Члан 14 Европске конвенције гласи:

Уживање права и слобода предвиђених овом конвенцијом обезбјеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, веза са неком националном мањином, имовно стање, рођење или други статус.

47. Сходно пракси Европског суда, право на недискриминацију из члана 14 Европске конвенције је акцесорно право. То значи да овај члан не обезбјеђује независно и самостално право на недискриминацију, већ се на дискриминацију према овом члану може да позове само у вези са «уживањем права и слобода гарантованих Европском конвенцијом». Уставни суд подсјећа на праксу Европског суда за људска права сходно којој дискриминација постоји само ако се лице или група лица у истој ситуацији различито третирају, а не постоји неко објективно и разумно оправдање за различит третман (види, Европски суд за људска права, *Белгијски предмет о језицима*, пресуда од 23. јула 1968, серија А број 6).

48. У конкретном случају Уставни суд сматра да се апелант жали на дискриминацију у вези с правом из члана 5 Европске конвенције. Међутим, апелант не наводи према

ком основу сматра да је дискриминисан, односно према ком би се основу требало да оцјењује, наводно, различит третман, нити нуди било какве доказе којим би своје тврдње о дискриминацији поткријепио. Уставни суд указује да сама чињеница да Суд БиХ доноси другачије одлуке о притвору у предметима који могу, према неким елементима, бити слични не значи да постоји дискриминација према неком забрањеном основу ако се у таквим предметима донесу различите одлуке. Наиме, како је то Уставни суд већ образложио, постојање основа за притвор мора да се оцјењује у сваком конкретном случају, зависно од конкретних околности, па не може да се сматра да доношење другачијих одлука с обзиром на околности сваког појединог предмета представља, само по себи, дискриминацију према неком забрањеном основу.

49. На основу наведеног, Уставни суд сматра да није прекршено право на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези са чланом II/3д) Устава Босне и Херцеговине и чланом 5 Европске конвенције.

VIII. Закључак

50. Уставни суд закључује да постоји кршење члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 3 Европске конвенције ако је апеланту одређен притвор због бојазни да ће утичући на свједоке ометати кривични поступак, а таква бојазан није оправдана конкретним и ваљаним разлозима, који би објективно указивали на то да је апелант покушао или да постоји озбиљан ризик да ће покушати да утиче на свједоке, већ се одлука заснива само на претпоставкама суда због природе и тежине дјела које се апеланту ставља на терет и због евентуалне истраге против саучесника.

51. Уставни суд закључује да не постоји кршење члана 5 став 4 Европске конвенције кад је суд одлучио о жалбама против одлуке о притвору, које су одвојено поднијели апелант и његов бранилац, одвојеним рјешењима која је донио у року прописаном законом.

52. Уставни суд закључује да нема кршења права на недискриманцију из члана 14 у вези са чланом 5 Европске конвенције кад апелант своје наводе заснива искључиво на чињеници да је у другом предмету суд другачије одлучио, будући да другачија одлука суда у односу на поједине учеснике у поступку не представља различит третман.

53. На основу члана 16 став 4 тачка 14, члана 61 ст. 1, 2 и 3 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

54. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић

Predmet broj AP 844/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija Milivoja Gavrića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-28/04 od 13. januara 2006. godine

Odluka od 12. juna 2007. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 844/06**, rješavajući apelaciju **Milivoja Gavrića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 4. tačka 8, člana 59. stav 2. alineje 1. i 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudija

na sjednici održanoj 12. juna 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelimično se usvaja apelacija Milivoja Gavrića.

Utvrđuje se povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-28/04 od 13. januara 2006. godine u dijelu koji se odnosi na isplatu plaća.

Predmet se vraća Vrhovnom sudu Republike Srpske, koji je dužan da po hitnom postupku donese novu odluku, u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Republike Srpske da, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od 90 dana od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odbacuje se apelacija Milivoja Gavrića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-28/04 od 13. januara 2006. godine u dijelu koji se odnosi na isplatu otpremnine i toplog obroka kao nedopuštena zbog izmijenjenih pravnih okolnosti.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i u «Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Milivoje Gavrić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Doboja podnio je 16. marta 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-28/04 od 13. januara 2006. godine. Apelant je 20. oktobra 2006. godine podnio urgenciju Ustavnom sudu da se donese odluka povodom njegove apelacije s obzirom na to da je AD «Sirovinaprodukt» Doboj (u daljnjem tekstu: tuženi) podnijelo 15. juna 2006. godine tužbu protiv apelanta radi isplate. Apelant je, zatim, 29. augusta 2007. godine obavijestio Ustavni sud da je Okružni sud u Doboju (u daljnjem tekstu: Okružni sud) donio presudu u ponovnom postupku.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Okružnog suda, Općinskog suda, te od AD «Sirovinaprodukt» Doboj, kao učesnika u postupku (u daljnjem tekstu: tuženi), zatraženo je 12. aprila 2006. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud i Okružni sud su odgovore na apelaciju dostavili 28, odnosno 27. aprila, a Osnovni sud i tuženi 4, odnosno 3. maja 2006. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Vrhovnog suda, Okružnog suda, Osnovnog suda i tuženog dostavljeni su apelantu 7. maja 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Presudom Osnovnog suda u Doboju (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj Rs-53/02 od 15. aprila 2003. godine, donesenom u ponovnom postupku, djelomično je usvojen kao osnovan apelantov tužbeni zahtjev, te je tuženi obavezan da apelantu isplati novčane naknade: na ime neisplaćenih plaća za period od septembra 2000. godine do maja 2001. godine ukupan iznos od 9.257,00 KM, na ime otpremnine iznos od 864,00 KM i na ime toplog obroka za period od juna 2000. godine do maja 2001. godine iznos od 436,00 KM sa zakonskim zateznim kamatama i troškovima postupka. Tačkom tri izreke Presude odbijen je dio apelantovog tužbenog zahtjeva koji se odnosio na isplatu regresa. Osnovni sud je prethodno, Presudom broj Rs-37/01 od 20. marta 2002. godine, usvojio apelantov tužbeni zahtjev. Međutim, navedena presuda u žalbenom postupku je ukinuta Rješenjem Okružnog suda broj Gž-306/02 od 10. maja 2002. godine i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovni postupak i donošenje odluke. U obrazloženju ove presude sud je naveo da je, na osnovu provedenih dokaza (saslušanja svjedoka, uvida u niz materijalnih dokaza, finansijskog vještačenja) i utvrđenih činjenica, ocijenio da je apelantov tužbeni zahtjev djelimično osnovan, pa je dosudio apelantu pravo na isplatu plaća u visini određenoj Ugovorom o međusobnim pravima i obavezama broj 764/99 od 27. septembra 1999. godine i aneksom Ugovora broj III-133/00 od 18. februara 2000. godine. Članom 3. predmetnog ugovora utvrđena je apelantova plaća, koji je obavljao funkciju direktora tuženog, u iznosu od 750,00 KM uz uvećanje plaće od 0,50% za svaku godinu penzijskog staža, a aneksom Ugovora ugovorne strane su se saglasile da se plaća apelantu, umjesto iznosa od 750,00 KM, utvrđuje na iznos od 1.000,00 KM. Sud je naglasio da je apelantu dosudio iznose navedene u izreci presude, koje je utvrdio vještak finansijske struke u svom nalazu u skladu sa Ugovorom o međusobnim pravima i obavezama i aneksom tog ugovora, vodeći računa o tome da je za isti period i ostalim radnicima tuženog, pravosnažnom Presudom istog suda broj Rs.69/01 od 31. augusta 2001. godine, priznato pravo da im se isplate plaća i topli obrok u punim iznosima**.** Sud je odluku o otpremnini zasnovao na odredbi člana 38.A Izmjena i dopuna Općeg kolektivnog ugovora («Službeni glasnik RS» broj 21/01). Ostatak apelantovog tužbenog zahtjeva koji se odnosio na isplatu regresa je odbijen, jer ni ostalim radnicima tuženog regres nije isplaćen.

7. Presudom Okružnog suda broj Gž-280/03 od 27. oktobra 2003. godine odbijena je žalba tuženog kao neosnovana i potvrđena Presuda Osnovnog suda broj Rs-53/02 od

15. aprila 2003. godine. U obrazloženju ove presude Sud je naveo da je prvostepeni sud pravilno utvrdio sve odlučne činjenice, te na utvrđeno činjenično stanje ispravno primijenio materijalno pravo pri čemu je u obrazloženju Presude naveo valjane razloge za svoje odlučivanje. Dalje je istaknuto da je tuženi tokom 1998. i 1999. godine, kada je apelant bio na funkciji direktora preduzeća, uspješnije poslovao u odnosu na raniji period, da je članom 22. Statuta tuženog propisano da Upravni odbor, uz saglasnost Skupštine, donosi dugoročne i srednjoročne planove razvoja, planove i programe poslovanja i druge odluke, te da je, stoga, isključena apelantova odgovornost za kasnije loše poslovanje tuženog. Sud je naveo da okolnost da se protiv apelanta vodi krivični postupak zbog zloupotrebe službenog položaja ne utječe na rješavanje konkretne pravne stvari, jer, ukoliko se i dokaže njegova krivična odgovornost, to ne utječe na apelantovo pravo da zahtijeva isplatu neisplaćenih plaća i ostalih naknada iz radnog odnosa.

8. Presudom Vrhovnog suda broj Rev-28/04 od 13. januara 2006. godine revizija tuženog je djelomično uvažena i Presuda Okružnog suda broj Gž-280/03 od 27. oktobra 2003. godine preinačena. Prvostepena presuda Osnovnog suda broj Rs-53/02 od 15. aprila 2003. godine je preinačena u dijelu u kojem je tuženi obavezan da apelantu isplati na ime neisplaćenih plaća iznos od 9.257,00 KM, tako što je tuženi obavezan da plati apelantu 6.172,00 KM, preko ovog iznosa (do 9.257,00 KM) zahtjev je odbijen, a ukinuta u dijelu u kojem je tuženi obavezan da apelantu na ime otpremnine plati 864,00 KM i na ime toplog obroka iznos od 436,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom i predmet u ovom dijelu vraćen drugostepenom sudu na ponovno suđenje. U ostalom dijelu (za plaćanje 6.172,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom) revizija je odbijena. Vrhovni sud je ocijenio da nižestepeni sudovi nisu pravilno primijenili materijalno pravo kada su tuženog obavezali da apelantu isplati iznos od 9.257,00 KM na ime neisplaćenih plaća, jer apelant, s obzirom na odredbe člana 83. Zakona o radu («Službeni glasnik RS» br. 38/0 i 38/03) i odredbe Općeg kolektivnog ugovora – Prečišćeni tekst («Službeni glasnik RS» br. 13/98, 39/99 i 21/01), ima pravo na 65% visine mjesečnog ličnog dohotka za sporni period u iznosu od 1.000,00 KM, što ukupno iznosi 6.017,05 KM, a ne iznos od 9.257,00 KM, koliko su nižestepeni sudovi dosudili apelantu. Vrhovni sud je, dalje, ocijenio da je odluka nižestepenih sudova o plaćanju otpremnine nepravilna s obzirom na to da nisu imali u vidu odredbe člana 55. stav 1. tačka 7. Općeg kolektivnog ugovora, kojima je određeno da se na teret materijalnih troškova poslovanja otpremnina isplaćuje prilikom odlaska radnika u penziju-u visini trostruke plaće obračunate u skladu sa čl. 39. do 43. ovog kolektivnog ugovora, zbog čega su propustili da utvrde da li je apelant po prestanku da radi kod tuženog otišao u penziju. Vrhovni sud je ocijenio da je odluka nižestepenih

sudova u pogledu naknade za topli obrok, također, nepravilna, jer se nisu bavili pitanjem da li je tuženi za sporni period svojim radnicima isplatio naknade za topli obrok, zbog čega činjenično stanje radi pravilne primjene materijalnog prava treba upotpuniti u vezi s navedenim.

9. U ponovnom postupku Okružni sud je Presudom broj 013-0-Gž-06-000 069 od 12. decembra 2006. godine odbio žalbu tuženog protiv Presude Osnovnog suda broj Rs-53/02 od 15. aprila 2003. godine i osporenu prvostepenu presudu potvrdio u dijelu u kojem je tuženi obavezan da apelantu isplati novčanu naknadu za otkaznu otpremninu u iznosu od 864,00 KM i za neisplaćeni topli obrok u iznosu od 436,00 KM.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelant se žali da je osporenom presudom Vrhovnog suda povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije, jer smatra da je Vrhovni sud pogrešno utvrdio (odnosno nije utvrdio) činjenično stanje i pogrešno primijenio materijalno pravo, te se bavio pitanjima (krivični postupak) koja, bez obzira na rezultat, nemaju nikakav utjecaj na apelantovo pravo na isplatu plaća i ostalih naknada iz radnog odnosa. Također, apelant se žali da je osporena presuda diskriminirajuća, jer su ostali radnici tuženog naplatili plaće i naknade za topli obrok u cijelosti za sporni period, što je vidljivo iz pravosnažne Presude Osnovnog suda broj Rs-69/01 od 31. augusta 2001. godine, a to pravo je onemogućeno apelantu Presudom Vrhovnog suda kojom mu je dosuđena isplata plaća u iznosu od 65%, a pravo na topli obrok i otpremninu potpuno uskraćeno. Apelant je predložio da Ustavni sud ukine Presudu Vrhovnog suda broj Rev-28/04 od 13. januara 2006. godine i potvrdi Presudu Okružnog suda broj Gž-280/03 od 27. oktobra 2003. godine i Presudu Osnovnog suda broj Rs-53/02 od 15. aprila 2003. godine.

b) Odgovor na apelaciju

11. U odgovoru na apelaciju Vrhovni sud ističe da u cijelosti ostaje pri razlozima i navodima datim u obrazloženju osporene revizione odluke.

12. Očitujući se na navode apelacije, Okružni sud navodi da smatra da osporenom odlukom nisu na bilo koji način povrijeđena apelantova ustavna prava na koja se poziva u apelaciji, te predlaže da se apelacija odbije kao neosnovana.

13. U odgovoru na apelaciju Osnovni sud smatra da u konkretnom slučaju nije povrijeđeno pravo na pravično suđenje, niti su pogrešno protumačeni relevantni domaći zakoni, te da nije došlo ni do diskriminacije apelanta s obzirom na to da je apelant svoje pravo ostvario u pojedinačnom postupku u kojem je o njegovom pravu raspravljeno na osnovu priloženih dokaza. Dalje se navodi da apelant nije obrazložio zašto smatra, odnosno zbog kojeg razloga i prema kojem osnovu je došlo do njegove diskriminacije. Stoga, Osnovni sud predlaže da Ustavni sud odbije apelaciju kao neosnovanu.

14. Suprotno navodima apelacije, u odgovoru na apelaciju tuženi ističe da je osporena odluka Vrhovnog suda pravilna, smatra da se odluka Osnovnog suda zasniva isključivo na nalazu sudskog vještaka koji je precizirao samo apelantova prava, a ne i njegove obaveze proistekle iz Ugovora broj 764/99 i aneksa Ugovora broj III-133/00, prema kojima je apelant kao direktor dužan da osigura poslovne rezultate i ostvari utvrđene planove i programe rada, što apelant nije učinio tako da je preduzeće u 2000. godini poslovalo sa gubitkom od 309.608,00 KM. Dalje se navodi da je u periodu u kojem je apelant bio direktor pokrenut stečajni postupak protiv tuženog, da je u tom periodu apelant sam donio odluku o prijenosu sredstava po kompenzaciji na svoje ime u iznosu od 40.000,00 KM radi rješavanja stambenog pitanja. Konačno, tuženi predlaže da se apelacija odbije kao neosnovana, budući da osporena odluka nije diskriminirajuća, te da su propisi bili pravilno primijenjeni.

V. Relevantni propisi

15. **Zakon o radu Republike Srpske** («Službeni glasnik RS» br. 38/00, 40/00, 47/02, 38/03 i 66/03) u tekstu u kojem je bio na snazi u vrijeme vođenja spora glasi:

Član 83.

Radnik ostvaruje pravo na plaću u skladu sa kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu i ugovorom o radu.

Poslodavac ne može radniku isplatiti manju plaću od one koja je utvrđena u skladu sa kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu i ugovorom o radu.

16. **Opći kolektivni ugovor - Prečišćeni tekst** («Službeni glasnik RS» br. 13/98, 39/99 i 21/01)

Član 50.

Poslodavac koji nema dovoljno sredstava za isplatu plaća u visini određenoj u skladu sa čl. 39. do 41. ovog kolektivnog ugovora dužan je da svim zaposlenim isplati garantirani iznos plaće.

Garantirana plaća iznosi u visini od 65% plaće koju bi radnik ostvario u određenom periodu u skladu sa čl. 39. do 41. ovog kolektivnog ugovora.

Garantirana plaća može se isplaćivati najduže u trajanju do šest mjeseci.

VI. Dopustivost

17. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije u dijelu koji se odnosi na isplatu otpremnine i toplog obroka Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 16. stav 4. tačka 8. Pravila Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

Član 16. stav 4. tačka 8. Pravila Ustavnog suda glasi:

Apelacija nije dopustiva i ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

8. ako su izmijenjene pravne okolnosti;

18. Ustavni sud konstatira da je u Presudi Vrhovnog suda broj Rev-28/04 od 13. januara 2006. godine ukinuta Presuda Okružnog suda broj Gž-280/03 od 27. oktobra 2003. godine u dijelu u kojem je tuženi obavezan apelantu na ime otpremnine platiti iznos od 864,00 KM i na ime toplog obroka iznos od 436,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom, te predmet vraćen drugostepenom sudu na ponovno suđenje. U ponovnom postupku Okružni sud Presudom broj 013-0-Gž-06-000 069 od 12. decembra 2006. godine odbio je žalbu tuženog protiv Presude Osnovnog suda broj Rs-53/02 od 15. aprila 2003. godine i osporenu presudu potvrdio u dijelu u kojem je tuženi obavezan da apelantu isplati novčanu naknadu

za otkaznu otpremninu u iznosu od 864,00 KM i za neisplaćeni topli obrok u iznosu od 436,00 KM.

19. Ustavni sud podsjeća da je predmet ove apelacije presuda Vrhovnog suda donesena u postupku revizije, te da apelant u apelaciji ne osporava Presudu Okružnog suda broj Gž-280/03, niti Presudu Osnovnog suda broj R-53/02, kojima mu je dosuđena naknada na ime otpremnine i toplog obroka. Apelant, naime, smatra da mu je osporenom presudom Vrhovnog suda uskraćeno pravo na isplatu otpremnine i toplog obroka i traži da se ukine presuda Vrhovnog suda i potvrde navedene presude Okružnog i Osnovnog suda. Stoga, imajući u vidu da apelant apelacijom osporava presudu Vrhovnog suda u dijelu u kojem je ukinuta drugostepena presuda i predmet vraćen na ponovno suđenje i da je u međuvremenu, u ponovnom postupku, Okružni sud donio odluku u apelantovu korist u pogledu naknade otpremnine i toplog obroka, Ustavni sud smatra da se više ne radi o istoj pravnoj situaciji koja je bila u vrijeme podnošenja apelacije, budući da su nakon podnošenja apelacije, donošenjem Presude broj 013-0-Gž-06-000 069 od 12. decembra 2006. godine Okružnog suda u ponovnom postupku, kojom je potvrđena prvostepena presuda u dijelu obaveze tuženog da apelantu isplati naknadu na ime otpremnine i toplog obroka, nastupile izmijenjene pravne okolnosti.

20. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije u dijelu koji se odnosi na isplatu plaća, Ustavni sud u skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

21. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

22. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj Rev-28/04 od 13. januara 2006. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporena presuda je donesena 13. januara 2006. godine a apelacija je podnesena 14. marta 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

23. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

24. Apelant osporava presudu Vrhovnog suda u dijelu odluke o isplati neisplaćenih plaća, tvrdeći da je tom presudom povrijeđeno njegovo pravo iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

25. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(…)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. (...).

26. Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjiv, jer se u postupku povodom apelantove tužbe odlučivalo o njegovom radnopravnom statusu, odnosno o pravu na naknadu plaća iz radnog odnosa, što, nesumnjivo, predstavlja njegova građanska prava.

27. U konkretnom slučaju prvostepeni sud, postupajući povodom apelantove tužbe, obavezao je tuženog da apelantu, između ostalog, isplati na ime neisplaćenih plaća, za utuženi period, ukupan iznos od 9.257,00 KM. Žalba tuženog protiv ove presude je odbijena kao neosnovana. Međutim, Vrhovni sud je u pogledu visine dosuđenog iznosa preinačio nižestepene odluke na način da je umjesto iznosa od 9.257,00 KM na ime neisplaćenih plaća tuženog obavezao da apelantu prema tom osnovu isplati iznos od 6.172,00 KM, što predstavlja 65% apelantovog ukupnog potraživanja. Vrhovni sud je

svoju odluku zasnovao na odredbama člana 83. Zakona o radu i odredbama Općeg kolektivnog ugovora – Prečišćeni tekst, očigledno člana 50, mada to nije izričito naveo.

28. U vezi s tim Ustavni sud konstatira da predmetni postupak, imajući u vidu podneseni tužbeni zahtjev, podrazumijeva utvrđivanje činjenica da li je apelant u periodu koji je obuhvaćen tužbenim zahtjevom uopće radio kod tuženog, te da li je, s obzirom na tvrdnje tuženog, tuženi u spornom periodu imao dovoljno sredstava za isplatu plaća, odnosno da li su u konkretnom slučaju ispunjeni uvjeti za primjenu člana 50. Kolektivnog ugovora prema kojem poslodavac, dakle tuženi, može svim radnicima, pa dakle i apelantu, ukoliko nema dovoljno sredstava za isplatu plaća, u periodu od najduže šest mjeseci, isplatiti garantirani iznos plaće u visini od 65% plaće određene u skladu sa Kolektivnim ugovorom.

29. Međutim, analizirajući osporenu odluku Vrhovnog suda, neovisno o činjenici da su u toku postupka provedena dva vještačenja vještaka finansijske struke, i to jedno o visini apelantovog potraživanja po osnovu plaća (na apelantov prijedlog) a drugo, povodom prijedloga tuženog, o okolnosti utvrđivanja rezultata poslovanja tuženog u periodu dok je apelant obavljao funkciju direktora tužene, u toku postupka uopće nije utvrđeno, niti je u vezi s tom okolnosti provedeno vještačenje, da li je tuženi u spornom periodu, koji je obuhvaćen tužbenim zahtjevom, imao dovoljno sredstava za isplatu plaća uposlenim, pa dakle i apelantu, što je preduvjet za primjenu člana 50. Kolektivnog ugovora.

30. Dalje, Ustavni sud konstatira da se, prema odredbi člana 50. stav 3. garantirana plaća može isplaćivati najduže u trajanju do šest meseci a osporenom odlukom apelantu je određena isplata plaće u iznosu od 65% u periodu od septembra (dio) 2000. godine do maja 2001. godine, dakle, za period od skoro devet mjeseci.

31. S obzirom na navedeno, a imajući u vidu odredbu člana 83. Zakona o radu, prema kojoj poslodavac ne može radniku isplatiti manju plaću od one koja je utvrđena u skladu sa kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu i ugovorom o radu, te ocjenjujući navedenu odredbu u vezi sa članom 50. Općeg kolektivnog ugovora, prema kojoj poslodavac izuzetno može radniku, ukoliko nema dovoljno sredstava za isplatu plaća, isplatiti garantiranu plaću, koja u konkretnom slučaju nije bila predmet utvrđivanja pred redovnim sudovima, Ustavni sud smatra da je način na koji je Vrhovni sud u osporenoj presudi primijenio pozitivnopravne propise arbitraran i predstavlja kršenje apelantovog ustavnog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

b) Ostali navodi

32. U skladu sa zaključkom u vezi sa povredom člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije potrebno posebno razmatrati dio apelacije koji se odnosi na navodnu povredu prava iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi sa pravom na pravično suđenje.

VIII. Zaključak

33. Postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u situaciji kada je Vrhovni sud bez utvrđivanja odlučne činjenice da li je poslodavac u relevantnom periodu imao dovoljno sredstava za isplatu plaća odlučio da apelantu pripada 65% nominalnog iznosa plaće, čime je arbitrarno protumačio pozitivnopravne propise koji reguliraju pravo poslodavca da u određenom periodu može uposlenicima isplatiti nižu plaću.

34. Na osnovu člana 16. stav 4. tačka 8, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

35. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Predmet broj AP 1258/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija «Hemoprodukt», Hemijska industrija Doboj podnesena protiv Presude Okružnog suda u Doboju broj Gž-569/05 od 1. ožujka 2006. godine

Odluka od 12. lipnja 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 1258/06**, rješavajući apelaciju «**Hemoprodukta», Hemijska industrija Doboj**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 12. lipnja 2008. godine je donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija «Hemoprodukta», Hemijska industrija Doboj.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukida se Presuda Okružnog suda u Doboju broj Gž-569/05 od 1. ožujka 2006. godine.

Predmet se, sukladno članku 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, vraća na ponovno odlučivanje Okružnom sudu u Doboju, koji je dužan po žurnom postupku donijeti novu odluku, sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Okružnom sudu u Doboju da u roku od 90 dana od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim

mjerama u svrhu izvršenja ove odluke, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i u «Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. «Hemoprodukt», Hemijska industrija Doboj (u daljnjem tekstu: apelant) iz Doboja, kojeg zastupa Goran Nešković, odvjetnik iz Doboja, podnio je 26. travnja 2007. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Doboju (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj Gž-569/05 od 1. ožujka 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Tatjane Stojaković, zastupnice suprotne strane u postupku, Osnovnog suda u Doboju i Okružnog suda u Doboju zatraženo je 10. travnja 2008. godine da dostavi odgovor na apelaciju.

3. Zastupnica suprotne strane u redovitom postupku, odvjetnica Tatjana Stojaković dostavila je 17. travnja 2008. godine odgovor na apelaciju. Osnovni sud u Doboju dostavio je odgovor 18. travnja 2008. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori suprotne strane, koju zastupa odvjetnica Tatjana Stojaković, i Osnovnog suda u Doboju dostavljeni su apelantu 30. travnja 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Apelantovi djelatnici (u daljnjem tekstu: tužitelji) podnijeli su 9. lipnja 2004. godine tužbu radi isplate neisplaćenih plaća, regresa, naknada i otpremnina. Osnovni sud u Doboju (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) je Presudom broj RS-288/04 od 19. svibnja 2005. godine, koja je potvrđena Presudom Okružnog suda broj Gž-569/05 od 1. ožujka 2006. godine, usvojio tužbeni zahtjev protiv apelanta, kojim ga je obvezao tužiteljima isplatiti plaće za razdoblje od 1. lipnja 2001. do 31. kolovoza 2003. godine, uključujući razliku plaća za vrijeme čekanja na posao i razliku naknada za vrijeme bolovanja zajedno sa zakonskom zateznom kamatom u iznosu od 140.666,25 KM. Dalje, utvrđena je apelantova obveza da tužiteljima isplati zakonske zatezne kamate na neisplaćene plaće za razdoblje od srpnja 2003. zaključno sa kolovozom 2004. godine u iznosu od 16.730,73 KM i neisplaćene plaće za rujan i listopad 2004. godine u iznosu od 27.910 KM, potom, regres za godišnji odmor za 2001, 2002, 2003. i 2004. godinu u iznosu od 51.480 KM, otpremnine u iznosu od 15.813,75 KM i otpremnine zbog odlaska u mirovinu u iznosu od 6.207,37 KM, na ime zakonskih zateznih kamata na otpremnine za razdoblje od 6. veljače do 10. studenog 2004. godine iznos od 88,60 KM, kao i dodatak na plaću za predsjednika sindikata za razdoblje od 1. travnja 2004. do 31. srpnja 2004. godine u iznosu od 14.399,27 KM. Apelant je dužan tužiteljima isplatiti plaće, regrese i otpremnine, uključujući kamate, u ukupnom iznosu od 273.193,83 KM.

7. Osnovni sud je zaključio da nije upitna činjenica da su tužitelji u radnom odnosu kod apelanta. Naveo je da, prema odredbi članka 83. stavak 1. Zakona o radu («Službeni glasnik Republike Srpske» broj 13/89), djelatnik ostvaruje pravo na plaću sukladno Kolektivnom ugovoru, Pravilniku o radu i Ugovoru o radu. Člankom 39. stavak 1. Općeg kolektivnog ugovora («Službeni glasnik Republike Srpske» broj 13/89) određuje se način utvrđivanja osnovne plaće za puno radno vrijeme, što se odnosi na oblast poslovanja kojoj pripada i apelantovo poslovanje, prema članku 1. stavak 2. tog ugovora. Sud, dalje, navodi da je vještak financijske struke u nalazima od 31. siječnja 2005. godine utvrdio da je u razdoblju od 1. lipnja 2001. do 31. kolovoza 2003. godine uredno vršen obračun plaća uposlenim djelatnicima, koje su odlukama poslovnog tijela umanjivane od 10 do 40% zbog neizvršenja plana proizvodnje, negativnog poslovanja i nedostatka financijskih sredstava potrebnih za isplatu, što se utvrđuje iz priloženih apelantovih odluka o načinu obračuna plaća, izvadaka protokola iz spomenutoga razdoblja i izjava svjedoka. Vještak financijske struke je istaknuo da je uvidom u apelantovu knjigovodstvenu i financijsku dokumentaciju utvrdio da je apelant u upitnom razdoblju vršio obračun plaća tužiteljima u punom iznosu, koje, prema mišljenju toga suda, utvrđuje njihovo pravo na punu plaću, sukladno zakonskim propisima i ugovorima. Dalje, sud je naveo da je člankom 50. Općeg

kolektivnog ugovora propisano da je poslodavac koji nema dovoljno sredstava da isplati plaću u utvrđenoj visini dužan svim uposlenima isplatiti garantirani iznos plaća od 65%, što nije slučaj kod apelanta (nije utvrdio da nije bio u stanju isplatiti garantirane plaće propisane člankom 50. Općeg kolektivnog ugovora). Sud je zaključio da je tužba protiv apelanta podnesena 9. lipnja 2004. godine, a prva tražbina se odnosi na ime razlike plaća za razdoblje od 1. lipnja 2001. do 31. kolovoza 2003. godine. Sukladno članku 84. stavak 2. Zakona o radu, plaće se isplaćuju u razdoblju koje nije dulje od 30 dana, što znači da se utuženo razdoblje računa od 1. kolovoza 2001. godine (dospjelost prve naknade). Prema tomu, sud je zaključio da prizivi nisu zastarjeli sukladno članku 360. i članku 372. Zakona o obligacijskim odnosima.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

8. Apelant smatra da je pobijanim presudama povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Apelant smatra da nije imao pravično suđenje zbog toga što su, prema njegovome mišljenju, redoviti sudovi, prigodom donošenja pobijanih odluka, pogrešno primijenili materijalno pravo i smatra da su prizivi tužitelja zastarjeli.

b) Odgovor na apelaciju

9. U svojem odgovoru na apelaciju od 17. travnja 2008. godine suprotna stranka u postupku, tj. tužitelji, smatraju da apelacija nije dopustiva zbog neiscrpljivanja pravnih lijekova, jer apelant nije uložio reviziju sukladno članku 237. Zakona o parničnom postupku. Tvrde, također, da je apelacija neutemeljena, te da su u redovitom postupku zadovoljeni svi standardi iz Ustava Bosne i Hercegovine.

10. U svojem odgovoru na apelaciju od 18. travnja 2008. godine, bez daljnjeg obrazlaganja, Osnovni sud smatra da nisu povrijeđena apelantova ustavna prava i slobode, te predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

11. **Zakon o parničnom postupku** («Službeni glasnik Republike Srpske» br. 58/03 i 85/03) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 237.

(1) Stranke mogu uložiti reviziju protiv pravomoćne presude donesene u drugom stupnju u roku od 30 dana od dana dostave prijepisa presude.

(2) Revizija nije dopuštena ako vrijednost pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 10.000 konvertibilnih maraka.

(3) Iznimno, Vrhovni sud Republike Srpske može dopustiti reviziju u svim predmetima, ako ocijeni da bi odlučivanje po reviziji bilo od značaja za primjenu prava u drugim slučajevima.

Članak 362.

Više osoba može jednom tužbom tužiti, odnosno biti tuženi (suparničari):

1) ako su glede predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava, odnosno obveze proistječu iz iste činjenične i pravne osnove (materijalni suparničari);

2) ako su predmet spora zahtjevi, odnosno obveze iste vrste, koji se temelje na bitno istovrsnoj činjeničnoj i pravnoj osnovi i ako postoji stvarna i mjesna nadležnost istog suda za svaki zahtjev i za svakog tuženog (formalni suparničari).

12. **Zakon o radu Republike Srpske** («Službeni glasnik Republike Srpske» br. 38/00, 40/00, 41/00, 26/01, 47/02, 38/03 i 66/03) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 105.

Djelatnik koji smatra da mu je poslodavac povrijedio pravo iz radnog odnosa može podnijeti tužbu nadležnom sudu za zaštitu toga prava. Pravo na podnošenje tužbe nije uvjetovano prethodnim obraćanjem djelatnika poslodavcu za zaštitu prava.

Tužbu za zaštitu prava djelatnik može podnijeti u roku od jedne godine od dana saznanja za povredu prava, a najdalje u roku od tri godine od dana učinjene povrede.

VI. Dopustivost

13. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

14. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

15. Prvo pitanje na koje Ustavni sud mora dati odgovor jeste pitanje posljednjeg pravnog lijeka, koji je bio moguć prema zakonu u konkretnom slučaju, i je li apelant imao mogućnost uložiti reviziju. Članak 237. st. 2. i 3. Zakona o parničnom postupku Republike Srpske stipulira da je moguće uložiti reviziju u slučaju vrijednosti spora više od 10.000 KM ili kada Vrhovni sud, u iznimnom slučaju, dopusti reviziju, «ako ocijeni da bi odlučivanje o reviziji bilo značajno za primjenu prava u drugim slučajevima».

16. U konkretnom slučaju vrijednost spora iznosi 273.193,83 KM. Međutim, vrijednost presuđenog bilo kojeg pojedinačnog dijela tužbenog zahtjeva ne prelazi 10.000 KM. Naime, u konkretnom predmetu svi tužitelji imaju status formalnih suparničara. Sukladno već utvrđenoj praksi Ustavnog suda, revizija se smatra učinkovitim pravnim lijekom kod formalnih suparničara samo ako pojedinačni iznos presuđenog tužbenog zahtjeva prelazi iznos od 10.000 KM (vidi Odluku o dopustivosti Ustavnog suda AP 2683/07 od 14. veljače 2008. godine, toč. 6. i dalje).

17. Na temelju toga, u predmetnom slučaju revizija nije bila učinkovit pravni lijek, a Presuda Okružnog suda u Doboju broj Gž-569/05 od 1. ožujka 2006. godine je konačna u smislu načela iscrpljivanja pravnih lijekova. Potom, pobijanu presudu apelant je primio 1. ožujka 2006. godine a apelacija je podnesena 26. travnja 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

18. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

19. Apelant, prije svega, pobija navedene presude tvrdeći da su tim presudama povrijeđena njegova prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine. Ove ustavne odredbe odgovaraju članku 6. stavak 1. Europske konvencije.

20. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovog članka, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi sa kaznenim postupkom.

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prigodom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

21. Prvo pitanje na koje Ustavni sud mora dati odgovor jeste jesu li članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjivi u konkretnom slučaju, odnosno je li se u postupku donošenja pobijanog rješenja odlučivalo o apelantovim građanskim pravima i obvezama.

22. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije garantiraju svakome pravo da iznese pred sud bilo koji zahtjev koji se odnosi na njegova građanska prava i obveze, kao i da ima «pravo na pravično suđenje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi sa kaznenim postupkom» (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Golder v. Ujedinjenog Kraljevstva* od 21. veljače 1975. godine, serija A broj 18, stavak 36).

23. U predmetnom slučaju postupak se odnosi na isplatu razlike plaća i drugih novčanih prava iz radnog odnosa, dakle, na predmete građanskopravne naravi, pa je članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjiv.

24. Zadaća Ustavnog suda je preispitati je li postupak pred Okružnim sudom bio pravičan onako kako to zahtijeva članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

25. Ustavni sud podsjeća na svoja prije utvrđena stajališta da njegova zadaća nije da preispituje zaključke redovitih sudova glede činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi, Ustavni sud, Odluka broj U 29/02 od 27. lipnja 2003. godine, objavljena u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 31/03, Europski sud za ljudska prava, *Pronina protiv Rusije*, Odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Ustavni sud, osim toga, nije nadležan supstituirati redovite sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je zadaća upravo redovitih sudova ocijeniti činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadaća Ustavnog suda je ispitati je li postupak u cjelini bio pravičan na način na koji to zahtijeva članak 6. stavak 1. Europske konvencije, te krše li odluke redovitih sudova ustavna prava (vidi već citiranu Odluku Ustavnog suda broj U 29/02 od 27. lipnja 2003. godine).

26. Apelant se žali da je Okružni sud pogrešno primijenio materijalnopravne odredbe relevantnog zakona. Prema tomu, apelant tvrdi da postoji arbitrarnost u primjeni propisa, što se ubraja u sferu pravičnosti postupka (uporedi, primjerice, Odluku Ustavnog suda AP 1293/05 od 12. rujna 2006. godine, točka 25. i dalje).

27. Naime, Okružni sud, razmatrajući pravodobnost tužbenih zahtjeva, primijenio je članak 360. u svezi sa člankom 372. Zakona o obligacijskim odnosima kojim je utvrdio da zahtjevi tužitelja nisu zastarjeli. Ovim odredbama stipulirano je da «zastarom prestaje pravo zahtijevati ispunjenje obveze», a u slučaju povremenih davanja rok zastare iznosi tri godine. Obzirom na to da je tužba podnesena unutar toga roka, računajući od najranije dospjele tražbine (1. kolovoz 2001. godine), sudovi su odbili prigovor o zastari. Apelant smatra da je Okružni sud trebao donijeti rješenje prema odredbama članka 105. Zakona o radu Republike Srpske, koji određuje rok unutar kojeg se mogu pokrenuti sudbeni postupci u svrhu zaštite prava iz radnog odnosa. Taj rok iznosi godinu dana.

28. Prema tomu, temeljno pitanje koje pokreće ovaj predmet jeste je li u slučaju tužbenih zahtjeva tužitelja, apelantovih djelatnika, koji su se odnosili na isplatu plaća, regresa,

naknada i otpremnina, trebalo primijeniti relevantne odredbe Zakona o obligacijskim odnosima ili Zakona o radu. Razlika, koja bitno utječe na sam rezultat postupka, jeste u tomu što prvi zakon predviđa rok od tri godine, a drugi zakon predviđa rok od godinu dana.

29. Ustavni sud, prije svega, poziva se na svoje stajalište doneseno u Odluci broj U 49/02 (od 28. studenog 2003. godine, «Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 6/04, točka 43), prema kojem prigovor o zastari tužbenih zahtjeva predstavlja inherentno ograničenje glede ostvarivanja građanskih prava (vidi aplikaciju bivšeg Europskog povjerenstva za ljudska prava broj 13674/88 od 14. travnja 1989. u predmetu *Cyril Albert Warner protiv Velike Britanije*). Institut zastare je potreban da bi se osiguralo načelo pravne sigurnosti. Naime, država ima interes da se zadrže pravni odnosi koji su trajali određeno vremensko razdoblje. Osim toga, institut zastare treba pozitivno utjecati na nemarnost u ostvarivanju prava. Prigodom konkretnog reguliranja ovog pitanja a, prije svega, određivanja roka zastare, zakonodavac uživa određenu slobodu procjene (presuda Europskog suda za ljudska prava, *Ashingdane protiv Velike Britanije*, od 28. svibnja 1985, serija A broj 93, stavak 57). Ovo pitanje zakonodavac ne smije tako regulirati da bitno onemogući ili neopravdano otežа ostvarivanje ovih prava.

30. Dalje, Ustavni sud se poziva na predmet AP 1081/06 (od 11. ožujka 2008. godine) u kojem se odlučivalo o pitanju treba li o zastari naknada štete iz osnova povrede na radu biti odlučeno po osnovi odredaba iz Zakona o obligacijskim odnosima ili Zakona o radu. Ustavni sud je, *inter alia*, obrazložio (točka 7):

«Naknada štete, kao pravni institut, načelno je regulirana Zakonom o obligacijskim odnosima. To je tipični obligacijskopravni odnos, koji nastaje po sili zakona. Prema tomu, taj zakon predstavlja materijalnopravnu osnovu za odlučivanje u svim onim slučajevima u kojima nije drugim zakonom specifična naknada štete regulirana u materijalnopravnom smislu. Kada bi to bio slučaj, taj drugi zakon predstavljao bi lex specialis u odnosu na Zakon o obligacijskim odnosima i imao bi prednost u primjeni. Upravo iz ovog obrazloženja proizlazi i činjenica da su pravila o zastari iz Zakona o obligacijskim odnosima supsidijarne naravi, jer se ona primjenjuju samo ako određenim zakonom, koji regulira izvjesnu pravnu oblast, nije određeno vrijeme unutar kojeg je potrebno podnijeti tužbu ili izvršiti određenu radnju pod prijetnjom gubitka prava (članak 370. Zakona o obligacijskim odnosima). Ustavni sud naglašava da naknada štete zbog posljedica nesreće na radu, u materijalnopravnom smislu, nije regulirana Zakonom o radu. Ovo je i pravno logično, jer to nije tipična materija koja proizlazi iz radnog odnosa (članak 104. stavak

1. Zakona o radu), te koja bi se trebala isključivo regulirati radnopravnim propisom, materijalnopravnog karaktera, kao što su zasnivanje, prekid ili otkaz radnog odnosa, naknada za rad, pravo na godišnji odmor itd. Točno je da članak 64. stavak 1. Zakona o radu propisuje obvezu poslodavca da naknadi štetu uposleniku zbog posljedica nesreće na radu. Ipak, stavak 2. istog članka, također, upućuje na 'opća pravila odgovornosti', koja su regulirana u Zakonu o obligacijskim odnosima. Na temelju navedenog, pravilno stajalište Okružnog suda jeste da je zastaru konkretnog tužbenog zahtjeva trebalo ocijeniti sukladno relevantnim odredbama Zakona o obligacijskim odnosima.»

31. Za razliku od naknade štete po osnovi povrede na radu, prava na plaću, regres, naknadu i otpremninu, prema mišljenju Ustavnog suda, predstavljaju tipična prava iz radnog odnosa. Naime, cijelo Poglavlje VI. Zakona o radu regulira pitanje «naknada» i «plaća», članak 59. Zakona određuje pravo na «regres», a Poglavlje XI, točka 8, regulira pitanje «otpremnina». Dodatno reguliranje ovih pitanja se nalazi u Općem kolektivnom ugovoru, Pravilniku o radu i ugovorima o radu.

32. Prema tomu, Ustavni sud smatra da je Okružni sud, odlučujući o prizivima tužitelja, pogrešno primijenio materijalno pravo, jer su u konkretnim sporovima relevantne odredbe Zakona o radu, koji ima pravnu narav *lex specialis* u odnosu na Zakon o obligacijskim odnosima. Naime, tužitelji su, sukladno članku 105. Zakona o radu, imali pravo u roku od godinu dana od saznanja za povredu (subjektivni rok), a najdalje tri godine od dana učinjene povrede (objektivni rok), podnijeti tužbu. Prema tomu, Okružni sud je, kada je odlučivao o tužbenim zahtjevima, arbitrarno primijenio pravnu osnovu za odlučivanje.

33. Prema svemu navedenom, Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije zbog čega je potrebno da se predmet vrati Okružnom sudu na ponovni postupak u kojem će, na temelju pravilne primjene zakonskih odredaba, donijeti novu odluku.

VIII. Zaključak

34. Ustavni sud zaključuje da su povrijeđeni članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. Europske konvencije, jer su nadležni sudovi arbitrarno primijenili Zakon o obligacijskim odnosima, kao pravnu osnovu za odlučivanje o predmetnim slučajevima, umjesto Zakona o radu, kao relevantnog *lex specialis*.

35. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

36. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Предмет број АП 1513/06

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација «Прес-Синг» д.о.о. Сарајево и др. против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0Гж-06-000004 од 9. марта 2006. године и Пресуде Кантоналног суда у Тузли број П.16/05 од 9. новембра 2005. године

Одлука од 12. јуна 2008. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 1513/06**, рјешавајући апелацију **«Прес-Синга» д.о.о. Сарајево и др.**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине («Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/05), у саставу:

Хатиџа Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 12. јуна 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација «Прес-Синга» д.о.о. Сарајево, Мехмеда Паргана, Сенада Авдића, Асима Метиљевића и Едина Авдића поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Гж-06-000004 од 9. марта 2006. године и Пресуде Кантоналног суда у Тузли број П-16/05 од 9. новембра 2005. године.

Утврђује се повреда члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Гж-06-000004 од 9. марта 2006. године.

Предмет се враћа Врховном суду Федерације Босне и Херцеговине, који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку, у складу са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Врховном суду Федерације Босне и Херцеговине да у року од 60 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине», «Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине», «Службеном гласнику Републике Српске» и у «Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине».

Образложење

I. Увод

1. «Прес-Синг» д.о.о. Сарајево и др. (у даљњем тексту: апеланти) из Сарајева, које заступа адвокат Никица Гржић, поднијели су 26. маја 2006. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број 070-0Гж-06-000004 9. марта 2006. године и Пресуде Кантоналног суда у Тузли (у даљњем тексту: Кантонални суд) број П.16/05 од 9. новембра 2005. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Врховног и Кантоналног суда, те учесника у поступку БОСС-а, Босанска странка, и Мирнеса Ајановића (у даљњем тексту: тужиоци) затражено је 19. марта 2008. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Врховни суд доставио је одговор на апелацију 26. марта 2006. године, а Кантонални суд је доставио одговор на апелацију 2. априла 2008. године. Тужиоци нису доставили одговор на апелацију.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговор на апелацију достављен је апелантима 22. априла 2008. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

6. Пресудом Кантоналног суда у Тузли (у даљњем тексту: Кантонални суд) број П-16/05 од 9. новембра 2005. године апеланти су обавезани да тужиоцима на име накнаде штете због клевете солидарно исплате износ од 2.000,00 КМ, као и да им накнаде трошкове парничког поступка у року од 30 дана под пријетњом принудног извршења. Вишак тужбеног захтјева преко досуђеног износа тужилаца је одбијен, као и захтјев да се апеланти обавежу да о свом трошку у листу «Слободна Босна» објаве јавно извињење тужиоцима.

7. У образложењу Пресуде је наведено да су тужиоци покренули судски поступак против апеланата ради накнаде штете због клевете, јер је 10. фебруара 2005. године у листу «Слободна Босна» објављен чланак под насловом *«Прије рата најпознатија Мирнесова дискусија је била Навал'те жене Вилерови гоблени сингерицом извезени*». Сходно наводима тужбе, у овом тексту изнијето је више неистинитих чињеница којима је нанесена штета угледу тужилаца, посебно дијелови текста у којима је наведено да је Јасминко Хоџић био портпарол БОСС-а, да је био први сарадник предсједника БОСС-а Мирнеса Ајановића, да је радио «на црно» у БОСС-у, да је стан Мирнеса Ајановића купљен криминалним активностима, као и стан његове мајке, да су тужиоци Јасминку Хоџићу прекршили сва његова права, да је Јасминко Хоџић написао готово сва саопштења БОСС-а, приредио све прес-конференције, написао све интервјуе Мирнеса Ајановића, да је аутор бројних летака и политичких платформи, да је Џемс Сулејманагић послушник Мирнеса Ајановића, да је Мирнес Ајановић необразован, због чега су предложили да суд обавеже тужене да солидарно плате тужиоцима износ од 1.000 КМ на име штете због клевете, те да објаве јавно извињење тужиоцима у листу «Слободна Босна». На припремном рочишту тужиоци су преиначили тужбени захтјев тако што су тражили да им тужени на име штете исплате износ од 11.000 КМ.

8. Суд је након спроведеног поступка, у ком је извршен увид у спорни текст и спроведени други докази, одлучио да су апеланти дужни да исплате тужиоцима износ од 2.000 КМ на име штете због клевете.

9. Суд је дио спорних навода из текста оцијенио као «вриједносни суд», а дио као негативан став Јасминка Хоџића, његов суд и мишљење, а за дио навода утврдио је да не представљају клевету, јер не могу да штете угледу тужилаца. Међутим, суд је установио да наводи из текста «*који имплицирају да су тужиоци свјесно кршили радна и основна људска права Јасминка Хоџића (да је 5 година радио у БОСС-у на црно, да је радио 6 дана седмично, без топлог оброка, годишњег одмора, без социјалног, здравственог и пензионог, за минималан и нередован износ од 20 КМ), затим, наводи који имплицирају да је Мирнес Ајановић нелегалним путем купио стан од више од 100м² у новоградњи у Тузли, као и стан својој мајци, да је на исти начин опремио стан најмодернијим намјештајем, купио два луксузна џипа, компјутере и лаптопе, представљају, по оцјени овог суда, преношење објективно провјерљивих чињеница о тужиоцима*». Суд је навео да не може да прихвати становиште апеланата да се ради о изношењу мишљења и постојању околности предвиђених чланом 7 став 1 тачка а) Закона о заштити од клевете, те да из самог исказа свједока Јасминка Хоџића, као и из судске нагодбе у спису П.17/05 произилази неистинитост навода. Због тога је суд установио да овај навод представља клевету, у складу са чланом 4 Закона о заштити од клевете, те да наведене чињеничне тврдње могу да штете угледу тужилаца, јер под претпоставком да су истините доводе у сумњу морални и политички кредибилитет тужилаца, а друготужиоца Мирнеса Ајановића чак стављају под надзор кривичног законодавства. Суд је, примјењујући одредбу члана 10 Закона о заштити од клевете, одредио износ од 2.000 КМ који је, сходно оцјени суда, сразмјеран природи и степену нанесене штете.

10. Против наведене пресуде жалбу су изјавили тужиоци и апеланти. Врховни суд донио је Пресуду број 070-0-Гж-06-000004 од 9. марта 2006. године, којом је жалбу тужилаца одбио. Жалба апеланата је дјелимично усвојена и првостепена пресуда преиначена тако да свака странка сноси своје трошкове поступка. У осталом дијелу жалба апеланата је одбијена и првостепена пресуда потврђена. Врховни суд је истакао да је првостепени суд правилно утврдио који дио текста представља клевету, те наводи апеланата да се ради о пренесеном казивању трећег лица њих не екскулпира. Такође, разматрајући жалбени навод апеланата да у тексту није наведено да се друготужилац бави криминалним активностима, суд је навео да то *«не ослобађа апеланте за грађанскоправни деликт, јер се дјело клевете може да изврши и прикривеном клеветничком изјавом, из које се индиректно и логички по самој садржини изјаве, а с обзиром на околности и интонацију цијелог текста управо то закључује».* Суд је одбио као неосноване и жалбене наводе апеланата

о висини утврђене накнаде, јер се, сходно члану 10 став 1 Закона о заштити од клевете, оштећеним досуђује обештећење које представља сатисфакцију за оно што су трпјели због понашања апеланата, које се огледа у преношењу неистинитих информација ван прописаних законских оквира.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

11. Апеланти се жале да су судови повриједили њихово право на правично суђење, загарантовано чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), те право на слободу изражавања из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције. Повреду права на правично суђење апеланти виде у чињеници да је у судском вијећу, које је одлучивало о жалби апеланата, била судија која је и сама поднијела тужбу због клевете против апеланата, што доводи у сумњу њену непристрасност. Што се тиче повреде права из члана 10 Европске конвенције, апеланти се жале да се ради о једном од основних принципа људских права, којим је загарантована слобода изражавања. Апеланти се позивају на Закон о заштити од клевете, који гарантује права на слободу изражавања, што укључује и изражавање које може да увриједи, огорчи или узнемири. Истичу да су оспорене судске одлуке донесене супротно члану 10 Европске конвенције, посебно ако се узме у обзир пракса Европског суда за људска права из које произилази да су границе дозвољеног критиковања политичара, што је у конкретном случају тужилац, шире него у односу на грађане и да се мјере према интересу отвореног разматрања политичких питања. Апеланти оспоравају судске одлуке у дијелу у ком је утврђено да су починили дјело клевете «прикривеном клеветничком изјавом», што је, сходно наводима апеланата, појам који не постоји и који је супротан одредби члана 6 Кодекса за штампу Савјета за штампу Босне и Херцеговине. Апеланти истичу да је овај текст раније већ објављен у «Фронту слободе», па је евентуална штета за тужиоца настала већ тада. Даље, апеланти оспоравају и начин на који су судови донијели одлуку о накнади штете, поготово када се има у виду одредба члана 200 Закона о облигационим односима и чињеница да је првотужилац политичка партија која не може да трпи душевни бол. Осим тога, апелант наводи да суд није доказао да је за тужиоце наступила штета. Апеланти траже да се апелација усвоји, утврди повреда и оспорене пресуде укину.

b) Одговор на апелацију

12. У одговору на апелацију Врховни суд и Кантонални суд наводе да остају у цијелости при наводима датим у пресудама, као и да није дошло до повреде права апеланата.

V. Релевантни прописи

13. Закон о заштити од клевете («Службене новине Федерације БиХ» број 59/02) у релевантним одредбама гласи:

Циљ Закона

Члан 1

Овим законом уређује се грађанска одговорност за штету нанесену угледу физичког или правног лица изношењем или преношењем изражавања неистинитих чињеница идентификовањем тог правног или физичког лица трећем лицу.

Принципи који се остварују Законом

Члан 2

Уређивањем грађанске одговорности из члана 1 овог закона жели да се постигне да:

а) право на слободу изражавања, загарантовано Уставом Федерације Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода ('Службени гласник БиХ' број 6/99), представља један од битних основа демократског друштва, посебно када се ради о питањима од политичког и јавног интереса;

b) право на слободу изражавања штити садржину изражавања, као и начин на који је изнесена и не примјењује се само на изражавања која се сматрају похвалним или неувредљивим него и на изражавања која могу да увриједе, огорче или узнемире;

c) средства јавног информисања имају значајну улогу у демократском процесу као јавни посматрачи и преносиоци информација јавности.

Члан 3

Овај закон се тумачи на начин да се примјеном његових одредби у највећој мјери обезбјеђује принцип слободе изражавања.

Одговорност за клевету

Члан 6

(1) Свако лице које проузрокује штету угледу физичког или правног лица изношењем или преношењем изражавања неистините чињенице, идентификујући то правно, односно физичко лице трећем лицу, одговорно је за клевету.

(2) За клевету изнесену у средствима јавног информисања одговорни су аутор, одговорни уредник, издавач, као и лице које је на други начин вршило надзор над садржином тог изражавања.

(3) Лице из ст. 1. и 2. овог члана (у даљњем тексту: штетник) одговорно је за штету ако је намјерно или из непажње изнијело или пренијело изражавање неистините чињенице.

(4) Када се изражавање неистините чињенице односи на питања од политичког или јавног интереса, штетник је одговоран за штету изазвану изношењем или преношењем тог изражавања ако је знао да је изражавање неистинито или је непажњом занемарио неистинитост изражавања.

(5) Стандард одговорности из става 4 овог члана примјењује се и ако је оштећени јавни службеник или је био јавни службеник или је кандидат за функцију у јавном органу и ако, према општем схватању јавности, врши значајан утицај на питања од политичког или јавног интереса.[...]

Члан 7

(1) Не постоји одговорност за клевету:

а) ако је изражавањем изнесено мишљење или ако је то изражавање у суштини истинито, а нетачно само у небитним елементима;

b) ако је штетник према закону обавезан да износи или преноси изражавање или је износио, односно преносио изражавање у току законодавног, судског или управног поступка;

c) ако је изношење, односно преношење изражавања било разумно.

(2) Приликом доношења одлуке из разлога предвиђених у тачки ц) става 1 овог члана суд узима у обзир све околности случаја, а посебно

[...]

Вјероватност настанка штете и у случају да изражавање није изнесено или пренесено

[...].

Обавеза ублажавања штете

Члан 8

Оштећени је дужан да предузме све потребне мјере да ублажи штету узроковану изражавањем неистините чињенице, а нарочито штетнику поднесе захтјев за исправак тог изражавања.

VI. Допустивост

14. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

15. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користио.

16. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апелант је примио 28. марта 2006. године, а апелација је поднесена 26. маја 2006. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

17. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

18. Апеланти оспоравају наведене пресуде Врховног суда и Кантоналног суда, тврдећи да су тим пресудама повријеђена њихова права из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, те члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције.

19. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

(...)

e) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.

h) Слободу изражавања.

Право на правично суђење

20. Члан 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. […]

21. Уставни суд треба да испита да ли је члан 6 став 1 Европске конвенције примјењив у овом предмету и, уколико јесте, да ли је испоштовано право на правично суђење.

22. Питање које се поставља у погледу примјењивости члана 6 став 1 Европске конвенције свакако јесте да ли је поступак који је у питању представљао «спор о грађанским правима и обавезама» у смислу члана 6 став 1 Европске конвенције.

23. Предметни поступак односи се на тужбу ради накнаде штете због клевете, дакле, на предмет грађанскоправне природе, па су гаранције права на правично суђење примјењиве у овом предмету. Сходно томе, Уставни суд мора да испита

да ли је поступак био правичан онако како то захтијевају гаранције из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

24. Члан 6 Европске конвенције је један од кључних чланова Европске конвенције и права предвиђена овим чланом у оквиру Европске конвенције имају централно мјесто. Тим чланом се, између осталог, гарантује и право на правично и јавно суђење приликом утврђивања права и дужности појединаца која су грађанске природе (као и разматрања сваке кривичне оптужбе) и због тога се сматра да овај члан има суштински значај за функционисање демократије. Став 1 члана 6 Европске конвенције набраја низ елемената који сачињавају правично вршење правде и, уколико дође до повреде било ког од ових права, постоји и повреда члана 6 став 1 Европске конвенције.

25. У погледу права на правично суђење апеланти наводе да је у току поступка пред редовним судовима првостепени суд оцијенио да наводи апеланата изнијети у спорном чланку могу да штете угледу тужилаца, а Врховни суд је, потврђујући првостепену пресуду, погрешно закључио да су «прикривеном клеветничком изјавом» апеланти починили дјело клевете. Сходно наводима апеланата, овај термин је искључен чланом 6 Кодекса за штампу Савјета за штампу Босне и Херцеговине с обзиром на то да је у наведеном тексту јасно направљена разлика између коментара, претпоставке и чињенице. Апеланти се позивају на становиште Уставног суда у Одлуци број АП 787/04, те наводе да судови из спорног текста не могу да извлаче претпоставке, због чега сматрају да судови нису направили дистинкцију између информације и мишљења. Судови, у контексту наведеног, нису оцијенили чињеницу да је текст, како произилази и из навода свједока Јасминка Хоџића, базиран на његовим ранијим текстовима, већ објављеним у листу «Фронт слободе». Апеланти оспоравају и начин одређивања накнаде за штету, поготово када се има у виду да је првотужилац политичка партија, те да тужиоци нису, сходно одредби члана 123 Закона о парничком поступку, доказали да је као посљедица апелантовог изражавања наступио душевни бол. Апеланти се, такође, жале да Врховни суд, који је одлучивао о жалби, није био непристрасан, јер је судија која је одлучивала о жалби и сама покренула поступак против апеланата ради кривичног дјела клевете.

26. Уставни суд примјећује да се правичност поступка оцјењује на основу поступка као цјелине (види, Европски суд за људска права, *Barbera, Messeque и Jabardo против Шпаније,* пресуда од 6. децембра 1988. године, серија А број 146, став 68, и Уставни суд, Одлука број *У 63/01* од 27. јуна 2003. године, објављена у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине» број 38/03).

27. Предметна апелација покреће питање повреде права на правично суђење са становишта, наводно, нетачно и непотпуно утврђеног чињеничног стања предмета и неправилне примјене материјалног права, те да је о жалби одлучивала судија која је била пристрасна. Наиме, апеланти су заједно са одлуком о жалби упознати са чињеницом да их је судија Д.Ш., која је била члан Вијећа које је у конкретном предмету одлучивало о жалби, тужила ради накнаде штете за клевету. Стога ће Уставни суд испитати да ли је основана жалба апеланата да нису имали правично суђење.

28. Непристрасност суда се односи, прије свега, на однос према странкама у спору, а Европски суд за људска права то утврђује на основу субјективног и објективног критеријума. Субјективни тест се тиче личног убјеђења одређеног судије у случају. То је тзв. лична непристрасност. Да би се доказала субјективна непристрасност, Европски суд захтијева доказе конкретне пристрасности. Лична непристрасност редовно постављеног судије се претпоставља све док се не докаже супротно (види, Европски суд за људска права, *Hauschildt против Данске,* пресуда од 24. маја 1989. године, серија А број 154, став 47).

29. Објективни тест се односи на утврђивање да ли је судија обезбиједио довољно гаранција да би се искључиле било какве оправдане сумње у вези са постојањем његове непристрасности. То значи да судија не смије бити оптерећен предрасудама у вези са одлуком коју доноси, да не смије да дозволи да у судници буде под утицајем спољних информација, нити смије да дозволи да га његове личне емоције воде током поступка и да утичу на формирање његовог мишљења, већ да то своје мишљење мора да заснива на оном што је изнесено на суђењу. Дакле, питање непристрасности се односи не само на држање судије већ и на његово становиште према предмету у ком одлучује.

30. Апеланти су навели да сумњају у непристрасност судије због тога што је она имала предмет ради накнаде штете због клевете против неких од апеланта. Апеланти, дакле, указују да судија није непристрасна, јер је оптерећена својим предметом против неких од апеланата, што поставља питање непристрасности судског вијећа које је одлучивало о жалби.

31. Уставни суд примјећује да је Закон о парничком поступку у члану 357 предвидио разлоге за изузеће судије, те је у тачки 5 наведеног члана одређено да судија не може да суди ако постоје околности које доводе у сумњу његову непристрасност.

Захтјев за изузеће судије подносе стране у поступку, али и сам судија, ако сматра да постоје разлози за његово изузеће. У конкретном случају апеланти нису знали ко су чланови Вијећа све до уручења пресуде Врховног суда, те нису ни могли да траже изузеће судије. Сходно томе, апеланти нису ни могли пред домаћим судом да износе да је судија пристрасна. С друге стране, Уставни суд примјећује да је судија која је била у саставу Вијећа које је одлучивало о жалби знала за своју тужбу против апеланата. Због тога, Уставни суд сматра да чињеница да судија у једном предмету тужи апеланте за клевету, а у другом доноси одлуку о жалби против истих људи због клевете може да доведе у питање њену непристрасност.

32. Уставни суд примјећује да је Врховни суд донио одлуку 9. марта 2006. године. Судија која је судила у Вијећу које је одлучило о жалби тужила је неке од апеланата за клевету због чланка који је објављен у «Слободној Босни» 9. децембра 2004. године, а тужбу је поднијела 9. марта 2005. године Кантоналном суду у Сарајеву. Апеланти су позив за главну расправу за суђење које је покренула судија добили 17. марта 2006. године од Општинског суда коме је, усљед промјена у закону, предмет прослијеђен.

33. Што се тиче објективног и субјективног теста, који је већ поменут, у конкретном случају поставља се питање да ли је судија могла бити објективна, односно неоптерећена предрасудама у вези са одлуком коју доноси и ван утицаја спољних информација, те да ли је могла да се суздржи од својих личних емоција, односно не дозволи да је оне воде у сутуацији када и сама води случај против апеланата због објављеног текста који је, према њеном становишту, наштетио њеном угледу.

34. Иако су предмети ради накнаде штете због клевете случај сваки за себе, с обзиром на неке заједничке и обавезне елементе који, у складу са законом, одређују шта је то клевета, као и услове који морају да се испуне како би се утврдиле штета и накнада, становиште суда у сваком случају је веома важно поготово ако се ради о другостепеном суду који одлучује о жалби против првостепене пресуде, против чије одлуке апеланти немају више могућности да улажу правни лијек. С обзиром на наведено, страх апеланата да судија која је члан Вијећа неће бити непристрасна је оправдан, и то како због свог личног односа који има према апелантима, јер су је евентуално «оклеветали», тако и због одлучивања у конкретном предмету које би евентуално могла да користи у свом случају, као што је становиште суда да се кривично дјело клевете може да почини и «*скривеном клеветничком изјавом*», на шта се апеланти посебно жале и истичу као становиште суда супротно закону.

35. Због наведеног, из списа предмета произилази да апеланти имају дјелимично оправдани разлог да сумњају у непристрасност судије која је покренула судски поступак против неких од апеланата ради накнаде штете због клевете, те да у конкретном предмету није штитила њихов интерес и да постоји дебаланс због тужбе тужилаца против апеланата у конкретном случају и тужбе судије, члана Вијећа, против апеланата, што доводи до повреде права загарантованог чланом 6 став 1 Европске конвенције. Чињеница да су остали чланови Вијећа непристрасни не може да утиче на другачије закључивање, јер је судија која је поднијела тужбу могла и требало да тражи своје изузеће ради отклањања сумње у правичност поступка. У супротном, то би могло лоше да утиче на повјерење које судови морају да улијевају у демократском друштву.

36. Због свега наведеног, Уставни суд закључује да је, због састава Вијећа у ком је судија која је и сама тужила неке од апеланата према истом правном основу, у моменту када је доносила одлуку о њиховој жалби против првостепене пресуде повријеђено право апеланата на фер-поступак из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Остали наводи у вези са чланом 6 став 1 Европске конвенције

37. С обзиром на закључак да је о жалби одлучивао суд који није био непристрасан, Уставни суд не сматра да је потребно да испитује остале аспекте члана 6 став 1 Европске конвенције у вези са наводима апеланата о произвољности и арбитрарности.

Слобода изражавања

38. У свјетлу утврђене повреде члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд примјећује да није потребно разматрати наводе апеланата у вези са повредом права на слободу изражавања.

VIII. Закључак

39. С обзиром на то да је у Вијећу које је одлучивало о жалби апеланата била судија која је поднијела тужбу против неких од апеланата према истом правном основу, у исто вријеме када је одлучивала о жалби, Уставни суд је утврдио да је повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и

члана 6 став 1 Европске конвенције. Такође, Уставни суд закључује да нема потребе посебно испитивати остале наводе апеланата у вези са правом на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и наводе апеланата да им је повријеђено право на слободу изражавања из члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције с обзиром на утврђену повреду.

40. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

41. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић

Predmet broj AP 1947/06

ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU

Apelacija Joze Knezovića podnesena zbog neprovođenja izvršenja dopuštenog Rješenjem Općinskog suda u Ljubuškom broj I-73/05 od 18. januara 2006. godine

Odluka od 12. juna 2008. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 1947/06,** rješavajući apelaciju **Joze Knezovića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Seada Palavrić, sudija

Krstan Simić, sudija

na sjednici održanoj 12. juna 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Joze Knezovića.

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Općinskom sudu u Ljubuškom da, u skladu sa članom 74. stav 4. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, bez daljnjeg odlaganja provede izvršenje u predmetu broj I-73/05 u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Općinskom sudu u Ljubuškom da u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom

glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Jozo Knezović (u daljnjem tekstu: apelant) iz Posušja, kojeg zastupa Rajko Ćužić, advokat iz Mostara, podnio je 4. jula 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog neprovođenja izvršenja dopuštenog Rješenjem Općinskog suda u Ljubuškom (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj I-73/05 od 18. januara 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Općinskog suda i učesnika u postupku, zastupnika nasljednika izvršenika Joze Vujevića (u daljnjem tekstu: zastupnik nasljednika izvršenika), zatraženo je 1. februara 2007. godine da dostave odgovor na apelaciju. Od Općinskog suda je 4. oktobra 2007. godine zatražen na uvid spis predmeta broj I-73/05.

3. Općinski sud je 13. februara 2007. godine dostavio odgovor na apelaciju, a 10. oktobra 2007. godine je dostavio na uvid traženi spis predmeta. Zastupnik nasljednika izvršenika nije dostavio odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Apelant je 28. oktobra 1996. godine Općinskom sudu podnio prijedlog za izvršenje Presude Višeg suda u Mostaru broj P/6/91 od 9. marta 1992. godine, koji je istog dana donio Rješenje o izvršenju broj I-43/95. Izvršenik je 13. novembra 1996. godine podnio prigovor na doneseno rješenje.

6. Prigovor protiv navedenog rješenja je dostavljen apelantu na odgovor 3. jula 1997. godine, a on je odgovor na navedeni prigovor 20. augusta 1997. godine dostavio Općinskom

sudu. Nakon toga, Općinski sud sve do 17. augusta 2004. godine, kada je apelant pismenim podneskom tražio da se predmet uzme u rad, nije radio na predmetu, a 23. septembra 2004. godine uz pomoć punomoćnika pismenim podneskom obavijestio je Općinski sud da je izvršenik umro i naveo njegove nasljednike. Sud je utvrdio da ostavinski postupak iza umrlog izvršenika nije vođen.

7. Općinski sud je 29. oktobra 2004. godine donio Zaključak broj I-43/95 kojim je apelantu naloženo da u roku od osam dana dopuni prijedlog za izvršenje i podnesak od 23. septembra 2004. godine dostavljanjem izvoda iz matične knjige vjenčanih za Borinku Vujević, te da dopuni prijedlog za utvrđivanje izvršenikove imovine u podnesku od 23. septembra 2004. godine, što je apelantov punomoćnik i učinio podneskom od 19. novembra 2004. godine.

8. Općinski sud je Rješenjem broj I-43/95 od 19. novembra 2004. godine nasljednicima izvršenika postavio privremenog zastupnika u osobi Borinke Vujević iz Vitine, Grab-Gradac.

9. Općinski sud je, nakon toga, donio Rješenje broj I-43/95 od 23. decembra 2004. godine, kojim je usvojio prigovor izvršenika protiv Rješenja o izvršenju broj I-43/95 od 28. oktobra 1996. godine, ukinuo provedene radnje i obustavio izvršenje. Nezadovoljan rješenjem, apelant je uz pomoć punomoćnika 17. januara 2005. godine podnio žalbu Kantonalnom sudu Široki Brijeg (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud).

10. Kantonalni sud je Rješenjem broj Gž-69/05 od 8. aprila 2005. godine uvažio apelantovu žalbu, prvostepeno rješenje ukinuo i predmet vratio na ponovni postupak i odlučivanje.

11. Općinski sud je u ponovnom postupku donio Rješenje broj I-73/05 od 18. januara 2006. godine, koje je potvrđeno Rješenjem Kantonalnog suda broj 008-0-Gž-06-000 127 od 18. aprila 2006. godine, kojim je djelomično usvojen prigovor izvršenika protiv Rješenja o izvršenju broj I-43/95 od 28. oktobra 1996. godine, pa je djelomično obustavljeno izvršenje i to u dijelu glavnog duga za iznos od 12.782,35 DM, troškova parničnog postupka za iznos od 1.145,85 KM, za zatezne kamate na iznos od 550 DM, te zatezne kamate na iznos od 0,1325791 DM/KM počevši od 15. decembra 1987. godine do 13. aprila 1988. godine, pa su u tom dijelu ukinute provedene radnje. Navedenim rješenjem je odbijen izvršenikov prigovor i nastavljeno provođenje izvršenja i to u dijelu glavnog duga za iznos od 550,65 KM, te zateznih kamata na iznose kako je navedeno u

izreci rješenja sa troškovima parničnog i izvršnog postupka. U obrazloženju rješenja sud je naveo da je djelomično utemeljen izvršenikov prigovor da su izreka presude i rješenje o izvršenju u međusobnoj suprotnosti.

12. Općinski sud je donio Zaključak broj I-73/05 od 21. juna 2006. godine, kojim je naloženo apelantu da u skladu sa rezultatima istrage u smislu člana 37. Zakona o izvršnom postupku (u daljnjem tekstu: ZIP) u roku od osam dana uredi prijedlog za izvršenje i dostavi sudu i protivnoj strani u skladu sa članom 36. ZIP-a. Apelant nije postupio po zaključku suda, ali je 3. jula 2006. godine dostavio sudu podnesak u kojem predlaže da sud po službenoj dužnosti utvrdi da li je vođen ostavinski postupak iza umrlog izvršioca. Sud je po službenoj dužnosti zatražio od pisarne suda podatak o navedenom ostavinskom postupku i dostavio apelantu podnesak u kojem se nalaže da u roku od osam dana od prijema postupi po zaključku od 21. juna 2006. godine. U prilog navedenog podneska apelantu je dostavljeno na uvid Rješenje broj O-403/05 od 15. decembra 2005. godine, kojim je utvrđeno da se neće raspravljati zaostavština iza ostavitelja pok. Joze Vujevića, jer prema aktu zk. ureda ovog suda, broj Nar.1013/05 od 13. decembra 2005. godine, ostavitelj nije upisan u zemljišnim knjigama kao vlasnik ili suvlasnik nekretnina za KO Grab.

13. Općinski sud je u nekoliko navrata podnescima nalagao apelantu da, u skladu sa članom 36. ZIP-a, uredi prijedlog za izvršenje i dostavi ga sudu i protivnoj strani. Međutim, apelant je preko svog punomoćnika podnescima isticao da je sud dužan zatražiti i utvrditi podatke o imovini izvršenika i njegovih nasljednika.

14. Nakon što je utvrđena imovina nasljednika izvršenika, Općinski sud je donio Rješenje broj I-73/05 od 8. januara 2007. godine, koje je potvrdio Rješenjem broj I-73/05 od 2. februara 2007. godine, i usvojio apelantov prijedlog, pa je izmijenjeno Rješenje o izvršenju ovog suda broj I-43/95 od 28. oktobra 1996. godine, koje se odnosi na predmet izvršenja. Naime, apelant je kao sredstvo izvršenja predložio pljenidbu, procjenu i prodaju nekretnina i pokretnih stvari izvršenika.

15. Punomoćnik nasljednika izvršenika podnio je žalbu Kantonalnom sudu protiv Rješenja Općinskog suda broj I-73/05 od 2. februara 2007. godine, kojim je odbijen prigovor protiv Rješenja o promjeni predmeta, odnosno sredstva izvršenja, broj I-73/05 od 8. januara 2007. godine.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

16. Apelant smatra da mu Općinski sud, zbog svog nemara i nerada, nije obezbijedio suđenje u razumnom roku u postupku izvršenja i naplate potraživanja od izvršenika, koji se vodi pod brojem I-73/05 (ranije broj I-43/95), čime je povrijeđen član 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), te član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Naime, apelant ističe da izvršni postupak traje od 1995. godine zbog neaktivnosti suda. Dalje je navedeno da, kako je izvršenik umro, Općinski sud ne želi zakonito nastaviti postupak sa njegovim nasljednicima iako se oni nalaze u posjedu imovine izvršioca.

b) Odgovor na apelaciju

17. Općinski sud u svom odgovoru na apelaciju ne osporava, niti pravda neaktivnost suda od 20. augusta 1997. godine do 17. augusta 2004. godine. Međutim, u daljnjem postupku ističe da je sud kontinuirano preduzimao radnje, te da su na dužinu trajanja postupka najviše uticali žalbeni postupak i postupak vještačenja, pri čemu naglašava kako je i apelant svojim ponašanjem doprinio dužini trajanja postupka. Općinski sud smatra da su neutemeljeni apelantovi navodi da Općinski sud *zlorabeći procesne norme na štetu tražitelja izvršenja* ne želi provesti izvršenje ili da sud namjerno i nepotrebno odugovlači izvršni postupak, ponovo prijeti da će ga obustaviti i slično. Dalje, naglašava da se radi o veoma složenom postupku u kojem je trebalo utvrditi visinu duga izvršioca i sredstva na kojima će se provesti izvršenje, odnosno nasljednike izvršioca i imovinu na kojoj će se provesti izvršenje. Ističe da je predmet doveden do faze okončanja, te da je apelant neutemeljeno podnio apelaciju kojom traži obavezivanje suda da provede izvršenje, jer je očigledno da to sud i čini.

V. Relevantni propisi

18. U Zakonu o izvršnom postupku («Službene novine Federacije BiH» broj 32/03) relevantne odredbe glase:

«Član 5.
Hitnost i redoslijed postupanja

(1) U postupku izvršenja sud je dužan da postupa hitno.(...)

Član 8.
Ograničenje sredstava i predmeta izvršenja

(1) Sud rješenjem određuje izvršenje onim sredstvom i na onim predmetima koji su navedeni u izvršnom prijedlogu. (...)

Član 9.
Podnesci, ročišta i spisi

(1) U izvršnom postupku sud postupa na osnovu podnesaka i drugih pismena.(...)

Član 37.
Utvrđivanje dužnikove imovine

(1) Tražilac izvršenja može u prijedlogu za izvršenje koji se zasniva na izvršnoj ispravi zahtijevati da sud prije donošenja rješenja o izvršenju zatraži od samog izvršenika i od drugih u zahtjevu određenih fizičkih i pravnih lica, odnosno upravnih i drugih organa i organizacija da sudu dostave podatke o imovini izvršenika, ako tražilac izvršenja učini vjerovatnim da bi ova lica mogla imati ove podatke.

(2) Zahtjev iz stava 1. ovog člana može se istaći i nakon donošenja rješenja o izvršenju ako izvršenje na predloženom sredstvu izvršenja nije uspjelo.»

VI. Dopustivost

19. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

20. U skladu s članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

21. Također, u skladu s članom 16. stav 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može iznimno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i osnovnih sloboda koja štiti Ustav Bosne i Hercegovine ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

22. Ustavni sud ukazuje da se, u kontekstu apelacione nadležnosti Ustavnog suda iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, izraz «presuda» mora široko tumačiti. Taj izraz ne treba samo uključivati sve vrste odluka i rješenja, već i nedostatak donošenja odluke kada se za takav nedostatak utvrdi da je neustavan (vidi Ustavni sud, Odluku broj *U 23/00* od 2. februara 2001. godine, objavljenu u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine» broj 10/0). Ustavni sud ističe da, u skladu s članom II/1. Ustava Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina i oba entiteta trebaju osigurati najviši nivo ljudskih prava i osnovnih sloboda i da se, u skladu s članom II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, prava i slobode određene Evropskom konvencijom i njenim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prioritet nad svim drugim zakonima.

23. Stoga, Ustavni sud apelaciju tumači tako da se apelant poziva na svoje pravo iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, koje sadrži pravo na pristup sudu.

24. Ustavni sud, polazeći od prakse Evropskog suda za ljudska prava na području iscrpljivanja pravnih lijekova, ističe da se prilikom primjene pravila iz člana 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda to pravilo mora primjenjivati uz određen stepen fleksibilnosti i bez pretjeranog formalizma (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Cardot protiv Francuske*, presuda od 19. marta 1991. godine, serija A, broj 200, stav 34). Ustavni sud naglašava da pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova koji su mogući po zakonu nije apsolutno, niti se može primjenjivati automatski, te prilikom ispitivanja je li bilo poštovano bitno je uzeti u obzir određene okolnosti svakog pojedinog predmeta (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Van Oosterwijek protiv Belgije*, presuda od 6. novembra 1980, serija A, broj 40, stav 35). To, između ostalog, znači da se mora realno uzeti u obzir ne samo postojanje formalnih pravnih sredstava u pravnom sistemu, već i sveukupni pravni i politički kontekst kao i lične prilike apelanta.

25. Imajući u vidu navedene okolnosti, Ustavni sud primjećuje da u Bosni i Hercegovini, u konkretnom slučaju u Federaciji Bosne i Hercegovine, ne postoji djelotvorno pravno sredstvo koje bi omogućilo apelantu da se žali zbog neizvršenja pravosnažnog rješenja kojim je formalno dozvoljeno izvršenje sudske presude. Ustavni sud smatra da nedostaci u organizaciji pravosudnog sistema entiteta, odnosno države, ne smiju uticati na poštivanje individualnih prava i sloboda utvrđenih Ustavom Bosne i Hercegovine, kao i zahtjeva i garancija iz člana 6. Evropske konvencije.

26. Ustavni sud ističe da se na pojedinca ne može staviti pretjeran teret u otkrivanju koji je najdjelotvorniji put kojim bi se došlo do ostvarenja njegovih prava. Također, Ustavni

sud zapaža da je jedan od osnovnih postulata Evropske konvencije da pravna sredstva koja pojedincu stoje na raspolaganju trebaju biti lako dostupna i razumljiva, te da se propust u organizaciji pravnog i sudskog sistema države, koji ugrožava zaštitu individualnih prava, ne može pripisati pojedincu. Pored toga, dužnost države je da organizira svoj pravni sistem tako da omogući sudovima da se povinuju zahtjevima i uvjetima Evropske konvencije (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Zanghi protiv Italije*, presuda od 19. februara 1991. godine, serija A, broj 194, stav 21).

27. U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da se radi o propuštanju izvršenja pravosnažnog rješenja o izvršenju, kao i da apelant nema na raspolaganju djelotvoran pravni lijek kojim bi ishodio provođenje rješenja o izvršenju.

28. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je predmetna apelacija dopustiva.

VII. Meritum

29. Apelant smatra da je neizvršenjem rješenja o izvršenju sudske presude došlo do povrede njegovog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine:

«Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.»

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u prvoj rečenici utvrđuje da:

«1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.[...]»

30. Ustavni sud primjećuje da apelant povredu prava na pravično suđenje vidi u tome što se ne izvršava sudska odluka prema kojoj apelant ima potraživanje protiv tuženog.

U pogledu ovih apelantovih navoda, Ustavni sud se poziva na praksu Evropskog suda za ljudska prava (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Hornsby protiv Grčke*, presuda od 19. marta 1997. godine, stav 40), prema kojoj član 6. stav 1. osigurava svakome pravo da iznese zahtjev koji se odnosi na njegova građanska prava i obaveze pred sud ili tribunal. To obuhvata «pravo na sud», u čijem okviru je pravo na pristup sudu, tj. pravo da pokrene postupak pred sudovima u civilnim stvarima (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Philis protiv Grčke*, presuda od 27. augusta 1991. godine, serija A-209, str. 20, stav 59). Međutim, to pravo bi bilo iluzorno da domaći pravni sistem država ugovornica dozvoljava da konačne, izvršne sudske odluke ostanu neizvršene na štetu jedne od strana. Bilo bi neprihvatljivo da član 6. Evropske konvencije treba detaljno da propisuje proceduralne garancije date strankama – postupak koji je pravičan, javan i ekspeditivan – bez zaštite provođenja sudske odluke. Tumačiti član 6. Evropske konvencije kao da se tiče isključivo vođenja postupka vodilo bi, sigurno, u situacije inkompatibilne principima vladavine prava koje su države ugovornice preuzele kada su ratificirale Konvenciju (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 7. maja 1974. godine, serija A-18, str. 16-18, st. 34-36). Stoga, izvršenje presude koju donese bilo koji sud mora da bude posmatrano kao integralni dio «suđenja» u smislu člana 6. Evropske konvencije. Osim toga, Evropski sud za ljudska prava je već prihvatio taj princip u predmetima koji se tiču dužine postupka (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Di Pede protiv Italije* i *Zappia protiv Italije*, presuda od 26. septembra 1996. godine, Izvještaji o presudama i odlukama 1996-IV, str. 1383-1384, st. 20-24. i str. 1410. i 1411, st. 16-20).

31. Ustavni sud smatra da se navedeni stav Evropskog suda za ljudska prava može primijeniti u konkretnom slučaju, s obzirom da se on, također, odnosi na neizvršavanje sudskih odluka.

32. Ustavni sud dodaje i da je Evropski sud za ljudska prava u predmetu *Hornsby protiv Grčke* također naglasio da «djelotvorna zaštita učesnika u takvom postupku i povrat legaliteta pretpostavlja obavezu upravnih organa da ispoštuju presudu suda» (vidi stav 41. navedene odluke). Na kraju, Ustavni sud podsjeća da je u navedenom predmetu Evropski sud za ljudska prava odlučio da je član 6. stav 1. Evropske konvencije bio prekršen upravo zato što vlasti nisu poštovale izvršenje sudske presude.

33. Osim navedene prakse Evropskog suda za ljudska prava postoji i niz odluka koje su donijele institucije osnovane u skladu s Aneksom 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, koje se tiču nepoštivanja odluka sudova u Bosni i Hercegovini. Naprimjer, Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu u predmetu *Blentić protiv*

Republike Srpske (vidi predmet broj CH/96/17, odluka o prihvatljivosti i meritumu uručena 3. decembra 1997. godine) je našao povredu prava na pravično suđenje zato «što je policija bila pasivna usprkos svojoj obavezi da pomogne u izvršenju sudske odluke». Ombudsmen za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu u predmetu *B.Đ. protiv Federacije Bosne i Hercegovine* (vidi predmet broj (B) 746/97, Izvještaji od 24. marta 1999. godine) našao je povredu člana 6. Evropske konvencije u činjenici da «vlasti nisu, više od dvije godine, izvršile presudu i nalog za izvršenje koje je izdao Osnovni sud u Tuzli u korist podnosioca prijave». Također, Ombudsmen za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu je u predmetu *A.O. protiv Republike Srpske* (vidi predmet broj (B) 60/96, Izvještaji od 13. aprila 1999. godine) našao povredu člana 6. stav 1. Evropske konvencije u «propustu Osnovnog suda iz Banje Luke da izvrši konačnu i obavezujuću odluku, koju je donijela Komisija osnovana prema Aneksu 7 u korist podnosioca žalbe».

34. Iz navedenog je vidljivo da postoji izgrađena praksa u pogledu toga da neizvršavanje pravosnažnih sudskih odluka predstavlja povredu prava na pravično suđenje. U konkretnom slučaju nije sporno da apelant posjeduje pravosnažnu izvršnu ispravu koju je donio sud po njegovom prijedlogu. Također, nije sporno da se predmetno rješenje ne izvršava u vremenskom periodu dužem od 10 godina. Neizvršenje Općinski sud pravda činjenicom da su na dužinu trajanja postupka najviše uticali žalbeni postupak i postupak vještačenja, pri čemu naglašava kako je i apelant svojim ponašanjem doprinio dužini trajanja postupka. Međutim, Općinski sud u svom odgovoru na apelaciju ne osporava, niti pravda neaktivnost suda od 20. augusta 1997. godine do 17. augusta 2004. godine, naglašavajući da je predmet doveden do faze okončanja, te da je apelant neutemeljeno podnio apelaciju kojom traži obavezivanje suda da provede izvršenje, jer je očigledno da to sud i čini. Sud napominje da se radi o veoma složenom postupku u kojem je trebalo utvrditi visinu izvršiočevog duga, te sredstva na kojima će se provesti izvršenje, odnosno nasljednike izvršioca i imovinu na kojoj će se provesti izvršenje. Međutim, Ustavni sud primjećuje da postupak još uvijek nije okončan, s obzirom da je punomoćnik nasljednika izvršioca podnio žalbu Kantonalnom sudu protiv Rješenja Općinskog suda broj I-73/05 od 2. februara 2007. godine, kojim je odbijen prigovor protiv Rješenja o promjeni predmeta odnosno sredstva izvršenja broj I-73/05 od 8. januara 2007. godine.

35. Konačno, redovni sudovi nisu obrazložili razloge koje bi Ustavni sud mogao prihvatiti kao razumne i opravdane, zbog čega je postupak izvršenja trajao dugo za predmet ovakve složenosti, što ukazuje na propuste nadležnih redovnih sudova koji nisu izvršili pravosnažnu odluku i prije okončali postupak. Ustavni sud smatra da ne postoji

razumno i objektivno opravdanje za ovakvo djelovanje nadležnih sudskih organa, te da se ukupan period za koji konkretni predmet nije izvršen, u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije, ne može smatrati «razumnim». Na osnovu izloženog, Ustavni sud smatra da se ovako neprimjereno dugo trajanje postupka može u cijelosti staviti na teret nadležnim sudskim organima.

36. Uzimajući u obzir da je sud već raspolagao prilično jednostavnim činjeničnim supstratom, a posebno uz naznaku da nije bilo neophodno da se provode daljnji dokazi i utvrđuju činjenice, jer se radilo o izvršenju pravosnažne odluke, Ustavni sud ukazuje da nema razumnog objašnjenja za predugo trajanje sudskog postupka izvršenja pravosnažne odluke u stvarima ovakve složenosti i onemogućavanja apelanta u ostvarenju prava na djelotvoran pristup sudu. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je postupanjem redovnih sudova povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje. Ustavni sud mora naglasiti da je za pravni sistem od fundamentalne važnosti vođenje postupka u okviru razumnog vremena, jer svako nepotrebno odugovlačenje često dovodi do, *de facto*, lišavanja pojedinca njegovih prava i gubitka efikasnosti i povjerenja u pravni sistem. S obzirom na činjenicu da je postupak koji se odnosi na pitanje izvršenja odluke trajao preko 10 godina, kao i da se za toliko trajanje sudskog postupka odgovornost može, u cijelosti, pripisati nadležnim sudskim organima, Ustavni sud zaključuje da je došlo do povrede apelantovog prava na djelotvoran pristup sudu, kao jednom od elemenata prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

37. U konkretnom slučaju, upravo je postupanjem suda koji je i donio rješenje o izvršenju apelantu onemogućen djelotvoran pristup sudu. Pristup sudskom ili upravnom organu mora biti suštinski, a ne samo formalan (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Airey protiv Irske*, 1979. godine). Država mora osigurati pristup sudu svakome ko ima zahtjev koji ulazi u okvir člana 6. stav 1. Evropske konvencije i ne može taj pristup ograničiti određenim kategorijama ljudi (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Keegen protiv Irske*, 1994. godine). Organi koji imaju slobodu sudskog odlučivanja imaju širok opseg slobodne procjene sve dok se drže suštinskih zahtjeva iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Ettl i drugi protiv Austrije*, 1987. godine i *Skräby protiv Švedske*, 1990. godine).

38. Kada se navedeni stavovi dovedu u vezu s konkretnim slučajem, Ustavni sud zaključuje da je došlo do povrede prava na djelotvoran pristup sudu kao segment prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

Ostali navodi

39. S obzirom na zaključak u vezi s kršenjem prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije neophodno ispitati i navodno kršenje prava na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, te ostalih prava na koja se apelant poziva.

VIII. Zaključak

40. Nemogućnost da u roku od više od 10 godina apelant naplati svoje potraživanje po pravosnažnom rješenju o izvršenju rezultiralo je kršenjem apelantovog prava na djelotvoran pristup sudu kao jedan od elemenata prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

41. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

42. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Predmet broj AP 2483/06

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Apelacija Mitra Avrama podnesena protiv Presude Okružnog suda u Bijeljini broj 012-0-Gž-06-000-314 od 20. lipnja 2006. godine

Odluka od 12. lipnja 2008. godine

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 2483/06**, rješavajući apelaciju **Mitra Avrama**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 12. lipnja 2008. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Mitra Avrama.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukida se Presuda Okružnog suda u Bijeljini broj 012-0-Gž-06-000314 od 20. lipnja 2006. godine, a Presuda Osnovnog suda u Zvorniku broj Rs-26/05 od 27. ožujka 2006. godine se održava na pravnoj snazi.

Nalaže se Osnovnom sudu u Zvorniku da omogući izvršenje Presude tog suda broj RS-26/05 od 27. ožujka 2006. godine.

Osnovnom sudu u Zvorniku se nalaže da u roku od 90 dana od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u «Službenom glasniku Bosne i Hercegovine», «Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine», «Službenom glasniku Republike Srpske» i «Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine».

Obrazloženje

I. Uvod

1. Mitar Avram (u daljnjem tekstu: apelant) iz Zvornika, kojega zastupa Ozrenka Jakšić, odvjetnica iz Zvornika, je podnio 21. kolovoza 2006. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelaciju protiv Presude Okružnog suda u Bijeljini (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 012-0-Gž-06-000-314 od 20. lipnja 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda i sudionika u postupku, AD «Birač» Tvornica gline Zvornik (u daljnjem tekstu: tužena), je zatražena 14. prosinca 2006. godine dostava odgovora na apelaciju.

3. Okružni je sud dostavio odgovor na apelaciju 25. prosinca 2006. godine, a tužena 3. siječnja 2007. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor Okružnog suda i tužene je dostavljen apelantu 28. travnja 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata podastrtih Ustavnom sudu se mogu sumirati na sljedeći način.

6. Presudom Osnovnog suda u Zvorniku (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj Rs-26/05 od 27. ožujka 2006. godine tužena je obvezana apelantu na ime neisplaćenog dijela plaća za razdoblje od 1. studenoga 2002. godine do 31. kolovoza 2004. godine isplatiti ukupan iznos od 5.013,68 KM sa zakonskom zateznom kamatom počevši od 18. svibnja 2005. godine, kao dana podnošenja tužbe pa do isplate, kao i apelantu naknaditi troškove parničnoga postupka.

7. U obrazloženju prvostupanjske presude je utvrđeno da je rješenjem tužene od 28. studenoga 2000. godine apelant raspoređen na radno mjesto planer i analitičar, kao diplomirani ekonomista s koeficijentom složenosti ovih poslova, odnosno visinom plaće. Rješenjem tužene od 15. studenoga 2001. godine apelant je upućen na čekanje posla za razdoblje od 1. do 30. studenoga 2001. godine, dakle na mjesec dana, za koje mu je određena plaća u iznosu od 70% od plaće koju bi primao da je radio. Među parničnim je strankama neprijeporno da tužena za kasnije razdoblje, nakon 30. studenoga 2001. godine, nije donosila rješenje o upućivanju apelanta na čekanje. Tužena je potom, 28. prosinca 2004. godine, donijela rješenja o prestanku apelantovog ugovora o radu i prestanku radnog odnosa kod tužene radi odlaska u mirovinu. Apelant u prijepornome razdoblju, nakon isteka roka važenja rješenja o čekanju posla do donošenja rješenja o prestanku radnog odnosa, nije bio u statusu djelatnika na čekanju, jer niti je tužena donijela takvu odluku, niti ja za to imala zakonsku osnovu. Iz navedenih razloga, kao i neprijeporne činjenice da je postojala potreba za angažiranjem djelatnika na apelantovome radnom mjestu, što je potvrdio i saslušani svjedok, prvostupanjski je sud konstatirao da je tužena bila dužna razvidno se odrediti prema apelantu kao svome djelatniku, te mu uputiti pismeni poziv za javljanje na konkretno radno mjesto i upozoriti ga na pravne posljedice neodazivanja na posao. Na ovaj bi način i apelant kao djelatnik došao u poziciju donošenja konačne odluke – ili će se javiti na posao ili će mu prestati radni odnos. Pored toga, prvostupanjski sud navodi da, ako apelant nije mogao biti raspoređen na poslove koje je ranije radio iz bilo kojega razloga, onda je tužena trebala postupiti sukladno toj činjenici i provesti postupak apelantovoga raspoređivanja na drugo radno mjesto sukladno njegovoj stručnoj spremi i radnim sposobnostima. Međutim, tužena navedeno nije niti pokušala, niti je u tome pravcu pružila bilo kakve dokaze. Držanje apelanta u poziciji da faktički ne radi, te zadržavanje faktičkoga stanja iščekivanja stjecanja uvjeta za apelantovo umirovljenje je, kako zaključuje prvostupanjski sud, nezakonito ponašanje tužene. Nadalje, prvostupanjski sud smatra da se apelantova izjava da se ne bi žalio da se na njegovo radno mjesto primi drugi djelatnik, koju je dao tuženoj u pregovorima oko njegovoga radnog angažiranja, ne može smatrati njegovim odbijanjem rada kod tužene. Davanje ovakve izjave i dalji apelantov status prouzročila je tužena zahtjevom za ispunjavanje dodatnih uvjeta – poznavanje engleskoga jezika i rada na računalu. Ukoliko ovi uvjeti nisu predviđeni za apelantovo radno mjesto općim aktom tužene, a što proizlazi iz iskaza saslušanih svjedoka, onda je tužena, navodi prvostupanjski sud, nezakonitim postupanjem prouzročila navedeno apelantovo ponašanje i tako stvorila prostor za prijam drugih mlađih djelatnika. Kako je sud našao da je naknada na ime plaća koju je apelant u prijepornome razdoblju primao nezakonita, a nalazeći da je za to tužena odgovorna, jer je zadržala apelanta u statusu

koji Zakon o radu ne poznaje, a zbog čega apelant u prijepornome razdoblju nije primio puni iznos na ime plaće koja mu pripada sukladno zakonu i rješenju tužene u odnosu na njegovo radno mjesto, sud je obvezao tuženu na isplatu neisplaćenoga dijela plaće za prijeporno razdoblje, sukladno nalazu vještaka, a u smislu članka 84. Zakona o radu.

8. Tužena se žalila protiv prvostupanjske presude. Rješavajući o prizivu tužene, Okružni je sud donio Presudu broj 012-0-Gž-06-000-314 od 20. lipnja 2006. godine kojom je priziv tužene uvažen, pa je preinačena prvostupanjska presuda i apelantov tužbeni zahtjev odbijen kao neutemeljen.

9. U obrazloženju presude Okružnog suda je navedeno da je tijekom postupka utvrđeno da je apelant u prijepornome razdoblju bio djelatnik tužene i da je prestao raditi 28. prosinca 2004. godine, kada je umirovljen. Na čekanje posla apelant je bio upućen rješenjem tužene od 15. studenoga 2001. godine i to samo na razdoblje od jednoga mjeseca, za studeni 2001. godine, zbog obustave procesa rada u zimskome razdoblju. Navedenim je rješenjem apelantu bila određena plaća za taj mjesec u visini od 70% od plaće koju bi redovito ostvario. Po proteku studenoga 2001. godine, pa sve do umirovljenja, apelant se i dalje nalazio u statusu djelatnika koji čeka na posao, ali bez rješenja tužene, što nije prijeporno među strankama. Za ovo je razdoblje apelant redovito primao naknadu plaće u visini od po 100,00 KM mjesečno (za nekoliko mjeseci i veće iznose). Okružni sud smatra da je, iako poslodavac nije izdao nikakvo rješenje i pravno regulirao apelantov status u predmetnome razdoblju, pogrešan zaključak prvostupanjskoga suda da apelant nije bio u statusu djelatnika na čekanju. Dapače, drugostupanjski sud zaključuje da apelant jeste bio u faktičkom statusu čekanja na posao. Točno je, kako dalje navodi Sud, da u ovome prijepornom razdoblju Zakon o radu RS («Službeni glasnik RS» br. 38/00, 40/00, 41/00, 26/02, 47/02, 38/03 i 66/03) ne predviđa niti pravno regulira status čekanja na posao (osim za djelatnike koji su u vrijeme donošenja novog Zakona o radu zatečeni u statusu čekanja), te da upravo iz toga razloga apelant nema pravnu osnovu za potraživanje plaće za vrijeme ovoga faktičkog stanja čekanja na posao. Pošto apelant u ovome razdoblju nije radio, mogao bi, u smislu članka 86. Zakona o radu, imati pravo samo na naknadu plaća sukladno Zakonu, kolektivnom ugovoru, pravilniku o radu i ugovoru o radu. Međutim, iako Zakon ili kolektivni ugovori ne predviđaju takve mogućnosti, sud smatra da je apelantov zahtjev neutemeljen jer nije ponudio sudu neki drugi opći ili pojedinačni akt tužene iz kojega bi ovo njegovo pravo proizašlo, a što bi bila njegova obveza u smislu članka 123. u svezi s člankom 126. Zakona o parničnome postupku (u daljnjem tekstu: ZPP). Sud zaključuje da apelant nema pravnu osnovu za isplatu plaće za vrijeme čekanja

posla. Nadalje, sud smatra da bi apelant mogao tražiti isplate plaća za ovo razdoblje pod pretpostavkom da je dokazao da je krivnjom tužene izgubio plaće zbog čega je za njega nastala šteta u visini neisplaćenih plaća. Međutim, drugostupanjski sud navodi da tijekom postupka apelant ovo također nije dokazao. Iako je tužena u obvezi regulirati status svojih djelatnika, isto tako je i apelant mogao tražiti rješavanje svoga statusa, odnosno zaštitu svojih eventualno povrijeđenih prava pred sudom, a što nije učinio. Može se zaključiti da je i apelantu ovakvo stanje bilo u interesu, smatra Okružni sud, na šta upućuje i apelantova pismena izjava od 3. listopada 2003. godine, iz koje se zaključuje da je on svojevoljno pristao i na dalje produljenje zatečenoga statusa, jer se suglasio da na njegovo radno mjesto bude primljen neki drugi djelatnik. To potvrđuju i saslušani svjedoci kojima je sud vjerovao. Oni su potvrdili da je apelant pozivan na posao koncem 2003. godine. Međutim ne može se prihvatiti zaključak prvostupanjskoga suda, navodi dalje Okružni sud, da apelantu nije ponuđeno radno mjesto koje odgovara njegovoj stručnoj spremi i radnim sposobnostima zbog toga što je ono podrazumijevalo poznavanje rada na računalima i engleskoga jezika. Dapače, po zaključku drugostupanjskoga suda, apelantu je bilo ponuđeno upravo njegovo radno mjesto na koje je raspoređen posljednjim rješenjem i za koje je bio kvalificiran. Poznavanje rada na računalu i engleskoga jezika ne znači ponudu novoga radnog mjesta, nego podrazumijeva stalnu i uobičajenu obvezu educiranja sukladno zahtjevima suvremenoga pristupa istim poslovima. Po mišljenu Suda ne radi se ni o kakvim neprihvatljivim zahtjevima koji apelantovo radno mjesto čine novim.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelant se žali na povredu prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), kao i na povredu prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Apelant ističe da je drugostupanjski sud na temelju istoga činjeničnog osnova zauzeo potpuno drukčiji pravni stav. Smatra da je drugostupanjski sud odluku o odlučnim činjenicama donio bez rasprave, oprečno odredbama članka 229. ZPP-a. Zbog toga je apelantu uskraćena mogućnost izjašnjavanja na okolnosti koje drugostupanjski sud smatra odlučnim za donošenje odluke. Apelant dalje navodi da je neodrživ stav drugostupanjskoga suda da apelant nema pravnu osnovu potraživanja plaće za vrijeme faktičkoga čekanja na posao zbog činjenice da Zakon o radu ne predviđa, niti pravno regulira, status čekanja na posao. Po apelantovom mišljenju takav je stav oprečan odredbama čl. 163. i 164. Zakona

o radu, kojima je predviđena obveza poslodavca da djelatnicima zatečenim u statusu djelatnika na čekanju posla ponudi zaključivanje ugovora o radu, a ovu obvezu tuženi nije ispunio. Apelant također smatra da je neutemeljen stav Okružnog suda da je apelantov zahtjev neutemeljen, jer nije ponudio sudu neki drugi opći ili pojedinačni akt tužene iz kojega bi ovo njegovo pravo proizašlo, a što bi bila njegova obveza u smislu članka 123. u svezi s člankom 126. Zakona o parničnome postupku, jer je sudu dostavio rješenje o raspoređivanju djelatnika i utvrđivanju plaće od 28. studenoga 2000. godine koje nikad nije stavljeno izvan snage. Apelant dalje navodi da je drugostupanjski sud izveo pogrešne pravne zaključke iz utvrđenih činjenica i proizvoljno primijenio pravo. Glede izjave od 3. listopada 2003. godine da je suglasan da se na njemu ponuđeno radno mjesto «planer i analitičar» uposli mlađi djelatnik, jer je njemu ostalo šest mjeseci do mirovine i ne poznaje engleski jezik ni rad na računalu, apelant ističe da je ovakva izjava moralna i opravdana.

b) Odgovor na apelaciju

11. U odgovoru na apelaciju Okružni je sud naveo da u cijelosti ostaje kod svoje presude i datog obrazloženja, te predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

12. Tužena je u odgovoru navela da podržava pobijanu presudu Okružnog suda, te da u postupku nije bilo kršenja prava na koja se apelant pozvao u apelaciji. Tužena je navela da su presudom Okružnog suda pravilno utvrđene činjenice i da je pravilno primijenjeno pravo.

V. Relevantni propisi

13. **Zakon o radu («Službeni glasnik Republike Srpske» br. 38/00 i 40/00),** koji je stupio na snagu 16. studenoga 2000. godine, u relevantnome dijelu glasi:

«Članak 163.

Poslodavac je dužan u roku od devet mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga zakona ponuditi uposlenim djelatnicima zaključivanje ugovora o radu, sukladno odredbama ovoga zakona, kolektivnog ugovora i pravilnika o radu, ili u tome roku djelatnicima dostaviti pismene izjave o uvjetima uposlenja, sukladno članku 20. ovoga zakona.

Ministarstvo mjerodavno za poslove rada može, na zahtjev poslodavca kod kojega nije okončan postupak privatizacije državnoga kapitala, rok iz stavka 1. ovoga članka produljiti najviše još za tri mjeseca.

Članak 164.

Ako djelatnik odbije ponudu za zaključivanje ugovora o radu, odnosno ako ne prihvati uvjete iz izjave poslodavca u smislu članka 163. stavak 1. ovoga zakona može poslodavcu podnijeti prigovor za zaštitu prava.

Ako poslodavac odbije zahtjev djelatnika za zaštitu prava, prestaje mu radni odnos istekom roka od 30 dana od dana ponude poslodavca za zaključivanje ugovora o radu.

Djelatnik kojem prestane radni odnos u smislu stavka 1. ovoga članka ima pravo na otkazni rok i na otpremninu, sukladno čl. 120. do 122. i članku 127. ovoga zakona.

Djelatnik koji smatra da ponuda poslodavca za zaključivanje ugovora o radu nije sukladna ovome zakonu, može u roku od 15 dana od dana odbijanja ponude poslodavca pokrenuti postupak za zaštitu prava kod mjerodavnoga suda.»

14. **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu («Službeni glasnik Republike Srpske» broj 47/02),** koji je stupio na snagu 13. kolovoza 2002. godine, u relevantnom dijelu glasi:

«Članak 23.

U članku 163. stavak 1. se mijenja i glasi:

Poslodavac je dužan u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga zakona ponuditi uposlenim djelatnicima zaključivanje ugovora o radu, sukladno ovome zakonu, kolektivnom ugovoru i pravilniku o radu.

Poslije stavka 1. dodaje se novi stavak 2. koji glasi:

Ugovor iz stavka 1. ovoga članka ne može biti nepovoljniji glede vremena njegovoga trajanja u odnosu na vrijeme na koje je bio zasnovan radni odnos između djelatnika i poslodavca prije zaključivanja ugovora.

Stavak 2. postaje stavak 3.

Članak 24.

U članku 164. u stavku 1. riječi «odnosno ako ne prihvati uvjete iz izjave poslodavca» se brišu.»

VI. Dopustivost

15. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovome Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

16. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitome pravnom lijeku kojega je koristio.

17. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 012-0-Gž-06-000-314 od 20. lipnja 2006. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijanu je presudu apelant primio 27. lipnja 2006. godine, a apelacija je podnesena 21. kolovoza 2006. godine, to jeste u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očevidno (*prima facie*) neutemeljena niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojega apelacija nije dopustiva.

18. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

19. Apelant pobija navedenu presudu Okružnog suda tvrdeći da mu je tom presudom prekršeno pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, te pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

20. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnome dijelu glasi:

«Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode ovog članka, stavak 2, što uključuje: (...)

(k) Pravo na imovinu.»

21. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

«1. Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

2. Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.»

22. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju obuhvaća tri različita pravila. Prvo pravilo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvoga stavka i koje je opće naravi, izražava načelo mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istoga stavka, odnosi se na lišavanje imovine i ograničava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u stavku dva ovoga članka, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, kontrolirati korištenje imovine sukladno općem interesu. Ova tri pravila nisu različita, u smislu da nisu povezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine i trebaju biti tumačena u okviru općega načela izraženog u prvom pravilu (vidi Europski sud za ljudska prava, *Sporrong i Lönnorth protiv Švedske,* presuda od 23. rujna 1982. godine, serija A, broj 52, stavak 61).

23. Europski sud za ljudska prava je naveo u više navrata da koncept «imovine» u članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju ima autonomno značenje, koje nedvojbeno nije ograničeno na vlasništvo nad fizičkim stvarima: određena druga prava i interesi koji čine imovinu svakako se mogu smatrati kao «imovinska prava» i na taj način kao «imovina» u smislu ove odredbe (vidi Europski sud za ljudska prava, *Iatridis protiv Grčke*, presuda od 25. ožujka 1999, Izvješća o presudama i odlukama 1999-II, stranica 96, točka 54). Također, prema postojećem običajnom pravu «posjed» može biti bilo postojeći posjed ili vrijedna imovina, uključujući i odštetne zahtjeve, glede kojih podnositelj tužbe može obrazložiti da ima bar «legitimno očekivanje» da će ono biti realizirano (vidi Europski sud za ljudska prava, *Jantner protiv Slovačke,* presuda od 4. ožujka 2003. godine, aplikacija broj 39050/97, stavak 27; Europski sud za ljudska prava, *Pressos Compania Naviera S.A. i drugi protiv Belgije*, presuda od 20. studenoga 1995. godine, serija A, broj 332, str. 19-24).

24. Također, prema praksi Europskog suda za ljudska prava, plaće se ubrajaju u djelokrug zaštite članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (vidi Europski sud za ljudska prava, *Smokovits i dr. protiv Grčke,* presuda od 11. travnja 2002. godine, aplikacija broj 46356/99, stavak 32). Na ovo ne utječe činjenica da apelant nije dobio plaće, jer on ima zakonski opravdano očekivanje da će one biti isplaćene (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 1105/05* od 12. travnja 2006. godine, stavak 23, «Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» broj 59/06).

25. U konkretnome predmetu apelant je, Rješenjem tužene o raspoređivanju djelatnika i utvrđivanju plaća broj 5631/2000 od 28. studenoga 2000. godine, bio raspoređen na neodređeno vrijeme na radno mjesto planer i analitičar kao diplomirani ekonomista s utvrđenim koeficijentom za isplatu plaća. Navedeno je rješenje bilo na pravnoj snazi sve do apelantovoga odlaska u mirovinu, na temelju rješenja tužene o prestanku ugovora o radu od 28. prosinca 2004. godine. Ustavni sud smatra da je apelant, stoga, imao legitimno očekivanje da će po isteku roka važenja rješenja o čekanju posla za studeni 2001. godine biti raspoređen na njegovo radno mjesto i da će mu biti isplaćivana plaća sukladno važećem rješenju, tako da je ovo apelantovo legitimno očekivanje i predstavlja imovinu u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

26. Stoga, donošenje pobijane odluke Okružnog suda kojom se odbija apelantov zahtjev za isplatu neisplaćenoga dijela plaća za prijeporno razdoblje, oprečno njegovome legitimnom očekivanju, Ustavni sud smatra da je apelanta lišilo njegove imovine u smislu druge rečenice članka 1. stavak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

27. Za Ustavni sud ostaje utvrditi: a) je li lišavanje imovine predviđeno zakonom, b) služi li lišavanje zakonitom cilju u javnome interesu i c) je li lišavanje proporcionalno cilju, tj. uspostavlja li pravičnu ravnotežu između apelantovoga prava i općeg javnog interesa.

28. Ustavni sud ističe da je tijekom parničnoga postupka neprijepornim utvrđeno da je apelant u prijepornome razdoblju u statusu djelatnika na neodređeno vrijeme raspoređen rješenjem tužene od 28. studenoga 2000. godine na poslove planera i analitičara, a navedenim je rješenjem utvrđen i koeficijent složenosti poslova njegovoga radnog mjesta za obračun plaće. Apelant je, međutim, mjesečno primao novčani iznos od 100,00 KM (iznimno za nekoliko mjeseci i veći iznos) bez obzira na navedeno rješenje kojim je utvrđena visina njegove plaće, a tužena je uplatu poreza i doprinosa iz radnoga odnosa vršila kao da je apelant radio sukladno rješenju o raspoređivanju djelatnika od 28. studenoga 2000. godine. Sudski je vještak utvrdio da je naknada plaće u visini od 100,00

KM koju je apelant primao u prijepornom razdoblju znatno niža od plaće predviđene za apelantovo radno mjesto, kao i od garantirane plaće za slučaj teške financijske situacije poduzeća, propisane Općim kolektivnim ugovorom. Budući je visina i isplata plaća propisana zakonom, kolektivnim ugovorom i općim aktom poslodavca, Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju isplata plaća apelantu mimo odredaba općih i pojedinačnih akata nezakonita, i da ona ne može biti rezultat međusobnog usuglašavanja stranaka, niti je pristanak djelatnika, odnosno apelanta na ovakvu isplatu bio relevantan, i ne može proizvesti pravne posljedice.

29. Ustavni sud dalje ističe da je Zakonom o radnim odnosima («Službeni glasnik RS» br. 25/93, 14/94, 15/96, 21/96 i 3/97), koji je bio na snazi do stupanja na snagu Zakona o radu, bilo propisano odredbama članka 64. da u slučaju prestanka potrebe za radom djelatnika zbog smanjenja opsega rada, drugih ekonomskih teškoća ili zbog tehnoloških i organizacijskih promjena, ravnatelj može uputiti djelatnika na privremeno čekanje koje ne može biti kraće od šest mjeseci niti dulje od godine dana s pravom na naknadu plaće u visini od 70% plaće koju je djelatnik ostvario u prethodnome mjesecu. Novim Zakonom o radu je eksplicitno propisana dužnost poslodavca da uposlenim djelatnicima ponudi zaključivanje ugovora o radu sukladno odredbama toga zakona, kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu ili da djelatnicima dostavi pismene izjave o uvjetima uposlenja. Ustavni sud opaža da tužena nije poduzela niti jednu zakonom propisanu radnju koje su joj bile na raspolaganju da bi riješila pitanje radno-pravnog statusa apelanta i visine njegove plaće.

30. Pored toga, za svo prijeporno vrijeme apelant je bio raspoređen na radno mjesto i bila mu je utvrđena plaća na temelju rješenja od 28. studenoga 2000. godine koje tužena nikad nije stavila izvan snage. Imajući to u vidu, kao i činjenicu da su i redoviti sudovi također došli do istoga zaključka, te da, u konačnici, nitko od sudionika u postupku nije problematizirao ovo pitanje, Ustavni sud smatra da pobijana odluka predstavlja lišavanje imovine apelanta koje ne ispunjava kriterij «zakonitosti». Ustavni sud smatra da je tužena propustila postupiti sukladno zakonu propisanim dužnostima u odnosu na apelantov radno-pravni status. Budući je apelant u prijepornome razdoblju na temelju pravno valjanoga rješenja bio raspoređen na radno mjesto koje odgovara njegovoj stručnoj spremi, a da je tužena propustila sukladno zakonu eventualno ga rasporediti na druge odgovarajuće poslove i radne zadaće i odrediti mu drugu plaću sukladno općim aktima, to Ustavni sud smatra da je neusvajanjem tužbenoga zahtjeva pobijanom odlukom apelant lišen imovine na način koji nema svoje uporište u relevantnom zakonu i drugim odredbama

općih i pojedinačnih akata. Dakle, Ustavni sud smatra da, prema nalazu sudskoga vještaka kojemu stranke nisu prigovarale tijekom postupka pred redovitim sudovima, apelantu za prijeporno razdoblje pripada neisplaćeni dio plaća.

31. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju pobijana presuda Okružnog suda predstavlja kršenje apelantovoga prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Ostali navodi

32. Obzirom na odluku u svezi s kršenjem prava na imovinu, Ustavni sud smatra da nema potrebe razmatrati eventualna kršenja drugih prava na koja se apelant žali.

VIII. Zaključak

33. Ustavni sud smatra da, kada sud svojom odlukom onemogućuje apelantu ostvarenje prava iz radnoga odnosa, postoji kršenje prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju zbog propusta poslodavca da postupi sukladno Zakonu o radu.

34. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni je sud odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

35. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović

Предмет број АП 566/08

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Аиде Селмановић поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Сарајеву број 009-0-КЖ-08-000 002 од 4. јануара 2008. године и Рјешења Општинског суда у Сарајеву број 065-0-КВ-07-001 913 (065-0-КПС-07-000 968) од 28. децембра 2007. године

Одлука од 12. јуна 2008. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 566/08**, рјешавајући апелацију **Аиде Селмановић**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине («Службени гласник Босне и Херцеговине» број 60/05), у саставу:

Хатиџа Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 12. јуна 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Аиде Селмановић.

Утврђује се повреда члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Рјешење Кантоналног суда у Сарајеву број 009-0-КЖ-08-000 002 од 4. јануара 2008. године.

Предмет се враћа Кантоналном суду у Сарајеву, који је дужан да одмах донесе нову одлуку, у складу са чланом II/3д) Устава Босне и Херцеговине и чланом 5 став 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Кантоналном суду у Сарајеву да, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од осам дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одлуку објавити у «Службеном гласнику Босне и Херцеговине», «Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине», «Службеном гласнику Републике Српске» и у «Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине».

Образложење

I. Увод

1. Аида Селмановић (у даљњем тексту: апеланткиња) из Сарајева, коју заступа Емир Капидић, адвокат из Сарајева, поднијела је 8. фебруара 2008. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Кантоналног суда у Сарајеву (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 009-0-КЖ-08-000 002 од 4. јануара 2008. године и Рјешења Општинског суда у Сарајеву (у даљњем тексту: Општински суд) број 065-0-КВ-07-001 913 (065-0-КПС-07-000 968) од 28. децембра 2007. године. Апеланткиња је истовремено поднијела захтјев за доношење привремене мјере којом би Уставни суд обуставио извршење оспорених рјешења. Апеланткиња је 19. фебруара 2008. године доставила допуну апелације.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Кантоналног и Општинског суда и учесника у поступку Кантоналног тужилаштва Сарајево (у даљњем тексту: Кантонално тужилаштво) затражено је 15. и 17. априла 2008. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Кантонални суд је доставио одговор 22. априла, а Кантонално тужилаштво 23. априла 2008. године. Општински суд није доставио одговор на апелацију.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори су достављени апеланткињи 24. априла 2008. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

6. Општински суд је Рјешењем број 065-0-КВ-07-001 913 (065-0-КПС-07-000 968) од 28. децембра 2007. године апеланткињи продужио притвор који, сходно овом рјешењу, може да траје највише два мјесеца, а рачуна се од 20. децембра 2007. године и може да траје до 28. фебруара 2008. године или до нове одлуке Суда с тим да ће Вијеће овог суда, у смислу члана 151 тачка 1 Закона о кривичном поступку Федерације БиХ (у даљњем тексту: ЗКПФБиХ), по истеку два мјесеца испитати да ли још постоје разлози за притвор и донијети рјешење о укидању или о продужењу притвора.

7. У образложењу Рјешења је, између осталог, наведено да је Кантонално тужилаштво поднијело оптужницу против апеланткиње и њеног супруга број КТ-3529/07 од 28. децембра 2007. године због кривичног дјела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога из члана 238 став 1 КЗФБиХ из законских основа прописаних у члану 146 став 1 тачка д) ЗКПФБиХ. У оптужници је истовремено поднесен предлог да се оптуженим продужи мјера притвора према истом основу због ког је и раније одређен. Судија за претходно саслушање је потврдио оптужницу 28. децембра 2007. године. Анализирајући тужиочев предлог, те након увида у цијели спис, суд је утврдио да је основан тужиочев предлог да се продуже мјере притвора из основа прописаних чланом 146 став 1 тачка д) ЗКПФБиХ, из којих је притвор осумњиченима и одређен, а приговори и предлози одбране оцијењени су као неосновани. Вијеће надлежног суда је установило да на основу приложене документације, која је таксативно наведена и у рјешењима за одређивање притвора осумњиченима, постоји основана сумња да су осумњичени као саизвршиоци починили кривично дјело за које се терете. Суд је оцијенио да је испуњен један од кумулативно постављених услова за одређивање притвора на основу члана 146 став 1 тачка д) ЗКПФБиХ. Затим је Суд у образложењу рјешења констатовао да је општепознато да је ова врста криминалитета у све већем порасту са веома тешким посљедицама како за појединце, тако и за цјелокупну друштвену заједницу, да су конзументи дроге млађа лица и да конзумирање дроге оставља тешке посљедице на њихово здравље, те да ове чињенице и околности указују да је, услијед тежине кривичног дјела, начина извршења и посљедица кривичног дјела одређивање притвора неопходно за безбједност грађана с циљем спречавања даљих посљедица које се реално могу да очекују. Вијеће овог суда има *мишљење да је и више него евидентно да заиста постоји опасност по безбједност грађана, јер се ради о такозваној тешкој дроги хероину, која се у посљедње вријеме појављује као изузетно распрострањена дрога на нашим просторима, а ноторна је чињеница да та дрога у рекордном року оставља врло тешке физичке и психичке посљедице на*

уживаоце, углавном младу популацију у цијелој Босни и Херцеговини, што резултује њиховим страдањем и често смртним посљедицама. Вијеће суда је закључило да је предлог Тужилаштва конкретан, а не имагинаран, апстрактан, како види одбрана, и да не могу да се фрагментарно примјењују одредбе конвенција на које се позива одбрана, јер треба бити задовољен и општи интерес грађана који треба да надјачава интересе појединаца и поштивања слободе појединца.

8. Кантонални суд, рјешавајући о апеланткињиној жалби против првостепеног рјешења, донио је Рјешење број 009-0-КЖ-08-000 002 од 4. јануара 2008. године којим је одбио као неосновану апеланткињину жалбу. У образложењу Рјешења Кантонални суд је навео да из стања списа и оспореног рјешења произилази да постоји основана сумња, односно довољно доказа на основу којих се оптужена апеланткиња може да доведе у везу са наводно учињеним кривичним дјелом неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога из члана 238 став 1 КЗФБиХ, за које је прописана казна затвора од десет година. С обзиром на то да висина запријећене казне сама по себи није довољан разлог за продужење притвора, нижестепени суд је оцијенио и друге релевантне моменте, односно оцијенио је начин на који је учињено кривично дјело и његове посљедице. Кантонални суд је истакао да је првостепени суд описао начин на који је учињено дјело, наводећи конкретно шта је пронађено и од апеланткиње одузето. Имајући у виду да је ријеч о наркотичним средствима под међународном контролом, која конзумирањем стварају зависност и опасност за здравље људи, чему је оптужена апеланткиња очито својим дејствовањем доприносила, са могућношћу да пуштањем на слободу због исказаних склоности настави описано дејствовање, Кантонални суд је оцијенио да је све наведено, сасвим исправно, код првостепеног суда створило увјерење да је неопходно продужити притвор апеланткињи с циљем безбједности грађана и имовине, због чега је оптуженој апеланткињи правилно продужен притвор на основу члана 146 став 1 тачка д) ЗКПФБиХ. Осим наведеног, Кантонални суд је навео да је при доношењу своје одлуке имао у виду и правна становишта изражена у пракси Европског суда за људска права у вези с тумачењем члана 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција).

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

9. Апеланткиња се жали да је оспореним одлукама о продужењу притвора повријеђено њено право на слободу и безбједност личности из члана II/3д) Устава

Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције. Апеланткиња истиче да је до сада поднијела више жалби против спорних рјешења о продужењу притвора, али је суд жалбе одбијао, понављајући исто уопштено образложење «да је одређивање и продужење притвора неопходно за безбједност грађана». Апеланткиња сматра да се судови служе «уходаном фразом», без дубље анализе и без индивидуализације конкретног предмета и конкретног лица, те без навођења чињеница и доказа о постојању конкретне узнемирености или опасности. Апеланткиња наводи да је мајка троје малољетне дјеце, која се тренутно налазе код њених родитеља који су пензионери, а да је и њен супруг, такође, у притвору од 1. новембра 2007. године. Сматра да је свако даље њено задржавање у притвору супротно интересима дјеце, те да се оваквим поступцима државних органа фактички разара њен и породични живот њене дјеце. У размјери са разлозима из којих је притвор одређен, апеланткиња сматра да је са становишта друштвеног интереса важније да се омогући да троје малољетне дјеце не остане потпуно без родитељског старања, те да је важнији интерес обезбиједити услове дјеци да буду са мајком него заштита од неке имагинарне угрожености. У образложењу својих навода у вези с кршењем члана 5 Европске конвенције апеланткиња наводи да је Европски суд у више пресуда усвојио становиште да одлука која се заснива на стереотипним формулацијама без било каквог објашњења не може бити довољна и представља кршење права на слободу и безбједност личности која је гарантована чланом 5 Европске конвенције, посебно када се притвор продужава одлукама које имају исто стереотипно образложење. Даље, апеланткиња сматра «у складу са чланом 5 Европске конвенције, да би се примијенила одредба члана 146 став 1 тачка д) ЗКПФБиХ, мора да се докаже да би ослобађање датог лица стварно нарушило јавни ред у том конкретном случају, односно да постоји конкретна опасност за безбједност грађана. Нека имагинарна опасност без правих показатеља и доказа не може бити основ за одређивање притвора». Апеланткиња тражи новчану накнаду у износу од 3.000 КМ на име нематеријалне штете због неоснованог притвора, као и накнаду трошкова у вези са апелацијом у износу од 807,30 КМ.

б) Одговори на апелацију

10. У одговору на апелацију Кантонални суд истиче да је Вијеће Кантоналног суда на основу стања у спису, потврђене оптужнице и оспореног рјешења закључило да докази достављени уз оптужницу јасно показују да се апеланткиња објективно може да доведе у везу са наводно учињеним кривичним дјелом неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога из члана 238 став 1 КЗФБиХ за које је прописана казна затвора од десет година. С обзиром на начин на који је учињено ово дјело

(у кући је пронађено 20 грама набављене дроге хероин упаковане у пакетиће од по пет грама, затим, тридесет четири комада алуминијских фолија намијењених за препаковање дроге, дигитална апотекарска вага за прецизно мјерење, 17.600,00 КМ, од тога у ручно плетеној чарапи износ од 15.000,00 КМ пронађен на скровитом мјесту) и чињеницу да се у конкретном случају ради о послу са наркотицима који су под међународном контролом, те свакодневну друштвену појаву растурања разних врста опојних дрога са посљедицом стварања зависности, односно угрожавања здравља људи, сматрајући да још постоји опасност за безбједност здравља грађана, због дејствовања «па и апеланткиње као оптужене која се таквим, очито уносним, послом бави, будући да је лице без сталног запослења, због те опасности, односно опасности да ће апеланткиња наставити наведено дејствовање, Вијеће је продужило мјеру притвора у сврху безбједности грађана на основу тачке д) става 1 члана 146 ЗКПФБиХ». Кантонални суд је предложио да се апелација одбије, сматрајући да апеланткињина права нису била прекршена. Такође, Кантонални суд је навео да је према истом основу апеланткињи и њеном супругу Рјешењем Општинског суда број 065-0-КВ-08-000 316 (065-0-К-08-000 157) од 27. фебруара продужена мјера притвора за два мјесеца, који сходно том рјешењу може да траје до 27. априла 2008. године.

11. Кантонално тужилаштво наводи да је на његов предлог Суд, оцјењујући све доказе, донио Рјешење о продужењу притвора, због разлога предвиђених чланом 146 став 1 тачка д) ЗКПФБиХ, с обзиром на то да се ради о кривичном дјелу за које може да се изрекне казна затвора или тежа казна, а услијед начина на који је учињено и посљедица кривичног дјела, одређивање притвора је неопходно, јер је угрожена безбједност грађана. Кантонално тужилаштво сматра да је у конкретном случају постојао јавни интерес за одређивање притвора, који се огледа у томе да би пуштањем на слободу апеланткиња могла да настави да препродаје дрогу, јер је незапослена, те су она и њен супруг очигледно, што произилази из исказа саслушаних свједока, низ година живјели и издржавали себе и породицу од препродаје дроге. Дакле, апеланткиња је сопственим дејствовањем допринијела све раширенијем стварању зависности од конзумирања наркотика, па је, због здравља и безбједности грађана, њено задржавање у притвору било неопходно. О узнемирености грађана и њиховом појачаном страху од присутности наркотичних средстава која се растурају на улицама, као и броју смртних случајева таквих лица говори велики број покренутих акција на подручју Кантона Сарајево о сузбијању употребе дрога. Кантонално тужилаштво је закључило да наведене околности указују да је у конкретном случају постојао општи интерес, који је превагнуо над принципом поштивања слободе појединца, предложивши да се апелација по свим тачкама одбије као неоснована.

V. Релевантни прописи

12. У **Закону о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине** («Службене новине Федерације БиХ» бр. 35/03, 37/03, 56/03 и 78/04) релевантне одредбе гласе:

Члан 145

(1) Притвор може да се одреди само под условима прописаним у овом закону и само ако се иста сврха не може да оствари другом мјером.

(2) Трајање притвора мора бити сведено на најкраће потребно вријеме. Ако се оптужени налази у притвору, дужност је свих органа који учествују у кривичном поступку и органа који им пружају правну помоћ да поступају с посебном хитности.

(3) У току цијелог поступка притвор ће се укинути чим престану разлози на основу којих је одређен, а притвореник ће се одмах пустити на слободу.

Члан 146

(1) Ако постоји основана сумња да је одређено лице починило кривично дјело, притвор може да му се одреди:

б) ако постоји основан страх да ће уништити, сакрити, измијенити или фалсификовати доказе или трагове важне за кривични поступак, или ако нарочите околности указују да ће ометати кривични поступак утицајем на свједоке, саучеснике или прикриваче,

д) ако се ради о кривичном дјелу за које може да се изрекне казна затвора од десет година или тежа казна, а услијед начина почињења или посљедица кривичног дјела, одређивање притвора неопходно је за безбједност грађана или имовине. (...)

Члан 148

(...)

(3) Рјешење о притвору предаје се лицу на које се односи у моменту притварања. (...)

(4) Против рјешења о притвору притворено лице може да поднесе жалбу вијећу (члан 25 став б) у року од 24 часа од пријема рјешења.(...)

(б) У случајевима из ст. 4 и 5 овог члана вијеће које одлучује о жалби дужно је да донесе одлуку у року од 48 часова.

Члан 151

(1) Притвор може да се одреди, продужи или укине и послије потврђивања оптужнице. Контрола оправданости притвора се врши по истеку свака два мјесеца од дана доношења посљедњег рјешења о притвору. Жалба против овог рјешења не задржава његово извршење.

(2) Након потврђивања оптужнице, притвор може да траје најдуже једну годину. Ако за то вријеме не буде изречена првостепена пресуда, притвор ће се укинути и оптуженик пустити на слободу.

(...)

VI. Допустивост

13. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

14. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користио.

15. Апеланткиња оспорава наведена рјешења због кршења права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1ц) Европске конвенције. У вези с тим наводима, Уставни суд запажа да против рјешења која апеланткиња оспорава нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. С обзиром на то да је апелација против наведених рјешења поднесена 8. фебруара 2008. године, произилази да је поднесена у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација у односу на ове наводе испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima*

facie) неоснована, а не постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

16. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, те члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

17. Апеланткиња оспорава наведена рјешења, тврдећи да су њима повријеђена њена права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1ц) Европске конвенције.

18. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

д) Право на личну слободу и безбједност. [...]

19. Члан 5 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Свако има право на слободу и безбједност личности. Нико не смије бити лишен слободе изузев у ниже наведеним случајевима и у складу са законом прописаним поступком:

[...] ц. Законитог хапшења или лишавања слободе ради привођења надлежној судској власти, када постоји оправдана сумња да је то лице извршило кривично дјело или када постоје ваљани разлози да се лице спријечи да изврши кривично дјело или да, након извршења кривичног дјела, побјегне; [...]

3. Свако ко је ухапшен или лишен слободе према одредбама става 1(ц) овог члана мора одмах бити изведен пред судију или друго званично лице законом овлашћено да врши судску власт и мора имати право на суђење у разумном року или на пуштање на слободу до суђења. Пуштање на слободу може да се условљава гаранцијама о појављивању на суђењу.

4. Свако коме је ускраћена слобода хапшењем или лишавањем слободе има право да уложи жалбу суду како би суд, у кратком року, размотрио законитост лишавања слободе и, уколико оно није било законито, наложио ослобађање.[...]

5. Свако ко је био жртва хапшења или лишавања слободе супротно одредбама овог члана има право на обештећење.

20. Апеланткиња сматра да су одлуке којим јој је продужена мјера притвора супротне члану 5 Европске конвенције зато што се, како наводи, судови служе «уходаном фразом» да је одређивање и продужење притвора неопходно «због безбједности грађана», без давања дубље анализе и без индивидуализације, те без навођења чињеница и доказа о постојању конкретне узнемирености или опасности, односно без конкретизовања постојања стварне опасности да ће се апеланткиња, ако буде на слободи, бавити радњама за које је оптужена.

21. Уставни суд, прије свега, указује да одредба члана 5 став 3 Европске конвенције захтијева да је лице лишено слободе у складу са чланом 5 став 1ц) Европске конвенције, тј. да је лишавање «законито» у смислу наведеног члана, а обухвата подједнако и процедуралну и материјалну заштиту таквих лица. Европски суд је закључио да поштивање члана 5 став 3 Европске конвенције захтијева да судска власт преиспита сва питања у вези с притвором, те да одлуку о притвору донесе позивајући се на објективне, законом предвиђене критеријуме. При томе је постојање основане сумње да је лице лишено слободе починило кривично дјело за које се терети *conditio sine qua non* за одређивање или продужење притвора, али то након одређеног времена није довољно, већ мора да се процијени да ли за притвор постоје релевантни и довољни разлози (види, Европски суд, *Trzaska против Пољске*, пресуда од 11. јула 2000. године, апликација број 25792/94, став 63).

22. Уставни суд, такође, указује на праксу Европског суда, који је закључио да је при одлучивању о оправданости одређивања притвора осумњиченом или оптуженом тежина кривичног дјела за које се терети, свакако, релевантан елемената за одлучивање, због чега Европски суд прихвата да озбиљност оптужби и тежина запријећене казне представљају иницијални ризик који надлежни органи могу оправдано да узму у обзир. Међутим, Европски суд је, истовремено, нагласио да озбиљност и тежина оптужби не могу бити аргументат који, сам по себи, може да оправда продужење притвора (види, Европски суд, *Ilijkov против Бугарске*, пресуда од 26. јула 2001. године, апликација број 33977/96, ст. 80-81).

23. У конкретном случају апеланткиња оспорава да су постојали други релевантни разлози да јој буде и даље продужена мјера притвора након подношења оптужнице, односно тврди да судови у одлуци о продужењу притвора нису разлоге конкретизовали

и објективизовали. У вези с тим, Уставни суд запажа да је апеланткињи продужен притвор након потврђивања оптужнице Кантоналног тужилаштва број КТ-3529/07 од 28. децембра 2007. године, којом је апеланткиња оптужена због кривичног дјела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога из члана 238 став 1 КЗФБиХ. Притвор је продужен због разлога предвиђених чланом 146 став 1 тачка д) ЗКПФБиХ, према ком се притвор може да одреди ако се ради о кривичном дјелу за које може да се изрекне казна затвора од десет година или тежа казна, а услијед начина на који је почињен или посљедица кривичног дјела, одређивање притвора неопходно је за безбједност грађана или имовине.

24. Уставни суд запажа да је апеланткињи у конкретном случају други пут продужен притвор. Општински и Кантонални суд у својим одлукама позивали су се на начин на који је почињено предметно дјело и чињеницу да се ради о наркотичним средствима под међународном контролом која конзумирањем стварају зависност и опасност за здравље људи и да апеланткињиним пуштањем на слободу, због исказаних склоности, постоји могућност да она настави описано дејствовање. Судови су, стога, оцијенили да је неопходно продужити притвор у сврху безбједности грађана и имовине.

25. При оваквом стању ствари Уставни суд у конкретном случају не може да прихвати као оправдане изнесене уопштене разлоге у оспореним рјешењима који су дати без икакве индивидуализације зашто апеланткињи треба продужити притвор, јер, сходно наведеним образложењима, све осумњичене за ова дјела требало би притворити «због тежине дјела и општепознатог пораста криминалитета», што само по себи нису довољни разлози за притвор. Наиме, само постојање претпоставки да би наведено апеланткињино поступање било могуће није довољно, јер суд не може само да претпоставља такву могућност већ мора да има аргументе да постоје неке објективне околности или конкретне и аргументоване радње и поступци да је апеланткиња лично или индиректно покушала да дејствује, који би били ваљан правни основ за продужење притвора у конкретном случају. Чињеница је да се у конкретном случају ради о кривичном дјелу неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога, али таква чињеница сама по себи није, како је већ речено, довољна да задовољи стандарде из члана 5 став 1ц) Европске конвенције, већ се разлози за продужење притвора морају да посматрају у свјетлу конкретних околности. Судови су пропустили да прецизније и конкретније образложе на чему заснивају своје закључке да постоји могућност да ће апеланткиња наставити своје дејствовање.

26. На основу изложеног Уставни суд сматра да је оспореним рјешењима прекршено апеланткињино право из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 3 Европске конвенције.

27. У вези са апеланткињиним захтјевом за накнаду нематеријалне штете због кршења уставног права на слободу и безбједност личности, Уставни суд подсјећа да, сходно члану 76 став 2 Правила Уставног суда, Уставни суд, изузетно, на апелантов захтјев, може да одреди накнаду на име нематеријалне штете. Уставни суд сматра да је у конкретном случају у овоме тренутку утврђивање повреде права на слободу и безбједност личности и налог који је дат редовном суду у виду правног лијека за апеланткињу довољна сатисфакција.

VIII. Закључак

28. Уставни суд закључује да постоји кршење члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 3 Европске конвенције у ситуацији када је апеланткињи продужен притвор само на основу претпоставке суда, због природе и тежине кривичног дјела за које се апеланткиња терети, да постоји могућност да апеланткиња настави своје дејствовање - у вези са растурањем дроге, а таква претпоставка није довољно образложена конкретним и ваљаним разлозима, који би објективно указивали на то да је апеланткиња покушала или да постоји озбиљан ризик да ће покушати да настави своје дејствовање.

29. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

30. С обзиром на одлуку о допустивости и меритуму у овом предмету, није неопходно разматрати апеланткињин захтјев за доношење привремене мјере.

31. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић

REGISTRI ODLUKA

РЕГИСТРИ ОДЛУКА

Registar odluka prema nadležnosti

1. član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine

1.1. Predmet broj U 12/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od *28. marta 2008. godine*
Zahtjev Ive Mire Jovića, u vrijeme podnošenja zahtjeva člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine, za ocjenu ustavnosti člana 1. stav (2) u vezi sa članom 23, člana 2. stav (1) u vezi sa članom 1. stav (4) i članom 2. stav (2), člana 18. st. (2) i (3) u vezi sa članom 21. stav (1) i člana 6. stav (3) alineja c) u vezi sa članom 18. stav (2) Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje

strana 15

1.2. Predmet broj U 1/08
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *25. januara 2008. godine*
Zahtjev Milorada Živkovića, predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti odredbe člana 11. stav 6. Zakona o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine

strana 25

1.3. Predmet broj U 13/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *28. marta 2008. godine*
Zahtjev Nikole Špirića, u vrijeme podnošenja zahtjeva zamjenika predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, za ocjenu ustavnosti člana 1. st. 2. i 3, člana 4, čl. 5. do 21. i čl. 27. i 28. Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje

strana 37

1.4. Predmet broj U 6/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *29. marta 2008. godine*
Zahtjevi Ive Mire Jovića i Sulejmana Tihića, u vrijeme podnošenja zahtjeva članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine, za ocjenu ustavnosti odredaba Zakona o plaćama i drugim naknadama u sudskim i tužilačkim ustanovama na nivou Bosne i Hercegovine i člana 4. Zakona o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine

strana 65

2. član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine

2.1. Predmet broj AP 2361/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od *10. januara 2008. godine*
Apelacija Zekire Vojniković protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj U-219/05 od 17. jula 2006. godine, Rješenja Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove Sarajevo broj 05-31-838/03 od 5. aprila 2004. godine i Rješenja Službe za prostorno uređenje, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina Općine Ključ broj 03-31-125/01 od 25. augusta 2003. godine

strana 85

2.2. Predmet broj AP 2683/07
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od *14. februara 2008. godine*
Apelacija „Perić“ d.o.o. protiv Presude Okružnog suda u Bijeljini broj 012-0-Gž-07-000038 od 2. februara 2007. godine i Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-Rev-07-000 410

strana 95

2.3. Predmet broj AP 989/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od *27. februara 2008. godine*
Apelacija Industrije građevinskog materijala „IGM“ d.d. Visoko protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-1149/03 od 20. oktobra 2005. godine

strana 103

2.4. Predmet broj AP 316/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od *13. maja 2008. godine*
Apelacija Esada Mačkića podnesena zbog kršenja prava na donošenje odluke u razumnom roku u predmetu Općinskog suda u Livnu broj I-513/04

strana 111

2.5. Predmet broj AP 2213/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *10. januara 2008. godine*
Apelacija Bože Macanovića podnesena protiv Presude Okružnog suda u Istočnom Sarajevu broj 014-0-U-06-000 048 od 5. jula 2006. godine, Rješenja Odjeljenja za rješavanje o pravima iz PIO u drugom stepenu u Banjoj Luci Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske broj 3187458829 od 26. januara 2006. godine i Rješenja Filijale Istočno Sarajevo Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske broj 3187458829 od 16. septembra 2005. godine

strana 119

2.6. Predmet broj AP 2617/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *10. januara 2008. godine*
Apelacija Miroslava Kneževića podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. juna 2006. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci broj K-472/04 od 23. januara 2006. godine

strana 131

2.7. Predmet broj AP 3297/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *10. januara 2008. godine*
Apelacija Saliha Alijagića podnesena zbog neprovođenja Rješenja o izvršenju Osnovnog suda u Banjoj Luci broj 071-0-I-06-000557 od 25. augusta 2006. godine

strana 143

2.8. Predmet broj AP 840/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *25. januara 2008. godine*
Apelacija Z.K. podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Novom Travniku broj Gž-779/05 od 8. decembra 2005. godine i Rješenja Općinskog suda u Travniku broj P-63/03 od 24. augusta 2005. godine

strana 161

2.9. Predmet broj AP 1908/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *25. januara 2008. godine*
Apelacija Muje Jašarevića podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž-1153/04 od 30. marta 2006. godine

strana 175

2.10. Predmet broj AP 1920/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *25. januara 2008. godine*
Apelacija S.N. podnesena zbog dužine trajanja postupka u predmetu koji se vodi pred Općinskim sudom u Livnu pod brojem 068-0-P-06-000 295 te protiv Presude Kantonalnog suda u Livnu broj 010-0-Gž-06-000-368 od 2. februara 2007. godine i Presude Općinskog suda u Livnu broj 068-0-P-06-000 295 od 20. oktobra 2006. godine

strana 187

2.11. Predmet broj AP 2998/07
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *14. februara 2008. godine*
Apelacija Seada Jusića podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj 001-0-U-06-000 271 od 5. jula 2007. godine

strana 203

2.12. Predmet broj AP 1822/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *27. februara 2008. godine*
Apelacija Hajre Karić podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-1275/05 od 11. aprila 2006. godine
strana 215

2.13. Predmet broj AP 2310/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *27. februara 2008. godine*
Apelacija Nedžada Ferhatovića podnesena zbog nedonošenja odluke u razumnom roku u postupku koji je okončan Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž:218/03 od 21. aprila 2006. godine
strana 229

2.14. Predmet broj AP 2349/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *27. februara 2008. godine*
Apelacija Advije Hadžimujagić podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-Rev-06-000 121 od 26. maja 2006. godine, Presude Okružnog suda u Doboju broj Gž-99/05 od 6. decembra 2005. godine i Presude Osnovnog suda u Doboju broj P-268/03 od 7. decembra 2004. godine
strana 245

2.15. Predmet broj AP 1000/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *11. marta 2008. godine*
Apelacija Lidije Šunjić podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-616/04 od 5. januara 2006. godine i Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-117/04 od 25. februara 2004. godine
strana 267

2.16. Predmet broj AP 1084/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *11. marta 2008. godine*
Apelacija «Denimex» d.o.o. Gračanica podnesena zbog neprovođenja izvršenja dopuštenog Rješenjem Općinskog suda I u Sarajevu broj I-2841/98 od 30. novembra 1998. godine
strana 281

2.17. Predmet broj AP 1989/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *11. marta 2008. godine*
Apelacija Ljubice Uzelac podnesena protiv protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Uvl-86/05 od 26. aprila 2006. godine
strana 301

2.18. Predmet broj AP 2482/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *11. marta 2008. godine*
Apelacija Vanje Despenića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-278/03 od 12. jula 2006. godine
strana 317

2.19. Predmet broj AP 804/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *29. marta 2008. godine*
Apelacija Asima Đuherića, Safet Đuherić, Zahid Kremić, Meho Zečević, Sejdo Đuherić, Hajro Smajlović, Fadil Žilić, Refija Đuherić, Emina Žilić, Fikreta Karanuhić, Saliha Hodžić, Emina Hodžić, Mulija Odobašić, Ibrahim Hodžić, Senad Hedžić, Mejra Zuherić, Fadil Hadžić, Junuz Đuherić, Hasan Vošanović, Hilmo Zuherić, Reufik Kremić, Senad Kremić, Šefik Kremić, Šahzudin Žilić, Redžo Zećević, Mirsad Kotorić, Muris Sivčević i Ahmet Hodžić podnesena protiv Rješenja Okružnog suda u Doboju broj U-89/05 od 6. decembra 2005. godine, Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-236/04 od 27. juna 2006. godine, Okružnog suda broj Gž-344/04 od 22. juna 2004. godine i Osnovnog suda u Doboju broj P-760/02 od 29. aprila 2004. godine
strana 329

2.20. Predmet broj AP 1518/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *29. marta 2008. godine*
Apelacije Zorana Opačića podnesene protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Uvl-79/04 od 29. marta 2006. godine, Rješenja Vrhovnog suda broj 118-0-Uvp-06-00051 od 21. juna 2006. godine, Rješenja Vrhovnog suda broj Uvl-78/04 od 27. septembra 2006. godine i Presude Vrhovnog suda broj Uvl-33/03 od 27. septembra 2006. godine
strana 375

2.21. Predmet broj AP 1255/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *3. aprila 2008. godine*
Apelacija Mahmuta Smailhodžića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-675/05 od 28. februara 2006. godine i Presude Kantonalnog suda u Mostaru broj Gž-987/04 od 7. aprila 2005. godine
strana 401

2.22. Predmet broj AP 2323/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *3. aprila 2008. godine*
Apelacija Harisa Martinovića protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kžk-7/05 od 15. maja 2006. godine
strana 415

2.23. Predmet broj AP 431/08
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *17. aprila 2008. godine*
Apelacija Zorana Višekrune podnesena protiv Rješenja Okružnog suda u Banjoj Luci broj 011-0-Gž-07-001942 od 24. decembra 2007. godine i Rješenja Osnovnog suda u Mrkonjić-Gradu broj P-116/05 od 17. septembra 2007. godine i drugih rješenja Osnovnog suda broj P-116/05 od 17. septembra 2007. godine
strana 431

2.24. Predmet broj AP 441/08
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *17. aprila 2008. godine*
Apelacija Smaila Jonuza podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 070-0-Rev-07-000736 od 18. decembra 2007. godine
strana 443

2.25. Predmet broj AP 1471/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *13 .maja 2008. godine*
Apelacija Duška Stupara i Radeta Šarca protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-755/04 od 22. novembra 2005. godine, te zbog neizvršenja Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj U-171/04 od 13. februara 2006. godine i Rješenja Općinske službe za prostorno uređenje, građenje i stambene poslove broj UP-1-03-23-7-1178/00 od 16. marta 2007. godine
strana 455

2.26. Predmet broj AP 2329/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *13 .maja 2008. godine*
Apelacija Ekrema Ibragića podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-1019/04 od 14. juna 2006. godine
strana 477

2.27. Predmet broj AP 2621/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *13 .maja 2008. godine*
Apelacije Marija Borasa i Ivana Bendera podnesene protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-322/05 od 21. jula 2006. godine, Presude Vrhovnog suda broj Kž-463/03 od 10. marta 2005. godine i Presude Kantonalnog suda u Mostaru broj K-20/02 od 19. juna 2003. godine
strana 487

2.28. Predmet broj AP 95/07
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *13 .maja 2008. godine*
Apelacije Fatime Hasić i drugih podnesene zbog nestanka lica za vrijeme rata na području Bosne i Hercegovine

strana 519

2.29. Predmet broj AP 6/08
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *13 .maja 2008. godine*
Apelacija Neđe Zeljaje podnesena protiv Rješenja Suda Bosne i Hercegovine broj X-KRN-07/419 od 7. decembra 2007. godine, Rješenja Suda BiH broj X-KR-07/419 od 30. novembra 2007. godine i Rješenja Suda BiH broj X-KR-07/419 od 29. novembra 2007. godine

strana 539

2.30. Predmet broj AP 844/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *12. juna 2008. godine*
Apelacija Milivoja Gavrića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-28/04 od 13. januara 2006. godine

strana 563

2.31. Predmet broj AP 1258/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *12. juna 2008. godine*
Apelacija „Hemoprodukt“, Hemijska industrija Doboj podnesena protiv Presude Okružnog suda u Doboju broj Gž-569/05 od 1. marta 2006. godine

strana 577

2.32. Predmet broj AP 1513/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *12. juna 2008. godine*
Apelacija «Pres-Sing» d.o.o. Sarajevo i dr. protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 070-0Gž-06-000004 od 9. marta 2006. godine i Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj P.16/05 od 9. novembra 2005. godine

strana 591

2.33. Predmet broj AP 1947/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *12. juna 2008. godine*
Apelacija Joze Knezovića podnesena zbog neprovođenja izvršenja dopuštenog Rješenjem Općinskog suda u Ljubuškom broj I-73/05 od 18. januara 2006. godine

strana 607

2.34. Predmet broj AP 2483/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *12. juna 2008. godine*
Apelacija Mitra Avrama podnesena protiv Presude Okružnog suda u Bijeljini broj 012-0-Gž-06-000-314 od 20. juna 2006. godine

strana 621

2.35. Predmet broj AP 566/08
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *12. juna 2008. godine*
Apelacija Aide Selmanović podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj 009-0-KŽ-08-000 002 od 4. januara 2008. godine i Rješenja Općinskog suda u Sarajevu broj 065-0-KV-07-001 913 (065-0-KPS-07-000 968) od 28. decembra 2007. godine

strana 635

Registar odluka prema kriterijima dopustivosti

1. Članak 16. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
APELACIJA JE OČIGLEDNO (*prima facie*) NEUTEMELJENA

1.1. Predmet broj AP 2361/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od *10. siječnja 2008. godine*
Apelacija Zekire Vojniković protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj U-219/05 od 17. srpnja 2006. godine, Rješenja Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove Sarajevo broj 05-31-838/03 od 5. travnja 2004. godine i Rješenja Službe za prostorno uređenje, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina Općine Ključ broj 03-31-125/01 od 25. kolovoza 2003. godine

stranica 85

1.2. Predmet broj AP 989/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od *27. veljače 2008. godine*
Apelacija Industrije građevinskog materijala „IGM“ d.d. Visoko protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-1149/03 od 20. listopada 2005. godine

stranica 103

1.3. Predmet broj AP 316/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od *13. svibnja 2008. godine*
Apelacija Esada Mačkića podnesena zbog kršenja prava na donošenje odluke u razumnom roku u predmetu Općinskog suda u Livnu broj I-513/04

stranica 111

1.4. Predmet broj AP 840/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *25. siječnja 2008. godine*
Apelacija Z.K. podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Novom Travniku broj Gž-779/05 od 8. prosinca 2005. godine i Rješenja Općinskog suda u Travniku broj P-63/03 od 24. kolovoza 2005. godine

stranica 161

1.5. Predmet broj AP 1518/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *29. ožujka 2008. godine*
Apelacije Zorana Opačića podnesene protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Uvl-79/04 od 29. ožujka 2006. godine, Rješenja Vrhovnog suda broj 118-0-Uvp-06-00051 od 21. juna 2006. godine, Rješenja Vrhovnog suda broj Uvl-78/04 od 27. rujna 2006. godine i Presude Vrhovnog suda broj Uvl-33/03 od 27. rujna 2006. godine

stranica 375

1.6. Predmet broj AP 2323/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *3. travnja 2008. godine*
Apelacija Harisa Martinovića protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kžk-7/05 od 15. svibnja 2006. godine
stranica 415

1.7. Predmet broj AP 1471/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *13. svibnja 2008. godine*
Apelacija Duška Stupara i Radeta Šarca protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-755/04 od 22. studenog 2005. godine, te zbog neizvršenja Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj U-171/04 od 13. veljače 2006. godine i Rješenja Općinske službe za prostorno uređenje, građenje i stambene poslove broj UP-1-03-23-7-1178/00 od 16. ožujka 2007. godine
stranica 455

2. Članak 16. stavak 4. točka 4. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
PROTEKAO JE ROK ZA PODNOŠENJE APELACIJE

2.1. Predmet broj AP 2683/07
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od *14. veljače 2008. godine*
Apelacija „Perić“ d.o.o., protiv presude Okružnog suda u Bijeljini broj 012-0-Gž-07-000038 od 2. veljače 2007. godine i rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-Rev-07-000 410
stranica 95

2.2. Predmet broj AP 1518/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *29. ožujka 2008. godine*
Apelacije Zorana Opačića podnesene protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Uvl-79/04 od 29. ožujka 2006. godine, Rješenja Vrhovnog suda broj 118-0-Uvp-06-00051 od 21. siječnja 2006. godine, Rješenja Vrhovnog suda broj Uvl-78/04 od 27. rujna 2006. godine i Presude Vrhovnog suda broj Uvl-33/03 od 27. rujna 2006. godine
stranica 375

3. Članak 16 stavak 4. točka 8. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
IZMIJENJENE PRAVNE OKOLNOSTI

3.1. Predmet broj AP 844/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *12. lipnja 2008. godine*
Apelacija Milivoja Gavrića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-28/04 od 13. siječnja 2006. godine
stranica 563

4. Članak 16. stavak 4. točka 9. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
APELACIJA JE *ratione materiae* INKOMPATIBILNA S USTAVOM

4.1. Predmet broj AP 2361/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od *10. siječnja 2008. godine*
Apelacija Zekire Vojniković protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj U-219/05 od 17. srpnja 2006. godine, Rješenja Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove Sarajevo broj 05-31-838/03 od 5. travnja 2004. godine i Rješenja Službe za prostorno uređenje, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina Općine Ključ broj 03-31-125/01 od 25. kolovoza 2003. godine

stranica 85

4.2. Predmet broj AP 1518/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *29. ožujka 2008. godine*
Apelacije Zorana Opačića podnesene protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Uvl-79/04 od 29. ožujka 2006. godine, Rješenja Vrhovnog suda broj 118-0-Uvp-06-00051 od 21. siječnja 2006. godine, Rješenja Vrhovnog suda broj Uvl-78/04 od 27. rujna 2006. godine i Presude Vrhovnog suda broj Uvl-33/03 od 27. rujna 2006. godine

stranica 375

5. Članak 16. stavak 4. točka 13. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
NIJE DOPUNJENA PRECIZIRANA APELACIJA

5.1. Predmet broj AP 1518/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *29. ožujka 2008. godine*
Apelacije Zorana Opačića podnesene protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Uvl-79/04 od 29. ožujka 2006. godine, Rješenja Vrhovnog suda broj 118-0-Uvp-06-00051 od 21. siječnja 2006. godine, Rješenja Vrhovnog suda broj Uvl-78/04 od 27. rujna 2006. godine i Presude Vrhovnog suda broj Uvl-33/03 od 27. rujna 2006. godine

stranica 375

5.2. Predmet broj AP 95/07
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *13. svibnja 2008. godine*
Apelacije Fatime Hasić i drugih podnesene zbog nestanka lica za vrijeme rata na području Bosne i Hercegovine

stranica 519

6. Članak 16. stavak 4. točka 14. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
APELACIJA JE PREURANJENA

6.1. Predmet broj AP 431/08
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *17. travnja 2008. godine*
Apelacija Zorana Višekrune podnesena protiv Rješenja Okružnog suda u Banjoj Luci broj 011-0-Gž-07-001942 od 24. prosinca 2007. godine i Rješenja Osnovnog suda u Mrkonjić-Gradu broj P-116/05 od 17. rujna 2007. godine i drugih rješenja Osnovnog suda broj P-116/05 od 17. rujna 2007. godine

stranica 431

6.2. Predmet broj AP 6/08
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *13 .svibnja 2008. godine*
Apelacija Neđe Zeljaje podnesena protiv Rješenja Suda Bosne i Hercegovine broj X-KRN-07/419 od 7. prosinca 2007. godine, Rješenja Suda BiH broj X-KR-07/419 od 30. studenog 2007. godine i Rješenja Suda BiH broj X-KR-07/419 od 29. studenog 2007. godine

stranica 539

7. Članak 17. stavak 1. točka 6. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
IZMIJENJENE PRAVNE OKOLNOSTI

7.1. Predmet broj U 12/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od *28. siječnja 2008. godine*
Zahtjev Ive Mire Jovića, u vrijeme podnošenja zahtjeva člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine, za ocjenu ustavnosti članka 1. stavak (2) u svezi sa člankom 23, članka 2. stavak (1) u svezi sa člankom 1. stavak (4) i člankom 2. stavak (2), članka 18. stavak (2) i (3) u svezi sa člankom 21. stavak (1) i članka 6. stavak (3) alineja c) u svezi sa člankom 18. stavak (2) Zakona o izmirenju obveza temeljem računa stare devizne štednje

stranica 15

7.2. Predmet broj U 13/06
ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od *28. ožujka 2008. godine*
Zahtjev Nikole Špirića, u vrijeme podnošenja zahtjeva zamjenika predsjedatelja Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine, za ocjenu ustavnosti članka 1. st. 2. i 3, članka 4, čl. 5. do 21. i čl. 27. i 28. Zakona o izmirenju obveza po osnovi računa stare devizne štednje

stranica 37

Регистар одлука по каталогу права

1. Члан II/3а) Устава Босне и Херцеговине
члан 2 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ПРАВО НА ЖИВОТ

1.1. Предмет број АП 2323/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *3. априла 2008. године*
Апелација Хариса Мартиновића против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Кжк-7/05 од 15. маја 2006. године

страна 415

2. Члан II/3б) Устава Босне и Херцеговине
члан 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ЗАБРАНА МУЧЕЊА

2.1. Предмет број АП 95/07
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *13. маја 2008. године*
Апелације Фатиме Хасић и других поднесене због нестанка лица за вријеме рата на подручју Босне и Херцеговине

страна 519

3. Члан II/3д) Устава Босне и Херцеговине
члан 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ПРАВО НА СЛОБОДУ И БЕЗБЈЕДНОСТ

3.1. Предмет број АП 6/08
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *13 .маја 2008. године*
Апелација Нађе Зељаје поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број Х-КРН-07/419 од 7. децембра 2007. године, Рјешења Суда БиХ број Х-КР-07/419 од 30. новембра 2007. године и Рјешења Суда БиХ број Х-КР-07/419 од 29. новембра 2007. године

страна 539

3.2. Предмет број АП 566/08
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *12. јуна 2008. године*
Апелација Аиде Селмановић поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Сарајеву број 009-0-КЖ-08-000 002 од 4. јануара 2008. године и Рјешења Општинског суда у Сарајеву број 065-0-КВ-07-001 913 (065-0-КПС-07-000 968) од 28. децембра 2007. године

страна 635

4.Члан II/3e) Устава Босне и Херцеговине
члан 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

4.**1. Предмет број АП 2617/06**
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *10. јануара 2008. године*
Апелација Мирослава Кнежевића поднесена против Пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 011-0-КЖ-06-000 145 од 15. јуна 2006. године и Пресуде Основног суда у Бањој Луци број К-472/04 од 23. јануара 2006. године
страна 131

4.2. Предмет број АП 3297/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *10. јануара 2008. године*
Апелација Салиха Алијагића поднесена због непровођења Рјешења о извршењу Основног суда у Бањој Луци број 071-0-И-06-000557 од 25. августа 2006. године
страна 143

4.3 Предмет број АП 1908/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *25. јануара 2008. године*
Апелација Мује Јашаревића поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Тузли број Гж-1153/04 од 30. марта 2006. године
страна 175

4.4. Предмет број АП 1920/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *25. јануара 2008. године*
Апелација С.Н. поднесена због дужине трајања поступка у предмету који се води пред Општинским судом у Ливну под бројем 068-0-П-06-000 295 те против Пресуде Кантоналног суда у Ливну број 010-0-Гж-06-000-368 од 2. фебруара 2007. године и Пресуде Општинског суда у Ливну број 068-0-П-06-000 295 од 20. октобра 2006. године
страна 187

4.5. Предмет број АП 2998/07
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *14. фебруара 2008. године*
Апелација Сеада Јусића поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Бихаћу број 001-0-У-06-000 271 од 5. јула 2007. године
страна 203

4.6. Предмет број АП 2310/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 27. фебруара 2008. године
Апелација Нецада Ферхатовића поднесена због недоношења одлуке у разумном

року у поступку који је окончан Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број Гж:218/03 од 21. априла 2006. године

страна 229

4.7. Предмет број АП 2349/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *27. фебруара 2008. године*
Апелација Адвије Хаџимујагић поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 118-0-Рев-06-000 121 од 26. маја 2006. године, Пресуде Окружног суда у Добоју број Гж-99/05 од 6. децембра 2005. године и Пресуде Основног суда у Добоју број П-268/03 од 7. децембра 2004. године

страна 245

4.8. Предмет број АП 2482/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *11. марта 2008. године*
Апелација Вање Деспенића поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број У-278/03 од 12. јула 2006. године

страна 317

4.9. Предмет број АП 804/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *29. марта 2008. године*
Апелација Асима Ђухерића, Сафет Ђухерић, Захид Кремић, Мехо Зечевић, Сејдо Ђухерић, Хајро Смајловић, Фадил Жилић, Рефија Ђухерић, Емина Жилић, Фикрета Каранухић, Салиха Хоџић, Емина Хоџић, Мулија Одобашић, Ибрахим Хоџић, Сенад Хеџић, Мејра Зухерић, Фадил Хаџић, Јунуз Ђухерић, Хасан Вошановић, Хилмо Зухерић, Реуфик Кремић, Сенад Кремић, Шефик Кремић, Шахзудин Жилић, Рецо Зећевић, Мирсад Которић, Мурис Сивчевић и Ахмет Хоџић поднесена против Рјешења Окружног суда у Добоју број У-89/05 од 6. децембра 2005. године, Пресуде Врховног суда Републике Српске број Рев-236/04 од 27. јуна 2006. године, Окружног суда број Гж-344/04 од 22. јуна 2004. године и Основног суда у Добоју број П-760/02 од 29. априла 2004. године

страна 329

4.10. Предмет број АП 1518/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *29. марта 2008. године*
Апелације Зорана Опачића поднесене против Пресуде Врховног суда Републике Српске број Увл-79/04 од 29. марта 2006. године, Рјешења Врховног суда број 118-0-Увп-06-00051 од 21. јуна 2006. године, Рјешења Врховног суда број Увл-78/04 од 27. септембра 2006. године и Пресуде Врховног суда број Увл-33/03 од 27. септембра 2006. године

страна 375

4.11. Предмет број АП 2323/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *3. априла 2008. године*
Апелација Хариса Мартиновића против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Кжк-7/05 од 15. маја 2006. године
страна 415

4.12. Предмет број АП 431/08
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *17. априла 2008. године*
Апелација Зорана Вишекруне поднесена против Рјешења Окружног суда у Бањој Луци број 011-0-Гж-07-001942 од 24. децембра 2007. године и Рјешења Основног суда у Мркоњић-Граду број П-116/05 од 17. септембра 2007. године и других рјешења Основног суда број П-116/05 од 17. септембра 2007. године
страна 431

4.13. Предмет број АП 2329/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *13. маја 2008. године*
Апелација Екрема Ибрагића поднесена против Рјешења Врховног суда Републике Српске број У-1019/04 од 14. јуна 2006. године
страна 477

4.14. Предмет број АП 2621/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *13. маја 2008. године*
Апелације Марија Бораса и Ивана Бендера поднесене против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Кж-322/05 од 21. јула 2006. године, Пресуде Врховног суда број Кж-463/03 од 10. марта 2005. године и Пресуде Кантоналног суда у Мостару број К-20/02 од 19. јуна 2003. године
страна 487

4.15. Предмет број АП 1258/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *12. јуна 2008. године*
Апелација „Хемопродукт“, Хемијска индустрија Добој поднесена против Пресуде Окружног суда у Добоју број Гж-569/05 од 1. марта 2006. године
страна 577

4.16. Предмет број АП 1513/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *12. јуна 2008. године*
Апелација «Прес-Синг» д.о.о. Сарајево и др. против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0Гж-06-000004 од 9. марта 2006. године и Пресуде Кантоналног суда у Тузли број П.16/05 од 9. новембра 2005. године
страна 591

4.17. Предмет број АП 1947/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *12. јуна 2008. године*
Апелација Јозе Кнезовића поднесена због непровођења извршења допуштеног Рјешењем Општинског суда у Љубушком број И-73/05 од 18. јануара 2006. године

страна 607

5. Члан II/3ф) Устава Босне и Херцеговине
члан 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ПРАВО НА ПОШТОВАЊЕ ПРИВАТНОГ И ПОРОДИЧНОГ ЖИВОТА

5.1. Предмет број АП 1822/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *27. фебруара 2008. године*
Апелација Хајре Карић поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Рев-1275/05 од 11. априла 2006. године

страна 215

5.2. Предмет број АП 95/07
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *13. маја 2008. године*
Апелације Фатиме Хасић и других поднесене због нестанка лица за вријеме рата на подручју Босне и Херцеговине

страна 519

6. Члан II/3х) Устава Босне и Херцеговине
члан 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА

6.1. Предмет број АП 840/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *25. јануара 2008. године*
Апелација З.К. поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Новом Травнику број Гж-779/05 од 8. децембра 2005. године и Рјешења Општинског суда у Травнику број П-63/03 од 24. августа 2005. године

страна 161

7. Члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине
члан 1 Протокола 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ЗАШТИТА ИМОВИНЕ

7.1. Предмет број АП 2213/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *10. јануара 2008. године*
Апелација Боже Мацановића поднесена против Пресуде Окружног суда у Источном Сарајеву број 014-0-У-06-000 048 од 5. јула 2006. године, Рјешења

Одјељења за рјешавање о правима из ПИО у другом степену у Бањој Луци Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске број 3187458829 од 26. јануара 2006. године и Рјешења Филијале Источно Сарајево Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске број 3187458829 од 16. септембра 2005. године

страна 119

7.2. Предмет број АП 1908/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *25. јануара 2008. године*
Апелација Мује Јашаревића поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Тузли број Гж-1153/04 од 30. марта 2006. године

страна 175

7.3. Предмет број АП 2310/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *27. фебруара 2008. године*
Апелација Нецада Ферхатовића поднесена због недоношења одлуке у разумном року у поступку који је окончан Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број Гж:218/03 од 21. априла 2006. године

страна 229

7.4. Предмет број АП 2349/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *27. фебруара 2008. године*
Апелација Адвије Хаџимујагић поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 118-0-Рев-06-000 121 од 26. маја 2006. године, Пресуде Окружног суда у Добоју број Гж-99/05 од 6. децембра 2005. године и Пресуде Основног суда у Добоју број П-268/03 од 7. децембра 2004. године

страна 245

7.5. Предмет број АП 1000/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *11. марта 2008. године*
Апелација Лидије Шуњић поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Рев-616/04 од 5. јануара 2006. године и Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број Гж-117/04 од 25. фебруара 2004. године

страна 267

7.6. Предмет број АП 1084/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *11. марта 2008. године*
Апелација «Denimex» д.о.о. Грачаница поднесена због непровођења извршења допуштеног Рјешењем Општинског суда I у Сарајеву број И-2841/98 од 30. новембра 1998. године

страна 281

7.7. Предмет број АП 1989/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *11. марта 2008. године*
Апелација Љубице Узелац поднесена против против Пресуде Врховног суда Републике Српске број Увл-86/05 од 26. априла 2006. године

страна 301

7.8. Предмет број АП 804/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *29. марта 2008. године*
Апелација Асима Ђухерића, Сафет Ђухерић, Захид Кремић, Мехо Зечевић, Сејдо Ђухерић, Хајро Смајловић, Фадил Жилић, Рефија Ђухерић, Емина Жилић, Фикрета Каранухић, Салиха Хоџић, Емина Хоџић, Мулија Одобашић, Ибрахим Хоџић, Сенад Хеџић, Мејра Зухерић, Фадил Хаџић, Јунуз Ђухерић, Хасан Вошановић, Хилмо Зухерић, Реуфик Кремић, Сенад Кремић, Шефик Кремић, Шахзудин Жилић, Рецо Зећевић, Мирсад Которић, Мурис Сивчевић и Ахмет Хоџић поднесена против Рјешења Окружног суда у Добоју број У-89/05 од 6. децембра 2005. године, Пресуде Врховног суда Републике Српске број Рев-236/04 од 27. јуна 2006. године, Окружног суда број Гж-344/04 од 22. јуна 2004. године и Основног суда у Добоју број П-760/02 од 29. априла 2004. године

страна 329

7.9. Предмет број АП 1255/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *3. априла 2008. године*
Апелација Махмута Смаилхоџића поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Рев-675/05 од 28. фебруара 2006. године и Пресуде Кантоналног суда у Мостару број Гж-987/04 од 7. априла 2005. године

страна 401

7.10. Предмет број АП 441/08
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *17. априла 2008. године*
Апелација Смаила Јонуза поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Рев-07-000736 од 18. децембра 2007. године

страна 443

7.11. Предмет број АП 1471/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *13. маја 2008. године*
Апелација Душка Ступара и Радета Шарца против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Рев-755/04 од 22. новембра 2005. године, те због неизвршења Пресуде Кантоналног суда у Бихаћу број У-171/04 од

13. фебруара 2006. године и Рјешења Општинске службе за просторно уређење, грађење и стамбене послове број УП-1-03-23-7-1178/00 од 16. марта 2007. године

страна 455

7.12. Предмет број АП 2483/06
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *12. јуна 2008. године*
Апелација Митра Аврама поднесена против Пресуде Окружног суда у Бијељини број 012-0-Гж-06-000-314 од 20. јуна 2006. године

страна 621

8. Члан II/4 Устава Босне и Херцеговине
члан 14 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ЗАБРАНА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

8.1. Предмет број АП 6/08
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од *13 .маја 2008. године*
Апелација Нађе Зељаје поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број Х-КРН-07/419 од 7. децембра 2007. године, Рјешења Суда БиХ број Х-КР-07/419 од 30. новембра 2007. године и Рјешења Суда БиХ број Х-КР-07/419 од 29. новембра 2007. године

страна 539

ABECEDNI INDEKS KLJUČNIH POJMOVA

АЗБУЧНИ ИНДЕКС КЉУЧНИХ ПОЈМОВА

B

Bračna tečevina
AP 2349/06 245

D

Diskreciono pravo suda
AP 2621/06 487

Diskriminacija
AP 6/08 539

Dokaz
AP 2621/06 487

Dokazni postupak
AP 2482/06 317

Dom za ljudska prava
AP 441/08 443

Dužina trajanja pritvora
AP 6/08 539
AP 566/08 635

E

Eksproprijacija
AP 804/06 329

I

Izvršenje
AP 1471/06 455

Izvršni postupak
AP 3297/06 143
AP 1084/06 281
AP 1947/06 607

J

Jednakost stranaka
AP 2998/07 203
AP 2323/06 415
AP 2621/06 487

K

Kvalitet zakona
AP 2213/06 119

Krivični postupak
AP 2323/06 415

L

Legitiman cilj
AP 2213/06 119

Legitimno očekivanje
AP 2349/06 245
AP 1000/06 267

Lišavanje imovine
AP 1000/06 267
AP 2483/06 621

M

Materijalna šteta
AP 431/08 431

Miješanje
AP 2310/06 229
AP 1471/06 455

N

Naknada štete
AP 3297/06 143
AP 1908/06 175
AP 431/08 431

Nehumano postupanje ili kažnjavanje
AP 95/07 519

Nepristrasan sud
AP 2621/06 487
AP 1513/06 591

Nestale osobe
AP 95/07 519

O

Obrazložena presuda
AP 1908/06 175
AP 2482/06 317
AP 1518/06 375
AP 2621/06 487
AP 2617/06 131

P

Penzija
AP 1089/06 301
AP 1084/06 281

Posjed
AP 1908/06 175

Pozitivna obaveza
AP 1471/06 455

Prava iz radnog odnosa
AP 844/06 563
AP 1258/06 577
AP 2483/06 621

Pravo na dom
AP 1822/06 215

Pravo na imovinu
AP 2213/06 119
AP 2310/06 229
AP 2349/06 245
AP 1000/06 267
AP 1084/06 281
AP 804/06 329
AP 1255/06 401
AP 441/08 443
AP 1471/06 455

Pravo na odbranu
AP 2621/06 487

Pravo na privatni i porodični život
AP 95/07 519

Pravo na život
AP 2323/06 415

Pristup sudu
AP 3297/06 143
AP 2329/06 455
AP 1947/06 607

Pritvor
AP 6/08 539
AP 566/08 635

Proizvoljna primjena zakona
AP 989/06 103
AP 1908/06 175
AP 1920/06 187
AP 2349/06 245
AP 1089/06 301
AP 2482/06 317
AP 804/06 329
AP 1518/06 375
AP 1255/06 401
AP 431/08 431
AP 2621/06 487
AP 844/06 563
AP 1258/06 577

Proporcionalnost
AP 1084/06 281

R

Radni odnos
AP 1920/06 187

Razuman rok
AP 2310/06 229
AP 2349/06 245

Reformatio in peius
AP 2323/06 415

Revizija
AP 2683/07 95

S

Sloboda izražavanja
AP 840/06 161

Stanarsko pravo
AP 1822/06 215

Stečaj
AP 316/06 111

Suparničari
AP 2683/07 95

U

Upravni spor
AP 2998/07 203
AP 2329/06 455

V

Vlasničko-pravni odnosi
AP 804/06 329

Z
Zastara
AP 1920/06 187

B

Bračna tečevina
AP 2349/06 245

D

Diskreciono pravo suda
AP 2621/06 487

Diskriminacija
AP 6/08 539

Dokaz
AP 2621/06 487

Dokazni postupak
AP 2482/06 317

Dom za ljudska prava
AP 441/08 443

Duljina trajanja pritvora
AP 6/08 539
AP 566/08 635

E

Eksproprijacija
AP 804/06 329

I

Izvršenje
AP 1471/06 455

Izvršni postupak
AP 3297/06 143
AP 1084/06 281
AP 1947/06 607

J

Jednakost stranaka
AP 2998/07 203
AP 2323/06 415
AP 2621/06 487

K

Kazneni postupak
AP 2323/06 415

Kvaliteta zakona
AP 2213/06 119

L

Legitiman cilj
AP 2213/06 119

Legitimno očekivanje
AP 2349/06 245
AP 1000/06 267

Lišavanje imovine
AP 1000/06 267
AP 2483/06 621

M

Materijalna šteta
AP 431/08 431

Miješanje
AP 2310/06 229
AP 1471/06 455

Mirovina
AP 1089/06 301
AP 1084/06 281

N

Naknada štete
AP 3297/06 143
AP 1908/06 175
AP 431/08 431

Nehumano postupanje ili kažnjavanje
AP 95/07 519

Nepristran sud
AP 2621/06 487
AP 1513/06 591

Nestale osobe
AP 95/07 519

O

Obrazložena presuda
AP 1908/06 175
AP 2482/06 317
AP 1518/06 375
AP 2621/06 487
AP 2617/06 131

P

Posjed
AP 1908/06 175

Pozitivna obveza
AP 1471/06 455

Prava iz radnog odnosa
AP 844/06 563
AP 1258/06 577
AP 2483/06 621

Pravo na dom
AP 1822/06 215

Pravo na imovinu
AP 2213/06 119
AP 2310/06 229
AP 2349/06 245
AP 1000/06 267
AP 1084/06 281
AP 804/06 329
AP 1255/06 401
AP 441/08 443
AP 1471/06 455

Pravo na obranu
AP 2621/06 487

Pravo na privatni i obiteljski život
AP 95/07 519

Pravo na život
AP 2323/06 415

Pristup sudu
AP 3297/06 143
AP 2329/06 455
AP 1947/06 607

Pritvor
AP 6/08 539
AP 566/08 635

Proizvoljna primjena zakona
AP 989/06 103
AP 1908/06 175
AP 1920/06 187
AP 2349/06 245
AP 1089/06 301
AP 2482/06 317
AP 804/06 329
AP 1518/06 375
AP 1255/06 401
AP 431/08 431
AP 2621/06 487
AP 844/06 563
AP 1258/06 577

Proporcionalnost
AP 1084/06 281

R
Radni odnos
AP 1920/06 187

Razuman rok
AP 2310/06 229
AP 2349/06 245

Reformatio in peius
AP 2323/06 415

Revizija
AP 2683/07 95

S

Sloboda izražavanja
AP 840/06 161

Stanarsko pravo
AP 1822/06 215

Stečaj
AP 316/06 111

Suparničari
AP 2683/07 95

U

Upravni spor
AP 2998/07 203
AP 2329/06 455

V

Vlasničkopravni odnosi
AP 804/06 329

Z
Zastara
AP 1920/06 187

Б

Брачна течевина
АП 2349/06 245

В
Власничко-правни односи
АП 804/06 329

Д

Дискрециono право суда
АП 2621/06 487

Дискриминација
АП 6/08 539

Доказ
АП 2621/06 487

Доказни поступак
АП 2482/06 317

Дом за људска права
АП 441/08 443

Дужина трајања притвора
АП 6/08 539
АП 566/08 635

Е
Експропријација
АП 804/06 329

З

Застара
АП 1920/06 187

И

Извршење
АП 1471/06 455

Извршни поступак
АП 3297/06 143
АП 1084/06 281
АП 1947/06 607

Ј

Једнакост странака
АП 2998/07 203
АП 2323/06 415
АП 2621/06 487

К

Квалитет закона
АП 2213/06 119

Кривични поступак
АП 2323/06 415

Л

Легитиман циљ
АП 2213/06 119

Легитимно очекивање
АП 2349/06 245
АП 1000/06 267

Лишавање имовине
АП 1000/06 267
АП 2483/06 621

М

Мијешање
АП 2310/06 229
АП 1471/06 455

Материјална штета
АП 431/08 431

Н

Накнада штете
АП 3297/06 143
АП 1908/06 175
АП 431/08 431

Нехумано поступање или кажњавање
АП 95/07 519

Непристрасан суд
АП 2621/06 487
АП 1513/06 591

Нестале особе
АП 95/07 519

О

Образложена пресуда
АП 1908/06 175
АП 2482/06 317
АП 1518/06 375
АП 2621/06 487
АП 2617/06 131

П

Пензија
АП 1089/06 301
АП 1084/06 281

Посјед
АП 1908/06 175

Позитивна обавеза
АП 1471/06 455

Права из радног односа
АП 844/06 563
АП 1258/06 577
АП 2483/06 621

Право на дом
АП 1822/06 215

Право на имовину
АП 2213/06 119
АП 2310/06 229
АП 2349/06 245
АП 1000/06 267
АП 1084/06 281
АП 804/06 329
АП 1255/06 401
АП 441/08 443
АП 1471/06 455

Право на одбрану
АП 2621/06 487

Право на приватни и породични живот
АП 95/07 519

Право на живот
АП 2323/06 415

Приступ суду
АП 3297/06 143
АП 2329/06 455
АП 1947/06 607

Притвор
АП 6/08 539
АП 566/08 635

Произвољна примјена закона
АП 989/06 103
АП 1908/06 175
АП 1920/06 187
АП 2349/06 245
АП 1089/06 301
АП 2482/06 317
АП 804/06 329
АП 1518/06 375
АП 1255/06 401
АП 431/08 431
АП 2621/06 487
АП 844/06 563
АП 1258/06 577

Пропорционалност
АП 1084/06 281

Р

Радни однос
АП 1920/06 187

Разуман рок
АП 2310/06 229
АП 2349/06 245

Reformatio in peius
АП 2323/06 415

Ревизија
АП 2683/07 95

С

Слобода изражавања
АП 840/06 161

Станарско право
АП 1822/06 215

Стечај
АП 316/06 111

Супарничари
АП 2683/07 95

У

Управни спор
АП 2998/07 203
АП 2329/06 455